

Epitome totius medicinae, institutiones, pyrotechniam, commentarium pharmaceuticum, et praxin medicam succinctè complectens / atque è Michaelis Ettmulleri, diligenti studio extracta. Cui in calce addita est Theodori Zvingeri, Dissertatio medica de adquirendâ vitae longaevitate.

Contributors

Ettmüller, Michael, 1644-1683

Zwinger, Theodor, 1658-1724. Dissertatio medica de adqvirenda vitae longaevitae

Publication/Creation

Basileae : Impensis J.G. König, 1706.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/jadufz7j>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

21905/B

A. XXX. 2

ETTMUELLER, M.

~~Epitome~~

Nanelli
16/2/10

233574
EPITOME TOTIUS
MEDICINÆ,

INSTITUTIONES, PYROTECH-
NIAM, COMMENTARIUM
PHARMACEUTICUM,

ET
PRAXIN MEDICAM

succinctè complectens,
atque è

MICHAELIS ETTMULLERI,

Professoris olim Lipsiensis Celeberrimi

Operibus genuinis
diligenti studio extracta.

Cui in Calce addita est

THEODORI ZVINGERI,

Anatom. & Botan. Profess. Basil.

DISSERTATIO MEDICA

De Adquirendâ Vitæ Longævitate.

B A S I L E Æ,

Impensis JOH. GEORGII KÖNIG.

Typis JOH. JACOBI GENATHII, 1706. 2.

PHYSIOLOGICAL MEDICINE

BY
J. H. COOPER, M.D.,
OF THE UNIVERSITY OF PENNSYLVANIA

NEW YORK:
J. B. LIPPINCOTT & CO.,
1880.

PHILADELPHIA:
J. B. LIPPINCOTT & CO.,
1880.

CHICAGO:
J. B. LIPPINCOTT & CO.,
1880.

ST. LOUIS:
J. B. LIPPINCOTT & CO.,
1880.

NEW ORLEANS:
J. B. LIPPINCOTT & CO.,
1880.

BOSTON:
J. B. LIPPINCOTT & CO.,
1880.

PHILADELPHIA:
J. B. LIPPINCOTT & CO.,
1880.

NEW YORK:
J. B. LIPPINCOTT & CO.,
1880.

S E R I E S C A P I T U M

Synopsis Institutionum Medicarum.

Cap. I. **P**hyfiologia: *sive de principiis corporum naturalium; corporis humani principio vitali, nutritione, chylicatione, respiratione, secretione, sensu, motu, & partu.* Pag. 1.

Cap. II. Pathologia; *seu de Natura, Causis, Differentiis & Signis Morborum.* p. 63.

Cap. III. Hygiene & Therapeusis. *Sive de Methodo medendi & Remediis Pharmaceuticis.* p. 87.

Pyrotechnia Rationalis. p. 122

Cap. I. **D**E Salibus; *in specie acido, urinoso, & salso; item de Ammoniac & Tartaro vitriolato.* p. 123.

Cap. II. De Salibus Mineralibus; *in specie de Sale communi, Sale Gemæ, Nitro, Vitriolo, Alumine & Acidulis.* p. 129.

Cap. III. De Operationibus chymicis; *Solutione, scil. & Extractione, & ad hanc facientibus menstribus; Effervescentia, Fermentatione, Præcipitatione, Calcinatione, Coagulatione & Crystallisatione.* p. 140.

Cap. IV. De Sulphure & Antimonio p. 149.

Cap. V. De Mercurio & Cinnabari. p. 165.

Cap. VI. De Metallis in genere; & in specie de Marte, Venere, Saturno, Jove, Sole & Luna. p. 170.

Cap. VII. De Gemmis. p. 181.

Cap. VIII. De Vino, Spiritu Vini, Aceto & Tartaro. p. 182.

Cap. IX. De Plantis, Floribus, Lignis & Seminibus. p. 185.

Cap. X. De Animalibus perfectis & imperfectis. p. 187.

Schröderus dilucidatus, seu Commentarius in J. Schröderi Pharmacopeiam Medico-Chymicam. p. 189

Seç. I. **D**E Phytologia, seu Regno Vegetabili. Pag. 189.
Classis 1. De Alterantibus primariis, quæ sunt Plantæ earumque membra. ibid.

Classis 2. De Alterantibus secundariis, quæ sunt Succis, Olea, Lachrymæ, Resinæ, Gummata, &c. p. 247.

Classis 3. De Purgantibus primariis. p. 256.

Classis 4. De Purgantibus secundariis.	p.263.
Seçt. II. De Zoologia seu Regno Animali.	p.267.
Classis 1. De Animalibus terrestribus perfectioribus.	268
Classis 2. De Avibus.	p.281
Classis 3. De Piscibus.	p.283
Classis 4. De Insectis.	p.286
Seçt. III. De Regno Minerali.	p.292
Cap. 1. De Terris.	p.292
Cap. 2. De Aquis.	p.294
Cap. 3. De Lapidibus, Gemmis, Coralliis, Margaritis, & illis qui minus pretiosi sunt.	p.296
Cap. 4. De Metallis in Genere.	p.304
Cap. 5. De Auro.	p.307
Cap. 6. De Argento.	p.308
Cap. 7. De Marte.	p.309
Cap. 8. De Cupro seu Venere.	p.314
Cap. 9. De Saturno seu Plumbo.	p.315
Cap. 10. De Jove seu Stanno.	p.316
Cap. 11. De Mercurio & Cinnabari.	p.317
Cap. 12. De Antimonio.	p.318
Cap. 13. De Recrementis metallicis naturalibus.	p.319
Cap. 14. De Salibus: In specie Sale communi, Sale Gemæ, Nitro, Alumine, Sale ammoniaco, & Vitriolo.	ibid.
Cap. 15. De Arsenico, Sulphure communi, Ambra & Succino.	p.324
Cap. 16. De Spermate Ceti, Asphalto, Petroleo, Oleo Terræ, Carbone Petræ & Gagate.	p.329

Epitome Collegii Practici. L I B. I.

Seçt. I. D E Appetitu, ejusque vitiis.	Pag. 330.
Cap. 1. De Famæ imminuta seu Anorexia.	ibid.
Cap. 2. De Appetitu aucto: Bulimo, scil. & Ap- petentia canina.	p.334
Cap. 3. De Appetitu depravato, Pica, nempe, Malacia & Fastidio determinato.	p.336
Seçt. II. De Siti læsa.	p.338
Seçt. III. De Masticatione læsa	p.341
Cap.	

Cap. 1. De Musculorum masticationi inservienti um vitiis: in specie de Spasmo cynico & Tortura oris. ib.	
Cap. 2. De Maxillarum & Dentium vitiis.	p. 343
Sect. 4. De Deglutitione læsa.	p. 348
Sect. V. De Chyloseos læsionibus.	p. 350
Sect. VI. De Assumpt. retentionis in stomacho læsione.	354
Cap. 1. De Flatibus.	ibid.
Cap. 2. De Vomitu & nausea.	p. 355.
Cap. 3. De Vomitu Sanguinis.	p. 359.
Sect. VII. De Doloribus Stomachi.	p. 361.
Cap. 1. De præcordiorum anxietate, Cardialgia & Soda. ib.	
Sect. VIII. De Contentorum in intestinis expulsionè læsa	367
Cap. I. De Alvi Retentione.	p. 368
Cap. II. De Ileo seu Volvulo.	p. 371
Cap. 3. De Alvi Fluxu seu Diarrhœa.	p. 376
Cap. 4. De Cholera.	p. 382
Cap. 5. De Lienteria.	p. 386
Cap. 6. De Fluxu seu Cæliaca Passione.	p. 387
Cap. 7. De Dysenteria.	p. 388
Cap. 8. De Tenesmo.	p. 397
Cap. 9. De Fluxu Hepatico.	p. 398
Cap. 10. De Affectibus Hæmorrhoidalibus.	p. 400
Sect. IX. De variis Intestinorû Dolorib. in primis Colico.	405
Sect. X. De Situ Intestinorum mutato.	p. 414
Cap. 1. De Hernia.	p. 414
Cap. 2. De Ani Procidencia.	p. 417
Sect. XI. De Chyli distributione læsa.	p. 419
Sect. XII. De Chyli sanguificatione, sanguinisque fermentatione læsa.	p. 422
Sect. XIII. De Aëris Inspiratione læsa.	p. 424
Cap. 1. De Suffocatione.	ibid.
Cap. 2. De Asthmate.	p. 427
Cap. 3. De Singultu.	p. 437
Cap. 4. De Incubo.	p. 440
Sect. XIV. De læsa Expiratione.	p. 443
Cap. 1. De Sternutatione immoderatâ.	ibid.
	Cap.

Cap.2. <i>De Vocis Vitiis.</i>	p.444
Cap.3. <i>De Tussi.</i>	p.449
Cap.4. <i>De Catarrho suffocativo.</i>	p.457
Sect.XV. <i>De Sanguinis motu per Cor vitiato, adeoque hujus pulsu læso.</i>	p.461
Cap.1. <i>De Virium Languore & Syncope.</i>	ibid.
Cap.2. <i>De Palpitatione & Tremore Cordis.</i>	p.467
Cap.3. <i>De Febre.</i>	p.472
Art.1. <i>De Febre in Genere.</i>	ibid.
Art.2. <i>De Febris intermittentibus.</i>	p.481
Art.3. <i>De Febris continuis.</i>	p.493
Art.4. <i>De Febris continuis lentis.</i>	p.506
Art.5. <i>De Febre hectica.</i>	p.514
<i>De Febri maligna.</i>	518.
Art.6. <i>De Petechiis & Febre Petechiali.</i>	p.530
Art.7. <i>De Variolis & Morbillis.</i>	p.533
Art.8. <i>De Febre Purpurata & Morbo Hungarico.</i>	544.
Art.9. <i>De Peste.</i>	p.545
Sect.XVI. <i>De Nutritione læsa.</i>	p.559
Art.1. <i>De Phthisi & Tabe.</i>	ibid.
Art.2. <i>De Atrophia particulari seu aridura.</i>	p.569
Art.3. <i>De Cachexia, Anasarca, & Leucophlegmatia.</i>	p.571
Art.4. <i>De Hydrope.</i>	p.575
Art. 5. <i>De Ictero seu Cachexia icterica.</i>	p.586.
Art. 6. <i>De Malo Hypochondriaco & Scorbuto.</i>	p.590.
Sect. XVII. <i>De Sanguinis ex partibus refluxu vitiato.</i>	p.602.
Art. 1: <i>De Inflammatione in genere.</i>	ibid.
Art. 2. <i>De Angina & Tonsillarum inflammationibus.</i>	p.605.
Art. 3. <i>De Aphthis & affectibus Uvulae.</i>	p.612.
Art. 4. <i>De Inflammatione Ventriculi, Intestinorum & Ani.</i>	613.
Art. 5. <i>De Inflammatione Mesenterii, Pancreatis & omenti.</i>	616.
Art. 6. <i>De Pleuritide & Peripneumonia.</i>	p.619.
Art. 7. <i>De Inflammatione Hepatis & Lienis.</i>	p.626.
Art. 8. <i>De Inflammatione & Ulcere Renum.</i>	p.628.
Art. 9. <i>De Inflammatione & Ulcere Vesicae.</i>	p.630
Art. 10. <i>De Inflammatione Cerebri.</i>	p.632.
Art. 11. <i>De Oculorum Inflammatione seu Ophthalmia; item de Epiphora.</i>	p.633.
Art. 12. <i>De Inflammatione & Ulcere Aurium.</i>	p.638.
Art. 13. <i>De Empyemate.</i>	p.639.
Art. 14. <i>De Hemorrhagia in genere,</i>	p.643.

Art. 15.	De Hemorrhagia Narium & Gingivarum	p. 646.
Art. 16.	De Sputo Sanguinis.	p. 648.
Seçt. XVIII.	De Urinæ in Renibus Secretione læsa.	p. 650.
Art. 1.	De Ischuria renali.	ibid.
Art. 2.	De Calculo Renum.	p. 653.
Art. 3.	De Diabete.	p. 659.
Art. 4.	De Miçtu cruento.	p. 661.
Seçt. XIX.	De Urinæ excretionē læsa.	p. 663.
Art. 1.	De Ischuria vesiculi.	ibid.
Art. 2.	De Calculo Vesicæ.	p. 666.
Art. 3.	De Urinæ Incontinentia.	p. 667.
Art. 4.	De Stranguria.	p. 669.
Art. 5.	De Dysuria.	p. 670.
Seçt. XX.	De Lymphæ in Gland. Generat. & Motu vitiatæ.	672
Art. 1.	De Catarrhis.	ibid.
Art. 1.	De Coryza.	p. 678.
Art. 3.	De Hydropibus particularibus ; inprimis Ascite, Hydrope Pectoris , & Hydrocephalo.	p. 679.

L I B. II.

Seçt. 1.	D E Spirituum animalium Generatione vitiatâ, indeque Motus & Sensus læsionibus ; in specie de Vigiliis & Somno vitiatæ.	p. 683.
Cap. 1.	De Vigiliis nimis.	p. 684.
Cap. 2.	De Somno nimio.	p. 687.
Seçt. II.	De Vertigine.	p. 693.
Seçt. III.	De Spirituum in partes externas motu inordinato.	698.
Cap. 1.	De Epilepsia & Convulsione.	ibid.
Cap. 2.	De Tremore.	p. 711.
Seçt. IV.	De Spirituum animalium influxu abolito.	p. 715.
Cap. 1.	De Apoplexia.	ibid.
Cap. 2.	De Paraplegiis.	p. 725.
Cap. 3.	De Paralyfi.	p. 728.
Seçt. V.	De Læsionibus Sensuum externorum.	p. 734.
Art. 1.	De Variis Visus læsionibus.	ibid.
Art. 2.	De Auditus læsionibus.	p. 737.
Art. 3.	De Læsionibus Gustus & Olfactus.	p. 739.
Art. 4.	De Læso Taçtu , indeque orto Dolore.	p. 740.
Art. 5.	De Odontalgia.	p. 747.
Art. 6.	De Cephalalgia.	p. 750.
Art. 7.	De Doloribus Oculorum & Aurium.	p. 758.
Art. 8.	De Arthritide seu Podagra, Dolore Ischiadico, &c.	761.
Seçt. VI.	De Sensuum Internor. & Rational. Functiõn. læsione.	767
Art. 1.	De Læsione Memoræ.	ibid.
Art. 2.	De Deliriis: in Specie de Phrenitide & Delirio Mel.	768
Art. 3.	De Mania.	p. 771.
Art. 4.	De Rabie.	p. 772.
		L I B.

LIB. III. De Morbis Sexui virili propriis.

Sect. I. **D**E Seminis generatione laesa, ubi de Inflammatione testium, Pneumatocoele, Hydrocele, Sarcocoele, & Hernia varicosa. p. 774.

Sect. II. De Seminis Excretionem & Retentionem laesa. p. 779.

Art. 1. De Gonorrhœa vera. ibid.

Art. 2. De Gonorrhœa notha, tam benigna quam virulenta. 781.

Art. 3. De nimis cita, vel nimis tarda Sem. ejaculatione. 783.

Sect. III. De Penis Erectione laesa. p. 783.

Art. 1. De Impotentia virili. ibid.

Art. 2. De nimia Salacitate. p. 784.

Art. 3. De Depravata Penis erectione. p. 787.

LIB. IV. De Morbis Mulierum & Infantum.

Sect. I. **D**E menstruorum vitiis. p. 788.

Art. 1. De Mensium Emanatione. ibid.

Art. 2. De nimio Menstruorum fluxu. p. 791.

Art. 3. De Fluore albo mulierum. p. 793.

Sect. II. De vitiis Appetitus venerei, ejus nempe defectu, aut nimia Salacitate. p. 796

Sect. III. De Affectibus totius corporis, Utero vulgo attributis. 797

Art. 1. De Febre alba seu Chlorosi. ibid.

Art. 2. De Cachexia mulierum. p. 798.

Art. 3. De Suffocatione uteri. 799.

Sect. IV. De Affectibus Viri admissionem & Conceptionem laedentibus. p. 805.

Art. 1. De nimia angustia vel apertura Vaginae, & Procidencia uteri. 805.

Art. 2. De Inflatione & Hydrope Uteri. p. 807.

Sect. V. De Morbis Puerperarum. p. 809.

Art. 1. De Lochiis retentis. ibid.

Art. 2. De Lochiorum nimio fluxu. p. 810.

Art. 3. De Doloribus post partum. p. 811.

Art. 4. De Lipothymia, Diarrhœa, & Incontinentia aut Suppressionis urinae in Puerperis. p. 813.

Art. 5. De Febre lactea, Morbis acutis & Purpura Puerperarum. p. 814.

Sect. VI. De Vitiis Lactis. p. 816.

Sect. VII. De Regimine Fatus & Morbis Infantum. p. 819.

LIB. V. De Chirurgia Medica.

Sect. I. **D**E Luxationibus. p. 829.

Sect. II. De Fracturis. p. 832.

Sect. III. De Vulneribus. p. 835.

Sect. IV. De Ulceribus. p. 843.

Sect. V. De Tumoribus. p. 849.

Sect. VI. De Gangrena & Sphacelo. p. 859

SYNOPSIS

SYNOPSIS
INSTITUTIONUM
MEDICINÆ,

Thesibus perpetuis comprehensarum,

PARS PRIMA
PHYSIOLOGICA.

In quâ Medicinæ nomen, definitio, objectum, finis, ortus, Elementa, Temperamenta, Spiritus, Humores & Actiones explicantur.

§. I.

M*edicina à medendo h. e. ægris suppetias ferendo dicta, est ars, quæ corpus humanum vivens curare, live ejus sanitatem præsentem conservare, absentem verò restituere docet. Genus in hac definitione ponitur Ars, quoniam Medicina est habitus cum rectâ ratione effectivus, & omnia, quæ in Medicinâ tractantur, ad finem tandem practicum nimirum sanitatis procurationem tendunt.*

II. Objectum ejus est Corpus humanum vivens quatenus est sanabile. Finis autem ultimus est Sanitas; sicut

sub ordinatus dicitur curatio sive remediorum usurpatio, ad sanitatem, quantum possibile est, recuperandam. Haud enim semper eam restituere licet, quoniam interdum doctâ plus valet arte malum.

III. Dignitati hujus Artis nihil detrahit, quod dicatur *conjecturalis*: quas enim adhibet conjecturas, non sunt temerariæ seu sine fundamento, nec de rebus purè contingentibus; tales enim nil aliud essent, quàm puræ ignorantix & vanæ persuasiones. Sed conjecturæ, quibus nititur Medicus, sunt circumspectæ & fundatæ experiētiis, hincque deductis conclusionibus rationalibus, siquidem versantur circa res apparenter quidem, ob promiscuas intervenientes circumstantias, contingentes, in se tamen necessariam cohærentiam causarum naturalium cum effectibus habentes, adeoque hæ ipsæ veræ scientiæ proximæ sunt.

IV. Est scilicet unicuique homini sua peculiaris *temperies* sive *idiosyncrasia*, ob quam universales non æquè in omnibus formari possunt conclusiones, quin eæ, quæ ut plurimum seu in plerisque veræ sunt, non necessariò in omnibus individuis eodem modo se habent. Accedit & *scientia naturalis* adhuc in pluribus defectuosa, cui tamen revera subalternata est Medicina; unde respectu fundamenti in naturalibus, & respectu objecti in individuis humanis, necessariò conjecturis in Arte medicâ utendum est.

V. Fundamentum conjecturarum debent esse non sola *experimenta*, hæc enim sunt temeraria, subinde etiam nociva, & *Empiricam Sectam* constituunt; non solæ *rationes*, hæc enim sunt cæcæ, & admodum erroneæ, ac *sectam Methodicorum* efficere solent: neque etiam *analogismus*, seu in plurimis morbis eadem ratio aut eadem communitates, hæc enim pariter *Empiricam Sectam* faciunt seu constituunt.

VI. Priscis nimirum temporibus *Sectæ* eminebant
tres,

tres, *Empirica*, *Methodica* & *Dogmatica*. *Empirica* omnium antiquissima potissimum apud Ægyptios floruit, apud quos, teste Herodoto, singuli Morbi singulos serè Medicos habebant; præcipuum in Medicinâ fundamentum posuit *Experientiam*, sed aliquali *ratione* stipatam: non enim tam rudes fuerunt Empirici illorum temporum, sicut nostri hodie sunt vulgo dicti Agyrtæ, qui nullâ prorsus solidâ scientiâ imbuti frequentia per mortes experimenta faciunt. Illius autem sectæ celebres cultores fuerunt *Acron Agrigentinus*, *Philinus*, *Theſſalus*, *Serapion Alexandrinus*, *Glaucias Anatomicus*, *Heraclides Tarentinus*. *Methodica* secta paucis fuit Axiomatibus comprehensa: juxta hanc enim omnes morbi consistebant in *stricto* sive coagulato, *laxo*, s. resolutio, & *mixto* seu medio modo se habente; ubi dicebatur, strictum esse laxandum, laxum esse adstringendum, & in mixto vel medio ei occurrendum esse, quod magis urgeret. Hujus Sectæ conditor dicitur *Asclepiades*, quem secuti fuerunt *Themison Laodiceus*, *Soranus Ephesus*, *Antipater*, *Alexander Trallianus*, Neronis tempore Romæ vivens, qui dicere non erubuit, *sex mensium spatio Medicinam addisci posse*. *Dogmatica* sive *Rationalis* secta, rationem experientiæ perpetim adjungens, Medicas observationes omnes in regulas certas collegit, atque sic tandem in Systema Medicinæ redegit. Hujus Sectæ Auctor primus fuit *Hippocrates Coss*, quem secutus post plura secula *Claud. Galenus Pergamenus*, & tota hinc Medicorum per diuturnum tempus cohors. Cum autem ante ducentos, & aliquot annos Alchymia, vel Spagyrica doctrina caput erigeret, Secta quoque hæc bipartita fuit in *Dogmatico-Galenicam*, & *Spagyricam*, quarum illa rationes suas deducebat è fonte Physices Aristotelis, hæc verò causas suas deprompsit ex analysi corporis artificiali. Hodie obtinet inter Medicos judiciosiores secta

Dogmatico-Mechanica, quæ suas deducit rationes è *Physicâ* corpusculari.

VII. Sed *Experientia* & *ratio* simul fundamentum sunt conjecturarum Medicarum, dum memoriâ & iudicio instructus Medicus observata sua ægrotanti individuo, tam quoad theoriam quàm quoad praxin iudiciosè applicat: Quin imò hæc duo, *experientia* & *ratio*, *fundamentum Medicinæ veræ constituunt*, ubi *Ratio* certè pro experimentis observandis, binis acutis oculis, *sinistro Pyrotechniæ & dextro Anatomie*, instructa est: unde & respectu *Pyrotechniæ Spagyrica Secta* præ cæteris nobilissima est.

VIII. *Medicinæ partes tres sunt principales, Physiologia, Pathologia & Therapeutica. Physiologia* considerat objectum, videl. Corpus humanum, huiusque partium constitutionem naturalem, usum & actiones. *Pathologia* scrutatur Corporis humani viventis finem, nimirum *Sanitatem*, huicque oppositos *Morbos*, cum eorundem differentiis, signis, causis & Symptomatibus, unde pars ea *Semiotices*, quæ de signis agit diagnosticis, huc pertinet. *Therapeutica* tractat de mediis, quibus vel sanitas præsens conservari potest, & vocatur *Hygieine* five *Diæta*, vel absens restitui solet, & dicitur *Therapia*, five *methodus Medendi*.

IX. *Semiotica* vulgo est bipartita una quidem *Diagnosticâ* quam ad *Pathologiam*, altera verò *prognostica*, quam ad *Therapiam* referimus; cum Medicus practicus debita ratione, inprimis per signa morbos, subinde abditos in ægris, cognoscere & perspicere debeat, & præterea in curatione maturè præcognoscere, an incurabilis Æger, an verò curabilis, & quomodo sit?

X. *Ministræ partes Hygieines sunt Ars culinaria & huic cognata pistoria; Therapiæ verò ministratur Pharmaceutica & Chirurgia: quarum illa omnium simplicium*

plicium exactam cognitionem : hæc Anatomes crebrius exercitium præsupponit.

XI. Nondum autem perfecta est hucusque Medicina, quin potius à diebus Hippocratis ad nostrum usque seculum parum profecit : id quod evenisse credimus (1) ob variam literarum ac Medicinæ sub Barbaris fortunam, cum sub Regnorum mutationibus & hæc mutationem atque detrimenta subinde passa sit. Accedit (2) quod superiorum seculorum Medici unice in Scriptorum Græcorum & Arabum versione, & iteratâ dilucidatione ac commentatione occupati fuerint, de ulteriori progressu ne somniantes quidem : Unde successivè crevit infaulta & quasi jurata illa Antiquitatis veneratio.

XII. Hinc (3) factum, ut neglectâ Hippocraticâ methodo, per observationes ulteriùs progrediendi, præmaturè Medicina adhuc mutila in corpus Systematicum, instar cujusdam perfectæ disciplinæ redacta fuerit. Et (4) simul Aristotelis dogmata rationalia ceu fundamentalia sine ulteriori examine in Medicinam introducta sint, neglectâ (5) penitus Pyrotechniâ, ceu primario Philosophiæ & Medicinæ fundamento.

XIII. *Objectum* Medicinæ dictum fuit *corpus humanum vivens quatenus sanabile*. Illud *materiale*, hoc scil. *quat. sanabile* dicitur *objecti formale*. Ut autem hoc Corpus rectè consideretur, attendendum est ad ipsius tum *structuram materiale*, tum *actum formalem* seu *vitalem*? Illa nempe *structura materialis* in se considerata se habet instar *Machinæ* admirabilis; *hic* verò se habet instar principii moventis spirituosum, & dictam machinam dirigentis.

XIV. *Machinam* dicimus corpus nostrum, non secus ac omnium brutorum, similem Machinis hydraulicis. Sed in Brutis nulla est anima incorporea

sive rationalis, quemadmodum in Homine, in quo tamen rationalis anima seu mens nullum habet cum corporis actionibus commercium.

XV. In *structura* Machinæ istius *materiali* duplex partium differentia inprimis consideranda est, nempe partes quædam sunt *nerveæ*, seu, ut aliàs vocantur, *spermaticeæ*, aliæ verò sunt *sanguineæ*. Illæ sunt nihil aliud, nisi materialis fibrarum textura, quæ prima partium stamina constituit, & primitus in ovo ex ejus colliquamento delineatur & effingitur: his fibris postmodum per coaguli modum sanguis hinc inde adhærescit, unde parenchymata sanguineæ nascuntur; quæ duæ partes certo situ & nexu invicem cohærentes materialem corporis structuram constituunt.

XVI. *Structura* dicta *corporis materialis* non constat ex quatuor illis vulgaribus Elementis Aristotelicis ex quibus omnia mixtorum concreta composita finguntur: Nam hic quaternio à nemine adhuc, neque evidenti ulla ratione, neque ullâ certâ vel probabili saltem experientiâ, est comprobatus.

XVII. De *Aqua* tamen non dubitandum censet *Helmontius*, eam esse catholicum omnium materiale principium; eò quòd omnia vegetabilia ex aquâ fiant, & omnia ex eâ constare resolutio probet. Tacemus alia exempla hoc probantia. Sic enim ex aqua pluviali fit terra levis & candida, quæ, quò sæpiùs destillatur, eò magis crescere & augeri videtur, ita ut tres ejus partes in terram mutantur: Vid. *Boyle de Form. & Qualit.* qui omnia corpora terrea, ut gemmas & lapides, pretiosos ac perspicuos aquæ fructus pronunciat in *Tr. de Gemmis*.

XVIII. Quamplurima autem dantur corpora, in quibus nullum horum elementorum potest demonstrari, v.gr. *Mercurius vivus*, *Crystallus*, & *similia* nullum vestigium elementorum horum quatuor habentia.

XIX.

XIX. *Spagyrici* alias *quinque principia* assumunt, tria activa, *Sal* puta, *Sulphur* & *Mercurium*, & duo passiva, *Phlegma* & *Caput mortuum* seu *terram*: at & hæc principia non rectè explicari aut demonstrari accurate possunt. Nam omnes Scriptores hujusmodi ita videntur confusi, ut res diversas uno sulphuris nomine explicent, cum tamen illud non unum sed multiplex sit, aliud puta vegetabile, aliud minerale, aliud animale. Accedit huic quod illi non attenderint, ex resolutione per ignem nova subinde emergere concreta, pro simplicibus tamen ab iisdem habita. Sic enim e. g. *Olea destillata* sunt *Corpora mista* seu *composita*, & tamen ab illis pro principio Sulphureo assumpta; deinde composita putarunt esse componentia: Videatur *Boyle* in *Chym. Scept.* ubi delet hanc activorum triplicitatem; it. *Glisson.* in *Epistola*.

XX. Circa hæc verò explicanda inter illos Autores non constat, ut confusos potius opinionum nodos, quàm solidam sententiam, ex istâ doctrina percipere liceat. Cum ergo nec hæc sufficiant, alia iniri via, naturaque secundum principia Mathematica explicari, & rectè quidem, cœpit. Hoc autem primus fecit *Cartesius*, qui in generalioribus quidem laude suâ non fraudandus; at ubi ad specialiora pervenit, superficialium eum esse atque jejunum, merito suo pronunciamus; ejusque tria elementa non nisi suavem speculationem dicimus atque ingenii lusum, ab initio plausibilem quidem, sed qui in Medicina usum habet nullum. Vid. *Tattinghoffii Clav. Philos. Cartesianæ*.

XXI. Existentiam quidem aëris, aquæ & terræ, nemo negabit, cum hæc sint maximæ portiones globum nostrum componentes, & quasi receptacula ac diversa reliquorum corporum. Sed an *materialiter* unâ cum igne sic dicto elementari omnia mista componant dubitatur meritò, utut de Aquâ separatim consideratâ

res certissima sit, eam frequentissimè mistorum reverâ ingredi compositionem; ut taceam superius allegatam illam *Thaletis* ab Helmontio revocatam sententiam, omnia ex sola aqua *materialiter* constare asserentis; quam opinionem nonnulli probare voluerunt singulari hoc experimento; dum scil. levem pulveris igniti quantitatem projiciunt in aquam, & sic eandem in perfectam, & quidem durissimam atque pellucidam gemmam transmutari vident: vid. Morhoff. in *Epist. ad Dn. D. Majorem de Scypho vitreo per certum vocis humanæ sonitum disrupto*.

XXII. *Ignis* ipsius natura semper obscura & intricata fuit, modernorum tamen experimenta, Vulcano Chymico adjuta, persuadent, ignem nostrum usuaalem (nam de cœlestis in solari Corpore concentrato, & inde in universam Mundi machinam, inprimis ipsos Planetas, adeoque & Tellurem sub nomine radiorum & luminis evibrato, non est hujus loci tractare; utut multa persuadeant, eundem non minùs ex sulphureo luto constare) nil aliud esse, quàm dissolutionem corporum dictorum sulphureorum, id est, in recessu pinguium acidorum, in sui particulas immediatè minimas factam, inprimis mediante aère, cujus dissolutionis effectus duo inseparabiles sunt, *Calor & Lumen*.

XXIII. Viget *Ignis* inprimis in *Flammâ*, quæ est rarefactio & dissolutio fumi; sicut fumus est flamma inspissata, constans particulis ulterius rarefactibilibus, elevatis tamen per aëris, à calore rarefacti, motum: hinc flamma quæcunque extincta vel suffocata abit in fumum, fumus condensatur in fuliginem. Fumus tamen candelæ facilè in flammam incenditur.

XXIV. Hinc unum idemque corpus in flammam, fumum, fuliginem, fuliginis oleum, acidum & pingue, similiaque corpora, prout diversimodè tractatur & modificatur, est resolubile. Nam *Petroleum*, *Oleum*
com-

commune Olivarum, Pix, Spir. Vini, &c. facillimè inflammantur, totaque transeunt in formam flammæ, ut parum vel nihil restitet; hæc autem flamma, excluso aëre, suppressa abit in fumum, qui fumus est illud ipsum corpus, quod in vase ab aëre munito in forma *Olei distillati*, cum majori licet fixioris substantiæ remanentia, propter defectum aëris, se manifestat; ita ut ipsum corpus pingue, oleum inde destillatum, fumus, flamma, &c. sint una eademque substantia.

XXV. Hinc etiam *Lignum*, quod in aëre libero seu aperto comburitur, & flamma, fumus, fuligo, fuliginisque spiritus oleum & sal; atque idem *lignum*, quod in vase clauso, aëris ingressum omnem excludente, igni committitur, & ejus phlegma, oleum, spiritus, &c. per retortam prolicita, sunt omnia una eademque substantia materialis, sed quæ pro varietate suæ texturæ, mediante motu inductæ, tot diversa schemata representet.

XXVI. *Nitri* ipsius corpus salinum, dum integrum est & in crucibulo igni exposito fluit, cum carbonis igniti frusto subinde adjecto maximam partem in flammam abit, imò tres ferè *Nitri* partes sub flammâ deflagrabunt. Eadem autem flamma in retortâ tubulatâ, propter insufficientem aëris accessum, coercita in fumum rutilantem cogitur, qui dein in spiritum acidum condensatur, quem *Spiritum Nitri* vocamus. Hic verò Spiritus cum sale alcali quodam, v.gr. *Tartari*, ad saturitatem mistus, post absolutam effervescentiam, & heterogenei præcipitationem, in pristinum Nitrum regeneratur, illudque denuo inflammabile. Ut adeo una eademque materialis substantia sit nunc ignis & flamma, nunc aliam inducens larvam, pro variâ ejusdem texturâ, secundum minima corpuscula per motum acquisitâ.

XXVII. *Ignis* igitur non est distinctum quid ab aliis

corporibus, & *deflagratio* est actus dissolutionis corporum plus minus sulphureorum, quæ aëre resoluta & rarefacta repræsentant nobis tale ens, quod vulgò *Ignem* vocamus. Ita ut in igne considerandum sit 1. Subjectum ignitum, quod sunt corpora plus minus sulphurea sive oleosa & pingua. 2. Medium ignitionis, quod est aër. Cæterum quòd Ignis consistat in solutione corporum mediante aëre, probatur exemplo Veneris, cui si affundatur Spiritus Nitri, ex mutua actione & reactione calor orietur intensissimus, evolat fumus, imò interdum ignem ac flammam concipiet.

XXVIII. Sic scintillulæ nil aliud sunt, nisi particulæ sulphuræ per motum istum silicis violentum ab aëre nitroso reclusæ & accensæ, quod potest probari microscopio, si per illud particulæ in charta exceptæ inspiciantur: vid. *Hoeck* in *Micrograph*.

XXIX. Patet hinc, omnia corpora constare ex unâ simplicissimâ materiâ, per superinductum motum in minutissimas particulas confractâ, quæ cum diversissimarum figurarum sint, varientque etiam magnitudine, situ, ordine & motu; fit hinc, ut pro vario illarum concursu atque coalitu tot diversissima in universo Mundo corpora oriantur.

XXX. Cum autem videamus, omnia corpora generari, nutriri, augmentari, & corrumpi successive ac insensibiliter, per minimas materiæ constituentis particulas, ita ut ex harum *syncrisi* seu unione, certâ *diacrisi* seu separatione, & *metastasi* seu transpositione variâ fiant, intereant & alterentur diversimodè corpora; non abs re erit, multifarias ejusmodi subtilissimas particulas pro *principiis* corporum *materialibus* sive *elementis* assumere. Texturæ autem certæ particularum in corporibus, & inde natæ variæ, respectu nostri concipiendi modi, proprietates reverâ sunt id, quod vulgò *substantialis* aut *essentialis forma* dicitur.

XXX.

XXXI. Particulas illas minutissimas Veteres vocârunt *Atomos*, quasi *indivisibiles* seu non dissecabiles; ubi tamen distinguendum est inter *divisionem realem* seu *physicam*, & *mentalem* seu *mathematicam*. *Atomus* sunt quidem indivisibiles *physicè* & *realiter*, *mathematicè* verò minimè. Ex his ergo principiis materialibus cùm revera corpora constent, verissimum hinc quoque erit, corpora omnia constare è materiâ; quia verò hæc materia iners est, & omnia, quæ fieri debent, fiant per motum, cujus vis exercetur in seminibus, exinde procedit vel oritur *Generatio*. Rectè proin substantia materiæ dividitur in minuta frustula, quæ habebunt suam certam figuram & magnitudinem, & propterea quoque respectivè ad se invicem certum ordinem & situm in materiâ. Hinc minimæ istæ moleculæ s. particulæ per unionem componunt omnia corpora; per resolutionem verò, & separationem destruunt; per metastasin denique seu transpositionem immutant eadem & alterant.

XXXII. Probant hoc ipsum exempla. *Vitrum* est productum artificiale multiplicis actionis; fit ex particulis minutis *cinerum* & *salis alcali fixi*, quæ in igne coeunt in vitrum, tanquam productum tertium. Vel sumatur *Cinnabaris*, & consideretur ejus genesis, ex *Sulphure* & *Mercurio vivo* commistis & sublimatis dependens, quæ dant novum corpus, proprietates planè alias ab istis duobus habens. Sic *Minio*, quod nihil aliud est, quàm *Plumbum calcinatum*, si affundatur *Acetum destillatum*, aut alius liquor acidus, emergit liquor dulcis, saccharo dulcior. Quòd si porrò phlegma seu Acetum destillatum evaporet, habentur in fundo & lateribus Crystalli dulces, candidæ, ponderosæ, perspicuæ, planè differentes à Minio & Aceto destillato.

XXXIII. Insuper, ne solum in arte factis hæreamus,

mus, sistamus ex nativis *Vinum*, cujus v. gr. liquor primogenitus, qui verè defluit ex palmitibus, si destillatur tantillum acidus existens, nil certè dabit nisi phlegma & pauxillum salis acidi. Interim ex hoc liquore crescunt folia, postea bacca, in quibus adhuc immaturis succus austero-acidus contentus est: porrò succus, è maturioribus baccis expressus, dat mustum, mustum dat vinum, vinum exhibet tartarum fæces & acetum, atque hæc tandem phlegma & spiritum, quæ toto cælo invicem differunt. Hæc mille producta secundum ordinem fiunt ex aquâ simplici, constante ex minutissimis particulis in motu constitutis, quæ diversimodè intertextæ & transpositæ dant tam varia nova concreta.

XXXIV. Similiter *Vinum* in phiala hermeticè clausa, ita ut nequeat substantiæ separatio contingere, blando calori expositum, in *Acetum* degenerat, per nudam particularum minutissimarum transpositionem. Porrò accipiat *Sal Tart. fixum*, affundatur illi *Liquor Salis acidus*, ex ambobus effervescentibus novum *Sal* regenerabitur, ac ita per syncrism novum corpus prodibit. Quòd si ergo particulæ *homogeneæ* concurrant, constituunt corpus *simplex*; si *heterogeneæ*, *compositum* efficient. Sic enim v. g. *Aqua* est corpus simplex, quòd constat ex particulis minutis ejusdem essentiæ, parvis, oblongis, rotundis, utraque extremitate nonnihil acutis, quæ invicem unitæ constituunt *Aquam*. Ex hac *Aquæ* structurâ omnes illius proprietates demonstrantur: si enim istæ particulæ in continuo sunt motu, dant *Aquam* limpidam; si verò mutuo sibi intertextæ impediuntur in motu, constituunt corpus durum seu glaciem; sicut, si sine intermissione heterogenearum molecularum existat aqua, erit hæc & vocabitur *insipida*. Tandem si particulæ illæ celerius ac in sublime moveantur, *Vapor* audit & nuncupatur.

XXXV. Cùm verò omnes hæ particulæ sint materia-

teriales, adeoque quantæ, necessariò proprietates suas quantitativas & mechanicas, h. e. determinatam figuram ac magnitudinem, certum ad se invicem ordinem & situm habebunt; unde pro variâ particularum talium, mediante motu, unione & texturâ diversâ necessariò fient & exurgent diversa corpora, horumque multiplices ac differentes affectiones.

XXXVI. Textura ista particularum constituens corpora, prout diversâ ratione afficere valet organa nostra sensoria, ita quoque erit fundamentum tot conceptuum diversorum in nostra mente, ratione quorum à nobis tot diversa corporibus istis attributa sub *Qualitatum* nomine adscribuntur, tanquam tot accidentium realium, cum reverà non sint entia realia, sed duntaxat materiæ modi, ex particularum minimarum diversâ texturâ oriundi, non realiter ab ipsa materiâ ita contextâ differentes, sed nostro solùm concipiendi modo.

XXXVII. Res clarior evadet exemplo: quando nempe *Spiritus sulphuris* perspicuè acidus, rodit *Venerem*, ex utriusque unione fit *Vitriolum Veneris*, constans solùm ex particulis acidis, certo modo particulis veneris intertextis, ex qua novâ texturâ fit corpus cæruleum, rhombiforme, opacum, adstringens gustu & nauseosum, frigidum, inodorum, purum, glabrum, &c. quæ omnia attributa seu qualitates à corpore distinctæ æstimantur, cum nihil sint, quàm diversi corporis concreti modi, ex particularum texturâ novâ oriundi, solâ ratione in conceptu non re ipsa à corpore, cui attribuantur, distincti.

XXXVIII. Sed illæ ipsæ contextæ in Vitriolo particulæ, prout per texturam novam novo motu linguam feriunt, ac œsophagum irritant, dicuntur adstringere & nauseam movere; prout lumen incidens certo modo ad oculum reflectunt, dicuntur efficere corpus cæruleum;

leum; prout certo situ sibi invicem uniuntur seu coëunt in corpus, repræsentant rhombos; prout digitis minùs calidæ sentiuntur, quàm ipsi digiti sunt, frigidæ dicuntur; prout digitorum pulpæ non cedunt, corpus durum constituunt; propter æqualem tamen unionem pulpæ quoad superficiem corpus glabrum redditur, & ita consequenter nostris sensoriis tot diversas impressiones faciunt, quæ ceu tot *Qualitates* novæ vulgo æstimantur.

XXXIX. Particulæ porrò tales per mutuam texturam constituunt mediante motu corpora *mista*, qui tamen motus non vagus, sed determinatus est, tam in materiæ compositione, quàm ejus variâ conformatione: adeo ut non nisi vi feminum determinatâ ex istis particulis, fermentativo motu, per salia alteratis, varia efformentur corpora. Sic v. g. *Ferri* frustum pro varia sui configuratione dat modò clavum, modò clavem, modò ferram, &c. Quæ configurationes tamen non differunt realiter à suo ferro, sed sunt unum idemque ferrum. Si porrò consideramus *Ferrum*, quatenus illud est corpus *frigidum, durum, ponderosum, acutum, &c.* varios inde nobis formamus conceptus, & diversas in ipsa statuimus qualitates, quæ tamen non sunt, cùm illud sit una substantia, & quatenus premit manum, dicitur ponderosum, atque hæc ponderositas dependet à particularum unione, & arctâ compressione.

XL. Ita *Calor* quoque non nisi à motu descendit, consistit enim in vehementi ac celerrimâ particularum minutissimarum, inprimis pinguium, seu sulphurearum motione. Accipiat v. g. *Spir. Nitri*, qui frigidæ naturæ putatur, infundatur ei *Limaturâ martis* pariter frigida, misceantur hæc, atque concipient paulatim calorem, tamdiu durantem, quamdiu motus durat. Aut sumatur *Cera*, quæ est corpus durum, & igni exponatur. Ita particulæ ejus moveri incipient, atque emol-

emollientur ; ut adeo mollities in corporis solutione, durities in compactione consistat; sicut è contrario frigus in particularum quiete, asperitas in inæquali superficie glabrities verò in superficiè æquali ponitur.

XL I. Particulæ tales, quæ immediatè corpora componunt, & in quæ etiam eadem immediatè resolvuntur, *numero quaternario* pro explicandis corporum phænomenis commodè comprehenduntur ; nempe sunt *Sulphureæ, Salinæ, Aquæ, & Terreæ*, quæ quidem sunt proxima corporum principia materialia, non tamen ultima principia, sed horum respectu potius principiata, ex aliis particulis simplicioribus, per varias texturæ vicissitudines prius constructa, unde & sub resolutione in alias successivè facessunt particulas simpliciores, ut plurimum aqueas & terreas.

XL II. Ita ut quamplurima, quæ maximè videntur composita, primò ex Aqua per multiplicem particularum aquearum mutationem mechanicam, in alias particulas modò dictas vi seminali factam, oriri, & tandem in has ipsas sub resolutionibus, destructâ feminum potestate, ultimò redire videantur.

XL III. Quaternarius autem hic numerus ob id assumitur, quòd sufficiat optimè pro explicandis phænomenis corporum, à materia seu concreto dependentibus, & earum aut omnium aut aliquarum præsentia, variatâ tantùm proportionem, deprehenditur in iisdem.

XL IV. Particulas has inter primatum ducunt, & magis fere præ cæteris activæ sunt *salinæ, acutæ, rigidæ, penetrantes, scindentes quasi & pungentes, linguam, cujus respectu sapidæ sunt, notabiliter afficientes, in aquâ facilè resolubiles, & cum eâ etiam facilè unibiles, quæ generali sub differentiâ sunt acidæ & alcalinæ, indeq; mutuâ factâ unionem oriundæ salsæ seu enixæ. Hæ instrumentaliter præcipuarum in rerum natura operationum, nempe coagulationum, dissolutionum, fermenta-*

mentationem & effervescentiarum, *solutionum & præcipitationum*, & quamplurimum aliarum in corporibus insignium mutationum sunt primarii authores.

XLV. *Salia* autem sunt vel *fixa*, vel *volatilia*. *Fixa* in igne durant, *Volatilia* verò avolant. Sic *Sal ammoniacum* est Sal compositum, alcalinum sive urinosum & acidum in se continens. Quod si cum hisce duobus salibus unitis aliæ partes terreæ sunt extrusæ, vocatur illa actio *præcipitatio*, e. g. *Vitriolum commune* nihil aliud est, quàm *Venus & Minera Martis*, à *Sp. Sulph.* soluta ac præc.

XLVI. Sub generali autem *acidi & alcali* nomine innumerabilis salium, tanquam particularum magis activarum, diversitas comprehenditur, cum tam *urinosa* quàm *acida* mille modis, pro varietate concretorum, in quibus existunt, secundum proprietates mechanicas inter se differant: unde & tam variis modis inter se & cum aliis mutuò uniri ac combinari, diversi quoque sapor, atque diversissima salia seu enixa exinde componi possunt. Ex horum omnium varietate tandem speciales quamplurimæ operationes naturales derivandæ sunt in corporibus.

XLVII. Inprimis *fermentationes & effervescentiæ* dependent à salium activitate, quæ sunt media transmutationum & digestionum in corpore animali. Est autem *fermentatio motus intestinus particularum minutarum*, corpus mixtum constituentium, ortus à mutua salium *alcali & acidi*, in unoquoque mixto existentium, sed *resolutorum*, in se invicem actione, quâ omnes reliquæ mixtum componentes particule inter se variè commiscuntur, & agitantur, donec sequatur aut ultima mixti talis resolutio, aut nova ejusdem alteratio à salium mistorum nova unione, aut saltem contemperatione dependens.

XLVIII. Bina illa *Salia, acidum & alcali*, reperiuntur in omnibus tribus Regnis, maxime in *Minerali*, & spe-

specialibus in *sulphuribus mineralium* : nunquam enim in tota natura reperitur *sulphureum*, cui non ex parte adjunctum sit *acidum* suum. *Metalla* etiam turgent talibus *Sulphuribus*, *Salibusque sulphureis acidis*. In *Vegetabili* regno inprimis *Ligna acidum* eructant *spiritum volatilem* ; unde quod in combustione oculos morficat, est *acidum* in illis latens. In *Animali* Regno parcellissimè habentur *acida manifesta*, quia semper sub *oleis* solent latitare ; & si quæ sunt, *volatilia* maximè existunt, nec ita manifesta ; sicut in *Insectis* variis, *Formicis* v. gr. quarum cumulo si *Flores cærulei Borraginis* aut *Cichorii* injiciantur, colorem suum mutant, & rubedinem induunt, argumento, *Formicas acidum* spirare, quod coloris illius mutationem præstare valeat. In præternaturali dein statu *Acidum* non rarò in *Ventriculis*, *Intestinis*, atque *Ulceribus* corporum humanorum sese prodere solet.

XLIX. *Sal acido* oppositum est *Urinofum*, aliàs *Alcali* & *Lixiviosum* dictum. Sunt *urinosa Salia* duplicia ; vel *Volatilia*, (*nativa dicta*) quia non in igne persistunt, ut sunt *Sal. volat. C. C. Viperarum*, &c. Vel *fixa* (*artificialia dicta* :) sic in *Spir. urinæ hominum* & aliorum animalium luxuriat ac latitat tale *Sal volatile*. In Regno *vegetabili* etiam habentur talia *Salia urinosa*, modò *acriora*, ut in *Plantis* sapore caustico constantibus e. gr. *Armoracia*, *Sinapi*, *Cochlearia*, &c. modò *temperatiora* & *blandiora*, quali prædita sunt plantæ aromaticæ, *Mentha*, *Absinthium*, &c. in quorum blando oleo subsistunt *Alcalia Volatilia*. Denique occulta etiam *Volatilia Alcalia* inveniuntur in plantis *Vulnerariis*. Sal verò *urinofum* ita vocatur à sapore & odore, quos ferè similes habet cum *Urinâ hominum*. Aliàs termino usitatior nuncupantur *Alcalia* ab *Herbâ Kali*, apud *Ægyptios* copiosè juxta *Nilum* fluvium crescente, quæ à veteribus *Ægyptiis* in cineres cremabatur, à quibus

dein copiosissimum Sal urinosum fixum, quod *Kali* nominârunt, eliciebant, unde præposito Arabum articulo *Al*, ortum est vocabulum *Alkali*, quasi dicas *Hoc Kali*. Hoc nomen dein latius fuit extensum, non solum ad Salia omnia vegetabilium, sed etiam ad quaecunque Salia Acidis opposita, tam fixa, quam volatilia, cujuscunque etiam Regni vel Profapiæ fuerint.

L. Quod verò attinet *Urinosa artificialia* seu *fixa salia*, ea non præexistunt in ipso concreto ante calcinationem, sed potius fiunt per artificium ignis, nempe per liquefactionem *Sulphuris acidi* & *Salis volatilis*, quæ duo invicem se arripiunt, coeuntque in *Sal salsum*. Talia *Alcalia fixa* seu *artificialia* reperiuntur in *vegetabili* & *minorali* Regno, magis quàm in *animali*. Ulterius quando *acidum* & *urinosum* conjunguntur, mediante subjecto liquido coeunt in *sal mistum*, novum compositum, ex utrisque constans. Tale est, quando *Sal Tart.* & *Spir. Vitrioli* conjunguntur; tunc enim *Sal tertium* seu *enixum* emergit, *insipidum* ferè vel *salsum*, quod *tartarus vitriolatus* est. Sic etiam *Spir. Salis* cum quocunque Sale volatili urinoso junctus constituit *Sal ammoniacum*.

L.I. Tandem observandum, quòd præter *urinosæ* dentur etiam Subjecta *terrea* quasi *alcalia*, cum acidis etiam effervescentiam excitantia. Sic v.gr. si affundatur *Spir. Salis Limaturæ Martis*, fit effervescentia. Idem fit, si *Spir. Sal. Cretæ* aut *Terræ sigillatæ*, aut si *Acetum destillatum Coralliis* affundatur; sunt enim hæc concreta partim corpora porosa, instar alcalium fixorum, partim in se habent alcalia volatilia occulta, sub solutionis actu emergentia. Cæterum, ut *alcalia* dixi esse duplicia, *volatilia* & *fixa*; ita ex his *salsa* seu *enixa* emergentia, etiam erunt duplicia, *Volatilia* scilicet, quæ in Igne avolant; & *Fixa*, quæ permanent.

Aliàs

Aliàs tamen subinde Autores ludunt in vocabulo *Salsi*, illudque citra rationem opponunt *Acido*, quod observandum in lectione *Zuelferi*, qui *Salsa* vocat *salia volatilia urinosa*, cum tamen *falsum* propriè innuat *Sal* compositum ex *Alcali* & *Acido*.

LII. Ratio, cur *Alcalia* & *Acida* coëant invicem, est, quia *alcalia* sunt corpora valdè porosa & quasi majora, *acida* contrà rigida, scindentia, minora, minusq; porosa, adeoq; etiam hæc duo promptissimè uniuntur per motum in spatiis alcalinarum. *Mustum* fermentando extrudit particulas heterogeneas & non unibiles, quæ fundum petentes dicuntur feces. Sic *Vinum fermentans* mutatur in *Acetum*, hoc verò ulteriùs fermentando abit in *Situm*, post situm fatiscit in *Aquam*.

LIII. Proxima Fermentationi est *Effervescentia*, quanquam enim utraque à salium activitate mutuâ oriatur, diversus tamen solùm est eorundem status; si enim sunt aliis permixta particulis, impedita quasi blandius agunt & solùm fermentationem cient; sin verò puriora & minus permixta sint, adeoque acriora existant, impetuosius in se mutuo agunt, & fortiori invicem colliduntur motu, adeoque majorem effervescentiam cient, donec brevis facta sit per debitam unionem omnis pugna & hinc effervescentia cesset.

LIV. *Sulphureæ* seu *pingues* corporum particulae à quibusdam dicuntur *Ignis mixti concretæ*, item *Substantia inflammabilis*: respectu inflammabilitatis à reliquis corporum elementis differunt, & concreta, quibus insunt, inflammabilia reddunt. Vocantur quoque *Olea* propter unctuositatem, licet olea non semper merè sulphurea & inflammabilia sint. Particulis ejusmodi sulphureis textura ramosa, flexilis, atque in se invicem facilè implicabilis ab hodiernis Physicis ascribitur. Inflammabilem autem talem substantiam æquè *mineralibus*, v.gr. Sulphuri, Bitumini, Antimonio,

Nitro; atque *vegetabilibus*, horumque resinis, ac Oleis tam expressis quàm destillatis; & *animalibus* denique, v. gr. horum Pinguedini inesse, experientia quotidiana testatur.

L V. Per *aqueas* s. *phlegmaticas* particulas Auctores unanimiter intelligunt liquidiores, insipidas, & ad solvenda salia aptam substantiam, moleculis oblongis, rotundis, flexibilibus constantem. Hoc principio Vegetabilia & Animalia in suis succis, magis quàm Mineralia dotata sunt.

L VI. Ultimum corporum principium *terreas Particulas* diximus, quas aliàs Chymici vocant *Caput mortuum*. Sunt autem Concretorum particulae siccissimæ, non inflammabiles, & aquæ & ignis potentia resistentes, quæ in corporibus solidioribus idem præstant, quod aquæ in liquidis, hoc est, spatiosa inania cæteris principiis interjecta replent, hæcque discontinuant, & volatiliores particulas sibi implicatas retinent, imò his & toti concreto firmitatem conciliant.

L VII. Ex talibus particulis minutis, in specie *salinis* & *sulphureis*, etiam *Sanguis* & *Lac* seu *Chylus*, succi corporis nostri primigenii mediate (id est, postquam in alia parva abierunt composita) constant, unde & consequenter totum corpus materialiter ex iisdem erit compositum: id quod confirmat resolutio ejus mechanico-chymica.

L VIII. Quod si plures tales particulae coeant in unam massam, constituunt *partes similes*, ex quarum coagmentatione *dissimiles* oriuntur, sicut hæ ipsæ fibræ & vasis apprehensæ & connexæ, ac inde debitam nactæ conformationem super basin fibrarum, *organicas partes*, certis functionibus mechanicè perficiendis destinatas, efformant.

L IX. Textura ista particularum minutarum, componens partes similes, constituit reverà earundem

tempe-

Temperamentum, *elementale* dictum: sicut eadem particularum textura liquida, *sanguinem* compingens, *Crasin* hujus *seminalem* efficit, unde *Temperamentum vitale*, quod alias in calido & humido consistere dicitur, pro varia sanguinis materiali miscelâ in totum corpus derivatur.

LX. Quod vulgo de *quatuor Temperamentis*, *Elementis* quatuor innixis, dicitur, est falsum. Attamen eatenus ea concedi possunt, quatenus statuitur, quod quorum sanguis abundat Sale volatili acri oleoso, ii putentur *Cholerici*; sicut qui Sal fixius cum particulis occultè acidis imprægnatum habent, *Melancholici*; *Sanguinei*, quorum sanguis ex debita balsamicarum particularum misturâ constat; *Phlegmatici*, quorum Lympha obruit salia sanguinis fermentativa.

LXI. Ita quidem se habet *structura* machinæ corporis *materialis*. Quod attinet ejusdem *actum vitalem*, notum est, quod Machina hæc animalis dum in motu est diversimodo, dicatur *vivere*; ita ut Vita hominis aliorumque animalium *formaliter* in hujus machinæ corporeæ motu seu actuatione consistat: quod si proin isti motus penitus cessent, ita ut irrevocabiles sint, mortua dicitur illa. Quod si autem rectè & debite omnes istos motus peragat, ad quos per se apta nata est, sana vocatur; nam *Sanitas* est *Vitæ integritas*: sin verò perversè & vitiosè, sive erroneè moveatur, dicitur ægrotare; nam *Morbus* est *Vitæ* labefactatio.

LXII. Cum autem Machina nostra corporea in motu consistat, quæritur, *quòdnam sit*, *quod machinam primariò moveat*, seu *quod vitam impertiat*? Resp. Principium istud internum, quod principaliter actuat, & movet machinam hanc animalem, *vitale* ab effectu, appellatur, quod aliàs etiam speciali nomine *Anima* dicitur. Quo nomine tamen non intelligimus aliquam substantiam immaterialem, quia 1. est in qui-

busdam divisibilis; 2. quia alias esset indestructibilis. 3. quia in non rationalibus esset planè inconceptibilis seu etiam inintelligibilis.

LXIII. Revera ergò *principium* hoc *vitale* erit *materialiale*, toti viventi coextensum, & propter actionum varietatem omnibus partibus ac organis intimè præsens, simulque ob earundem celeritatem, vehementiam ac diuturnitatem summè activum ac mobile.

LXIV. Hæc & similia attributa non conveniunt, præterquam subtilissimæ cuidam & volatilissimæ ac mobilissimæ materiæ, ob id à Medicis, analogicè licet tantùm, *spiritus* appellatæ.

LXV. Intelligitur nempe hoc ipso nil aliud quàm *Sanguis*, aut succus huic analogus in aliis Animalibus seu Brutis, in subtilissimam substantiam resolutus, & exactissimè volatilifatus in præcordiis, tam per continuam sui fermentationem, quàm non intermissam æris inspirationem: unde pro actuatione totius machinæ corporeæ unâ cum sanguine ulterius ex corde quaquaversum distribuitur.

LXVI. *Spiritus materialiter* ex sanguine, *formaliter* per hujus motum fermentativum & æris inspirationem generantur. Sed resolutio talis sanguinis, & in substantiam spirituofam volatilifatio vix, nisi cum aliquâ ejus incalescentiâ ac velut accensione, propter crasin ejusdem salino-volatilem oleosam, & quasi nitro-sulphuream contingente, fieri potest.

LXVII. Sanguinis ita attenuati, resoluti, & quodammodo accensi subtilissimæ portiones, quasi flammæ, sunt isti *Spiritus*, unde ob id non immeritò à quibusdam *luminosi* dicuntur, seu *lucidi*, cum in sua natura omnes lucis proprietates reverà possideant: qui dum in M.S. micant & gliscunt, *spiritus vitales* dicuntur; dum verò in Cerebro & Nervis liberiori lumine radiant, *animales* appellantur; sicuti iidem, quatenus

ova

ova fecundant, sub fecundo congressu, à munere *genitales* dici solent. Atq; hinc est quod alii Animæ vitalis seu brutalis substantiam bipartitam faciant, igneam nempe seu flammeam, & luminosam. *Lux* autem non est qualitas, sed subtilis materia in continuo motu constituta. *Vid. Digby de Immort. Anim.*

LXVIII. Spiritibus hisce alii addunt *naturalem*, seu *facultatem naturalem*, sed malè: nam hæc facultas non fundata est in officio Hepatis sanguificatorio; quod cum falsum sit, etiam *spiritus naturalis* sponte cadit. *Spiritus* etiam *genitalis* nil aliud est, quam *spiritus animalis*, qui ipse in actu generationis *genitalis* nomine venit, cum operationes genitales etiam ad animales pertineant.

LXIX. Præterea cum *Spiritus* subtilissima sint substantiæ ac summæ activitatis, rectè ob id à quibusdam de naturâ *Gas* esse dicuntur, pro naturâ tamen sanguinis ceu materiæ ex qua, *Gas* hoc *spirituosum* reverà naturæ *volatilis*, *salino oleosæ* seu *salino sulphuræ* esse dicitur, quod per fermentationem & aëris resolutionem in sanguine volatilifatum, & celerrimâ agitatione velut accensum, instar subtilis & occultæ flammæ coruscet, totum corpus calefaciat, & à putredinis corruptione præservet. Patet ergo, quod *Spiritus materialiter* ex sanguine, *formaliter* per motum ejus fermentativum, & aëris inspirationem generentur.

LXX. *Spirituum* horum subtilissima, & quasi radiofa textura lucida, necessariò mutuam adhæSIONem requirit, quâ abruptâ aut in quodam loco interceptâ, non sine periculo omnes operationes cessant: hinc in suspensis discontinuatio lucis hujus spirituosæ in causa est, cur in momento omnis facultas princeps cerebri pereat, non aliâ ratione ac syncopizantibus repentè corpus pallidum, frigidum, & quasi mortuum jacet.

LXXI. Cum autem Spiritus iidem Vitæ sint radices, etiam corpus, quamdiu vivit, ab omni putredine præservabunt, virtute salino-sulphureo-balsamicâ, non secus ac *Gas sulphuris* Vina, aut alios liquores facile corruptibiles, à corruptione præservat.

LXXII. Denique horum *Spirituum*, accensione velut quadam genitorum, calor per totam machinam se diffundit, pro operationum quarumcunque facilitatione. Non ergo Vita animalium præcisè consistit in calido seu calore, cum animalia quamplurima sint frigida; imò ipsa animalia calida suas habeant vicissitudines secundum magis & minus, ut in Senibus gelidis, cachecticis, leuco-phlegmaticis & similibus notissimum est. Est ergo potius calor consequens quoddam necessarium Vitæ in animalibus calidis.

LXXIII. Nam Animalium duplex est observanda distinctio alia sunt *calida*, alia *frigida*. Fundamentum diversitatis consistit in sanguine, aut huic analogo succo nutritivo. In quibus enim hominibus succus talis sulphureus est, pinguior, falsior, aut etiam resolutus, volatilifatus, ac ab aëre excitatus, insignem quasi accensionem subit, unde caloris sensibilis per totam machinam distributio & perceptio.

LXXIV. In *Animalibus* verò *frigidis*, ut in aquatilibus frigidis, *Insectis*, *Ranis*, *Piscibus* ferè omnibus, *Serpentibus*, &c. minùs sulphureis, sed potius nitrosis, aut quasi salinis mercurialibus, Sanguinis ac Succo nutritii resolutio, volatilifatio ac illuminatio, fit sine ulla tali, aut saltem non sensibili accensione.

LXXV. Unde etiam illorum *calidorum* vis vitalis longè *facilius destructibilis* ac dissipabilis est, & promptè quasi extinguiibilis; secus ac *frigidorum*, quorum spiritus luminosi minùs ferventes ac subtiles, simulque subiecto seu materiâ nonnihil viscidiori irretiti, non adeo facile dissipabiles existunt, quin post corpora etiam discif-

sa portiones divisæ motum & sensum, vitamque adhuc retinent.

LXXVI. Hujusmodi ergo *Spiritus volatiles* revera istud sunt, quod alii per *Animam*, alii per *Spiritus insitos & influos*, alii per *Calidum innatum*, alii per *Ignem animalem*, alii per *Flammulam vitalem*, alii per aliud nomen, pro hypothesium varietate, explicare voluerunt.

LXXVII. Cæterum hic observanda est ista differentia inter corpora *violenter & constantibus viribus vitalibus interempta*, & inter corpora *naturaliter ultimo senio, vel diuturno morbo sensim emortua*. In his enim universum *Spirituum* systema successivè evanescit & extinguitur, deficiente sensim supplemento; unde & animales primò, tandem & vitales pereunt facultates: in illis verò subito, suppresso *Spirituum* impetu, & sufflaminato eorundem motu ac radio luminoso, aliqua substantiæ eorum portio, (instar subtilis fumi aut halitus, à subjectis eorum crassioribus ac viscidioribus irretita) partibus adhuc naturaliter remanet, utut formali activitate vitali omnino destituta sint; unde & operationes vel effectus diversi à corporibus diversimodè mortuis suam originem habent.

LXXVIII. Hinc deducendæ sunt *Actiones magneticæ* omnes, qualis est, quando curaturi *Abundantiam lactis*, jubemus illud emulgere supra carbones vivos. Sic notum est, quod *Usnea*, ex Cranio hominis violenter occisi procrescens, stupendas habeat virtutes contra *Hæmorrhagias*, quod alius *Musculus*, qui in cœmeteriis provenit, non præstat. Similiter si admoveatur manus, Verrucis aut etiam aliis Excrecentiis obfessa, corpori successivè mortuo, hoc putrescente evanescent illæ.

LXXIX. Quin & *Spirituum* horum portiones quædam, quocunque medio, vel cum partibus solidis, vel per sanguinem, lac & effluvia, vel alia excreta, à toto

decisæ, fundamentum existere videntur omnium *Actio-
num sympatheticarum*, quatenus ad hæc essentialem cum
suo concreto habent convenientiam, adeoque separa-
tæ, sed ante sui dissipationem plus minus alteratæ, si-
milem in toto vel parte, in distans licet, alterationem
inducunt.

LXXX. *Fundamentum ergo Vitæ* consistit in San-
guine, vel succo huic analogo (in aliis Brutis non san-
guineis,) utpote ex cujus penu continua Spirituum, &
concatenata est reparatio, vel regeneratio. Hujus ergo
legitima crasis, indeque oriunda debita fermentatio,
spirituascens & incandescens; atque Spirituum hinc
dependens hypostasis plus, vel minus dissipabilis, ra-
dix est Vitæ sanæ vel aegræ, longæ vel brevæ &c.

LXXXI. Quæritur, *An Vita possit prolongari?* Resp.
naturalem terminum vitæ, quem omnia corpora se-
cundum naturæ leges habent, fundatum esse in san-
guine & spiritibus; adeoque Adamum, etiam ante La-
psum, *naturaliter* mortalem fuisse, utut immortalita-
tem per vitæ arborem sibi procreare potuerit. Cate-
rùm Diætā conservat quidem vitam sanam, non au-
tem prolongat, adeoque ridendus est *Deodatus*, con-
servationem sanitatis ad 120. annos à solâ Diætâ sibi so-
mnians: quia potius prolongatio vitæ fit per sublimio-
ra remedia, qualia in Regno vegetabili *Helmontius* in-
venit in *Cedro*, naturæ incorruptibilis existente. Ast
cùm arbor sit rara, & exinde ejusmodi medicamenti
præparatio ob defectum Alcahest sit impossibilis, loco
ejus *Tackius Juniperum*, & *Starckius* in *Pyrotechniâ*,
Terebinthinam sumit.

LXXXII. Hæc omnia *Homo* cum *Brutis* habet com-
munia; ipsi autem Homini propria deus est *Anima ra-
tionalis*, substantia reverâ spirituosâ, immortalis & in-
alterabilis, cum corpore Hominis animali nihil ha-
bens commercii, & ab œconomiâ Animalis, ejusque fun-

functionibus planè exclusa, solas intellectûs & voluntatis operationes immateriales seu inorganicas, sibi quæ proprias, peragens.

LXXXIII. Ex *unione* tamen ejus cum *corpore animali* Sensuum præsupponit ministeria & exercitia in intelligendo, ut occasione certarum Spirituum animalium motionum, sub sensatione sibi formet conceptus & phantasmata, unde intelligendo, per horum exorbitantias, subinde & ipsa Anima aberrat. Sicut contrà pro voluntatis imperio certum Spiritibus istis animalibus motum, ad excitandos voluntarios motus tribuere & imperare valet.

LXXXIV. In *Machinâ* ergo nostra *corporeâ*, quæ est *hydraulico-pneumatica*, *Sanguis* & *Spiritus* principii *moventis* seu *activi* locum obtinent, *partes solidæ* verò sunt *subjectum passivum*, quæ ab istis in motum concitantur: nam ab illis in esse, fieri & operari reverà dependent.

LXXXV. Operationes omnes hujus *Machinæ* respiciunt conservationem ejus vel *in individuo*, vel *in specie*: illæ aut respiciunt *esse vitale* simpliciter, aut *esse animale*; unde ad tria generalia Capita omnes corporis operationes seu functiones rediguntur, nempe ad *Vitales*, *Animales* & *Genitales*.

LXXXVI. *Vitales actiones* eo sunt directæ, ut corpus & conservetur & roboretur in suo vigore vitali, omnesque partes solidæ pro obeundis melius & promptius actionibus organicis, debitam magnitudinem consequantur.

LXXXVII. Cùm enim *principia* corporis *activa* sint in perpetuo motu, adeoque continuam patiantur, partim *alterationem*, partim *jacturam*, necesse est, ut horum redintegratione etiam totius *Vitæ* vigor vitalis & restauretur, & quantum possibile exaltetur.

LXXXVIII. Nam Spiritus sub continuo actionum
exer-

exercitio subtilitate suâ magnam partem privantur, per poros aliave loca frequenter exhalantes, in quorum supplementum impenditur *Sanguis*, cujus massa præterea quoque in partibus solidis, nunc in earum substantiam perfectè convertitur, nunc verò alterata solùm nonnihil in iis, per poros hinc tota successivè ac insensibiliter transmittitur; idq; tam *naturaliter* post accretionis annos, quàm *præternaturaliter* per exercitia, aut vehementiores corporis motus, aut alias similes causas.

LXXXIX. Ut silentio præteream partes Massæ hujus *effetas*, crebrioribus circulationibus, & in præcordiis susceptis fermentationibus, resolutas, copiosè itidem per cutim exhalantes; nec non unâ cum his, ex partibus solidis, imprimis carnosiss, humorem roscidum & mucilaginosum, seu proprium earum nutrimentum, ex massa sanguinea elaboratum, sensim sensimque per poros dissipabilem. Usq; adeo massa sanguinea est in continuo restaurationis & perditionis motu, atque juxta Sanctorii *Staticam Medicinam* unica die naturali per insensibilem expirationem tantum evacuetur, quantum per alvum 15. dierum cursu.

XC. Perditio verò hæc nullo modo fit à solo Calore, cum hujus actio, præsertim si vivâ flammâ non fuerit excitatus, universim omnia humida mista siccet in tophos & carbones, atque copiosam remanentiam relinquat, secus atque in corpore nostro evenire solet, in quo nullibi tale *Sanguinis* caput mortuum naturaliter obvium est.

XCI. Quin potius fermentorum & aeris inspirati adjumento in tantum resolvitur & volatilifatur *massa* sanguinea, & exinde separandus nutritius *Succus*, ut vel sponte, vel leni accedente calore, totus à fero absorptus successivè exhalet.

XCII. Ut ergo insignes hi defectus resarciantur, simul

mul quoque corpus materiæ appositione ad legitimam perveniat magnitudinem, *Alimentorum assumendorum* & hinc elaborandi *nutrimenti* imminet necessitas, quibus restaurentur partim partes absumptæ, nutrimenti appositione & assimilatione, in quo consistit *nutritio*; partim augeantur membra omnia perfectiore ejus agglutinatione, pro aptitudine ad functiones faciliore, in quibus consistit *augmentatio* & *accretio*.

XCIII. Ita ut *nutritio* & *auctio* majoris duntaxat, & minoris ratione differant, quod nempe *nutritio sit inchoata auctio*, & *auctio sit perfecta nutritio*: quarum illa sc. *nutritio*, per totum vitæ cursum, hæc seu *auctio* tantum ad certos annos, tam ob partium augendarum ad majorem extensionem resistantiam, quam ob nutrimenti pro perfecta assimilatione & agglutinatione ineptitudinem, perdurare naturaliter solet.

XCIV. Tribus ergo actionibus *appositione*, *assimilatione* & *agglutinatione nutritio* & *accretio absolvitur*. *Appositio* simplici mechanicâ per poros partium transcolatione & quasi filtratione peragitur; *Assimilatio* verò, & per coagulationis modum firmior *Agglutinatio*, non sine motu transmutationis fermentativo, ab occulto partium volatili acido fieri, hincque omnis musculus suum habere stomachum, i. e. digestionem, videtur.

XCV. Fiunt nempe *succorum alterationes* istæ, quæ dicuntur concoctiones, in corpore nostro omnes, per *fermenta* & *fermentationes*; sicut *separationes* unius ab altero per translationes & filtrationes mechanicas, eorum verò *retentiones*, & variæ motiones per solas *propulsiones*, beneficio partium fibrosarum structuræ & texturæ, sine ulla *attractione* contingunt.

XCVI. Præter dictas necessitates assumendorum alimentorum ad conservandam corporis nostri vitalitatem, ulterius sensibilem stimulum Ventriculo pro iidem appetendis implantavit natura in *fame* & *siti*: qua-

rum *illa* à vellicationis, titillationis vel similis molestiæ cujusdam sensu, circa orificium Ventriculi superioris seu sinistrum, ab acido fermentativo falso volatili Succo, qui in stomachici fundi tunicâ crustosâ naturaliter hospitari solet, excitatur; atque *desiderium* vel *appetitus ciborum* alias quoque audit.

XCVII. Prout autem variat hic *succus esurinus*, tam in singulis speciebus Animalium, quàm in omnibus individuis Hominum; sive naturali à causâ fit mutatus, ac diversus, sive à præternaturali quodam vitio alteratus, ita etiam varia sed *determinata* in singulis *fames* enascitur, secundùm quam succo tali appropriata solùm appeti solent.

XCVIII. Nec procedit *Fames à venarum suctione*, quia sequeretur, quòd in omni Hæmorrhagia largiori necessariò excitaretur *Fames*, cùm tamen contrarium præbeat experientia; neque à *calore*, quia in *febris ardentibus*, fervente licet stomacho, minimè tamen appetimus. Sed probabilius *Fames radicaliter* consistit in orificio Ventriculi sinistro, *formaliter* autem in appetitu, seu desiderio alimentorum.

XCIX. Sicut è contrario determinata quorundam alimentorum averfatio oritur, vel à vi imaginationis, ut plurimum Matris gravidæ, stomacho Infantis certum quasi characterem imprimantis; vel à quadam læsione, stomacho per aliquid assumptum inductâ, & hujus læsionis quasi ibidem infixâ memoriâ.

C. *Sitim* quod attinet, consistit hæc in vellicatione, aut insignioris molestiæ cujusdam circa fauces, seu in expansâ pharynge, difficili sensu, oriundo ab acrioribus salibus salis, aut acrioribus alcalinis, membranas faucium vellicantibus, & pungentibus: concurrente subinde Salivæ non ritè diluentis dicta salia acria, nec fauces sufficienter abstergentis, defectu, *Sitim* valdè exasperante.

CI. Defectus hic *Salivæ* est causa Sitis privativa; sicut è contrario acrimonia ejus falsa tanquam causa positiva est, à qua dependet sitis Hydropicorum.

CII. Hujus *Sitis* molestiâ stimulamur ad assumenda *liquida aquea*, quò simpliciora eò meliora; cum solum, ut pro vehiculo solidorum alimentorum interserviant, à naturâ postulentur.

CIII. *Solida Alimenta* assumpta, antequam stomacho immittuntur, prius per *masticationem* in ore, ad meliorem sui transmutationem præparantur, beneficio comminutionis & contritionis à dentibus, inprimis molaribus, ut & beneficio eorum cum *Salivâ* permissionis & subactionis.

CIV. *Saliva* est lymphæ sui generis, in *Glandulis conglomeratis* maxillaribus, (ubi & *Parotides* subintelliguntur) ac stomaticis copiosis tam palatinis quàm sublingualibus, (quibus etiam *Tonsillæ* addi possunt) è sanguine arterioso instar spongiæ emulsa, & in os per peculiare ductus effusa; constans primariò è copiosâ parte aqueâ seu ferosâ, quæ subtili & occulto acido volatili oleoso, ac simul Spiritu volatili oleoso, per nervos advecto, est imprægnata: unde cibus conjuncta facillimè attenuativam, incisivam & fermentativam obtinet virtutem.

CV. *Glandulæ* in ore & circa os sitæ, generali nomine *Stomaticæ* vocantur, & habent hæ nervos ideo, ut beneficio fibrarum obscurum motum edant. *Vim fermentativam* inesse *Salivæ* patet ex eo, quia mediante illa morbi contagiosi solent propagari; sicut etiam *Scorbutus*, *Lues venerea*, & alii morbi, cum ea communicari possunt.

CVI. Propter hos fines *Saliva* quoque alimentis sub masticatione intimius permiscetur, ut ejus medio ad meliorem fermentationem in stomacho, & faciliore fermenti stomachici ingressum præparentur; etenim
fali-

saliva illa cum fermento dicto magnam analogiam & convenientiam, adeoque homogeneam quodammodo naturam habere videtur.

CVII. Præter hunc *usum primarium Salivæ*, (quando nempe particulæ ejus aquosæ alimenta attenuando, resolvendo, salia acidula incidendo & penetrando, hinc Spiritu volatili subtilizando, adeoque instar fermenti farinaceæ massæ additi, fermentationem in stomacho faciunt, sicque Saliva alimentis incrementum, Succus verò Ventriculi iisdem complementum digestionis præstet) secundariò etiam confert *Saliva*, 1. Fermentum stomachicum ex parte restituendo, ad promovendas saporum perceptiones. 2. Fauces & gulam pro faciliiori illius deglutitione lubricando. 3. Linguam & os pro alacriore illius motione & loquela humectando. 4. Sitim alias perpetuò molestant, faucium ablutione restinguendo.

CVIII. Tanta nempe hujus Ciborum præparationis in ore est necessitas, ut comminutione non eorum sufficientem quam plurima animalia, in primis cornigera, quæ ut plurimum superiori dentium ordine carent, & ob id masticare convenienter non possunt, ruminando refarciant, Salivæ autem deficientis permissionem Aves in Ingluvie absolvant. Observantur etiam, licet rarissimè, homines ruminantes, quorum sc. Ventriculus musculosus existit.

CIX. Masticata sic Alimenta ad Stomachum promota, transmutantur ibidem in *liquorem pultaceum*, secundum veteres cremori Ptisanæ similem, Chylus appellatam, idque beneficio fermentationis planè singularis, blandæ videlicet ac minimè molestæ, quam calor Stomachi & ambientium Viscerum non leviter promovet.

CX. *Fermentatio* hæc, qua transmutantur alimenta in Chylum, dependet in primis à succo subtili acido
salino

salino stomachi, qui partim instar menstrui dissolvit cibos, partim volatili maximopere blandâ ac penetrante aciditate cum alimentorum particulis dissolutis, in specie salinis alcalibus, lenem fermentationem efficit, & ita successive eadem in aliam substantiam transformat.

CXI. Autores multi in Stomacho voluerunt *facultatem* quandam *χυλοποιητικήν*, quæ juxta calorem primum esset digestionis principium. Sed posito, quod ea detur, nescimus tamen quid sit, nec potest explicari quomodo concurrat & unde dependeat? Inprimis tamen hanc facultatem refellunt curiosiores Operationes chymicæ, quarum beneficio chylus artificialis in vitro representatur. Sic *Taccken.* in *Hipp. Chym* suo asserit, se beneficio liquoris cujusdam, novi volatilis, quæcunque alimenta, concurrente simul calore, in chylum mutare posse.

CXII. Hinc ea omnia, quæ vel sunt duriora, adeoque difficulter solubilia, vel sale volatili multum depauperata, ut alimenta, vel exsiccata, vel sale condita, vel fumo indurata, solent esse difficilis digestionis.

CXIII. Maximi momenti negotium est hæc alimentorum fermentativa Digestio, cum hæc ipsa eadem disponantur, & ad heterogeneorum maturam in Intestinis separationem, & ad promptiorem in præcordiis spiritualescentiam ac volatilisationem, id quod sine exacta fermentatione fieri nequit. Hinc in iis, in quibus aut imminuta, aut cruditate acidâ depravata est hæc fermentatio digestiva, ut in *Cachecticis*, debita sanguinis maturitas & spiritualescentia, adeoque debitus corpori deficit vigor.

CXIV. Præsentiam hujus *Fermenti acido-salini esurini* in Stomacho testantur ructus acidi in sanis, & quorum optimus est Stomachus, naturaliter subinde præsentis, qui ipsi & in *Apepsiis*, *Dysenteriis* & *Lienteriis*

supervenientes, ejusdem restituti sunt indices : hinc illa acida volatilia, speciatim panis, tam grata & amica sunt stomacho, quatenus suo modo sunt homogenea, & à martialium usu frequentes nidorosi sulphurei ructus erumpere solent, similes iis, qui odoratu sensibilibiter percipiuntur, quando *Martis limaturæ Spiritus acidus*, *Salis*, v.gr. affunditur. Unde & pingua, quæ acrimoniam fermenti hujus obtundunt, uti appetitum prosterunt, ita & digestionem in Stomacho turbare & impedire solent.

CXV. Origo Fermenti hujus primariò est ex tunica stomachi glandulosâ internâ, ex qua talis lympa fermentativa quasi transudat, quæq; in rugis suis obvias habet reliquias quasdam alimentorum prius digestorum, morâ diuturniori non leviter acedentes, hinc à salivâ continuò deglutitâ insigniter subactas, & ad fermenti aliqualis naturam exaltatas : quæ omnia mutuâ sui unioneliquorem hunc fermentativum constituere, probabilissimè videntur.

CXVI. *Helmontius*, Arabum insistent vestigiis, originem Fermenti stomachici ex Liene derivat, dum inter hunc & Stomachum singularem intercedere duumviratum statuit : sed refutant hanc sententiam sufficienter canes, post exsectum lienem strenuè vorantes, imò pinguescentes.

CXVII. Sic ergo fermentantur Alimenta, ut ea tamen, quæ prius in stomacho acedebant, non leviter successivâ fermentatione transmutentur, & aut planè, aut maximam partem deposito acore isto abeant in massam nunc falso-insipidam, nunc nonnihil in falso-acidam, semper tamen naturaliter volatilem, variâ licet sub temporis morâ, dum in uno citius, tardius in altero ob varias circumstantias negotium hoc absolvatur.

CXVIII. Chylus ita præparatus delabatur successivè

sivè per pylorum in Intestina, apparenter quidem homogeneus, cui tamen non pauca partes heterogeneæ, œconomix animali conservandæ ineptæ, mistæ sunt, quæ in Intestinis, antequam aliorum pergant, probe separandæ veniunt.

CXIX. Separatio hæc fit mediantibus duobus istis succis, *bilioso & pancreatico*, in fine Duodeni ac principio Jejuni in Intestina effusis, ibidem Chylum diluentibus, imò cum eodem ad lenem turgescentiæ actum devenientibus, sub quo crassiores, & quasi caseosiores ejus partes præcipitata sequestrantur, uti in *Fluxu alvi icteritico*, ac *cæliaco* sufficienter patet.

CXX. *Bilis* quidem excrementorum catalogo malè olim fuit adscripta, cum in se reverà utilissimus balsamicus sit liquor, & conditum quasi balsamicum pro Chyli ipsius & totius Massæ sanguineæ conservatione ab omni corruptione putredinali, instar Myrrhæ cujusdam Aloesve additum, unde & *Vermium* facilem è Chylo generationem, quantum possibile, prohibet, rectè *Helmontio* dicente, *ubi deficit Bilis fermentum, ibi Lumbricorum patria*.

CXXI. Præterea quoque *Bilis* volatili oleoso suo sale, ceu essentiali ejus constitutivo, si quid manifesti & p.n. acoris, toti corpori hostilis, adhuc in Chylo superest, destruit, & in falsum tertium vol. transmutat, simulque Chylum totum optimè diluit, & fluxiliorem ac liquidiorum reddit, facumque excretionem sic per accidens optimè promovet.

CXXII. Nec improbabile est, quod alii asserunt, Bilem oleositate suâ sulphureâ occultâ quasi tingere chylum, adeoque primam pro facili in sanguinem transmutatione dispositionem exhibere, ut hujus tincturæ sulphuræ medio exaltari facilius, ac in rubrum sanguinem converti possit: cujus defectu *Cachexiæ*,

36   *Synopsis Institutionum Medicarum*
Leucophlegmatia, *Anasarca*, & reliquæ species *Hydro-*
pis ex parte oriri videntur.

CXXIII. Concurrit cum *Bile* eodem in loco *Succus pancreaticus*, *subinde acidus*, plus minus tamen, in Animalibus repertus, qui Chyli dicto modo à bile alterati, craſſiores & quasi caseoſas partes leniter coagulando præcipitat, & blandâ quadam cum bile fermentatione, in ſtatu p. n. verò efferveſcentia dictarum *Fæcum* ſeparationem inſigniter adjuvat.

CXXIV. Chylus ita in inteſtinis tenuibus alteratus & perfectus, & à ſcybalis recrementofis depuratus, per eadem leni preſſu ulterius diſtribuitur, idque mediante motu illorum periltaltico, ſub quo ſucceſſivè ſuccus ſubtilior & tenuior nutritivus oſcula Vaſorum lacteorum meſaraicorum, in Inteſtinorum tenuium canalem hiantium, imprimitur.

CXXV. Ex his continuato motu fertur in commune, juxta Renem ſiniſtrum exiſtens receptaculum, ſeu cyleſternam Chyli, in Homine pariter ac Brutis membranofam, unde ulterius per Ductum thoracicum in Venam ſubclaviam vel axillarem ſiniſtram infertur, ubi cum Sanguine redeunte miſtus dextrum influit cordis ventriculum.

CXXVI. Quippe repertis *Vaſis lymphaticis* ductæ ſunt Hepati, quoad ſignificationis negotium, exequiæ, cum nulla *Vaſa lactea* ad ejus deriventur viſcus; & quòd Venæ ſanguiferæ meſaraicæ aliquam ejus portionem cum ſanguine Jecori invehant, adhuc experimentis Anatomicis probandum venit.

CXXVII. Nullæ quoque hæcenus detectæ ſunt viæ, quibus immediatè Chylus pro materiâ lactis glanduloſæ mammæ ſubſtantia, aut fœtui in Utero pro nutrimento afferatur; quin potius mediatè Chylum nondum ſanguini aſſimilatum, ex arteriis in dictis & aliis locis emulgeri probabiliffimum videtur.

Urina

CXXVIII. *Urinæ* tamen materia, an omnis ex sanguine in Renibus transcoletur, & nulla ex primis viis à Chylo immediatè separata ad loca urinaria, quæcunque etiam sint, viis licet hætenus in locis abdominis admodum impeditis, nondumque detectis, deferatur, in dubio adhuc est; saltem hoc probabile videbitur consideranti, *Diabeticos* eodem colore, sapore & odore Vinum rubellum v. g. loco urinæ excernentes, semina anisi & coriandri integra excreta, citum acidularum transitum, violaceum brevi post assumptam Terebinthinam odorem, &c. Ut proin ob hanc rem nonnulli inter urinam potûs & urinam sanguinis distinguendum esse opinentur.

CXXIX. Ubi ergo cum Sanguine Chylus in Vena axillari permixtus ad dextrum Cordis ventriculum pervenit, ex eo ulterius derivatur per Arteriam pulmonalem seu Venam arteriosam in Pulmones, ex his verò per Venam pulmonalem seu Arteriam venosam infunditur in sinistrum Cordis ventriculum, ex quo dein impellitur in Arteriam magnam seu aortam, per quam porro, ejusque ramificationes innumeras in universam corporis machinam distribuitur, atque inde revertitur, ac resorbetur per venarum furculos, qui omnes tandem in Venam cavam desinunt, atque hinc suum liquorem dextro cordis Ventriculo denuò infundunt.

CXXX. *Harvæus* ille Medicus Anglus, & *Conringius*, Professor Helmstadiensis, vulgò habentur primi inventores circulationis sanguinis: sed revera non sunt, & notitiam hujus demum acceperunt à *Paulo Sarpa*, Veneto monacho ordinis Servitarum, qui revera primus & verus inventor est hujus circulationis.

CXXXI. Confusus ita cum Sanguine Chylus in Venis axillaribus sensim sensimque subigitur, & successive alteratur, ac in Sanguinem mutatur, quæ actio spe-

ciatim in aut circa Cor absolvi videtur : licet in hoc sanguificationis negotio Cor , ipsique annexa vasa se tantum habeant passivè , locumque his liquoribus pro motu & transitu meliori concedant, usque adeo ut Cor non nisi antliæ munere in machina hacce hydraulica defungatur.

CXXXII. Etenim *Sanguificatio* non est actio organica, sed purè tantum similis , adeoque propriè loquendo nullum corporis Viscus organi sanguificationis nomen merebitur , sed Cor duntaxat vas erit, per quod sanguis pro insigniori hac mutatione in præcordiis movetur.

CXXXIII. Revera enim nil aliud est *Cor* , quàm *musculus compositus* , & musculorum in modum movetur, ita quidem, ut sinister ventriculus propriè Cor appellandus sit , cujus tantum appendix est dexter ventriculus , propter Pulmones solummodo fabricatus, ut ex hoc melius & commodius in Pulmones fiat sanguinis propulsio , (pro subeundâ, maximè necessariâ ad vitam, alteratione ab aère ,) & per hos ad sinistram sinum seu cor primarium promotio.

CXXXIV. Chyli in sanguinem transmutatio vix aliter, quàm per blandum aliquem fermentationis motum fieri videtur ; quem ab aère inspirato, Chylum Sanguini assimilante, & Sanguinem in spiritus volatilifante, non pauci probabiliter deducunt.

CXXXV. Verisimilior tamen adhuc eorum videtur assertio, qui *Sanguinem ipsum* , prout in se principiis fermentativis , in specie Salinis & Oleosis volatilibus turgescit, *Chylum* permixtum *transmutare*, & successivè sibi assimilare, idque mediante motu suo fermentativo, chylum & alterante , & in similem sibi naturam pedetentim convertente , asserunt.

CXXXVI. Promovetur insigniter hæc Sanguinis fermentatio, & consequenter chyli assimilatio, ab aère
in pul-

in pulmones inspirato, cujus medio, attenuatur, volatilisatur & spirituaſcit inſigniter, atque inſuper propter ſalino ſulphuream mixturam incaleſcit eadem & vitali quaſi calore incenditur.

CXXXVII. His poſitis facilè patebit, ſucceſſivis & repetitis per cor & pulmones circuitibus perfici chyli ſanguificationem: ob id enim non raro *ſemilacteus* adhuc ſanguis, etiam in ſaniſſimis hominibus per venam ſectam apparuit, aut ſaltem ſupernatans cruori coagulato ſerum leni igni inſpiſſatum *gelatinam lacteam* relinquet, quæ phænomena à Chylo nondum Sanguini aſſimilato oriuntur.

CXXXVIII. Unde & tot proſtant obſervationes *ſanguinis albi inſtar lactis*, ex vena ſecta emiſſi, etiam in ſanis hominibus, ob chylum ſc. nondum ritè aſſimilatum. Imò ipſæ ſanguinis fibræ rubicundæ apparentes reverà albicant, & Chyli videntur proles.

CXXXIX. Ita ut *vitalis* iſta *Maſſa*, quæ per arterias & venas circulatur, duplici conſtet materiâ, *chylorâ & ſanguineâ*, cum utriuſque communi vehiculo, videlicet *ſero*: quæ materiæ, utcunque exiſtant fluidæ, minimè tamen quatuor illis humoribus, aut elementis, temperamentisquæ Veterum ſunt analogi.

CXL. Quæ enim in cruore per venæ ſectionem emiſſo poſt hujus congrumationem & cadaveriſationem reperitur ſanguinis, in ſuperficie floridi & in fundo nigricantis, differentia, partim ab aère ſuperficiem refrigerante & attenuante, partim à cruoris in fundo tepore, ipſum magis putrefaciente, dependet.

CXLI Propellitur *Sanguis & Chylus* ex corde per arterias in univerſum corpus, & hinc per venas ad idem punctum, nempe cor, redit, unde in circulum recurrens *motus circularis* dicitur, qui à muſculoſâ ſubſtantiæ, ventriculorumquæ Cordis reciproca contractione atque expansione, & hinc contentorum im-

petuosâ expulsiōe , principaliter originem trahit.

CXLII. *Proprius* autem *cordis motus* est ejus *contractio* seu *systole* , *improprius* verò est *dilatatio* seu *diastole*: in *systole* enim agit & sanguinem exprimit, sicq; à sanguinis in arterias ejaculatione harum dilatationem & pulsū efficit, in *diastole* verò patitur, dum à sanguine irruente ex venis ejus parietes distenduntur, & ita molestia quadam sensibili afficiuntur.

CXLIII. Videlicet Cor à sanguine, ex auriculis in ejus ventriculos, inprimis dextrum illapso & turgescente, expanditur, qua expansione fibræ, cordis parenchyma constituentes, extensæ irritantur h.e. nimio distensionis & læsionis sensu afficiuntur, inde confer tim per nervos spirituum animalium fit irruptio, adeoque fibrarum & consequenter totius Cordis contractio. Et quidem non secus atque alii Musculi, Cor quoque à spiritibus animalibus per nervos influentibus in motum cietur.

CXLIV. Continuato tali impulsu sanguis per totum corpus mediantibus arteriis propellitur, eodemque mediante in venas & per has in cor denuo remittitur; ita ut in toto hoc circulari motu sola *propulsio*, nulla verò *contractio* contingat.

CXLV. Redit autem toties per orbem ad Cor Sanguis, ut ibidem inprimis in Pulmonibus vigore novo vitali imprægnetur, h. e. de novo volatilisetur, spiritua-
scat, fermentetur & incalescat.

CXLVI. Sanguinea verò hæc massa in omnes corporis partes, in genere pro earum nutritione, distribuitur, ita quidem, ut partes sanguineæ rubicundæ *Sanguinis* nomine *proprie* veniant, partes autem spermaticæ seu nervæ albicantes à chylo cum massa sanguinea distributo nutriantur & conserventur.

CXLVII. Ex prima enim Fœtus in ovo formatione innotescit, partes ex duplici materia, nempe par-
tim

tim *seminali*, ceu chyloso colliquamento, partim *sanguineâ* formari & componi, unde etiam pro nutritione & augmentatione talium partium duplex nutrimenti genus, *chylosum* seu *lactæum*, & *sanguineum* requiritur.

CXLVIII. Mediâ autem inter utrumque cordis ventriculû via intercedit Pulmonum viscus, per cujus spongiosum seu potius vesiculosum, h. e. ex copiosissimis parvis vesiculis angularibus, simplici membranâ constantibus, invicemq; connexis, compositum parenchyma transvasatur Sanguis, dum Chylus, huic permixtus in vena axillari sinistrâ, pergit in truncum venæ cavæ ascendentis, & ita in dextrum cordis sinum, ex quo per arteriam pulmonalem seu venam arteriosam in Pulmones derivatur, è Pulmonibus verò per venam pulmonalem seu arteriam venosam transfertur in sinistrum Cordis sinum.

CXLIX. Sensibilis est pulmonis Infantis vivi & in utero mortui differentia; siquidem frustulum pulmonis Infantis nondum editi, aquæ immixtum fundum petit, vivi verò supernatat eidem. Et ex hac *δουριασία* cognitio hauritur Infantis occisi. Cùm enim pulmo Embryonis sit crassior, nec satis porosus, hinc respiratione semel factâ spongiosus fit, & sic supernatat.

CL. Id quod contingere nequit, nisi Pulmones dilatentur & expandantur, adeoque Sanguini transeunti patefiat aditus, quod equidem fit, quatenus diaphragmatis figura mutatur in planam, unde & cavitatem in ima thoracis parte, & viscerum abdominis depressionem, & illorum majorem protuberantiam efficit.

CLI. Concurrit simul costarum, deorsum versus incurvatarum, per musculos ferratos & subclavios sublatio, & ita cavitatis thoracis major ampliatio, unde ab abdomine foras protuberante, & thorace extrorsum di-

latato, necessario simul aeris ambientis sequitur protrusio.

CLII. Qui eodem momento partim ita protrusus, partim propria gravitate ac vi, liberali facto impetu, ruit in pulmones, eosque per se immobiles instar utris inflat & distendit, quod *Inspiratio* dicitur: Sicut diaphragmate denuo relaxato, & costis deorsum demissis, pulmonum compressio & aeris *Exspiratio* accidit.

CLIII. *Neccessaria* admodum aeris est *Inspiratio*, cum hac deficiente omnia intereant animalia, non tamen refrigerium cordis & sanguinis, aut hujus à nitroso aeris sale condensatio, primarius ejus est finis; cum talia in calore viventium naturaliter constituto, aut in senibus vel cachecticis tepescente, nullum locum obtineant.

CLIV. Sed potius *usum Vitæ* nostræ simpliciter necessarium *Aër* inspiratus sanguini præstat, unde & hic omnis prius per Pulmones, quàm per Corruit, ita ut ad eam sanguinis vitalem, restaurationem, quam in præcordiis acquirit, imprimis faciat, ut supra §. 144. dictum: idque beneficio Salis sui volatilis universalis, ratione cujus occultum vitæ cibum Aëri inesse Hermetici asserunt.

CLV. Ubi in Arteriam magnam impulsus est Sanguis, ex parte deorsum per arteriæ aortæ truncum fertur, & inter varios illius ramos arteriam splenicam, atque hæc mediante Lienem ingreditur, exinde per venam splenicam, ad truncum venæ portæ ac Hepar distribuitur: ita ut hæc communicatio insignium horum viscerum, Lienis & Hepatis, dum omnis sanguis ex Liene immediatè ad Hepar defertur, singulare quid in recessu habeat, ulteriori scrutinio indagandum, utpote sine quo officium eorum vix debite explicari poterit.

CLVI. *Lienis* viscus constat membranarum congeries, in cellulas & multiplices concamerationes efformatarum,

Unable to display this page

CLXI. Est scilicet in Sanguine latex aquosus, alias serum commune tam succorum nutritivorum quàm excrementorum vehiculum, cujus medio illi per universum distribuuntur corpus, hi verò in certis colatoriis separantur & amandantur: quod si fiat per Renes, *Urina* appellatur; sin verò per Cutis poros, *Sudoris* nomine venit.

CLXII. *Renum corpus*, quoad extimas partes, constat fibris quamplurimis subtilibus, perforatis tamen, in Corpus papillare tortuosum, medium eorum corpus constituens, desinentibus, de quibus vid. Laur. Bellin. *Italus*. Illas ergo fibras serum Sanguinis ingreditur, indeque ad Corpus papillare pergit, per cujus minutos & innumerabiles porulos transfudat ad membranam interiorius expansam, unde per Ureteres ad Vesicam descendit, sanguine ipso à Venis emulgentibus interea resorpto.

CLXIII. *Urina* hæc Sanguinis est propriè loquendo lixivium quoddam volatile, seu Aqua sale falso sulphureo, adeoque primariò *alcalino*, secundario acido, ambobus volatilibus, pinguedine sufficienti temperatis, composito, sed superfluo imprægnata: quibus subinde, sed p. n. & talia massæ sanguineæ recrementa varia se sociant, & una eliminantur. *Potus* quòd attinet *urinam*, de hac sup. §. 127. actum.

CLXIV. Post Renes excurrit Sanguis ulterius per Arterias ubique ad *glandulas* per universum corpus diffeminatas, easque tam *conglomeratas*, quàm *conglobatas*: quarum illæ magis compositæ liquorem emulctum in certas cavitates pro peculiaribus usibus effundunt: hæ magis simplices eum per Lymphatica vasa, quorum truncus communis est Ductus thoracicus, in Venam axillarem sinistram Sanguini denuo infundunt.

CLXV. *Conglomeratarum* liquor, prout eadem sunt
vel

vel laxioris vel firmioris texturæ, variat: illæ serum lacteum emulgent, ut sunt Mammariæ, Tonfillæ; hæc serum aquosius subtilius, sale volatili vel falso vel acidulo imprægnatum, separant, ut *Pancreas*, *Parotides*, & *lachrymales Glandulæ*, &c.

CLXVI. Conglobatæ verò glandulæ lympham efficiunt, eamque omnem à partibus infra Cor sitis per Ductum thoracicum sanguini per Venam axillarem sinistram infundunt, sicut eodem loco omnis in superiori regione confecta Lympha per similes Lymphæ ductus, Vasa lymphatica dictos, ibidem infunditur.

CLXVII. *Lymphæ* hujus materia primaria probabiliter statuitur nutrimentum partium roridum, ministerio glandularum collectum, in quod condensantur Spiritus animales, in partes quascunque per nervos allati: dum enim non penitus dissipantur exercitio aut laboribus, cum latice seroso alimenti, omnium partium Vehiculo, se jungunt, & ita subtilitatem spirituosam amittunt, ac denuo in halituosam, tenuem & aqueam condensantur substantiam, adjuvante non parùm Artuum frigidiori præ aliis partibus constitutione.

CLXVIII. Limpida talis spirituofo-aquea materia à Glandulis conglobatis imbibita, imprægnatur in his subtili sanguinis arteriosi acido sale, quæ junctim sumpta Lymphæ liquorem aquoso spirituosum constituunt nonnihil acidulum, supradictis locis sanguini permisceri consuetum.

CLXIX. *Finis*, propter quem Sanguini in vicinia Cordis & Pulmonum, ubi de novo magis animandus est, Lympha hæc Venæ axillari sinistræ infunditur, est non tantum, ut diluat & fluidiorem reddat Sanguinem, sed ut in specie Chylo imprægnata instar materiæ nutrit. sanguinis in præcordiis renovationem & restaurationem

nem vitalem adjuvet, & insigniter promoveat.

CLXX. Pertingit sanguinea massa ulterius ad totam corporis peripheriam extimam, ejusque integumentum *Cutem*, quæ est reticulare corpus, è fibris nerveis copiosis, & capillaribus arteriarum & venarum vasis seu fibris sanguineis contextum; ob id naturæ mixtæ, sanguineæ & spermaticæ seu nerveæ, inprimis tamen tendinosæ, esse dicitur.

CLXXI. Interstitia hujus texturæ occupant glandulæ copiosæ minutæ, reverà ex conglomeratarum genere, *miliares* dictæ, vase suo excretorio foras hiantes, & cutis poros constituyente, instructæ, quæ veri fontes sunt sensibilis transudationis, insensibilisque transpirationis.

CLXXII. *Serosus* nempe *sanguinis Latex*, uti absorbet superflua & recrementosa sanguinis salia naturaliter, aliasque ejus sordes præternaturales; ita salina hac vi, instar saponis, abstergit & abluit suo transitu solidarum partium sordes ex nutritione superfluas, aut ipsum nutrimentum non perfectè agglutinatum, sed diuturniore mora effectum redditum: quæ omnia jam antea sufficienter attenuata & volatilifata è capillaribus vasis per dictas glandulas emulgentur, & accedente blando calore plus minus copiosè sine capitis mortui remanentia notabiliter emittuntur.

CLXXIII. Sanguinis vitale nectar ubertim etiam derivatur ad *Cerebrum* & *Cerebellum*, inprimis per arterias carotides & vertebrales, quarum exiles & capillares quasi furculi ubique superficiem ejus densè obducunt, & tandem in sinus duræ matris sanguinem infundunt, qui venis jugularibus continui in has proximè, & inde remotius in venam cavam se exonerant.

CLXXIV. Observabilis est in Cerebro & Cerebello duplex substantiæ diversitas, *corticalis* nempe subcineritia, & *medullaris* eleganter candida. *Illa è copiosissimis*

mis glandulis minutulis ovalis figuræ constat, in quas se insinuant dicta vasa sanguifera: *hæc ex filamentis & ductibus nerveis delicatissimis*, invicem certo ordine convolutis, & tandem in nervos planè abeuntibus, est constructa.

CLXXV. Substantiæ talis diversitas diversum itidem usum innuit, *cortice enim* mediante spiritus volatiles sanguinis, vitales dicti, separantur à sanguine, & per subtilissimæ filtrationis modum agilter penetrando transeunt in Cerebri medullam, Sanguine ipso, ceu crassiori corpore, ob pororum angustiam, vehiculoque ejus aqueo ob pinguiorem & oleosam quasi substantiam Cerebri exclusis.

CLXXVI. In ipsa verò *medullari substantia* ceu regio palatio, spiritus dicti volatiles luminosi, *animales* nunc appellandi, debitis motionibus & expansionibus, & inde per nervos in omnes partes radiosæ excursionibus, operationes Animalibus proprias, *sensus* in specie tam *internos* quàm *externos & motus* perficiunt.

CLXXVII. Constituunt enim hi primariò *animam sensitivam*, tam Brutorum quàm Hominum, cùm sint primi autores actionum Animalibus propriarum, tam in operationibus modò dictis quàm in genitalibus etiam.

CLXXVIII. Quæ utut sint variæ & distinctæ, determinatur tamen Spiritus animalis specie & essentia unus, adeoque ad varias actiones indifferens, pro variâ partium organicâ dispositione & proprietate. Nam is ipse, qui movet pedem vel muscolum, confert etiam suo modo ad visum, si esset in oculo, & sic consequenter in aliis.

CLXXIX. Quòd si dicti Spiritus, in debitâ quantitate & subtilitate, blando & moderato, eoque simul ordinato motu agitentur, ac inde Cerebrum implendo proprio

prio motu quodammodo expandantur, sicque porro ex eodem secundum filamentorum, Cerebri medullarem substantiam constituentium, ductum continuato quasi rivulo aut radio in corpus, omnesque ejus partes influant, actionum animalium omnium sequitur exercitium, adeoque vigiliæ.

CLXXX. Sin verò quacunque ex causa perturbati, inordinato, vago & subinde impetuoso cieantur motu, in Cerebro hinc Deliria varia, speciatim phrenetica; in partibus verò reliquis spasmi & motus convulsivi, interdum mirabiles, excitantur.

CLXXXI. *Officia*, quibus præsumt animales spiritus, sunt *sensus & motus*, utrique *interni & externi*. *Externos* quod attinet *sensus*, cum hi revera consistant in passione seu motione organi, inductâ ab objecto externo sensili, per certam ad hoc factam impressionem seu motum, adeoque solum in motione filamentorum nervorum organi, in iis spiritus animales hoc solum præstare videntur, ut suo influxu nervea organa sensus proximè constituentia in debito tono & tensione conservent, quò facilius ab objectis externis moveri, & ita sensatio externa fieri possit.

CLXXXII. Expōita scil. est corporea nostra Machina quorumcunque corporum *ambientium* activitati & insultui. Hæc ergo ambientia, dum in partem quandam agunt, motionem certam inducunt in ejus nervis, quæ motio, seu ab objecto externo facta impressio, continuato nervi ductu, ad Cerebrum usque, seu ad nervi originem, continuatur.

CLXXXIII. Quem ibid. insequitur determinatus Spirituum animalium, in vicina Cerebri medulla, motus, ab isto excitatus, constituere videtur *Sensum internum*, occasione cujus Anima rationalis in nobis format conceptum seu ideam, repræsentantem exactè rationem externæ impressionis, sitque tunc forma-

lis cognitio seu sensuum externorum mediantibus internis perceptio : id quod *dolor imaginarius* eorum, quorum partes fuere abscissæ, illustrare videtur.

CLXXXIV. *Vires* istę objectorum, quę vulgo *qualitates* sensibiles dicuntur, quibus ambientia corpora agunt in certas corporis partes, *organa sensoria* dictas, consistunt solum in certâ talium corporum, quoad minimas eorum particulas, texturâ vel conformatione, quæ, prout diverso modo nunc in hanc, nunc in aliam corporis partem agit, & certum motum inducit, vel mediatè vel immediatè, tam varias qualitates sensibiles, seu in organa Sensum agendi facultates, habere dicitur.

CLXXXV. *Constant* autem *sensuum organa* variis & distinctis partibus, ita tamen subordinatis, ut una sit *primaria*, & cujus per objectum externum motione fit sensatio externa, seu certa passio in parte, quæ semper nervus esse solet, cujus filamenta nunc in membranam fortiter tensam expansa, v. g. in Auditu & Visu; nunc in capitula papillaria sunt conglobata, v. g. in Gustu & Tactu, reliquis partibus duntaxat certum usum, eumque varium habentibus.

CLXXXVI. Quinario numero omnes *Sensus externi* rectè dicuntur comprehendi, quos inter eminet *Visus*, cujus objectum externum est *Lux*, primariò Solis & Ignis, & inde diffusum in orbe *Lumen*, quod est materia quædam subtilissima, nil aliud nempe, nisi ignis quidam maximè rarefactus. Lumen tale vel immediatè in recta linea, vel mediatè, mediante nempe per corporis opaci superficiem reflexione certâ, transit per *tunicam oculi corneam* & *humorem crystallinum*, donec impingat in *tunicam retinam*, seu *expansionem filamentorum nervi optici*, & hanc ubique Spiritu animali perfusam, ubi hæc quasi percussa similiter movens Spiritus præsentis, talem facit motionem & impressio-

nem, quæ ad cerebrum usque continuata, eo modo ut §. 175. & seqq. explicatum, à nobis dicitur *Visio*.

CLXXXVII. Est scil. *Oculus* reverà *Camera obscura* optitorum, in quâ humor crySTALLINUS est vitrum lentulare, in quo ut plurimum fieri solet decussatio radiorum luminosorum, donec impingant in tunicam retinam, ceu primarium *Visus organum*, ubi objectum externum exactissimè, inverso licet situ, repræsentatur, ut ita reverà per duplicem conum, unum rectum ab objecto ad punctum intersectionis in CrySTALLINO, alterum inversum ab hoc puncto usque ad Tunicam retinam, omnis fiat *Visio*.

CLXXXVIII. Et prout hi intersectionis anguli sunt majores vel minores, etiam res visa major vel minor in tunica retina depingitur, & consequenter ita judicatur.

CLXXXIX. Quòd si radii isti luminosi sub sua in orbem diffusionem impingant in corpora opaca, resiliunt propter denegatum transitum, plus minus exactè ad eos angulos, ad quos inciderant, ita ut incidentiæ & reflexionis anguli perpetuo sint æquales, id quod in Speculis est manifestissimum.

CXC. Corpus *opacum*, à quo reflectuntur radii, est vel *politum*, vel ex particularum superficialium inæquali situ *asperum*. Illud radios, eodem fere modo atque incidunt, ad visum reflectit, unde tale corpus, quasi secundario luminosum splendere dicitur: hoc verò radios intra istius inæqualis superficiei diversos poros, & varias eminentias atque cavitates partim plus minus abscondit, & ita cum umbris miscet, partim verò certa ratione, plus minus tamen, à primitiva figura mutatos ad oculum reflectit, unde taliter modificatum lumen *Color* dicitur.

CXCI. Nempe quorum superficiales particule minutæ, ceu copiosa polita specula, lumen incidens maximam

ximam partem reflectunt, & ita splendentibus proximæ sunt, *albedinem* repræsentant; quorum verò particularum textura copiosis porulis & meatibus est interfecta, ut in his lumen maximam partem abscondatur, & quasi umbris tenebricosis obfuscetur, *nigredinem* exhibent.

CXCII. Ubi denique radii luminosi in superficialibus opacorum corporum partibus modò absorbentur, modò ratione diversâ ad spectantium oculos reflectuntur, ibi colores intermediï, *ruber*, *cæruleus*, *viridis*, *flavus* &c. gignuntur.

CXCIII. Visum excipit *Auditus*. Hujus *objectum movens* externum nil aliud est, quàm *Æther* seu *Aër subtilissimus* diversimodè, impetuosè tamen & violenter nonnihil, vel percussione vel flatu commotus, qui undique undulatorio motu in orbem diffusus per anfractus auris externæ ad aurem internam, & in specie ad nervum auditorium seu acusticum, in cochleæ extremitate in membranam expansum, impingit, eamque quasi percutit, unde motus ibidem percussioni analogus, & ad cerebrum continuatus, à nobis *Sonus*, ejusdem verò dijudicatio seu perceptio *Auditus* dicitur.

CXCIV. Motiones ejusmodi aëreæ ad aurem continuatæ, prout sibi invicem certâ, secundùm Arithmeticæ leges, positione in majori vel minori gradu, ac intensione aut remissione respondent, gratum seu harmonicum vel non harmonicum efficiunt Sonum; & prout istis motionibus respondentes in cerebro spirituum animalium se habent motus, in impetu majori vel minori, ordine vel confusione, &c. varii effectus *Musicæ* in nobis consurgunt.

CXCV. Motus talis aëris, prout vel vehementior vel debilior, *fortiorem* vel *debiliorem*, seu *remissiorem* nobis repræsentat *sonum*; prout fortior & celerior, acutior, prout remissior & tardior, gravioré. Sicut etiam

impingens aër in corpus densum, repercutitur diversimodè ad angulos incidentiæ æquales, indeque repetitum sonum seu *Echo* constituit, quod in cavitate Instrumentorum musicorum Resonantia dici solet.

CXCVI. Ad hujusmodi aëris motiones flatu factas, tanquam per instrumentum pneumaticum, pertinet motus ejus in animalibus per tracheam seu asperam arteriam factus, *Vox* dictus; quæ *Vox* simplici per laryngem, inprimis epiglottidis adjumento, elisione *Vocales*; per linguam verò, dentes & labia, certâ modificatione *Consonantes* efficit; hæ verò tandem litteræ in Hominibus pro ratione impositionis & conformationis mille modis combinatæ, & certâ ratione articulatæ, *Sermones* constituunt: unde ex sola motus organorum sermonis observatione, surdus & mutus ab ortu per oculos seu visum exactè quasi audiens, & ita perfectè loquens reddi potest.

CXCVII. Mulieres habent *Vocem acutam*, cum aspera earum arteria sit minor: contrà, qui habent eam majorem, illi habent *Vocis sonum gravem*, uti hoc observamus in Ursis, quibus aspera arteria adeo est ampla, ut integra complicata manus eidem intrudi queat.

CXCVIII. Post Auditum tertio loco est *Tactus*, ubique ferè in corpore reperibilis, ubicunque nempe filamenta reperiuntur nervea, quæ ab externis objectis mille modis horum approximatione affici, & inprimis variè moveri possunt. Filamenta talia, uti in contexenda cutanea massa locum primarium obtinent, ita ubique hinc inde in *capitula papillaria conglobata* ex cute nonnihil prominent, & sub cuticulâ genuinum & naturale organum *Tactus* externum constituunt.

CXCIX. Corpora externa, quæ sui approximatione dicta filamenta, & eorum extremitates papillares afficiunt, hoc faciunt solâ particularum minutarum super-

superficiali texturâ, earumq; certa vel motione vel quiete. Atq; exinde etiam surgunt *qualitates istæ*, quæ à nobis dicuntur *tactiles*. Si enim quoddam corpus, cui v.g. manus admovetur, cedat defectu firmæ minimorum unionis, dicitur *molle*; si verò non cedat, sed resistat ex forti eorum combinatione, dicitur *durum*. Si quædam particulæ mobiles invicem cohæreant, simulque organo adhæreant, dicitur *viscidum*; si aliquæ particulæ à toto separatae mobiles organo Tactus adhæreant, dicitur *humidum*, si non, vocatur *siccum* seu *aridum*. Si fiat celerrimus & repetitus in organo ab objecti externi minimis agitatis, motus, dicitur *Calor*; si nullus, dicitur *Frigus*: & sic de reliquis in infinitum.

CC. *Gustus* nil aliud est, quàm tactus linguæ specialis & singularis, dum itidem fit per nervos, in delicata filamenta divisos, quæ ad superficiem linguæ, sub membranam ejus delatæ, conglobantur in similes papillas nerveas, tanquam in capitula Fungorum seu cornua extrema Limacum. Illæ ergo ratione suæ peculiaris texturæ ita sunt constitutæ, ut præter communia Tactus objecta, ut *durum, molle, asperum* &c. specialem à particulis salinis similibusve ciborum recipiant impressionem.

CCI. Sunt nempe *salinæ particulæ* minutissimæ genuinum *Gustus objectum*, quæ ratione texturæ rigidæ, acuminatæ, hispidæ, & diversimodè figuratæ, vehiculo aqueo inprimis dilutæ, se insinuant in Linguam, ejusque modò dicta filamenta, & speciatim eorum papillas, variè movendo, pungendo, lancinando, &c. talem in iis motum efficiunt, qui à nobis *Gustus* dicitur.

CCII. Sicuti proin dictæ particulæ plus minus mutantur, & alterantur vel obruuntur, variant sapore: hinc enim acida & urinosa mutuâ unione mutando texturam fiunt falsa; acidæ aceti particulæ, cum minio sive saturno calcinato junctæ, mutatâ texturâ dulcem saporem repræsentant.

CCIII. Gustui proximus est *Odoratus*, qui duo sensus maximum inter se consensum habent, ita quidem ut intense sapida simul Odoratum fortiter afficiant, & contrà, velut in *Oleis destillatis* & *Salibus volatilibus* apparet, adeo ut Tactus, Gustus & Odoratus non nisi pura graduatione majoris vel minoris materiæ immersionis distinguantur, & solum Tactus diversimodè modificatus sint.

CCIV. *Organum* hujus *Odoratus* minùs probabiliter statuuntur *processus mammillares Cerebri*, potius enim illud esse videtur *membrana tenera summitati narium* juxta confinia Ossis cribriformis intus obtensa, uti eleganter hoc demonstrat Schneid. *Tr. de Osse cribriformi*. Quin & ex analogia cum tactûs & gustûs organo de præsentia certarum papillarum, ex filamentis nerveis contextarum, vix dubitandum videtur. Quibus narium membrana sensibilior est, facilè, quibus autem insensibilior, difficilius sternutant.

CCV. Dum ergò cum aëre per inspirationem attracto varia simul, imò innumerabilia nares effluvia & miasmata subintrent, è quibuscunque ferè corporibus, insensibiliter licèt, emanantia, adeo ut omnia corpora certam quasi suam & determinatam atmosphæram circa se habere videantur; quædam eorum ratione suæ determinatæ texturæ & conformationis insinuant se dictæ narium membranæ, eamque vellendo, pungendo, titillando, &c. talem in filamentis ejus motionem efficiunt, qualis sub nomine *Odoris* venire consuevit.

CCVI. *Particulæ* tamen, quæ habent texturam & conformationem mechanicam, ut speciatim hanc membranam ejusque filamenta nervea movere possint, *salino-sulphureæ* plus minus *volatiles* sunt: vix enim odorem habemus, qui non ex sulphureo-salino tali oriatur principio. Unde &, prout particulæ ejusmodi
Salino-

Unable to display this page

rebro sunt propriae, & consideremus, qua ratione hæ posteriores fiant, cum in his Sensuum internorum ratio consistat.

CCXI. Quo facto manifestum evadet, *Sensus internos in sola spirituum animalium varia & multiplici in cerebro & cerebello motione & agitatione consistere*: unde & Brutis omnis perfecta & propriè sic dicta cognitio est deneganda, sicque eadem Bruta non alio modo se habebunt, quàm teneri Infantes, utpote inter quos & Bruta nulla vel levis intercedit, quoad quascunque actiones, differentia, dum rationalis anima nondum actu secundo in Tenellis operatur. Pariter & conformatio Cerebri organica læsa, impediendo spirituum motum, Sensus internos lædit.

CCXII. Sensuum proin internorum in genere consideratorum operationes ita se habent; nimirum filamenta nervorum, in organis sensuum externorum commota, suum motum continuant in Cerebrum usque ad radices dictorum nervorum, unde motus similes in corporibus striatis & consequenter in spiritibus animalibus excitati, sunt id, quod *Sensus communis* dicitur; quæ autem motiones impressæ exinde repercutiuntur in corpus callosum usque, ubi Spiritus animales ubertim scaturientes occasione fibrarum motarum agitantur, in quo consistit id, quod *vocatur Phantasia*; & inde reflectuntur suo motu ad spinalem medullam usque, ibique impetu facto vario nunc in cerebelli, nunc cerebri nervos motorios derivantur: illic in cerebello pro motu partium internarum, nempe diaphragmatis, &c. & excitatione Affectuum; hic pro motu membrorum externorum, ita ut varii hi motus nunc *Sensus communis*, nunc *Phantasiæ* nomine veniant: sicut iidem sæpius eodem modo evenientes, & in membris externis similes actiones exercentes, *Memoria* vel *Reminiscentia* appellari solent.

Motum

CCXIII. *Motum* quod attinet partium *Animalem*, nempe quarumcunque, five internarum five externarum, ejus organum proximum sunt fibræ nerveæ; quæ nunc arctius sunt conjunctæ in systema, quod vocatur *Musculus*, nunc à se invicem sunt separatæ, & circulari ut plurimum ductu partem ambiunt, quæ v.g. in *Stomacho*, *Intestinis*, &c. propria appellatione carent.

CCXIV. Fibræ hæ in motu dependent à spiritibus animalibus, per nervos in partes distributis; hinc denegato penitus eorum influxu pars & sensu & motu privatur. Fibræ nimirum *partium circulares*, non musculosæ quidem, sed motrices tamen, quæ videlicet motum partium internarum peristalticum seu compressivum perficiunt, *obtinent nervos ex cerebello* distributos, & sine ulla prægressa cognitione sensuali motum cient, adeoque talis motus nec prohiberi nec cohiberi potest, unde vulgo *motus naturalis* simpliciter dicitur.

CCXV. *Musculorum* verò fibrarum *Systema* nervos ex cerebro distributos obtinet, & eos gubernat vel præstat motus, qui prægressam cognitionem sensualem vel intellectualem sequitur, adeoque à nobis pro libitu vel impediri vel promoveri potest: & hic motus per musculos *in genere Motus animalis*, in specie verò in *Homnibus voluntarius*, in *Brutis spontaneus*, appellatur.

CCXVI. *Musculi structura* ex copiosis constat fibris, in medio sui coagulo sanguineo seu carneo vestitis, quarum plures sibi invicem inæqualiter quidem, æquali tamen ordine, superimpositæ, ita situantur, ut utrinque, tam in principio, quam fine, fibræ circa intermedia carnis substantiam incurvatæ, figuram & corpus rhomboideum eleganter constituat, super angulos obtusos, donec in rectos mutantur, mobile.

CCXVII. Movetur musculus & omnis fibra motrix, quando eadem abbreviatur, & quasi in se contrahitur,

ita ut *musculi unica sit actio seu contractio*, quam sequitur partis annexæ motus, ejusque mutata figura & situatio: quod si ita contractus persistat musculus, dicitur *motus tonicus seu tensivus*; si relaxetur denuo, ita ut nullo musculorum agente membrum sit in figura & situ naturalibus, in figura media positum esse dicitur.

CCXVIII. Motus hic fibrarum seu *contractio* à tribus dependet causis. *Prima est ipsa fibrarum extensarum & partibus annexarum spontanea ad contractionem inclinatio*, instar chordarum extensarum sponte se contrahentium.

CCXIX. *Secundò accedit impetus radiosus spirituum animalium per nervos diffusus*, qui in fibræ substantiam distributus, eam replet, & quasi inflat, & ita breviorrem reddit, quod inprimis in musculorum ventre observabile.

CCXX. In quibus *tertio copiosior Sanguinis arteriosi* in musculum *influxus* supervenit, qui in ventre ejus dilatato, minorem inveniendò resistantiam, uberius infunditur, unde & turgescencia musculi & contractionis vigor maximè resultat.

CCXXI. Ita quidem se habet *Corpus humanum* in *individuo* consideratum: ut verò conservetur in *specie*, ordinatum est à summo rerum naturæ Autore *Generationis* negotium, in quo *Mas & Fœmina*, ceu causæ sociæ, conferendo sua mutuo symbola, se in specie multiplicant, & novum Individuum vitale producant, quod *Generari* dicitur.

CCXXII. Id quod *Mas* confert, est ejus *Genitura*, vulgo, sed malè, *Semen* appellata, quæ in testium glandulosâ substantiâ, ex copiosissimis minutis ductibus & vasculis constructâ, è Chylo puriore, una cum sanguine arterioso per arterias spermaticas seu præparantes ad testes allato ac transcolato, vi specifici
fermen-

fermenti Testium elaboratur, aut per meram potius transcolationem secernitur.

CCXXIII. *Genitura* hæc *chylosa* seu *lactea*, non-nihil *mucilaginosa* sub coitûs ardore spiritibus, in specie animalibus, largiter imprægnatur, unde turgescens & vesiculas feminales distendens, harum & partium vicinarum musculosarum contractione, accedente proprio spumoso impetu, validè è membro virili ejaculatur & evibratur.

CCXXIV. Conjungitur pro facilitando motu, instar vehiculi, *Lympha glandularum prostaticarum*, ad collum Vesicæ sitarum, quæ unà effusa, faciliat ejectionem genituræ insigniter. Talis *Lympha* etiam in Eunuchis gignitur, & ab ipsis voluptuosè, licet infructuosè, coeundo effunditur.

CCXXV. *Fæminas* quod attinet, omnium etiam animalium, pro generationis negotio sua conferunt *Ova*, ita ut omnes etiam *Mulieres* sint *Oviparæ*; hac tamen differentiâ, quòd, quæ ova à spiritu genitali marium, cum geniturâ excreto, fœcundata, in utero tamdiu fovent, donec vitalis & perfectus exinde fœtus formatus sit, eumque demum excludunt, *Viviparæ* dicantur; quæ verò ova fœcundata, sed rudiora, & nondum in fœtum perfectè formata, præmaturè excludunt, & postmodum corporis incubatu, mediante blando calore, fovendo, ad perfectionem omnimodam perducunt, *Oviparæ* sint appellatæ: vid. præter *Graeff* etiam *Horn. in Prodr. de Gener. Mulier.*

CCXXVI. Valet hoc ipsum etiam in *Mulieribus*, quarum *testes sunt ovaria*, in quibus ovula ad summum pisorum magnitudine producuntur, quæ per tubam uterinam (cornubus uteri in *Brutis* analogam) sub coitûs ardore, ad testem contortam, expanso ejus orificio excepta, deferuntur ad uterum, ut ibidem à geniturâ maris fœcundata prius ac vivificata in fœtum
succes-

ſucceſſive formentur perfectum & grande n. Quòd ſi verò in tuba uterina fœcundatum tale ovulum perſiſtat, *conceptio fit tubaria præternaturalis*, matrique lethalis.

CCXXVII. Conſiſtit ſc. *Conceptio Mulierum* in tali ovulo, à ſpiritu genitali maris fœcundato, ita ut Spiritus genitales utriuſque parentis in dicto ovulo, ceu in receptaculo appropriato, ſociati, & tanquam debito fomite mutuo incenſi, ceu principia activa, agitationem & motionem determinatam in ſubjectâ materiâ inchoent, eamque in Fœtus ſucceſſivâ formatione terminent.

CCXXVIII. In *Ovulo* itaque fœcundato mox inchoatur *fœtus formatio*, primitus in ſaliente punctulo ſe movente & magis ſubſiliente, cum filamentis circumcirca rubicundis; ita ut *Cordis palpitantis* rudimentum inter partes ſolidas, & *Sanguinis vitalis liquor* inter partes liquidas, partes primigenæ videantur.

CCXXIX. Emergunt brevi poſt *bullulæ quatuor*, *cerebri*, *cerebelli*, & *binorum oculorum* manifeſta primordia, cum ſubſtantia ſimili inſtar carinæ, circa punctum ſaliens reflexâ, primum medullæ ſpinalis inchoamentum; unde conſequenter reliquæ partes nervæ ex fibris diverſimodè coagmentatis contexuntur, adnaſcentibus iſſis ſucceſſive ex ſanguinis coagulo partibus cæteris ſanguineis.

CCXXX. Ita ut adhuc veriffima ſit *diſtinctio* partium in *ſpermaticas* ſeu *nerveas*, & *ſanguineas* ſeu *carneas*: illis ex materia *chyloſa* ſeu *lacteâ* ovi uterini pronatis; his ex *Sanguine* circum iſtas concreto pedetentim exſtructis.

CCXXXI. Ut autem in Viviparis ſub formatione nutriatur & augmentetur ſimul Embryo, *nutrimento* opus, quale quidem per uteri ſubſtantiam ad eum derivatur. Adhæret ob id utero Fœtus membranis ſuis, eum ambien-

bientibus nunc immediatè, nunc mediatè, intercedente certa substantia; unde Animalia vivipara sunt vel *placentifera*, vel *glandifera*, vel *cotyledonifera*.

CCXXXII. Mulier est inter *placentiferas*, etenim fœtus humani membranis extrinsecus adnascitur moles carnea, hepatis æmula, in recessu glandulosa, quæ utero connectitur, & in quam fœtus vasa umbilicalia divaricantur. Per hanc nutrimentum chylosum ex matre allatum transcolatur in Venam umbilicalem, & inde ad venam cavam Fœtus derivatur, tandemque perfectum in sanguinem mutatur.

CCXXXIII. Quicquid nutrimenti non transit hanc placentam, transudat, tanquam per filtra, in cavitatem *Chorii* & *Amnii*, ut in eodem revera *natet Embryo*, qui etiam paulo grandior factus, revera sugendo *per os* istud attrahit, & ita in Stomacho conveniente chylicatione sibi appropriat; ita ut partim per os, partim per umbilicum nutriatur.

CCXXXIV. Membranæ tales, quæ fœtum cingunt, & quarum circumferentiæ adnascitur *placenta*, in homine sunt tres: *Chorion*, *Amnion*, & *Allantoides*, quarum *illæ* nutrimenti chylosi seu lactei Fœtus sunt & colatoria & receptacula; hæc verò urinam per *urachum*, ex vesica Fœtus cum umbilicalibus vasis ad eam protensum, excretam recipit, & ad tempus partus usque conservat.

CCXXXV. *Partus* nil aliud est, quàm fœtus maturi & perfectè formati debito tempore legitima facta exclusio. Contingit hæc conatu simultaneo fœtus & matris; & hujus quidem uteri atq; partium vicinarum membranosarum motibus convulsivis, & contracturis spasmodicis summè dolorosis vexatæ, per halitus seu aeris retentionem, & diaphragmatis deorsum versus detractionem, atque adeo abdominis totius, accedentibus musculis

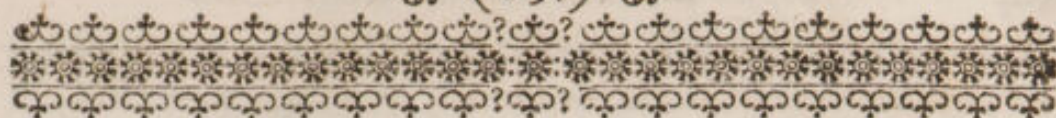
sculis ambientibus validè contractis, compressionem, & interiora versus protrusionem.

CCXXXVI. *Illius verò, scil. Fœtus, anxietate præcordiorum, ex respirationis jam magis necessariæ defectu, stimulati, valida motione, calcitracione, & hinc inde agitatione, adeoque totius corporis inferiora versus depressione; unde, ruptis tali modo membranis, liquores contenti effluunt, partes, per quas transeunt, membranaceas laxant, ut patula Fœtui egressuro existat via.*

CCXXXVII. Fit hoc ordinario circa mensis gestationis *noni finem, aut decimi principium*. Patitur tamen hic terminus insignem latitudinem, cum & *septimestres & octimestres, undecimestres & duodecimestres*, observati sint vitales, modò rectum Gravidæ duxerint calculum. *Octimestres* quidem habentur communiter pro non vitalibus, cùm sint revera Abortus Fœtum nono Mense nascendorum; unde minus maturi, minusque vitales isti existunt: cùm tamen & *septimestres* vitales observati fuerint, nullum dubium est, interdum & *octimestres* revera tales existere.

P A R S S E C U N D A

P A T H O L O G I C A.

*In quâ Natura, Cause, Differentiæ, Symptomata,
& Signa diagnostica Morborum exponun-
tur.*

§. I.

Machina nostra corporea pro ratione partium, ad structuram ejus requisitarum, si omnes debitas operationes exercere valet integras, dicitur *sana*; sin verò vitio partium defectuosa fit plus minus quædam operatio, dicitur *morbosa*.

II. Partes machinæ sunt vel *activæ moventes contentæ*, & *impetum facientes*; seu *humores*, & *spiritus influi*: vel sunt *instrumentariæ, motæ*, partes nempe *solidæ seu continentes*.

III. Omnes istæ cùm defectus suos patiantur morbosos, ob id *tres essentialis* erunt *morborum differentia*: (1) *Sanguinis & cæterorum humorum* (2) *ex his natorum Spirituum*, ac (3) *per has actuatarum partium solidarum*.

IV. *Solidæ* hinc partes *secundarium*, *Spiritus* verò & *Sanguis primarium* constituunt *Morborum subjectum*. Etenim hæ partes *fluidæ primum* sunt *corporis vivens* in puncto saliente, & *ultimum* quoque *moriens*. Usque adeo ut his affectis tota *Corporis machina morbosa* evadat; atque insuper alterationes insigniores, quas sub annorum serie, ætatumque discrimine patitur homo,
ab his

ab his variè alteratis oriantur, insignesque mutationes totius sub pubertatis annis, mediantibus istis, à fermento testium inspirato immutatis, contingant.

V. *Sanguis* per vasa continuè circulari motu fluens, ac naturaliter dispositus, omnes partes cæteras nutrit & alit, calore vitali fovet, & spiritu salino balsamico itidem vitali à corruptione tuetur.

VI. Vim hanc obtinet *Sanguis* à suâ determinatâ crassi feminali, seu particularum materialium, ejus liquorem componentium, textura & unione, in semine primitus inchoatâ, & per particulas salino acidas atque alcalinas, fermentativo motu cum aliis totam massam agitantes, continuata.

VII. *Depravatâ* ergo & *corruptâ* Sanguinis crassi, ex alteratis primariò salibus, morbi *Sanguinis* oriuntur *fermentativi*, sive Sanguis in acutam effervescentiam ex dictorum salium acriorum concursu *turgescat* sub *Febribus*, v. g. *acutis*; sive *deficiat* nonnihil à vitali ista fermentatione ob dictorum principiorum inertiam, dum cruditatibus recrementosis obruta minùs in se agere possunt, ut v. g. in *Cachexiis*, &c. sive denique *fermentatio* hac variis modis *alteretur* ac *depravetur*, ac insignes anomalias; & varias sub isto motu intestino inæqualitates, patiatur ex vitiata proportionem dictorum salium ad se invicem, in specie ex *depravatione acidæ*, instar prothei variformis inquinantis sanguinem, ut in *Scorbuticis* confirmatis ac *Hypochondriacis* est obvium.

VIII. *Impetum facientium spirituum influorum* morbos quod attinet, peccabunt hi, vel (1) *in substantia*, dum aut vitiosè ex M. S. corrupta & alterata *generantur*, aut heterogeneis admistis, in specie causis malignis, inficiuntur, vel (2) *in quantitate deficiente*; vel (3) *in motu*, quatenus cientur in motum, vel nimis rapidum aut inordinatum, sub convulsionibus v. g. aut phrenitide,

nitide, vel quatenus deficiunt à debitis expansionibus, ut in *Affectibus soporosis* contingit.

IX. Quod si *Helmontii* terere velimus vestigia, in *spiritu partium insito seu Archæo*, *archæales* considerandi essent morbi, ab ideis peregrinis, Archæum ad p. n. actionum exorbitationes determinantibus, oriundi: adeo ut sicut à *seminalibus* ille *ideis* in machinæ corporeæ structura & gubernatione dirigatur naturaliter, ita à *morbosis* ad p. n. actionum læsiones disponatur. Sive *ab extra* harum idearum fiat impressio, v. g. ab assumptis vel admotis, ut in *Morsu Viperæ*, *canis rabidi*, *punctura Tarantulæ*, in esu *Cicutæ*, vel esu *Carnis Felis rabidæ*; sive *ab intra* occasionali quacunque causa materiali excitatus Archæus diversas Passionum exorbitationes, *indignationis*, *furoris*, *terroris*, *pavoris*, &c. concipiat, quarum Passionum ideæ morbosæ, pari ratione postmodum & vitiosè actiones ejus dirigant: Vid. *Kircherus de Peste*, & *Helmontius*.

X. Nam contumacissimorum *morborum* v. g. *Podagræ*, *Paralyseos*, *Quartanarum diuturnarum*, & similium Affectuum, omnem consuetæ Medicinæ eludentium opem, citra materiæ peccantis suppositæ excretionem quamcunque, aut per quendam Animi affectum, ut *Podagræ* per inopinatam, vel violentam apprehensionem pedis dolorifici, aut rei intensius appetitæ assumptionem, subito evanescentium subsequens curatio hanc ejus Hypothesin illustrat. Ut taceam imaginationis effectus, cujus ope ubertim corpus Ægri purgabatur in hora, licet ancilla ipsi præscriptas devorasset pilulas: vid. *Salmuth. Obs. 8. & 14. Cent. 3.*

XI. In Partibus solidis observanda est *materia*, ex qua earum corpus coaluerit, & *forma superinducta organica*, materiam ad certum opus perficiendum determinans: illius læsionis morbi *intemperiei*, hujus morbi *conformationis* dicuntur.

XII. *Tota* autem morborum intemperiei series partim ruinoso quatuor elementorum, harum qualitatum, & inde natorum temperamentorum, nititur fundamento, partim super hypothesin dubiam & obscurissimam de *Calido nativo & humido primogenio* fundatam est structa.

XII. *Intemperiei* enim dicti morbi sunt vel *ratione temperaturæ elementalis*, vel *ratione temperaturæ vitalis*. Ratione *prioris intemperiei* morbi sunt, quando materialis particularum minutissimarum, ex quibus coa- luerunt, textura mutatur & plus minus alteratur, unde & novæ proprietates sensiles inde emergunt, v.g. *mol- lities, durities, siccitas, humiditas*, &c. *Origo* talis mu- tatae texturæ est *vitiosa nutritio*, sive nutrimenti tam chylosi quàm sanguinei culpâ eveniat, sive ipsius partis nutriendæ peregrino fermento inquinatæ, aut à qua- cunque causâ etiam externâ læsæ, vitio contingat.

XIII. Ratione verò *posterioris, intemperiei nempe vi- talis*, dependent à *Sanguine*, cujus prout erit materia- lis textura, motusve fermentativus, & inde resultan- tes proprietates variæ, inprimis quoad caliditatem & frigiditatem, etiam erit temperatura totius corporis vitalis, & prout mutatur sanguis naturaliter sub æta- tum vicissitudine, etiam mutatur temperamentum to- tius corporis, & prout mutatur idem p. n. in morbis, etiam temperies totius variat: eodem fervescente in *Causo* corpus intensius calet; eodem tepescente sub *Ca- chexiis*, corpus frigidum apparet, &c.

XIV. Cadit ergo omnis *inaequalis Viscerum intem- peries* seu contrarietas seu *antipraxia* eorundem, in spe- cie *stomachi frigida & hepatis calido*, nam sanguis debi- to circulo distributus proportionaliter calefaciet & stomachum & hepar, adeoque debitam obtinebunt temperaturam.

XVI. Ut taceam, ipsum *calorem non esse principium* primarium effectivum actionum, sed tantum disposi- tive

tivè concurrere, quoniam fermenta digestionum sunt Auctores. Unde in ejusmodi *inaequali* partium *intemperie* vitium erit omne è vitioso-acidà Stomachi cruditate arcessendum.

XVI. In *conformationis Morbis* attendendum (1) ad organorum partem seu substantiam fundamentalem, uti sunt fibræ; (2) ad ipsas conformationes mechanicas ipsis superinductas. *Fibrarum legitima tensio, tonum partium constituens*, si lædatur, robur partis læditur sive perit, & oritur exinde *atonia*, frequens satis vitium; sive nimia fibrarum *extensio*, sive nimia per lymphæ serique humectationem *relaxatio*, sive denique *spirituum animalium deficiens influxus* & expansio malum inferant.

XVII. *Conformationes mechanicas* ipsas quod attinet, optimè dividuntur secundum tres dimensiones quantitatis, *longitudinem* nimirum, *latitudinem* & *profunditatem*, & hanc vel *solidam* vel *porrosam*: quibus omnibus communis est legitima partium unio in *connexione* & *situ*.

XVIII. *Obstructiones morbosæ* vulgo accusantur ceu fundamentum tantum non omnium morborum chronicorum, v.g. *Obstructiones mesenterii, hepatis, lienis, pancreatis*, &c. tanquam autores *Scorbuti, Mali hypochondriaci, Cachexiæ, Februm*, &c. sed multoties hæc sunt ignorantix asyla, cum reverà vitio primæ digestionis omnes oriantur.

XIX. Non possunt sanè obstructions esse in vasis vel *sanguifluis* vel *lymphaticis*, vel *visceribus*, per quæ continuus humorum est trajectus, citra *stagnationem sequentemq; tumorem* partium infallibilem, aut humoris impediti in motu naturali per *aliena loca extravasationem* & *excretionem*.

XX. Aut necesse erit, ut integer quidam ramus ex materia, in & circa eum in scirrhusam duritiem sen-

sim coagulata, totali transmissioni humoris fiat ineptos, ita ut per vicinos ejus defectus tandem compleatur.

XXI. *Non universaliter quidem negandæ sunt obstructions*, idque inprimis in meatibus quibusdam particularibus; v. g. in *Caliaca passione* nunc ductus pancreaticus & choledochus, nunc orificia vasorum lacteorum, sunt obstructa; nunc quandoque ureteres à calculis obsidentur, &c. sed istæ obstructions, quas in Abdomine morborum chronicorum fingunt autores, sunt aut nugæ, aut si reperiuntur, v. g. in *Quartana diuturnâ Scirrhus & obstructio Lienis*, erunt *productum morbosum*.

XXII. *Acidum* est, idque vitioso sapore varium admodum, quod in talibus Affectibus peccat, ac in materia viscida radicatam, quod errore digestionis in Stomacho depravatæ oritur.

XXIII. Unde & *Martialibus*, per se quidem semper & solùm astringentibus, sed optimè tamen etiam acida absorbentibus, & salinis volatilibus aut fixis, nunc acrioribus, ut antiscorbuticis, nunc temperatioribus, ut aromaticis & stomachicis remediis, viscida incidentibus & bilem acuentibus, tales intemperies curantur.

XXIV. *Ad fermentativos morbos contagiosi quoque & epidemici* pertinent, in quibus seminium morbosum ex Ægro exhalans, vel miasma in aëre volitans, vi fermentativâ patiens corpus immutat. Ut adeo miasmata hæc non incommode ex salina natura deriventur, si quidem *volatilius & acrius* sit dictum *fermentum*, ut in *Febribus malignis acutioribus & pestilentialibus*, sive *salso-acidum* existat, ut in *Lue venerea, Scabie, &c.*

XXV. Per consensum *pars affecta* dicitur, dum unâ p. n. affectâ & peregrini quid sentiente, alia, ipsi quacunque ratione connexa, simile quid patitur & sentit.

Est

Est igitur *consensus* propriè dictus solum inter partes nerveas, quas inter, ut consentire queant, certa connexio requiritur: sive connectantur ita, ut sint omnino continuæ, sive ut sint contiguæ, sive ut tandem mediantibus funiculis nerveis certa ratione junctæ sint.

XXVI. *Tempora* aut rectius *morborum gradus*, prout iisdem exasperantur sensim, sensimque remittunt (in *acutis* inprimis observandi *Morbis*) dependent à *gradibus fermentationis in sanguine*: nam & hanc insequuntur symptomata, vel mediatè vel immediatè, & inprimis omnis cœctionis ratio, pro legitimo Remediorum usu specialius observanda, huic ipsi fundamento innititur.

XXVII. *Causarum* jam attingendum est *scrutinium*, quæ vel *externæ* sunt vel *internæ*; & illæ tum *fortuitæ*, tum *necessariæ*. Inter causas *externas fortuitas* & non necessarias sunt inprimis *eæ*, quæ unitatem partium mutuamque cohæsionem tollunt, adeoque vel contundunt, vel vulnerant, vel erodunt, vel adurunt, &c.

XXVIII. Omnia hæc, etiam ipsa *Vulnera*, spontaneo naturæ motu restituantur, modò *impedimenta* removeantur, quæ *sunt alimenti partis roridi & sanguinis effusi*, ex spiritûs vitalis dissipatione superinductæ in parte læsâ *alterationes* & successivæ *Corruptiones*, inprimis in *Vulneribus* ab aëre ambiente obortæ, quas inseparabiliter comitatur *acor vitiosus*, ex ista putredine natus.

XXIX. Hic vitiosus acor, instar fermenti peregrini, partis affectæ alimentum proximum multivariè alterat, istudque in pus, saniem, & ichores transmutat; unde tandem *Vulnera* & *Ulcera* depascentia emergunt, fermento hoc acido in *Vulneris*, vel inde nati *Ulceris* locum continuo ulterius se multiplicante & serpente.

XXX. Modò igitur vel præcaveatur, vel jam inducta subito corrigatur vitiosa ista aciditas, per media nunc balsamica dicta seu vulneraria, alcali temperato & oleoso constantia, nunc metallica, omne vitiosum acidum successivè delentia, quæcunque læsiones, quæcunque *Vulnera*, &c. citra suppurationem omnem, inflammationem & tumorem, facile coeunt sive coalescunt, & *Ulceræ* etiam omnia Abscessusve istis optimè mundificata, novâ carne facilè implentur.

XXXI. Hinc enim succus *Nicotianæ* aut *Plantaginis*, vel *Terebinthina*, vel *Balsamus peruvianus*, vel *Oleum momordicæ*, vel, qui reliquis præfertur, *Balsamus de Copaiba*, vel *Opobalsamum*, recentia *Vulnera* omnia subito ad consolidationem perducunt. Hinc *Colcothar Vitrioli* absorbendo acidum omnem *Vulnerum* & *Ulcerum* corruptionem tollit; hinc *Plumbum* *Ulceræ*, eorumque dolores ac inflammationes curat, acidum omne suo attactu dulcificans, & aluminosam adstrictionem inde acquirens. Hinc *Ceparum succus*, & cum eo dilutus *Sapo venetus*, ut *Cancrorum fluviatilium succus*, item *Calx viva* cum *Oleo Lini* subacta, *Ambustionibus* resistunt virtute alcalina, acidi colliquefacientis partes solidas & nutritium succum destructivâ.

XXXII. His succedunt *sex res n. n.* ita dictæ, ex eo, quod nec principia, nec causæ corporis nostri ejusque partium, constitutivæ sint, sed neutro modo, legitimo usu corpus sanum conservent, perverso verò abusu illud ægrum reddant; adeoque primario quidem ad sanam, non ad longam vitam faciunt, nedum ut eam cum Deodato ad 120. annos propagare valeant.

XXXIII. *Aëris summa* sc. ad vitam *necessitas* pro volatilisatione ac resolutione sanguinis, tam ad continuandam spirituum productionem; quam ad promovendam excrementorum insensilem evacuationem; idque

idque beneficio sui falis volatilis quasi nitrosi, instar veri falis hermetici, omnia coagulata dissolventis, & omnia fixa volatilifantis; mediante inspiratione nobis communicatur.

XXXIV. Prout igitur sal hoc minus aërem imprægnat, aut copiosiori effluviis aqueorum miscelâ plus minus hebetatur, variat subinde *aëris efficacia*; quibus & multivaria effluvia fermentativa, ex omnibus corporibus continuo exspirantia, conjuncta, nostrorum epidemicorum & non epidemicorum familiares autores, vim aëris nostri corporis alterativam insigniter variant.

XXXV. *Alimenta assumenda, ratione quantitatum & qualitatum*, solus præscribit *appetitus*, ita ut sanis sint omnia sana, modò sobriè & probè masticata assumantur; cum ea, quæ dictante appetitu ingeruntur, fermentum digestivum promptè subigat & transmutet: nam ex re intensius appetita subinde corpori remedium paratur à stomacho; & quæ insolita, & apparenter nociva ingerunt *picantes*, etiam venenosa, sunt innocua: sicut vicissim si quæ cum aliquo fastidio vel horrore deglutiuntur, quia in Ventriculo non benè dissolvuntur, morborum suggerunt occasiones.

XXXVI. Per *fermentationem* resolvuntur alimenta in Chylum, quâ mediante gummosa & viscida, temperata tamen vegetabilium nutrientium, in specie cerealium seminum fructuumque substantia, duo salia, acidum & alcali, in recessu habens, resolvitur in alimentitium succum, & disponitur ad promptiorem assimilationem.

XXXVII. Hæc ipsa ut promoveatur in Stomacho fermentatio, ante prius fermentantur in panificio, in cujus medio tamen cursu impediuntur per tostionem, undè non perfectè spiritus volatilis inflammabilis, sed tantum spiritus intermedius ab iis generatur.

XXXIIX. Ratione hujus Spiritus *acido-volatilis*, homogenei quodammodo ac amici fermento stomachali, nunquam panis, licet continuò comesti, nos capit fastidium: quin potius odor ejus debiliores recreat, ac nauseam medicamentorum ingratorum cohibet, cum & liquefcens panis intra Stomachū in cremorem cibos, quibuscum masticatus & assumptus est, simul facilius colliquefcere cogit, ut ita panis sit quasi adjunctum quoddam alimentis fermentum, quorum & Theriaca quibusdam audit.

XXXIX. Idem usu venit in *Cerevisiarum coctura*, in quibus absolutā fermentatione post cocturam liquor, spiritu perfectè inflammabili præditus, remanet; resolutā nutritivā feminum gummeā substantia in liquorem, in quo, pro acidi exaltatione impediendā, aromatico Lupuli condimento, sale volatili oleoso imprægnato, præservatio instituitur.

XL. Præmittitur his inchoata germinatio, ut eā resolutā & viscidæ substantiæ compedibus extricatā facilia post cocturam promptius fermentare queant: quia, citra hanc germinaturam, per coctionem pasta saltem tenax, facilè acescens seu situm contrahens (h. e. in plantulas & flosculos progerminans) non autem liquor dulcis fermentescibilis eliceretur.

XLI. Ut verò potus ex cerealibus feminibus sunt *Cerevisiæ*, ita ex succis fructuum, si parentur, dicuntur *Vina*: quo etiam *Saccharum* & *Mel* pertinent, quæ fermentationis medio itidem *Vina* suppeditant. Hinc in potibus vinosis, per spirituum volatilium fermentationem producta aciditas, plus minus manifesta, imprimis attendenda est: nam & *Vina* dulcia acido suo non sunt spoliata, utut propter copiosum sociatum
alcali

alcali volatile oleosum aut pingue, minus percipitur.

XLII. *Aciditas* ista *vinosa*, nisi probè sub digestionem correcta & alterata, aut à Bilis volatili sale in Duodeno in Salsum volatile transmutata fuerit, (id quod fit vitio nimis copiosæ & inordinatæ ingestionis, quodque etiam affatim haustum quotidie vinum, subcrudum adhuc per Intestina distribuitur,) mille malis ex acore vitioso pronatis, v. g. *Törminibus*, *Lithiasi*, *Podagra*, *Paresi*, *Catarrhis*, *Apoplexia*, subinde etiam *Epilepsia*, sui amatores mulctat.

XLIII. Ut igitur *Alimenta* massæ sanguineæ restorationi & corporis nutritioni conducunt, ita & *Motus* moderatus ejus assimilationi & purificationi, circulationem sc. ac vitalem ejusdem sanguinis fermentationem promovendo, inservit. Hoc ipso etiam simul alimentorum assimilationem, per universum corpus distributionem, heterogeneorum per fermentationem præcipitationis modo separationem adjuvat.

XLIV. Qualia heterogenea à latice aquoso sanguinis absorpta, nunc mediante *Urinâ*, sub nubeculæ vel levis sedimenti formâ, nunc per insensibilem transpirationem, foras eliminantur; adeo ut legitimum *sanitatis conservativum* & *morborum præservativum* sit *Motus*, vicarius nempe omnis *Venæsectionis*, *Purgationis*, alteriusque similis sanguinis correctionis, quod *Mechanicorum* & *Rusticorum* turba palam testatur.

XLV. Circa *Somnum* quæritur, an meridianus salubris sit, nec ne? Resp. in assuetis, & iis qui noctu parum dormiunt, senibus, item lucubrantibus *Studio* concedendus est; si nempe fiat sedendo, non jacendo: non enim adeo conveniens fit digestio modo posteriori.

XLVI. Hæ ipsæ *occasionales causæ*, & quasi *remote*, alterando & immutando Sanguinem & Chylum, & inde oriundos reliquos, corporis machinam gubernantes succos, *proximas* inferunt vel incitant causas, & ita res p. n. dictas producant; dum Chylus, & ex hoc successivè genitus Sanguis, hinc mutatus peccat nunc, licet rarius, in *quanto*, seu dum nimia copia abundat, unde *Plethora*; nunc, idque frequentius, in *quali*, dum deficit à debitâ seminali seu naturali crassi, unde *Cacochymia*.

XLVII. *Plethora ad vires* est contradictoria & impossibilis; cum ipse corporis vitalis vigor in Sanguine & Spiritibus fundatus sit: undè, nisi ipsas vires viribus vitalibus graviores esse, dicere velimus, etiam Plethoram quoad vires asserere non poterimus.

XLIX. *Athleticus veterum Luctatorum* habitus eufarcus & musculosus, adeoque robore artuum insigni notabilis, ortum duxit ex uberiori spirituosi sanguinis copia in vasis, indeque ab uberiori sanguineo nutrimento; sicut obesorum superabundans pinguedo nutrimenti chylosi circa membranas uberius collecti, & blando acido coagulati, congestionem sequitur: nam *athletici Sanguine*, *obesi* Chylo butyroso, magis *abundant*. Malè hic homines crassiores pro plethoricis habentur; cum reperiantur homines crassissimi, carnosissimi, exilia tamen sanguinis vasa habentes.

XLIX. Videretur etiam *Plethora ad vasa* absurda, Chyli distributi, à copiosis alvi facib⁹ separati, paucitatem, cum necessariâ continuataq; uberrimâ insensibili transpiratione, consideranti; qua sc. ex statica Sanctorii singulis diebus naturalibus, seu 24. horis, tantum insensibiliter ferè diffilamus, quantum 15. dierum cursu per alvum egerimus.

L. Sed *intemperantia otiosa*, Medicorum nutritrix, cum Stomacho robusto ex alimentis copiosis
&

& ἐν πλείοις largiorem laudabilemque Chylum, indeque oriundum sanguinem suppeditans, cum vita deficiosa minus insensibiliter diffilante, necessario Sanguinis abundantia, vasis propriis citra ejus evacuationem vel stagnationem vix coercibili, fomitem continuum subministrat.

LI. Cui accedit non rara Sanguinis *fermentativa* p. n. *turgescentia*, præter Febrilem orgasmum, imprimis in Fœminarum menstrua purgatione notabilis, qui sanguis apparenter abundans nisi factâ vel artificiali per Venæsectionem, vel naturali per quæcunque vasa epigastrica, evacuatione depletus, debito circulo per corpus distribui nequit.

LII. Qualis *plethora ad vires apparens* in iis, qui solenni vel Venæsectioni, vel Scarificationi, similive sanguinis subtractioni, adsueta sunt, eo tempore, quo istæ solitæ depletiones alias institutæ fuere, etiam se manifestare solet, ut citra sanitatis nocumentum eadem, nulla licet alia necessitate urgente, omittere nequeant.

LIII. Distribuitur per universum Microcosmum Sanguis mediante *latice aquoso*, vehiculo nempe tam nutrimenti sanguinei pariter ac chylosi, in vasis sanguiferis & lymphaticis, quàm vehiculo excrementi sub Urinæ, Sudoris, aliave formâ eliminandi: unde sive deficiat, sive nimis abundet, morbi oriuntur, imprimis autem læditur *corpus acrimoniâ ejus vitiosâ*, tam *salsâ*, quàm, quod pejus simulque frequentius, *acidâ*, exinde enim quamplurimi Affectus urinarii, & ex inquinatâ nimisque acidâ lymphâ quarumcunque glandularum, *Affectus catarrhales*, *Febres lentæ*, &c. originem ducunt. Omnes enim morbi, quos è colluvie ferrosâ oriri voluerunt vel *Piso* vel *Schneiderus*, optimè ex vitiatâ Lymphâ, glandulisque lætis deduci possunt.

LIV.

LIV. Cæterum ex continuata secundum res n.n. *alteratione* (1.) in massa sanguinea, hujus varia exsurget indoles, ac insignis non raro depravatio, fomes ac mater futurorum morborum; simulque vitio, vel (2) interno digestionis primæ in Stomacho, vel separationis fæcum ex Chylo in intestinis mediante Bile, vel assimilationis Chyli cum Sanguine, vel deputationis per renes ac poros corporum; vel vitio (3) alieno, aut sub prima generationis origine, aut ex accessu fermenti cùjuscumque exotici & peregrini, Sanguis à debita & naturali crassi sensim deficit, adeoque Cacochymus evadit.

LV. Crasis hæc cum consistat in massæ Sanguineæ texturâ materiali, dependente in primis à particulis ejus salinis, ob id hujus texturæ particularum multiplex mutatio & alteratio, plus minus cacochymicum & qualitatibus vitiosum reddit sanguinem.

LVI. Multiplicem hancce *Cacochymiam*, ejusque causas graphicè nobis delineat *Autor libri de prisca Medicina*, inter scripta Hippocratea, determinans eam per *acidum, amarum, dulce, salsum, insipidum & 600. vel infinita alia*, sub saporum notione repræsentata.

LVII. Quæ ipsa infinita sub infinitâ speciali causarum morbosarum differentia, se unicuique offerunt, dum in singulis morbis, singulisque eorum causis, specialis peccat sapor, nonnisi per remedium eidem in specie adversum, eumque corrigens, ob id *specificum* dictum, emendandus.

LIX. Hoc ipsum instanter urget *Helmontius*, dum in simplicibus specificum saporem æstimandum suadet. Sic enim *saturnina* in specie conveniunt ad delendum acidum *Vulnerum*, *Myrrha* ad *Affectus mensium* ex acido ortos, & *Variolas*; *Allium* in *Calculo*; *Cochlearia* ad *acidum scorbuticum*.

LIX. Hæc ipsa autem *sexcenta* non ad definiendam
solum

solum causarum morbosarum rationem, sed ad alimentorum pariter ac medicamentorum explicandas facultates, applicat dictus Autor.

LX. *Infinita* hæc Cacochymix differentia ad tria capita generalia non incommode reduci valet, ad *acidum*, *amarum*, & *dulce* seu *insipidum*: habito respectu ad duo quasi catholica, instrumentalia tamen, principia salina, acidum & urinosum, eademque temperantem & diluentem in corpore *Chylum* vel dulcem, vel quodammodo insipidum.

LXI. *Acidum* peccabit vel in *quanto*, dum abundat nimis, vel in *quali*, dum p. n. habet saporem *austum*, *ponticum*, *acrem* &c. exinde enim Sanguinis coagulationes, ut in *Pleuritide*, *Fames canina*, & quædam *Picæ*, *Tormina colica*, *Dolores arthritici fixi & vagi*, *Concretiones calculosæ*, *Affectus nephritici & catarrhales*, *Scorbutus*, *Passiones hypochondriacæ*; *Suffocationes dictæ hysteri- cæ*, aliisque in nerveis partibus convellentes *Spasmi*, etiam *Febres acutæ* cum *Inflammationibus erysipelaceis* conjunctæ, originem ducunt.

LXII. Corrigunt hoc *acidum* in genere, (1) omnia *salia urinosa* seu *alcalia*, tam *fixa*, ut *Sal Absinthii*, *Centaurei minoris*, *Cardui benedicti*, &c. quam *volatilia*, ut *Spiritus salis ammoniaci*, *Spiritus & Sal cornu cervi*, *Sanguinis humani*, *Nasturtii*, *Menthæ*, *Cochleariæ*, &c. (2) omnia *concreta quasi terrea metallica fixa*, istud absorbentia, aut potius invertentia, v. gr. *Mars & omnia Martialia*, it. *Saturnina*, *Saccharum Saturni*, *Antimonium diaphoreticum*, *C.C. ustum & sine igne præparatum*, *Lapilli Cancrorum* & omnia *dura marina*, ac *Animalium ossa*. (3) *Oleosa & pingua*, quæ obtundunt & inviscant quasi aculeos acidi, sive sint expressa, sive, quod melius, destillata, ut *Spir. vini*, *Oleum destillatum Caryophyllorum*, *Macis*, &c. quo & *succinata*, *camphorata*, *castorina* &c. pertinent.

LXIII. *Amarum* seu *acidum volatile oleosum*, alcali volatili plus minus saturatum (unde oritur Bilis, corporis balsamum) peccabit vel in *quanto*, dum abundat præter modum; vel in *quali*, oleositate ejus vitiata, inprimis dum hæc est minus volatilis, sed potius aquea, adeoque iners reddit adjunctum sibi *Sal urinosum*; unde à *priori* effervescentiæ Sanguinis auctæ, indeque *Ardores* totius corporis plus minus continui oriuntur; vel si in Intestinis fiant, *Phlogosès vagæ*, item *Diarrhææ colliquativæ*, *Cholerae*, &c. oriuntur; à *posteriori* verò *Decolorationes* variæ corporis, sub *Cachexiæ* & *Icteri* generali nomine notæ, dependent. Fomes itidem hac ratione existit, sustentans omnes morbos chronicos, minus sc. corrigendo acidum viscidum.

LXIV. *Corrigunt hoc amarum*, & quidem in specie prius ejus peccatum (1) omnia *acida*, alcali ejus præcipitantia, ut *Acetum*, *succus Citri* & *Berberum*, *Spir. minerales acidi*, simplices & compositi (2) *Sulphurea mineralia* cum Nitro fixata, figentia volatilem orgasmum, & hebetantia pinguedine suâ, sub qua occultatum est acidum, ejus acrimoniam figens, ut sunt *Sulphur commune*, omnia *antimonialia fixa*, v. g. *Antimonium diaphoreticum*, *Bezoardicum minerale*, item *Sulphura alia metallica* dicta; (3.) *Nitrum* & omnia cum & ex Nitro parata remedia, ex *acido sulphurea*. *Posterius verò* ejus vitium corrigunt omnia *acria*, plus minus *oleosa*, augendo acrimoniam Salinam, & volatilizando oleum, ut *Salia volatilia oleosa*: item omnia *Aromata* & *aromatica*, *Febrifuga*, ut *Absynthium*, *Gentiana*, *Mentha*, &c. qua ratione *Absynthium Hydopes*, *Chelidonium majus Icterus*, &c. curare solent.

LXV. *Insipidum* denique aut *dulce ac chylosum* peccat vel in *quanto*, si copiosius, quàm par est, coacervetur; vel in *quali*, dum est *nimis viscidum*, & quod *frequentius*, conjungitur ipsi *vitiosum acidum*: hinc enim,

ex viscido inprimis acido, quamplurimi morbi Chronici, febriles, cachectici, *Viscerum infarctus* ac *Tumores*, ductuum *Obstructiones*, originem trahunt.

LXVI. Corrigunt hoc ipsum, præter *evacuantia* superfluum vel per os vel per alvum (1) *attenuantia* & *resolventia salina temperata*, qualia sunt remedia tartarea, ex Tartaro Vini parata, ut *Tartarus vitriolatus*, *Nitrum vitriolatum*, *Sal volat.* *Salia alcalia fixa*, & *volatilia ex Animalibus acriora*, *Sal Tartari*, *Tinctura Tartari*, *Spiritus* & *Sal volatile Tartari*, item *Spiritus carminativus*, &c. (2) *Resolventia gummosa*, ut *Sagapenum*, *Mallix*, *Myrrha*, primariò *Gummi ammoniacum* (3) *Aromatica seu salina volatilia plus minus oleosa*, vulgo *aperientia*, item *hepatica*, &c. appellata, ut *Absinthium*, *Centaureum minus*, *Feniculum*, *Rosmarinus*, *Mentha*, *Angelica*, *Galanga*, &c.

LXVII. Hæc ipsa mutatis mutandis facile applicari possunt trita in Scholis Medicis doctrinæ de *Cacoehymia pituitosa*, *melancholica* & *biliosa*, intelligendo per *pituitosam insipidum* seu *dulce chylosum*, per *melancholiam acidum*: (nam & ab Hippocrate sub nomine *acidi* venit, & apud Galenicos Hippocraticos subinde *aceto* comparatur, cuius *acidi summus gradus* maximè *corrosivus volatilis atra bilis* appellatur) per *Bilem denique amarum* seu *Sal volatile oleosum* aut *acidum volatile oleosum*.

LXIX. Vulgata enim doctrina de *quaternione humorum* naturalium sanguinis, & inde derivatis excrementis biliosis, pituitosis, & melancholicis, tam naturalibus, ut vocant, quàm præternaturalibus, falsò præconceptis nititur hypothefibus.

LXIX. Nempe quaternioni elementorum superstruitur: unde consequenter & quadruplex partium diversitas, indeque totuplex pro iis sustentandis nutrimenti differentia, non secus atque 4. humorum in Sanguine
distin.

distinctio, hincque nati ceteri humores p. n. per multiplicem caloris nativi gradum continuatâ serie derivantur.

LXX. *Sanguis simplex solum & homogeneus est liquor volatilis oleosus, nutrimentum verò partium duplex, chylosum pro spermaticis, sanguineum pro sanguineis. Bilis folliculi fellei tantum abest ut excrementum sit, ut potius saluberrimum corporis totius sit balsamum. Humor vero melancholicus naturaliter est nullus* (de hoc eleganter differit Conringius,) uti nec p. n. imò Lienis officium circa eum solum ex arbitrio assumptum.

LXXI. *Quæ verò in sanguine, per Venæsectionem emissio, apparet humorum discrepantia, nata est* (1) ex Sanguinis extravasati necessaria corruptela & cadaverificatione; (2) ex superficiei ejus ab aëre ambiente plus minus inducta alteratione, unde superficies coccineo nitore splendet, fundus autem inferior coagulatus obscure nigricat.

LXXII. *Excrementorum per alvum & os quod attinet diversitatem, ea sub tali formâ in corpore antea non extiterunt, sed fiunt ita per mutuam diversorum succorum in primis viis miscelam, unde secundum effervescentiæ & præcipitationis rationes, aliasve similes alterationes, tam discrepantes emergunt excrementorum differentiæ.*

LXXIII. *Speciatim fiunt vel* (1) *ex varia Chyli corruptione in Stomacho & Intestinis, qua ratione Infantes copiosissima flava subinde rejiciunt, quæ tamen non sunt biliosa, ac propterea dulcium instar avidè à canibus devorantur, sed sunt lac sub digestionem, aut distributionem, per Intestina corruptum, inque tale flavescens liquamen degenerans.*

LXXIV. *Vel fiunt* (2) *ex Bilis & Succo pancreatici, nunc seorsim nunc simul alteratorum miscelâ, unde & ipsorum*

ipforum unitorum & Chyli permisti & fæcum alvinarum variæ larvæ præternaturales, v. g. *porracea* & *æru- ginosa* dicta *Bilis*; quæ videlicet ex Succo pancreatico nimis acido, cum Bile vitiosè effervescente, & ita Bilis colorem per præcipationem alterante, unito oritur; unde & manifestè acidum spirant talia rejecta, & v. g. in Infantibus excitantur semper *Tormina*, ex acido corrupto oborta, quæ per acidum destruentia, *Corallia*, *Crystallum*, *Lapillos cancerorum* & similia curantur.

LXXV. Vel originem ducunt (3) ex ipsis *Medicamentis*, succos corporis variè alterantibus & immutantibus, in specie *purgantibus*. Ita *Martialia* ritè operantia semper excreta nigricantia reddunt: *Rhabarbarum* & *Aloe* tingunt eadem intensâ flavedine, unde etiam Bilem evacuare vulgo æstimantur: *Colocynthis* crassa & viscida excernere facit, qui non solum sunt pituita præternaturalis, sed revera succus nutritius à malignitate laxantis simul corruptus: *Opuntia* majoris succus urinam rubro colore tingit, cui *Terebinthina*, *Juniperus*. *Nux moschata*, &c. odorem violaceum tribuit. Fæto- rem contrà impertiunt *Allium*, *Asparagus*, &c. Denique *Mercurialia* sub forma salivæ viscidioris nutrimentum partium spermaticarum liquefactum evacuant.

LXXVI. Morbosis causis conjuncta est *quædam conditio*, ut nunc benigna: nunc ratione symptomatum extra ordinem periculosorum *maligna* dicatur. *Natura malignitatis admodum intricata est*: sive enim singularem *putredinem*, sive sanguinis *coagulationem*, sive ejusdem *nimiam dissolutionem*, sive *verminosam putredinem* & *corruptionem* asserere velimus, nunquam tamen universalem malignitatis rationem exhauriemus.

LXXVII. Reverà autem *malignitatis ratio generalis* in hoc consistit, ut summum Vitæ inferat periculum: qua ratione idem ferè erit cum *Veneno*, sive *sanguini-*

nem ejusque spiritum vitalem solum, sive utrumque simul afficiat; *specialis vero ratio in singulis morborum malignorum causis & ipsa distincta est.*

LXXVIII. *Alia enim ratio est Dysenteriae malignae, alia Variolarum, alia Pestis, alia Purpuræ Puerperatum, alia in Catarrhis epidemicis, alia Morsus Canis rabidi, unde & Symptomatum diversitas ubique emergit, ex quibus diversis malignitatis ratio distincta faciliè postmodum conjecturari potest.*

LXXIX. *Productum morbosum variè affligens, multarum tamen molestiarum origo, in specie in Abdomine, sunt Flatūs, merito ab Helmontio ad gas sylvestria seu spiritus incoercibiles relati. Generantur neque à calore, neque à frigore per se, sed tantum ab acido præternaturali, mediante vitiosâ fermentatione ex materia quacunque, ut plurimum tamen aliquid visciditatis, aut glutinositatis oleosæ in recessu habente; unde & Hypochondriacis, similibusque, vitio fermenti Ventriculi vel Succī pancreatici vitiosè acidorum, ex quibuscunque assumptis copiosissimus Flatuum est proventus.*

LXXX. *Ordinariè quidem Flatūs cum exhalationibus & vaporibus confunduntur, sed falsò: nam vapores sunt effluvia humida, beneficio caloris soluta, frigoreque condensabilia, unde condensati Flores & Fuligo vocantur; contra hic nullum habent commercium Flatūs, quippe qui non possunt coerceri seu reduci in corpus visibile & palpabile, unde frustra agunt, qui spiritus ex Musto exhalantes, applicato alembico, volunt capere.*

LXXXI. *Hinc aromatica flatuum sunt medicamina, corrigendo acidum, & resolvendo viscidum. Ipse spiritus Nitri, acidus licet, reliquis tamen præfertur, imprimis spiritu Vini dulcificatus & temperatus, nobisque sic magis appropriatus redditus, figendo spiritus e-*
rum-

rumpentes flatuosos, & impediendo fermentationis impetum.

LXXXII. Hæ ipsæ autem *causæ*, cum subinde non minus, quam Morbi partium afflictarum, in obscuro lateant, & sensibus directè non pateant, ob id per *certa media*, videlicet *signa, diagnostica dicta*, à Medico perscrutandæ sunt.

LXXXIII. *Signa hæcce ex tribus* primariò universalibus emergunt *fontibus*: nempe (1) ex *Antecedentibus*, seu *causis* tam *internis* quam *externis*, tam *communibus* quam *propriis*: ad quod posterius Subjecti quoque constitutio pertinet, quatenus exinde inclinatur ad hunc vel istum Affectum, tam nativa, ratione idiosyncrasie naturalis, proprietatum hæreditariarum, sexûs, &c. quam adventitia, ratione ætatum, victûs, & vitæ generis. (2) *Ex consequentibus seu effectis*, quo præter Symptomata quæcunque, etiam juvantia & nocentia referenda sunt; & (3) *ex essentialiter in hærentibus seu objecto cognoscendo* propriè attributis, quo omnia, quæ quacunque ratione cognitionem Medici dirigunt, referri possunt: quorum plurimorum concurrentium signorum *syndrome talis*, quæ omni, soli, & semper tali objecto convenit, *pathognomonicum signum* appellari consuevit.

LXXXIV. *Fundamentum significandi seu signorum consistit in horum coherentiâ certâ*, eaque vel *necessaria*, vel *contingente cum signato*; ita ut tanquam causa & effectus cohæreant, vel per accidens subinde se mutuo consequantur, vel quocunque alio modo mutuo inter se connexa sint.

LXXXV. Inter signa hæcce, tam quæ in *diagnosi*, quam etiam in *prognosi* locum habent, primatum obtinent ea, quæ ex *urinâ & pulsibus desumuntur*, cum hæc virtutis vitalis rationem in sanguine fundatam immediatè designent.

LXXXVI. Uti enim *urina potus* monstrat alimenti

in primis viis alterati, & digestionis ibidem peractæ conditiones; ita Urina sanguinis monstrat hujus constitutionem, ex particularum ejus liquorem componentium, inprimis salinarum, fermentatione oriundam, & pro ratione puritatis vel impuritatis cacochemicæ subinde variat.

LXXXVII. *Pulsus* autem ipsius turgescentiæ in præcordiis vitalis insinuat statum, atque distributionis sanguinis ex Corde in omnes partes rationem: ita tamen, ut diversarum circumstantiarum concursus non rarò fallax, minusque certum reddat judicium.

LXXXVIII. Necesse est, ut Medicus pulsum in utroque carpo simul exploret, quia deprehenditur insignis inter illas differentia nonnunquam: sic enim ob tumorem circa axillas contentum pulsus in uno carpo optimus, in altero deficiens, observatus est à peritissimis *Schenckio* & *Rhodio*. Porro Medicus pulsum tangens non contentus sit unâ vice eum tetigisse, sed laborem repetat, bis vel ter, quia ratione Affectuum omnes pulsus mutantur. Tandem fallit pulsus in Morbis malignis, & non secus atque in Scorbuticis & Hypochondriacis.

LXXXIX. In pulsu 4. requisita sunt observanda: (1) *cor movens*; cujus respectu pulsus est vel *vehemens*, vel *debilis*. (2) *Sanguis promotus turgescens*; unde pulsus est vel *magnus*, vel *parvus*. (3) Instrumentum per quod fit motus, nempe Arteria, unde pulsus est vel *mollis* vel *durus*. (4) *Tempus*, quod mensurat motûs durationem, observabile vel in *una pulsatione*, unde pulsus est modò *celer*, modò *tardus*: vel in *pluribus pulsationibus*, unde pulsus vel *frequens* est, vel *rarus*: quæ ipsa temporis ratio ut plurimum à diversa sanguinis sub fermentationis actum conditione dependet.

XC. *Simplices* hæ, invicem collata *compositas* dant *pulsuum differentias*, quæ, habito mutuo inter eas respectu, vel *æquales* sunt vel *inæquales*: sicut diastole arte-

arteriæ collatæ cum ejus Systole pulsum dat vel *ordinatum*, *εὐρυθμον* vel *inordinatum*, *ἀρρυθμον*.

XCI. Omnes hæ differentiæ, quò plus recedunt vel à statu naturali, vel à conditione Ægri, vel ratione morbi & causæ morbificæ, eo sunt peiores; quo minus, eo meliores, in specie *debiles*, *frequentes*, *parvi*, &c. simul sunt omnium pessimi.

XCII. *Urinæ* judicio ut ut Vulgus modum tribuat, tamen præter ea quæ supra fuere insinuata, nil aliud quàm partium urinæ secretioni & exclusioni dicatam conditionem significat.

XCIII. Consideranda in ejus inspectione (1) ipse liquor *lixivialis* continens; (2) *Contenta varia* in eo nantia. *Liquor* exhibet *consistentiam* vel *crassam*, vel *tenuem*, imbibitorum salium oleosorum cum liquore probè unitorum majorem vel minorem copiam consequentem. Deinde etiam exhibet *Tincturam* vel *naturalem citrinam*, vel *præternaturalem*, tam *deficientem albam*, & plus minùs *pallidam*, quàm *excedentem flammeam*, *croceam*, *rubram*, *viridem*, *nigram*, &c. *Deficientes* fermè tincturæ ut plurimum cruditates digestionis primæ consequuntur; *excedentes* aut fortem admodum lixivii per copiosa salia saturationem, aut p. n. in Sanguine fermentationem, dissolventem & subigentem exactius salia sulphurea, eaque fortius quasi liquori incoquantem, præsupponunt.

XCIV. *Tincturæ* in Urina affectio est, quando hæc interdum *pellucida* seu *clara*, interdum *opaca* seu *turbida* conspicitur. *Pelluciditas* dependet ab exacta unione particularum salinarum cum poris liquoris aquei, unde radii luminosi æquali ferè tractu maximâ ex parte permeant. Hoc verò (nempe *opacitas*) dependet ab earum separatione & quasi præcipitatione, vel per aerem externum frigidiusculū, poros liquoris constringentem, & ita particulas imbibitas extrudentem, vel interna per recre-

mentorū cacochymicorū ē Mafsâ ſanguineâ, intercedente fermentatione, præcipationem, unde radii luminofi hinc inde impingentes in tranſitu prohibentur, & ita liquorem minus perſpicuum exhibent. In genere tamen omnis Urina *turbida* acidum in Sanguine latens cum quantitate particularum indigeſtarum indigitare videtur.

XCV. *Contenta* in liquore lixiviali ratione ſitûs triplici modo diſtincta in ſanitatis latitudine *cruditates chyloſas*, vitio digeſtionis primæ coacervatas, ſanguinique non aſſimilabiles, à latice urinario abſorptas exhibent: in ſtatu verò præternaturali pro circumſtantiarum ratione mille modis variant.

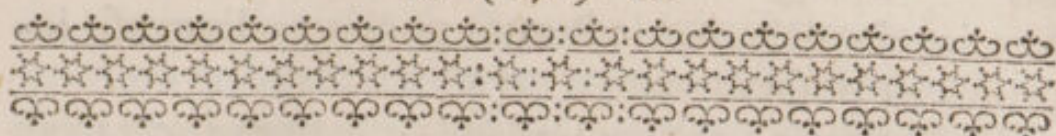
XCVI. Quoad *Odorem*, ſi exceſſivè ſit fœtidus, nec proveniat ab aſſumptis, innuit ſæpe malignum Morbum, liqueſcentiam nempe Maſſæ ſanguineæ, & putredinem peſtilentialem, quod Italarum eſt *τεκμήριον*.

XCVII. Jam verò in *Morbis acutis febrilibus*, quo magis præcipationis ex ſanguine fœculentiis repletur Urina, hincque diverſas recipit affectiones, adeoque coctionis, ut vocant, cauſæ morbificæ ſigna exhibet, eo melior eſt; *contrario* ſi ſe habeat *modo*, eo *pejor*.

XCVIII. In *Chronicis* ſimili ratione, quo magis heterogeneis ſanguinis particulis, ceu copioſis contentis, prius onerata Urina, poſtmodum ſucceſſivè in naturalem ſtatum remeat, & ita digeſtionis primæ redintegrationem, maſſæ ſanguineæ depurationem & naturalis fermentationis reſtaurationem oſtendit, eo melior eſſe ſolet: contrarium fit, ſi alio modo ſe habeat.

XCIX. *Nubecula* in Urina in morbis, tam *Chronicis* quàm *acutis*, eſt ſignum redeuntis in Stomachum fermenti, & temperatæ plus minus digeſtionis.

P A R S T E R T I A.

T H E R A P E U T I C A.

*In quâ Methodus medendi, cum Signis prognosticis
ac Remediis, pharmaceuticis maximè ac diate-
ticis exponitur.*

§ I.

Primaria Artis medicæ pars est ea, quæ media tra-
ctat, quibus aut firma conservari, aut labefacta
restitui valet sanitas: illud Hygiene, hoc
Therapeusis dicitur.

II. Hygiene quidem respicit legitimum regimen Re-
rum sex nonnaturalium pro statu salubri conservan-
do, & infirmitate præcavandâ, tam in genere pro qui-
buscunque hominibus, quàm in specie pro unaquaque
determinata ætate, sexu, vitæ genere, &c. id quod vul-
go *Diætæ* nomine venire solet.

III. Fundamentum legitimæ *Diætæ* pro sanitate
conservanda, seu legitimum regimen Rerum 6. non na-
turalium, subministrat *Celsus* l. 1. de Remed. cap. 1. in-
quiens, *sanus homo, qui & benè valet, & suæ spontis est,*
nullis se obligare legibus debet, ac neque Medico, neque ja-
tro alipta egere, id est nullis strictis diætæ legibus se alli-
get, sed sua libertate utatur: aliàs medicè vivere, esset
peffimè vivere.

IV. Sed cùm ex *Hippocratis* doctrinâ consuetudinis
maxima sit vis, & in aliam transmutandi naturam ef-

ficacia, ejus dictamen in Rerum nonnaturalium usu imprimis est observandum.

V. Sanitatis verò conservandæ medium docet idem *Dictator* noster l.6. *de Morb. popular.* §. 4. dum inquit: *sanitatis studium est, non satiari cibis, & impigrum esse ad labores.* Morbos verò præcavendi rationem idem subministrat, dum inquit: *Quiete, & abstinentiâ multi magni morbi curantur.* Hinc enim rectè *sobrietas* totius *Dietæ cardo* ab *Helmontio* appellatur.

VI. In specie pro ætatum diversitate, & inde dependentibus aliis circumstantiis ad conservandam Sanitatem, *Dietæ* est ita ordinanda, ut vigor vitalis per legitimum usum Rerum nonnaturalium conservetur, Morbi verò congrui, seu qui unicuique ætati magis familiares sunt, maturè avertantur.

VII. *Infantium* quidem, qui familiariter affliguntur Affectus morborum ut plurimum non nisi ex vitiatò lactis coagulo, indeq; oriundo muco impensè acido & pontico originem ducunt: id quod excreta, inde per alvum viridia, seu porracea & æruginosa, sufficienter declarant; hæc enim ut plurimum acidum spirant, vel alio peregrino charactere insignita sunt.

VIII. Hinc præter Remedia *anisata*, lac corrigentia, & terrea alcalina acidum absorbentia, ut *lapilli Cancrorum*, *Corallia*, *Cornu Cervi*, *Sperma ceti*, *Antimonium diaphoreticum*, &c. imprimis laudo *Salia volatilia*, *Tenellis* insigniter conducentia, præsertim blandè *aromatizata*, seu *oleosa*. Hæc inter excellunt præ cæteris *Liquor CC. succinatus*, it. *Spiritus salis ammoniaci anisatus*, &c.

IX. *Ætas* dividitur in *crescentem*, *consistentem* & *declinantem*: cujus divisionis fundamentum consistit in sanguine, qui in Infantibus est instar Musti, in Juvenibus & Viris instar Vini generosi, in Senibus instar Vini acescentis. Aliàs circumscribuntur *ætates* per *septenarias*, in quibus jam mutationes fiunt; ac originem hæc sen-

Unable to display this page

medendi Methodus vocari solet, & revera in *judicio Medici practico* consistit, fundato in *judicio ejus theoretico*.

XIV, Quod *judicium rationale*, *memoriæ contradistinctum* in *œconomia particulari animali proximè*, & in *universæ naturæ notitiæ generali remote* fundatum, est quod revera sagacem & prudentem constituit Medicum, Artemque ejus *conjecturalem*, non *superficialem* aut *temerariam*, sed *fundamentalem* & *accuratam* constituit.

XV. Unde & propter casuum in *praxi* varietatem, & *circumstantiarum inexplicabiles* etiam *nodos*, morborumque novorum subinde, ex *accescente* hominum *luxuriâ*, & *contagiorum vario connexu*, *proventum*, *judiciosus* magis, quàm *memoriâ præditus* consulendus est Medicus; quatenus *hic non nisi visa aut audita*, ille *planè nova mentis acie penetrare valet*.

XVI. Est quidem *Naturæ*, morborum *medicatricis*, *minister* Medicus, h. e. non agere potest aut debet, nisi quatenus *nexus & ordo causarum*, *corporis œconomiam constituentium & conservantium*, permittit & fundatus est inprimis in *vitali sanguinis fermentatione*, præsupponente *debitam in Stomacho & primis viis fermentativam digestionem*, nisi in quantum adeptus *majoribus medendi arcanis instructus*, etiam *jacentem naturam erigere*, & tanquam *patronus & rector gubernare valet*.

XVII. Quo ipso in *negotio* & *citò & tutò & jucundè* naturæ succurrere debet, i. e. *citra moram*, *citra recidivæ aut majoris periculi metum*, ac cum minima, quantum fieri potest, molestia, quod faciet *imitando legitimam functionum omnium rationem naturalem*, *temperatis inprimis remediis insistendo*.

XVIII. Præcognoscat ergo, quantum fieri potest, *Morbum sensuum beneficio*, in *specie visu observando*

do ægrum, & *auditu* percipiendo ejus responsa ad quæ-
sita, secundum *Hippocratem* instituenda; quæ *patiatur*,
& *ex causa*, & *quot jam diebus*, & *an venter secedat*, &
quo victu utatur?

XIX. Hinc præcognito Morbo invenit & legitimè
applicat remedia Medicus, h. e. non solùm, quòd ipsi
agendum sit procura, sed etiam legitimum administran-
di modum, in circumstantiis externis fundatum: Hoc
simul subinde observando, *interdum optimam esse me-*
dicinam, nullâ *uti medicinâ*.

XX. *Media*, quibus *invenit remedia*, sunt *tria*: nem-
pe (1.) *Ratio*, in *œconomia animali* & *historia naturali*
fundata. (2) *Experientia*, in pluribus *æqualibus exem-*
plis observata, (3) *Analogismus ex similitudine Affectus*
ignoti cum alio cognito hauriendus.

XXI. Ex his *Experientia primatum* obtinet, illustra-
ta inprimis per rationem: nam omnis ratio in rebus
naturalibus sensuum necessariò præsupponit observa-
tionem, adeoque experientiam. Hinc omnis specifi-
corum Remediorum efficacia, quæ *Helmontio* dicun-
tur appropriata, casu ut plurimum observata, per ex-
perientiam confirmata, & hinc per rationis scrutinium
illustrata fuit.

XXII. Equidem *Experimenta specifica* in omnibus
Subjectis eundem effectum semper habere nullo modo
possunt; quin interdum & ipsa sunt frustranea, idque
propter idiosyncrasiam uniuscujusque Individui spe-
ciale, nunc feminalem, nunc adventitiam; propter
quam necessariò habitudo seu respectus, quem habet
remedium, tanquam agens, ad corpus ægrum tanquam
patiens, variat. Hinc v. g. *Jalappa* ad D. quampluri-
mos copiosè, hunc vel illum interdum planè non pur-
gat; exinde tamen hujusmodi experimenta specifica
statim tanquam nulla rejicere, planè insulsum est.
Nam in rebus contingentibus talibus ea, quæ utpluri-

num ita fiunt, necessarii effectus locum obtinent.

XXIII. Contraria contrariis curari vulgo asserunt, & rectè quidem, quicquid etiam contrà disputet *Helmontius Tr. Natura contrar. nescia*, & in specie §. 16. *Tr. ignota act. regim.* Saltem est logomachia, non enim intelliguntur formaliter contraria, qualia solùm sunt in Animalium genere per Affectuum exorbitantias sibi invicem hostiliter repugnantia, sed intelliguntur effectivè talia, h. e. quæ simul in uno subjecto consistere nequeant, sed unum alterum tollit, aut ejus activitatem saltem impedit, quale *contrarium* est v. g. inter *acidum* & *alkali*, se mutuo destruentia & corrigentia.

XXIV. Dum ratione rectà invenitur remedium, *Indicatio* dicitur, in quâ ex *indicante* colligit *indicatum*; propter naturalem ad se invicem connexum. *Indicans* est ipsa natura, morborum medicatrix, quæ & sui conservationem naturalem per similia sibi in *indicatione vitali* seu *conservatoria* innuit, & præternaturalium ablationem per horum destructiva seu contraria in *indicatione ablatoria* postulat, sive causam, sive morbum, sive symptoma simul ob vitæ periculum cupiat ablatum.

XXV. *Remedia* talia *triplici ex fonte* haurit Medicus nempe *pharmaceutico*, *chirurgico*; & *diatetico*. *Pharmaceuticus fons* tribus quasi rivis in tria regna, animale, vegetabile, & minerale, distribuitur.

XXVI. Usurpantur talia vel *internè*, sive solùm in primis viis suas operationes exerant, v. gr. *Vomitoria*, *Martialia*, *fixa terrea*, &c. sive ulterius dissoluta ad vias urinarias, aut per integram massam sanguineam distribuuntur, v. g. *Terebinthina*, *Salia volatilia*, &c. Vel *externè* horum particulæ proximè sese insinuando, tam *immediatè* partem subjectam alterando, quàm *mediatè* sanguinem etiam simul afficiendo, operationes suas peragant; qualia sunt illita *Olea distillata*, *Inunctiones mercuriales*, &c.

XXVII.

XXVII. *Contactu corporali ad partes corporis, & materiali sui cum succis ejus miscelâ, ut plurimum operari videntur medicamenta, in specie ea, quæ potentias morbosas Hippocraticas corrigere, & alterare debent; hæc enim per texturam suæ substantiæ materialem, in specie salinam, hoc ipsum præstant.*

XXVIII. *Helmontius quidem ab ideis peregrinis in archæopictis morbos imprimis oriri vult, unde hisce etiam idealiter operantia opponit remedia, asserendo, revera medicamentorum efficacium operationem consistere in quadam vi irradiativa archæi citra ullum contactum vel miscelam corporalem, ut exinde deletâ ideâ morbosâ archæus novam ideam rerum agendarum sibi fingat, pro sanitate denuo consequendâ; pro quo scopo imprimis Sulphura metallorum fixa, in specie Sulphur veneris seu cupri ex ejus vitriolo commendari solent : vid. Tract. In Herb. Verb. & Lapid.*

XXIX. Sed cum jam dicta remedia partim immediate, Spiritus animales afficiendo, partim mediatè & per accidens succos in primis viis alterando, effectus suos edant, nec Vitrum antimonii & Mercurius vivus ab alteratione immunes sint, quin acor Vini vel Aceti à Vitro vel Regulo antimonii subtilissima ramenta abradat, & horum poris se insinuando horum defectum suppleat, omnino hæc pro materiali suo concursu, corrigendo fixiores radices morborum chronicorum, operabuntur, ea propter ad virtutem irradiativam, nondum satis cognitam, fictitii nescio cujus Archæi confugere supervacaneum sit.

XXX. Certum enim est, pati omnia Medicamenta aliquam, plus minus tamen, alterationem in Stomacho, ratione fermenti digestivi; & in primis viis, ratione confluentis Bilis & Succipancreatici : unde etiam plus minus infringuntur, adeo, ut exinde diversa subinde ejusdem remedii in eodem etiam subjecto sit operatio,

ratio, tanto magis in distinctis subjectis, prout istorum succorū in primis viis major minorve est alterandi potentia. Hinc enim, v. g. supradicta *Jalappa* hunc fortiter purgat, illum ferè nihil; hunc *Colocynthis* purgando maximè torquet; illum parum admodum afficit: unde & purgantia vel narcotica Venis canum apertis infusa, promptè & efficaciter operantur, quæ ipsis per os data ob sui alterationem, à fermento acceptam, nullum vel exiguum edebant effectum.

XXXI. Non tamen omnem medicam virtutem semper exuunt, sed de crassi concreti sub digestionem aliquid, plus minus tamen, retinentes adhuc operantur, unde non tantum alimenta quædam sunt medicamentosa, ut *Aromatica*, *Nasturtium*, *Sinapi*, &c. sed etiam *Lac nutricis* ex assumpto purgante vim purgantem retinet, *Absinthii* usus Febribus intermittentibus conducit, & *Terebinthina* abstergendo atque confortando vias urinarias, violaceo odore fragrantem urinam reddit.

XXXII. Ex eo autem, quòd misceantur cum succis in primis viis, & Stomacho, & ita non leviter subinde alterentur, certum videtur, quædam medicamenta in dictis locis demum ex dicta miscela & alteratione, certam vim medicamentosam novam acquirere, quam formaliter antea non habebant.

XXXIII. Sicut enim in *Operibus chymicis* ex combinatione quorundam corporum, nova subinde fiunt producta & concreta, v. g. *Terra sigillata*, *Creta*, &c. imbibitione *Spir. Nitri* aut *Sulphuris*, texturam, indeque attributa omnino *aluminosa* potenter *adstrictoria* acquirunt; ita talia assumpta attactu succorum fortiter acidorum in Stomacho vel Intestinis vim adstrictoriam longè potentiorē, quàm in se antea habebant, necessario acquirunt. Si *Salia alcalina*, aut contrà assumpta *acida*, subinde alterari, & alterata vim aliam acquirere,

re, quàm ex se non habebant, ex dictis evidentissimum est.

XXXIV. *Medicamenta* autem rariùs sub *formâ nativâ* adhibentur, sed ut plurimum arte prius præparata: (1) Ut facilius vel assumi, vel aliàs corpori melius adaptari queant; (2) Ut vis eorum specifica & medicamentosa, vel nimis occupata, vel aliorum *nativâ* concrectione obruta, foras eliciatur melius. (3) Ut si adsit aliquid virulentia & heterogeneæ, aut nocivæ potentia, hoc vel omnino castretur, vel corrigatur.

XXXV. Sed sub his præparationibus, in specie, quæ à Chymico fiunt, observandum, quod subinde vires *nativæ* destruantur, aliæque ipsis concilientur; idque vel per *syncrism*, vel per *diacrism*, vel per *metastasm* particularum minutissimarum: ad quas & fixorum volatilifatio, & volatilium fixatio referenda.

XXXVI. Notum enim est, quòd pro varia præparatione, Venus sit vel *vomitorium* vel *catharticum*, vel *sudoriferum*, vel *sanguinis depurativum*; quod *Arsenicum* venenosum per *Nitrum* cicuretur pro desperatis *Ulceribus*, inprimis etiam *cancrosis*; quod *Asarum* solâ in terra coctione amittat vim *vomitariam*, evadatque *diureticum*, & morborum chronicorum tardarumque *Februm* remedium.

XXXVII. Et sicut ex coalitu *Nitri*, *Sulphuris* & *Carbonum*, fit *fulminans pulvis pyrius*, non secus ac omnia metalla hac ratione fiunt fulminantia; qui vix oritur ex sola dictorum compositione, cum neutrum simplicium ingredientium vim talem priùs possideat; ita etiam per plurium compositionem subinde vis nova medica emergit, quæ antea non erat: sic enim ex *Mercurio sublimato* fit *venenum acre corrosivum*, quod sociatum novo *Mercurio vivo*, denuoque sublimatum aliquoties, *Mercurium dulcem*, optimum purgans venenorum, Scabiosorum, Epilepticorum, exhibet &c.

Hinc

XXXVIII. *Hinc melius & tutius est uti simplicibus, quam compositis*, in quibus facultates multiformes, tam cognitæ quàm incognitæ, confusæ citra aut mutuam destructionem, aut novæ virtutis productionem, aut Stomachi primarumque viarum turbationem, simul consistere nequeunt.

XXXIX. Quod ergo in specie attinet remotionem causarum morbosarum, *plethoram veram* tollimus, vel confertim, tam per vasorum, sive sint venæ sive arteriæ, apertionem & sanguinis emissionem, quàm per cucurbitularum cum scarificationibus applicationem, aut per hirundines applicatas; vel pedetentim per inediam, labores, exercitia, sudores repetitos & Fontanellas.

XL. *Fontanella* enim nil aliud est, quàm ulcusculum artificiale, quod sub Forma transmutati puris vel saniei continuo plorat alimentum partis proximum, ex massa sanguinea eo derivatum, adeoque simul & sanguinem & quoscunque vitiosos succos, eidem fortè permistos, una evacuat, ne coacervati aliis in locis dent turbas; ita ut fonticulus sit saltem remedium palliativum, quod à posteriori, evacuando productum morbosum, ne nimis noceat, *non à priori removendo causam radicalem, opem fert.*

XLI. *Plethora apparens* non per effrenes cruoris vitalis depletiones in *Venæ sectionibus*, sed potius per repetitum præcipitantium, simulque blandè diaphoreticorum, usum est corrigenda, ut ita cesset sanguinis ferocius ebullientis impetus.

XLII. Per se ergo soli sanguinis evacuationis scopo satisfacit *Venæ sectio*, *nullo modo refrigerans*, nisi ad Veterum imitationem ad animi usque deliquium evacuare velimus: Per accidens tamen interdum etiam aliis subinde usibus conducit, v. g. *Urinæ suppressioni*, *Partui difficili*, *Casui ab alto*, &c. quatenus, imminuto san-

Unable to display this page

corrigunt, & temperant, deficientes restituunt, abundantes, aliarum additione, ad debitam proportionem reducunt, & ita Sanguinis æquabilem fermentationem, omnemque succorum debitam ad se invicem proportionem reparant.

XLVIII. Unde dum *vitiosum* aliquod *acidum*, v.g. *sal acidum* peccat in *Scorbuto* vel *Malo hypochondriaco*, illud alteratur nunc *absorbendo* per *Martialia*, nunc *corrigeno* & *invertendo* per alcali volatile *Cochleariæ*, *Nasturtii*, *Armoraciæ*, similibusque diligenter usurpatorum; nunc *temperando* denique per usum Lactis, acrimoniam omnem, in specie falsam diluentis atque edulcorantis.

XLIX. *Primum* ergo inter *alterantia* obtinent *acida* & *alcalina*, nunc *acriora*, nunc *oleosis temperata*. Sicut autem non acidum aut urinosum peccat simpliciter in morbis, sed ex principiorum minorum coâlitu specificus cuique adjunctus est sapor, ita etiam non solum ad contraria simpliciter, sed & ad specifica & appropriata, singulariter speciali causæ peccantis vitio opposita, simul respiciendum est.

L. *Absorbentia*, *præcipitantia* vulgò dicta, sunt, quæ in genere fermentantes aut vitiosè effervescentes humores sui miscelâ compescunt, & ut plurimum acidum destruendo, motum omnem fermentativum supprimunt: atque ita simul ipsarum vitiosarum & heterogenearum partium exclusionem imò earundem à reliquis separationem, facumque ad fundum secessionem valdè promovent: ut hæc sero involutæ vel per urinam, tunc coctam dictam, vel per sudorem, &c. eliminari queant.

LI. Sic namque *febrifuga*, in specie fixa tam terrea quam *Salia lixivialia*, *præcipitando febriles paroxysmos* tollere dicuntur.

LII. *Evacuantia* denique sunt, quæ id, quod p.n. in
San-

Sanguine & reliquis Corporis partibus reperibile & inalterabile, adeoque œconomix animali vel in quanto vel in quali inimicum, per convenientia loca & cribra evacuari faciunt.

LIII. *Evacuationes* hæ seu *purgationes*, uti fiunt per varia loca, aliàs à naturâ per motus suos criticos demonstrata, ita nunc totius massæ Sanguineæ universalis, adeoque totius quoque Corporis, nunc certæ cujusdam partis particulariter purificationi prospiciunt.

LIV. *Universalis* purgatio fit per *vomitum*, *secessum*, *sudorem*, *urinam* ac *salivationem*: *Particularis* instituitur per *Clysmata*, *Apoplegmatisms*, *Errhina* ac *Sternutatoria*.

LV. *Vomitum* fit, docente hoc in cane vivo dissecto *Rudbeccio in Obs. Anatom. observ. 20. In Messe aur. Hemsterhus. p. 332.* quando primò pylorus se contrahit, inde mox systole totius ventriculi ab orificio inferiori ad superius, ac tandem œsophagi ipsius, materiam effundentis sequitur.

LVI. Ita ut omnis vomitio contingat per spasmus, seu motum convulsivum Stomachi, oriundum ex læsione seu irritatione pylori, tanquam in Stomacho Rectoris, factâ à Medicamento assumpto.

LVII. Cum hoc Stomachi convulsivo motu in vehementiori conatu simul convellitur Pyloro continuum Jejunum, adeoque suos contentos liquores sursum regurgitare facit: convelluntur simul thoracem stringentes Musculi, ex connexionione nervorum stomachalium cum intercostalibus.

LVIII. Unde omnia tam Stomacho, quàm intestino Duodeno & Jejuno vicinisque locis, etiam pectori pertinacius in hærentia, per vehementem istam contractionem, quasi per vim expelluntur. Proin *Chronicis in Morbis*, imprimis ex Stomachi vitio oriundis,

hinc & Pectoris, tandemque malignis Morbis, è contagio contractis, sed tantum in principio, succurrit vomitus.

LIX. *Vomitoria* omnium optima ac tutissima suggerit *Antimonium*, in formâ tam liquidâ quàm siccâ præscribendum. In *liquidâ* quidem vel sub forma *sapæ*, paratæ ex *Infusione Vitri Antimonii pulverisati in f. q. Musti recentis*, vel *Succi Cydoniorum*; hinc *filtratione & ad consistentiam Roob liquidioris inspissatione*, dosi *gr. x. xv. & c.* vel sub forma *Syrupi & Vini emetici*, e. g. *℞. Croci metall. l. Mercurii vitæ, vel Vitri Antimonii q. v. (gr. jv. v. ad xij.) infund. in Vino Rhenano, stent in loco tepido per noctem, mane probè Liquor filtretur.* Dosis *ʒi. ad ʒi β. aut ʒii.* in robustissimis. In forma *sicca. ℞. Tartari emet. Myns. gr. ij. iij. ad iv. sacch. albiss. q. pl. Misce, detur pro dosi matutinâ cum regimine diætæ.*

LX. Quod si per artem varia recrementosa per alvum rejiciantur, *purgationis* nomine in specie appellatur, nam & natura sua sponte *Diarrhæas*, nunc in statu sano ex mutato victu vel aëre *præservatorias*, nunc in statu morbofo *criticas* aut *symptomaticas* instituere solet, non absque felici eventu, imitetur ergo eam Medicus.

LXI. Cæterum cum purgationibus, in specie vehementioribus, omnia ferè in corpore turbari soleant, adeoque periculosa subinde sequantur symptomata, ob id exactè consideret Medicus legitimam purgandi rationem, tam in acutis, quàm chronicis.

LXII. In morbis acutis purgandi methodum optimam præscribit *Hippocr. f. 1. aph. 21. 22. 23. 24. & 25.* in quibus *cocta medicari docet, non cruda, nisi materia turgeat.*

LXIII. Quæ medicationis vox non præcisè ad purgationem restringenda est, sed etiam in genere omnem notabilem per secessum, aut urinam aut sudores, evacuationio-

uationem innuit, in quibus omnibus cum salutari ægri successu instituendis necessario coctio prius expectanda est; alias enim aut nihil evacuatur, ut totum corpus perturbetur, aut citra euphoriam ægri, potius cum nocumento, accidit.

LXIV. Scilicet sicut novella Cerevisia aut Mustum turbidum, & heterogeneis sæculentis particulis respectu Vini permixtum, per quæcunque coletur instrumenta, eodem modo integrum transit absq; sæculentiarum remanentia aut sequestratione; quod tamen fermentando depuratum ab excrementitiarum aut heterogenearum sæcum separatione & quasi præcipitatione clarum transit per colatoria, & sæculentias omnes post se relinquit ac seponit. Ita quamdiu sæces recrementosa massæ sanguineæ per fermentationis motum separata, aut alio modo præcipitata non fuerint, tamdiu nihil vitiosum separatim excerni, aut per quæcunque cribra seungi potest, cum invicem & homogenea & heterogenea permixta sint.

LXV. Non igitur in omni Morbo purgandum esse, dicit *Hippocrates*, sed per rerum nonnaturalium usum respiciendum, ut in statu isto proportionata conserventur. Dum verò ab iis secretis & per se existentibus nos lædi affirmat, h. e. ab iis intemperatis, & unum alterum præponderantibus, quid aliud faciendum monstrat, quam ut potentiam istam excedentem corrigamus & imminuamus, vel si quæ deficit, additione similis, augeamus, eamque denuo harmonicam & proportionatam reddamus h. e. morbosas eas naturas ac potentiam non abusive phlebotomandas aut nocive purgandas, sed contemperandas & concoquendas; adeoque per sapores vel potentias specificè oppositas corrigendas esse. Conf. Discursus *Beccheri* in *Phys. Subterræn.* l. 1. §. 5. cap. 1. pag. 366.

LXVI. Est scilicet humorum evacuandorum cru-

ditas, i. e. particularum heterogenearum sanguinis, talis status, quo Sanguini intimè permixta, imperfectè tamen unita, naturalem ejus fermentationem turbant, & in effervescentias febriles humores concitant; id quod inprimis fit ab acido vitioso, intimè talia concentrante, & simul heterogenea invicem sociante.

LXVII. *Coctio* contrà est acidi hujus per alcali saturatio, & particularum heterogenearum separatio, atque à reliquis particulis per fermentativum motum præcipitatio, ut ita recrementa & heterogenea Salia, ceu effœta, instar cujusdam capitis mortui à fero tanquam alimenti pariter ac excrementi communi vehiculo, imbibita, per certa Viscerum cribra & quasi filtra secerni, & hinc per naturæ consuetas vias evacuari possint.

LXVIII. Propterea etiam *criticæ* morborum *judicationes*, sive per *crisin*, sive per *metastasin* fiant, non nisi in statu morbi, coctâ jam, separatâ & præcipitatâ omni excrementorum turbâ per certa loca, ceu appropriata cribra & filtra, accidunt, nunquam in principio. Unde non nisi simili in statu ad ejus prudentem imitationem, quasunque instituamus eradicativas, quas vocant, evacuationes.

LXIX. Exinde enim & *Urinarum judicium* desumendum, quæ in *acutorum principio*, non secus ac frequenter in *Chronicis*, sunt *claræ & pellucidæ, tenues*, plus minus *tinctæ*; quæ præcedente *Morbi incremento* sunt *turbidæ, crassæ, & in statu omnino copiosis sedimentis*, ceu facibus, fundum matulæ petentibus, *saturatæ*; unde illæ *priores crudæ*, hæ *posteriores coctæ* dicuntur.

LXX. Hinc sicut *Pulsus* manifestat statum Sanguinis fermentativum ejusque motum; ita *Urina* monstrat statum Sanguinis ex dicta fermentatione resultantem, secundum puritatem inprimis & impuritatem.

LXXI. In *malignis* verò & *acutis Affectibus* non æquè hoc

hoc observari potest, quin potentibus & appropriatis fudoriferis mox in principio insistendum, ut eliminetur in tempore fermentum malignum, ne unà cum spiritibus jam inquinatis totus Sanguis tandem simul corrumpatur, habita ratione majoris vel minoris effervescentiæ in Sanguine.

LXXII. In *chronicis* verò *Morbis* ex Ventriculi erato inprimis supervenientibus, *purgatio successiva* per *epicrasin* operans, mitioribus remediis *blandis aloeticis* instituenda, ferè locum habet, interpositis subinde *alterantibus* & *specificis*, & præmissis debitis *Vomitoriis*.

LXXIII. Quòd si verò aliquando fortius purgandum, aut si etiam ad præservationem morborum certo tempore, verno vel autumnali, idem agendum sit, ad præcavenda symptomata graviora, Tormina inprimis & Abdominis pathemata, *præmittenda prius* sunt *digestiva*, seu excrementa præparantia, horum nempe acrimoniam, in specie acidam, temperantia & visciditatem incidentia, ut ita facilior & minus molesta fiat purgatio.

LXXIV. Hunc in finem conveniunt falsa temperata, ut sunt *Tartarus vitriolatus*, *Sal armoniacum*, *Sal digestivum hypochondriacum*, *Sal Absinthii*, &c. quibus subinde aut *Lapilli cancrorum*, aut *Corallia præparata*, aut simile quid, ad infringendum magis acidum addendum est: sicut ad hoc ipsum dulcificandum in *Hypochondriacis* & *Quartanariis martialia* & *saturnina* specialius conducunt.

LXXV. Locus expurgationis sunt Intestina, in quibus cum non præexistant ea, quæ excernuntur (vix enim capiendis sufficerent eis, quæ interdum una purgatione validiore prodeunt) eo feruntur ex massa sanguinea per ductum cholidochum & pancreaticum, quibus natura tunc temporis quasi abutitur; unde & quæ excernuntur, frequentissimè flavedine tincta conspiciuntur.

LXXVI. Probabilis tamen admodum *Pechlini* videtur sententia *Tr. de Purg. c. 36.* non his solum viis eructari excernenda in Intestina, *sed simul etiam per parvos tubulos, intimæ intestinorum membranæ affixos, glandulasque miliares post intimam intestinorum membranam sitas, in dictos tubulos se exonerantes,* recrementa varia ex sanguine secreta in Intestina deponi.

LXXVII. Non autem strictè ad Intestina determinata est purgantium operatio: nam dum sanguinis circulo per corpus rapitur vis medicamentosa purgantis, hoc ipso pro adjunctâ sibi facultate simul, vel nonnihil *diaphoreticâ, vel diureticâ, &c.* ut & pro certa sordium expurgandarum à medicamento facta colliquatione & alteratione, ac ipsorum Viscerum constitutione variâ, nunc per urinam nunc per sudores, nunc per salivationem, sequitur cathartici operatio; unde & acriora purgantia in Viris venerem stimulant, in Mulieribus menses prolitant.

LXXVIII. Equidem optandum esset, ut darentur vera *Purgantia*, h. e. quæ sordes solum excrementitias, aut heterogenea quæcunque præternaturalia, è corpore eliminarent, citra utilium nutritivorumque succorum corruptionem simultaneam, & depravationem. Verum, quæ vulgo *purgantium* nomine veniunt, non sunt alia, sed sub blandiente nomine virulentiam nocivam, plus minus validam, gerunt absconditam; unde. (1) Sanos ac ægros ut plurimum æqualiter vexant, & (2) tot sordes stercoreum formâ ad 30. 40. imo 70. sedes, evacuant, quas, citra præsens vitæ periculum in corpore subsistere, impossibile esset. (3) Ægri qui ex legitima purgatione deberent secundum Hippocratem levari, insigniter sæpius debilitantur; (4) Morbis nihilominus sub antiqua contumacia persistentibus, cum nullis purgantibus simpliciter curari queant. Tetra quæ (5) inferunt symptomata, Tormina

mina abdominis spasmodica, subinde in manifestas convulsiones terminantia; ac (6) pernitiōsa Hypercatharsis, non obscure malignitatis nocivæ & virulentix ea arguunt; unde & (7) additis correctivis tam studiosè corrigenda sunt.

LXXIX. Sanè diversâ virulentiâ & fermentativâ colliquatione promiscuè tam recrementosos quàm alimentitios corporis succos resolvunt & colliquant, & quas non inveniebant sordes, corrumpendo nempe succos, efficiunt, nisi eorum virulentiam robustior paulo Stomachus, ratione succi fermentativi acidi, plus minus correxerit.

LXXX. Simili sc. ratione atque *Mercurius*, vel inunctus vel assumptus, etiam sanissimos, non secus ac Lue venereâ infectos, vexat, resolvendo nutrimentum corporis chylosum seu spermaticum, & colliquefaciendo hoc ipsum, in formam mucī salivalis (cum quo tamen & sordes quæcunque, v. g. in *Scabie*, in specie *venereo contagio* alteratæ, unâ evacuantur) copiosissimi transmutat; ita & *purgantia* simili ratione in sordes transmutant stercoreas, quicquid ipsis obtigerit.

LXXXI. Utut enim variis modis corpori applicari soleant *purgantia*, externè pariter & internè (nam odore tenuis hausta simili ratione ac venis infusa purgant) tamen duplici modo in primis operantur, vel *irritando*, & *acrimonia sua pertinaciter vellicando intestina*. Unde non tantum horum spasmi & violentæ contractiones Intestinorum; indeque propulsiones excrementorum sequuntur, vel simul etiam hiantia in ea orificia pororum, Colidochi & Pancreatici, item glandularum miliarium, simul vibrata, & irritata & vellicata, eructant uberius sua contenta. Nam hac ratione *resinas* cautè propinandas suadent *Practici*, ne adhærendo visciditate aliquali Intestinis *Hypercatharsin* inferant, continuis acribus punctiōibus.

LXXXII. Vel secunda ratione operantur, sanguinem & ipsi inhærentes partes aut inde derivatos succos certo modo fundendo & fermentando, ac simul colliquefactione in corruptelam resolvendo; unde sordes tam variæ, etiam non præexistentes, post purgans assumptum in corpore generantur, & excernuntur.

LXXXIII. Sub hoc tamen motu, quicquid heterogeneum est in Sanguine, & à vitalitate proscriptum, facilius alteratur, & consequenter ejicitur, quàm quod magis vitale ac utile erit.

LXXXIV. Nam hac ratione sub parva miasmatis fermentativi mole, odoribus per nares haustâ, purgantia æquè operantur, non secus ac quorum resinosa essentia venis infusæ, immediatè sanguini permixtæ fuerint.

LXXXV. Omnia sc. *Purgantia acrimoniam habent volatilem* insignem, utut faucibus non semper æquè perceptibilem, quæ in *Vegetabilibus fundata videtur in sale volatili oleoso urinoso acri*, unde ratione adjuncti olei ferè omnia exactè amaricant, indeque visciditatem insignem adjunctam habent propriè dicta *laxativa*; in *Mineralibus* verò vis laxativa in *textura sulphurea vitriolica*, aut *Sulphure acri volatili quasi arsenicali*, radicata est.

LXXXVI. Hinc enim omnia acida destruunt Vegetabilia purgantia varia omnino, item salia fixa, v. g. *Sal tartari* corrigit *Purgantia*, quatenus emendat eorum oleum, & inde natam visciditatem, colliquefaciendo texturam resinosa Purantis, tollit: sicuti etiam fermentatio purgantium eadem mitigat, ferociamque nonnihil domat. In *Mineralibus* verò ea, quæ figunt *Sulphur volatile*, quæ inter eminet *Nitrum*, tollit eorum v. g. purgantem *Antimonii* malignitatem, eamque saluberrimè diaphoreticam reddit.

LXXXVII. Confirmatur Purgantium operandi ratio

ratio per ea, quæ *Hypercatharsin* sistunt, qualia sunt non præcisè adstringentia, sed inprimis *diaphoretica* fixa & *opiata*: illa corrigendo fermentationem vitiosam inductam, & sudorum forma ejiciendo tam fermentum purgans, quàm alteratas ab eo partes; quod faciunt v. g. *Antimonium diaphoreticum*, Spiritus theriacalis camphoratus, C.C. sine igne ppt. Terra sigillata, &c. Hæc verò, *opiata* scilicet, sensum irritationis in Intestinis aliisque locis tollunt, & Spirituum animalium impetum, prætereaque quascunque humorum motiones sistunt, unde pacata semper quies.

LXXXIIX. Promiscuè ergo agunt *Purgantia* in corporis nostri partes liquidas, tam utiles quàm vitiosas; & exinde ruit sponte sua divisio *purgantium* in *Cholagoga*, *Phlegmagoga*, *Hydragoga*, & *Melanagoga*, cum unum alterumve purgans loco omnium sufficiat; utut pro circumstantiarum variarum ratione nunc hoc nunc istud, nunc debilius nunc fortius purgans eligendum sit, experientia inprimis magistrâ.

LXXXIX. Pro morborum quoq; varietate solet interdum aliqualis selectus *Purgantium* institui, quatenus sub virulentia laxativa in quibusdam vis specifica causæ morbosæ alterativa est recondita, qua ratione *Hel-leborus niger* præter virulentiam laxativam, etiam specialem habet vim contra *Affectus melancholicos*, *Rhab-barbarum* ad *Affectus renales*, *Mercur. dulcis* contra *Virus Gallicum*, &c.

XC. Prout autem plus minus erunt efficacia seu virulenta, etiam magis vel minus sanguinem, & mediante eo forsan etiam Corporis continentes ac solidas partes afficient: Unde *triplex corporis regio* à Veteribus in purgationis negotio asserta, postquam cum Sanguinis circulo non benè conveniat, saltem quoad majorem vel minorem purgantium efficaciam intelligenda venit.

XCI. Scilicet res ita se habere videtur; si variæ fæculentiæ in Intestinis stabularent, aut uberior Bilis vel succi Pancreatici adsit proventus: hæc commodè lenioribus Purgantibus citra corporis commotionem exturbari & quasi abstergi possunt.

XCII. Quid si crasseos Sanguinis læsio ex heterogenearum particularum miscelâ, harum evacuationem postulet, modò aptæ redditæ sint, ut eliminari queant, idque mediante coctione seu separatione & præcipitatione, tum eo ducendæ vel pellendæ erunt, quo natura, i.e. Sanguis & Spiritus, atque corporis ratio & consuetudo, ac sordium ipsarum conditio postulant.

XCIII. Quòd si purgare velimus, turbanda quidem erit nonnihil massa sanguinea per medicamentum, sed non nimium perturbanda, ut saltem id quod magis nocivum est, citra succi nutritivi insigniorem corruptelam detrahatur; sicque aliquot solum sedes, non verò quæ per decades numerari queant, procurentur.

XCIV. Aliàs propria Sanguinis & totius Corporis systematis purgamenta sunt *Urina & Sudor*; per secesum quæ fiunt evacuationes, saltem Stomacho & Intestinis evacuandis, & ex digestionem prima necessariis fæcibus emittendis à natura propriè dicatæ sunt.

XCV. *Sudor* profectò unicus, isque moderatus, magis purificat & totam massam sanguineam, & universum Corporis habitum, quàm decem fortè purgationes. Ast in *chronicorum* curatione, quæ per Urinam fit evacuatio, ut plurimum convenientissima esse solet.

XCVI. Cui ergo moderatum, sed sufficiens Purgans sub *pulveris formâ* placet præscribere Adulto, sequens exempli loco esse poterit. *℞. Crem. tartari ℥j. pulvis. Jalapp. gr. xxii. ad xxv. Olei destill. Anisi. gtt. ii. M. pro pulvere, D. pro dosi. Quod si pilulæ præscribendæ sint: ℞. Extr. panchym. Croll. C. gr. xv. Gum. ammoniaci in Aceto*

Aceto Sol. 3℔. Scamm. sulphurat. Extr. troch. alband. aa. gr. j. C. f. q. Elix. propr. vel Tinct. Tart. f. Pilulæ, d. pro dosi. Quando grata Potiunculæ aut Emulsionis forma magis arridet; R. Resin. Scammon. vel Jalapp. 3℔. Sach. alb 3iij. Misce exactè, affundendo sensim Succ. Citri, vel Limonum 3j. & Aqu. Cinnam. 3j. detur pro dosi exhausti potiuncula mane. Vel R. Resin. sive Magist. Jalappæ gr. viij. ad decem, tere probè cum Seminibus Melonum, aut Persicorum, aut cum Nucleis Amygd. dulc. hinc cum Aquâ aliquâ appropriatâ admistâ fiat l. art. Emulsio, edulcoranda cum s. q. Rotularum manus Christ. simpl. & detur pro dosi, mane jejuno Stomacho cum regimine diætæ potanda. Aliàs Resinæ optimè Vitelli ovi paulillo solvi, ac additâ aquâ appropriatâ in Emulsionem redigi possunt.

XCVII. Assumenda autem sunt Purgantia jejuno Stomacho, ne cum cibo, aut paulo ante, vel etiam post eum propinata, Chylum corrumpant & inficiant, huncque ita scoriarum formâ eliminant. Sequatur lenis motus pro faciliore distributione & operatione, sed non nimius, ne sudorem ciendo exclusa purgationum miasmata citra effectum transeant.

XCIIX. Naturalissima post eam, quæ per alvum fit *evacuatio*, est per *Urinam*, quâ latex totius corporis aquosus superfluous, qui antea pro vehiculo alimenti interserviebat, nunc ceu vehiculum excrementi rejicitur, & Lixivii falsi volatilis formâ fordet, Salinas præternaturales ex Massa sanguinea, aliæque huic permixta recrementa, v.g. *Pus pleuriticorum*, vel etiam suppuratorum Pulmonum evacuat; aut ex *Abscessibus* vel *Ulceribus* artuum purulentam materiam; simulque ex primis viis Salia vitiosa sub Urina potius excernit.

XCIX. Ut autem variis succurrat Affectibus *Diuresis*, eaque optima & blandissima sit purificandi Corporis contenta ratio, tamen specialius in chronicis, seu, ut
alias

aliàs vocantur, tartareis morbis, conducit, v.g. in *Mallo hypochondriaco*, *Scorbuto*, cognatisque Affectibus, item *Ictero nigro aut flavo*, *Arthritide*, *Hydrope ascite* & *Anasarca*.

C. Nam & *Acidulæ chronicorum* & *contumacium Affectuum debellatores*, præter substantiam mineræ Martis, quâ acidus & vitiosus sapor in primis viis destruit, specialiter diureticâ virtute, qua potenter pollent, sunt salutare.

CI. Exerunt autem virtutem suam *diuretica* in specie vi Salinâ, eaque Salsâ, quâ ad nitri naturam accedunt: nam & *Bufones ac Lumbrici ex Regno animali potissima diuretica*, à falsedine ad nitrosam naturam inclinant, & diuretica vegetabilia legitimè calcinata Sal diureticum falsum relinquunt, & mineralium aciditates diureticæ in primis viis in falsum saporem correctæ, vim diureticam exerunt.

CII. Equidem non levis est *varietas inter diuretica*, quas in primis recenset *Helmont. Tr. de Lithias. cap. 5. §. 17.* Primatum tamen obtinent *ex animali Regno Lumbrici per putrefactionem præparati*; *ex vegetabili verò terebinthinata & juniperina*, in specie *malvaticum juniperinum*; *ex minerali tandem nitrosa*; quo pertinet in primis *spiritus urinosus, Clyssus dictus, volatilis, ex tartaro & nitro per retortam tubulatam destillatus*.

CIII. Cum autem continuò & copiosè transpiret corpus, & ex pectore exhalet insensibiliter, nil mirum est, si tanta sit ejus necessitas, ut ex impedita eadem oriatur Morbi, & ex eadem auctâ iidem curentur; id quod Sudorem vocant.

CIV. Fit sudor quando sanguis ex quacunque causa, v. g. à calore ambientis intensio resolutus & quasi liquefactus, crebrius per cor transit, & rapidiori circulo per totum corpus pellitur; unde successivè magis magisque, in præcordiis rarefcit & ab aere attenuatus incallescit,

lescit, magisque effervescit; & sic *pulsus magnus, celer & frequens*, alias *undosus dictus*, supervenit.

CV. *Attenuatur simul aquosus ejus latex*, sanguinem naturaliter diluens, & ita facilius & copiosius dissolvit & imbibit Salia, fermentativo motu ex sanguine separata, una cum aliis præternaturalibus recrementosis particulis.

CVI. Dum itaque Salinus magis cum Sanguine circulator per partes solidas, falso isto lixiviali sapore mundificat, eas abstergendo ab omnibus sordibus, sub nutritione privata præternaturali interdum coacervatis.

CVII. Interea, quidquid sub circulari Sanguinis, ejusque serosi laticis, motu defertur simul in vasa capillaria, unâ cum fibris nerveis & intertextis glandulis, miliaribus à Modernis dictis, cutim constituentibus, penetrat in dictas glandulas, tunc propter fibrarum nervearum relaxationem ex calore ambientis patentiores & spongiosiores redditas, donec ita successivè guttularum, licet minutissimarum, formâ tandem planè extra corpus ejiciatur. De *Glandul. miliaribus Steno & Malpighius* videantur.

CIIX. Nam propter ambientis calorem, indeque resolutas fibras nerveas, & ita patentiores redditos meatus ac poros, tam vasorum capillarium, quàm glandularum istarum, succedit in primis *Sudor*, qui alias occlusis poris haud efflueret, sed potius loco ejus per Urinam fieret secretio & evacuatio.

CIX. Adeo ut ex dictis universale sanguinis purificativum & partium solidarum, in primis mollium, absterisivum, & cutis corporisque peripheriæ mundificativum sit *Sudor*.

CX. Præterea omnes Sanguinis grumescentiæ aliæque coagulationes, omnes humorum stagnationes tolluntur, & quicquid exotici fermenti Sanguini permistum fuerit, hujus beneficio evacuatur.

CXI. Sed quoad *legitimam sudoris administrandi rationem*, imitanda provida natura, non nisi in fine v.g. Paroxysmorum Febrilium intermittentium, aut in fine statûs in Continuis, ubi quodammodo jam deferbuerit *Massa sanguinea*, Sudores pellendi sunt, nisi malignitas aliud suadeat.

CXII. *Sudorifera* ergo remedia *interna* erunt, quæ præter ambientem calorem, sanguinem resolventem, aut præter validum motum, eundem in rapidiorem circulum cogentem, humores resolvere, attenuare & liquefacere magis poterunt.

CXIII. Cum verò consistentia Sanguinis effectivè ab acido ejus occulto dependeat, ob id *sudorifera* erunt vel *alcalia*, inprimis *volatilia*, hinc & *fixa* positivè sudorem prolicientia, vel *terrea* acidum absorbentia, & ita privativè ad Sudorem disponentia.

CXIV. Si ergo præscribendum sit sudoriferum in formâ liquidâ, sufficienter Sudor movebitur sequenti formula: *℞. Aqu. Card. bened. ʒjß. Spiritus Sal. ammoniac. ci ʒß. Ol. de stillat. Caryophyl. gt. j. l. ii. Syr. Fenic. l. cortic. Aurant. ʒß. M. d. pro dosi.* Vel si pulveris forma magis placeat. *℞. Magist. Antimon. C. C. s. Igne par. Salis Card. bened. aa. gr. xij. M. F. pulvis*, hauriatur jejuno Stomacho in vehiculo calido.

CXV. Præter dictas evacuandi rationes, etiam per copiosi Sputi salivalis rejectionem evacuatur causa morbifica sub variâ Mercurii usurpatione, qui vel apparenter mortificatus in *Mercurio dulci*, aut *Mercurio præcipitato* quocunque, intus repetitis vicibus assumpto, post aliquot vomitus aut secessus salivæ copiosæ viscidæ & fœtidæ effluxum causatur.

CXVI. Vel idem *vivus* adhuc *Mercurius* extrinsecus admovetur corpori, nunc in *Unguentis* ex eodem, cum duplo vel triplo pinguedinis porcinae in mortario lapideo probè permixto, paratis; vel articulationibus

ma-

majoribus Manuum & Pedum, vel ipsi Spinæ dorsi illitis, nunc in suffitibus ex *Cinnabari vulg.* cum *Benzoe*, *Styrace* & similibus, in *Trochiscorum* formâ carbonibus ignitis injiciendis paratis, præmisso semper aliquot dierum *Balneo Aquæ dulcis tepido*, pro meliori succorum evacuandorum resolutione & liquefactione.

CXVIII. Casus, ut multa aliàs, ita & hic remedium subministravit, dum *Ulceribus cacoëthis & malignis*, in specie *Venereis*, applicata cum *Emplastris* & *Unguentis Mercurialia*, copiosam salivationem, & hac mediante Affectûs curationem procurârunt.

CXIX. Unde primitus quidem soli *Lui venereæ* dicatus fuit hic Ptyalismus. Cum verò huic juncti & alii Affectus simul levarentur, etiam ad plures chronicos & contumaciores Morbos, quorum causa morbifica in acido vitioso, inprimis in materia viscidiorè, videbatur abscondita, idem fuit usurpatus, specialiter ad *Scaabies ferinas*, ad *Arthritides* graviores, ad *Epilepsias* Adultorum confirmatas, &c.

CXX. Equidem promiscuè sub liquaminis salivæ formâ evacuat Mercurius, ut *supra* §. 85. monitum, simul tamen hoc ipso vitium peccans corrigitur & tollitur. Scil. *amalgama hoc liquidum*, ut probabile esse asseritur à Becchero in *Phys. subterranea*, *habet secum Sulphur volatile & subtile*, acerrimum tamen in suo recessu, sicut sufficienter demonstrat *Tackenius in Hipp. Chymico*.

CXXI. Ratione hujus partibus solidis nerveis in specie infestus est Mercurius, resolvitque horum nutrimentum proximum chylosum in liquamen aqueum subviscidum, quod frequentissimè per cribra Glandularum, inprimis maxillarium, tam superiorum quàm inferiorum, ac Tonsillarum, quarum meatus optimè valent transmittere talem succum, transcolatur in Os; rariùs verò per Glandulas pancreaticas eructatur in In-

testina, quo casu per *Diarrhœam torminosam*, interdum nonnihil *cruentam*, loco salivationis, evacuat.

CXXII. *Cautus tamen meritò apud nos hujus mercurialis salivationis est usus*, non tantùm quòd spissiores sint minusque fluxiles & tenues succi, œconomiam nostrî corporis gubernantes, quàm Gallorum aut Italarum existunt. Sed in specie propter *Scorbutum* in oris septentrionalibus nimis familiarem, qui per usum *Mercurii* magis exasperatur. Et speciatim symptomata *Linguae* & *Oris* exulcerationes atq; vacillationes *Dentium*, *Gingivarum* putredines, &c. vel solo incauto *Mercurii* usu supervenientia, sunt crudeliora.

CXXIII. Et hæc fuere universales corporis Evacuationes. Sunt etiam quæ *particulariter salivalem lympham* evacuant ex *Glandulis* hujus excretioni destinatis, uti & ex *Tonsillis* & *Membranâ pituitariâ posteriore*, ac consequenter ex ipsis locis vicinis, tandem & successivè ex ipso *Capite*, à quo *Apopblegmatizantia* dicta seu *Masticatoria*, quorum hinc decoctum gargarisando feliciter usurpari potest, horum tamen evacuata materia tandem non nisi ex sanguine derivanda.

CXXIV. Conveniunt autem imprimis in *catarrhalibus* capitis *Affectibus*, à *Lymphæ* vitio oriundis, dum *acrimoniâ suâ volatili*, velut *radix Pyrethri*, aut *Zingiber* aut *Zedoaria*, aut *Nicotiana*, aut *Sinapi semen*, vellicant, mordent & pungunt membranas *Oris*, ac orificia vasculorum excretoriorum, simulque ulterius per ea penetrando resolvunt, quos ibidem inveniunt viscidos succos; unde ex iis uberrima destillat *Saliva* in *Os*.

CXXV. Eadem omnino est ratio, quando *Nicotiana*, aut *radix Hellebori nigri*, aut *Pulvis radices & florum Liliorum convallium*, vel *Majoranæ folior.* &c. vellicant *Membranam pituitariam anteriorem* prope *Os* vomeris vicinaque loca. Ex his enim etiam spissior paulo *Lympha* uberius sic elicitur, sive *sine sternutatione*

tatione hoc faciant Errhina, sive cum sternutatione idem præstent Ptarmica.

CXXVI. Equidem utraque Naso saltem, non verò Oculo emungendo, & Coryzæ succurrendo, atq; lymphā copiosam aut vitiosam eliminando, principaliter conducunt. Sed cum *sternutatio* non nisi à *Diaphragmatis ac reliquorum Thoracis musculorum convulsivâ contractione expiratoriâ fiat*, ob irritationem sensibilissimæ *Narium membranæ*, ex connexionione nervorum diaphragmatici & intercostalis cum dictæ membranæ nervo sensorio; ob id & ad exercitandos Apoplecticos, Lethargicos, &c. non inutilis est sternutatio.

CXXVII. Quin & cum impetuosè admodum tunc elidatur Spiritus hincque Abdominis muscoli violenter se stringant, ob id & ea, quæ firmitus aut Naribus, aut Faucibus, atque asperæ Arteriæ impacta sunt, simul ejici facit, & ad Fœtus ac Secundinarum exclusionem promptiorem non parum confert.

CXXVIII. Quæ denique particulares corporis cavitates vel naturales, *Intestina, Uterum, Vesicam*, &c. vel præternaturales *sinus & fistulas*, eluunt & expurgant, arte prius injecta, *Clysmatum* generali nomine veniunt, quorum frequentissimus est ad alvum eluendam usus.

CXXIX. *Intestinalium Clysmatum*, utut substantia eorum materialis ultra Coli valvulam naturaliter ascendere nequeat, latè tamen diffusa est utilitas, adeo ut tantum non omnibus Abdominis & Intestinorum pathematis, hinc & vicinis locis, Renibus, Utero, &c. tam in Adultis, quàm etiam frequenter in Infantibus conducat.

CXXX. Altius tamen in corpus penetrant subtiliora & volatilia eorum miasmata, unde non tantum ex *Vino Aromatibus* imbuto ebriosum Delirium observavit *Rhodius Obs. 38. c. 1.* Sed & à 3j. *Opii cum Clysmate*

injecti Abortum excitatum esse notavit *Salmuth* Cap. 3. *Obs.* 97. Per *Clyfma* tamen è *Vino Malvatico* curatus fuit alius. Clysteres autem, quibus *Aqua benedicta* pro fortiore stimulo additur, interdum vomitus movent. In Clysmatibus tandem vim nutritivam esse, nondum persuasimus.

CXXXI. Euporiston ergo Clyfma foret, v. g. *R. Flor. Chamomill. Samb. aa. m. j. Bacc. Junip. ʒß. Sem. 4. carmin. an ʒi. coq. in f. q. Aquæ simpl. Colat. ʒix. add. Elect. bened. lax. ʒi. Vitelli ovinum. j. M. pro clysmate. Utut* pro particularium Affectuum ratione delectus subinde habendus sit, sicut in *Dolore Intestinorum scorbutico ex lacte Clysmata*, in *Dysenteriis ex Cancrorum jure parata*, &c. commendari solent.

CXXXII. Quod si *Symptomata* graviora peculiarem sui urgeant medelam, quæ etiam per unicuique appropriata remedia optimè perficitur, tamen omnibus iis in genere commodè succurrit *Opium*; quod sicuti quoscunque spirituum motus, & humorum vitiosas effervescentias, atque præternaturales excretiones sistit, ita & inde oriundis quandoque Symptomatibus periculosioribus cum successu renititur.

CXXXIII. Mirandus hic *Opii* & similium narcoticorum est effectus, qui tamen ex eo, quod spirituum motum impetumque sufflammet plus minus, eorum volatilitatem & subtilitatem, indeque facillimam expansionem ac mobilitatem figendo quasi aut condensando, explicari potest; unde consequenter tam continentium quàm contentorum reliquæ motiones omnes naturales & præternaturales cessant.

CXXXIV. Hæc figendi potentia Opiatorum consistere videtur in *principio eorum sulphureo, Sali volatili acri juncto*, adeoque secundum communia asserta potius in calore, quàm frigore; cum & alia narcoticâ vi prædita, ut *Spir. vini, Carbones incensi, Gas liquorum*
effer-

effervescentium (quod est de natura quodammodo sulphureo volatili) ex dicto principio sulphureo efficaciam suam mutuuntur. Unde & *Sulphura mineralia fixa* vi anodynâ, Archæi sedativâ, insigniter excellere dicuntur.

CXXXV. Sed cum benedicta in *Opio* sit medicina, ut rectè adhibeatur, tria sunt consideranda: (1) ut ritè correctum, vel per digestionem cum alcalibus, vel per fermentationem, (quæ præfertur à nobis utpote minori tempore & felicius procedens) citra castrationem per acida, usurpetur. (2) Ut constantibus adhuc nonnihil viribus legitimo tempore adhibeatur, in *Acutorum* nempe solum *incremento*, quò symptomatum atrocitas mitigetur maturè; non in *statu*, ne critici motus impediantur: in *Chronicorum* verò *paroxysmis*, saltem nimis exacerbatis, pro tollenda eorum ferociâ. Et denique (3.) nunquam solum, sed debitis sociatum specificis, Affectuique simul appropriatis remediis, est in usum adhibendum, ne solo *Opio* palliando tantùm morbos, horum vel recidiva, vel contumacia nimia, inducatur.

CXXXVI. Hactenus ea, quæ ex remediorum genere, materiali sui contactu & miscelâ operari solent, adeoque magis cognita sunt. Sed parvi hæc facit *Helmont.* qui solum idealiter, & per radii quasi diffusionem, citra materiale contactum, spiritum insitum illuminando, specialiter in Stomacho operantia remedia, seu insigniora & magis potentia urget, eaque ex Metallis sub formâ Sulphurum fixorum, in specie ex *Vitriolo veneris*, præparanda jubet ac postulat.

CXXXVII. Sed idealis hæcce ejus hypothesis, solâ imaginatione constans humanâ, atq; in subjectis non rationalibus planè inconceptibilis, atque ideis Archæi seu Spiritus insiti superstructa, partim subtilitate suâ nimia, partim ex §.29. adductis & probatis, planè evanescit.

CXXXVIII. Huc tamen revocari possunt quodammodo curæ Morborum sympatheticæ, seu magneticæ & transplantatoriæ: illæ quidem, dum citra remediï cum parte laborante contactum, in distans fit cura, quasi per certum consensum cum Parte affectâ; hæ verò quando ægritudines transferuntur vel in animale, vel in vegetabile Subjectum, ut exinde sanetur corpus humanum.

CXXXIX. Sic sympatheticè Nasus corrumpebatur Bruxellis in Nobili, ob mortem Bajuli Bononiensis. Pulvis *Vitrioli vener. in sole calcinati* curat Hamorrhagias, Vulnera & Ulcera cruenta in distans, modò sanguinem ex parte læsa oriundum contingat; vocatur ob id *Pulvis sympatheticus*. Et *Persicaria* per aquam frigidam tracta, Contusionibus gravioribus vel Ulceribus imposita, donec nonnihil intepuit, & inde, ut putrescat citius, in loco commodo sepulta, dictos defectus curat. Gladio, quo vulnus fuit inflictum, sive cruento sive non cruento, applicatum *Unguentum*, quod vocant *magneticum* seu *armarium*, curatur Vulnus. Lac in prunas emulctum, ut Vaccæ Ubra inflamat, ita Mulieris ubera sterilescere facit; vel dum contactu Lardi aut Pomi per medium dissecti curantur *Verrucæ*, mediante dictorum putrefactione. Eadem ratio est cum *Clavis pedum*.

CXL. Sic quando in Phthisi, similibusque Affectibus recipitur *Raphanus recens*, excavatur, inque illum Urina immittitur, adaptato ei operculo suo, hinc sub stillicidio in terram collocatur, disparente Urinâ cessat Affectus.

CXLI. Transplantatoriè v. g. curatur *Panaritium* intrusione digiti in Felis aurem, *River. C.4. Obs. 19. & 63.* Aut dum placentulæ, ex urinâ IctERICI cum farina factæ, à cane esitata, Icterum tollunt. Vel dum *Podagra* tollitur cum Sanguine & Urina Ægri in Salices tenellos

nellas, vel Arboris radicem, transplantatis: vid. *Timæum* à *Guld.* l. 5. *Epist.* 8.

CXLI. In omnibus his Curis mediatè certa *portio Spiritus vitalis* ex corpore *Ægri* decisa cum igne, sive cum Urina, seu cum Sudore, seu cum insensibili Transpiratione, separatur à toto, & in aliud subjectum transfertur. Hæc enim omnia aliquid de *Spiritu vitali*, demunt, inestque iis participatio quædam totius extra concretum naturale, ut loquitur *Helmontius*.

CXLII. Unde prout hic alteratur diversimodè, sequitur similis in corpore toto alteratio, plus minùs tamen, prout vel citiùs, vel tardiùs ad omnimodam sui dissolutionem, ac interitum vel evanescentiam disponitur, & ita vel brevius vel diutiùs cum toto consensum sustinet.

CXLIII. *Mumia spiritualis* nomine venire solet his in casibus dicta Spiritus vitalis portio, quæ à toto separata fundamentum dictarum curationum constituit. Utut enim propriè spiritui insito tribui soleat hæc differentia, ratione cujus est etiam differentia inter corpora violenta & naturali morte obeuntia; hoc tamen in casu promiscuè sumi solent.

CXLIV. *Mumia* hæc, si sub forma effluvii subtilioris ex habitu corporis extrahi debeat, id mediante corpore tertio, *Magnete* dicto, fieri solet, sive ex Stercore humano cum *Tenzelio* hunc magnetem parare, in ejus *Medicina diastatica*; sive cum aliis ex Stercore & Sanguine Hominis sani, aut ex Carne Hominis violenter interempti, desumere velimus.

CLXV. Pertinent huc *Philtra vera*, ad certam personam determinata, quorum vis in tali mumiali confectione consistit, ut ad certum objectum trahatur dilectio, ut rectè loquitur *Helmont. Tr. Magnet. Vuln. Cur.* §. 27. & 28. h. e. in unione certâ & arctâ Spiritus vitalis mumialis unius subjecti cum altero, ut ita hu-

Unable to display this page

salvæ, ex parte Morbi symptomata : Advocatus est Natura; Judicis vicem obtinet Medicus, vel condemnans alteram partem, vel judicium in re dubiâ & periculosâ suspendendo, ad supremum Judicium, Divinum auxilium, interdum Partes ablegans.

CLI. Quod ipsum sub *Crisi* inprimis evidens est, sub quâ subitanea fit mutatio, eaque vel manifestè in melius, vel in pejus; utut rarius apud nos contingat, cum corpora nostra solidiora, victu crassiori utentia, frequentius Labe scorbuticâ infecta, Sanguine minùs turgescente prædita, in climate minùs fervido ineptiora sint, ut criticas subeant alterationes; unde sæpiùs evenit, ut omnis negligatur Crisis, partim quia bonus Medicus studet prævenire, partim quia ipsæ minùs certæ existunt, cum & extra septenarios dies crises subinde laudabiles eveniant.

Finis Synopsos Institutionum Med.

Michaelis

Unable to display this page

pressit. Utcunque se res habeat, persuasum nobis est, Veteres per *Mercurium*, vivum illum & vulgarem nostrum non intellexisse; nec per *Sulphur*, crudum illud *nativum Sulphur*. Adeoque nos haud abs re facturos esse arbitramur, si paulo ad curatius *Principiorum Chymicorum* naturam prosequi satagemus, inter quæ *Salia* primarium sibi vendicant locum.

C A P. I.

*De Salibus. In specie de Acido, Urinoso, & Salso:
De Ammoniaco etiam & Tartaro vitriolato.*

PER *Salia* intelligo particulas, quæ facillimæ sunt solutionis in Aquâ, & sæpius Linguam gustu afficiunt; adeoque Hippocrati *saporum* nomine veniebant. Particulæ hæ magnæ sunt considerationis, quia corporum naturalium efficacia illis debetur. Duplex autem est *Sal*: *Universale* nempe, & *Particulare*. *Præ* varia *posterius* genera procreat in diversis matricibus. In prima Creaturarum productione universum pervagabatur Mundum, audiebatque *Spiritus mundi*. In Vegetabilium productione terræ visceribus incarceration, diciturque *Sal Terræ centrale*: Aërem itidem permanat, *aviculæq;* *Hermetis* nomine insignitur. De hoc mundi Spiritu *Tabula Hermetis smaragdina* intelligenda venit; Vid. Nollii *Phys. Hermet.* p. 701.

Salia Particularia sunt vel *acida*, ut *Spiritus Vitrioli*, *Nitri*, &c. vel *Alcalia* seu *Urinosæ*, ut *Sal Tartari*, *Spiritus Eboris*, *Spiritus C.C.* *Salis ammon.* *Viperar.* *Sanguinis humani*, & similes: vel denique *Salsa*, ex alcali & acidi conjunctione emergentia, uti sunt *Salia Plantarum essentialia*, item *Sal commune*, *Sal gemmæ*, &c. Notandum autem, per *Salia* non semper sicca & coagulata intelligi, quædam enim

enim sunt resoluta in formâ spiritus , uti est *Oleum Tartari per deliquium* , *Spiritus Salis ammoniac*.

Salia acida in omnibus tribus Regnis reperiuntur. In *Regno minerali* manifestè se produnt , speciatim autem in *Sulphure* , utpote ex quo reliqua mineralia suum mutuuntur acorem , *Alumen* nempe , *Sal commune* , &c. *Aurum* itidem , *Mars* & *Venus* , aciditatem possident à *Sulphure* adeptam. Baculus enim ferreus *auro* fuso immissus in rubiginem vertitur ; non aliter , ac si cum *Sulphure* accenso concrematus fuisset. Similiter *Mars* in aëre humido resolutus , ope acidi proprium corrodit corpus. Et *Venus* humectata , vi interni acidi hoc pacto resoluti , in *Viride æris* convertitur.

Habent & *Vegetabilia* suum acidum. Omnes planè *Fructus* ante maturitatem & sufficientem fermentationem acido replentur : ut nihil moneam de iis quæ tota sunt acida , *Ribes* nempe , *Berberes* , &c. Plerique *Vegetabilium succi* , beneficio fermentationis concitatio-
ris , acetosum exhibent liquorem ; quin & *Saccharum* , *Sal* illud omnium dulcissimum , *Spiritum* dat intensè *acidum*. *Decocta Plantarum* calori exposita acescunt. *Cerevisia* , omniaque *Vegetabilium infusa Acetum* reddunt. Ipsa etiam *Vegetabilium Semina* acido fruuntur. *Panis* enim ex his confectus , moderato igne *Spiritum* fundit *acido volatilem* , *Veneris* & *Martis Tincturas* extrahentem , *Corallia* & *Hæmatitem* solventem , & in nonnulla corpora mineralia potentius ferè agentem ipsa *Aquâ forti*. Omnia denique *Ligna* , imò ipsa *Fuligo* , acidiusculum suggerunt *Spiritum*. In *Animali Regno* salia acida particulis oleosis occultantur ; adeoque *Pinguedo Animalium* , *acido occulto* referta , cum salibus urinosi in *Saponem* seu *Sal salsum* vertitur. *Formicæ* acidissimum dant *Spiritum* ; imò & *flores Cichorei* , cumulo *Formicarum* immersi , colorem suum cærulæum cum rubro mutant. Acidum secundum naturam in

Stomacho hospitatur. Rejecta ex illo quæque præternaturalia, pelvim æneam corrodendo, aciditatem produunt. Acidi *Ulcerum* succi Ossa quandoque corrodescentes, satis superque noti sunt. Hoc tamen venit tenendum, quod ubi dantur in rerum naturâ *acida*, ibi simul & *urinosa* existant, licet variè pro domini ratione.

Salia urinosa ita appellantur, quod *Urinæ saporem* referant. Sunt autem duplicia, *volatilia* nempe, quæ facillimè avolant, ut *Spir. Sal. ammon.* & *fixa*, quæ ignis examen constanter sustinent, ut *Sal Absinth. Fumar.* aliæque ex *Cineribus* elicita. Priora in *Regno animali* potissimum sedem habent, digestio enim fermentativa & continua aeris inspiratio, in omnibus Animalium partibus salia volatilizat. Gaudent & *Vegetabilia* urinoso volatili; Antiscorbutica quidem acri & nudo; Aromatica verò (*Mentha* nempe, *Salvia*, &c.) oleo temperato. Vulneraria, quantumvis insipida, volatile occultum possident, ut ex *Mercurii revivificatione* patet. Quid multa? *Fuligo*, *Absinthium* furno Glauberiano inclusum, *Panis* ritè destillatus, *Tartarus sublimatus* & pleraque *Vegetabilia* putrefacta (non fermentata) volatile dant urinosum. *Minerale Regnum* vix ullo gaudet. *Salia fixa* inter *Vegetabilia* maximè reperiuntur, non sunt tamen nativa, sed igni accepta referenda. Dum enim concrematur *Planta*, Sal ejusdem volatile partim fugam tentat, & in *Fuliginem* abit: partim à *Sulphure* retentum cum eodem se unit & figit in *Alkali*. Sic *Nitrum* solum crematum in auras abit: addito autem *Sulphure* in Sal fixum convertitur. Unde *Plantæ oleosæ* & *virides* copiosiora dant *Salia fixa*; siccata nempe, aut igni forti admotæ Sale volatili orbantur. Sit itaque ignis lentus, sint & *Plantæ* recentes, aëri itidem non usq; adeo expositæ, si copiam velis *Salis fixi*. *Ligna* enim *putrida*, aut in aperto aëre cremata, pauca dant *salia fixa*; avolante

nimi-

nimirum Sale volatili cum Sulphure, ex quibus fit Sal fixum. Dicuntur hæc Salia *Lixiviosa* alias etiam *Alkalia*, ab herba Kali (specie Sedi) sapore nitroso & Sale hujusmodi fixo gaudente. Hodie autem latius extenditur hujus vocis (Alkali) significatio; omne nempe denotat urinosum, sive volatile sive fixum; & sub hoc sensu apud nos intelligenda venit.

Sal salsum dicitur & *neutrum*, quia neque est acidum neque urinosum, sed de utroque participans, ortum nempe habens à mutuo amborum congressu & effervescentia. Sic *Tart. Vitriolatus* ex mutua *Spir. Vitrioli* cum *Sale Tart.* effervescentiâ ortum ducit. Salsum hoc cum acidis aut urinosis placidè maritatur. Si alcali, quod acido jungitur, volatile fit, *Salsum* audit *volatile*, quale est Sal ammoniac. Sin fixum sit Alkali, *Salsum* etiam *fixum* appellatur, quale est *Tartarus vitriolatus*.

Sal ammoniacum Veterum ex urina, Camelorum cum *Lybiæ* arenis confermentatâ, juxta Ammonis templum nascēbatur, & exinde nomen sortitur. Nostrium autem Artificiale est. Constat ex Sale communi in magnâ Urinæ humanæ copiâ dissoluto, additâ centesimâ circiter Fuliginis portione. Hæc forti igne cocta, & frigori exposita, Sal reddunt candescens. Dum nempe evaporat Phlegma, Sal volatile Urinæ & Fuliginis cum acido Salis comm. in Salsum volatile concrescit. Porro *Sal ammoniacum*, in *Apepsiâ* aromatibus junctum, singulare est stomachicum. In *Febris* (præmissis præmittendis) cum *Ocul. Cancr.* commixtum, & horâ circiter unâ ante paroxysmum exhibitum, nobilissimum est *Antifebrile* ratione Salis volat. In *Ischuriâ* etiam, *Calculo*, & *Renum* Affectibus potens est diureticum. Ubi peccat acidum, multum confert; Vinum enim Rhenum sapore suo privat. Pro usu medico præparatur depurando; i. e. solvitur in *Aq. simpl.* filtratur, & post phlegmatis exhalationem in strias concrescit. Sublimatur
in flo-

Unable to display this page

Unable to display this page

C A P. I I.

*De Salibus Mineralibus. In specie de Sale Communi,
Sale Gemma, Nitro, Vitriolo, Alumine
& Acidulis.*

SALIA Mineralia solubilia sunt in Menstruis Aquosis, sed Sulphurea respuunt; pro varia tamen conformatione propriâ, expetunt aquosa menstua. Licet, teste Gassendo, una eademque *Aqua Sal commune, Nitrum, Vitriolum, & Alumen*, successivè receperit. Salia hæc distillata Spiritus reddunt acidos, varios tamen pro cujusque Salis variâ texturâ. Licet sicca sint, reddunt nihilominus Spiritum humidum, partim per humoris in Corpore adjecto, & aëris ambientis immissionem; partim per salinarum particularum inversionem, agitationem nempe sub ignis toriturâ, adeo ut motu impetuoso à semutuo dissipentur & in formâ nebulæ cum impetu prorumpant. Separationis hujus gratiâ additur plerumque corpus aliquod terrestre, Bolus aut Argilla. Et beneficio ejusdem potest Sal comm. redigi (per repetitas solutiones) in puram putam Aquam.

Sal Commune triplex est, *Marinum, Fontanum, & Montanum*: *Marinum* ejusque Spiritus reliquis præstat; imò pater est & *fontani* & *montani*. Nam cum *Aqua marina* centrum terræ petit, ibique in vaporem resolvitur, tum hic exinde ad circumferentiam adducitur sub formâ *Aquæ fontanæ falsæ*: sed hoc in itinere debilior indubiè redditur. Ubi verò hæc *Aqua marina* in aliqua terræ cavitare subsistit, oritur *Sal fossile*, fontano paulo præstantius. *Fontanum* ex fontibus salinis excoquitur & inspissatur: & ut citius granuletur addunt Salinarii Fel vel Sanguinem bubulum, cujus sal volatile cum acido Salis concurrens granula promovet. Granula au-

tem *Salis marini*, per aquæ exhalationem parata, longè sunt majora, duriora, & Cryſtallos dant multo elegantiores.

Sal commune ſalsum ex acido præpollente & urinoſo conſtat, quod probat reſolutio *Salis ſpagyrica*. Spiritus enim *Salis Sali Tartari* vel *Cinerib. clavell.* affuſus, ſolutus & debite inſpiſſatus, evadit perfectiſſimum *Sal commune*. Elixiviatur etiam *Sal* communi ſimillimum è Capite mortuo *Salis ammoniaci* cum ana *Calcis vivæ* diſtillati. Quod ſpectat *Salis communis* præparata, ante diſtillationem calcinari debet. Immittitur ſcilicet in Catinum, & ubi à flamma exardeſcit, particula aquoſa in Sale concentrata, ab ignis torturâ agitata cum impetu & crepitu proſiliunt. Niſi hæc præcederet decrepitatio, metuendum eſſet, ne in diſtillatione vaſa rumpèrentur. Sal ita decrepitatum diſtillatur in *Spiritum acidum*, addito ſemper duplo, triplo aut quadruplo *Boli* vel *Argillæ*, imò & *Terræ dulcis Vitrioli*, ad ſeparationem partium ſalinarum promovendam & fuſionem impediendam. Alia etiam corpora, ſalina quantumvis, admixta Spiritum *Salis* non inquinant, ſed propter gravitatem in fundo remanent. Sic *Sal communis* cum *Spir. Vitriol.* deſtillatus genuinum & perfectum *Salis ſpiritum* dat. Modus ille diſtillandi, qui fit cum folle per retortam tubulatam, periculofus eſt, 1. ne vaſ valde calefactum affuſa aquâ frigidâ rumpatur; 2. ne Sal dum fluit, fundum retortæ penetret. *Glauberi* methodus convenientior eſt. Imbibit ille carbonem ignitos aquâ, in quâ ſolutum eſt Sal commune. Siccatos dein carbonem in furno peculiari deſtillat. Metuendum autem, ne fuligines carbonum Spiritum inquinent, aut Sal fixum calcinatione iſtâ paratum illum debilitet. Optimus ergo eſt modus, qui fit per retortam igne aperto, calore graduali & continuo. Fieri etiam poteſt per Arenam. Pro uſu medico Spiritus hic multum conſert; omnia

omnia alcalia oleosa, Bilem & effervescentias febriles compescit. Cum alcali fixo concentratus potens est Diureticum, ac Putredinem Gingivarum, & progressum Gangrænæ cohibet. Propter nimium ejus acorem edulcoratur vulgo, cohobando bis terve cum ana Spiritus Vini, & sic egregium evadit stomachicum. Quidam dulcificare volunt per diuturnam digestionem; hac autem methodo acidæ particulæ non satis invertuntur. Alii Sal Tartari primæ distillationi addunt, dulcificationis ergo, sed & hi falluntur, Sal Tartari enim acidus absorbet Spiritus; unde loco Spiritus Salis dulcis habetur solummodo limpidum acidum phlegma. Quod usum spectat Alchymisticum, Spiritus hic Aurum solvit, imò probè rectificatus & concentratus illud in Flores elevabit. Concentratur autem hac methodo. *R. Lap. calamin. imbibatur Spiritu Salis; destilletur; & prodit Phlegma insipidum (calaminari acidum absorbente.) deinde Caput mortuum mistum cum Arenâ Igne fortiori urgeatur, sic prodit Spiritus acidissimus concentratus,* qui omnia Corpora metallica solvit, exceptâ Venere & Luna. Poterius affundit Capiti mortuo (post Spiritus destillationem residuo) Spiritum Vini ex Uvarum racemis, tempore Vindemiæ collectis, destillatum; mixturam fimo equino committit; & post digestionem aliquot dierum ponit in loco frigido, ubi elegantes oriuntur Crystalli dulces, valdè stomachici.

Sal Fossile alio nomine vocatur *Sal Gemmæ*, quia sub gemmarum forma eruitur è fodinis. Aëri expositum insigni acquirit gravitatis incrementum. Efficacius est Sale comm. & egregium diureticum. Clysteribus additum ad ʒj. scybala emollit. *Spiritus Salis compositus* fit ex aa. Nitri & Salis Gemmæ aut Salis communis; & Aurum solvit intactâ Lunâ. *Spiritus* autem Nitri simplex probè rectificatus omnia metalla solvit, Auro excepto.

Nitrum originem capit in terrâ pingui, ab urina & stercorebus Animalium humectatâ: quorum Sal volatile sulphure imprægnatum ab acido terræ subigitur, & mutatur, donec simul omnia concrecant in unum tertium falsum, quod *Nitrum* audit; atque è terrâ tali excoquitur & elixiviatur. Terra hæc nitrosa distillationi subjecta Spiritum fundit acido falsum, Spiritui Tartari similem; qui super Alkali fixum cohobatus, urinosus evadit, & in Capite mortuo remanet sal quoddam fixum, beneficio Aquæ extrahendum. Spiritus hic volatilis urinosus non semper ab excrementis Animalium dependet: Terræ enim argillacæ, hujusmodi excrementis nunquam imprægnatæ, similem reddunt spiritum, beneficio scilicet Aëris. In Muris etiam antiquis, Sal Calcis vivæ, quocum incrustantur, cum Spiritu acido terræ unit se in Sal Nitri. *Nitrum* constat ex acido Sulphuris & Sale Alkali; nam Sal Tartari cum Spiritu Nitri conjunctum, *Nitrum* evadit. Omne *Nitrum* ex terrâ, excrementis Animalium imprægnatâ elixiviatum, participat de Sale communi, quod in corporibus Animalium invincibile est, & uti assumptum fuit, ita rursus excernitur. Antequam *Nitrum* in usum vocetur, Sal hoc, si adsit, removendum est. Ejus præsentia in deflagratione dignoscitur. *Nitrum* enim, si purum sit, deflagrat sine remanentiâ: sin secus, remanebit aliquid salis albi & caustici, quod removendum. In usu medico *Nitrum* egregium est medicamentum; *Sitim* reprimit, *Febribus* tam *continuis* quàm *malignis* subvenit; *Hæmorrhagias* & externè & internè sistit, & crebrius usurpatum *Satyriasin* compescit. Depuratur vulgo cum *Sulphure*; pessimo tamen consilio: idque, quia Sulphure injecto Spiritus Nitri acidus sulphureus totus exhalat, remanente solum Sale fixo quod cum acido sulphuris conjunctum, tertium Sal evadit. Optima ejus depuratio fit per Alcalia fixa. Fit scilicet Lixivium

vium fortissimum ex Sale Tartari vel Ciner. clavellatis, Coquitur in hoc Nitrum: sic Alkali fixum arripit omne corrosivum, & excrementitium, quod est in Nitro. Unde post levem humiditatis absorptionem excrescit Nitrum in Cryсталlos depuratissimos.

Inter Nitri præparata eminet *Spiritus*, qui eo copiosior observatur, quo plus additur Boli vel Argillæ. Conducit in *Febribus malignis*, *Tympanitide*, *Nephritide* & *Calculo*. Verum quia crudus nimis est & corrosivus, propterea *dulcificatur*, destillando per Retortam cum duplo *Spiritus Vini* vel alterius, post aliquot dierum digestionem. Sensim autem permisceri debet, ne nimia effervescencia vasa rumpat. Per hanc encheiresin eliciunt quidam Sal volatile ex Spiritu Vini. Scilicet Spiritum Vini cum ana Spiritus Nitri pedetentim mixtum *lenissimo Igne* committunt, donec abstrahatur Liqueor, & remanebit Sal volatile Spiritus Vini fixatum à Spiritu acido Nitri: quod Sal additione Alkali fixi facile potest destillari in Spiritum Urinosum. Spiritus utique Nitri hoc pacto dulcificatus *Colicis doloribus*, *Flatibus*, *Pleuritidi*, & *Renum inflammationi* mirè subvenit. Dosis ʒss ad ʒj. Nitrum basis est *Aquæ fortis*; imò ipsa *Aqua fortis* solum est Nitri Spiritus, & eadem solummodo præstat; utut enim additum sit Vitriolum, tamen de Vitriolo nihil prodit. Unde & Aqua fortis affusa Sali Tartari, ad instar Spiritus Nitri verum prodit Nitrum. *Aqua Regia* fit ex Nitri partibus duabus, & Salis com. vel ammoniaci parte unâ, cum filicibus contus. destillatis. Hæc solutioni *Solis*; sicut Aqua fortis *Lunæ*, dicata est. Dixi in Aqua forti nil de Vitriolo adesse: hoc certum est, Nitrum partes Veneris metallicas secum rapere. Culter enim Aquæ forti bullienti immissus rubedinem contrahit, & pannorum Tinctores (quibus Spiritus Nitri nil prodest) Aquam fortem in usu habent. Si puriorem vis Spiritum sine metallicis his par-

ticulis, loco *Vitrioli* addatur *Alumen*. Caput mortuum Aquæ fortis calcinatum, & Aqua communi elixiviatum, dat Sal album, quod *Nitrum vitriolatum*, vel *Arcanum duplicatum Mynsichti* audit: constans scilicet ex Alkali Nitri cum Sulphure fixo Vitrioli; ratione cujus anodynum est: egregii etiam usus in *Melancholiâ*, *Mensium suppressione*, *Stomachi affectibus*, *Febribus intermittentibus*, & omnibus Morbis chronicis. Dosis ʒj.

Vitriolum generatur per corrosionem *Martis* vel *Veneris* à Liquore Sulphuris acido: si *Veneris minera* corrosa fuerit, *cæruleum*; si *Mars*, *Viridem* nanciscitur colorem. Paratur & *Vitriolum artificiale* naturali simillimum; recipitur scilicet Spiritus Sulphuris (qui salina est substantia, bituminosa enim Sulphuris pars in Igne deflagrat) diluitur cum Aqua, additurque Ferrum vel Cuprum. Spiritus corrodit materiam injectam, facta corrosionem filtratur, evaporatur, & in loco frigido concresecunt Crytalli Vitrioli Martis vel Veneris. Alii (elegantiori modo) laminam Martis vel Veneris pulveri Sulphuris permiscunt, ut fiat stratum super stratum, deinde Igni mixturam committunt; factâ Calcinatione committitur mixtura Aquæ simplici; quæ filtrata & evaporata, Crystallos deponit in fundo. Artificiale hoc eundem habet usum, & eosdem dat effectus, quos nativum. Reperitur autem *nativum* vel sub formâ *Vitrioli*, vel sub forma lapidis *Pyrites* dicti; ex quo calcinato & aëri exposito vel sponte efflorescit *Vitriolum*, vel cum Aqua elixiviat. Participat scilicet hic *Lapis de Marte* vel *Venere* & *Sulphure*: adeoque Sulphur, vehementiâ Ignis inflammatum, acidum dat Spiritum, qui Metalla corrodit, & humori aëris conjunctus ea in *Vitriolum* convertit. *Vitriolum* plerumq; mixtum est. Ut purum evadat, solemus solutum in aquâ Igni committere, & ebullienti baculum ferreum immergere; sic enim acidum aggreditur Martem, & Venerem in fundo relinquit.

Vitrioli

Vitrioli destillationi præmittitur Calcinatio, ne colliquescat & vas rumpat; nullum tamen requiritur corpus terreum, ut in destillatione *Salis*, *Nitri*, &c. quia particulae ejus metallicæ sufficiunt, & præterea calcinatum liquefcere nequit. Destillando prodit. 1. Phlegma insipidum. 2. Phlegma acidulum copiosius. 3. Aucto Igne nebulas dat, quæ coagulata Spiritum constituunt. 4. Sub ultima Ignis vi Oleum particulis metallicis magis imprægnatum prodit; unde crassities & coloris obscuritas. Spiritus enim phlegmate dilutus debiliior est: sed si avocetur phlegma lenissimo igne, eandem acquirit cum Oleo consistentiam. Et Oleum contra cum Igne destillatum sub formâ Spiritus prodit. Quo minus habet Vitriolum de substantia metallica, eo major copia Spiritus acquiritur; adeoque si Spiritus copiosior desideretur à Terra ochrea prius liberetur. Si Spiritus omnis abstrahatur, Caput mortuum nigrum apparet, sin aliquid remaneat, fuscum est. Fuscum hoc (non nigrum) Caput mortuum, aëri à pluvia & radiis Solis libero expositum, mensibus scilicet autumnalibus & vernalibus, novo eodemque penetrantiore imprægnatur Spiritu. Constat hic Spiritus regeneratus partim ex acido, quod intus in Capite mortuo latuit, partim ex acido nitroso ab Aëre attracto. Intermediam itaque nanciscitur naturam inter Spiritum Vitrioli & Spiritum Nitri.

Phlegma Vitrioli elegans est Remedium; turget enim *Sulphure Vitrioli Martis*. Internè exhibitum Massam sanguineam refrigerat, & rorulentâ suâ sulphureitate egregiè refocillat. Externè in Doloribus & Ardoribus Capitis fronti admotum confert. Corroboratum aliquoties à Vitriolo, & per digestionem exaltatum, in *Phthisi*, *Tabe*, *Vomica Pulmonum*, & omni Viscerum *Inflammatione* vel *Abscessu*, optimum prædicatur remedium. Spiritus & Oleum Vitrioli gradu tantum diffe-

runt. Spiritus Elixiri Proprietatis additus egregium est stomachicum, vi suâ adstrictoriâ Viscera roborans: sed Pulmonibus nocet propter metallicam aciditatem. Dentes nigredine afficit, & Testes debilitat. Pro usu Diuretico præstat coagulatus, acido scilicet ab alcali quodam in Salsum tertium converso. Quod autem *Spir. Vitrioli* particulas metallicas secum rapiat, exinde patet, quòd, si ad tempus steterit, flavescat, & Terram Ochreæ instar ad fundum dimittat; *Spiritus* etiam *Urinæ* vel *Sang. hum.* huic Spiritui instillatus, particulas metallicas Antimoniatas præcipitat sub colore viridi. Prout Vitriolum de Marte vel Venere participat, differunt & Spiritus exinde elicti. Quidam distillant Vitriolum Martis & Veneris artificiale, adeoque Spiritus acquirunt duplicis naturæ, qui in Affectibus Mulierum commendantur. Credo tamen Spiritum Vitrioli vulgarem, sicut & ipsum plerumque Vitriolum de duplici hac natura participare. *Zwelfero* iudice separatio & rectificatio Spiritus ab Oleo & Phlegmate, quæ communiter instituitur, fieri non debet: quia cum Phlegmate, dum separatur, ascendit simul Spiritus volatilis sulphureus, Vitrioli nobilior pars. Laborant multi in Spiritus Vitrioli dulcificatione, sed res est difficilis. Digestio & Cohobatio cum Spiritu Vini palliativè solum dulcificat. Destillatio à proprio capite mortuo Phlegma elicit, non Spiritum, cum hic fortiter in Capite mortuo concentratur. Destillatio Spiritus Vitrioli super Martem & Urinam Hum. deceptoriam est operatio, nam Mars absorbet Spiritum acidum erumpentem, & Urina eum mutat in salsedinem. Hoc tamen certum est, quòd Spiritus à Vitriolo Martis artificiali paratus dulcedinem habeat astrictoriam: nauseosus enim sapor à Venere dependet.

Spiritus Vitrioli vulgaris fixus est, datur tamen volatilis *Paracelso* notus, qui facili Igne in altum striatim eleva-

Unable to display this page

nus ad ultimum calcinata. Dicitur *balsamica* quod acida Ulcerum & Vulnerum egregiè absorbeat; omni enim acido evacuato per destillationem multum sitit. Ubi adstrictione opus est, adhibetur tam internè quàm externè. Ex hac terrâ paratur *Tinctura Sulphuris Vitrioli*; affundendo scilicet *Spiritum Salis*, solvendò dein, filtrando & abstrahendo ad Mellis consistentiam, deinde cum Spiritu Vini rectificatissimo extrahitur *Tinctura* egregiè rubens, filtranda, à quâ abstrahatur Spiritus Vini ad oleositatem. Potius dicatur *Tinct. Martis asstringens*, nam in *Diarrhœa*, *Dysenteria*, *Hæmorrhagia*, & *Sputo Sanguinis*, optimi est successus. Dosis à Gutt.xx. ad xxx.

Commendatur à Paracelfo & Helmontio *Sulphur Vitrioli anodynum*, quod ex *Vitriolo Veneris* paratur; habet quidem Vitriolum Sulphur quoddam, sed non tam efficax quàm Sulphur Vitrioli Veneris. Helmontius destillat hoc Sulphur in *Oleum viride*, quod per liquorem Alkahest fixatum, constituit *Aurum ejus Horizontale*. Pauci sunt qui nôrunt Sulphuris hujus præparationem. Parant quidam ex ana Ammoniâ & Colcotharis Vitrioli seu terræ probè edulcoratæ, sublimando scilicet, donec *Flores* acquirantur aurei coloris: ex his cum Spiritu Vini elici potest *Tinctura*. *Tackius* Sal Tartari cum Capite mort. ebullit, putans fore, ut alcali fixum propter convenientiam Sulphuris in radice attrahat ad se Sulphur Veneris, quod postmodum volatilifcat. Sed paucis datum est Salia fixa volatilizare. Virtus sympathetica Vitrioli (si quæ sit) ab ejusdem Sulphure dependet.

Alumen Vitriolo cognatum est. Constat enim corpore terreo petroso à Spiritu Sulphuris acido soluto, & in pellucidam substantiam unito. Fundit itaque Alumen Spiritum acidum, illi Vitrioli non absimilem, sed paucissimum & non adeo acidum. Textura enim particularum

larum Spiritus acidi à corpore petroso ita immutata est, ut pristinam aciditatem non amplius obtineant. Sic Terra sigillata in Spirit. Sulphuris per Camp. soluta Spiritum reddit non adeo acrem, ac Mars in eodem Spiritu solutus. Sunt & qui se expertos esse dicant, quod Spiritus Sulphuris per Camp. Cretæ affusus post solutionem in Alumen concresecat. Pyrites calcinatus quandoque Vitriolum, quandoque Alumen generat; acidus scilicet ejus Spiritus corrosione metalli dat Vitriolum; corrosione adjecti Corporis terrestris dat Alumen. Caput mortuum Aluminis aëri expositum, Spiritu novo exinde imprægnatur. *Alumen rupeum* Veteribus fuit incognitum. Illorum verò Alumina liquida nobis sunt incognita. *Alumen plumosum* vulgo confunditur cum *Amiantbo*; malo tamen consilio; nam prius adstrictorii est saporis, & in Igne rigido substantiæ jacturam facit. Posterius autem insipidum est, & ab Igne invincibile; imò parantur inde masurpia texendo in fila, in quibus Sol liquefit salvo marsupio. *Alumen rupeum Februum paroxysmos* compescit, *Vomitum & Diarrhæam* reprimat, quotidie ad ʒss usurpatum in *Mensium fluxu* nimio improbatum est: habet autem pinguedinem quam excrementitiam, quæ separanda est solvendo Alumen in Aqua, & affundendo Urinam humanam, ut pinguedo fundum petat. In *Febribus* Alumini crudo præferendum est *Magisterium*; quod paratur affundendo *Acetum destillatum calcinato Alumini*, & solutionem filtratam evaporando in *Cryсталlos*, quarum Dosis ʒi. Laudatur & *Saccharum Aluminis*, i. e. ipsum Alumen crebris proprii phlegmatis abstractionibus ab omni acrimoniâ liberatum. In *Dysenteria & Hecticâ* expertum est. Externè curat Alumen *Ulcera sinuosa*, *Uvulam relaxatam*, *Gingivas Scorbuticorum*, *Ischiadicum dolorem*, & *Ariduras membrorum* ex vulneribus ortas; calcinatum nempe in Aquâ solutum præcipitat pulverem, qui

Spiritu

Spiritu Vini edulcoratus cum Unguentis miscendus. Utimur etiam Alumine in Suppositoriis.

Vitriolo & Alumini subnectimus *Acidularum* historiam. Sunt autem nihil, quàm *Minera Martis à Spiritu sulphuris embryonati resoluta*. Aqua, quæ meatus Terræ transit, Spiritu salino imprægnata, quando fluit per venas Martearum, redditur acida seu parum amaricans: si Mineram Veneris corrodat, nauseosum acquirit saporem. Ratione venæ Martis salia Corporis nostri vitiosa absorbet, cum illis unitur, & sub forma excrementorum nigrorum per alvum dejicit: penetrant etiam Acidulæ Mesenterii Venas, & in omnibus Morbis chronicis sacra sunt Anchora: gradatim autem progrediendum est à parca ad majorem dosin. Stomachum interea requirunt validum, & Phthificis nocent. Non debent transmitti ex loco naturali in alienum; minera enim Martis, quæ acidum absorpsit, ad fundum præcipitatur, si diu in vase contineatur. *Artificialium Acidularum* fundamentum est *Mars*. Quidam extinguunt *Ferrum ignitum* in *Vino Rhenano* pro *Virginum Cachexia*. Alii *Limaturam Martis* miscent cum *Aceto destillato Hydromelitis*, & addito tantillo *Vitrioli* diluunt cum s. q. *Aquæ*. Elegantiores verò parantur ex *Phlegmate Vitrioli acidulo* *Limaturæ Martis* affuso; vel *Crystallis Vitrioli Martis* in proprio *Phlegmate* cum *Vino dilutis*.

C A P. I I I.

De Operationibus Chymicis. Solutione scilicet & Extractione, & ad hanc facientibus Menstruis: Effervescencia, Fermentatione, Præcipitatione, Calcinatione, Coagulatione & Crystallisatione.

DOctrinæ *Salium Operationes Chymicas* postponimus, quia maximè diversi in operationibus eventus, salibus accepti referendi sunt. Inter illas

illas autem *Solutiones* primum sibi vendicant *Locum*, differuntque ab *Extractionibus* ut magis & minus. In *Solutione* scilicet totum Concretum in suâ minimâ resolvitur, in *Extractione* non totum sed nobilior ejus pars, nunc sulphurea nunc salina pro menstrui ratione. *Menstrua* autem sunt claves quibus mediantibus recluduntur Corpora; adeoque utrique operationi inserviunt; Suntque vel *universalia*, quæ omnia Corpora indiscriminatim; vel *particularia*, quæ non nisi sibi proportionata solvere possunt. Promovetur Menstruorum operatio ab igne, illorum particulas agitante & in corpus solvendum impellente; unde apparet *Digestionum* in facilitandis Solutionibus utilitas. *Menstrua particularia* varia sunt, pro proportionem varia inter particulas Menstrui & poros subjecti solvendi. Sic *Saccharum* & *Salina* facile in *Aquâ*, difficulter in *Spiritu Vini* aut *Tartareis* menstruis solvuntur; contra *Jalappa*, quæ resinosa est, non *Aquæ*, in quâ solvi nequit, sed *Spiritu Vini* in quo à magis solvitur, virtutem purgantem communicat. In Regno etiam minerali *Mercurius* cum *Sole*, non autem cum *Marte*, facile jungitur. *Menstrua* itaque particularia sunt in triplici differentia, *Aquea* nempe, *Sulphurea* & *Salina*.

Aquea Menstrua sunt insipidi Liquores, substantiæ omnis salinæ atque sulphuræ expertes. Corpora *Salium*, *Tartarum* v. g. *Vitriolum*, &c. promptè ingrediuntur, *Sulphurea* autem & *Resinosa* respuunt. Inter hæc eminet *Aqua simplex*, quæ *Terreas* particulas non complectitur nisi ratione Salis cum illis conjuncti. Sic in *Tartari* solutione per præcipitationem particula *Terreæ* fundum petunt. Inservit autem *Aqua* solvendis & extrahendis *Vegetabilibus non resinosis*, *purgantibus mucilaginosi*, & *Animalium partibus*, inprimis accedente cocturâ. Ad aquosa pertinet *Ros majalis*, qui turget *Sale Nitroso*, solvit *Aurum*, *Phlegma* dat *salinum* egregium

Unable to display this page

tamen omnia promiscuè. Sic *Aqua fortis* solvit *Lunam*, non autem *Aurum*, nisi addito sale. Regnum *Animale* Spiritum dat *Formicarum*, qui in hoc convenit cum *Spiritu Viridis æris*, quòd in solvendo aciditatem, sicut alia *Menstrua*, non amittat. Dantur & *Menstrua insipida*; qualia sunt *Mercurius* qui *Aurum*, & *Oleum* quod *Martem* & *Lunã*, modo diutius in eo contineatur, solvit.

Sequuntur *menstrua Salina urinosa*, quædam *fixa*, quædam *volatilia*, priora *Lixivia* sunt *Salium fixorum* verbi gratia *Salis Tartari* & *Ciner. clav.* quæ omnia sulphurea solvunt; salia enim *fixa* fiunt in calcinatione corporum, ex Sale volatili & sulphure constantium. Posteriora sunt *Spiritus urinosi*, qui sulphureas tam *Vegetabilium* quàm *Animalium* partes eliciunt: v. g. *Spiritus Urinæ*, *Spiritus ammoniaci*. Quæruni multi *Menstruum universale*, quod omnia dissolvat corpora sine suâ debilitatione; quodque à *Mercurio abstractum* eum adeo figat, ut malleum sustineat: Ast rara avis. *Starkius* dicit esse corpus salinum unum apparenter, sed radicaliter ex duabus naturis, volatili nempe & fixo. *Becherus* dicit esse salinum *Mercuriali* terrâ constans; quam terram in sale communi reperiri ait. Tale *menstruum Alcahest* appellatur. Cujus succedaneum est *Sal tartari fixum volatilifatum*, sed volatilisationis dantur modi varii. Hæc de *Menstruis* pro dissolutione aut extractione, quorum proportio varia est pro ratione subjecti.

Pergimus ad *Effervescentiam*, quæ ex mutuo acidum urinosum concursu, oritur; efficitque, ut acidum & urinosum non amplius se exerant, sed in neutrum quid jungantur. Ille autem insignis motus & agitatio, quæ *Effervescentia* dicitur, inter salia pura locum obtinet. Si enim salia sint impura, i. e. aliis particulis materialibus permixta & ab illis temperata, impeditur exinde proximior concursus, & succedit, non efferve-

scentia

ſcentia, ſed *fermentatio*. Sic in muſto ſalia particulis materialibus intertexta fermentationem ſubeunt. *Sal* tamen *Tartari* cum *Spiritu Vitrioli* volatili *efferveſcentiam* init, ut & quodvis *Sal volatile* cum acido. In *Vini* generatione res patet: dum enim *Vinum* degenerat in *Acetum*, acidum & alcali, aliis intertexta particulis, non *liberam efferveſcentiam*, ſed *fermentationem* ſubeunt. Purum tamen *Sal tartari*, quod *Alcali* eſt, & *Acetum*, quod purum eſt *Vini acidum*; hæc inquam combinata *efferveſcentiam* excitant. Pari ratione *Spiritus Vitrioli* cum *Oleo Terebinthinæ*, *Oleum Tartari per del.* cum *Alumine*, acido ſcilicet fortiter concentrato; & *Aqua* cum *Calc. viv.* hæc, inquam, mutuo efferveſcunt. Corpora etiam terreſtria, quæ *Alcali* aut occultum aut nullum habent, acidum abſorbendo blandè cum illâ efferveſcunt. Talia ſunt *Mars*, *Saturnus*, *Corallia*, *Creta*, *Marmor* affuſo *Spiritu Vitrioli*, & *Limatura Martis* affuſâ *Aquâ forti*, inprimis ſi addatur *Oleum Tartari per del.* Partes animalium duræ, *Alcali* gaudent *volatili*, quod cum *acido* efferveſcit. Notandum interea, *efferveſcentiam* interdum *calidam*, interdum *frigidam* contingere. *Calida* fit cum *Salibus fixis* à Subiectis *ſulphureis* elicitis; *frigida* verò locum obtinet quando *Sal volatile purum* cum *acidis puris* concurrit; v. gr. *Spiritus Salis ammon.* vel *Spiritus Urinæ* cum *Spiritu Salis*. *Cauſa* autem *Efferveſcentiæ* in genere ex mechanicâ conformatione petenda eſt; *Salium* ſcilicet *acidorum* partes conicæ ſunt & acuminatæ; *alcalium* verò fiſſæ, unde inter hæc tamdiu pugna continuatur, donec *acidum* ſubeat *alkali* fiſſuras, & uniant ſe duo iſta in *Sal ſaluſum tertium*, ſive neutrum ex his, quod tamen de utroque participat.

Ex dictis patet *Fermentationem* motum eſſe, quo *acidum* & *urinoſum* concurrento ſimul alias particulas, *Miſtum* componentes, in motum cient; nam à *Sale* depen-

dependet Misti vinculum, adeoque salia mota reliquas resolvunt particulas. Fermentationem sequitur insignis Misti *Alteratio*, quia Salia sub isto motu de novo se unire gestiunt, particulasque unibiles in sui consortium rapiunt, alias verò non benè unibiles separant; quæ, si leves fuerint, supernatant; si graves, ad fundum secedunt, unde nova Misti textura. Sic *Mustum* fit *Vinum* ope fermentationis; hoc denique per ulteriorem fermentationem, urinosa deprimentem, in *Acerum* convertitur. Sic *Fructus austeri* sub fermentatione moderatâ suavem dulcedinem acquirunt, illâ autem protractâ acescunt. *Succi* etiam *Vegetabilium* moderatè fermentati *sulphureum Spiritum*, eumque inflammabilem fundunt: protractâ autem fermentatione in *Acerum* acerrimum degenerant. *Fermentationi* Symbolam confert *Aer*, cujus vis elastica Salia magis magisque commovet. Unde *Mustum* dolio inclusum vix fermentat propter aeris defectum. Ex dictis illud se suggerit principium practicum, *ubi in corpore nostro peccat Acidum, prosunt Alcalia, & contrà*, teste experientiâ in omnibus penè Morbis. Magna enim est convenientia inter fermentationem artificialem, & eam, quæ fit in corpore humano. Nam pari ratione *acidum Stomachi* concurrit cum *Sale volatili Alimentorum*, quibuscum se maritat, & tandem ambo in *salsum* degenerant *volatile*. Si Chylus nimium sit acidus, adest Bilis, quæ illum in Sal volatile transmutat, hac autem deficiente innumera sequuntur mala.

Fermentatione superatâ ad *Præcipitationem* pergimus, quæ est separatio Corporis in Menstruo soluti, ac postea ad fundum secedentis. Fit *Præcipitatio* vel propter porulorum Menstrui repletionem & angustiam, vel propter gravitatem particularum solutarum. Prioris modi exemplum est *Extractio Jalappæ*, vel *Tinctura Benzoes*, cum *Spiritu Vini* facta, quæ affusâ *Aquâ communi* poros *Spi-*

ritus Vini replente præcipitantur. *Posterioris exemplum* est *solutio Auri* in *Aq. regiâ*, quæ addito *Mercurio*, cum *Auro* sese jungente, ejusque pondus augente, particulas *Auri* dimittit. Præterea *Præcipitatio* est vel *spontanea*, ut in solutione *Corallorum* in *succo Citri*, vel *violenta*, quando nempe additur tertium quid, ut in *Magisteriis officinalibus*, & illo *Nephritico* dicto, quod à *Spiritu Vitrioli* præcipitatur. Est porro vel *totalis*, quando partes solutæ totaliter ad fundum secedunt, vel *partialis*, quando aliquantisper ex poris tantum excluduntur, ut in *Urinâ* insperfo *Sale*, vel *Solutione Jalappæ*, quæ pallescit & albescit additâ parvâ *Aquæ* quantitate. Ut clarior fiat *Præcipitationis* doctrina, notandum est, quod acida & austera *Acetum* v. gr. vel *Alumen* crassum *Lactis* corpus coagulent, adeoque poros *Seri* angustent, ut separetur *Casus*: *Alcaliâ* verò *Casum* attenuantia, adeoque poros dilatantia separationem impediant. *Tincturæ* etiam *Vegetabilium* subito frigori, poros *Menstrui* astringenti, expositæ turbidæ evadunt, i. e. particulæ solutæ aliquantisper extruduntur; in calore autem detentæ perspicuæ remanent & coloratæ. *Solutiones* factæ ab *acidis* per *alcalia* præcipitantur, & contrà. Sic *Aurum* in *Aq. Regiâ*, solutum per *Oleum Tartari* in *Aurum fulminans* præcipitatur; contrà *Sulphur* solutum cum *Lixivio Salis Tartari*, præcipitatur ab *acidis*. *Decoctum* etiam *Absinthii* (aut alterius vegetabilis) in *Lixivio Salis Tartari*, addito *Alumine*, *Magisterium*, *Vegetabilis* colorem præ se ferens, præcipitat. *Solutio* itidem *Granorum Chermes* addito *Alumine* *Laccam Florentinam* præcipitat. Ratio est, quia acida *alcalium*, & contrà, exoptant unionem, unde partes solutæ dilabuntur. Notandum autem *Magisteria* ab *Alumine* præcipitata composita esse, quia terra ejus petrosa simul præcipitatur. Cæterum non solum *Alcalia* præcipitant *Acida*, sed à fortioribus etiam *acidis debiliora* præcipitantur, quia poros

77 phle-

phlegmatis replent & particulas Terreas corrosas adoriuntur, cumque iis sese jungentes pondus augent. E. gr. *Corallia in Aceto soluta per Oleum sulphuris*, & *Oc. Canc. in Spiritu Nitri soluti per Spiritum Vitrioli præcipitantur*. Hæc de *Artificiali Præcipitatione*, quâ fiunt *Magisteria Vegetabilium, Animalium, &c.* sed parum valentia; quia ab *acido* corrosa & ab *alkali* concentrata, à nullo amplius Menstruo solvuntur, nullo igne calcinantur, in stomacho non digeruntur, sed post triduum per Vomitum excernuntur, *Acida* in corpore non imbibunt, cum sint ab *acido* hætenus saturata; &, ut verbo dicam, semper retinent aliquid *Menstrui corrosivi*, teste vel ipso ponderis incremento, non obstante omni edulcoratione. Horum itaque loco parat *Zwelferus Magisteria solubilia sine præcipitatione*, per solius *Spiritus Viridis Aeris* affusionem, ejusque abstractionem & edulcorationem; quæ sanè vulgaribus præstant.

Accedimus nunc ad *naturales Præcipitationes*, quæ *Fermentationes* sequuntur, v. gr. in *Musfo, Cerevisia, &c.* salia concurrentia particulas terreas, ut feces, extrudunt beneficio fermentationis. Quod si impediatur *Fermentatio* vel propter prædominans acidum aut Corporis heterogenei admissionem, mox oboritur *Præcipitatio*. Undè *Cerevisia acida* facta per *Cretam* præcipitatur; *Vinum* itidem *acescens* à putaminibus *Ovorum*. Hæc enim *alkalia* recipiunt acidum in sui amplexum, & secedunt unà fundum versus. Similem planè reperimus in Corpore humano *Præcipitationem*. In *Febribus ardentibus* enim ipsa *Massa sanguinea* scorias heterogeneas eliminat. Subinde & auxilio sunt *præcipitantia*, *Alcalia* scilicet, in *Febribus intermittentibus*, ubi acidum præternaturale fermentationem ciet; *Acida* verò in *Ardentibus*, ubi ebullitio ab *acido volatili* procedit. Sunt & *improprie dicta Præcipitantia*, quæ non præcipitant sed absorbent & figunt, qualia sunt *Mars*

in *Hypochondriacis & Scorbuticis*, *Creta* in *Sodâ*, & *Dens Apri* i *Pleuritide*.

Accedimus nunc ad *Calcinationem*, quæ est corporis compacti in minutissimas sui partes corrosio & solutio, quâ *Metalla* quidem in *Calces*, & *Vegetabilia* in *Cineres* rediguntur. Fit autem *Calcinatio* vel igne *actuali*, qui in principio non sit nimius, ne materia calcinanda colliquescat, vel partes volatiles avolent; huc spectat *Calcinatio* per radios solares mediante Speculo ustorio concentratos facta: Vel fit *Igni potenti*, *Liquoribus* nempe *acidis*, idque duplici modo. 1. per *Suffumigium* vel *Vaporem*, *Mercurii* videlicet aut *Sulphuris* pro *Venere* aut *Marte* calcinandis, nec non *Aquæ bullientis* pro *Animalium ossibus*. 2. Immergendo nunc in *via humida* res calcinandas in *Menstruum* solvens, aut illinendo v.g. *Oleum Vitrioli* bacillo ferreo; nunc in *viâ siccâ* per *Amalgamationem Mercurii* calentis in crucibulo cum *Metalli laminis*, expresso postea *Mercurio* per corium, injectâ prius *Aquâ frigidâ*; nunc denique per *stratificationem* salinorum pulverum cum lamellis Metallorum, quo in casu *Salia* resoluta emittunt *Spiritus acidos corrosivos*. Huc spectant *Detonatio*, *Granulatio* & *Extinctio*. *Detonatio* fit, quando *Minerale* cum *Nitro Tartaro*, &c. crucibulo per vices committitur, ut *Sulphur* superfluum partim avolet, partim figatur. *Granulatio* fit, quando *Metallum* e.g. *Mars* ignitus *Sulphuri* admoveatur, ut à flammâ lique scat, & in *Aquam frigidam* suppositam sub *Granulorum* formâ decidat. *Extinctio* fit, quando e.g. *Corallia*, *Silices* & *Lapides* calcinandi aliquoties igniuntur, & in liquore quodam extinguuntur, donec friabiles reddantur.

Altera Operationis Chymicæ pars est *Coagulatio*, quando nempe res liquidæ ad solidam substantiam per humidi privationem rediguntur; estque duplex. 1. Res in calido solutæ in frigido coagulantur, *Nitrum*, v.gr. &

Unable to display this page

Oleum commune, acidi virtute *Martem*, *Lunam*, & *Venerem* corrodit in *Rubiginem*, & in oculum incidens, vehementissimos excitat dolores. *Olea destillata*, utut in radice *Salia* sint *volatilia*, tamen non destituuntur pinguedine sulphureâ ab acido concentratâ. *Cinnamonum*, si blando Igne destilletur, *phlegma acidum* reddit. *Animalium pinguedines* suum quoque habent acidum; & si alcali fixo jungantur, producet *Sapo*: *alcalia* enim acidum imbibunt, in pinguedine latitans. Credo etiam, in *Spiritu Vini* acidum subesse: *Spiritus* enim *ardentes* nil aliud sunt, quàm *Olea* fermentando in *Spiritum* volatilifata. Sic subjecta à fermentatione libera, dant copiosa satis *Olea*; fermentata verò *Spiritum ardentem* exhibent, paucum verò vel nullum *Oleum*. Licet multa sint corpora metallica, quæ *Sulphur* non produunt nisi aliis mediantibus, habent tamen perfectum *Sulphur* intra se labitans. *Tincturas* autem *Metallosum* non tam *Sulphuris* extractiones, quàm partium quarundam metallicarum solutiones esse, affirmarem.

In specie *Sulphur commune* ex duabus partibus, *inflammabili* seu *oleosâ*, & *acidâ* componitur. Confirmatur hoc ex *analisi*, quâ acidus vapor in *Spiritum* concentratur, ardente pinguedine; & *Synthesi*, quâ *Oleum Terebinthinæ* cum dimidia parte *Spiritus Vitrioli* cautè destillatum, perfectum dat *Sulphur* in Retortæ collo. *Sulphur* aliud est *nativum*, hinc inde, etiam in ditione Helvetiæ Bernensi elicited, quod utut rarum, optimum tamen est; aliud *artificiale* quod ex *Pyrite* excoquitur, vel ex *Aquis sulphureis* inspissando elicited. Pro usu medico eligendum purissimum: depuratur autem vel ebulliendo cum *Lixivio Calcis vivæ*; vel coquendo cum *Urinâ humanâ*, & levi dein *Aceti* insperione; vel fundendo cum *Cerâ*, ita ut flammam non concipiant, & in *Aquam*, dum adhuc fervent, infundendo. A *Sulphure* pendet *Thermarum* virtus; *Aqua* nempe saporis salini
per

per Mineram sulphuream transiens, cum *Sulphure* effervescebat, unde calor & medicæ virtutes. Parantur etiam *artificiales* ex *Sulphure* & tripla quantitate *Calcis vivæ*, in Aqua coctis, donec *Sulphur* rubescat: id enim solutionis est signum. Inter *Sulphuris* præparata primò se offert Sublimatio in Flores. Omnium optima est, quæ fit per se. Addunt quidam sal decrepitatum; vel *Alumen ustum*, vel *Colcothar Vitrioli*, ne scilicet in Igne fluat *Sulphur*; inanis tamen est metus, nisi enim *Sulphur* liquefcat flores non sublimantur. Exactissimè autem calcinandum est *Colcothar Vitrioli*, alias *Flores* tinguuntur acido corrosivo *Vitrioli*. Addunt quidam *Aloen*, *Myrrham*, *Benzoen*, & quandoque *Saccharum*, sed pessimo consilio, comburuntur hæc enim in fundo & empyreuma acquirunt. *Benzoe* quidem egregium est balsamicum, sed addatur potius per se sublimatum. Alii miscent *Corallia* cum *Sulphure* trito, fieri putantes, ut *Acidum Sulphuris* *Corallia* aggrediatur, & eorum partes volatiles in sublime secum rapiat; quod tamen non fit. Pars *Florum* balsamica & pinguis, ab acido separata, egregium est pectorale; omnibus etiam Ulceribus, tam internis quàm externis, omnique Affectui à Lymphæ acore oriundo, optimè subvenit. *Pestis* quoque veneno insigniter adversatur, *Colicam* ab acido ortam tollit, in *Scabie*, cum alcali quodam acuata unicum est remedium. Ut autem ab acidâ parte separetur oleosa, fiunt variæ *Sulphuris* infusiones cum Oleis variis, ut inde Balsama evadant. *Polemannus* digerit flores *Sulphuris* in phiala leni Igne per menses aliquot; & perfectè digestos suaveolentiam aromaticam acquirere affirmat. Sublimationem *Sulphuris* sequitur solutio. Solvitur autem vel per Alcalia fixa, quoniam hæc ex *Sulphure* in concrematione oriuntur; vel per Oleosa destillata, quia sunt naturæ sulphureæ. Per alcalia fixa solvitur *Sulphur*, coquendo in *Lixivio Calcis vivæ* vel *Cinerum*

clavellatorum : & solutio prior ope *Urinæ* , posterior ope *Aceti* , præcipitatur in *Lac* vel *Magisterium* , quod nullius est pretii : *Sulphur* enim , partim cum acido , partim cum alcali unitum , fit ens novum fixum nullius usus. Egregium fit *Lac* seu *Magisterium Sulphuris* , quando *Balsamum Sulphuris* ad *Extracti* liquidioris consistentiam inspissatum , cum *Spiritu Vini rectificato* extrahitur , & cum *Aquâ* simplici præcipitatur. Per oleosa *Sulphur* solvitur in *Balsamum* ; melius tamen procedit , si prius lique scat cum *Sale Tartari*. Ordinariè fit *Balsamum* cum *Oleo Terebinthinæ* ; alii cum *Oleo Anisi* pro pectorali , vel *Succini* pro cephalico usu , parant. Addendo *Sulphuri Myrrham* & *Benzoën* cum *Oleis destillatis* , egregii fiunt *Balsami* compositi. *Camphora* etiam addita penetrantiores , & *Affectibus malignis* magis appropriatos reddit. Quidam loco *Sulphuris* communis solvunt *Sulphur auratum Antimonii* , & majorem , quod credo , sperant effectum. *Balsamum Sulphuris* destillatum coagulum relinquit in fundo , quod pulverisatum *Resina* dicitur , in *Scabie* egregia , ex quâ cum *Spiritu Vini* probè *rectificato Tinctura* extrahitur non inelegans , utut tantum solutio totius corporis videatur. Paratur etiam *Tinctura* cum *Spiritu Vini* ex *Sulphure* cum ana *Salis Tartari* , vel p. iv. *Nitri* liquefacto , & in rubedinem calcinato. *Tinctura* autem ex *Balsamo* parata , medietate abstractâ , in cellâ *Crystallos* dat ; quæ aliquoties cum *Spir. Vin. rectificat.* solvendæ , & ad tertiam partem abstractæ , de novo *Crystallizandæ* sunt , donec fœtorem deponant.

Altera pars dicitur *Spiritus acidus* , qui vix separari potest sine parte pingui , nisi per flammam. Inflammatum itaque *Sulphuri* campanam vitream , justo interjecto spatio , applicamus ; quæ vapores ascendentes excipit , qui sensim concrescunt in guttas , decidentes in subiectum vas vitreum. Parum tamen acquiritur , nisi dies sit nebulosus , aut in cellâ destillatio fiat , & Campana
cum

cum Aqua aliquantum humectetur. Si *Spiritus* inde evadat phlegmaticus, rectificari potest. *Spiritus* hic *Sulphuris* est acidum universale, adeoque cognatus *Sali terræ centrali*; à *Spiritu Vitrioli* vix differt, nisi quod particulas metallicas admixtas non habeat. *Fumus Sulphuris* Vinum & omnes succos crudos à corruptione præservat. Imò Fila sulphurea accensa, & lagenæ potu semiplenæ indita, protinus claudendæ & fortiter agitandæ, potum reddunt sulphuratum, in *Tussi* aliisque Pectoris Affectibus, præsertim verò in *Peste* egregium.

Post *Sulphur commune* in toto Regno minerali non datur subjectum magis sulphureum, quam *Antimonium*; quod minerale est, naturæ metallicæ finitimum, & constituitur ex copioso admodum *Sulphure minerali*, *Mercurio metallico* copioso, & substantiâ Salinâ terrestri alkalina. *Sulphur Antimonio* inesse, idque nobilius Sulphure communi, & ad Sulphur solare accedens, probant multæ ejusdem præparationes & operationes. Imò ex *Antimonio* elici potest *Sulphur*, *communi* non dissimile, nisi quod adeo non flavescat, & non nihil viridescat. Sic *Antimonium* pulveris. cum *Spiritu* vel *Oleo Vitrioli* digestum, & postmodum forti Igne destillatum, in fine Sulphur sublimat in collo Retortæ, Antimonium etiam solutum in Aqua Regi. Affusa Aqua communi, præcipitat *Sulphur viridescens*; ut taceam, non secus quàm cum Sulphure communi per Olea destillata aut expressa, extrahi Sulphur Antimonii, & cum eo fieri *Balsamum Sulphuris*, quod melius est *vulgari*. *Sulphur Antimonii minerale* in fusionis Igne omnia Metalla absorbit, seque cum iis saturat, cum in corpore proprio non saturetur, ideoque *Lupus* dicitur. *Aurum* tamen intactum relinquit propter amicam forsan Sulphuris Antimonii & Solaris conjunctionem. Mercurius, quem obtinet, *saturninus* est, & in Regulum se conglobat, qui cum *Sale Saturni* in perfectum *Satur-*

num mutari potest. Pro usu medico optimum est *Antimonium*, quod ex aurifodinis eruitur, quale *Hungaricum*; quodque strias habet albicantes *Mercurii* & interspersa puncta rubra, *Sulphuris* copiam indicantia. Crudum nec vomitum ciet nec purgat. Sanguinem tamen purificat in Brutis, & Decoctis antivenereis in Nodulo ligatum additur.

Inter *Antimonii* Præparationes primum locum obtinet *Calcinatio*, quando scilicet Antimonium grossè pulverisatū in scutellâ argillaceâ amplâ calcinatur super carbones ignitos, ita ut successive *Sulphur* exhalet & pulvis remaneat gryseus. In hac operatione autem fumus cautè vitandus, quia corrosivus est & noxius. Antimonium interim in Crucibulo continuè agitetur ne coalescat & fundatur; ubi verò jam calcinatum est, superaddatur novum successive, præsentia enim crudi fusionem calcinati impedit. Calcinatio perfecta est, quando fumum non amplius emittit. Quod remanet, est *Sulphur internum Antimonii*. Fit etiam Calcinatio per radios Solares, quâ gravius evadit *Antimonium*, & blandum vomitorium ac diaphoreticum. Si *Antimonium* prius *calcinatum* in Igne fundatur, donec intruso baculo ferreo non amplius fumet, & quod adhærescit perspicuum sit, ac postmodum in Patellam effundatur, in loco frigido in *Vitrum*, concrescit. Ut clarum fiat *Vitrum*, sit dies serenus, & injiciatur aliquid *Sulphuris citrini* frustulatim vel *Boracis*; sit *Calx* etiam recens, alioquin ab aëre mutatur. *Vitrum* hoc non tuto in substantiâ, sed in Infuso in usum vocandum; modò per acida, *Acetum* nempe *destillatum*, vel *Spiritu Vitrioli*, *Nitri*, aut *Salis* cicuretur. Optimè corrigitur, quando pulverisatum *Aceto Vini* extrahitur in menstruum rubeum, quo decantato remanet Antimonium, cui affundatur S. V. digerantur aliquandiu, & deflagretur *Spiritus* super materiam, quæ in *Regulum* beneficio

Ignis

Ignis cogenda. Sic fit *Vitrum*, quod optima dat *Infusa Vomitoria* cum *Vino*, ubi solve atis, non solvendi, dosis attendenda. Non facilè est *emetica* hanc *Antimonii* vim in *cathartica* mutare, virtus enim purgandi consistit in *Sulphure Antimonii non nimis volatili*, quod dum figimus, *diaphoreticū* evadit. His subjungitur calcinatio *Antimonii* cum aliis, inprimis cum aa. *Nitri & Tartari*. Sic detonatur *Sulphur*, & *Alkalia Sulphur*, cum quo in radice conveniunt, arripiunt & in rubram materiam, *Hepar dictam*, mutant, quæ in Aqua commun. soluta dilabi finit Pulverem obscure flavescentem, *Croci Metallorum* nomina venientem qui est mitior *Vitro Antimonii*, atque infusa dat emetica sicut *Vitrum*; prius tamen corrigitur digerendo cum *Spiritu Vini*, qui verò dein deflagratur, ut avolent partes volatiles, remanentibus fixioribus. Paratur exinde *Sapo*, infundendo scilicet in *succo Cydoniorum*, vel *Masto*, post filtrationem ad *Mellis* consistentiam inspissando.

Regulus Antimonii est *Mercurius* concentratus, seu metallica *Mercurii* pars, quæ separatis scoriis in calice fusorio fundum petit. Præparationis modus hic est, partes æquales *Antimonii*, *Nitri & Tartari* in Crucibulo detonantur, donec fluat massa, quæ in calicem fusorium calefactum & sevo inunctum effundatur, sic in fundo se sistet *Regulus*; qui si impurus videatur, pulverisetur, atque cum dimidiâ *Nitri & Tartari* parte denuo fundatur. Procedit *detonatio à Sulphure Antimonii*, *Nitro & Sale Alkali* (ut in *Pulvere pyrio*.) Sunt itaque *Scoriæ Alkalia Sulphure Antimonii* saturata; & *Regulus* purus est *Mercurius metallicus*, à *Sulphure* separatus. Quia autem *Salia hæc Alkalia* avidè *Sulphur* rodunt, quandoque ipsum quoque *Regulum* suo spoliant *sulphure*. Unde, ne hoc fiat, sunt qui addunt pulverem *Carbonum*, ut *Salia* simul *sulphure Carbonum* saturentur: quo pacto acquiritur *Regulus* faculentior quidem, pondero-

derosior tamen & copiosior. Sunt etiam qui parant *Regulum ex Antimonio* cum solo *Carbonum* pulvere: sed impurus hic est, quia *Alcali Carbonum* proprio *Sulphure* quodammodo saturatum, non adeo promptè nec copiosè absorbet *Sulphur Antimonii*. Acquiritur autem nitidus & copiosus *Regulus*, fundendo *Antimonium* cum *Colophonio*; sic enim pinguedo *Colophonii* imbibit cognatum sibi *Sulphur Antimonii*. Unde fit, ut tota pars metallica in *Regulum* secedat: in aliis autem præparationibus, *Salia alcalia Antimonii Sulphur* rodunt, & volatilior ejus pars partem *Mercurii* simul absumit. Alias etiam solum *Antimonium* probè calcinatum, & à *Sulphure* separatum, sine additione aliorum, vi *Ignis* abit in *Regulum*. Et hi sunt *simplices Reguli Antimonii*.

Sequuntur *Reguli compositi*, quando scilicet metallum unum vel alterum additur. Tales sunt *Martiales*, *Joviales*, *Solares*, &c. *Mars* non facilè funditur; ideoque injicitur prius in *Crucibulum Limat. ferr. ad 3viii.* & candefieri permittitur ad summum gradum. Tandem adduntur *Antimonii 3xvi.* *Ignis* aucto funduntur & abeunt in massam unam, quia *Sulphur Martis* cum *Sulphure Antimonii* cognatum est. Massæ fluenti injiciuntur per vices *Nitri pulverisati calefacti* (quod notandum) *3iv*, vel *Nitri & Tartari aa. 3ii.* Erumpente flamma funditur massa, quæ forti *Ignis* ultra horæ quadrantem in fluore detineatur & citò postmodum in conum fusorium fundatur. Unde acquiritur *Regulus Martialis*, qui si impurus, denuo cum *Nitro* fundendus est. Pro *Regulo Antimonii Joviali*. *R. Antimonii crud. Stanni aa. p. æq. fundantur, & addatur Nitrum.* Pro *solari* fundatur *Aurum* cum *p. iv. vel vi. Antimonii*, sic *Regulus* subsidebit. Si aliquid *Auri* in *Scoriis* relinquatur, addatur his pars dimidia *Antimonii crudi*, & iterum fundatur; addendo, cum fluxerint, parum *Lim. Martis*.

Scoria

Unable to display this page

Antimonium diaphoreticum in Retortâ tubulatâ, ut *Spiritus Clyssiformem* ex Nitro de Sulphure *Antimonii* participante in receptaculo apposito capiant. Dosis *Antimonii diaph.* à ʒß ad ʒß. Dosis *Nitri antimoniat*i verò est ʒj.

Ex *Regulo Antimonii* cum aliis metallis fiunt variæ compositiones. Sic *Antibecticum Poterii* ritè paratur ex *Jovis* p. v. & *Reguli* p. iv. simul fufis, & cum triplo *Nitri* detonatis, donec album fiat ; malè autem cærulescit propter Sulphur *Jovis* nondum fixatum, quod levi encheiresi in igne separandum. Præcipitatur etiam *Pulvis Antibecticus* ex *Marte* & *Regulo antimon.* cum triplo *Nitri* fufis, calcinatis, & in aqua solutis, sub nomine *Diaphoretici martialis*, in *Ictero* & *Cachexia* laudatus. Cujus Caput mortuum in aqua solutum, constans ex *Antimonio* & *Sulphure* à *Spiritu salis* corrosis, dat *Acidulas artificiales* virides.

Sequitur *Sublimatio Antimonii*, ad quam producendam sumitur Cucurbita tubulata, atque sub eâ sublimatur *Antimonium* in flores, addito triplo Arenæ, ne liquefiat. Sed heic ignis regimen debet esse legitimum, si enim debilior fuerit, Flores non sublimabuntur ; si Ignis fuerit intensior & absit arena, funditur massa & nihil dat *Florum*. Sunt hi *Flores* pars *Antimonii sulphurea* cum *Mercuriali* unita, alcalicâ parte in fundo relicta ; adeoque cum Alkali fixo in pristinum *Antimonii* corpus reduci possunt. *Flores* qui in summo adhærent, sunt *albi*, valdè maligni, & propterea corrigendi per *acida* : In medio siti sunt *flavi* ; & in infima parte *rubri*, qui salubriores, quia fixiores. Si cum *Sale ammoniaco* ex *Minera Antim.* fiat sublimatio, simul cum *albis* & *flavis* etiam *rubri* acquiruntur *Flores*, optimi in *Cachexia* aliisque Affectibus ; quorum dosis gr. viii. ad xii. & ex quibus fit *Tinctura* illa, *Lilium Antimonii* dicta. Sunt & *Flores* ex *Antimonii Regulo* sæpius sublimati & fixati, qui

qui à colore *Cheiri* audiunt. Parant quidam *Flores ex Sulphuris aurati Antimonii* p.i. & *Salis ammoniaci* p.iii. Aquâ calidâ edulcoratis & cum *Spiritu Vini* cohobatis; qui *Moschum* redolent.

Ordine nunc proponam destillata Antimonialia. *Minera Antimonii*, nondum *Ignem* experta, destillatur ex *Retorta* in *Spiritum acidum*, *Acetum* dictum, (facile in *Calcinatione* pereuntem) paucum, quique nil aliud est quàm *Spiritus Sulphuris acidus mineralis*. In hac destillatione requiruntur *Carbones fossiles*; & *Spiritus destillatus*, cum nova *Minerâ* digerendus & denuo destillandus est. Paratur etiam hic *Spiritus* extinguendo *Mineram* candefactam in *Aqua* comm. vel affundendo ℥.xiv. *Aq. pluv. destill.* super *Mineræ Antimonii lævigatæ* ℥.vi. & digerendo donec effervescent & spumam edant: sic *Aqua* fit *acidula*, quæ destillatur in *Spiritum acidum*, sæpius cohobandum, qui optimum est menstruum pro *Tincturâ Antimonii*, in specie ex *Vitro Hyacinthino*, extrahendâ. Hæc de *Antimonii* destillatione per se. Destillatur vulgò etiam *Antimonium* cum *Saccharo*, quod *Spiritum* dat *acidum*, qui rodit & secum vehit *Antimonium*, unde *Spiritus Antimonii saccharatus*. Eodem modo destillatur cum *Melle*, lento tamen *Ignem* (quod notandum, ne alias cum impetu proruant) unde *Oleum Antimonii melilitum*, quod externè *Ulceribus* confert. Optimè destillatur cum *Pane*, qui dat *Spiritum acidum volatilem*, corpus *Antimonii* resolventem. Notandum quod *Spiritus panis Tincturam Antimonii*, quibusdam in secretis habitam, promptè extrahat. Destillatur quoque cum *Sale communi*: item cum *Mercurio sublimato*, unde *Butyrum Antimonii* prodit, & aucto postmodum *Ignem* in collum *Retortæ* sublimatur *Cinnabaris Antimonii*. Circa hanc præparationem notandum, quod anatica *Antimonii* & *Mercurii sublimati* portio plus *Butyri* quàm *Cinnabaris* proferat, dupla autem *Mercurii sublimati* portio
ad

Unable to display this page

mediante præcipitatione *Mercurius Vitæ*, ex *Regulo*, seu *Antimonio diaphoretico*: nulla autem tum elicitur *Cinnabaris*, quia in his præparationibus omne *Sulphur* deflagravit, quod alias cum *Mercurio* in *Cinnabarim* coiret. *Caput mortuum* in hoc casu remanens est verus *Antimonii Regulus*, id verò per repetitam *Mercurii sublimati* additionem totum in *Butyrum* destillari potest. *Butyrum Antimonii* corrosivum est, & eapropter interne vix adhibetur; exhibitum autem vomitus non ciet, forsan quia acida in *Butyro* coërcent vim volatilem, quæ in *Mercurio Vitæ* observatur. Externe fonticulos commodè excitat. In *Gangrænâ* partem mortuam separat. *Bubonibus* & *Carbunculis* applicatum escharam facit. In delicatis verò subjectis applicatur *Magnes arsenicalis* ex ana *Antimonii*, *Sulphuris*, & *Arsenici* igne arenæ in Crucibulo fusis. Quando destillatur *Butyrum Antimonii*, vel etiam quando præcipitatur *Mercurius Vitæ*, simul solet progredi *Mercurius vivus*, qui si leviter evaporet in Igne, post se relinquit aliquot grana *Auri* quæ ex *Antimonio* extrahit.

Quod si autem *Butyrum Antimonii* rectificatum infundatur *Aquæ comm.* frigidæ, tum demum secedit *Pulvis albus*, per filtrum separandus & edulcorandus, qui *Mercurius Vitæ* dicitur: imbibit nempe Aqua partes salinas acidas, quibus separatis *Regulus* ad fundum secedit, sub formâ *pulveris*; & Aqua hæc destillata dat *Spiritum Salis acidum*; qui vulgo, sed malè, *Spiritus Vitrioli Philosophicus* audit. *Mercurius Vitæ Vomitorium* est nobilissimum, & omnibus Antimonialibus facile palmam præripit. Datur in *substantia* ad gr. ii. tutius autem in *Infuso* ad ℥i aut ℥ii *Vini*. Millies etiam infundi potest sine mutatione, forsan quia particulæ *Vini* poris *Antimonii* se insinuantes, jacturam si quæ sit compensant. Si *Butyrum* ex *Regulo Antimonii* (cujus *Sulphur volatile* avolavit) paretur, mitior erit *Mercurius Vitæ*:

imò, si in hoc casu præcipitetur per *Lixivium Tartari*, & leniter edulcoretur, (modò *Butyrum* probè rectificatum fuerit) per inferiora tantum purgabit. Salia enim alcalia Sulphur ejus figunt. Sic si *Nitri* ℥iij. blando Igne fufis addantur ℥ij. *Mercurii Vitæ*, evadet *Catharticus*. Porro si gr. ii. *Mercurii Vitæ* cum *Sale communi*, vel cum gr. xv. *Mercur. dulcis* probè terantur, purgabit tantum per inferiora, quia fixatus est ab acido *Salis*, vel *Spiritu acido* in *Mercurio dulci* latitante.

Paratur *Bezoardicum Minerale* ex *Butyro Antimonii*, cui affunditur *Spiritus Nitri rectificatus* guttatim donec nulla amplius effervescentia percipiatur; sic *pulvis flavus* ad fundum secedit, à quo ter per Arenam abstrahendus *Spiritus Nitri* novus ad siccitatem usque, qui *Spiritus Nitri* hinc *Bezoardicus* dicitur: sicque remanet *Pulvis fixus*, super quem leniter calcinatum *Spiritus Vini* continuè agitando, deflagrandus. Brevius paratur per ternam *Croci metallorum* cum *Nitro* calcinationem in furno anemio Igne forti; vel sexies *Spiritum Nitri* forti Igne à *Croco Metallorum* abstrahendo. Hæc de *Bezoardico simplici*, cujus dosis gr. vi. ad viij. quodque egregium est sudoriferum & alexipharmacum. Sunt & *Composita Bezoardica mineralia*. In specie fit *Solare* hoc modo. ℞. *Butyr. Antimonii* ℥iv. affund. guttatim. *Spiritus Nitri rectif.* ℥iv. additur *Aurum à Venere* probè depuratum & in *Spiritu Nitri Bez. solutum* (alias vomitum ciebit) destillentur per *Retortam* ex arena ad siccitatem. Residuo *Spiritus Nitri* recentis dimidia pars præter propter affundatur & abstrahatur, quæ cohobatio cum novo *Spiritu Nitri* repetatur, Ignem ultimo intensius urgendo. Eâdem ratione fit *Lunare*, solutâ scilicet *Lunâ* in *Aquâ Regiâ*. Fit & *Martiale* ex *Butyro Antimonii Martiali* more solito. Paratur autem brevius extrahendo à *Croco Martis* cum *Butyro Antimonii Tincturam*, quæ cum *Spiritu Nitri* præcipitatur, abstrahatur, &c.

Fit

Fit etiam *Joviale* ex *Butyro Antimonii Joviali*; brevius autem ex *Jovis* ζ iv. *Mercurii Sublimati* $\mathfrak{L}$. β . in *Butyrum* destillatis, quod cum *Spiritu Nitri* præcipitandum.

Diximus, *Cinnabarim Antimonii* ex *Mercurio* & *Sulphure* in collo Retortæ concretis constare; quæ pro usu medico aliquoties sublimanda est, ut perfectè rubescat & superfluum deponat *Mercurium*. Est *Cinnabaris Antimonii* Remedium polychrestum. In *Morbis convulsivis* & malignis Affectibus par non habet. Dosis $\mathfrak{z}$ j. Boyle suspendit *Cinnabarim Antimonii* in amphora *Vini Rhemani*, quo mirabiles vires medicamentosas in Casibus chirurgicis contumacioribus expertus est.

Destillatis succedunt *Extracta antimonialia*; quorum vis in *Sulphure* consistit. Extrahitur autem *Sulphur* communiter per *Alcalia*; licet sint, qui *Tincturas* per *acida*, *Aq. Regiam* scilicet & *Oleum Vitrioli*, instituunt; quo in casu *acida* substantiam *Mercurialem* corrodunt, & *Sulphur* non tam solvunt seu extrahunt, quàm secum supernatans arripiunt; quodque denuo per repetitas destillationes seorsim partim recipienti partim retortæ collo adhærebit. Paratur autem *Sulphur Antimonii* per *Alcalia* in viâ humidâ, coquendo *Antimonium crudum*, vel ipsius Mineram, quæ plus habet *Sulphuris* externi, in *Lixivio Salis Tartari* per aliquot dies, novum semper affundendo loco illius quod exhalavit. Sic *Alcalia* Extractum reddunt *sulphureum*, quod filtrandum & evaporandum, ut sponte subsideat *Sulphur*, aut mediante *Aceto destillato* præcipitetur. Paratur etiam per *Alcalia* in viâ sicca; quando nempe calcinatur *Antimonium* cum *Tartaro* aut *Nitro*, *Scorias* dat, quæ in aqua calidâ solutæ per *Acetum destillatum* in *Sulphur*, partim quia cum eo in radice conveniunt, partim quia in *Sulphure* latet *acidum*, quo cum se jungunt; & instillatum denique *Acetum* cum *Alcalibus* combinatur, ut

Sulphur secedat. Sed *Sulphura* hæc per *Alcalia* extracta non sola sunt, verum mista cum particulis *Reguli Antimonii* solutis per *Salia lixivii* & *Sal acidum Menstrui præcipitantis*. Hoc probatur. 1. Quia ex *Sulphure* hoc mediante fusione cum *Borace*, acquiritur *Regulus Antimonii*. 2. Quia Vomitus ciet, partibus *Regulini* ascribendum. 3. Quia non est inflammabile, propter *Salia* adjuncta volatilitatem figentia. Dum paratur *Regulus Antimonii*, solvantur *Scoriæ* in *Aqua calida*, filtrentur, & cum *Cremore Tartari* præcipitetur *Sulphur Antimonii*: sic acquiritur *Sulphur* usus egregii. Paratur etiam *Sulphur* purius ex *Cinnabari Antimonii*, ebulliendo in *Lixivio acri* & præcipitando cum *Aceto destillato*; vel destillando *Cinnab. Antimonii p. ii.* cum *Limat. Martis p. i.* sic enim prodit *Mercurius* & remanet *Sulphur* cum *Marte* conjunctum: quod subigendum cum *Sale ammoniaco* & in *Flore* destillandum; qui in *Aquâ* soluti & cum *Aceto* præcipitati *Sulphur* ad fundum dimittunt, quod sanè optimum est medicamentum. Sunt qui *Sulphur Antimonii volatile* acquirunt, volatilizando *Scorias Antimonii* cum *Alcalibus volatilibus*. Alii *Sulphur* præcipitatum cum *Spiritu Vini* rectificatissimo digerunt & destillant, primoque *Spiritum*, postmodum autem *Oleum rubicundum* saporis dulcis & maximarum virium obtinent.

Sulphura sequuntur *Tincturæ Antimoniales*, quibus *Sulphur* ejus fixius, quod solaris est naturæ, extrahitur, adeo ut *Lunam* in *Aurum* mutant. Extrahuntur hæc *Tincturæ* per acida v. gr. *Acetum destillatum*, *Spiritus Virid. Æris*, *Panis*, &c. quæ *Sulphur* figunt, & vim emeticam tollunt. Deinde cum *Spiritu Vini* digeruntur & artificiosè destillantur. Videntur autem *Tincturæ* hæc per menstrua corrosiva institutæ, non veræ extractions, sed superficiales solum totius corporis in partes minutissimas corrosiones. Sunt qui cum *Oleo Terebinthina*

thina Tincturas extrahunt; sed in *Sulphur Antimonii fixum Oleosa* non agunt. Pro *Tincturis* extrahendis commodissime inservit *Vitrum Antimonii*, cuius *Sulphur volatile* avolavit, relicto *Solari*. *Tinctura* quæ ex *Scoriis Antimonii* paratur, est potius *Salium* quam *Antimonii extractio*. Non quidem contemnenda est, quæ fit ex *Antimonio* cum *ana Tartari calcinato*, donec hævescat massa, quæ in *Aquâ calidâ* soluta, pulverem dimittit cum *Spiritu Vini* extrahendum, unde *Tinctura* in debitam consistentiam inspissanda. Omnium autem optima est *Antimonii Tinctura*, quæ cum *Spiritu Vini* & *Aceto* destillato præparatur. Sed dubito interea, an dentur *Metallo- rum, Gemmarum, Corallorum, &c. Tincturæ genuinæ*, quia in pristinum corpus per contraria reducuntur.

C A P. V.

De Mercurio & Cinnabari.

M*ercurius* ultimum illud *Paracelsistarum Principium*, triplex est, 1. *Vulgi*, qui satis notus. 2. *Corporum*, ex *Semimetallis & Metallis*, præsertim *Lunâ*, extractus; quique potius novum est productum, artis beneficio generatum, quam pars constituens concretum. 3. *Philosophorum*; materia scilicet *Lapidis Philosophorum*, hucusque ignoti. *Mercurius Vulgi* videtur esse *amalgama* seu compositum corpus metallicum à fumo subterraneo resolutum. Hoc probant maculæ quas relinquit in cochleari dum effumare finitur. Dicitur *servus fugitivus*, quia ignem expertus semper avolat, & licet centies figatur, aut ad tempus fixus maneat, facile nihilominus iterum per *Alcalia* resuscitari potest. Non potest itaque fixari, ut instar metalli fundi queat & tractari; coagulatur autem

facile cum particulis metallicis in corpus duriusculum, quodammodo malleabile, immittendo nempe in foramen in medio *Saturni* fusi & parum frigefacti; vel in ovum effuso albumine, cui, obturato foramine, affunditur *Saturnus* liquefactus. Eruitur nunc in formâ liquidâ; nunc ex Terra minerali, *Cinnabaris* dictâ, destillando cum Alcalibus evocatur. *Cinnabaris* enim ex *Sulphure communi* & *Mercurio vivo* componitur, unde addita Alcalia *Sulphuris* acidum absorbent, & sic *Mercurius* vivit. Magna *Mercurio* cum metallis intercedit amicitia, maxima cum Sole, minima cum Marte. *Mercurius* enim mollissimus Aurum compactissimum subito penetrat & albefacit, & in amalgama convertit. *Aurum* etiam *Salivationi*, *Paralyfi*, *Tremori*, aliisque noxis à *Mercurio* illatis optimè subvenit, *Mercurium* cognatum extrahendo. Vis *Salivationem* ciendi fundata est in maligno *Sulphure arsenicali*, quod resolvit tam utiles quàm inutiles humores, eosque subtilisatos per glandulas maxillares exterminat. Ratione hujus *Sulphuris* abit in Igne per se in Pulverem rubicundum. Virus hoc in *Mercurio vulgi* solum residet; *Mercurius* enim extractus ex corporibus Metallorum non inducit *Salivationem*. *Mercurius* cum *Saccharo* in pulverem redigitur, qui *Vermibus* maximè adversatur.

Inter *Mercurii* præparata occurrit primo *depuratio* à sordibus adhærentibus, quem in finem exprimitur vulgo per corium: hoc tamen non semper sufficit, quia metalla intimius conjuncta simul transeunt. Alias infunditur in *Spiritu Vini* & agitur, repetendo operationem donec depuretur. Melior modus est, si *Mercurius sublimatus* aut *Cinnabaris* cum ana *Tartari* vel *Calcis vivæ* destilletur, sic enim purissimus *Mercurius* manifestat se in receptaculo, affusa Aquâ frigidâ. Nobis sufficit repetita aliquoties ejus per alembicum transmissio, ac destillatio, quâ sordes & partes metallicæ
retro

Unable to display this page

lutiones ; sic exurgit *Pulvis*, qui edulcoratus cum *Sp. Vini* dicitur *Aurum Vitæ*, quod quandoque vomitorium est in *Lue Venereâ*, quandoque catharticum in *Hydrope*. *Keslerus* cum *Mercurio* depurato & *Auro* amalgama facit, de hoc *Aquam fortem* abstrahit, & Pulverem relictum sub tegulâ calcinat. Si addatur *Regulus Antimonii* vocatur *Panacæa*. Imò sine corrosivis paratur ex *Auri* per *Antimonium* depurati ꝑ. & *Mercurii pur.* ꝑ. Amalgama per lotionem cum *Sale* & *Aceto* ab omni nigredine depurandum, per linteum exprimendum, & modo supra allegato per aliquot dies leniter digerendum. Huc referunt quidam *Riverii Antiquartanarium*, sed malè, quia non est præcipitatum, sed blandum remedium, (ut credo) ex *Mercurio dulci*, *Sole fulminante*, *Sulphure Antimonii*, & *Scammonio* præparato. Præcipitatur quoque cum *Venere*, unde *Præcipitatum Viride*, certum in *Gonorrhæa virulentâ* Remedium. Pertinet huc *Arcanum Corallinum Paracelsi*: solvitur scilicet *Mercurius* in *Liquore alcabestino*, quo abstracto fit *Pulvis*, à quo abstrahatur *Aqua Albuminis Ovor.* Pertinet huc quoque *Chaos magnum Poterii*, quando *Mercurius* in *Aquâ Forti* solutus cum *Aqua salsa* præcipitatur. Optimum est *Turbith Minerale*, quod fit ex *Mercurio sublim.* in *Aquâ* soluto, filtrato, & cum *Oleo Tartari* præcipitato ; *Pulvis* in fundo subsidens edulcorandus est, & cum *Sp. Vin.* deflagrandus. Hæc de Præcipitatis.

Sequuntur *Sublimata*. R. *Mercurii* in *Aqua Fortis* p. ii. soluti, *Vitrioli exsicc.* *Salis decrep.* an. p. æq. sublimentur in *Cucurbita humili* ; cuius orificium in principio non adeo arctè claudendum, ut exhalet phlegma *Salium adjunctorum*. Sed quando nebulæ albicantes elewantur firmissimè claudatur, *Ignem* gradatim aucto, sic ascendet *Mercurius sublim.* in forma *Salis crystallini*. Si Sublimatur *Mercurius* cum duplo *Nitri* & *Vitriol. calcinati*, elevatur *Mercurius ruber non corrosivus*, ejusdem ponderis atque

atque fuit ante miftionem cum Salibus ; illa enim fecum non evehit, fed *Sulphur Nitri* agit in *Sulphur Mercurii*, unde *ruber* fit ; fi cum *Sale* fublimetur , illud fecum evehit, & ab hoc habet vim corrodendi. Minori labore & temporis jacturâ *Mercurius fublimari* poteft , quando in *Aquâ forti* folvitur , & hac abftractâ Ignis ultimo augetur, fic ascendit fine *Salibus*. Si *Mercurii fublimate* partibus tribus addantur novi *Mercurii p.ii.* & fublimentur igne circa finem non adeo intensè aucto, fit *Mercurius dulcis*, qui purgat ad Æi. fatis benignè, *vivus* enim *Mercurius* *Salia* corrosiva difjungit. Hæc præparatio, uti omnia purgantia *Mercurialia*, *Phlegmaticis* & *Hydropicis* convenit, *Biliofis* nocet ; fed *Antimonialia* contrâ. Pro externo ufu fit *Aqua Phagedænica* ex *Mercurio dulci*, in *Ignе Calc. vivæ* foluto, addito *Spir. Vin.* quæ *Gangrænis* optimè fubvenit. Revivificatur *Mercurius fublimate* bulliendo in *Aq. communi*, in vafe ferreo, quia *Mars* abforbet *Salia* corrosiva. Idem quoque fit per additionem *Alcalium*, quæ acida illa *Salia* rodunt. Impoftores funt, qui ex *Mercurio* per fe, *Aquam*, *Spiritum*, *Oleum* & *Sal* elicere volunt.

Pro *Cinnabari* R. *Mercurii vivi* tē. ii. *Sulphur com.* ℥iii. fublimentur, fic acquiritur *Cinnabaris artificialis rubri coloris*. Parant alii *Cinnabarim cæruleam* hoc modo. R. *Sulphur p. ii.* *Mercurii vivi p.iii.* *Sal. ammon. p. i.* fublimentur. In his præparationibus *acidum Sulphuris Mercurium* corrodit , & in altum evehit fub formâ corporis *Cinnabarini*, nam *Cinnabaris* cum *Alcalibus* (acidum denuo abforbentibus) deſtillata *Vivum* reddit *Mercurium*. Fit etiam *Cinnabaris Solaris* ex amalgamate *Mercurio* cum *Sole fublim.* cum *Sulphure*. *Cinnabaris nativa* eſt corpus rubicundum, concretum ex *Sulphure* cum *Mercurio* & *Terrâ lapidoſâ* ; & varia eſt pro varietate *Mineræ ſulphurææ*. *Hungarica* eſt optima, quia ejus *Sulphur* participat de natura *Auri*. Nulla autem nativa,

propter *Sulphur arsenicale*, intus assumatur; nisi prius corrigatur partim repetita sublimatione, qua *Sulphur arsenicale* avolat, & faeces nocivæ segregantur; partim coquendo in Aqua aliquoties, & partem puriorem supernatantem cum Sp. Vin. deflagrando.

C A P. V I.

De Metallis in Genere; & in specie de Marte, Venere, Saturno, Jove, Sole & Luna.

METALLUM est compositum ex Principiis distinctis, in unum homogeneous, & essentialiter indivisibile concretis. Sunt autem hæc Principia secundum Chymicos *Sulphur*, *Mercurius* & *Sal*, non quasi vulgaria illa corpora actu inessent metallis, nam si quæ ex illis eliciantur, nova sunt Artis & Chymici Laboris producta; sed per *Sulphur* intelliguntur particulae inflammabiles seu acido pingues; per *Mercurium* particulae mobiles in Igne & fusiles; per *Sal* particulae de natura *Alcalium*, *Sulphur* figentes, & cum *Mercurio* in corpus malleabile ligantes. Primum dicitur metallorum *Anima*, secundum *Spiritus*, & tertium *Corpus*. Generantur itaque *Metalla* ex fumo subterraneo pingui volatili, in corpore lapidescente (sed tractabili) coercito. Patet hinc, *Metalla* omnia de *Sulphure* acido plus minus participare, unde oritur acetositas illa *Vitriolica*, quam gustui communicant. Si hoc *Sulphur* fixum sit & maturum, *Metalla* sunt eo *nobilia*; talia sunt *Aurum* & *Argentum*, quæ sine facili jactura Ignem sustinent. Si *Sulphur* non adeo fixetur, *Metalla* evadunt *ignobilia*; eaque vel *mollia*, quæ multo constant *Mercurio*, & facile funduntur; ut *Stannum* & *Plumbum*; vel *dura*, quæ copiosissimo *Sulphure* gaudent, adeoque facile igniuntur, sed difficul-

ter

ter funduntur, ut *Ferrum* & *Cuprum*. Multa autem, quæ densa sunt, non sunt dura, sic *Aurum* densissimum est, *Vitro* mollius. Saturnus omnia metalla absorbet exceptis Sole & Luna; copioso enim gaudet Alkali volatili, quod *Metalla* minus compacta, seu magis terrestria avidè absorbet. Conveniunt *Metalla* omnia in radice, & non nisi gradu & perfectione differunt, quod inde patet, quia plerumque mixta reperiuntur & ignobile de nobiliori participat, Luna v. g. de Sole, Saturnus de Luna, &c. Non repugnat itaque, imperfectiora ad majorem fixationis & maturationis gradum perducì posse, nam Luna fixa fit *Aurum album*, & si superaddatur tinctura Auri, *Aurum* erit perfectum. Usus Metallorum quod concernit, certum est, cruda solummodo passivè operari, quatenus *Salia acida* in corpora *Metallorum* corrodendo agunt, & acrimoniam suam perdunt. Tincturæ, quæ prostant, sunt tantum superficiales corporis metallici in minutissimas particulas corrosiones; à quibus resuscitatur *Metallum* ope Alcalium, præsertim Salis Tartari, quæ cum acido concurrunt, & *Metallum* ab ejus vinculis liberant. Si genuinæ habeantur Tincturæ, de essentiali Sulphure separatim participantibus, miros edunt effectus & omnino reduci nequeunt.

Mars constat paucò *Mercurio*, unde difficulter funditur; *Sulphure potenti*, sed paucò & fixo, unde proximè ad *Aurum* accedit, promptèque incenditur; & copiosâ Terrâ seu principio Salino, unde firmam texturam, & vim adstringendi, acidos etiam quoscunque humores in Corpore nostro absorbendi nanciscitur. *Chalybs* à Ferro non differt nisi duritie; *Mars* scilicet in lamellas redactus cum carbonibus aut cornubus stratificatus, fortissimo Igni committitur; unde acidum Martis cum Alkali carbonum fixo, vel Cornuum volatili concurrens, partem terrestrem magis constringit, & *Chalybem* facit. Sic Aqua Lumbric. vel Raphan. Fer-

rum

rum ignitum, ope Salium volatiliū cum ejus acido concurrentium, indurat, quod pinguibus illitum denuo mollescit. Martis vis *adstringētia* ex sapore constat; *aperitiva* autem accidentalis est, quatenus vitiosos acidosque humores (ceū obstructionum causam) absorbet, & sub formā Fæcum nigricantium eliminat. Cruda Martis limatura iis, qui Ventriculum habent debilem, non conceditur, quia in ejus fundo subsistit, illumque magis pessundat. Notandum autem, post assumpta *Martialia* corpus movendum, & acida omnia (quæ Martem saturant) vitanda esse. Inter Martis præparata occurrit primò *Crocus adstringens*, qui à colore subflavo nomen sortitur; estque nil aliud, quàm Mars in Igne forti calcinatus; qui ponderis augmentum notabile recipit ab acido Carbonum, quod suos intra poros admittit. Sunt, qui pulverem rubicundum baculis ferreis, in furnis Chymicis adhibitis, adhærentem, pede leporino abstergunt, *Crocumq;* non incommodum hinc acquirunt. Convenit hic Crocus in omnibus Affectibus, qui opus habent adstrictione, vel acidorum absorbtione; idque tum *internè* tum *externè*. Similis est huic *Croco Terra Vitrioli dulcis*, quæ nil aliud est, quàm *Crocus* sive Martis sive Veneris, & forsan nobiliores præstat effectus. Alii sunt Martis Croci *aperitivi* dicti, qui commodius forsan *alterativi* dicerentur, quia aperiunt tantum per accidens. Magni æstimatur sequens. R. Limat. Martis, affunde parum Aquæ, & expose radiis Solis in diebus Canicularibus; sic mirè incallescit & vertitur in Crocum cum ingenti effervescentia; nam Acidum copiosum in Marte existens ab Aqua dissolvitur, & accedente Solis calore proprium corrodit corpus. Sic quoque Mars aëri expositus ab acido æthereo in Crocum seu rubiginem corroditur; unde præcavetur hæc rubigo ope alcalium, in specie Olei Tartari per del. Mallo autem consilio inunguntur Gladii & alia instrumenta

ta ferrea *Oleo communi*, notum quippe est, quòd *Oleum* scateat copioso acido, potius corrodente quàm præservante. Paratur etiam *Crocus Martis* cum *Vino*, non inelegans. Fit quoque *Tartarus martialis* ex *Tartaro* in *Aqua ferrariorum* soluto, additâ postmodum *Limaturâ Martis*; unde acidum *Tartari* corrodit *Martem*; deinde per filtrationem & evaporationem acquiruntur *CrySTALLI* egregiæ in *Morbis Chronicis*. Habet etiam *Willisius* (*Tr. de fermentatione*) præparationem secretissimam, quam tamen certum est fieri cum *ana Cremor. Tartari* & *Spir. Vin.* Damnantur merito omnes præparationes *Martis* cum nimis acidis, v. g. *Aquâ Forti*, *Spiritu Nitri*, *Salis*, *Vitrioli*, *Sulphuris*, *Aceto*, &c. vel cum *Magdaleonibus Sulphuris* ad modum *Calcinationis fuforiæ*; sic enim saturatur *Mars* ab acido extra corpus, & nullas in corpore exerit virtutes, imò ventriculum onerat, cum sit *Calx fixissima* nullo liquore solubilis. Sunt qui parant *Crocum* cum *Salibus alcalicis Aquæ* commixtis, vel *Lixivio Herbarum aperientium*; sed parum valet, quia *Salia* in *Lixivio* contenta cum *Marte* concurrunt in corpus calciforme pro hoc scopo inutile.

Neque tamen sola dantur è *Marte* præparata *sicca* Remedia, etenim & *liquida* exinde parantur. *Tincturæ* nempe, quæ semper adstringunt, licet interdum per accidens aperiant. Damnantur meritò *Menstrua* nimis *acida*; debent enim parari cum *Alcalibus* vel *blandis acidulis*, cum *Vino* v. gr. vel *Succo Cichorii*, vel *Spiritu Panis acido volatili*; horum enim acidum *Martem* blandè rodit & imbibit. Pertinet huc egregia illa *Tinctura Vitrioli Martis* aut per calcinationem cum *Sulphure* donec deflagrarit, aut per solutionem *Martis* in *Spiritu Sulphuris*, vel *Vitrioli*, cum *Aquæ p. iii.* diluto, quæ postmodum filtratur & crySTALLIFATUR. Parat etiam *Riverius Vitriolum martis* ex *Spiritus Vitriol. rect. p. i.* & *Spir. Vin. p. ii.* in vase ferreo digestis & crySTALLIFATIS. Fit dein & *Essen-*
tia

tia Martis tartarifata, solvendo & inspissando ad mel-
laginem *Vitriolum martis* cum ana *Cryst. Tartari*, & de-
inde affundendo *Spir. Vin.* quæ optimum est remedium.
Sub præparatione *Tincturæ Vitrioli Martis & Terræ foliat.*
tartari, sæpe evenit ut *Mars è Vitriolo* cadat, unde *Tin-*
ctura magis est *tartarea* quàm *Martialis*. Hujus loco *Tin-*
cturam parant quidam ex ana *Vitrioli Martis*, & *Terræ fo-*
liat. Tartari exsiccatis. Huc pertinet *Tinctura Martis*
solaris, quando nempe *Minera Martis solaris*, in *Aëre*
efflorescit in *Vitriolum*, quod cum f. q. *Roris majal.* de-
stillat. solvitur & filtratur; ex hac cum ana *Liquor. Ter-*
ræ fol. Tartari fit *Tinctura Martis* extemporanea. Pertin-
ent quoque huc noduli *Limat. Martis* in *Vino* infusi,
qui valde conveniunt. Ut verbo dicam, multæ sunt
Martis Tincturæ, cum blandis menstruis, *succo Acetosæ*,
v.g. *Musto*, &c. paratæ: Omnium tamen optima est quæ
cum *Succo pomorum Borsdorfianorum* instituitur, solu-
tioni inspissatæ affundendo *Spir. Vin.* Paratur quoque
Tinctura flava cum *Spirit. Vin.* ex floribus *Martis*, qui
fiunt ex ana *Martis* & *Sal. ammoniaci* sublimatis, denuo
massæ in fundo relictæ commixtis, aëri humido expo-
sitis, & tandem cum dimidiâ parte *Salis ammoniaci* de
novo sublimatis. In hoc casu *acidum ammoniaci* seu
Sal commune Martem rodit & secum evehit. Parant
curiosi Chymici *Martem fulminantem* solvendo *Martem*
in *Aqua regia* & præcipitando cum *Oleo Tartari per del.*
Notandum autem exactè *Saturationis punctum*, & ca-
vendum ab effervescencia nimia, aut præcipitatione
nimis subitanea, alioquin vix fulminabit propter su-
bitaneam Gas volatilis & fulminantis evaporationem.
Deducunt Autores hanc fulminandi vim ex *Sulphure*
Solari quo *Chalybs* gaudet, à *Sale ammoniaco* extraverso &
Nitro accenso; & allegant *Sulphur*, in pulvere pyrio
cum *Nitro* fragorem dans. Quicquid sit hac in re, vi-
debimus sub titulo de *Sole fulminante*.

Cuprum gaudet *Sulphure* fixiore & *Mercurio* copiofiore quàm *Mars*, unde citius funditur, promptiusque inflammatur, & ratione *Mercurii* facilè cum *Sole* & *Luna* miscetur, ita ut eorum fusibilitatem non impediât; cujus contrarium fit in *Marte* & reliquis metallis. Ratione *Sulphuris* in *Venere*, *Caput mortuum Vitrioli Veneris Dysenteriam* curat, *Dysentericorum* excrementis suppositum. *Sulphur* & *Mercurius* in *Venere* æqualiter mixta, illam volatilem reddunt, adeo ut super forti igne terram & totam ferè *Venerem* secum in auras rapiant. *Luna Veneri* affinis est, adeo ut rarò unum sine altero effodiatur, & utrumque possideat vim tam cathartica quam emetica. *Lapis Calaminaris* cum *Veneris* triplo forti igne agitato *Orichalcum* constituit. *Alcalia* volatilia *Venerem* solvunt, non verò *Martem*; quia prius plus habet *Sulphuris*, & *Alcalia* promptius *Sulphurea* aggre diuntur. Unde quidam *Veneris Sulphur* cum *Alcalibus* fixis Volatilifatis extrahunt. *Acida* fortiora *Venerem* in *Vitriolum* solvunt; sin volatilia & blandiora illa fuerint, tum eandem solvent in *Viride æris*. Sic in *SSS. Veneris* cum *Vinaceis*, affusâ *Aceti* p. i. & *Urin.* p. iii. vel iv. in loco calido, blanda volatilis aciditas *vinaceorum* (quam eructant propter blandam effervescentiam *aceti* & *urinæ*) *Venerem* in *Viride æris* corrodit; quod destillatum cum arena dat *Spiritum* ex *vinaceis*, *Urinâ*, & *Aceto destillato* ortum, egregii usus tam in *Medicinâ* quàm *Alchymiâ*, præsertim in *Affectibus soporosis*. Destillatur etiam ex *Virid. æris* p. ii. & *Gum. Armoniac.* p. i. *Spiritus acidulus* optimus; qui si fiat ex *Viridis æris* p. iv. *Gum. Armon.* p. ii. & *Sulphur.* p. i. est melior & *Asthmaticis* multum conducit. Alias *Viride æris* nullum usum habet medicum, nisi externè in *Ulceribus* detergendis. *Quin* & de *Venere* ipsa vix aliquid tuto usurpari potest internè, nisi ejus *Sulphur anodynum* prius fuerit extractum.

Saturnus ratione principiorum contrarius est *Marti*,
mul-

multum enim possidet *Mercurii*, unde facilè fluit & ponderosus est; parum *Sulphuris*; & minimum *Salis*; unde *Terram Salinam* reliquorum Metallorum avidè absorbet, exceptis *Sole* & *Lunâ*, quæ pro saturatione inepta sunt. *Saturnus* reverberatoriâ calcinatione abit in *Minium* cum augmento ponderis à *Sulphure Carbonum*, quod se illi conjungit, sed denuo demi potest additione Alcalium. *Saturnus* cum acido conjunctus augetur pondere; Calcinatus verò in *Aceto destillato* (melius fit si cum *Spiritu Nitri* acuatur) solvitur, & abstractâ humiditate (non tamen prorsus omni, aliàs fulminabit) dat *Crysallos* seu *Saccharum Saturni* saporis dulcis; quod in *Malo hypochondriaco*, *Quartana contumaci*, *Phlogosibus* à *Salium* effervescentiâ ortis, & *Dysenteriâ*, ad gr. xv. multi est usus. Ex hoc *Saccharo Saturni* cum *Vitriolo Martis* paratur *Tinctura antiphthifica* mediante *Spir. Vin.* quæ validè adstringit & *Ulcerata* interna sanat. Ex eodem per Retort. sublimato cum *Vitriolo Martis* fit *Hæmatites artificialis*. *Saturnus* vapore *Aceti* calcinatus *Cerussa* dicitur; quæ (sicut omnia *Saturnina*) acidum *Vulnerum Ulcerumque* egregiè absorbet: Unde in *Cancro occulto*, *Ambustionibus*, *Erysipelate*, *Scabie*, *Ulceribus scorbuticis*, omnibusque Affectibus cutaneis, magnam præstat opem. *Saccharum Saturni* distillatum dat *Spiritum*, qui nil aliud est, quàm Sp. Vin. regeneratus, *Aceti* nempe partibus acidis fixioribus *Saturno* adherentibus: adeoque nil de *Saturno* participat. Aucto quidem Igne, cum *Aceto* concentrato, partes *Saturni* simul rapiuntur in forma *Olei*, primo *rubri*, postea *nigri*. Certum est itaque, quod uti ex omnibus metallis, ita maximè, ex *Saturno* nil liquidi eliciatur, nisi quod aliis additis debetur. *Minera Saturni* volatilis Hungarica, cum *Mercurio sublimato* destillata, dat *Butyrum Saturni*, constans ex *Spiritu acido Sal. comm.* in *Mercurio Sublimato* contento, & particulis *Saturni* unâ eve-

ctis;

Etis; & in collo Retortæ Cinnabarim ex Mercurio & Saturno constantem. Ex Butyro mediante Aquâ præcipitatur Pulvis albus blandè laxans, ejusdem usus cum Saccharo Saturni. Butyrum hoc cum Spiritu Nitri sublimatum, illoque ter abstracto, ter edulcoratum & calcinatum, fit Bezoardicum saturninum in Peste, Febris malignis, Scorbuto, Arthritide vaga & Malo hypochondriaco egregii usus. Butyrum denique super Saccharum Saturni destillatum dat Oleum rubicundum dulce, egregiarum virium in Morbis chronicis, & Ulceribus corrosivis. Saturnus per se nullos præbet Flores, quia ratione Mercurii copiosi facilè in Igne liquefcit. Vulgo faciunt S.S.S. ex Saturno & Sulphure, cujus acidum rodit Saturni sive Plumbi corpus: Postea addunt aa. Salis decrep. & p. ii. Boli comm. Mixturam committunt Retortæ duobus tubis constanti; uni apponitur Receptaculum, alteri verò Follis, sic destillatur Spiritus, & fortiori igne Flores, qui nihil aliud sunt, quàm pars Saturni à Spiritu Nitri corrosa, qui benè edulcorati in Medicina multi usus sunt. Si Saccharum Saturni debite cum Oleo Terebinth. vel Junip. uniri posset, esset Balsamum non inefficax in Morbis chronicis; sed credo Oleum non tam à Plumbo, quàm beneficio digestionis super corpus Saturninum colorari. Oleum destill. Saturni nil aliud est, quàm acidum concentratum Saccharo Saturni affusum. Tincturæ Saturni falsæ sunt, parum enim participant de Sulphure, à quo omnis aliàs Tinctura oritur.

Stannum constat Mercurio non perfectè fixato (unde mollius est) sed magis maturato & minus copioso quàm Saturnus, unde minus ponderosum & malleabile est; insuperque Sulphure copioso vol. minusque cum Terrâ salinâ subactò est donatum, hincque porosissimum, & cum aliis metallis mistum difficulter ab illis separatur. Stannum cum Venere mistum in Igne flammam

concipit, quia utraque sunt sulphurea. A *Sulphure* est quòd *Stannum* cæruleum sit, quòd vomitus moveat, nisi detractum sit Sulphur, quòd in *Aquâ forti* accendatur, & cum *Nitro* accedente quodam Alkali instar pulveris pyrii inflammetur. *Stannum crudum* non usurpandum est. Calcinatur non sine difficultate. Agitatum cum *ana. Salis decrepit.* in pyxide cretâ probè fricatâ abit in Granula, quæ ab acido quocunque facile corroduntur. Ex his Granis fit *Saccharum Stanni*, ad eundem modum, quo *Saccharum Saturni* ex *Minio*; est-que in *Hystericis Affectionibus* internè laudatum. Ridiculè autem Umbilico admovetur. Fiunt ex *Mineræ Stanni* *℥i.* cum *Spiritus Vitrioli* *℥ii.* & duplo *Aq. font.* per evaporationem debitam *Cryſtalli* egregii ad *Aquas Hydropicas* per secessum educendas. *Dof. gr. iii.* Ex *Stanno* cum *Mercurio sublimato* fit *Bezoardicum Joviale*, in *Febribus malignis* & *Puerperarum Purpurâ* egregium. Huic simile est *Sudoriferum maximum. Joh. Fabri*, ex *Stanno* & *Mercurio sublimato* beneficio destillationis paratum. Ex *Regulo Antimonii Joviali* cum triplo *Nitri* per detonationem, indeque sequentem edulcorationem, paratur etiam *Antihæcticum Poterii*, quod laudandum. *Tincturæ Joviales* nil habent.

Aurum constat *Sulphure* defæcatissimo copioso, *Mercurio purissimo* arctè connexo & *Terræ Salinæ fixæ* mediocri quantitate. Unde adeo indestructibile est, ut, centies licet calcinetur, tamen reduci facile possit. Adeoque ejus præparata sunt nil aliud, quàm atomi aurei ob compactissimam unionem nihil operantes & facile in Solem reducibiles. *Tincturæ Solis* vel *Auri* sunt tantum superficiales corrosiones. Si radicaliter dissolvatur, requiritur *Menstruum non corrosivum*, sed *insipidum*, ex *ron*, *nive*, aut aliâ re; sed cuivis non contingit adire *Corinthum*. In præparatione Remediorum ex *Auro* curandum, ut adhibeatur defæcatissimum & à *Venere*
five

Unable to display this page

pyrius habet Sulphur nimis vol. & inflammabile. Hoc *Aurum fulmin.* non edulcoratum laxat; probè vero edulcoratum sudorem pellit, & egregium est carminativum. Vis fulminandi adimitur per acida, *Sulphur* v.g. *Spiritus Sal. vol. Sulphuris*, &c. Unde *Poterii Aurum diaphoreticum* fit ex *Auro fulminante Sulphure* cicurato, & cum *Spir. Vinidigesto*. Quin & ex *Auro fulm.* affuso *Spir. Vin. rect.* & accenso, ascendit tum *fulmen*, & *Sulphur*. simul *aureum* elevatur in *Flores*, qui optimum sunt sudoriferum. Colliguntur etiam *flores* ex *Auro fulm.* per se in Retortâ tubulatâ. *Sol* per se non sublimatur; sed cum *Butyro Antimonii* elevatur supra alembicum. Cum *Sale armoniaco* item & *Spiritu Nitri bezoardico* in *Flores* sublimatur, qui denuo *Auro* miscendi, ut efficaciores acquirantur. Pro solvendo & extrahendo *Sole*, *Spiritus Vin. Sale vol. urinoso* acuatus optimum est menstruum, unde forsan *Aurum potabile* confici posset. Cæterum si quis adeò fortunatus sit, ut veram possideat *Tincturam solarem*, operabitur certè sic ut *analepticum* & *anodynum* egregium.

Argentum constat Terrâ salinâ copiosâ, cum *Mercurio* minus copioso & paucio *Sulphure*. Unde minus fixum & indestructibile, minusque ponderosum est. Crudum nil facit in Corpore. In præparatione separari debet à *Venere*, cui sæpe combinatur, ne vomitus creet. Separatur partim solvendo in *Aqua forti*, partim fundendo cum *Saturno*. *Luna* cum *Spiritu Nitri rectif.* optimè solvitur, & sic soluta præcipitatur affuso *Spiritu Salis*, diciturque *Cornea*, quòd instar cornu deflagret; contrà soluta in *Spiritu Sal.* præcipitatur cum *Spiritu Nitri* in præparatione *Bezoard. mineral.* Ex *Luna* in *Spiritu Nitri* solutæ residuo, post menstrui abstractionem, moderato Igne (ut caveatur effervescencia) fuso fiunt *Crystalli*, seu *Lapis Infernalis*, elegans pro excitandis *Fonticulis*, & *Ulceribus putridis* in carne gangrenosâ

granosâ coercendis. Hujus vis sita est in *Spiritu Nitri* in *Lunâ* concentrato. Ex *Lunâ* in *Spiritu Nitri* solutâ, post menstrui biando arenæ igne abstractionem, agitando interea instrumento quodam, ut æqualiter evaporet, fiunt *Crystalli purgantes*, qui ad gr. iv. *Hydropicos* & *Catarrhosos* egregiè purgant; sed quia tonum Ventrìculi laxant, *Martialibus* jungantur. Si parentur *Crystalli* beneficio *Nitri artificialis* ex *Calce viva* & *Sale com.* viridis sunt coloris, cùm tamen omnia alia medicamenta lunaria sint cærulea. Si *Luna* cum duplo flor. *Sulphur* (si minus sumatur, *Luna* non calcinabitur, sin plus, comburetur) septies sublimetur, sublimatum materiæ restitanti semper addendo, sed ultima vice abjiciendo; fit ut acidum *Sulphuris Lunam* rodât in corpus *Vitriolaceum*, cui *Aqua hyperic.* affusa & ad cochl. i. bis de die propinata *Maniam* & *Capitis Affectus* curat. *Tincturæ Lunæ* fiunt cæruleæ à Venere, vel ab Ammoniacò quocum fieri solent. Sed sunt omnes tantum superficiales solutiones, beneficio *Alkalium* reducibiles.

C A P. VII.*De Gemmis.*

Gemmarum virtus pendet à principio Sulphureo metallico. *Gemmæ non odoratæ* constant *Aquâ* simplicissimâ à Sale coagulatâ. Coloratæ colorem habent à principio metallico; scil. dum *Aqua salina* transit per loca metallica, ex ente primo metallorum liquido ramenta colorata secum coagulat. Unde *Gemmæ rutilantes* à *Sulphure Solis*, cæruleæ à *Lunâ*, virides à Venere, & fuscae à Marte, colorem habent. *Gemmæ crudæ* intra corpus nil operantur, excepto *Crystallo*, quæ ob mollitiem suam omne acidum ab-

forbet & educit. Ridicula est *Gemmarum lævigatio* super marmore, propter duritiem enim abradunt simul aliquid de marmore. *Tincturæ* etiam nullius sunt pretii propter arctam illarum compagem. Externè quidem, *Jaspis* in *Hæmorrhagiâ Narium* aut *Uteri* appensus juvat; circulus cum *Sapphiro* ductus circa *Carbunculum*, eum excidere facit; imò & circa *Oculos* in *Variolis* & aliis *Affectibus* conducit. *Lapis nephriticus* appensus in *Calculo* multum prodest. Cæterum vis amuletica & radiativa pendet à Sulphure metallico.

C A P. V I I I.

De Vino, Spiritu Vini, Aceto, & Tartaro.

QUÆ de *Vino* ejusque productis dicemus, ad reliqua *Vegetabilia*, inprimis *Liquores vinosos* ex *fructibus expressos* applicari poterunt. *Vinum* ex fermentatione seu concursu acidi & alcali in *musto* depuratur & exaltatur. *Uvæ passæ* videntur esse mustum concentratum, unde ex *Succo pyrorum moschateLLinorum* fit *Vinum anticachecticum*, sicut ex *Succo pomor. Borsdorf.* aut *Curtipendulorum anti-hypochondriacum* egregium. *Musta* autem, quæ concentrata sunt per abstractionem phlegmatis in usum navigantium, sunt nimis arctè unita, unde nec in Igne dissolvi, nec in *Vinum* fermentari queunt. *Mustum* intus assumptum ob particulas heterogeneas confusas nondum cum *Spir. Vin.* exaltatas, *Diarrhœas* excitat, sed non inebriat. *Spiritus Vini* est *Oleum* cum *Sale vol.* fermentando in *Spiritum* mutatum. Ratione partis oleosæ *acidum* in se continet, unde cum *Spir. Sal. ammoniaci* in offam abit. Parum aut nihil dat *Olei*, unde liquet, quòd *Spir. Vin.* & omnes *Spiritus ardentés* sint tantum *Olea* fermentando *dissoluta*, quodque per se in concreto non
exi-

existebant, sed mediante fermentatione demum ex corpore vinoso fiant. *Spir. Vin.* probè rectificatus est, quando gutta in Terram effusa in auras evanescit, item quando cum *pulvere pyrio* accensus nullum vestigium relinquit. Si abstrahatur à *Sale Tartari probè calcinato*, Sal phlegma (si quod sit) retinet, & *Spiritum* adhuc puriorem dimittit; attamen & *Spiritus* quasdam *Tartari* particulas secum rapit, unde *menstruum* fit optimum simplici *Spiritui Vini* longè præferendum. Imò *Spiritus* ex facibus *Vini destillatus*, ob partes Salinas, quas secum evehit, non minùs quàm ille in medio *Vini*, in frigore congelati, reperibilis vulgari etiam longè præferuntur. *Vinum* ratione partis spirituosæ *Spiritus* recreat, & humores acidos in corpore temperat, sicut extra corpus *Spiritus minerales* dulcificat. Externè *Putredini*, *Gangrænæ*, *Podagræ*, & *Erysipelati* resistit. Ratione partis acidæ *Vinum Stomachicum* est; & in *Febribus ardentibus* tutissimè propinatur. Nimio tamen usu, ejus acidum cum sanguine ad partes nervosas delatum, *Arthritidem*, *Contracturas* partium, aliosq; dolores infert.

Cæterum acidum hoc basis est totius concreti, unde exaltatum figit partem Oleosam, & fit *Acetum*. *Spiritus* enim in *Aceto* non exhalat sed figitur. Quo generosius est *Vinum*, eo fortius *Acetum*; unde additis *Sem. Eruc. Sinap. &c.* fit adhuc fortius. *Acetum destillatum* dat primo *Phlegma*, & non nisi postea *Spiritum*, quia fixatus fuit. Lento autem opus est Igne, ne *Spiritus* empyreuma contrahat. Addito *Sale ammon.* vel *Nitro* & *Sale gemmæ* in destillatione, insigniter exaltatur. *Acor Aceti* planè volatilis est, undè meritò præfertur *Spiritibus mineralibus*. *Acetum alexipharmacum* est in *Peste Theriacæ* anteponendum. Post *Opii* aut *purgantium* nimiam dosin, in integrum restituit, quin & sanguinem coagulatum egregiè resolvit. *Hystericis* autem & *Hypochondriacis* nocet.

Acidum Vini facem rodens, cum particulis solutis salinis coagulat & partes terrestres constringit, unde fit *Tartarus*. *Fæces* enim beneficio fermentationis separatae non sunt in totum *terrestres*, sed habent copiosum acidum & alcali; unde ex illis elicitur *Sal. vol.* in forma *nivis*, *Spiritus* item *volatilissimus*. *Tartarum* itaque ex acido facies rodente genitum, in ambitu dolii concrescit, quia ibi *Vinum* magis est acidum, ut patet ex glacie tempore hyberno; & ipsum lignum quernum dolii, subjectum firmum est, ad quod salia concrecere amant. Constat *Tartarus* ex *acido* & *alcali*, ita ut præpolleat *acidum volatile*, unde *Mucum* in primis viis incidit, *Renes* abstergit & *Alvum* laxat. Sed purificari debet à partibus *terrestribus*, quæ à *Stomacho* digeri nequeunt; per solutionem nempe & coagulationem, unde *Cremor* & *Crystalli*. Sufficit autem unica solutio, ne debiliores evadant; & pessimo fit consilio, quod quidam laxativas hasce *Crystall*os additione *Aluminis stypticas* reddant. *Crystalli* hæ, propter acorem, in *Affectibus chronicis* non conveniunt: quapropter fermentantur cum proprio *Sale fixo*, unde fiunt *salsæ* in *Hypochondriacis*, *Hydrope* & *Scorbuto* multi usus. In *Æstu* autem, & *Siti* corrigendis, & *crapulâ* dispellendâ, multi quoque usus sunt *Cremor* seu *Crystalli Tartari* rubicundæ.

Tartarus destillatus dat *Spiritum phlegmaticum*, deinde *Oleum fætidum*, in quo *acidum Tartari* residet, remanente *Capite mortuo* nigro *Sale Alkali* constante. Sed si *Tartarus crudus* prius fermentetur cum *Sale proprio*, habetur *Spiritus volatilissimus* ab *acido liberrimus*, summarum in *Medicina Virium*, quòd omne acidum nervos infestans absumat & dulcificet, & tam internè quàm externè, in *Affectibus chronicis*, *Malo hypochondriaco*, *Parhesi ex Colica*, *Hydrope*, & *Pleuritide*, partim per *Urinam*, partim per *Sudorem* commodissimè operatur.

tur. Inprimis acido à Vino orto adversatur, non enim quodlibet *volatile*, sed hoc *alkali illi acido* specificè contrariatur. *Sal Tartari* cum *Calce vivâ destill.* dat *Spiritum* egregium sed paucum. Cum *Alum. crud.* vel *usto destill.* dat *Spiritum vol. urinosum*, qui cum *Camphora* basis est *Tincturæ bezoardicæ*.

Post *Spiritum* in destillatione *Tartari* prodit *Oleum fœtidum*, quod est *alkali acido pingui concentratum*. Hoc super *CC. usq.* aliquoties *rectificatum* fit clarum, & ad *gutt. iii.* in *Morbis malignis, Colica & Hysterica* passione potentiissimè sudorem movet. Externè in *Podagra, Calculo & Bubonibus* convenit. Ex *Capite mortuo* fit *Sal Tartari fixum*, summum *Diureticum & Diaphoreticum*, in *Febribus* admodum conducibile, *Cosmeticorum princeps*, menstruorum vim pro solvendis mineralibus & aliis egregiè intendens, & metalla resuscitans. Ex hoc *Sale* cum *acido vol. Aceti* fit *Terra foliata Tartari*, quæ cum *Spiritu Sal. ammoniaci* optimum est remedium in *Malo hypochondriaco, Affectibus Urinæ*, morbisque *Virginum*. Estque nil aliud quam *Tartarus regeneratus*, unde eliciuntur *Spiritus, Oleum & Sal fixum*; idemque *Spiritus* est in *Vino & Aceto*.

Sublimioris est *Chymici Sal Tartari fixum volatilifare*. Quidam cum *Aceto*, alii cum *Spir. Vin.* alii cum *Oleo Tartari fœtido* periculum faciunt, sed frustra. Alii cum *aëre* tentant, qui modus multum habet in recessu. Male autem in cella liquatum cum *aëre* volatilifari concipitur. Ex *Sale Tartari* cum *Sp. Vin. phlegmatico* paratur *Tinctura* quæ aliquas laudes meretur.

C A P. I X.

De Plantis, Floribus, Lignis & Seminibus.

Vegabilia ante incinerationem nullum habent *Sal fixum*; fit enim dum exurente *Sulphure*, acidum & *alkali* fixantur in cinere. Si arefacta

sint in aëre, aut putrida, tum avolat *Sal. vol. acidum & alkali*, & minus *Sal. fixi* obtinetur (in ligno putrido nihil) quàm in recentibus. Si Ignem nimium offeris, alcali meracius exsurgit, si liquefactivo urgeas Igne, exuberat alcali, acido abactò.

Plantarum *Classes* ad *Schröderum dilucidatum* recensentur. Ex *primâ*, *aquosis* scilicet & *insipidis*, dantur *Succi inspissati* utiles; sed *Aquæ destillatæ* nil valent, nisi per repetitas digestiones & cohobationes sapore & odore simplex suum referant. Ex *secundâ*, *aquosis* nempe & *acidis*, conducunt *Succi*, qui etiam inspissati dant *Sal essentielle*, qui verus est *Tartarus*. Harum *Aquæ* sunt inertes. *Tertia Classis*, *amaræ* nempe & *inodoræ*, commodè *Decocta*, & *Nodulos alterativos, diureticos, &c.* ingrediuntur. Ex harum succis paratur *Sal essentielle* per coagulationem & inspissationem, quod per Lixivium depuratum concrescit in *Sal inflammabile*. *Quarta Classis* seu plantæ *acres* dant *Aquas de Sale volatili acri* participantés, quæ alicujus erunt efficacix. Per fermentationem particulæ illarum *Salinæ* junctæ, *Oleos* volatilifantur in *Spiritum*; quia tamen *Salia* magis *volatilia* forsan in fermentatione (quæ odorem prægrandem spirat) avolarent, sunt, qui dictas Herbas primum destillando, destillatum dein à novis herbis abstrahendo, & relictas species fermentando egregium acquirunt *Spiritum*. *Classis Quinta odoratæ* nempe & *aromaticæ*, destillatæ dant *Aquas cum Oleo supernatante & Sale fix.* in *Cap. mort.* Paratur ex his *Spiritus* per fermentationem, sed præstat *Oleum* elicere, sic enim virtus plantæ minus est alterata.

Flores sunt vel *Inodori*, quorum *Aqua* est iners, *succus* verò *inspissatus* non semper rejiciendus; vel *Odorati* superficie tenus, ex quibus parum vel nihil *Olei per destill.* acquiritur; vel *Odorati & Aromatici*, ejusdem cum plantis aromaticis virtutis.

Ligna

Ligna per destill. dant *Spir.* ex *acido* & *Sale vol. ardente* compositum; adjectis enim *Coralliis* aliisque *Corporibus*, *acidum* detinetur, & prodit *Spiritus* instar *Spir. Vini* *Spiritui* succedit *Oleum*. *Fuligo* itaque est *Spiritus* ex *acido vol.* & *Sal. vol. urinoso* compositus; datque eadem producta quæ *Ligna*.

Semina quæ *sapore* & *odore* excedunt, ut *Carminativa*, constant *Sal. vol. Oleoso*; quod interdum per *Vesicam* destillando elicitur. Illa quæ *sapore* maximè excedunt, ut *antiscorbutica*, gaudent *Sal. vol. acri* cum *paucò acido*; fermentando *Spiritum* exhibent, alias nulla dant præparata. *Semina* temperata gaudent *mucilagine* nunc *Aquosâ*, ut in *Sem. 4. Frig.* nunc *Oleosâ*, ut in *Sem. Lini*. Ex his exprimitur *Oleum*, & beneficio fermentationis elicitur *Spiritus ardens inflammabilis*, insigniter inebriativus.

Panis præparatio legitima consistit in *fermentatione*. Adjecto enim fermento *acido vol.* partes *Salinæ* & *Sulphuræ* extricantur & volatilifantur; & dum in *Clibano* massa torretur, pars volatilifatorum *Salium* avolat in *Spiritum* suavissimi odoris, qui colligi potest, & quibusvis *Perlarum Aquis* in *Virtute* confortativâ præferendus. Pars verò altera *Salium* nondum perfectè volatilifata, impedito fermentationis per exsiccationem motu, à reliquis particulis implicata detinetur, facile tamen *Vulcano* in *Spiritum subacidum vol.* per *Retortam* separanda.

C A P. X.

De Animalibus perfectis & imperfectis.

ANIMALIA perfecta in genere constant *Sale vol.* sed *Oleosâ*; quod in suo vigore est *salsum* ex *acido* & *alkali vol.* constans, ita tamen ut prædomine-

188 *Collegium Chymicum, de Animalibus, &c.*
minetur *Urinosum*. Apparet hoc in excrementis. Animalia eorumque partes in *Ignē* dant. 1. *Phlegma*, quod *Spirituosum* esse indicant striæ. 2. *Sal vol.* copiosum, quod figurâ suâ non rarò refert concretum. Salia hæc in *Sylvestribus*, *Maribus*, & non *castratis* acriora sunt, quàm in *domesticis*, *Fæminis*, & *castratis*. 3. *Oleum* vel *Sal vol.* ab acido pingui concentratum, quod cum proprio *Sale vol.* junctum abit in *Saponem*, ceu signum conjunctionis mutæ acidi & alkali. 4. *Caput mortuum nigrum*, sine *Sale fixo*, quia in corpore animali omnia per fermentationem & continuam aëris inspirationem fuerant volatilifata. Si quid reperiatur, est tantum *Sal esculentum*, quod non potuit superari à fermento *Ventriculi*; destillatum enim dat *Spiritum* Spiritui Salis simillimum.

Insecta constat *Sale vol.* non *Oleoso*, sed *Nitroso*, maximè *diuretico* & penetranti, *Partes* animalium molles, *Secundina* puta, *Cerebrum*; imò & *Lumbrici terrestres*, sub *Ignis* examine in *Liquorem spirituosum* transeunt.

Phlegmata ex animali Regno plerumque cum proprio *Sale vol.* unita usurpantur, & dicuntur *Spiritus Essentificati*. Salia Volatilia cum sint de naturâ *Alkalium*, omne *acidum præternaturale* corrigunt, & per sudorem etiam movent, Tumores duros resolvunt & artus illinendo roborant; si rectificentur super *Caput mortuum*, odor insuavis emendabitur. *Caput mortuum* corpus est vacuum & sitibundum, adeoque omne *acidum* & *humidum* avidè absorbet.

FINIS Pyrotechniæ Rationalis.

Schrö-

Schröderus Dilucidatus:

S E U

Commentarius in JO. SCHRÖDERI
Pharmacopœam Medico-
Chymicam.

S E C T I O I.

De PHYTOLOGIA,

Seu Regno Vegetabili.

C L A S S I S I.

*De Alterantibus primariis, quæ sunt Plantæ
earumque membra.*

ABsolvitur universa *Materia Medica* tribus communiter regnis, *Minerali* nempe, *Vegetabili* & *Animali*. Nos à *Vegetabili*, quod omnium facillimum, initium faciemus. *Vegetabilium* facultates plerumque à qualitatibus primis, caliditate, frigiditate, &c. ut & aliis occultis determinantur; sed minus rectè; hæ enim prorsus imaginariæ sunt. Rectius autem virtutes eorum determinantur à mixturâ materiali seu textura minutissimarum particularum,

larum, inter quas primatum obtinent *subtiliores* & *volatiliores*, *salinæ* & *oleosæ*; his enim per destillationem exhaustis, quod reliquum est, ἐρεργεία caret. Prout autem variat hæc textura materialis, ita & variant Vegetabilium *vires*; hinc sapius longè alia virtus est in foliis, quàm in radice unius ejusdemque Plantæ. Conveniunt autem in genere *Radices* & *Lingna* cum suis *Corticibus*, & virtutem suam debent Sali acido volatili, utpote quæ exhibent in vase clauso *Spiritus acidum volatilem*, & *Oleum* penetrans. Quòd si verò igne aperto comburantur, *Spiritus* & *Oleum*, sub forma flammæ evolantia, condensantur in *Fuliginem*, Sale volatili oleoso repletam. Dant etiam mediante Sp. Vin. *essentias resinosas*, quarum Caput mortuum destillando suggerit adhuc *Spiritus acidum*, sed nullum *Oleum*; adeo ut talia *Olea destillata* nil aliud sint, quàm *Resinæ* vi ignis in Oleosum corpus colliquatæ. Omnia hujusmodi producta copiosiora longè habentur ex *Corticibus*, utpote magis resinosis, quàm ipsis *Lignis*. Reliquæ partes Plantæ, ratione texturæ materialis commode ad quintuplicem classem rediguntur. *Prima* est illarum, quæ ferè sunt *insipidæ*, atque succo phlegmatico abundant, quales sunt *Lactuca*, *Portulaca*, *Atriplex*, *Blitum*, &c. Harum Essentiæ, ratione alcali temperati, Saturnum Aceto solutum præcipitant. *Secunda* Classis est earum, quæ habent *saporem acidulum absque odore*, & Sal essentielle tartareum in succo concentratum, talis est *Acetosa*. *Tertia* est earum, quæ habent *saporem amarum sine odore*, adeoque in suo concreto constant Sale nitroso tartareo, unde vis diuretica; tales sunt *Cichorium*, *Taraxacum*, *Fumaria*, *Lupulus*, &c. *Quarta* est earum, quæ *saporem* habent *acrem*, & Sale volatili acri abundant, ut *Nasturtium*, *Cochlearia*, *Cardamine*, *Piperitis*, &c. à quibus per fermentationem Spiritus egregii habentur. *Quinta* tandem illarum est, quæ

quæ habent *odorem fortem* & penetrantem, quarum vis in Sale volatili oleoso latet, ut in *Aromaticis*.

Herbas sequuntur *Flores*, sub triplici classe contenti, quarum *Prima* est eorum, qui sunt *inodori*, in quibus latet Alkali seu Sal volatile blandum. *Secunda* est eorum, qui *odorem* habent *suavem* sed *superficiale*, quorum vis in parte Mercuriali volatili consistit, & parum vel nihil Oleosi ex illis elicitur. *Tertia* est eorum, qui habent *odorem fortem* & *aromaticum*, quorum vis fundata est in Sale volatili & Oleo. *Floribus* succedunt *Fructus*, suntque vel *succulenti dulces*, vel *acido dulces*, vel *acidi*. Ultimo occurrunt *Semina* & subdividuntur 1. In ea, quæ *mucilagine aqueâ* turgent, veluti sunt *Semin. Cydon, Psyllii*. 2. In ea, quæ continent *Oleum aquosum*, ut *Sem. Cucumer. Melon. Papav.* 3. In ea, quæ sunt *acria*, *Sem. Sinapi, Erucæ, Cochleariæ, Nasturtii*. Et 4. in ea, quæ habent *odorem suavem* & *saporem gratum*, quorum vis in Oleo volatili consistit, uti sunt *Sem. Anisi, Fenic. Carvi*.

Accedimus nunc ad ipsas *Plantas* secundum Autoris nostri Methodum.

Abies Resinâ balsamicâ turget (adeoque perpetuâ fronde viret) & in recessu habet *Sal acidum volatile*; unde ex Conis recentibus, cum aquâ destillatis, prodit etiam *Oleum subtile* instar Olei Terebinthinæ. Ratione hujus Olei balsamici alterat acrimoniam Salis scorbutici, & per sudorem auspiciatò illud eliminat; adeo ut in *Scorbuto*, præsertim cum membra externa *Arthritide*, vel *Paralysi*, vel *Contracturâ* afficit, *Decoctum Summitatum Abietis* multum decantetur. Præcipuè tamen in usu sunt *Coni juniores* & *Cortex*. *Coni* in fine Martii & initio Aprilis collecti, vel solitarii vel cum aliis *Abietis* Lignis decocti, *Scorbutum* tollunt, *Lympham* corrigunt, Genus nervosum restitunt, & potenter sudorem movent, bibendo mane & ante pastum ℥iii. vel iv. Inspis-

tatur

satur etiam *Decoctum strobilorum Abietis* ad consistentiam Mellis, cui affusus Spiritus proprius essentiam extrahit. Elicitur autem Spiritus coquendo Strobilos in aqua, donec omnis sapor sit elicitus, deinde Cerevisiam recentem pro fermentatione addendo, & tandem destillando. Sic habetur Spiritus, qui affusus novis Strobilis inde Essentiam extrahit. Externe usurpantur Coni & Folia in balneis antiscorbuticis, & pediluviiis emmenagogis. Est etiam in usu Aqua Cymarum, à Cymis contusis (vel illarum succo) cum Vino & Aqua Cymarum, à Cymis contusis, (vel illarum succo) cum Vino & Aquâ fermentatis, hinc per M. B. destillatis, repetendo operationem super recentibus Strobilis, donec acquiratur Aqua, in Scorbuto, Podagrâ & Arthritide multi usus. Egregius etiam est Cortex in hujusmodi decoctis; & Viscus Abietis, qui in pulvere à ʒss. ad ʒi. exhibetur. Rarum est, sed verum, quod Nuclei Pini masticati inebrient. Pulvis ex corrosione à Vermibus in Abiete natus Intertriginem levat, parti inspersus. In minoribus Strobilis reperitur farina flava adspersa, quæ levi igne inflammatur, estque verum Sulphur vegetabile.

Abrotanum mas penetrantem spirat odorem, Camphoræ ferè similem, gaudetque Sale volatili non vulgari; ratione cujus in Ictero, & Febris chronicis, multum præstat; Morbis malignis succurrit, Mulierum Affectibus chronicis medetur. *Decoctum* vel *Essentia Summitatum*, egregium est carminativum. Paratur autem *Essentia* cum Spiritu per fermentationem elicito. *Coma* pulverisata, cum Nitro mixta, validum est diureticum. *Oleum destillatum* externe illitum insigne carminativum est. *Decoctum foliorum* pro lotionem Capitis contra *Capillorum defluvium* commendatur.

Absinthium ponticum vulgari efficacius est & magis carminativum. Consistit vis Absinthii in Sale volatili
acri

acri admodum oleoso , ratione cujus Bilem mirificè corrigit , illamque non evacuat sed auget ; in *Cachexia* & *Hydrope* multum valet , Stomachum corroborat, Mucum & cruditates in primis viis Sale suo volatili potenter incidit & abstergit , in *Affectibus scorbuticis*, *Febribus intermittentibus*, *Colicis torminibus*, & *Mulierum Passione hysterica*, ab esu dulcium ortâ, mira præstat. In genere vix Morbus est chronicus, cui non conveniat. Gaudet amaritie adstringente , magis tamen pingui & blandâ ; Sal enim acre volatili oleositate blandescit adeo , ut vim habeat anodynam, & in *Vigiliis Senum*, à cruditate ortis, multum conferat. *Lumbricos* enecat & eliminat, sive internè usurpatum, sive externè, factâ inunctione cum ejus Oleo. Ratione *Salis falsi* & quodammodo *nitrosi*, succum nutritium corporis asperum reddit & absument, unde emaciatis & in *Re venerea* impotentibus prohibetur ejus usus. *Oculis* etiam officit. Inter *Absinthii* præparata primò occurrit *Spiritus* , qui optimè per fermentationem paratur. Quin & per putrefactionem moderatam, & destillationem, igne aperto per retortam terream amplam, acquiritur copiosus *Liquor*, qui per alembicum Igne arenæ rectificatus evadit in Spiritum urinosum aurei coloris, *Sal vol. urinosum* in recessu habens, in quo crasis & energia hujus Plantæ consistit. *Febricitantibus* maximè commendatur *Vinum Absinthites* , ex fermentatione cum Musto paratum. *Essentia Absinthii* parata cum *Spiritu proprio* , Plantæ siccæ affuso , & super *Succo Absinthii inspissato* iterum rectificato , egregia est in *Affectibus Stomachi*. *Oleum Absinthii* ab aqua separatum, & aliquoties in cucurbita vitrea rectificatum , in fundo relinquit substantiam spissam, quæ leniter per Cineres destillata dat *Sal volatile* in ipsius Absinthii formâ, quod aucto igne in *Liquorem* resolvitur. Paratur ex Absinthio *Sal fixum* duplex, nunc *alcalisatum*, nunc *salsum*, prout

scilicet in calcinatione diversus ignis gradus adhibetur. *Salsum* autem, destillando, acidum suggerit Spiritum. Sunt qui dicunt, *Sal fixum Absinthii* cum p. ii. *Olei proprii* per mensem digestum, sublimare *Sal volatile*, quod in *Febris intercurrentibus* mira præstet.

Acacia vera, est succus inspissatus ex planta *Ægyptiaca*, qui *sanguinis Profluvia* inhibet & *Podagram* avertit; verum cum apud nos sit cara & rara, ejus loco sumitur *Acacia Germanica*, cujus flores & fructus sunt in usu. Flores vel blandè ebulliti, vel infusi recentes in Sero lactis pro *Scorbuticis*, vel Vino pro *Ictericis*, *Hydropicis*, &c. vel denique in Lacte ipso, blandè laxant & feri acredinem emendant. *Syrupus* & *Conserva* ex floribus etiam laxant: *Flores* autem *exsiccati*, ut & *Syrupus* vetus, vim purgandi amittunt. *Roob Acaciæ* adstringit validè, sed externè plerumque usurpatur. *Fructus Acaciæ*, præsertim *immaturi*, eleganter astringunt: *Maturi* autem recenti Vino vel *Cerevisiæ* infusi potù dant egregium in *Dysenteris* & *Hæmorrhagiis Uteri*. *Fructus exsiccati*, ac *pulverisati*, Vino infusi, sunt egregium diureticum. *Succus Prunorum sylvestrium immaturorum* in M.B. dephlegmatus, *Acetum* suggerit admodum forte.

Acetosa nomen obtinet à blanda sua & volatili (non fixâ) aciditate: sed participat interea de *Alcali*, unde succus recens (qui Vino rubro est simillimus) *solutionem Saturni* in *Aceto* præcipitat. Hæc Planta est Stomacho amica, acido suo compescit Bilis acrimoniam, nimiamque fluiditatem, indeque facilem ebullitionem febrilem. Unde ejus *Decocta* loco *Juleporum* in *Febris* propinantur. Plantis *Scorbuticis* acrioribus juncta illarum acrimoniam temperat, & effervescentiam Salis volatilis oleosi in Phlogosis corporis nostri vagis coercet. Quod dixi de Planta, valet de Semine. Inter præparata est *Conserva Acetosæ* in prædictis casibus egregia. Paratur etiam cum *Succo Acetosæ Extractum Mar-*

is egregium, *Vegetabilium* enim *succi* aptiores sunt pro parandis ex *Marte* remediis, quàm *Spiritus minerales* nimis acidi.

Acetofella folia terna cordis figuram habent, unde inter *Plantas cardiacas* refertur. Sed omnis signatura est fallax: hæc enim ab *Acetosâ* non differt, nisi quod magis sit anti-scorbutica.

Acorus verus, *Calamus aromaticus* *Officinarum* dictus, est planta arundinacea, cujus folia *Sale volatili* aromatico egregiè turgent; habetur pro optimo anti-scorbutico. Radix est insigniter aromatica; suavi *Oleo* & *Sale volatili* acri gaudet, ac proinde in *Appetitu dejecto* & *Chylificatione vitiatâ*, in *Affectibus* quoque *uterinis*, *Dolore colico*, *Passione hysterica*, in *Morbis* denique *chronicis*, convenire dicitur. Quo autem est acrior eo melior; quia exsiccata acrimoniam perdit & *Salis* sui volatilis jacturam facit. Radix condita tanquam *Stomachica* commendatur. *Oleum destillatum* carminativum & anodynum putatur. *Electuarium de Acoro* *Stomacho* convenit.

Acori adulterini radix tantùm est in usu, vi adstrictoriâ & stypticâ commendata, unde succus ex eâ expressus in *Diarrhæis*, *Dysenteriis* & *Hæmorrhagiis* laudatur. *Langius* ex hoc nectar suum adstringens præparavit, ipsi in *Vomitu cruento* familiare. A quibusdam tanquam certum *Amuletum* contra *Dysenteriam*, *Catarrhos*, aliosque *Morbos* statuitur.

Adiantum ingreditur vulgo *Decocta aperientia* in *Affectibus Pectoris*, *Renum* & aliis *Morbis chronicis*. *Adiantum aureum* rari usus est, nisi quod in *Morbis ab incantatione* ortis laudetur, & externè, uti omnes *Herbæ capillares*, in *Calvitie* prodest. Notari meretur quod *Capillus Veneris* quamvis ad aspectum sit planta arida, tamen illius *tb. i.* expressa ferè tantundem succi fundat.

Agallochum lignum est resinosum aridum, cuius suc-

cus recens venenosus est, aridum tamen suavem efflat odorem, & *Resinam* dat *balsamicam* maximè, cordialem, quæ in *Stomachi Affectibus* à cruditate ortis multum prodest; *Memoriam* Senum juvat & internè usurpata, & externè admota naribus. Fumus ac odor *Ligni* incensi naribus attractus *Passionem hystericam* avertit. Fit cum *Spiritu vini Extractum* & *Essentia Agallochi* pro *Epilepsia*.

Agnus castus semen subministrat, quod in *Pulvere* vel *Emulsionibus*, specificâ suâ virtute, in substantiâ oleosâ fundatâ, genituræ acrimoniam, indeque ortam *Libidinem*, *Gonorrhæam*, & *Fluorem album* extinguit. Paratur inde *Essentia Castitatis D. Michaelis*.

Agrimonia nobilissimum est *Hepaticum* & *Vulnerarium*, speciatim in *Vulneribus* & *Ulceribus Renum*, & inde dependente *Mictu cruento*; imò ad quasunque *Viscerum exulcerationes*, in primis *Hepatis*, extenditur. Usurpatur in *Vino decocta*, vel sola, vel cum *Comis Hyperici*; vel denique sub forma *Essentiæ*. Externè *Succus recens Ulceribus* commodè adhibetur. Ingreditur hæc planta *Balnea* pro *Mictu cruento*; quin & contusa in *Vino cocta Cataplasma* exhibet pro *Inflammatione Scroti* & *Testium* egregium.

Alcea vulgaris est emolliens *Althææ* cognatum; *Syriaca* & *Vesicaria*, raritatis gratia in hortis coluntur.

Alchimilla inter *Vulneraria* eminet. Omnia autem *vulneraria* constant Sale alcali volatili, temperato ab acido, blandè diuretico; hinc illorum *Succi* solutiones ab acido factas præcipitant, & ratione saporis subadstringentis *Lac* facilè coagulant. Cùm *Vulneraria* non sint usque adeo volatilia, melius in *Decoctis*, quam *Essentiis* exhibentur. Convenit autem *Alchimilla* in *Ulceribus*, tam externè, *Decoctum* ejus injiciendo, vel *Succum* cum *Unguentis* miscendo: quam internè in *Potionibus vulnerariis*, quæ *Dysenterias*, *Rupturas*, &c. tollunt

lunt, & acidum in Stomacho imbibunt, illudque per urinam eliminant : temperato enim hoc acido Stomachi, impeditur fluxus acidus in *Vulnera*. Itali vaporem *Decocti* Mammis & Genitalibus, pro *Virginum Sophisticatione* submittunt ; sed magis adstringeret, si immediate applicaretur.

Baccæ Alkekengi sunt ex *Solanorum* genere & quodammodo anodyna; gaudentque Sale essentiali verè nitroso, indeque Vi insigniuntur diuretica & nephritica ; unde in omnibus *Affectibus nephriticis*, & in *Ictero* maxime conveniunt ; & speciatim conducunt in Sanguine coagulato, quem per urinam vel sudorem eliminant. Exhibetur Succus expressus vel solus vel cum vino, vel paratur inde *Essentia* cum *Spiritu proprio* per fermentationem elcito, quæ addito *Opio* fit anodyna, & ipsis *Trochiscis de Alkekengi* efficacior in *Ulceribus Renum*, *Ardore & Suppressione Urinæ*, &c. Conducit etiam *Infusum Baccarum*, tam succulentarum quàm siccarum, in *Vino* ; uti & *Decoctum* cum *Radice Liquiritiæ* factum.

Alliaria congener est *Allio*, & iisdem viribus gaudet. *Allium* verò gaudet Sale volatili acri insigniter penetrante & minus sulphureo, cujus intuitu inter exsiccantia & calida refertur. Hinc *capita* aliquot *Allii* vespere cum *Vino* assumpta, cruditates Stomachi corrigunt & appetitum conciliant. *Allium* Flatibus ab acido ortis, uti & *Colicis affectibus Hystericisque*, ratione acrimoniæ suæ salinæ, optimè medetur, adeoque vel externè *Umbilico* illitum, vel internè cum *Vino* seu *Oleo Olivarum calido* sumtum, *Vermibus* quibuscunq; inprimis *Pericardii*, resistit. *Urinam* egregiè ciet, idque tam internè in *Aqua vitæ Juniperinâ* captum, quàm externè instar *Cataplasmatidis Pubi* admotum ; unde *Hydropicis* commendatur, estque egregium præservativum & curativum *Calculi* ; Coagulum enim *Calculi* dependet ab acido in

Stomacho orto, quod *Allium* discutit. *Capita* ejus cum *Aceto* hausta, per sudorem à *Peste* & *Febribus malignis*, cum *Vino*, à *benignis* liberant. Contra *Morsus Viperarum* internè & externè commendatur. Destillatur etiam ex *Allio* *Aqua contra Venena*, quæ cum novis *Capitibus* blando solis calore per 3. vel 4. hebdomadas digeritur. Applicatur denique *Allium* cum stercore humano locis dolorificis ab incantatione tumefactis.

Alfine contusa & applicata *Mammis*, lactis proven- tum coërcet. Decoctum ejus pro lotionem manuum Scabiem pellit. Ipsa *Planta* in *Aceto* macerata cicatri- ci sanati *Vulneris* imposita, eandem aperit & cruentam facit, teste *Smuckio*.

Althæa Malvam virtute bis superat, unde *Bis malva* vocatur. Inter emollientes & maturantes *Plantas* prima- tum obtinet. Consistit ejus vis in *Mucilagine* aqueâ tem- peratissimâ, ratione cujus acrimoniam humorum mi- tigat, in *Dysuria*, *Stranguria*, *Ardore Urinæ*, *Asperita- te faucium*, *Raucedine*, *Tussi sicca*, &c. Extrahitur *Mucilago* in *Aquâ* levi maceratione vel ebullitione. Ad laxandas *Calculi* vias minimè convenit, operatur enim (sicut omnia *Emollientia*) acidum temperando, & in fal- sum tertium convertendo, unde *Calculus*. Porro *Clyf- mata* & *Cataplasmata anodyna* semper ingreditur. Ex- ternè ejus *Unguentum* cum *Camphorâ* dolorem lenit, & in *Suppressioni Urinæ* cum *Oleo Scorpionum* illitum præ- sentissimum est remedium.

Alysson Galeni Essentiam dat in *Hydrophobiâ* decan- tatam. Est planta Hispanica.

Amara dulcis, ut arbitror, cum usu *Solani* externo in *Cancris* sanandis convenit.

Ammi semen est Carminativum, cujus ʒi. alternis die- bus cum *Vino* propinata fæminarum fœcunditatem pro- movet. Quo die hausit Fæmina, cum Viro non con- cumbat. Huic semini substituitur *Cuminum*, cui simil- limum

Amy-

Amygdalæ dulces constant Oleo temperatissimo, quasi aquoso, quod nutritivum est, Emaciatīs conducens, & acrimoniam Urinæ omniumque humorum optimè mitigans. In Pleuriticis Oleum Lini quandoque ipsi substituitur. Remanentia Olei expressi redigitur in Panem insigniter Nutrientem. Emulsionēs anodynæ & nutrientes ex *Amygdalis* parantur.

Amygdalæ amaræ vim habent nitrosam diureticam. Oleum reddunt carminativum, & laxativum, quandoque Tussim levat & Sputum promovet.

Anacardium ratione acrimonix volatilīs, Febres excitantis, in defuetudinem abiit.

Anagallis phæniceo flore in formā Decocti, vel Essentiæ (additis *Hyperici floribus*) in Maniâ & Deliriis Spiritus egregiè sistit. Externè dolorem Ulcerum lenit, eademque abstergit.

Anagallis aquatica habet alcali blandum urinosum quod acidum scorbuticum temperat. Quædam enim Antiscorbutica sunt acria volatilia, ut Phlogoses aliquas excitent; quædam autem magis temperata sunt, quæ illis commixta acrimoniam mitigant; talis est *Anagallis*. Usurpatur internè Decoctum vel Succus expressus, cum Sero Caprino, & externè contra Scorbuticorum Tumores, Ulcera, Maculas, & Hæmorrhagias genitalium post partum.

Anethum in recessu habet Sal vol. oleosum temperatum; unde ejus folia & flores acidum flatulentum, tam comesta, quàm Clysteribus incocta, destruunt. Quin & Urinam & Menses promovent, fiunt etiam exinde Cataplasmata & Pediluvia anodyna. Semen Lac auget. Oleum temporibus illitum Cephalalgiam & Vigiliās abigit, modò recens sit, vetus autem Somnum non inducit.

Angelica sylvestris est optima, sed *aquatica* nil valet. Habet in recessu, tanquam Craseos fundamentum,

Sal vol. oleosum temperatum, quod ex sapore & odore acri dignoscitur, & aromaticum insignitur; ratione cujus *Carminativa* est, *Alexipharmaca*, *Sudorifera* & simul *Diuretica*; *Affectus hystericos*; & *Dolores post partum* reprimunt; *Partum* promovet, *Flatibus* & *Dolorib. colicis* resistit; *Menstrua suppressa* restituit, & *nimia* sistit. *Radices* aceto infusæ cum *Camphorâ* egregium sunt *Pestis* præservativum. In *Oleo destillato* tota ejus crassitas latet; quod additur *Clysteribus anticolicis*, & *Scrobiculo cordis* pro *Inflatione Stomachi* inungitur. Ex *Extracto Angelicæ* fiunt *Pill. sudoriferæ*.

Anisum Aromaticum est. *Semen* ejus mala ex deficiente *Stomachi* digestionem oriunda corrigit. Unde commendatur in *Insomniis turbulentis* & *Incubo*, quæ *Ventriculo* & *Intestinatorum* vitiis sæpe ortum debent. *Oleum destillatum* *Pectoris Affectibus* specialissimè convenit, præsertim si cum *Floribus Antimonii fixis* digeratur. *Semen* præterea *Lac* auget & corrigit, acidum coagulans in *Matrum Mammis* & *Infantium Stomachis* corrigendo; unde *Infantibus* & *Seminis* cum pulte commodè propinatur. *Oculis cancrorum* admissum *Infantium Tormina* & *Flatibus* egregiè compescit. Omnibus ejus præparatis præferenda sunt *Oleum destill.* & *Spiritus*. Externè *Oleum* in *Contusionibus* partium nervosarum, & *Infantium Casibus*, modò maturè illinatur, multum conducit. Estque *Odoriferum* penetrantissimum. Fit etiam ex hoc *Oleo*, cum *Corpore* pro *Balsamo*, *Balsamus* umbilico illinendus contra *Tormina ventris*.

Anserina creditur de *Sale alcali nitroso* participare, unde *Urinam* pellere dicitur. *Succus* ejus atque *Decoctum* egregium sunt *Nephriticum*, & crebrius hausta *Icterus* pellunt. In *Paroxysmo febrili* *Herba Anserinæ* cum *Sale* & *Aceto* subacta *Plantis pedum* applicatur;
sed

sed internè non adeo tutò adhibetur, quia Paroxysmus exinde prolongatur.

Anthora antidotum est *Thoræ*; quæ venenosa est; unde & reliquis *Venenis* depellendis convenit, sub formâ *Pulveris*, aut *Decocti*.

Antirrhinum ad *Incantationem* commendatur, five pro Amuleto appensum, five *Decocti* formâ sæpius propinatum.

Apium est Diureticum, unde ejus *Radix* in *Morbis chronicis* commendatissima est. *Decoctum Apii palustris* cum *Coriand.* in *Aceto* & *Aquâ Menthæ* Mammis commodè applicatur in *Lactis Redundantia*; Semen quoque, *Menses* & *Urinam* ciet.

Aquilegiæ semen inter expulsiua primatum obtinet; unde mediante diaphoresi in *Variolis* & *Morbillis* conducit. Cum *Semine Nasturtii* & *Aquâ* communi vel *Endiviæ* parantur exinde *Emulsiones*, quæ in principio effervescentiam febrilem compescunt; alias *Icterus*, *Maculas scorbuticas*, & *Achores* Infantum egregiè pellunt. *Syrupus* etiam & *Tinctura* ex floribus *Aquilegiæ* infusis valet contra *Febres petechiales*. Paratur etiam ex Floribus *Unguentum*, quo utimur cum *Spiritu Nitri dulci* in *Scorbuto Oris*.

Aristolochiæ sapor acris aroma occultum innuit; *Menses*, *Partum*, *Secundinas* & *Lochia* promovet; nec non in *Epilepsiâ per consensum Uteri* convenit. Est etiam *Vulneraria*, tum internè *Ulcerapulmonum* & *Mucum pectoris* detergendo, tum externè in *Linimentis*.

Armoraciæ vis consistit in Sale vol. admodum acri; ratione cujus *Radix* ejus *Vino* infusa *Mucum Pectoris*, *Stomachi* & *Intestinorum* abstergit, *Appetitum* feliciter conciliat, & *Urinam* potenter movet. Infusa autem in *Lacte* contra *Scorbutum* & *Paralysin scorbuticam* valet. *Succus expressus* ad *zii.* *Calculum* optimè pellit. *Infusum Rad.* in *Spiritu Formic.* *Ariduras* partium externè

corrigit. Hodie ejus loco *Raphanus marinus* usurpatur, qui easdem possidet vires. Radix *Armoraciæ* in Vino infusa, & cum Foliis *Nasturtii* contusa ac subacta, hincque Colatura hausta, per Vomitum & Secellus purgabit.

Artemisia participat de Sale vol. & Sulphure fixo; rubra tamen albæ præferenda, quia constat Sulphure paulo fixiori. *Decoctum* Herbarum & Radicis *Dolores post partum* lenit, *Menses* & *Lochia* pellit, & in omnibus Affectionibus uterinis convenit. Ad radicem *Artemisiæ* reperiuntur *Carbones*, qui in *Epilepsia* reverà juvant; suntque nihil aliud, quàm Radices annosæ demortuæ.

Arum habet Sal. volat. acerrimum & penetrantissimum; unde in *Asthmate* pituitam viscidam in Bronchiis incidit. Stomachum roborat, acidum ejus plicis adhærens incidendo; *Febres quartanas* & *Scorbutum* pellit. Si infundantur Radices vel Folia in Aceto, figitur ejus acrimonia, & tertium evadit Sal diureticum, in *Casu ab alto* commendatum. Radix etiam sicca recenti multo debilior est. *Fæcula* nil valet.

Asparagus diureticum sulphureo-nitrosum est. Urinam fœtidam reddit, unde putrescendo resoluta ejus Salia in Calculum abeunt; adeoque Calculum non pellit sed generat. Radix inter Aperientes refertur, quæ Sale suo vol. bilem acuunt, pituitam & austerum Succum Stomachi corrigunt, adeoque in *Morbis chronicis* commendantur.

Atriplices Sale blando nitroso turgent, unde refrigerant, & fæces induratas emolliunt. Externè Clysmata & Cataplasmata emollientia & anodyna ingrediuntur.

Avena usurpatur in Jusculis pro nutritione, & temperandis succis acribus, in *Asperitate faucium*, &c. *Sacculus avenaceus* contra *Tormina* Abdominis usurpatur; sed levamen dolorum, quod exinde percipitur, ferè dependet ex solo calore.

Auran-

Aurantia Mala acida ejusdem cum *Citro* usus & virtutis sunt; *dulcia* in *Scorbuto* & *Melancholia* usurpantur. *Cortices* habent Sal vol. acre facile inflammabile, cujus intuitu *Colicos flatus*, *Passionem Hystericam* & *Stranguriam* emendant, mitigant, aut tollunt, vel in forma *Pulveris*, vel *Olei*, quod egregium est sudoriferum & simul carminans; quodque *Dysuriam* (acidum primarum viarum corrigendo) tollit; & *Umbilico* illitum *Stranguriæ* medetur. *Flores* gaudent Sale mercuriali sulphureo blando, hinc per se destillari nequeunt in *Oleum*, sed cum *Baccis Been* id fieri debet; cum *Vino* destillati reddunt *Aquam* in *Passione hystERICA* egregiam. Fit & *Essentia aurea* ex *Floribus*, *Moschum* odore referens, & egregiè confortativa.

Auricula Muris non solum adstringit, sed etiam *Vulneraria* est, tam internè, quàm externè. Item prodest in *Calculo*, & *Infantibus* exhibetur pro *Hernia*, atque *Hecticâ*.

B,

BARDANÆ radix in *Pulvere* vel *Decocto* congruatum sanguinem resolvit; & egregium est diureticum, præsertim in *Arthritide*: In *Lue venerea* convenit; sudorem expectando. *Semen* est diureticum & commendatur *Phthificis*. *Oleum* ex Rad. sicca *Calculus* promovet. Externè *Folia* succulenta contusa, & singulis 12. horis mutata, *hydropicos Tumores* & *arthriticos Dolores* certò levant.

Bardanæ minoris Radix decocta *Capillos* promovet, & colore flavo tingit.

Basilicum Aroma est efficax, & *Cephalicum* mirum, odore tenuis in *Senibus*. *Semen Sternutatorium* est optimum.

Bellidis tenella Folia magni usus sunt in *Vulnerariis*. *Flores* sunt diuretici in *Hydrope*: in *Pleuritide* à frigore post calorem hausto, sanguinem congruatum dissolvunt.

vunt. *Succus* foliorum tenellorum recens *Asthmaticis* subvenit. *Tinctura* cum *Pblegmate Vitrioli* parata ad gutt. 50. in *Febribus ardentibus* egregia est. *Conserva Bellidis albæ*, in *Fluore albo* maximè prodest.

Berberis gaudet acido blando nonnihil adstrictorio; unde in *Febribus* tam *benignis* quàm *malignis*, *Diarrhæis*, & imprimis *Dysenteriis* cum *Febribus* junctis, egregiè convenit.

Beta gaudet Sale nitroso, unde Alvum laxat, Intestina blandè adstringit. *Succus recens Errhinum* est.

Betonica Vulneraria est. *Succus ejus recens*, ad consistentiam Mellis coctus, egregiè convenit in *Vulneribus* & *Contusionibus*, specialissimè *Capitis*. Recens *Betonica* narcotica est, unde dolorosis *Vulneribus* multum prodest; imò quandoque Hortulanos evellentes inebriat. Diureticum insuper est, ut omnia *Vulneraria*. Inprimis autem in omnibus *Capitis Affectibus* commendatur. Ejus *Decoctum* post *Partum difficilem*, quod læsum est in Utero restituit, & *Lochia* promovet.

Betulae Cortex tenellus inter duas patinas super carbouibus coercitus *Liquorem oleosum* exsudat, in *gravi Auditu* & *Tinnitu aurium*, cum bombace guttatim iis immisum. Per incisionem Arboris verno tempore acquiritur *Succus* seu Aqua, quæ in *Scorbuto*, *Nephritide*, *Calculo*, *Podagra*, *Ictero*, & omnibus *Affectibus chronicis tartareis*, singulare est Remedium tam *præservativum* quàm *curativum*. In *Arthritide scorbuticâ* paratur ex eodem *Balneum*, injecto infimul Formicarum acervo. In *Scabie* & *Melancholia* Massam sanguineam purificat, *Phthisi* etiam subvenit; hinc certè multum habet in recessu. Servetur autem in vasis & lagenis probè clausis ac sulphuratis in cellâ; aut fermentetur leniter cum Aqua appropriata aromatica, & tunc diutius servari potest.

Bistortæ Radix adstringit, speciatim in *Hæmorrhagiis uteri*-

uterinis. Decoctum Rad. meritò Aquæ præfertur ; est-
que Alexipharmacum, sudorem movens & congruma-
ta dissolvens.

Borrage & Buglossa ejusdem sunt naturæ, unde con-
junctim tractanda. Temperatissimæ autem sunt Plan-
tæ, & inter Cordialia referuntur. *Aqua Buglossi* oph-
thalmica est. Arbitror inde per deliquium parari posse
liquorem aliis non inferiorem. Acidum hypochondria-
cum nonnihil temperant istæ Herbæ sed non curant.
Pro quo scopo usurpatur *Syrupus cum Croco. Conserva*
ex Floribus & Aqua Cinnam. borraginata iisdem Malis
succurrunt.

Botrys (utut ab Authore neglecta) Vino incocta &
sæpius pota optimum est remedium in *Orthopnea*. Ha-
betur & *Aqua Botr. destillata*, quæ in *Inflammatione hy-*
pochondriorum Infantum usurpatur.

Branca Ursina emollit ; unde *Clysmata & Cataplas-*
mata emollientia ingreditur.

Brassica gaudet Sale vol. temperato, & nitrosâ sub-
stantiâ, quæ urinam movet, & alvum laxat. Laudatur
Syrupus in Raucedine post nimiam loquelam. Unde &
Decoctum cum *Passulis* Concionatoribus est in usu. Ex-
ternè *Folia Vesicas* à Vesicatoriis elevatas, & *Fontanel-*
las apertas servant ; mundificant etiam & consolidant
Ulceras. Nec non in *Pleuritide Abscessus* tam resolvunt
quàm suppurant.

Bursa Pastoris abundat succo glutinoso adstringente,
qui in *Sputo & Miçtu cruento* usurpatur. Externè con-
tusa *Vulneris* recentis sanguinem sistit. Imminente *Pa-*
roxysmo Febris intermittentis cum Aceto carpis manuum
adhibetur.

Buxi Lignum sulphure gaudet narcotico; unde *Oleum*
destillatum quoscunque *Dolores*, in specie *Odontalgiam*
& *Epilepsiam* levat. *Decoctum* in *Lue Venerea, Scabie,*
&c. potenter sudorem & urinam movet, & Corpus
exfic-

exsiccat, quo ipso & meritò præfertur *Ligno Guaiaci*. Propter vim narcoticam laudantur *Dentiscalpia* ex hoc ligno.

C.

CALAMUS *aromaticus* apud nos non habetur genuinus, unde ipsi *Acorum* verum substituimus, de quo suo dictum est loco.

Calamintha, Vid. *Mentha*.

Calcatrippa adstringit, urinam & partum promovet: Destillatur ex eadem & Cyano *Aqua ophthalmica*, lympham acrem temperans. *Conserva florum* cum *Spiritu Salis* acidulata contra *Retentionem Urinæ* valet.

Calendula ratione odoris aromatici Cordialis est; *Menses suppressos*, *Partum* & *Secundinas* pellit. Imò in omnibus *Crocum* imitatur.

Cannabis semen gaudet principio narcotico sulphureo, sed immaturo & crudo. In *Ictero* tam in formâ *Emulsionis*, quàm in *Lacte decoctum*, remedium est optimum, *Gonorrhæas* etiam reprimat, & *Semen* imminuit; uti *Oleum expressum* *Renum* regioni illitum. Cum posca decoctum *Uvulam* laxam restituit.

Capparis frutex est nitrosus & diureticus; Flores sale vel aceto conditi & Cortex conveniunt cum aliis aperientibus in omnibus *Morbis chronicis*, succos enim primarum viarum corrigunt, & per *Urinam* expellunt. *Cremor Capparum salitorum* ad $\frac{3}{4}$ vi *Alvum* laxat.

Caprifolii Decoctum optimum est diureticum, in *Arthritide* conducens, & in *Lue venerea* ejus *Surculi Sarsaparillæ* substituuntur. *Succus* ex foliis est *Vulnerarius*; prodit autem egregium *Balsamum vulnerarium* ex *Baccis rubris* maturis in *Fimo equino* digestis.

Cardamomum Aroma est elegantissimum, *Ventriculo*, præ aliis, conveniens; ad *Intestinorum Flatus* & *Cruditates* ab acido oriundas, nec non *Vertiginem* à *Ventriculo* ortam speciatim laudatur. *Memoriam* confortat

fortat. Destillatum paucum sed elegans dat *Oleum*.

Cardiaca præcipuè convenit *Suffocationi hypochondriacæ* Infantum.

Cardui benedicti folia cocta in *Febribus malignis*, *intermittentibus* post *Vomitum*, *Sudorem* movendo conducunt; *sanguinem* etiam *grumosum* per *Urinam* expellunt. Semen in *Convulsionibus* & *Pleuritide* usurpatur, expectando sudorem.

Carduus Mariæ in usu anti-pleuritico priori non cedit. Semen ejus in Pulvere contra *Morsum canis rabidi* laudatur.

Carlinæ Radix inter Alexipharmacà refertur.

Cari Semen speciale carminans est, & anticolicum. *Oleum destillatum* illius in iisdem Affectibus & *Cardialgiâ* conducit, *Urinam* item promovet, eamque suavis odoris reddit; aliàs & *Tragæas* post pastum sumendas ingreditur.

Caryophylli hortenses rubri cæteris præferuntur. Vis horum consistit in parte vol. mercuriali, unde amici sunt *Capiti*, in *Apoplexiis*, *Epilepsiis*, &c. speciatim in Senibus. *Conserva flor. Tin.* ad *Apoplexiam* præcavendam, uti & *Aqua destillata* contra *Loquelam amissam* adhibetur.

Caryophylli aromatici Aroma sunt oleosum, immisso acu candente *Oleum* fundens, modò boni sint. Stomacho autem conducunt, & cruditates acidas expellunt. *Oleum Caryoph. dest.* cum *Oleo Camph.* contra *Dolorem dentium* valet; adversus *Februm rigores* autem sumitur ante Paroxysmum internè, vel sterno illinitur. Mulierum Affectibus uterinis conducit.

Caryophyllatæ Radix colligitur antequam in Flores abierit. Cephalica est, & sudorifera; specialiter in Affectibus catarrhalibus lympham corrigit, Stomachum (in formâ *Vini medicati*) confortat, & *Icterus* profigat.

Castaneæ crudæ, flatuosæ & stomacho nocivæ sunt; coctæ verò benignè adstringunt: in *Asperitate faucium* & *Fluore albo* interdum usurpantur.

Centaurium minus amarissimum est & febrifugum. *Decoct. Summit.* ejus, præmisso Vomitu, in *Tertianis intermittentibus* instar omnium est. *Bilis* etiam vitia corrigit, *Menses* ciet, & *Cachexiæ* adversatur. Clysteribus pro stimulo additur. *Abscessus* item & *Ulceramundificat*. In *Aperientibus* ejus *Extractum* seu *Succus inspissatus*, & *Sal fixum* primatum ducunt.

Ceparum vis consistit in Sale vol. acri mercuriali, seu admodum subtili, quod coquendo leviter evanescit; habent & *Sulphur*, quod foetorem dat. Sunt insigniter *Diuretica*, & in *Febribus malignis* quandoque sudorem movent. *Succus* ex *Cepâ cavâ Theriacâ* repletâ & affatâ in *Febribus malignis* propinatur. In aceto maceratæ *Menses* acerrimè ciet. *Cataplasma* ex *Cepis* & *Allio* cum *Adipe anserino* subactis, *Inguini* vel *Renibus* applicatum, *Urinæ suppressionem* revocat. *Tonsillarum inflammationes* externè curant. *Abscessibus malignis* *Theriaca* cum succo *Ceparum* applicata convenit. Applicantur & *Morsui canis rabidi*; item crudæ cum Sale contusæ in *Ambustionibus* adhibentur; *Tumores* difficulter suppurabiles, tam *malignos*, quàm *benignos*, acidum debellando, & humores crudos incidendo maturant, ac tandem aperiunt.

Cerasa acida blando acore *Appetitum* conciliant, in Aceto macerata & masticata *Sitim* & *Æstum febrilem* compescunt. Condita, perforata, & *Vino* infusionis *Croc. metall.* crebrius irrorata, & exsiccata, & dehinc in ore masticata Vomitum ciet. *Nuclei* masticati diuretici sunt, & *Renes* purificant. *Oleum ex nucleis expressum* rarum est, sed contra *nephriticos Dolores* commendatissimum. *Cerasa dulcia* dant Spiritum volat. aromaticum & suavis odoris, qui in *Loquelâ amissâ* vel *Epilepsia* lin-

linguæ admotus, vel internè propinatus multum commendatur, atque hinc inter *Cephalica* tanquam *specificum* refertur. Notandum autem *Specifica* huic vel illi parci non inservire propter sympathiam ullam occultam; sed quia mediante circulatione in universum corpus diffusa, mechanica suâ conformatione certis quibusdam partibus se insinuant, ut effectum suum exsequantur.

Chærefolium est temperatum quasi aroma, in *Vertigine* à Stomacho ortâ præsentaneum remedium. In casu ab alto grumofum sanguinem resolvit; est etiam vulnerarium & diureticum, unde in *Ulceribus Renum* deprecatur. Paratur inde *Essentia* contra *Vertiginem*, quæ conducit etiam *Mulieribus*, quibus Lac in mammis coagulatum est. Coquitur in *Cerevisia* vel *Jusculis*; vel cum pane Butyro oblito comeditur. Habet & usum externè in Cataplasmate diuretico.

Chamædrys & *Chamæpytis* Affectibus articulorum sunt dicata; sed parum juvant. In *Scorbuto* dein & omnibus ferè Morbis *chronicis* frequenter adhibentur. Dicuntur etiam *Mictum cruentum*, & *Febres intermittentes* curare.

Chamomillæ Romanæ vis consistit in Sale vol. oleoso, unde anodynum est & carminativum, in *Colicâ* simile non habens; præsertim ejus *Oleum* ex flor. destill. carulei coloris, quod tam internè quàm externè umbilico illitum mirificè prodest. In *Doloribus post partum* internè *Oleum* & *Essentia* hujus Herbæ propinantur, & externè Sacculus in Vino coctus Abdomini applicatur. Ita *Menses* & *Urinam* ciet. Externè *Tumoribus flatulentis* felici cum successu adhibetur.

Chelidonium majus amarissimi est saporis. Succus plantæ recentis cum Vino *Icterus* perfectè curat. In *Febribus malignis* pro egregio sudorifero cum Sale ammoniaco propinatur. Oculos etiam clarificat, & nubeculas

removet ; inprimis *Aqua* ejus *destill.* Oculi humores restituit. Recens contusum & pedibus applicatum, eorundem Tumores, à *Morbis* chronicis ortos, tollit. Usurpatur etiam *Radix*.

Chelidonium minus acre antiscorbuticum est. Succo ejus tumentes *Hæmorrhoides* illinuntur, imò & intus ille assumitur.

Grana Chermes confortant, *Abortum* præcavent, Fœtum roborant, *Memoriam* instaurant, & tristitiam seu metum abigunt. In *Melancholia hypochondriaca* Confectio *Alchermes* cum *Coralliis* mista summum solatium adfert. *Tinctura* ejus cum *Camphora* in *Melancholia* & *Morbis* cum delirio conjunctis famosa est. *Hartmannus* Extractum Conf. *Alchermes* cum succo *Pomorum Borsdorsianorum* commendat in *Affectibus hypochondriacis*.

Flores Cheyri & eorum *Aqua*, usurpantur internè ad *Partum*, *Lochia* & *Secundinas* expellenda; externè verò illinitur *Oleum* abdomini pro sedandis *Doloribus post partum*. In *Affectibus Capitis* non adeo conveniunt, cum minus sint *Aromatici*.

China vera nigra texturâ constat admodum acri, & volatili aromaticâ, satisque penetrante. *Radix* autem *nodosa*, ad nos allata, est tantum *Sylvestris*, non *Hortensis*, ideoque magis temperata, vi tamen sudoriferâ in *Decocto* antivenereo maximè pollens. Convenit ejus *Decoctum* in *Scorbuto* membra exteriora affligente, *Arthritide vagâ scorbuticâ*, & *Paralysi scorbuticâ*. *Radix Chinæ* in Sero lactis cocta *Senibus catarrhosis* & *podagricis* est admodum proficua. Paratur & inde *Essentia*.

China Chinæ seu *Cortex Peruvianus*, si genuinus sit, est crassus, spissus & albicans, saporis amarissimi, similis radici *Gentianæ*. Usus ejus est in *Febris intermittentibus*, *quartanâ præprimis* & *tertianâ* tam simplici

plici quàm duplicatâ, præmisso tamen Vomitorio. Infunditur scilicet *Cortex* à ʒi. ad ʒiii. in *Vino*, & *Infusum* hauritur bihorio ante paroxysmum. Operatur per Sudorem, interdum per Vomitum, rarò per Sedes. Si genuinus sit, post secundam aut tertiam assumptionem *Quartanæ* cessant: verum usui ejus Purgans adhuc superaddendum est. Quod si minus genuinus sit, periculosa & sæpè lethalis ejus usurpatio est; unde *Lignum colubrinum* aut *Gentiana nostra* comòdè illi substituitur, licèt tardius hæc suum effectum salutarem prodant. Interea certum est, hunc Corticem operari, acidum vitio digestionis primæ contractum, à quo *Febres Intermittentes* oriuntur, corrigendo.

Ciceris semen diureticum, cujus *Decoctum* cum *Rad. Petrosel.* in Jusculo carnis *Puerperis* post partum euporiston est; nitrositate enim suâ uterum abstergit, *Secundinas* movet, & subsistentibus *Virginum Mensibus* succurrit. *Lac* minimè cogit.

Chrysanthemum Peruvianum non tuberosum seu *Flos solis*, dat scapum seminum non maturorum, qui incisus ac decoctus copiosum præbet *Gummi*, quod quidam tanquam *Vulnerarium* singularissimum in formam *Emplastri* redactum extollunt.

Cichorium in subjectis biliosis multum præstat. Consistit ejus vis in Sale alcali temperato, quo abstergit per urinam, & mitigat in abdomine *Phlogoses* & *Tormina*, orta ab effervescentiâ Salis vol. in Bile cum acido vitioso digestionis primæ; unde Infantibus recens natis & in *chronicis Affectibus*, cruditates corrigendo convenit. Ex Floribus fit elegans *Aqua ophthalmica per deliquium*, quæ in *Albugine* & aliis oculorum Affectibus detergens egregia est. Paratur inde *Succus* forti decoctione elicitus, qui Sale essentiali ferè nitroso imprægnatur, & in Extractum inspissatus *Oleosita-*

tem aliâque *Bilis vitia*, calidæ Hepatis intemperiei adscripta, egregiè corrigit.

Cicuta exulat à medico usu interno ob venenosam, quâ pollet, qualitatem. Sunt tamen qui *Scirrhus Lienis & Hepatis* zi. Radicis curare volunt. Externè fit inde *Emplastrum*, quod cum Gum.amm. in Aceto soluto mixtū *Strumis* adhibetur. Quin & ipsam *Plantam* cum *aqua Cherefol.* vel *Succum* cum *aceto*, ad *Lac* inhibendum, ut & ad *Mammas* ex lacte coagulato induratas, imò & *Tumorem penis* ex nimia Venere, applicamus.

Cicutaria palustris est Modernorum decantatum antiphthiticum præservativè & curativè, Semen nempe crudum sæpiùs assumptum.

* *Cinamomum* nulli analeptico cedit. Tota ejus existit vis in Oleo; quod si cum *Semine cannabino*, ut sæpè fit, destilletur & adulteretur, fit squalidum, inodorum & nigrum. In *Syncope*, *Nauseâ* aliisque Stomachi affectibus præstantissimum est. Convenit etiam ejus *Aqua* non secus ac *Oleum* ad omnes *Uteri Affectus*, *Partum* nempe *difficilem*, *Fætum* roborandum, *Menses*, *Secundinas*, & *Lochia* expellenda. *Oleum* ex *Cinamomo* copiosissimum habetur, si compages ejus cum *Phlegmate Vitrioli* nonnihil referetur. Verùm in destillatione vulgari per excessivum ignem *Oleum* comburitur; concinnius ergo fit inspergendo frustula Cinnamon modico Vini, & postea ex V. B. per retort. destillando. Habet utique *Cinamomum* *Oleum* duplex, subtile unum, phlegmati supernatans, aliud crassum rubicundum (quod vulgare est) in aqua subsidens. Reddit etiam acidum manifestum, cum cortex sit resinofus. *Syrupus*, qui prostat, nil valet. Melior est *Tinctura* seu *Essentia* cum Saccharo in Syrupum redacta. *Cinamomo* similis est *Cortex winteranus*, in *Scorbuto*, *Malo hypochondriaco* & *Affectibus Stomachi* usitatus.

Citrus succum reddit in *Febribus malignis* ardentibus,
& in

& in *Scorbuto*, ex aëris inquinamento contracto, egregii usus: gaudet enim acido volatili, quod acidum *Scorbuti* rancidum corrigit. In quem Finem habetur & *Conserva pulpæ Citri*. *Cortices* verò sunt admodum *Oleosæ volat.* & *Essentiam* dant in *Flatibus* egregiam. Habetur & *Acetum Citri* pro *Morbis epidemiciis*. Fiunt etiam ex *Seminibus Emulsiones* in *Febribus petechialibus & malignis* egregii usus. Fit denique ex toto *Citro Essentia*, excipiendo Succum oleosum corticis Saccharo, deinde pulpam albam à succo liberatam cum aquâ fermentando, & postmodum destillando *Aquam spirituosam*, quæ Stomacho convenientissima est, & imprimis iis conducit, qui ægros *Morbis malignis* afflictos necessario visitare tenentur.

Citrulli semen diureticum est & ingreditur *Emulsiones* in *Febribus malignis*, *Dolore nephritico*, & *Ardore Urinæ* usuales.

Cocculæ orientales, in pulvere cum Butyro illitæ, *Phthiriasin* & *Pediculos* fugant.

Cochlearia gaudet Sale volatili acri, ratione cujus in *Scorbuto* & *Morbis chronicis* tartareis usitatissima est. In illis tamen, in quibus est acidum acre, *Phlogoses* & alia Symptomata excitat; nisi cum Lacte vel Sero lactis, aut Vino, temperetur acrimonia ejus salsa volatilis. Ejus *Succus* *Gingivis scorbuticis* prodest. Paratur ex eadem *Sal volat. urinosum*, vel per se destillando, vel fermentando & putrefaciendo. Fit etiam ex *Cochleariâ*, quæ florere incipit *Oleum destillatum*, quod in *Scorbuto* plurimum valet.

Contragerva usurpatur pro sudore ad zi. in *Morbis malignis* & *venenosis*.

Consolida media vulneraria est, tam internè quàm externè. Decoctum ejus in *Phthisi* & aliis *Exulcerationibus* satis est frequens; laxat blandè alvum, contra naturam aliarum *Consolidarum*.

Corallina convenientissimum est remedium contra Lumbricos, ad ʒi. in pulvere aliquoties datum.

Coriandrum aromaticum est & stomachicum egregium; *Cruditates* enim acidas & inde natas *Inflationes* præcavet. *Acetum*, cum quo vulgo præparatur, ei omnem vim surripit. Fit exinde cum *Saccharo* & *Scammonio* *Confectio laxativa* egregia.

Coryli surculi juniores per descensum destillati *Aquam* reddunt *spirituosam* acidam, cum subsequente *Oleo*, quæ omnia legitimè rectificanda sunt. *Oleum* hoc ad gut. 8. vel 9. in *Epilepsiis*, *Vermibus* enecandis, *Pediculis* fugandis, & *Odontalgia* sopiendâ, multum præstat; & in *Partu difficili* Umbilico illitum congruit: est enim anodynum. *Corylus* post centum annos *Viscum* plorat, cui in *Epilepsiâ* curandâ simile est vix remedium.

Costus acris est, oleosus, adeoque aromaticus. A Medicis masticatus ab Ægrorum contagio maligno præservat. *Oleum costinum* in *Paralysi* remedium est optimum.

Croci flores gaudent *Oleo* vol. & admodum spirituofo; fortiter penetrante: cujus intuitu vim obtinent inebriantem seu narcoticam, quæ tamen non confundenda est cum cæteris stupefactivis. Cordiale item insigne, stimulatque *Urinam*, *Menses* & *Fætum*, Jusculum scilicet ex *Cerevisia*, *Croco* insigniter tinctâ. In *Asthmaticis* atque *Dyspnæis* ʒi. in *Vino* generoso commodè propinatur. In *Affectibus* etiam Capitis *Spiritus* animales reficit. Verùm, si dosis ejus nimia sit, malignitate suâ narcoticâ *Ebrietatem*, *Delirium ridiculum*, quandoque *Mictum cruentum*, & ipsam mortem infert. Externè in *Agrypniis* sacculus *Croco* repletus Capiti suppositus extemplo juvat; cautè tamen & non nisi fortioribus adhibendus est. Ventriculo impositus *Vomitum* sistit; verùm si justo diutius detineatur, prorsus interimit. Cæterùm ipse quoque *Crocus* nodulo inclusus & cum

cum Camphora de collo è regione Ventriculi suspensus, remedium est Melancholicis apprimè conveniens. Sic & cum Spiritu Vini membra frigore laesa restituit. Pro *Essentiâ Croci* optimum menstruum est *Aqua Vitis*, quæ tamen non extrahi, ne vis volatilis cum menstruo avolet, sed sub forma *Essentiæ*, quæ in *Dysenteria* internè est elegans, asservari debet. Præterea convenit *Crocus* pro concoquendis & maturandis *Tumoribus* & *Doloribus* qualibuscunque membrorum sistendis.

Cubebæ gaudent Sale volat. acri minus temperato. *Memoriæ* roborandæ dicatæ sunt, adeoque Somnum conciliant & Venerem insimul stimulant; proinde cavendum, est ne nimius eorum usus pro *Memoriæ* acumine *Stupiditatem* inducat. Grana utique cruda manè deglutita in *Affectibus Capitis*, à Stomacho ortis, conducunt.

Cucumeris & *Cucurbitæ* semina tantum sunt in usu pro Emulsionibus anti-febrilibus: sunt tamen, qui carnem in taleolas dissectam capiti raso in *Phrenitide* applicent.

Cumini semen gaudet Oleo salino temperato aromatico; convenitque in omnibus cum *Aniso*, excepto quod *Lac* intercipiat. *Colicam* interea multum levat, *Menses* stimulat, & in specie pro *dolorosis Mensibus* corrigendis nil præstantius. *Oleum* ejus Umbilico illitum *Tormina Infantum*, eorumque Suffocationem tollit, fortem etiam *Urinæ* odorem conciliat interne sumptum, *Stranguriamq;* sanat.

Curcuma convenit in omnibus *Affectibus cachecticis*, & ubi Bilis peccat, in *Ictero* nimirum.

Cuscuta super *Thymum* crescens *Epithymum* dicitur; super *Hyssopum*, *Epiphyssopum*. Habentur hæ plantæ pro nitrosis, adeoque pro laxantibus diureticis, quæ & *Mass. sanguineam* purificant.

Cyani flores *Menses*, *Urinam* & *Lochia* suaviter pro-

movent. In Affectibus Oculorum, ex *Variolis* ortis, liquor inde per deliquium paratus utramque facit paginam.

Cyclaminis radix succum acrem suggerit, qui Abdomini illitus in *Hydrope* laxat. Paratur & inde Unguentum, quod idem præstat. Succus hic durissimos emollit *Tumores*, & in hunc finem Emplastra splenetica ingreditur: linteo etiam exceptus & ano blandè applicatus *Hæmorrhoides* levat.

Cynoglossa narcotica est & adstrictoria; modernis autem exoleta; in nonnullis tamen Regionibus ex ejus Radice succulentâ *Unguentum anodynum*, extus cum fructu usurpari solitum; & *Massa pilularum* paratur, quæ ad gr. ii. vel iij. intus datur, ad dolores qualescunque sistendos, *Catarrhos Pectoris* acres & salfos corrigendos, ac *ferinam Tussim* compescendam.

Cynosbati flores magis odori, sunt quàm hortenses. *Eructus* sunt diuretici, siue cocti siue conditi, adeoque à *Calculo* præcavere feruntur. Quin & in *Sodâ*, remotis lapillis, stamina cum Saccharo conducunt. In *Spongiis* ejus reperiuntur Vermiculi in aceto contundendi, quo illinuntur tempora pro conciliando Somno; & internè etiam commendantur in *Epilepsiâ* tollendâ, atque & *Urinâ* movent.

Cyperi radix reliquis aromatibus est paulo acrior; & paludosa loca amat, uti omnia plerumque vegetabilia Sale vol. prædita. Ejusdem est usus cum Aromatibus.

Cydoniorum vis in Sale acido austero consistit, unde blandè adstringunt, *Stomachum* & *Appetitum* roborant; *Vomitum*, *Nauseam*, *Dysenteriam* & *Diarrhæam* curant. In eorum enim succo inspissato Sal ejusmodi crystallinum ad oculum apparet. Externè in *Vulneribus venenatis* conducunt. *Seminum* vis consistit in *Mucilagine*, quæ cum phlegmate Vitrioli parata in *astu* & *Faucium affectibus* conducit; atque addita Camphora & Saccharo Saturni

Saturni in *Ambustionibus* & *Ardore Hæmorrhoidum* egregiè juvat.

D.

D*atura* Indorum narcotica est, adeo ut sint, qui ipsi *Turcarum Opio* eandem præferant.

Daucus Creticus in usu est uterino, *Decoctum* autem seminis in *Cerevisia* egregium est diureticum, & à *Calculo* liberat.

E.

E*ndivia Cichorio* temperatior est; quod vide suo loco. *Equisetum* in *Vulneribus* constringendis commendatur, item *Aqua* ejus destillata pro vehiculo medicamentorum in *Nephritide* habetur.

Eruca & *Sinapi* habent *Sal vol.* admodum acre, unde *Appetitum* conciliant & in *Scorbuto* conveniunt, sive cruda, sive recentia, contusa cum *Vino*. Certè in *Apoplexiâ* melius remedium non datur, præsertim *Spiritu* exinde cum *Calce vivâ* destillato. Paratur quoque exinde *Electuarium* in his *Affectibus* & *Venere* stimulanda commendatissimum. *Cuti* cum fermento imposita *Veficas* excitant; masticata autem *phlegma* ex ore eliciunt.

Erysimum constat *Sale vol.* pungente, ratione cujus in *Faucium Raucedine* seu *Tussi chronicâ*, à *Stomachi muco* ortâ, non inelegans est. Externè *planta* & *semen* contusa *Scirrhis*, ad *Cancrum* degeneraturis, cum *Melle* applicantur quotidie semel cum fructu.

Eupatorium hepaticum est. *Fibræ radicum* in *vino decoctæ* *Alvum*, *Urinam* & *Vomitum* quandoque movent, teste *Gesnero*.

Euphrasia inter *Ophthalmica* tam interna quàm externa primatum ducit. *Musto infusa Vinum* dat in *Hebetudine oculorum* conveniens.

F.

F*abarum stipites* mediante calcinatione *Sal* reddunt valde diureticum. Externè *farina* in *Contusione*, &

Inflammatione partium glandulosarum, præprimis testium, cum Aceto & Lithargyrio multum prodest. In *Tumore* etiam *Mammarum* Farina hæc non incongrua existit. *Aqua florum* cosmetica est.

Ficus temperatâ gaudent dulcedine, unde in *Raucedine*, *Tussi* & *Urinæ acrimoniâ* conveniunt. In *Variolis* frequentis sunt usus. Coctæ alvum laxant. Externè *Ficus* assatæ & calidæ *Tumores* emolliunt & maturant, & *Gingivis suppuratis* succurrunt; quin & ad *Tussē* faciunt removendam, si in Spiritu vini infundantur, hicq; postmodum accendatur & hauriatur.

Filix in chronicis maximè commendatur; in *Melancholicis* cum *Sabinâ* coquitur & propinatur.

Feniculum *Variolas* expellit & *Oculos* protegit; egregium est nephriticum, in omnibus *Renum Affectibus* polychrestum; ejus *Decoctum* mirè Lac auget. *Oculis* verò commendatissimum est, inprimis à lucubrationibus nocturnis læsis, in quem finem *Liquor ex Saccharo* caulibus excavatis immisso *Collyrium* præstantissimum est. In omnibus ferè cum *Aniso* convenit.

Flammula Jovis ratione Salis vol. acris antiscorbuticum est. Per frequentem cum Spiritu vini cohobationem Spiritus egregius inde elicitur. Extrinsecus *Vesicas* excitat.

Fenum græcum externè usurpatur pro scopo anodyno & resolutivo.

Fragaria in *Cachecticis* & *Ictericis* frequenter adhibetur. Fructus gaudent alcali vol. blandissimò; unde *Renes* abstergunt & *Massam* sanguineam egregiè purificant. Cavendum ne nimius eorum usus *Cholera* aliosque *Intestinatorum Affectus* excitet.

Fraxini folia vel succus *Vulneribus* applicata, *Hæmorrhagias* sistunt. *Cortex* seu *Lignum* habet omnes *Guaiaci* vires in usu antivenereo; applicatum autem naribus vel recentibus *Vulneribus*, *Sanguinis fluxum* extemplo sistit; & *Dentium* cavitatibus intrusum vel
Gin-

Gingivis affricatum *Odontalgiam* fugat. Notandum autem, quòd certum & determinatum tempus requiratur ad ejus collectionem. Semina lithontriptica sunt & Venerem stimulant. Alias Lignum alterà extremitate igni commissum liquorem exudat in Affectibus Aurium commendatissimum.

Fumaria constat Sale vol. non adeo nitroso. Succus expressus in *Scorbuto*, *Malo hypochondriaco* & *Scabie* acorem vitiosum corrigit, & Urinam ciet. Succus autem diu non durat, nec coctionem fert herba. Parantur exinde *Conserva* ejusdem usus; ut & *Pilulæ* cum *Mercurio dulci*, in *Scabie* & *Lue venereâ* usurpatæ.

Fumaria bulbosa cum *Aristolochiâ rotundâ* convenit quoad contenta & vires.

G.

G *Alanga* Aromatica est & Stomachica egregia; in Affectibus flatulentis, Suffocatione hystericâ, aliisque à cruditate acidâ ortis, commendatissima.

Genistæ flores ex omni cum floribus *Capparis* conveniunt; estque ejus Sal in Vino dissolutum admodum diureticum.

Gentiana amarissima est, & alexipharmaca nobilissima. In *Morsu Canis rabidi* optimè confert, vel internè cum *Theriacâ*. In *Febribus quartanis* pulvis vel succus inspissatus multum prodest. Acidum austerum Stomachi mitigat, unde in *colicâ* & *hystericâ Passione* cum Vino calido propinatur. Externè Pulvis inspersus *Fontanellas* fluere facit. Radix quoque *Fistulis* angustis sæpè immittitur, ut *Callum Ulceris fistulosi* exedat.

Geranium Ruptianum applicatur cum Sale & Aceto plantis pedum in Tumore eorundem hydropico. Succus ejus grumofum sanguinem tam internè quam externè dissolvit.

Glycyrrhiza grati est saporis, cum amaritie quâdam in fine. Temperat acrimoniam fœtam feri & sanguinis;

nis; unde in *Raucedine*, *Tussi sicca*, *Dysuria* & *Doloribus renalibus* convenit; estque de genere nephriticorum, quæ non fundunt sanguinem, sed modicè temperant. *Hypochondriacis*, *Hystericis* illisque, qui ab aliis dulcibus offenduntur, tuto exhibetur, ex eo quod præ cæteris dulcibus sit minus effervesibilis. Si *Decocta* ingrediatur, in fine infundatur, alias dulcedinem amittit. Succus præscribendus in aquâ appropriatâ dissolutus, sic enim abjicit impuritates, quibus vulgo adulteratur.

Gramen adstringit & *Lumbricos* enecat.

Granata dulcia temperata sunt & *Mass. sanguineam* conservant. *Acidorum* succus in *Febris ardentibus* (non per se sed in *Julepis*) in *Gonorrhæa* à turgescente semine, *Appetitu vitioso*, & *Hæmorrhagiis* ab æstu oriundis, conducit. *Flores* gargarismata adstringentia ingrediuntur; *Cortex* autem validius astringit. *Infusum* florum in *Variolis* *Oculis* instillatur ad *Ulceras* præcavenda. Potest etiam *Malicorium*, vi acidum absorbendi, quandoque *Menstrua* movere.

Guaiacum in Aquâ validius decoctum, in *Lue venereâ*, *Arthritide*, *Scabie*, *Febris* aliisque *Morbis chronicis* *Massam sanguineam* purificat. Paratur inde *Essentia* cum *Spiritu Sambuci*, in *Scabie*, *Catarrhis* & *Odontalgia* commendatissima. Reddit etiam *Spiritus acidum vol.* qui ad 3i. vel 2. Sudorem movet. *Oleum destillatum* extrinsecus in *Lue venereâ* illinitur. Crasis consistit in Sale vol. & sapor quasi nitrosus est. Vis odorifera residet in Decocto. Constat ex principiis salino-sulphureo-oleosis, quæ in recessu habent acre alcalinum & acidum vol. Hoc testantur *Spiritus* ejus acidus & *Sal volatile* in formâ siccâ. Utergo paucis multa comprehendam, vis ejus consistit in parte resinosa, quæ constat Sale alcalino & acido vol. *Cortices* ejus eosdem, imò majores præstant effectus. *Oleum Ligni* cum C.C. *ustis* rectificatum penetrantissimum & maxime sudoriferum est,
ut &

ut & carminativum in *Affectibus hystericis & colicis*. In usu pariter est gummi in *Gonorrhœa*, *Lue venereâ* & *Scabie malignâ*, vel in substantiâ, vel Pilulis, vel Essentiâ cum Spiritu vini extrahendâ.

H.

H*Edera terrestris* vulneraria est, in *Ulceribus Pulmonum & Renum* nulli cedens. Cocta in Vino vel Cerevisiâ adhibetur in *Phthisi scorbutica*, *Asthmate*, & *Pleuritide*; Sanguinem grumofum resolvit, & per Urinam expellit.

Hederæ arboreæ Baccae recentes Vomitus & Secesus movent; siccatae autem ad zi in Aceto destillato vel Vino sudorem in *Peste* proficuum excitant. Externè Folia vesiculas excitant ac fluere faciunt.

Helenii radix aromaticâ vi gaudet. In Stomacho confortando, in *Asthmate* & *Tussi pectorali*, Vinum ejus per fermentationem vel infusionem paratum egregium est; ubi & *Extractum* ejus exhibetur. Decocta heleniata *Colicam* & *Paralysin scorbuticam* mediante sudore curant, & addito Fœniculo *Mercurium* è corpore propellunt. Paratur etiam ex Helenio *Unguentum* in *Scabie* proficuum.

Herniaria in *Herniis* prodest, vel decocta, vel in forma Essentiæ cum Rore majali parata, quæ egregia est.

Hypidula in viribus cum *Pilosellâ*, cujus species est, convenit.

Hordei decocta quibusdam suspecta sunt ob cruditates flatuosas; hinc in paranda cerevisiâ prius germinare debet, ut cruditates illæ tollantur. *Decoctum* hoc cum C. C. in expellendis *Variolis*, cum *Rad. Chinæ* in *Febribus ardentibus*, cum *Rad. Scorzon.* in *Petechialibus*, egregium est. Item *Emulsio* ex semine ad crepaturam cocto parata; in *Febribus benignis* valdè conducit.

Horminum spirat odorem Citratum penetrantissimum & acutum. In tribus his Affectibus (1.) *Fluxu Mulierum albo*, (2.) *Suffocatione hystericâ* & (3.) *Colica*, præstantius remedium vix habetur. Propinatur vel Decoctum ejus, vel Spiritus vini à summitatibus florescentibus aliquoties abstractus, sic enim partes aromaticas secum rapit. Externè in *Hystericis* Castoreo non cedit.

Hyoscyamus niger exulat propter virulentiam. *Albus* gaudet vi narcoticâ, opio non cedente, quæ sita est in principio sulphureo, quod ejus visciditas, circa flores reperibilis, ostendit. *Foliorum decoctum in Lacte*, cum fructu Stomacho dolenti calidè applicatur. *Semen* Conservâ rosarum exceptum *Sputum sanguinis* & omnem *Hæmorrhagiam* compescit; cavendum autem, ne nimius usus stupefaciat. *Oleum* ex seminibus expressum, Temporibus illitum, *Somnum* inducit; item *Doloribus dentium scorbuticis* conducit; imò in quacunque *Odontalgia* Radix gingivis affricta vel dentibus inserta certissimum est remedium. *Odontalgia* à Vermibus per suffitum herbæ vel seminis curatur. *Emplastrum* ex succo foliorum, & *Oleum* seminis contra quoscunque Dolores & Tumores duros usurpantur. *Semen* basis est secreti *Heurnii* contra *Hæmoptysin*.

Hyperici flores & semina contrita spirant odorem gratum & succum fundunt rubeum. Summitates florentes par vulnerarium non habent. Semen diureticum est singulare, à *Calculo* præservans & in *Ulceribus Renum* cum mictu cruento maximè proficuum; abhinc & in resolvendo Sanguine grumoso convenit. Aqua vel *Essentia* valet contra *Lumbricos*, *Tremorem artuum*, *Deliria*, & *Maniam*. Externè *Oleum* ex sem. expressum, vel oleum comm. in quo summitates maceratae sunt, in *Vulneribus*, *Convulsionibus* & *Ulceribus* partium nervosarum simile non habent.

Hyssop-

Hyssopus expectorans est, pulmonibus dicatus. Syrupus ejus & decoctum in vino, in *Asthmate* & *Tussi chronica* expectorat & viscida resolvit. Quin & Aqua ejus spirituosâ, cruditates absorbendo, Stomachi malis succurrit. Externè summitates vino calido immersæ in *Oculorum sugillatione* & *Sanguine congrumato* ex contusione multum conferunt.

I.

Imperatoria cum *Angelicâ* convenit, quam vide suo loco.

Iris nostras, ex radice suâ, tempore verno antequam germinare incipiat collectâ, succum reddit acrem purgantem & hydroticum, qui *Syrupo Viol.* corrigitur, ne fauces excoriet. Quidam destillant *Succum*, & Aquæ hinc destillatæ ℥iii. dant pro purgante. Idem est *Errhinum* efficacissimum. Quin & Oleum per infusionem in *Coryzâ* seu *Gravedine* insigniter commendatur. In *Scrophulis* hoc Oleum & Succus remedium sunt specificum. Fæcula nullius valoris est, & Radix cocturam non fert.

Iris florentina lympham acrem corrigit. Usurpatur in Pulvere, Oxymelite vel Decoctis, in *Asthmate*, *Raucedine*, *Tussi sicca*, &c. & pulveres pectorales ingreditur tanquam primarium ingrediens.

Isatis sine aëre putrefacta Spiritum urinosum, cum aëre verò Sal vol. simul suggerit; quod formaliter in planta non existerat, sed ex actione Salis alcali vol. in particulas terreas fixiores & oleosas gignitur.

Juglandis Radices, mense februario perfossæ, succum dant in *Odontalgia* efficacissimum; qui & *Podagram* curat, tam externè, quàm internè; vi diureticâ. *Cortex superior* astringens est, ex cujus succo (in faucium Affectibus adstringente optimo) cum Sal comm. evaporato fit *Vitriolum vegetabilium*, deinde *Spiritus acidus*, Corallia aliâque solvens. *Cortex interior* à 3℔. ad 3i. vali-

validissimum est Vomitorium. *Juli* seu *flores* ad 3i. in *Dysenteria* & *Passione hysterica* laudantur. *Juglandes* maturæ contra Pestem valent; contritæ *Morsui Canis rabidi* impositæ conducunt.

Jujubæ temperatæ sunt & in *Affectibus pectoris* usitatæ. Syrupus earum in *Tussisicca*, atque principio *Pleuridis* & *Variolarum*, *Stranguriâ* item & *Dysuriâ*, commendatur.

Juniperus frutex est perpetuò virens, adeoque insigniter balsamicus; qui *Ligno Sassafras* substitui potest. Ejus *Baccæ* quotannis bis maturæ sunt, & crasin totius concreti obtinent. Scatent *Oleo* aromatico nonnihil resinoso, & sunt insigniter sudoriferæ, æque ac diuretici. Unde in *Affectibus nephriticis* *Aqua*, *Roob* & *Malvaticum* (quod essentia est ex *Roob* & *Spiritu* constans) admodum conducunt. In *Affectibus catarrhalibus* & *chronicis*, primam *Stomachi* digestionem mirè adjuvant. Ratione vis sudoriferæ alexipharmaca sunt, *Menses* movent & *Hydropem* curant. Quibusdam in locis paratur *Cerevisia* ex *Baccis* per fermentationem. Paratur etiam per fermentationem *Spiritus*, *Sal volat.* & *Oleum*, in *Affectibus nervosis* & prædictis internè & externè commendata. Ex remanentiâ paratur elixivian-do *Sal fixum*, optimum diureticum in *Hydrope* & *Affectibus hypochondriacis*. *Gummi Juniperi* usurpatur pro suffitu in *Affectibus capitis catarrhalibus*. Ex *Spongiis* recentibus contusis & *Soli* expositis fit *Liquor*, qui colatus & acervo *Formicarum* impositus in *Oculorum Affectibus* admodum est proficiuus.

L:

L *Actuca* cum *Cichorio* convenit.

Lapathum acutum in *Affectibus cutaneis*, sive internè in *Decocto*, sive externè, omnibus simplicibus præfertur. *Radix* in aceto trita & imposita *Serpiginem inveteratam* curat. Eadem in *Aqua cocta*, addito
Stere.

Sterc. Gall. & instar Cataplasmatis imposita Scabiē aufert.

Lauri Baccæ sunt aroma carminativum perfectissimum ; coctæ item in *Vino Doloribus post partum*, impositæ, feliciter medentur. *Oleum Lauri* internè contra *Colicam*, externè *Ventriculo* in *Inflammatione*, *Pubi* in *Sterilitate*, *Mensium suppressione*, &c. Paralyticis denique partibus, illitum prodest. Cum floribus *Sulphuris* miscetur *Oleum Lauri* (tam per infusionem quàm coctionem) & *Corpori scabioso* illitum rarò fallit. *Oleum* hoc contra *Pediculos* quoque adhibetur. Ipsæ *Baccæ* ad ʒi. cum *Aceto destillato* vel *Vino* in *Febri malignâ* sudorem commodè movent.

Levisiæ Radix in *Vino* macerata applicatur naribus in *Passione hystericâ*. Et *Radix* & *Sem.* carminativa sunt & aromatica, in *suffocatione hystericâ* & *Partu difficili* magnopere commendata; quæ & *Clysmata anticolica* ingrediuntur.

Ligustri succus & decoctum in *Ulceribus Faucium* & *Gingivarum* externè conducunt.

Lilii albi Flores & *Rad.* habent *Mucilaginem aqueam* temperatam, unde emolliunt & suppurant. *Oleum Lil. alb.* in tardâ *Suppuratione* humorum, *Difficultate Urinæ*, & *nephriticis Doloribus Lumbis* illinitur; ubi illitum *Partum* faciliat. Quin & *Oleum florum infusum Vulnèra* consolidat.

Lilium convallium minus oleosum est, constans *Sale vol.* magis mercuriali quàm sulphureo, unde *Spiritus animales* valde reficit, & in *Affectibus capitis* primum ducit. Paratur *Spiritus* per cohobationem florum cum *Spiritu vini*, dum rore adhuc madidi sunt; vel etiam per *fermentationem*; qui ad *Affectus nephriticos* & nervinos maximè conducit; cum quo parari potest *Essentia* pro scopo analeptico egregia. *Flores* & *Rad.* in pulvere errhinum sunt haud vulgare, & satis temperatû.

Limoniorum succus cum *Citro* convenit; in specie

tamen ad *Calculum*, *Gonorrhæam*, & nimium *Æstus* *venereum* commendatur. Sunt qui ex muriâ Limonum abstractâ & destillatâ Sal. vol. acquirere volunt.

Linaria in lacte cocta vel cum pinguedine porcinâ subacta, *Hæmorrhoidibus*, inprimis *cæcis*, applicatur.

Lini semen Oleum dat, in *Pleuritide*, *Tussi*, & *Affectibus pectoris*, ad ℥ii. vel iii. egregium. Interim cum nauseosum sit, *Oleum Amygd. dulc.* ei præferri debet. Alias in *Colicâ* & *Obstructionibus alvi*, à *Dolore nephritico* ortis, in formâ *Clysteris* confert.

Lupuli flores recentes sunt pingues resinosi, suavi-que admodum odore præditi; adeoque Oleo gaudent, quod *Cerevisiam* ab acescentiâ præservat. In genere acidum corrigunt, adeoque in *Morbis chronicis*, *Ictero*, *Hypochondriacis*, &c. adhibentur. Summitates recentes sæpius comestæ alvum lenius cient, & *Mass. S.* fermentatione blandâ depurgant; unde *Scabiem* certò præcavent.

M.

M *Ajoranæ* vis consistit in Sale vol. admodum oleoso. *Oleum* ejus externè capiti illitum *Catarrhos* dissipat, & naribus Infantum applicatum, mucum resolvit, adultisque olfactum amissum restaurat. *Herba* in Pulvere errhinum est.

Malvæ arboreæ florum in Lacte decoctum egregium est gargarisma in *Affectibus faucium*. *Quin* & *Pulvis* florum cum melle & alumine *Fauces scorbuticas*, inprimis *Mulierum*, levat.

Malva vulgaris continet substantiam aqueam. emperatam, nonnihil mucosam; unde maturat, emollit & acrimoniam falsam temperat. *Conserva florum* *Affectibus urinariis* dicata est. *Malva* denique in *Doloribus capitis* externè in lotionibus adhibetur. Alii *Lini-mentum* parant ex *Malvâ* cum *Butyro* non salito & *Camphorâ*.

Mandra-

Mandragoræ Cortex in Tumore scirrroso discutiendo Cicutam superat.

Marrubium album odorem habet citratum, & pituitam primarum viarum egregie resolvit. Unde *Syrupus* ejus in *Tussi Senum*, quæ in Stomacho ut plurimum radicatur, & *Decoctum* ejus in *Hydrope Uteri* valdè laudantur.

Marum cum *Majoranâ*, cujus nobilior ferè species est, convenit.

Matricaria odoris & saporis penetrantis est, unde *Mulieribus* est dicata in pellendis *Mensibus*, *Lochiis*, & *Doloribus post partum*. Clysmata etiam carminativa ingreditur. Contusa item & fronti applicata *Cephalalgiam* levat, modò odorem ejus ferat *Æger*.

Melilotus magis est vol. & resolutivus quàm *Malva* & *Althæa*; quin & vi anodynâ gaudet, in *Doloribus podagricis* applicatus.

Melissa aromatica est, sed simul volatilis & mercurialis, parumque admodum oleosa. Unde in *Virium prostrationibus*, *Apoplexiâ*, *Sterilitate* & *Palpitatione Cordis* maximè conducit. Paratur inde *Essentia*, quæ *Memoriam* roborat, & ætatem senilem quasi cum juventute commutat.

Mentha crispâ & *Calamintha montana* Stomachum, ejusque *Affectus* inprimis respiciunt; *Cruditates* præcipuè acidæ, tollunt; *Lactis* coagulationem præcavent. *Oleum destill.* Stomacho illitum *Vomitum*, *Cardialgiam* & *Nauseam* arcet. *Nervinum* quoque egregium est. *Acetum Menthæ* tam internè quàm externè, quin & ipsa *Herba* contusa cum fermento applicata, *Vomitum* sedat.

Mercurialis gaudet *Succo salino mercuriali nitroso*, ratione cujus internè abstergit & laxat.

Mespila immatura condita valdè adstringunt, Stomachum roborant, & fluxiones quascunque sistunt.

Capiti applicata *Capillorum defluvium* inhibent. Semina pariter adstringunt, atq; usurpantur in Gargarismatibus, & Injectionibus pro *Ulceribus*. *Nuclei* in pulvere acidum in primis viis destruunt, atque adeo à *Calculo* præservant.

Meum cum *Angelicâ* vel *Feniculo* in viribus conspirat.

Milium gaudet mucilagine temperatâ copiosâ, admodum nutritivâ. Decoctum ejus ad crepaturam Sudoriferum est in *Tertianis* egregium; quod & *Variolas* promovet, sanguinisque fervorem mitigat. Externè Sacculi ex Milio & Sale tosto capiti vel ventri, pro *Cephalalgia* vel *Torminibus*, applicantur.

Milium Solis Calculum pellit, *Gonorrhæam* levat, & Parturientibus subvenit, ad zi. vel ii. cum quocunque vehiculo.

Millefolii succus recens, vel & ipsa planta recens contusa, *Vulnera* recentia citra suppurationem consolidat. *Rad. recens* naribus intrusa *Hæmorrhagiam* movet. Internè Decoctum herbæ *Abortum* præcavet; *Hæmorrhagias* internas, *Fluorem album* & *Gonorrhæam* compescit; *Menses* autem movet.

Momordicæ Fructus macerantur in Oleo olivarum, quod exinde summum *Vulnerarium* evadit, præsertim in *Fissuris mammarum* & *Hæmorrhoidum doloribus*. Semen per se Oleum non fundit, quia nimis durum est.

Mora immatura succum dant per expressionem ad quoscunque *Alvi Fluxus* commendatum; qui inspissatus *Roob* dicitur in *Faucium Affectibus* aliisque astringens egregium.

Nux Moscbata oleosa est & temperata, quam ambiunt filamenta flava *Macis* dicta, magis volatilia, acris & penetrantia. Hujus *Oleum* admodum conducit in *Vomitu*, *Cruditatibus*, *Diarrhæâ* & *Stranguriâ*; quin & vi carminativâ non cedit Oleo Aurantiorum. Decoctum

etum Macis vel Nucis moschatae egregie convenit in *Flatibus uteri* ab aere frigido post partum hausto oriundis, ubi & fumus Nucis genitalibus comode excipitur. Propter nimiam Oleositatem Noces hae Stomachum gravant. In *Dysenteria* affricantur pani ac cerevisiae, vel coquantur cum Aceto ros. & Vitello ovi, quod comedendum. Vel paratur *Magisterium*; destillantur sc. cum Aqua, quae ab Oleo fixo supernatante separatur, deinde cum Spiritu vini omnis color extrahitur, donec cadat Pulvis albus, qui ad ℥ij. vel ʒi. in vehiculo calido propinatur. Externè *Oleum* Stomacho illitum *Cardialgiam* fugat, Umbilico verò Fœtum roborat.

Musculus quercinus altringit sive in decocto datus, sive in pulvere. In *Musco terrestri* verò reperitur *Farina vol.* sulphurea ad candelam facile inflammabilis, idque cum sonitu, dosi ℥ß ad *Epilepsias* & *Hecticas* Infantum commendata. Alvum etiam suavissimè laxat, sed colligi debet mense martio,

Myrtilli Baccæ semina habent parva, sed admodum dura, quae Intestina exulcerant & *Dysenterias* grassari faciunt.

Myrti Baccæ arefactæ cum odore grato & aromatico potenter adstringunt. *Oleum* ejus in *Tussi* cum *Hæmoptysi* conjuncta conducit.

N.

NAPI semen Emulsionem expulsivam ingreditur, in *Febribus malignis*, *Variolis* & *Ictero* adhibitas.

Nasturtii vis consistit in Sale vol. admodum acris; Renes abstergit, & in *chronicis*, *hypochondriacis* & *scorbuticis* Morbis præstans est; *Quartanas*, in primis *Scorbuticas*, curat, interdum Vomitus movendo. Succus *Lumbricos*, quibus sæpè affliguntur *Scorbutici*, pellit. Semen ejus *Oleum* possidet, non tamen adeo copiosum, ut Aromata; & Emulsionem *Variolarum* expulsivam ingreditur; imò *Succus* vitia *Lactis* in Infantum

corporibus , unde *Variolæ* sæpè oriuntur , emendat. Externè Puerorum *Tineæ* & *crustosæ Scabiei* Semen cum Pinguedine porcinâ subactum applicatur. Adhibetur etiam *Herniis* cum *Gum. Carann.* & *Alb. ovi* , quod acrimoniâ suâ causticâ uberiores alimentorum affluxum excitet , hocq; ipso Peritonæum eo facilius consolidat. Succus in *Lethargo* naribus admovetur , unde paratur & Spiritus antiscorbuticus egregius.

Nephriticum lignum Aquam, cui infunditur, cæruleam facit in loco umbroso , in obscuro viridem, & in pellucido claram. Diureticum est , adeoque in *Affectibus nephriticis* , *hydropicis* & *spleneticis* polychrestum.

Nicotianæ vis consistit in Sale vol. acerrimo , cui in recessu jungitur Oleum admodum crudum ; unde mucus incidit , vomitum movet & alvum laxat , ad 3i. Vino infusum. In *Asthmate* , *Empyemate* , & *Pleuritide* suppuratâ , egregiè commendantur *Decoctum* ejus & *Syrupus*. *Clysmata tabacina colicos Dolores* sistunt , & alvum laxant. *Essentia* paratur cum Spiritu vini, addito Nitro fixo , virulentiam corrigente : quæ inspissatur etiam ad Extractum, cujus tantillum linguæ impositum copiosum phlegma elicit ; ubi cavendum, ne in Stomachum dilabatur. Quod *Oleum* ejus *narcoticum* sit , patet ex masticatione Tabaci, proficuâ in *Odontalgia* ; nec non ex fumo , qui somnolentiam & stuporem infert ; & ex decocto , in *Pediculis* necandis & curandâ *Tineâ* , capiti applicato, quod stupidos & quasi ebrios reddit , & , nisi cautè usurpetur , Infantes *Cardialgiâ* affligit. In Plantâ *succulentâ* Sal. vol. aliis humoribus temperatur , in *aridâ* verò per putrefactionem evehitur & acrius fit. Succus recens *Vulneribus* commodè instillatur , *Tumores duros* mirè emollit , Reni applicatus *Quartanas* curat. Decoctum , Infusum , vel Oleum , in *Vulneribus* & *Affectibus cutaneis* laudem merentur. Fumus phlegmaticis & catarrhosis conducit , præprimis si addatur

dantur *Succinum, Mastix, Sandar. Flor. Spic. nard. Styrax*, irrorata prius Oleo anisi seu succin. Laudatur autem iste Fumus, qui attrahitur ex infundibulis vitreis, vasculo excretorio, in quod Oleum destillat, præditis, ut solum Sal vol. cum Fumo hauriatur; interim abusus ejus Stomachi fermentum obtundit, Pulmones aridos facit & maculis nigris conspurcat. Prostat ejus *Oleum destill.* cujus pauca guttula quodvis animal enecant. Ablatâ tamen istâ vi narcoticâ Tabacum Hystericis convenientissimum est remedium.

Nigellæ Semen, vel Oleum ejus infusum, cum Oleo Major. Naribus olfactum restituit.

Nummularia antiscorbutica est, utut temperata.

Nymphææ flores succulenti sunt, & in recessu habent Sal vol. temperatum, ratione cujus fervorem & acrimoniam mitigant in Febribus, Mania & Gonorrhæa. Oleum temporibus illitum *Vigilias & Æstus* arcet.

O.

OLEÆ fructus immaturi muriâ conditi austeri sunt stomachici, Muriâ verò dat Sal egregium diureticum: maturi fructus ob Oleositatem Stomachum gravant. Ex maturis fit etiam Oleum *olivarum* vulgare, quod intus vel in Clysmate assumptum alvum solvit; à nimio tamen usu Oleositate suâ Stomachum dejicit, & lubricum reddit, ut facilè Vomitus sequantur; præterea insignem fovet acrimoniam, acidumque occultum, quo pylorum stimulando & contrahendo, Vomitus movet. Habet interim Sal volatiliissimum, ex quo cum Sale Tartari singulare menstruum paratur. Ex immaturis Oleum expressum, *Omphacium* dictum, austerum est & adstringens, quod fibras roborat. Alias ex Lateribus, Oleo olivarum sufficienter imprægnatis, distillatur Oleum vol. insigniter penetrativum, quod in Tumoribus scirrhis resolvendis optimum habetur remedium.

Ononidis Rad. diuretica est, in *Doloribus nephriticis* primatum ducens. Paratur *Essentia* ex Herb. rad. & flor. in Vino malvatico digestis & destillatis, liquorem destillatum denuo super recentem herbam rad. & flor. digerendo, exprimendo, abstrahendo & dein filtrando; cui additum Sal fixum falsum ex capite mortuo calcinatum *Essentiam* dat *lithontripticam* egregiam. Radix in Aquâ & Aceto cocta gargarisma dat, in *Odontalgia* & *scorbuticis* Faucium *Affectibus* utile. Laudatur etiam in *Sarcocele*.

Origanum aromaticum est. Paucum suggerit Oleum: *Creticum* tamen, quod magis pingue, plus dat Olei in retort. quod contra *Dolores capitis* & *dentium* ipsi *Caryophyllorum* Oleo præfertur.

P.

P*ALMÆ* fructus, seu dactyli, acrimoniam temperant in *Affectibus pectoris* & *Ardore urinæ*. *Lapilli* contenti cum pulpâ in fumo siccati, ad 3ß. vel 3i. diureticum sunt optimum.

Papaveris albi capita sunt mater *Opii*. Scatet tota planta (ut & omnia narcotica) succo non nihil pingui & oleoso seu sulphureo, in quo fundatur vis narcotica. Flores & capita dolores sistunt, somnum conciliant, motus sedant, & fluxus inhibent; *Lympham* itidem acrem & *Catarrhos* temperant. Oleum ex sem. expressunt temporibus illitum in *Agrypniis* & *Cephalagiis* optimum est remedium.

Papaveris erratici vis *sulphurea* & *anodyna* mitior est. Ejus Flores in *Pleuritide*, *Anginâ*, *Erysipelate* & *Inflammatione* quacunque Renum &c. sanguinem grumosum egregiè dissolvunt. Hinc *Succus*, *Aqua destill.* & *Tinctura* cum *Spiritu Sulph.* sæpè usurpantur.

Parietaria gaudet nitro à muris, in quibus crescit, abscorto, & ex Calce viva oriundo; unde laxat & urinam movet, præsertim in *Hydrope*, ubi diuretica lympham

pham peccantem perfectissime tollunt. Hinc *Syrupus* ex *succo* cum *Saccharo* inspissato paratur ; ut & *Cataplasma* ex plantâ cum *Oleo Scorpionum* coctâ & subactâ, vel ex *Decocto* plantæ in *Vino* cum *Cæpis* subactis, quod applicatur in *Suppressione urinæ*.

Paris externè, in decocto vel cataplasmate, in *Tumoribus malignis*, & *Inflammatione*, præsertim *Scroti*, laudatur. Denique in *Cancro oculo* folia contusa in mortario plumbeo, & imposita conferunt.

Pastinaca cum *Apio* conspirat.

Perfoliata Herniis internè & externè succurrit.

Persica succulenta sunt, adeo ut propter facilitatem fermentationem *Diarrhæas*, ac nimio perè comesta *Dysenterias* ipsas excitent. Ex *Floribus* rore madentibus paratur *Syrupus* blandè laxans. *Conserva* *Florum Lumbricis* inprimis opponitur. *Nuclei* in *Emulsionibus* diuretici sunt, ut & anodyui, *Oleum* enim eorum expressum temporibus illitum, & internè ipsæ *Emulsionēs*, *Cephalalgiam* pellunt. Cæterum *Oleum* ex nucleis expressum cum *Florib.* digestum & colatum, ad *Aurium affectus* commendatissimum est. *Cortices* lapidosi, *Nucleum* ambientes, nil aliud sunt, quàm ligna duriuscula ; *Spiritus* enim & *Oleum* fundunt, illis *Lignorum* simillima.

Persicaria habet *Sal vol.* acerrimum ; ratione cujus coagula quæcunq; p.n. potenter resolvit, & per urinam evacuat. Hinc *Aqua* è plantâ recenti cohobatâ *Calculus*, *Tormina*, *Scorbutum*, *Hypochondriacum malum*, & omnes *Morbos chronicos* pellit. Planta per *Aquam frigidam* tracta, *Vulneri* imposita, deinde sub firmum sepulta, *Vulnus* magneticè curare dicitur. *Contusiones* etiam quascunque & *Odontalgiam* eodem modo curatas esse observatum est.

Petasitidis *Radix* acris & resinosa insignis alexipharmacum est.

Petroselinum folia recentia ad *Chærefolium* accedunt; & similiter vi diuretica pollent. Quin & cunctis *Morbis chronicis* succurrunt, & lactis grumos impediunt. Folia siccata infusa, vel externè applicata lac diminuunt. Sanè *Petroselinum* siccum Massam sanguinem purificat, & externo usu *Ulceras* mundificat.

Pimpinella diureticum est, Massam sanguineam purificans.

Pinus sylvestris Abieti cognata est; nisi quod *Abies* sit strobilifera, *Pinaster* verò conifera; quin & *Abies* folia ex adverso, *Pinus* verò utrinque & ex omni parte sita habet.

Pinus domestica Nuces suggerit, & in iis contentos nucleos, quorum virtus in substantiâ oleosâ temperatâ, admodum mucilaginosâ & nutritivâ consistit; unde *Emulsiones* ex illis, ut & *Oleum expressum* insigniter emaciatos nutriunt, & in Re venereâ Semen egregiè augent.

Piper album & *nigrum* non differunt specie, cum omnia grana, dum immatura, viridia sint, matura verò nigra evadant, sicut in *Baccis Juniperi* observamus. Vis ejus in Sale vol. acerrimo parum oleoso consistit; hinc cruditates acidas, in specie illas post crapulam, in stomacho destruit. Grana integra deglutita æque efficacia sunt, atque pulverisata; ipsa enim Aqua comm. volatilem vim aromaticam faciliè extrahit. Præterea omnia Aromata, in pulvere diu servata, substantiam vol. amittunt, & ita minus efficacia fiunt. Cæterum in *Colicâ* & rigoribus *Quartanarum* supprimendis grana integra cum Spiritu vini commodè propinantur. Externè *Piper* usurpatur in Apophlegmatismis & Sternutatoriis, ubi acri remedio opus est.

Piperitis acrem habet gustum, *Piperi* non cedentem. Masticata vel Vino infusa cruditates viscidas & acidas absomit, & ita Appetitum conciliat. Folia in Scorbuto pariter conveniunt.

Pistacia

Pistaciæ nuclei cum *Pineis* conveniunt.

Plantago terrestris saporis est nonnihil amaricantis; insipidi & adstrictorii, unde *Fluxus* quoscunque sistit. *Succus recens* in *Vulneribus* cutaneis cum *Inflammatione* junctis, tam internè quam externè convenit. Paratur Syrupus ex foliis cum Rad. *Symph. maj.* in *Vomitu* vel *Mictu sanguinis* & *Hæmorrhagiis* quibuscunque, egregius. Ulterius planta hæc in jussulis consuetis coquitur pro sanatione *Diarrhææ* & *Dysenterix*.

Plantago aquatica acerrima est in variis Regionibus, in *Helvetiâ* mitis, & contusa *Vesicas* externè excitat, præprimis in *Hydropicorum* pedibus tumentibus, qui hinc aquas emittunt cum insigni levamine. Pulsibus applicata vi caustica *Febres intermittentes* curat. Internè *Scorbutum* tollit & *Urinam* ciet.

Pæoniæ radix *Essentiam* & *Aquam* dat contra *Morbos convulsivos*; colligenda tamen, quando Sol versatur in caudâ *Leonis* die *Solari* mensis *Julii*. Semen ingreditur *Emulsiones* contra *Epilepsiam* & *Puerorum horrores nocturnos*.

Polygoni decoctum *Hæmorrhagias* sistit, & *Mammis* applicatum *Lac* inhibet.

Polygonati Rad. in recessu acrimoniam habet, & de Sâle vol. participat, unde in usu cosmetico primatum ducit. Cum *Vino* & *Aquâ* cocta *Maculas* cutis & *Contusiones* abigit. Quin & post ineptam *Venæsectionem* nihil melius est *Cataplasmate* ex Rad. cum *vino* subactâ, quoniam acre mitigat.

Poma, in specie *Borsdorfiana*, acidum temperant, alvum laxant, & effervescentias *hypochondriacas* solvunt. Unde *Extractum Martis* cum illorum *Succo* in *Vino* solutum addito *Crem. tartari*, *Hypochondriacis* gratum & efficax est remedium. *Syrupus de pomis* pueris in alvo obstructâ una cum *Oc. Cancr.* conducit. Externe *Aqua destillata* contra *Gangrænam* & *Ulcerâ maligna*

ligna magni est momenti. In *Inflammatione oculorum* nil melius est *Cataplasmate pomorum* putridorum, cum *Camphora*, quæ resolvunt & sistunt Dolores æquè ac Tumores.

Populi gemmæ nigræ anodynæ sunt. Externè *Oleum* & *Unguentum* in *Cephalalgis* & *Membris paralyticis* adhibentur.

Porrum cum *Allio* convenit in omnibus.

Portulacæ succus occultum habet alcali blandum, unde effervescentiam acidi vel bilis in *Hæmorrhagiis*, *Sputo cruento* & *Ardore urinæ* temperat. In *Hæmodiâ* planta dentibus affricata & *Succus* illitus optimum est remedium.

Primula veris gaudet vi blandâ anodynâ, unde Flores inter articulares numerantur.

Prunella inservit pro gargarismate in *Affectibus oris*, addito Phlegmate Vitrioli vel Nitri.

Pulegium aromaticum est, *Secundinas*, &c. expellens: externè adhibetur in cataplasmate ad *Podagram* & in *Affectibus diureticis*.

Pulmonaria verè vulneraria est, unde ad *Sanguinis sputum*, *Ulcera Pulmonum*, aliarumque partium, conducit.

Pyrethrum acerrimum est. In *lethargicis Affectibus* cataplasmata & clysmata fortiter stimulantia ingreditur; imò inter sudorifera numeratur. In *Odontalgia* Radix masticata Lympham incidit & elicit. Aliàs & pulvis ex Pyrethro, Gallis, & Alumine concinatus, *Paralysin* & *Stuporem* membrorum sanat.

Q.

Q*Uercus* styptica & nitrosa est. In *Dysenteriâ* laudatur, ubi & *Uva* ejus tempore verno collecta singulare est specificum. *Folia* & eorum destillata *Aqua* in *Uteri Hæmorrhagia* laudantur. *Glandes* & *Gallæ* adstringendo excellunt, & simul vi alcalinâ destruunt acidum, quod

quod impedimento erat consolidandis *Vulneribus*. *Viscus* in ea reperitur, qui post corylinum optimus est, in curandâ Epilepsiâ ad 3i. usurpatus. *Lignum* dat Spiritum acidum nonnihil astringentem.

R.

Raphani Orbicularis succus imprægnatus est Sale vol. acri admodum copioso; unde Vomitus interdum ciet. Si edatur, cum Sale assumendus, quia acidum Salis acrimoniam Salis vol. destruit & quasi figit. Certè in Stomachi muco incidendo & inde frequenter oriunda *Tussi*, item in ciendâ *Urinâ* & *Calculo* pellendo, Succus mirabilis est. In *Cephalalgia* cum *deliriis* junctâ ipse *Raphanus* plantis pedum commodè applicatur.

Rapi Rad. gaudet succo nitroso temperato, unde *Urinam* acrem temperat; & *Tussim* à lymphâ acri oriundam mitigat. Externè contra *Perniones* decoctum Raporum, vel aridorum, vel frigore ante congelatorum, commendatur.

Rhodia Radix Oleum reddit odorum. Planta contusa sub formâ Cataplasmatidis fronti circumponitur, in *Cephalalgiis chronicis*.

Rhaponticum est acre amaricans, adeoque grumosum sanguinem resolvit in Casu ab alto, *Hæmoptysi*, &c.

Rhus coriaria in semine adstringit internè & externè, in specie in *Procidentia* utile.

Ribes rubræ cum *Berberibus* conveniunt.

Rosæ Domesticae vis consistit in substantiâ volatili spirituosâ, admodum mercuriali, nonnihil tamen Oleosâ, odor ejus facilè perit. Vi analepticâ imprimis claret, in quem finem *Spiritus* & *Aqua* prostant. Si rore matutino humidæ colligantur, vim habent laxativam, unde *Syrupus Rosarum laxativus* prostat; & apud nonnullos *Conserva laxativa*. Cæterum vi spirituosâ dissipatâ adstringunt. Unde *Conserva* & *Syrupus* in *Phthificis* usitata.

Ros Solis, inprimis *Succus* illi infidens, habet *Sal. sulphureum* in se concentratum, qui *Oculorum Inflammationibus* externis succurrit. *Aqua cum vino destillata* insigne est restaurativum.

Rosmarini vis consistit in *Sale vol. oleoso*; unde *Utero & Capiti* dicatur. Contra *Morbos convulsivos & paralyticos* multum valet ejus *Decoctum & Essentia*, *Aqua Regin. Hungar.* dicta. Deinde contra *Sterilitatem & ad roborandum Uterum* decantata est hæc Herba. *Guttas aliquot Olei Rosmar. Tertianas* curasse refert *Pauli*.

Rubia Tinctorum in *Casu* grumofum sanguinem resolvit, & urinam ciet.

Rubi vulgaris folia in *Vino decocta*, pro lotione *Vulnerum* meritò inserviunt. *Fructus immaturi, Mora dicti*, vulnerarii sunt internè & externè.

Rubi idæi fructus succo gaudet copioso acidulo, blando, aromatico, adeoque vi analeptica.

Ruta gaudet odore nitroso, & oleositate anti-venereâ; unde *Carminativa* est & *anodyna*. Externè *Oculis inflammatis* succurrit; vel *contusa Capiti* applicatur contra *Cephalalgiam febrilem*.

Ruta muraria *Sal. vol.* habet, unde in *Morbis chronicis*, & in specie in *Scorbuto*, optima est.

S.

Sabinæ vis consistit in *Oleositate vol. acri*. Internè in *Vino cocta Menses* pellit. *Succus cum melle* mistus purificat & *Vulnera* manantia optimè curat. Externè *umbilico* imponitur *Pulvis Sabin.* cum *Melle* in *Nuc. Jugland.* medietate, contra *Lumbricos*, in specie *umbilicales*.

Salicis folia *Infantum Ariduras & Tabem* curant. *Succus* ex *tenellis Salicib.* incisus in *placentulas* cum *pane* formatus, *Libidinem* egregiè arcet.

Sambuci flores *sudoriferi* sunt; in *Lacte cocti Erysipelati* succurrunt internè, item & externè si *Siritu Vini* irro-

irroretur eorum Pulvis. Quin & vi anodynâ & discutivâ externè commendatissimi sunt. *Baccæ* dant Spiritum inflammabilem per fermentationem. Expressæ dant *Roob*, alexipharmacum egregium in *Febribus malignis & petechialibus*. Ex hoc *Roob* elicetur *Essentia*, cujus dos. coch. i. in *Passione hysterica*. *Tragea* ex iisdem granis in *Dysenteriis* paratur egregia. Ex *Semine* exprimitur *Oleum* & ad ʒi datur. *Cortex interior* ad ʒß. Vino infusa *Aquas* purgat. *Spongiæ* in *Aquâ* appropriatâ infusæ *Aphthis* & *Oculorum Affectibus* succurrunt. *Medulla arboris* *Urinam* egregiè ciet.

Sanguisorba Stomachia est, in *Dysenteriâ*, *Mensium fluxu nimio*, &c. usurpari solet cum fructu.

Santalum citrinum aromaticum est, adeoque reliquis præfertur. *Rubrum* in *Phthisi* & *Atrophia* benè convenit.

Santonici Sem. in *Aqua Zedoar.* propinatum *Vermes* enecat.

Saponaria interdum additur *Decoctis antivenereis*. In *Scabie* *Folia Flor.* decoct. pro lotionè & cosmetico adhibentur.

Sarsaparilla in *catarrhalibus*, *venereisq;* *Morbis*, & pro scopo sudorifero qualicunque admodum conducit.

Sassafras vi sudoriferâ pollet, & hinc in *Petechialibus* optimè usurpatur. Paratur inde *Tinctura* cum *Aqua spirituosa Serpilli*, quæ *lympham* egregiè corrigit & *Stomachum* roborat.

Satyræ Radix condita *Venerem* stimulat. Pulvis autem analepticus est, & *Memoriam* confortat. *Satyrum maculosum* cosmeticum est.

Scabiosa in *Pleuritide*, ut & omni *Abscessu* interno suppuratis par non habet, imprimis *Aqua* & *Syrupus*. Etiam alexipharmaca est, in *Tussi epidemica* & *Variolis*, ubi *Pulmones* afficiuntur, egregia. Denique vulneraria est, & paratur inde *Balsamus*, qui *Vulnera recentia* optimè consolidat.

Scolopendrium verum plantula est rara, similis *Capparibus*, modò minus oleosa, nitrosa tamen, unde in *chronicis & quartanis Febris* decocta ingreditur. Vulgare stypticum est.

Scordium ferè cum *Allio* conspirat; unde in *Febris* malignis adhibetur; *Vermibus* mirè resistit, & *Ulceraputrida* curat, corruptionem eorum corrigendo.

Scorzonera alcalina est & temperata; leviter sudorem movet, adeoque in *Variolis* nil præstantius.

Scrophulariæ Radix in Pulvere ad ʒi. contra *Strumas* propinatur. Vino infusa *Hæmorrhoides dolentes* juvat. Externè ex Rad. succulentâ cum Butyro contusâ, in fimo sepultâ, deinde liquefactâ & colatâ cum Pingued. hum. Unguentum dat contra *Hæmorrhoides* optimum. Observavi etiam, quod Rad. lumbis appensa *Hæmorrhoides* juvet.

Scylla marina acerrima est, adeo ut pustulas excitet. Vis ejus in Sale volat. consistit, unde mucilaginem & omnem materiam viscidam præprimis biliosam, incidit, *Appetitum* excitat, & à *Peste* præservat ejus *Acetum* ex infusione paratum; quod & in *Affectibus soporosis* tam internè quàm externè naribus admodum convenit.

Sebesten cum *Jujubis* conveniunt. Lympham acrem temperant, & in usu sunt diuretico.

Secalis Furfures in Cataplasmate vel *Sacculis* cum Aceto ebullitis, Ano admoti Intestina abstergunt. *Panificii* alias artificium consistit in fermentatione *Secalis*. Dum enim per Aquam affusam excitantur *Salia* fermenti & farinæ, fit motus fermentationis, qua omnis mucilago resolvitur, & Sal cum Aquâ in Spiritum volabit, Stomacho gratissimum; ratione cujus *Panis* ritè fermentatus nunquam nauseam movet. Tostio in clibano facit ut *Salia* illa nondum penitus spiritualisata remaneant in concreto cum sapore acidulo volatili.

Panis

Panis deſuſo fermentatus dat *Spiritum vol.* per ſe autem *Spiritum acidum*. Fit & *Effentia panis* ex cruſtis vino generoſo infuſis & deſtillatis, unde primò *Spiritus*, & ultimo aſcendit *Oleum rubrum* elegantiffimi ſaporis, pro *Appetitu deſecto*, aliisq; *Stomachi affectibus* egregium.

Sedi majoris ſuccus alcali temperatiſſimo turget, unde aſtum temperat, & in *Prunellâ* vel ſolus, vel cum *Sale ammoniaco*, vel cum Aqua propria pro Gargarifmate commodè uſurpatur. Item cum Nitro plantis pedum vel volis manuum frequenter applicatus aſtum egregiè mitigat. Contra *Ebrietatem* & *Hæmorrhagiam narium* cum Nitro & Aceto vini ſcroto alligatur; qui & in nimio *Menſium fluxu* Mammis adhibetur.

Serpillum admodum aromaticum eſt; unde ex Herbâ rore madente, cum Vino generoſo digeſtâ per 14. dies, deſtillatâ & ſuper recenti herbâ cohobatâ, prodit Aqua ſpirituſa diuretica, in *Affectibus catarrhalibus* & *menſtruofis* egregia.

Siliquæ ſubſtantia dulcis contuſa, & ebullita cum Aqua *Nymphææ* contra Tuſſim laudatur. Et lignea ejus Capſula in pulvere ſumta *Sodæ* medetur.

Sinapi cum *Erucâ* convenit.

Solanum narcoticum eſt, internè non uſitatum. Externè folia contuſa *Eryſipelati*, *Cancro occulto* medentur, & Capiti, contra *febrilem Ardorem*, applicata conducunt.

Sorbi torminalis Bacca immaturæ in Pulv. ad ʒi. maturæ in Succo inſpiſſato, ad ſedandas *Diarrhæas* exhibentur.

Spicæ omnes aromaticæ ſunt & cephalicæ, inſigniter oleoſæ. Unde penna Oleo ſpic. illita & Faucium tunicæ applicata Aphoniam curat. In *tendinum Morbis* nil melius Oleo vel internè ad gut. vi. vel externè cum Sp. V. crebrius illinendo. Summitates & Flores ſunt admodum in uſu cephalico. Externè Oleum capiti inunctum Pe-

diculos fugat, noxam à Mercurio illatam corrigit; in *hystericis Passionibus Umbilico* illitum juvat.

Spinachia abundat succo copioso, nonnihil nitroso, hinc *Alvum* laxat & emollit.

Staphisagria scopo inservit laxativo. In Lixivio cocta & in Linimentum redacta *Pediculos* & similia fugat.

Stæchas citrina capillos colore flavo tingit. *Arabica* habet odorem vol. qui magis de Sale quàm de Oleo participat: & omnes Compositiones cephalicas, inprimis pro *Senibus* & *Uteri Affectibus*, ingreditur. Virtute aromaticâ *Hyssopum* excellit, unde & pectoralibus sæpissimè admiscetur.

Succisa vi alexipharmacâ & blandè diaphoreticâ *Scabiosæ* præfertur; sanguinem grumofum dissolvit quoque. Externè Gargarismata mundificantia ingreditur.

Symphyti vis consistit in substantia mucilaginosâ, glutinosâ & temperatâ, emolliens Decoctum ejus contra *Hæmoptysin* & *Sanguinis concretionem* laudatur; Interea tamen non nimis diu coquatur, aliàs Decoctum fit valde viscosum. Externè *Mucilago* applicata *Vulnera* consolidat & *Hernias* optimè curat. In *Contusionibus partium*, maximè nervearum, vel ineptâ *Venæsectione* accedente tumore, Radix vel in pulv. vel cum vino calido in formâ Cataplasmatidis applicata, grumofum Sanguinem egregiè dissolvit. *Emplastrâ* etiam vulneraria ingreditur.

T.

T*Amarisci Cortex* in Infusis vel Decoctis catarrhalibus & hypochondriacis, ligno *Sassafras* non cedit.

Tanaceti Semen & *Flores* contra *Lumbricos* loco *Santonici* substituta admodum conducunt; unde *Aqua* ejus & *Oleum* ibidem usurpantur, ut & contra *Affectus uterinos*.

Taraxacum amaricante succo turget; qui in *Pleuritide* aliis-

de, aliisque morbis grumos sanguinis optimè dissolvit, & externè Visum clarificat & Tunicam corneam abstergit Oculis instillatus; quin & ad *Ulceras putrida* post *Nicotianam* omnibus præfertur. Planta contusa Oculorum vel Capitis morbis afflictis congruè applicatur.

Thee infusio potum præbet prorsus aromaticum, qui decoctum *Majoranæ* repræsentare videtur, si deficiat odor. Hic potus digestionem primam roborat. *Somnolentiæ* & *Vertigini* resistit, *Memoriam* confortat, & *Massam* sanguineam per urinam purificat, unde *Chinenses* illi certam tribuunt *Calculi* & *Podagræ* curationem. Ego profecto illo opus non esse arbitror, sed *Rorem marinum* illi substitui posse credo, qui paribus Virtutibus stomachicis & cephalicis pollet.

Thymus cum *Serpillo* convenit.

Tiliæ flores vi antepilepticâ pollent. In Ligno *Viscus* reperitur *Visco* quercino vi dicta non inferior. Succus ex Radice expressus idem præstat. Folia in lacte cocta *Tenesmum* curant. *Carbo Tiliæ* ex ligno combusto ad resolvendum *Sanguinem grumosum* adhibetur.

Tormentilla alexipharmaca est & vulneraria. Saporis est adstrictiorii, unde in *Alvi Fluxibus*, præsertim cum *Variolis* & *Febribus* malignis conjunctis certissimum est remedium. Hinc & Extractum ad 3ß. vel 3i. in vino datum *Diarrhæas* & *Dysenterias epidemicas* curat.

Trichomanes cum *Ruta muraria* convenit.

Trifolium aquaticum à *Simone Pauli* commendatur à Vi anti-scorbuticâ, penetrantior ipsa *Cochlearia* & *Nasturtio*.

Tritici farina sicca cum fructu *Erysipelati* adspargitur.

Tussilago insigne est expectorans. *Fumus* tubulis haustus contra *Phthisin* valet; & *Nicotianæ* fumo præfertur. Externè folia succulenta contusa *Ulceribus calidis Mammillarum* imponuntur. Decoctum laudatur contra *Asihma*.

V *Alerianæ* Radix sudorifera est. In roborando Visu singularem vim obtinet, & vix par habet. Vi alias aromaticâ convenit ferè cum *Angelica* & *Levistico*.

Verbasci flores externè in Sacculis cum Lacte cocti anodynî sunt in *Tenesmo* & *Dolore Hæmorrhoidum*. Certè post *Linariam* in *Hæmorrhoidibus* primatum obtinent. Contusi flores Soli in vitro clauso expositi *Oleum* reddunt per deliquium pro singulari anodyno externo in quibuscunque *Doloribus arthriticis*.

Verbena contusa in formam Cataplasmatîs, & fronti circumligata, vel ejus succus inspissatus cum *Oleo sem. Hyoscyami* temporibus illitus *Cephalalgias scorbuticas* aliasque, extra *Febres*, mitigat.

Vermicularis acrimoniam habet, unde anti-scorbutica est. Succus Plantæ cum Aceto contusæ internè à *Tertianâ* liberat, & interdum Vomitus ciet, vel saltem sine vomitu Sudorem. Unâ cum *Camphorâ* in *Tertianis* loco Amuleti usurpatur.

Veronica vulneraria est internè & externè, unde contra *Ulcerâ internâ*, imò & *Colicâ* exhibetur. Diuretica etiam & pectoralis est, ubi expectoratione opus.

Vinca pervinca vulneraria est, *Veronicæ* non cedens, sed magis adstringens, unde in *Sputo* & *Mictu cruento* præ aliis usurpatur. Externè in Vino cocta *Uvulæ Tumorem* discutit. In forma Cataplasmatîs Mammis apposita *Lactis proventum inferre*, dorso verò *Ubera* omni Lacte privare dicitur.

Vincetoxici Radix urinam & sudorem valdè movet. Unde in *Hydrope*, *Strumis* & *Lue Venerea* laudatur.

Violæ purpureæ folia emolliunt; flores verò madidi dant *Syrupum solutivum*. Aliâs Lympham optimè temperant & expectorationem promovent. Semen in desperata urinæ Suppressionè potentissimè Urinam pellit, & simul blandè laxat.

Virga

Virga aurea vulneraria & diuretica est quàm efficacissima.

Vitis & omnia ejus producta ex alcali & acido cum Oleo combinata sunt. In *Vino* & *Aceto* acidum prædominatur, in *Fæcibus* alcali, in *Tartaro* uno ferè vigore gaudent alcali & acidum. Ceterùm acidum hoc ex Sale Aeris universali, omnia semina vegetante, & cum pluvia Sal Terræ centrale constituyente, originem habet; unde in *Vino*, *Aceto* & *Tartaro* vis residet Metalla penetrandi & eliciendi. *Lacrymæ* ex amputatis Palmitibus exsudantes, primum sunt *Ens Vitis*, & multum in recessu habent; gaudent enim diureticâ & singulari vi Massam sanguinis in debitâ crasi conservandi: in *Febribus purpuratis* Puerperarum, item *Ardentibus* & *Phlogosis*, multum valent. Externè ratione blandissimi acidi volat, oculos abstergunt & aqueum humorem restituunt. Tandem *Tartarus*, ejusque *Sal fixum* beneficio liquoris volatilifari potest. *Folia* blando succo acido turgent, unde pediluviiis incoquantur, & plantis pedum applicantur pro conciliando somno, imò & Capiti contra *Æstus*. Aliquali simul vi adstrictoriâ gaudent, unde non tantùm contra *Diarrhæas* & *Dysenterias* valent, sed & *Appetitum* restituunt. Sequuntur *Uvæ maturæ* & *immaturæ*; hæ austeræ sunt & *Syrupum* dant *adstrictorium*: illæ verò turgent principiis salinis per fermentationem subactis, unde fit mutua acidi & urinofi temperatura, adeo ut accedente Sulphure sapor dulcis evadat; & comestæ per renovatam fermentationem *Diarrhæas* facile inferant. Adeoque in usu medico magis conveniunt *Uvæ exsiccatae* seu *Passulæ*, tam *maiores*, quàm *minores*, quæ Sal & Sulphur connexum & temperatum continent, & proinde nil aliud sunt, quàm *Mustum concentratum*. Cum admodum temperatæ sint, nutriunt, pinguefaciunt, & *Atrophiam* ex acrimoniâ falsâ, nec non Phthisin egregiè curant, sive in Decocto, sive Electua-

rio. *Passulæ* (cùm mustum concentratum sint) contusæ, in Aqua calida infusæ, addito Saccharo vel fæcibus Vini aut Cerevisiæ, brevi turgescunt, & fit *Vinum instar Hispanici*. Cum *Succo Pomor. Borsdorf.* subactæ evadunt *Vinum hypochondriacum*. *Passulæ* etiam laxant, & ratione temperaturæ in *Asperitate faucium* conducunt. Vinacea cum acinis collecta turgent fermentativis principiis copiosis, unde sponte incalescunt (aut saltem injecta Calce vivâ) & odorem spirant gravem, atq; pro *Ischiadico dolore, paralyticis Affectibus & Tumore Testium chronico* egregium Balneum siccum constituunt. Ipse tandem *Succus* ex Uvis expressus abit in *Vinum* cum motu fermentativo, ab acidi & alcali pugná oriundo, & flatuum eructatione, quando se unire incipiunt. Promovetur fermentatio à Calce vivâ, quæ acidum & alcali, occulta prius, fovet, impeditur verò à Marte, quem acidum Vini aggreditur.

Ulmaria sudorifera est, aliquantum adstrictoria.

Urticæ urentis succus nonnihil nitrosus est, unde internè in *Hæmorrhagiis* Succus usurpatur ad ℥i. vel ii. qui & externè in *Atrophiis* convenit. *Semen* lithontripticum est; Decoctum in *Gangrænâ* valet. Colligitur *Urticæ* semen maturum ante Solis ortum, & dein exsiccat.

Z.

Z*edoariæ* radix aromatica & alexipharmaca est; hinc in ore gestata *Medicos* ab *Ægrorum contagio maligno* præservat. Quin & ad vapores mineralium reprimendos conducit. Præterea Mucum stomachi egregiè incidit. In *Colicis & Hystericis* Aqua, Vinum & Oleum carminativa sunt egregia. Pulvis ejus *Dolores post partum & Lochia* pellit. In Aqua cocta *Tussi diurnæ* ab Aère frigido contractæ medetur. Pertinet huc *Essentia* extracta per Spiritum Vini tartarifatam, in Stomachi & prædictis Affectibus proficua.

Zin-

Zinziber magis acre est. Convenit, inprimis *conditum*, in *Vertigine*, *oculorum Suffusione* & *Stomachi Affectibus*. Decoctum sudoriferum est. Nonnulli addunt illud decoctis *Lignorum* contra *Asthmata* chronica & alios affectus.

CLASSIS. II.

De Alterantibus secundariis, quæ sunt
Succi, Olea, Lachrymæ, Resinæ,
Gummata, &c.

Pleraque hæc fundunt primo Liquorem acidum, deinde oleosum, ex Corticibus enim Arborum ut plurimum colliguntur, in quibus Spiritus est acidus. Resinæ omnes sunt oleosæ, Gummata magis aquea, naturæ salinæ mucilaginosæ.

A.

ACETUM est Vinum per fermentationem ita alteratum, ut acidæ particulæ exaltentur & reliquas figant; quod Spiritum Vini in se reconditum habeat, id patet in destillatione *Sacchari Saturni*. Imò ipsum *Acetum destillatum* tertio ignis gradu ascendit & continet Spiritum blandè acidum volatilissimum, qui longè pretiosior est Spiritu Vini & cum Sale ammoniaco acuatissimum est menstruum in *Alchymia*. In *Peste* Aceto nil melius. In omni Aceto sunt Vermiculi celerrimi motus, hinc Melancholicis & partibus nerveis nocet, in specie sistit Menstrua. Externè fumus ejus *Oedemata* discutit. In *Hæmorrhagiâ*

•*Narium* vel *Uteri* applicatum blandè sanguinem coagulat. Alias & *Narcosin* corrigit.

Ammoniacum (Gummi) in Igne dat *Phlegma spirituosum acidum*, deinde *Oleum*. Internè mucum quemcunque etiam viscidissimum in *Hypochondriacis*, *Tussi chronica* & *Asthmate* desperato resolvit, ad zi. assumptum purgat aliquoties. Spiritus ex Gum. ammoniaco rectificatus dicitur *Asthmaticus*. Externè *Tumores* duros quoscunque dissolvit.

Anima Gummi destillatum dat *Oleum*. Externè in Emplastris ad *Contusiones* & *Luxationes articulorum* utile est. Inprimis suffitus in *Catarrhis*, & *Affectibus Capitis* conducit.

Arabicum Gummi lympham temperat. Externè solutum *Serpigini* illinitur.

Assa fætida magis gummosa est, quàm resinosa. In *Suffocatione hystericâ* internè & externè convenit. *Menses* & *Venerem* promovet. A Veteribus in Pectoris affectibus usurpata fuit. Essentiam dat anticolicam, & cum Castoreo anodynam.

B.

B *Alfamo* vero, apud nos raro, *Tolutanum* substituitur. *Balsamum Tolutanum* in *Ulceribus renum*, *vesicæ*, & *Gonorrhæa*, cum vehiculo calido præsentaneum est remedium. In usu vulnerario externè *Peruvianum* antecellit.

Balsamum Peruvianum sapore acri, adeoque Sale volat. gaudet. Concretum est anodynum balsamicum, cum nullo Oleo mixtum. Si eo utamur, dissolvatur cum vitello ovi in Spiritu Juniperi, vel Pulvis misceatur cum Saccharo, vel sumatur in ovo leniter cocto. Internè *Phthysicis*, *Tussi inveteratæ*, *Catarrhis* & *Calculo* medetur. Externè *Vulnera*, præsertim partium nervosarum, sine suppuratione curat, mundificat, consolidat. Membris paralyticis, Stomacho & Doloribus Rheu-

Unable to display this page

cum *Oleo Nuc. mosch.* vomitum externè compescit, & *Dolores artuum*, præsertim à frigore post sudorem ortos, sedat. Quin & contra *Podagram* & *Contusiones* applicatur. In *Odontalgia* autem *Mastichi* cedit. Si cum *Vino* misceatur & in *Arena* destill. reddit *Oleum* primò album, post luteum, denique rubicundum, quod quoscunque dolores in *Affectibus Coxendicis*, *podagricis*, *uterinis*, &c. optimè tollit. Hæc de *Tacamahaca* etiam intelligenda veniunt.

E.

E*lemi* Resina balsamica est, *Vulneribus capitis* & *ner-
vorum* succurrens. Sic cum *Terebinth.* *Cranii* & *Articulorum* *Vulnera* optimè consolidat. *Oleum* fundit odoriferum & penetrans, in *Affectibus paralyticis* & *Tremoribus* partium laudatum. Internè *Elemi* nullum usum habet.

F.

F*uligo*, præprimis camini splendens, nil aliud est quàm Resina ex *Lignis* exhalans & condensata, i. e. eorum *Spiritus* & *Oleum* in forma sicca; adeoque *Fuligo* destillata dat primò *Spiritum*, succedit *Oleum* flavum & rubicundum; & ex *Cap. mort.* habetur *Sal fix.* quod ab igne tantum provenit. Ipsa enim mero gaudet *Sale vol.* ratione cujus cum aceto sumpta sudorem movet; in *Pleuritide* ad 3i. sanguinem grumosum dissolvit; *Passionem hystericam* fugat, & *Partum difficilem* juvat. Ante *Paroxysmum febrilem* propinata, vel pulsibus cum *Theriaca* applicata conducit: *Plantis pedum* vel *volis manuum* cum *Album. ov.* admota, *Ardorem Februm* mitigat. *Spiritus* ejus rectific. in *Syncope* & *Epilepsia* potens est sudoriferum. Cum *alcali* destillata dat *Sal vol.* *Oleum* ejus in *Suffocatione hystERICA* & *Partu difficili* internè admodum convenit: externè à illinitur locis *Podagrâ* affectis. In *Ulceribus* malignis *Sal fixum* in *Oleum* resolutum mira præstat. *Oleum* destillatum illo

illo per congelationem *Glauberi* meritò præfertur. Denique ex Fuligine & Succino elicetur Oleum, Camphoræ odorem repræsentans, & multum in recessu habens. Beneficio quoque Fuliginis, speciatim Salis ejus vol. Auri solutio habetur. Differt autem Fuligo ratione lignorum, quod notandum.

G.

G *Albanum* in *Affectibus hystericis, colicis, spasmodicis* & *Paresi* partium *scorbuticâ*, externè admodum convenit, vel in forma Emplastri, vel Olei still. rectif. vel illius Compositi ab Authore descripti.

L.

L *ACCA* Gummi est perspicuum, quod in ore masticatum salivam rubore inficit. Ejus Tinctura addito Alum. & Myrrh. putredini seu Gangrænæ gingivarum & Dentium vacillationi egregiè succurrit.

Ladanum concretum est singulare, nec in Oleo nec Aquâ solubile, contra Affectus nervinos utile, & in formâ Suffitûs contra *Catarrhos* vi anodynâ præditum.

M.

M *Astiche* fundit phlegma spirituosum acidum, Oleum flavum & deinde rubicundum. In *Stomachi Affectibus* admodum commendatur, adstringit enim & roborat Ventriculum, & in *Cerebri morbis* à Stomacho ortis egregia est. In *Diarrhæa* Decoctum ejus in Aqua pluviali frequenter usurpetur, vel affundatur subito Aqua aliqua vasi ejus fumo repleto, & sic potum dat valde Stomachicum. In substantia ad gr. vi. vel x. Appetitum conciliat. Oleum ejus internè Stomachum insigniter roborat, externè in spiritu vel oleo Stomacho applicatur in *Doloribus*. In *Diarrhæis* etiam & *Nauseâ* usum externum habet *Spir. Vini cum Mastic. & Galangâ* destillatus. *Mastix* ipsa masticata Salivationem eleganter movet.

Myrrha Gummi resinofum est, & Balsamum naturale

rale, nam *Spir. Vini myrrhatus* corpora à putredine diutissime præservat. In pellendis *Mensibus*, *Lochiis* & *Fœtu* primum est ingrediens. In *Peste*, *Febribusque*, *malignis* cum excretionem cutaneam conjunctis, *Tertianam*, *Quartanam*, *Variolis* tam pro expulsionem quam suppurationem, conducit. *Tussim* & *Febres catarrhales* epidemicas egregie temperat. *Lumbricis* interne & externe aduersatur. Externe *Ulceras verminosa* Gangrænam minantia curat. In *Scorbuto Oris*, & *Gingivarum* putredine convenit cum *Lacca*. Mirum est Concretum, quod neque Oleo, neque Aquâ solvitur. Spiritus Salis, vel *Spir. Vin. tartarizatus*, vel sola Aqua cum Sale Tartari acuatâ, vel Spiritus Salis ammoniaci, Myrrham solvunt. Oleum ejus haberi nequit. Authoris *Liquor p. del.* egregium est Cosmeticum contra *Maculas*, in specie *solares*, *Rugas faciei* & *Cicatrices* delendas. Alias facies vapore vini super ferro candefacto, & deinde Myrrhæ fumo irrigata, continuando per septimanam, Rugas dimittit & Juventutem mentitur.

O.

OPIUM est succus ex capitibus Papaveris, *Meconium* verò ex Plantâ expressus. Vis narcotica fundata est in Oleo seu Sulphure cum Sale vol. combinato, unde Spiritus coërcet, humores compescit, dolores sistit & somnum inducit. In *Deliriis febrilibus* sine dubio convenit. In *Delirio melancholico* somnia turbulenta infert, si non legitimo tempore & modo propinetur. In *Epilepsia*, *Doloribus Abdominis convulsivis* & *hystericis* præcavendis *Laudanum hystericum* paratur. *Febres benignas* in incremento sistit. In *Malignis* cum præcordiorum anxietate Alexipharmacis optimè miscetur. *Diarrhæam*, *Hypercatharsin*, & omnes fluxus sistit, excepto sudore, quem promovet. In *Dysenteria*, tempore ritè distincto, convenit. In debilioribus, in primis *Hypochondriacis*, *Scorbuticis*, & *Colicis*, purgantibus dosi auctis jungitur.

gitur. In *Mensium fluxu*, si *Anxietates præcordiorum* adsint, usurpatur, sed cautè. In *Sputo viscido* non convenit. Sed in *Tussi sicca* lympham corrigit & acidum obtundit. Angli ex *Opio* cum *Ambra Elect.* pro *Venere* fovendâ parant. Cæterum radicem morborum non attingit, nisi legitimo tempore, modo, & in debita præparatione usurpetur. Tempus quod attinet, in *Morbis acutis* in incremento datur, non verò statu. In *Chronicis* ad præcavendos paroxysmos graviores, alias non nisi cautè. Modus consistit in eo, ut nunquam solum sed appropriatis mistum, nec una sed partitis vicibus detur, & quamprimum somnus sentitur, abstineamus. Præparatio tandem eò respiciat, ut vis narcotica adimatur, retenta saltem anodynâ. Extractions cum *Spir. Vin.* vel *Rore majali* nil valent. Tractatur itaque, 1. per acida quæ *Sal vol.* figunt, unde *Acetum*, *Succus Citri*, *phlegma Vitrioli*, aut *Sp. Vin.* cum *Spiritu Sulphur.* acuatus elegantem *Tincturam* extrahunt. Omnibus interim præparationibus præferenda est *toftio super ignem*. 2. Corrigitur per *Acalia*, inprimis *Sal Tartari*, cum quo in *Sp. Vin.* elegantem dat *Essentiam*; vel solvitur in *Lixivio Tartari*. Cæterum ut exactius corrigatur, 3. Fermentatio cum succis *Vegetabilium* instituitur, quibus convenienter additur *Sal Tartari*, quod quidem impedit fermentationem; interim si *Saccharum* addatur, hæc restaurari potest. Infantibus etiam cautè exhibetur *Opium*. Gravidæ interdum abortire facit. In quibusdam *Mulieribus* *Passionem hystericam* curat, in aliis excitat.

P.

P*issasphaltos* in loco profundiore discutit.

Pix valdè discutit; *Podagræ* conducit partem nerveam roborando. *Oleum picis* melius fit per alembicum.

Terebin-

R.

T*Erebinthi Resina* in recessu habet alcali volatile, ut ut destillata primo fuggerat Phlegma acidulum. Vis tamen in Oleo consistit, quod malè destillatur per vesicam cum aquâ, quia resolvit Sal vol. alcalinum. Optimè contrà subigitur cum Cineribus, seu alio alcali fixo, & destillatur per Retort. sic enim alcali retinet crassius, & Oleum prodit penetrantissimum. Internè Renibus, Vesicæ, & Vasis spermaticis dicata est. *Renēs* purgat, *Calculus* præcavet, *Urinam* odore violaceo imbuat, *Ulceras Renum* atque *Vesicæ* sanat, & *Mictum cruentum* temperat, in *Gonorrhæa* partes nerveas abstergit, Pectori & Pulmonibus lassis succurrit. Optimè autem internè assumitur, si in *Balsamum sulphureum* redigatur. Externè Balsamicum est decantatum. Cum *Melle* mista *Vulnera* sufficienter curat, *Ulceras* mundificat, maturat & suppurat. *Spiritus Terebint.* internè nephriticus est, externè inunctus contra frigus Mammarum, aliarumque partium valet.

S.

S*accharum* nil aliud est, quàm Vinum concentratum; unde solutum in aquâ fermentando abit in Vinum instar Hispanici propter facilem fermentationem. *Hypochondriacis*, *Scorbuticis* & *Hystericis*; nec non *Pulmoni* & *Pectori* inimicum est. *Oleum* ejus cum Sp. Vin. paratum *Asperitates Faucium* lenit. Sp. Vini etiam rectificatissimus Saccharum non solvit, quod mirum. Externè cum Sp. Vin. dilutum egregium est vulnerarium; inprimis in *Ulceribus putridis*. *Spiritus* ejus *acidus* melius paratur, si Saccharum liquefiat, & cum Lateribus misceatur. *Oleum* ejus per del. cum Alb. ov. *Oculorum Affectibus* dicatum est.

Sagapenum præ cæteris menstrua & lochia juvat. Externè Emplastra attractiva ingreditur. Talia Gummata
in

in aceto soluta cuti imposita *Pustulas* & *Pruritus* excitant & humores stagnare faciunt.

Sanguis Draconis cum *Capræ* vel *Hirci sanguine* adulteratur, unde nemo eodem utatur.

Sarcocolla conglutinat internè & externè.

Succolata per Retortam dat primò *phlegma*, quod sapit Jusculum carnis; postea succedit *Spiritus* adeoque *Phthysicis*, *Hecticis*, *Atrophie* & *Scabiei* egregiè convenit. Anglis in *Tussi* & *Catarrhis* in usu est. Præterea & *Sperma* augmentat. Quin & in *Scorbuto* cum lacte sumpta acidum salsum temperat. Cæterum nil impedit, quo minus nos similem mixturam ex *Amygdalis* facere possimus.

Styrax quibusdam pro roborando Stomacho in Emplastri formâ arcanum est.

T.

T *Acamabaca* cum *Caranna* convenit.

Tartarus usurpatur vel generaliter pro omni acido vinoso, quod variat pro vinorum varietate. Quo magis enim matura Vina, eo *Tartarus* hic magis volatilis est. Sic *Vinum Hisp.* minorem, *Rheni* majorem, *Gallic.* quoque parcam *Tartari* quantitatem suggerit. Vel specialiter *Tartarus* vocatur, qui per fermentationem in fundum detruditur, & nil aliud est, quàm *Sal essentielle Vini*. Quoad usum, abstergit & laxat. *Tartarus martialis*, ex Tartaro cum Lim. Mart. cocto, in *Quartanis* & *Scorbuticis* convenit. *Spiritus*, *Oleum*, *Sal fix.* & *vol.* nec non *Tincturæ* ex Collegio Chymico patent.

Thus Resina est temperata humores acres corrigens. Pomum excavatum & Thure repletum, in *Pleuritide* speciatim usurpatur. Alias ad *Diarrhæas* & *muliebria Profluvia* laudatur. Externè *Epilepticum* est primarium.

Tragacantha ingreditur Rotulas in *Tussi sicca* & *Raucedine* lambendas.

V*inum* sub fermentatione partes suas Oleosas volatilisat, & flatus naturæ sulphuræ emittit. In *Vino* prædominatur *acidum*, in quo partes spirituosæ sunt per fermentationem & volatilisationem Sulphuris concretæ. *Spiritus* autem vini est compositus ex Spiritu sulphureo & acido, hinc cum Spiritu & Sale vol. Urinæ in offam coagulari potest.

CLAS. III.

De Purgantibus primariis.

P*urgantium* vis consistit in parte resinosa admodum acri, quâ Stomachum & Intestina irritare ac M. S. in fermentativum motum ciere solent. Pro varietate hujus acredinis dividuntur in mitiora & fortiora. Præter vim purgantem adhuc specificas qualitates obtinent, quarum intuitu eorum delectus haberi debet, prout Morbis appropriantur. Quia aliquid venenositatis habent & de viribus corporis deprædantur, ideo corrigenda sunt, non per *Aromata*, quæ nil corrigunt, sed vel per *Salia fixa* Oleosum corrigentia, vel *Acida*, quæ alcalia & vim purgantem enervant, vel per *fermentationem* cum succis v.g. Pomorum Citri, &c. quæ texturam variat. *Notandum* hic, *Antimonium diaphor.* purgantibus additum earum vim augere.

A.

A*Garicus* quas eliminat sortes in formam mucilaginis transmutat. Nocet stomacho & Tormentina excitat, adeoque optimè corrigitur per Oxymella seu blanda acida, quæ partim corrigunt & mucilaginosam resolvunt, partim abstergunt, quò facilius ab Agarico quis purgetur.

tur. Non usurpatur in substantia. Vis ejus consistit in Resina, unde optimè fit *Extractum* ex *Agar. troch.* cum Sp. Vini. Dos. Si ad ʒß. Pilulæ ab Auth. descriptæ in dosi tanta non usurpantur.

Asarum est vomitorium & purgans per inferiora, imò simul diureticum & menses stimulant. *Radix* & *Folia* minutissimè pulverisata, à ʒß ad ʒi. vomitum & urinam movent; grossè autem, per inferiora purgant, quia Stomachi plicas ingredi nequeunt, & *Quartanam* curant. In Aquâ si coxeris & propinaveris, non laxant sed urinam movent, menses stimulant, & in *Febris intermittentibus*, Morbisque chronicis pro resolutionis scopo conveniunt, sed in Oxymelite & Aceto vim laxativam retinent. *Radix* in substantiâ datur à ʒß. ad ʒi. *Extractum* à ʒß ad ʒß. *Folia recentia* Vomitiva sunt; blandè quidem, si N°. 12. scindantur more Tabaci, & stent infusa per noctem in ʒiv. Aq. Card. ben. postmodum Aqua hauriatur. Violentius autem, si cum pistillo ligneo in mortario marmoreo conterantur, affusâ Oxymel. simpl. ʒi. terendo, donec folia in succum liquidum sint redacta. Validissimè verò, si ʒiij. Succo ex foliis recent. expressi propinentur cum Oxymel. ʒß. & *Aquæ Card. ben.* ʒi. quod ipsi *Antimonio* substitui potest. *Folia* in Oxymelite cocta Pectori succurrunt.

B.

BRYONIA purgat Hydropicorum serum, simulque grumos sanguinis dissolvit, & acidum temperat. Usurpatur ad aliquot drachmas in infuso vel succo, non in substantiâ. *Vermes* singulariter expellit, & in *Hydropis*, *Mensium* & *Podagræ* Affectibus prorsus singularis est. Si *Radix* excavetur & proprio operculo tegatur, liquor illic colligitur, qui locis podagricis illitus, & in grumis sang. dissolvendis egregiè confert. Unde in *Gangrænâ* & aliis *Tumoribus* radix recens contusa in formâ Cataplasmatidis conducit; sed & regioni

R

Renum ad *Aquas* collectas resolvendas applicatur.

C.

C*arthami Semen* sordes in forma phlegmatis abducit; mucilaginosum est, adeoque corrigitur per Aromata acria. Exhibetur in forma Emulsionis cum *Aquâ* aromaticâ : malè autem additur Decoctis vel Infusis. A modernis *Flores* in *Mensium affectibus* & *Ictero* usurpantur.

Cassia dulcis & aromatica austeræ præfertur. *Pulpa* ejus sordes flavescentes ejicit; vis in fermentatione consistit, unde *Hypochondriacis*, *Hystericis*, & *Gravidis*, imò & in *Febribus* minùs convenit. Contra *Stranguriam* laudatur. Sed nisi recentissima sit, facilè acefcit & Affectum auget. Eadem *Pleuriticis* convenit & *Arthriticis*, externè enim contusa, vel cum *Herbâ Solani* decocta & podagricis locis applicata laudatur. In Veterum præscriptionibus, pro scopo ciendi *Menstrua*, notavimus *Cassiam Fistulam*, sed tum *Cortices Cassiæ* potius intelliguntur.

Cataputiæ succus inspissatus serum purgat. Grana x vel xii. decorticata & trita, cum ovo sorbili sumuntur. Si verò blandius operari debent, mastigentur & deglutiantur.

Colocynthis resolvit succos cum acido concretos, in *Lue venerea*, *Epilepsiâ*, Affectibus menstrualibus, & in specie atrocioribus Abdominis *Torminibus*. Egregium est alterans æquè ac purgans. Optimè corrigitur cum Sale Tartari in Aceto, sic enim fit *Tinctura* aurea amaricans, inspissanda in *Extractum*. Externè Clysteribus additur & Lotionibus capitis in *Tinea*. *Oleum* umbilico illitum *Vermes* abigit. *Spiritus vitæ aureus* melius cum Spiritu vini tartarificato perficitur.

E.

E*llebori nigri* folia & herba Sal habent volatiliissimū, & acerrimum. Calcinata parum dant Sal. fixi. Vis ergo pur-

purgatrix consistit in Sale vol. acri, quod insimul corrigit acidum p. n. unde capiti in *Mania*, *Epilepsia*, *Vertigine*, &c. dicatur. Si per acida corrigatur, ab illis nimis castratur. Melius fit per alcalia, sc. ut sero Lactis, vel Aquæ, Sale Tartari imprægnatæ, infundatur. *Extractum* optimè paratur cum *Aquâ simpl.* Alias in *Morbis chronicis* & *hypochondriacis* Decocta & Infusa ingreditur. Externè Sternutatorium est, & Coryzam curat.

Elleborus albus nonnisi in *Maniosis* & *Furiis* adhibetur. Radix nempe ad ʒʳ. vel ʒi. coquitur in Vino, donec mollescat. deinde novo Vino infunditur, quod propinatur cum vel sine expressione, prout fortius vel mitius desideratur. Si tamen ritè corrigatur, exsiccando ter in succo Rosar. vel cum Sale Tartari, usurpari potest à ʒi ad ʒiii. Quod si gravia eundem Symptomata sequantur, maturè *Theriaca* propinetur.

Esularum vis consistit in acrimoniâ causticâ, & Sale vol. Cortex earum nunquam tutò adhibetur, nisi vis caustica corrigatur per acida, v. g. *Succ. Cydon. Citr. &c.* Optimè præparatur, si Radix per 24 horas in aceto macerata exprimatur, & hinc Aquæ Menth. cum Sale Tartari immersa inspissetur ad Mellis consistentiam. Exhibetur etiam in Infuso, quando Radix per acida correctâ Vino infunditur, ad ʒii vel ʒiii. *Conserva* è floribus violentum est Remedium.

F.

F*Rangula* Vino infusa à ʒiii ad vi. serum, nunc per alvum, nunc per vomitum educit. In substantiâ nimis violenta est.

G.

G*Ratiola* correctione multâ non indiget. Infunditur in Vino à ʒiii ad ʒʳ pro *Hydropicis*, & propinatur.

H.

H*Ermodactyli* radix effœta est, Tormina excitans. Unde rarissimè in usum adhibetur in *Maniâ*.

I.

J*Alappæ* radix est resinosa, sordes flavescentes abducens, contra *Lumbricos* appropriata. In pulvere datur ad $\mathfrak{z}i$. sed cum stimulo salino, Nitro nempe vel Tartaro, alias Tormina excitat. Paratur *Essentia* ejus cum Spiritus Vin. $\mathfrak{z}\beta$ ad $\mathfrak{z}ii$. Pulveris, è cujus solutione præcipitatur Resina cum Aquâ communi, sed faciliè Intestinis adhærescit.

M.

M*Echoacanna* recens purgans est mitissimum, inveterata nil operatur. Serum mucilaginosum educit, unde in *Tertianis nothis*, & iis, qui succis viscidis scætant, valdè convenit. In Cruditatibus Infantum ex lactis grumis suaviter purgat, gustui enim vel odoratui minimè molesta est. Datur ordinariò in substantia à $\mathfrak{z}i$ ad $\mathfrak{z}\beta$. vel infunditur ad $\mathfrak{z}\beta$ aut $\mathfrak{z}vi$. in Aquâ aliquâ cum Sale Tartari in loco frigido. Vis ejus latet in Mucilagine gummosâ, adeoque *Extractum cum Sp. Vin.* nil valet.

Mezerei Cortex causticam vim in Sale vol. sitam habet; quæ corrigitur per Succ. Cydon. immatur. vel Acetum. Dos. à gr. vi ad $\mathfrak{z}\beta$. Particulæ ejus, in lixivio maceratæ, auriculis perforatis inferuntur loco fetacei in *Affectibus Oculorum*.

Myrobalani saporem habent acidulum, nonnihil adstringitorium. Ratione pulpæ succulentæ nonnihil laxant fermentando succos corporis, ratione reliquæ autem substantiæ adstringunt, unde in *Diarrhæis*, &c. usurpantur. Qui & fermentationes blandè temperant sapore suo acidulo. Magis agunt in Infuso quàm in Substantiâ, quia mediante Aquâ succulentâ pulpa magis resolvitur. Quò autem plus coquuntur, eò magis adstringunt.

P.

P*olypodium* quernum optimum est, quia de acrimonia quercina nonnihil participat. Additur purgantibus

tibus, quia vi aliquâ absterfivâ & acidi temperativâ promovet purgantium operationem.

Psyllii semen mucilaginem perutilem suggerit.

R.

R *Habarbarum Monachorum Hippolapathi* species est. *Rhabarbarum verum* habet vim laxativam superficialem, quâ separatâ maximam partē adstrictorium est. Ubi adstringendi animus est, datur à Θ i. ad ζ β . Si torreatur, vis laxativa exhalat, unde tantum ferè adstringit ac Terra sigillata. Optimè infunditur in Menstruo aqueo cum Sale Tartari vel cum Crem. Tartari, modò ebulliat parum ad ejus dissolutionem. *Extractum* ipsius verum (non cum Sp. Vin. sic enim nil valet) *Hepaticis* & *Calculosis* commendatur, Bilis secretionem juvat, *Icterus* singulariter levat; & in *Cachexiis* seu *Hydrope* maximi est usus. *Paracelsus* inde *Tincturam* paravit, in qua vim solutivam auferendam esse dicit, quod facit Sal Tartari. Hæc citò ad vias urinarias dilabitur, & *Calculosis* succurrit.

Ricini grana validè purgant. Rusticis robustioribus gr. i. aliis verò 4ta pars grani sufficit. Integrum iterum secedit, peractâ tamen operatione. Exprimitur inde *Oleum*, cujus guttæ ii. in juscule carnis sufficienter purgant. In hoc Oleo singulare quid contra *Epilepsiam Infantum* latet, si cum pinguedine erinaceâ in Linimentum redigatur, cujus grana quædam umbilico illita mira faciunt.

S.

S *Enna Coluthæ* quoad folia & effectus similis est; in *Affectibus chronicis* exoptatum laxans. Nauseosa est & torminosa, adeoque in substantiâ rarò datur, sed in Infuso, idque magis quàm decocto, quia si paulo diuturnior fiat coctio, vis laxativa magna ex parte perit. Menstruum est vel Vinum, vel Aqua Tartareis acenda, quæ mucilaginem ejus resolvunt. *Rulandus* De-

coctum ejus in Vino propinavit cum *Aquâ Cardui bened.* pro sudorifero in *Febribus*. In *Hypochondriacis*, loco *Aquæ*, infundatur in *Succo Pomor. Borsdorf.* depurato. *Extractum* suspectum est, quia metus est, ne vis laxans evaporaverit. Fit elegans *Tinctura* ex *Senna & Rhab.* cum *Solutione Salis essentialis Tartari*, sed cum *Sp. Vin.* fieri nequit.

Soldanella in *Hydrope* & similibus Affectibus officium suum egregiè facit. Semper tamen *Rhabarb.* ipsi addendum. Dos. foliorum à $\mathfrak{z}\beta$. ad $\mathfrak{z}\text{ii}$. Pro Decocto verò ab $\mathfrak{z}\beta$. ad $\mathfrak{z}\text{i}$. Quibusdam succus ad $\mathfrak{z}\beta$. in usu est, qui inspissatus ultra $\mathfrak{z}\text{ii}$. dari non debet.

Spinæ infectoriæ Baccæ egregium suggerunt *Syrupum purgantem*. Inter reliqua præparata N°. 3. *Extractum Rhamni* habet Author, quod elegans, cum vis *Tithymali* caustica Aceto ros. destruat. Ob *Nitrum* autem additum, in solutione acquiritur *Alcali fixum*, quod dum extrahitur, habetur *Tartarus regeneratus*, hoc est *Sal essentielle Tartari* ex *Aceto ros. & Nitro* ortum & compositum.

T.

T*urpethum* radix resinosa est, quæ omne, quod attingit, sub forma mucilaginis viscidæ evacuare solet, unde inter Pituitam evacuantia numerari solet. *Tinctura aurea* inde elicitur cum *Sp. Vini tartarifato*, egregium remedium, ubi validiore evacuatione opus. *Resina* elicit in *Sp. Vin.* blandè purgat, *Vermes* egregiè deturbat.

Tamarindorum succus seu *pulpa* blando gaudet acore, quo bilem ejusque effervescentiam temperat. Propter aliqualem nitrositatem abstergunt & laxant. In *Febribus*, in primis *scorbuticis*, æstum egregiè temperant, & Alvum apertam servant. *Pulpæ* dosis est ab $\mathfrak{z}\beta$ ad $\mathfrak{z}\text{ii}$. Pro Decocto $\mathfrak{z}\text{iii}$. vel iv . adhibentur. Alias *Tartarus* ex *Tamarindis* fieri potest, qui tamen nil peculiare habet.

Hæc

Hæc sunt primaria Purgantia, è quibus sufficere possunt *Senna*, *Rhabarb.* *Elleb. niger*, *Jalap.* & *Cclocynthis*. Perlustremus adhuc Purgantia secundaria, quæ nil aliud sunt, quàm varia Vegetabilium producta.

CLAS IV.

De Purgantibus Secundariis.

A.

Aloe lucida suâ Tincturâ fæces flavas reddit, unde malè Cholagoga dicitur. Lumbricos expellit, blandè purgat, Stomacho amica est, & mucum ibi hærentem abstergit. Vim habet balsamicam, unde inter omnia Purgantia Aloe & Rhabarb. habentur innocua, cum reliqua de virulentiâ participant. Duæ autem in Aloe substantiæ sunt. 1. Mucilaginosa aquosa, quæ sola laxat & in Aquâ solvitur. 2. Viscida resinosa, quæ styptica est & Hæmorrhoidum concitatrix, & in Sp. Vini solubilis. Vulgò lavant Aloen, sed hoc ipso eandem vi purgativâ spoliant. Pro scopo igitur purgandi extrahantur cum Aqua simpl. vel quadam appropriatâ cum Sale Tartari, vel Oleo Tartari p. d. acuatâ, deinde inspissetur Tinctura in Extractum ad gr. vi. egregiè laxans. Interim non nimium Sal Tartari addendum, alias vim purgandi omninò destruit. Tinctura cum Sp. Vin. non purgat. Si ritè paretur Extractum, superflua est insuccatio. Oleum ex Aloe destillatum Umbilico illitum Vermes necat. Externè Aloe balsamica est, & Vulnerum putredini resistit. Fit Aqua ex Aloe in Aquâ Absinth. solutâ, terendo probè & subigendo, qua abluuntur corpora pro enecandis Vermibus & Crinonibus, nec non Crines à defluvio præcavendo.

E.

E*Laterium* succus est ex *Cucumere asinino* collectus, quando flavescere & maturare incipit; purgansque admodum violentum, in *Hydrope* specificè conveniens. Substantia non usurpatur; sed *Extractum* paratum cum Sp. Vin. addendo in fine *Oleum still. Macis & Cinnam.* Dos. ejus à gr. xv. ad ℥i. Similiter ex Radice hujus Plantæ paratur *Essentia & Extractum* cum Sp. Vini addendo idem *Oleum*. In Gravidis cautè usurpandum. Aliàs per acida & fermentationem corrigitur.

Euphorbium nostrum à veteri differt. In acrimonia caustica cum succo *Esulæ* convenit, unde quæ de *Esulâ* dicta fuerunt, hic applicari poterunt. Datur contra *Quartanam Febrem* ad ℥i. prius tamen correctum cum *Succo Citri*; per acida enim vis alcalina caustica castratur. Externè in *Cariæ ossium* nil melius est *Euphorbio* Sp. Vini irrorato. Sternutatorium est validissimum, adeoque debet ℥i. cum ʒi. *Pulv. Irid. flor.* misceri. In formâ liquidâ ʒi. *Euphorbii*, cocta in tb. i. Aquæ Lil. convall. ad gutt. aliquot potens Sternutatorium est.

G.

G*utta Jemou* videtur esse *Gummi* quoddam, è Radice *Ricini* vulneratâ destillans, & *Croco Indico* tinctum. Corrigatur necesse est, sive per Alcalia sive per Acida. Lotichius exhibet à gr. iii. ad ʒß. cum ℥i. Tartari vitriolat. Optima est illa *Magisterii* præparatio, ubi *Oleum Tartari* vel Sp. Vini tartarificatus adhibetur. Quin & *Essentia aurea* inde elicitur. *Spiritus* autem *Vitrioli* acidus non tam corrigit, quàm castrat hujus purgantis vires.

M.

M*anna* succus est ex Arboribus destillans, qui per noctem jungitur rori, & postmodum in furculis Arborum reperitur; postquam calore diurno aquosa pars absumitur & in *granula* inspissatur. Sub collectio-

ne

ne Martem in æruginem rodere valet, unde cum lapideis & ligneis cultris colligitur, ne nigrescat. Variat ejus virtus pro varietate plantarum, è quibus colligitur. Vis ejus laxativa consistit in motu fermentativo, unde abstergit sordes easque flavas reddit; adeoque *Hystericis*, *Hypochondriacis* & *Febricitantibus* non convenit, alias in *Asperitate* & *Ariditate faucium* conducit. *Manna tartarifata* elegans est remedium, nam propter Tartarum minùs fermentat. *Spiritus Mannæ* ad ʒi. utut insipidus, sudoriferum est egregium, & singulare quid in recessu habens. Qui n°. 6. ab Authore describitur, singularissimum mēstruum est pro extrahendo Sulphure solari, Manna enim turget Rore, Sale aeris hermetico imprægnato, unde *Mercurium* seu *Spiritum* planè singularem dat, qui multum habet in recessu. Quidam *Eleæuarium laxativum* inde destillant per vesicam.

O.

O *Popanax* ad ʒi. data viscida incidit, & fœces sub formâ mucilaginis abducit, sicuti omnia *Gummata*. *Heraclinum* maximè in usu est, quod à quisquiliis depurandum, solvendo in Aqua, Vino, vel Succo Citri. Externè Tumores discutit. Vis ejus in Sale alcalino acriori latet.

S.

S *Cammonium Veterum* Succus fuit Radicis herbæ ejusdam è *Convolvulorum* genere; nostrum autem est *Succus Esulæ*, acerrimus, causticus & malignus. Sordes flavas & fœtidas reddit, unde Cholagoga falsò dicitur. Per se *Crudum* rarò præscribitur, sed loco stimuli aliis in Pulvere additur, ut & ejus *Resina* ad gr. ii. vel iii. Optimè depuratur Glycirrhizâ juxta modum Num. 5. quæ stimulos acerbos & volatiles inviscat & cicurat. Corrigitur vel per *Acida* nempe *Succ. Cydon.* ut Num. 2. & *Spiritum Vitrioli* Num. 7. vel per *Alcalia*, quando *Lixivio Salis Tartari* *Cammonium* injicitur, unde emergit

R 5

Tinctura rubicunda, quæ inspissata, & cum Sp. Vin. extracta dat *Essentiam laxativam*; ubi per Sal Tartari invertitur sapor & odor ejus nauseosus. Ex *Scammonio* vel ejus *Resinâ* fieri possunt *Emulsiones*, cum *Sacch.* & *Aqua Fumar.* vel *Succ. Citr.* gustui gratissimæ. Huc referendus est *Succus Citri diagrydiatus*; sc. R. *Diagr. sulphurat.* ℥i. affund. *Succ. Citri. depur.* ℥ss. stent in vitro obturato in loco calido per 3. dies. Ultimo die decantetur, & colatura cum *Saccharo*, blando igne, ad consistentiam redigatur. Dos. cochl. i.

Et hæc de Purgantibus secundariis, ex quibus *Aloe* & *Scammonium* sufficiunt, adeo ut cæteris facile supersedere possimus.

Schröderus Dilucidatus.

SECTION II.

De Zoologia seu Regno Animal.

ANIMALIA jam sequuntur, quorum partes distinguuntur in *duras & molles*. *Duræ* sunt *ossa, cornua, ungulæ & dentes*, quæ acidum absorbent, non sine insigni effervescentiæ motu, quia *Sale vol. alcalino* turgent, adeoque Sanguinem fluidiorem reddendo, simul sudorem movent. In Igne subministrant 1. *Phlegma aqueum* quod parum habet in recessu. 2. *Spiritum vol. mercurialem*, minus inflammabilem, & cum *Sale vol.* non effervescentem, volatilem tamen & potens sudoriferum, adeoque mediæ naturæ inter salinum & sulphureum. 3. *Copiosum Sal vol.* quod rectificatum acida destruit, & fortiter sudorem movet. 4. *Oleum nigrum empyreumaticum*; quod per Retortam super proprium caput mortuum rectificatum aurei coloris fit, fœtorem deponit, instar Ignis penetrat, & sudorem ciet, acidum quodcunque simul destruendo. *Internè* in *Hystericis affectibus & Colicâ*; *externè* autem *Podagræ* illitum, optimè conducit. 5. *Caput mortuum nigrum*, quod aperto vase calcinatum prorsus albescit; quodque, utut iners, adstringit tamen, humidum acidum imbibit, adeoque in *Dysenteriis, &c.* convenit. *Partes molles* sunt *pingues vel non pingues*. *Non pingues* sunt *Viscera carnosæ*
& San-

& *Sanguis*, quæ turgent Succo pingui & Sale blando, suggeruntque *Sal vol.* penetrantissimum. Ex *pinguibus Spiritus* & *Sal volatile* difficulter elicitur, sed si putrefacta sint, copiosum *Phlegma*, *Spiritum*, *Sal volat.* & *Oleum* suggerunt. Omnia autem animalium Salia volatilia conveniunt generaliter in eo, quod acida destruant & sudorifera sint. Attamen & específicas simul dotes habent. Pinguiores partes, *Sevum* nempe, *Axungia*, &c. in eo conveniunt, quod consistant parte sulphureâ, quæ in recessu ab acido occulto concentratur. Hinc cum Alcalibus in Sapones abeunt (sicut & Olea vegetabilium) adeoque emolliunt, relaxant, attenuant, & plus minus anodynæ sunt.

C L A S S I S I.

De Animalibus terrestribus perfectioribus.

A.

Alcis Ungula contra Epilepsiam internè & externè in forma Amuleti valet. *Alces* nimirum bestia est meticulosa, & à strepitu etiam arboris in fugam pellitur: hic metus in totum corpus transfertur, præprimis in *Ungulas*, & quidem posteriores, unde vis hæc dependet. *Calcinata* & *Magisterium* nil valent. De *Nervis* observetur quod Author habet. *Cornu Alcis* paratur etiam spagyricè ut C.C. imò *Spiritum* & *Sal vol. antepilept.* suggerit.

Apri dentes ad ʒi. in *Pleuritide* & *Inflammatione* internâ sanguinem coagulatum resolvunt, & acidum absorbent, quo absorpto sudor sequitur. Destillati dant *Sal vol.* admodum penetrans. *Magisterium* nil valet. *Gelatina* paratur ut *Gelat. C. C.* & in potu pleuritico egregium est remedium.

Asini sanguis, tempore verno prope aurem extractus,
linleo

linterio exceptus & exsiccatus in Camino, ut de *Sale vol.* *Lignorum* participet, per annum servatur sine virium iacturâ, & cum *Aqua destill. Hyper. & Anagall.* propinatus specificum est egregium contra *Maniam*. Alias in *Atrophia & Phthisi* Lac ejus maximè salubre est, quia Asinus bestia est sana & longæva. Ante ejus usum cibus sit dulcis & minus acidus. Deinde tempore matutino & vespertino propinetur tepidum, addito *Sacharo*, ne coaguletur. *Stercus* internè propinatum cum *Aquâ Plantag. & Syr. Myrtill. Hæmorrhagias* curat. In quem finem & externè ejus *Pulvis* naribus insufflatur, vel ipsum cum *Aceto* subigitur & intruditur.

B.

Bovis & *Vaccæ Cornu*, dum in coitu versantur, derafum, Venerem stimulat. *Fel* in Clysmate alvum prorit; externè umbilico cum *Aloe* illinitur contra *Lumbricos*, & si stricte adhæret, certò adsunt *Lumbrici*. *Aqua Fellis* destill. cicatrices oculorum delet, & acrimonia volatili visum clarificat. *Essentia Fellis Bovis* inspissata & cum Spiritu Vini extracta, præter usum cosmeticum, egregia est in *Tinnitu aurium*, cum bombace illita. *Splenis Decoctum*, vel *Essentia* Menses ciet & Appetitum promovet. In *Atrophia & Doloribus artuum* post *Vulnera*, immittuntur membra in sanguinem Bovis recens mactati. *Stercus* in *Doloribus, Inflammationibus & Ambustis* externis egregium est anodynum. Aquam etiam destill. suggerit, quæ cosmetica egregia est, & in *Suppressione urinæ* laudatur. In Ventriculo secundo generantur *Lapides* ex pilis invicem convolutis, mucilagine quadam obductis, qui nullius sunt usus. Illi verò in Folliculo felleo constant *Sale vol. alcalino* ab acido p. n. coagulato, & ad 3i. cum Vino vel Aceto, in Casu sanguinem grumofum resolvunt, *Icterus* denique & *nephriticos Dolores*, ac scorbuticos per urinam & sudorem curant. *Lac* constat substantiâ butyroso sulphureâ, caseoso salinâ

linâ, & vehiculo feroso; adeoque quamlibet corporis acrimoniam in *Scorbuto*, *Ulceribus Renum*, *Mictu cruento*, & *Dysenteriâ*, temperat; egregium etiam nutritivum est; contra *Atrophiam*, *Tabem*, &c. nil melius. Pro ratione autem Bestiæ & pastûs variat. Unde Sana ea esse debet, ac pro usu antiscorbutico herbis antiscorbuticis, pro vulnerario, vulnerariis nutrienda.

Bufones vivi furore perciti venenati sunt, sed mortui omni carent veneno. Mense Julio transossi, exsiccati, & abscissis capitibus atque intestinis pulverisati, ad gr. xii. alternis diebus *Hydropicis* propinati egregiè sanant. Externè *Bufo vivus* contusus Renibus in eodem Affectu applicatur. Alii contra *Febres ardentes* propinant ante paroxysmum. Quin & externè contra malignitatem pestilentialem adhibetur, latet enim in *Bufonibus* vis anti-pestilentialis. *Lapis Bufonum* figmentum est, forsan Cranium senilium. *Bufones* comburendo cæruleam eructant flammam, unde suspicor in illis latere principium sulphureum animale. *Pulvis Bufonum* appensus contra *Incontinentiam Urinæ* valet, & virtute anodynâ pollere dicitur. *Sal ejus vol.* penetrans est diureticum. Paratur quoque inde *Oleum anodynum* beneficio Salis marini & Olei Amygd. dulc.

C.

C*Atelli Melitenses Colicæ & Podagræ* applicati, anodynî sunt; & postea claudicare dicuntur. *Axungia canina* ob vim penetrantem vulnerariam præ cæteris laudatur. Multi in Aceto contra *Phthisin* & *Epilepsiam* laudant. *Album græcum* Canis, ossibus sine Potu nutritivum multum habet in recessu. Omnia enim animalium *stercora* gaudent *Sale vol. urinoso & acido*, quæ si in Stomacho fermentando acecant, *Sal vol.* transit & *Sal salsum* remanet. Hoc Sal ubi alcali præcellit, in aëre cum Sale aëris fermentatum transit in perfectum Nitrum. Omnia igitur *Stercora* sudorem movent, sanguinis grumos dissol-

dissolvunt, & hinc in *Dysenteriis*, *Pleuritide* &c. egregie conveniunt. Inprimis *Album græcum* quod & internè pro destruendo acido primarium viarum in *Passione hysterica*, *Colica* ex acido austero orta, & alibi conducit: pariter *Decocta vulneraria* meritò ingreditur, & in *Angina faucium* laudatur.

Capri sanguis, modo *Helmontiano* collectus & præparatus, sub formâ pulveris ad ʒi. in *Pleuritide* sanguinis grumos optimè dissolvit, & cum *Aceto* sumtus egregium est *Diureticum*, *Calculus Renum* & *Vesicæ* absumens, imò *Balsamum antipodagricum* inde paratur. *Sevum hircinum* Oleo non miscendum, alias nimis coagulat. In *Clysmatibus*, in *Dysenteriis* & *Tenesmo*, anodynum est & consolidans. *Lac Caprinum* turgit Sero nitroso & *Nitro volatiliori*; unde eminenter omnes vires obtinet; quæ Sero lactis vaccini adscribuntur; præsertim pro æstu, in specie *Antiscorbutico*, comescendo. *Stercus* in *Podagra* & *Oedemate* cum *Urina* ægri applicatum egregie juvat. *Urina calida* diuretica est.

Rupricapra in secundo ventriculo suggerit *Lapillos*, ex fibris durioribus vegetabilium, in specie *Doronici*, quæ difficilis concoctionis sunt, cum viscoso chylo generatos. Vi sudoriferâ pollent ad ʒi. in *Pleuritide*, *Variolis* & præ cæteris in *Partu difficili*.

Capricerva orientalis dat lapidem, *Bezoar* dictum, de copioso Sale alcalino participantem, vi alexipharmacâ pollentem. Sed inter mille vix unus genuinus. Imò licet omnes genuini sint, non tamen omnes habebunt Vim alexipharmacam, sed isti tantum, qui ex *Animalibus montanis*, Plantis salubribus vescentibus, desumpti sunt. Adeoque *Calculus humanus* longè melior est.

Capricerva occidentalis dat *Bezoar Occidentale*. Sed *Lapis fellis bubuli* ad ʒi. propinatus idem præstabit, ac *Lapis Bezoar occidentalis*. Idem judico de *Orientali*.

Caster

Castor decantatus est ratione *Castorei*, quod Liqueor est in folliculis, à testibus longè differentibus, contentus, oleosus, penetrans, & Sale volatili imprægnatus, Videtur esse *crassa Lympha*, per ductum appropriatum in folliculum deducta, & per fermentationem partim ex sudore, partim aliunde transmutata in talem liquorem. Vis ejus fundata est in Sale vol. oleoso penetrante, & Sensus graviter afficiente; unde in *Affectibus nervinis*, in *Colicâ* item, & præsertim *Passionibus hysteri- cis*, internè & externè, sacra est anchora; austerum enim corrigit, motusque convulsivos compescit. Unà cum *Myrrhâ Fætum*, *Menses* & *Lochia* pellit, *Dolores post partum* sistit. In *Lethargo*, *Comate* & *Caro*, ex gas liquorum fermentescentium orto, nil melius quàm *Castoreum*, præmisso Vomitu. In prædictis *Affectibus* hinc cum *Scammonio* sæpè propinatur, ut alterando simul laxet. Si tempestivè ante *Febrem* exhibeatur, *Variolas* præcavet: præsentem autem *Febrè* expellendæ sunt, propinando *Essentiam* ex *Asâ fœtidâ* cum *Sp. Vin. tartarificato*. *Oleum per vesicam* cum s. q. *Aquæ destillatum*, efficacissimum est, & minus fœtidum. *Extractum Castorei* nil valet, sed *Essentia* à ʒi. ad ʒss. in prædictis *Affectibus* potens est remedium, imò & Auribus purgatis ad gutt. i. vel ij. instillatur in difficili *Auditu*, *Tinnitu*, aut *Murmuratione*.

Cati sylvestris Axungia liquefacta, habitâ sexûs ratione, & Umbilico ad gutt. aliquot instillata *Colicam* avertit. In *Atrophiâ partium* reliquis præfertur. In *Epilepsia* pariter certissimum est remedium.

Catus Zibethinus Zibethum suggerit, liquorem per se fœtidum, licèt tantillum suavem spiret odorem. Internè *Moschus* ejus loco substituitur. Externè Umbilico illitum *Tormina* quæcunque *Abdominis* & *Passiones hystericas* alleviat, modò nares nimium non feriat. Porrò cum *Bals. apoplect.* Glandi Penis illitum fœcundationem & Venerem promovet.

Cervi

Cervi Cornua quotannis mutant, forsan quia *Plantis novellis* utuntur. Castrati autem nunquam *Cornua* deponunt. Colligenda sunt hæc *Cornua* inter 23. August. & 8. Septembr. tunc enim dura omninò & Sale vol. copiosissimo imprægnata sunt. *C. C. ustum* nil valet, nisi nudâ adstrictione. Eligitur igitur *Philosophicè calcinatum*, vel coquendo vel suspendendo in Alembico; ita enim Salis vol. & Olei partem retinet, ratione cujus à ʒi. ad ʒß. elegans sudoriferum est & malignitatem expellit. *Gelatina* coquendo elicita, est quasi *quinta Essentia*, ad ʒi. in potûs ordinarii *Mens. i.* æstum æquè ac malignitatem *Febrium* reprimat. Pertinet huc *Liquor C. C. succinatus*, qui elegantissima est medicina: *R. Sal vol. Succin. & Sal vol. C. C. depur. ana; dissolve in Spiritu C. C. rect.* Hæc si distillantur, *Salia vol. cum Spiritu* ascendunt, & *Liquorem huncce constituunt.* Quidam *Sal vol.* figere volunt beneficio acidorum, Aceti, Spiritus Salis, sed hæc vim ejus destruunt; præstat per se ad ʒi. in liquore proprio, h. e. *Spiritu Sale vol. imprægnat.* ad ʒß. *Cornua* tenella putrefacta (non aliter) *Sal vol.* facile dant. *Aqua* è *Typhis* spirituosâ in *Variolis*, *Epilepsis*, & *Mulierum Purpurâ* vehiculum commune est. *Caligæ* ex Corio cervino ritè paratæ contra *Podagram* laudantur. *Os de Corde Cervi* nil aliud est, quàm musculorum Cordistendo ætate inveteratâ in os degenerans, & præ cæteris Ossibus reverà nil peculiare habet. *Priapus Cervi*, in coitu transfossi, Venerem maxime stimulat, & *Dysentericis* damnum infert. *Priapus* verò alio tempore transfossi Cervi, optimum euporiston est contra *Dysenteriam*, & *Affectus hystericos.* *Sevum cervinum* Excoriationes superficiales, manuum à frigore Fissuras, & Ani procidentiam, calidè illitum, curat. *Lapis* componitur ex acido, & alcali urinoso prævalente, & *Lapidi Bezoar* æquiparandus, si non præferendus.

Cochleæ testaceæ majores circa vites repertæ, integræ

cum istis contusæ, in formâ Cataplasmatidis Abdominis aliarumque partium *Tumores serosos* discutunt, inprimis si contusis inspergatur *Pulvis Fimi caprilli & Seminis Carvi*. Quin & contusæ suggerunt *Succum alcali temperato gaudentem*, qui in *Erysipelate* egregiè convenit, imò & *cosmeticus* est, si cum Sale Tartari in loco frigidiusculo fluat. *Testæ exsiccatae* & pulverisatæ *Hydropem* per urinam curant; vel in *Spiritu Salis*, *Vino*, aut *Aceto* solutæ, menstruo denique abstracto coagulatae, per deliquium Liquorem suggerunt, egregiè diureticum in *Hydrope*, qui merito *Aquæ destillatæ* præfertur.

E.

E*quus* (non castratus) *Stercus* suppeditat, quod in *Vino* expressum *Colicam*, *Passionem hystericam*, *Ictericum*, (propter vim nitrosam vol.) *Variolas*, præprimis *Pleuritidem* & *Inflammationes internas* singulariter alleviat. *Testes* temperato Igne exsiccati, deinde *Essentiâ Myrrhæ* irrorati, ut durent, & pulverisati ad 3i. *Colicam* admodum juvant, *Partum* item *difficilem* & *Fætum mortuum* egregiè promovent.

Erinaceus in juscule coctus egregium est diureticum anti-hydropicum; Calcinatus verò dat *Cinerem*, in *Incontinentia Urinæ* optimum. Ejus *Axungia* in *Herniis Lumbis* inungitur, ut *Intestina* retrahat & firmet. Contra *Epilepsiam Infantum* fit *Linimentum* ex hujus *Pingued.* p. iv. & *Olei* cujusdam destill. p. i.

H.

H*ominis* Capilli reverâ vegetantur, & in Pulvere *Hæmorrhagias* sistere dicuntur; destillati dant *Spiritus*, & *Oleum*, quod capillos illitum generat, *Ungues* seu tendinum appendices in Pulvere vel *Vino* propinati vomitum cient. In Quercum perforatam immissi, *Podagram* alleviant, teste *Marco Marci*. *Saliva* Spiritu acido & alcalino turgēt, unde contra *Serpigines* & *Maculas Variolarum* jejuna illinitur. In homine iracundo adeo

vene-

venenata est, ut ejus morsus *Gangrænam* facile inferat. *Cerumen aurium* non solum anticolicum est, sed & ad *Vulnera nervosa* recentia egregium est vulnerarium. *Lac muliebre Phthysicos* & *Venerem* roborat. *Sanguis menstruus* sanarum linteo exceptus, exsiccatus, & deinde cum Aceto scillitico extractus, internèque datus commodè menstrua promovet. Externè Linteum hoc exsiccatum *Tumores erysipelatosos*, ac *Dolores podagricos* sistit; quin & collo appensum *Febrem tertianam* curat. Denique *Philtrà* exinde parantur, quibus *Secundina humana* præparata contrariatur. Hæc autem, *Secundina* nempe, multum habet in recessu, unde & Bruta secundinas suas avidè devorant. In *Doloribus post partum* & *Partu difficili* reliquis remediis palmam eripit. In pulverisatione partes volatiles avolant. Quapropter potius membranâ propriâ detracta in cucurbitâ vitreâ capaci (aliàs frangitur) probè clausa, in loco calido putrescat, sed sine *Vermibus*, qui in vase clauso produci non solent. Sic fit liquor limpidus cum horrendo fœtore, qui destillatus dat *Spiritum oleosum*, abjecto *Phlegmate*, qui ad 3ß. promptissimè Fœtum pellit, & contra *Epilepsiam* hæreditariam commendatur. Maculas maternas alias cruentis adhuc *Secundinis* tangendo curare solent. *Urina* egregium est anodynum *Doloribus partium nervosarum* applicatum. In *Podagra* Pediluvia inde fiunt egregia. Imò *Cosmetica* est, *Maculas* post *Variolas*, *Fissuras* à frigore, & *Scabiem* auferens. In *Flatulentis Abdominis* & *Hydrope*, pro Clysmatibus egregia est. Externè mundificat *Vulnera* & *Ulcera*, & contra *Gangrænam* *Stercore Vaccino* & *Urinâ humanâ* nil melius. Destillata dat *Spiritum* & *Sal vol.* idque vel per crudam inspissationem, vel, quod melius, per putrefactionem & fermentationem. Spiritus autem per fermentationem paratus *Olea destillata* coagulat, cum eorum occulto acido se uniens. Porro ex Capite mortuo hujus destil-

lationis elicitur Sal fixum, vel potius Salsum (fixum enim nullum in Animalibus reperitur) quod cum Boli p. iii. destillatum dat *Spiritum acidum*, similem Spiritui Salis; quodque in usu medico *Acidum*, & *Dolores* inde oriundos destruit, *Febris* itaque & *Hydropi* resistit. *Stercus humanum* volatile est, præ reliquis magis oleosum, & minus salinum. In *Tumoribus* tam *malignis* quam *benignis* maturandis nil melius. In *Doloribus articulorum* *Stercus vaccinum* antecellit; cum *Allii* capitibus *Morsui venenato* impositum certum levamen adfert. Destillatum per retort. dat *Aquam* & *Oleum fætidum*, quod in *Vulneribus fistulosis* & ipso *Cancro* summum est remedium. Si redigatur hoc *Stercus* cum s. q. *Aquæ* in pul-tem, & in *Balneo vaporis* ponantur, fætor exhibit, sed deinceps spirabit odorem; unde *Mercatores Moschum debilem* solent in *Latrinâ* suspendere, ut odor ejus intendatur. *Sanguis humanus recens* ex homine decollato collectus, contra *Epilepsiam* hauritur. Destillatus dat *Phlegma* & *Spiritum*, & modò prius putrescat, copiosum etiam *Sal vol. Spiritus* in *Epilepsia*, *Apoplexia*, &c. decantatur. *Oleum* super *Caput mort.* rectificatum, propter luxurians *Sulphur anodynum*, *Dolores nervosos*, ab acido oriundos, optimè sistit. *Spiritus Sang. hum.* additis *Camphora* & *Castor.* egregium fit *Antepilepticum* & *Hystericum*. Si *Spiritus* cum *Sale* & *Oleo proprio* digeratur & cohobetur, fit *Liquor rubicundus* seu *Quinta essentia*. *Sanguis* irroratus cum *Sp. Vin. acuato* *Spiritu Salis*, & *Myrrhâ imprægnato*, fit *Mumia*. *Mumia* autem *Paracelso* duplex est, *corporalis* sc. seu partes corporis violenter mortui solidæ; & *Spiritualis*, quæ *Spiritus vitalis* est unicuique concreto inditus, in quo consistit fundamentum omnium *Actionum magneticarum* & *sympatheticarum*. *Caro hominis* suspensi aut rotâ confracti, *Myrrhâ imprægnata*, & in fumo è *Ligno* & *Baccis Juniperi* successivè exsiccata, fit elegans *Mumia*, propter

rema-

remanentiam Spiritus vitalis mumialis, singularium virium in Sanguine congrumato à Casu ab alto, dos. ʒi. in vehiculo appropriato expectando sudorem. Imò in *internis Viscerum corruptelis* vi Balsamicâ corpus facile restituit. *Externè Mumia artificialis* omnia *Unguenta* in gravioribus *Vulneribus* ingreditur. De *Calculo humano* vid. Regnum minerale. *Cutis Cingulum Passiones hystericas* levat. *Pinguedo humana* præ reliquis temperata est & anodyna, item contra *Atrophiam* utilis. Destillata dat *Oleum*, quod rectificatum super *Ossa hum. calcinata* singulare est consolidans in *Luxationibus* & *Fracturis*. *Ossa humana* acidum absorbent, & præterea in *Doloribus artuum* & *Dysenteria* specificè conveniunt, ubi tam *Ossa præparata*, quàm *Sal vol.* quod efficacius est, conveniunt. Calcinantur autem sine Igne & ad ʒi. vel ʒiii. per se alvum laxant. Præ cæteris autem *Ossa Cranii* in frequenti usu sunt contra *Epilepsiam* cum *Aqua spirituosâ Lil. convall.* parata. Fit etiam hinc *Galreda* contra *Vermes* cum *Spiritu Hyper. Usnea Cranii Humani* seminium habet ex aëre, & succum nutritivum ex *Cranii Liquore*; & rarò reperitur, nisi in *Capitibus* per longam annorum seriem Aëri expositis. *Hæmorrhagias* utique sistit applicita, & *Epilepsiam* externè arcet. *Cerebrum humanum* in *Mar. Balneo* dat *Aquam*; & postea ex reliquâ massâ exprimitur *Oleum*, egregium cephalicum & antepilepticum, *Memoriam* roborans, & vi anodynâ in *Contracturis Tendinum* proficuum. Melior erit *Aqua*, si cum aromaticis destilletur.

L.

Leporis pavidus, probè in venatione agitati, *Sanguis* ad ʒi. in Pulv. vel Vino assumptus, singulare est remedium contra *Epilepsiam*. *Externè Erysipelas*, locosque podagricos & noctu dolentes levat. *Cerebrum Leporinum* gingivis Infantum illitum Dentium proventum juvat. *Cor leporis*, in fuga capti, lentè exsiccatum ad

tertiam partem in *Quartana* ante paroxysmum commodè propinatur. *Axungia vetus* pro aperiendis *Abfcessibus suppuratis*, & heterogeneis è *Vulnere* extrahendis, præ cæteris laudatur.

Lupi Stercus contra *Dolores colicos* est unum ex optimis remediis.

M.

Moschi *Capreolus* suggerit *Moschum* in Capsulis supra Genitalia; haud procul Umbilicum. Sunt qui congrumata tubera Capellæ à canibus agitata, exsiccant & pro Moscho adulterino venditant. Moschi autem odor non adeo rarus est, cum per putredinem intendatur æquè ac producat. Cæterum, ut potentius operetur, depurari debet suspendendo sc. in Cucurbita superiori, cui alia lutata juncta est, linteo in medio posito, & in diebus canicularibus Soli exponendo; sic enim liquefcit, & Oleum penetrans per lintheum in inferiorem cucurbitam descendit. Paratur etiam *Essentia* ex *Moscho* vel *Zibetho*, miscendo cum Oleo. *Amygd. dulc.* deinde affundendo *Sp. Vin. rect.* sic enim Spiritus digestus & destillatus extrahit substantiam medicinale, Moschi inerte corpore in fundo relicto. Cæterum odores hi suaveolentes in iis, qui gravioribus meditationibus indulgent, aut quibus Spiritus animales agiliores & volatiliores sunt, cautè usurpentur. Ratio est, quia in majores & confusiores impetus aguntur: hinc qui pro confortanda *Memoriâ* iis nimium utuntur, tandem Spirituum defectum inde sentiunt. Legitimè verò usurpata in *Affectibus Capitis* summa medicina sunt.

Muris Stercus ad gr. vi. cum lacte tritum & colatum alvum certissimè laxat.

Muris alpini Pinguedo antipleuritica Unguenta ingreditur.

S.

Serpens venenosus non est, nec plagas infert venenosas,

nosas, nisi furore percitus. Venenum enim non tam in forma materiali quàm ideali consistit. Internè certè nocivum non est. Exuvias tempore verno indubiè deponit, non tamen eapropter juvenescit facit, aliàs & Aranex, Lumbrici, &c. idem experirentur. Vi quidem balsamicâ turget, & Remedia inde parata in *Morbis cutaneis*, nempe *Lue venerea*, *Scabie ferinâ*, inprimis autem *Leprâ* & *Ulceribus inveteratis*, primatum ducunt. Quin & *Decoctum Viper.* in *Sterilitate* laudatur. Sunt qui comedant *Gallos*, & *Gallinas*, quæ *Viperis* pascuntur ad sanitatem conservandam. Porro contra *Venena* vi alexipharmacâ sunt usitatissima. Itali *Serpentes vivos* concisos cum Aquâ ebulliunt, & hauriunt pro usu anti-Venereo sudorifero. Contra *Morsus Viperarum* laudatur *Camphora* in *Petroleo* soluta, vel *Bufo vivus* applicatus, vel *Ferrum candens Morsui* applicatum, quod venenum extrahit. Cæterum ex *Tuberculis* in *Capite Serpentis Indici* paratur *Lapis friabilis*, contra quæcunque *Venena* commendatus. *Hepar Serp.* in *Pulv.* à 3ß ad ʒi. egregium est in *Dysenteria malignâ*. *Pinguedo Strumas* incipientes optimè discutit, *Maculas* & *Rugas faciei* delet, & calidè *Palpebris* illita visum acuit. *Exuviae* sponte depositæ commendantur contra *Icterus*, & *Urinam* pellunt. Externè *Lumbis* & *Ventri* circumligatæ *Partum* facilitant, antecedente prius *Linimento* ex *Cancris*, *Lumbricis* & *Axung.* q. s. *Pulveres Viperini* parantur non per calcinationem, sed lentam phlegmatis in M.B. abstractionem; qui tunc suo constant Sale vol. & ad ʒi. variè exhibentur.

Suis Pinguedo & *Lardum* temperata sunt, emolliunt & resolvunt. In *Odontalgia* dentes & *gingivæ* prius ligno acuto fricatæ, lardo commodè illinuntur. Afferunt & *Tussim inveteratam* curari inunctione plantarum pedum vesperi prope ignem cum *Linimento* ex *Axungia porcina* & *Allii capitibus*. *Stercus* quibuscunque Hæ-

Unable to display this page

CLASSIS. II.

De Avibus.

A.

A*Vium* Excrementa reliquis animalium excrementis acria magis & nitrosa sunt; perfectum enim Nitrum crystallinum efflorescit, si Aquæ immittuntur, idque inprimis in Stercore columbino.

Alaudæ caro urinam & calculum proritat.

Anatis sanguis inter Alexipharmaca refertur.

Anseris pinguedo præ reliquis penetrans est. Umbilico illita alvum contumacissimam solvit. Quia subtilis est, membra à frigore, & inde productis fissuris præservat. *Membris paralyticis* illinitur Pinguedo defluens ex Anseris exenterato Plantis nervinis repleto, & affato. *Stercus* ad ʒi. contra *Icterus* egregium est; vi enim nitroso-sulphureâ multum laudatur, sed melius erit, si Herbis vescantur Anti-Ictericis. Imò in *Scorbuto desperato* in Vino haustum sæpè summum est remedium. Ob vim nitrosam in *Hydrope* etiam convenit. *Stercus junioris Anser.* destill. dat *Aquam Ophthalmicam* egregiam.

C.

C*Iconia* tota Alexipharmaca est, quia Bufonibus, Ranis & Serpentibus vescitur. Ex sanguine paratur *Electuarium* mirificum contra *Venena*. *Stercus Podagræ* illitum egregium est. Ex Pelle fiunt tibialia pro curâ *Podagræ*, posset & *Sal vol.* pro usu sudorifero adhiberi.

Columbæ Sanguis Oculis instillatus grumescit, & malum exasperat. Fimus nitrosus est, adeoque diureticus & antihydropsicus. Ex illo tosto & in Vino mace-

rato extrahitur *Lixivium* summè diureticum. Vel cum *Sem. Anif. & Cort. Aurant. in Vino malv. destillatum Aquam anticolicam* egregiam suggerit. Externè propter Acrimoniam nitrosam inter *Psylotra* refertur. Usurpatur vel per se Aquâ humectatum, vel cum *Sem. Sinapi tritum*, & impositum in *Morbis chronicis*.

Coturnix Elleboro nigro vescitur, adeoque ejus Excrementa sunt antepilepticum haud contemnendum.

G.

Gallus vel Gallina integra, juxta podicem deplumata, *Tumoribus malignis & Morsibus venenatis* applicata, brevi moriuntur. Repetentur igitur donec nulli amplius moriantur, & res erit in vado. In *Phrenitide* graviore per medium dissecta & cruenta capiti raso cum fructu imponitur, sed in quadrante horæ horrendum foetet. Sanguis Galli destillatus suggerit *Spiritum* egregiè *Venerereum*, & rectificando acquiritur *Spiritus urinosus* optimus. Vana sunt, quæ de *Tunicâ Ventriculi interiori* narrantur. *Guttur* Galli tostum & pulverifaturn ad 3i. *Incontinentiam Urinæ* juvat; quod cum *Eri-naceo* combusto, & *Vulvâ suillâ*, omnibus in illo Affectu palmam eripit. *Ovum* recens in vino sumptum vires refocillat & nutrit. *Testæ*, ex quibus Pulli modò exclusi fuerunt, inprimis diureticæ sunt. *Albumen ovi* habet temperatissimum Alkali volatile, unde *Vulnera oculorum* consolidat. Plus autem nutrit *Vitellum*. Ad duritiem coctum & cum *Aceto rosaceo*, cumq; contusâ *Nuce mosch.* sumptum contra *Diarrhæam* excellit. *Oleum* exinde paratur, quod purificandum, scil. liquefactum sponte per linteum colando, postea in patellâ stanneâ, addito tantillo *Ceræ*, lavando cum Aquâ fontan. & agitando cum spatulâ ligneâ, ut Aqua eluat impuritates; dehinc exponendo Soli ad aliquot dies, ut fæces subsideant, & supernatet *Oleum*, quod contra *Ambustâ, fissuras à Frigore*, valet; & egregium est cosmeticum,

cum, si faciei illinatur post lotionem cum Aqua simpl.

H.

Hirundinis excrementa nitrosa (non autem Nidus) Anginam & Inflammationem Tonsillarum levant, vi enim nitrosâ ardorem compescunt & maturant.

O.

Oloris pellis Stomacho applicata Colicam levat, accedente per pellem fomentatione calidâ, quæ forsan magis agit & juvat, quàm reliquæ omnes pellis partes.

P.

Passeris in coitu transfossi Cerebrum Venerem stimulare, & Triglotites affatus ab Ischuriâ liberare dicitur, sed operandi rationem nondum scimus.

Pavonis Stercus, habitâ ratione sexûs, in Pulv. cum Vino Epilepsiam & Vertiginem curat atque præcavet, expectando sudorem, sed sæpius in usum trahendum.

V.

Vultur cum Mastiche tostus & pulverisatus, Hæmorrhagiam uterinam, & Dysenteriam desperatam curare creditur, si sæpius cum Lacte amygdalino ad 3ß. assumatur.

CLAS. III.

De Piscibus.

A.

Anguillæ Pinguedo defluens dum assatur, & foliis Lauri excepta, Auribus tepidè instillatur pro restituendo Auditu. Ejus Hepar perforatum, blando Igne exsiccatum unâ cum felle, egregium est ad 3ß. datum, in Partu difficili. In Prolapsu sinûs pudoris, suffitus ex Cute Anguillæ eleganter instituitur.

Barba

B.

B *Arba* cautè comedenda est, ne *Choleram* morbum excitet.

C.

C *Ancrorum Succus expressus* in *Delirio* & *Cephalalgia* graviore feliciter fronti applicatur cum *Opio* & *Croco*. *Lapilli* sunt *Liquor lacteus*, qui mense *Julio*, dum ægrotant *Cancro*, concrevit in substantiam lapideam super *Stomachum* sitam; reperiuntur hi *lapilli* quando *Crustam* mutant, & hinc ejusdem naturæ sunt & substantiæ cum *Crustâ* seu *Putamine* eorum, quod illis substitui potest. Et *Testa* & *Lapilli* turgent *Sale vol. alcalino*, minus tamen acri, quod beneficio *acidi* occulti indurefcit, hinc affuso *Vino* vel *Aceto* effervescent propter luctum *acidi* & *alcali* interni. Cæterum *acidum* maximè destruunt, adeoque in *Sodâ* ab effervescentia *acidâ*, *Torminibus*, *Pleuritide*, *Angina*, *Casû* & *Inflammationibus* internis, *acidum* coagulans per sudorem & *urinam* expellunt. In *Quartanis*, ubi nimium frigus excedit, præmisso *Vomitu*, hi cum *Saccharo Saturni*, curam perficiunt. Insigniter etiam diuretici sunt, inprimis si cum *Sale vol. Succin.* vel *Vino* vel *Aceto* propinati, unde in *Stranguriâ*, *Calculo* &c. præservativum sunt & curativum. Mirè etiam pro usu *Vulnerario* in *Febribus* post *Vulnera* conveniunt. Licet enim vinum *Vulneribus* & *Inflammationibus* noceat, *Lapilli* tamen adjuncti ejus *acidum* destruunt; imò & *bibacibus Arthriticis* optimè succurrunt *acidum Vini* per diuresin evacuando. In *Gonorrhœa* item & *Ulceribus Renum* aut *Vesicæ*, cum *Vino* sacra sunt anchora.

Carpionis fel gaudet *alcali* temperato, unde præ omnibus *acidum Erysipelatis* destruit. *Lapilli* conveniunt cum *Lap. Cancr.*

Conchæ omnes vi febrifugâ & diureticiâ conveniunt, quatenus *acidum* destruunt. *Margaritifera* constant *Sale vol.*

vol. magis digesto, & cum *Perlis* conveniunt; de quibus in *Regno Minerali*. *Ostreæ* turgent succo alcalino, qui in *Atrophîâ*, *Phthisi*, *Lue Venerea*, &c. convenit. Ex *Margaritifervis* paratur *Specif. antifeb. Strobelb.* non tamen solum, nec sine aliis præmissis usurpandum, aliàs duplicatur *Febris*.

H.

H *Alecum* muria in *Hydrope* egregium est *Clyisma*, & externè ulcerosas partes eluit.

Husonis Gluten, *Ichthiocola* dictum, Gelatina est consolidans.

L.

L *Ucii fel* Oculis succurrit, nam fella piscium minùs acria sunt, quàm illa *Perdicis*, *Bovis*, *Hominis*, &c. Hoc *Fel* gaudet Sale vol. penetrante, adeoque attenuat, & resolvit. Hæc tamen habet incommoda, 1. quod nimis viscidum sit & oculis adhæreat. 2. Quod acrimoniam habeat, quæ temperari debet Aquâ sperm. Rannar. *Mandibulæ* ad 3i. in *Pleuritide* acidum absorbent & grumos dissolvunt. *Pinguedo* pedum plantis illita *Agrypniam* curat. Paratur ex Felle Aqua, quæ tutius instillatur Oculis quàm ipsum *Fel*, vel cum Spir. Vini fit *Essentia* in *Oculorum Affectibus* egregia.

M.

M *Ustelæ* infœcundæ Epar, in Vitro probe clauso Soli expositum, resolvitur in *Liquorem oleaginosum* penetrantissimum, qui vel *Palpebris* vel ubi fortius agendum ipsis Oculis illitus, in *Visûs hebetudine*, *Suffusionibus*, &c. singulare est specificum.

P.

P *erca* lapidem suggerit in Capite & Spinâ dorsi, præ cæteris diureticum, facilius solubilem quàm *Oc. Cancr.* quique in *Dysuriis* ab usu *Acetorum* acidum melius destruit.

R.

Ranæ in Peste Carbunculis sub axillis infesta singulare sunt remedium, præferuntur, quæ in Aquis puris degunt. *Sperma Ranarum* nil aliud est, quàm Ova mucilagine aqueâ involuta. Pro usu itaque Medico ova eximantur. Applicatur hoc Sperma cum Acet. ros. Pubi aut Lumbis contra nimium Mensium fluxum. Quin & in *Ambustis*, *Ophthalmiis*, *Ulceribus inflammatis*, *cancerosis*, &c. æstum & calorem coërcet. Destillatur *Aqua ex Ranis* per 3. dies in Aquâ putrescentibus, quæ internè ad ʒij. in *Hæmorrhagia Uteri*, *Fluore albo* & *Gonorrhæâ* admodum conducit. Quin & ex *Spermate* in M. B. vel V. B. lento igne destillatur Aqua. Sed colligendum est Mense Aprili, cavendo novilunia, alioquin Aqua foetebit.

S.

Sepiæ os ad ʒij. in Pulv. vel Emulsionibus in *Gonorrhæâ* specificè convenit.

T.

Thymalli Axungia, in vitro clauso soli exposita, dat Liquorem oleosum, qui foveas *Variolarum* singulariter delet, & Vulnere citra cicatricem consolidat.

Tinca applicatur plantis Pedum, vel Hepati contra *Icterus*.

CLAS. IV.

De Insectis.

Insecta Aquatilia temperatissimum habent Sal volatile, *Terrestria* verò Sal acre Oleo non-nihil temperatum.

A.

Apes calcinatæ contra Alopeciam laudantur. Materia *Mellis* colligitur per linguam, & sub lingua in vesicula quadam parva seponitur, quam tandem per fermentationem maturatam

evomunt Apes. *Cera* viscidior est substantia, non in corpore sed ad pedes ultimos secreta. *Mel* continet extractum Roris, qui resinam ex floribus exhalantem coercet, ratione cujus *Mel* Spiritu universali turgent, Metalla enim nobilissima dissolvit, à putredine præservat, & vim vitalem mirificè suggerit. Gaudet acido & alcali. Destillatum vel fermentatum suggerit acidum; imò instar Multi fermentatum dat potum vinosum, senibus optimè convenientem. Facile in stomacho fermentationem subit, adeoque *Febricitantibus*, *Hypochondriacis* & *Hystericis* non convenit. Sed propter vim balsamicam Pectori, Pulmonibus, & Renibus succurrit. Ut *Spiritus mellis* habeatur optimus, priùs ad tempus putrescat *Mel*. *Spiritus* hic *acidulus* cum phlegmate circulatus dat *Menstruum* singulare virium, quia in eo latet Sal Roris. *Oleum mellis* externè *Ulcerà* mundificat. *Oleum* ejus compos. Num. 2. nil valet. *Cera* subjectum est resinofum, quod in ipsâ Aquâ forti adduratur magis, quàm liquefit. Cum Ossium calcinat. p. ii. mista, & destillata dat *Oleum naturæ alcalinæ*, quia Ossa retinent acidum Cerae, quod ad gut. iv. internè diureticum est, & Uteri Prociditiam præcavet. Externè attenuat *Tumores frigidos*, lenit nephriticos Affectus, & cum *Oleo ovorum* valet contra *Ambusta*, & læsiones ab Aquâ fervente.

Aranæ in vase conclusæ, se mutuis puncturis interficiunt, & post mutantur in liquorem fœtidum, qui destillatus dat Spiritum urinosum & Sal vol. Pulverisatæ *Febres intermittentes* pellere dicuntur, ut & externè *Oleum Aran. major.* pulsibus applicatum.

Aselli inter fissuras murorum antiquorum collecti, Sale nitroso vol. scatent, suntque insigniter diuretici contra *Calculum*. Mucum etiam acidum viscidum resolvunt in *Asthmate*. Contra *Arthritidem vagam*, *Dolores scorbuticos* & inprimis in *Morbis convulsivis*, adhiben-

hibentur. Externè infusi in Oleo Lini dant *Oleum anodynum*, specificum contra *Dolorem hæmorrhoidum*. Quidam cum Vino vel Spiritu Salis & Vitrioli, imprægnant & exsiccant, sed hæc volatilitatem ejus absorbent. In *Ulceribus inveteratis* Aselli miram vim habent.

C.

C*Antharides* turgent Sale vol. acerrimo, & colliquefaciendo acrimoniâ suâ succum corporis, *vesicas* excitant, imò & internè quandoque *Ardorem urinæ* & *mielum cruentum*. Abjiciuntur pedes & capita, ut inutilia. Vulgo pulvis Canthar. cum fermento acri & aceto applicatur; sed hic modus non procedit, nisi ubi mihius agendum, quia acida castrant vim vesicantem. Elegantius inspergitur pulvis Emplastro ex Terebinthinâ cum Cera liquefacta. In Infantibus adhibetur *Emplastrum citrinum*. Cæterum & internè laudantur contra *Suppressionem Urinæ*, & *Gonorrhæam virulentam*; ad pellendas Aquas in *Hydrope* & promovendum *Calculum*. Scilicet ʒi. pulv. Canth. infund. Vin. Rhen. ʒiv. in loco tepido per aliquot dies. Deinde Colaturæ cochlear. viii. cum Cantharo vini miscentur, ita ut Cochl. i. sufficiat (ascendendo tamen in dosi) ad pellendam Urinam.

F.

F*ormicæ* naturales optimæ sunt, quæ circa resinosas Arbores & Betulas colliguntur mense Julio, Lunâ crescente, hæ enim spirant odorem acidum. Generantur etiam *artificiales*, *Alatæ* dictæ ex fermentatione Mellis cum Pane secalino. Colliguntur *naturales* in Cucurbita, in cujus fundum frustum casei, quod illos alliciat, repositum sit. Destillatæ cum Sp. Vini aromatico dant *Spiritum*, qui externè auribus in *Difficili auditu* & *Tinnitu* succurrit; uti & ova Formicarum, quæ aliàs intus ad ʒi. sumpta ructus & flatus excitant. Pro *Ischiadicis*, *Arthriticis*, *Paralyticis*, imò & contra *Sterilitatem*,

Unable to display this page

genere in *Morbis chronicis* & *Hydropicis* idem præstant, quod vegetabilia amara; infusi scil. vel cocti cum herbis aperientibus. *Externè* contusi & applicati *Dolores arthriticos* & *scorbuticos*, nec non *Panaritium* vi anodynâ egregiè tollunt. In *Punctura nervorum*, & *Vulneribus articulorum* Oleum per infus. cum Oleo communi paratum, conducit. Liqueur per Solem destillatus & probè filtratus inspissetur ad tertias, & in loco frigido positus, Crystallinos generat inflammabiles instar Nitri. *Liqueur* verò Authoris illitus Symptomata convulsiva præcavet. *Tostio* nil valet quia sub eâ Sal volatile avolat. Destillantur per se, non autem cum Spiritu Vini, ne virtus in fundo remaneat. Scilicet in vitro capaci, ne disrumpatur, Soli exponuntur, & Liqueur filtratus atq; destillatus dat Spiritum urinosum cum copioso Sale vol. cujus dos. à ℥ss. ad ℥i. pro Diuretico & Sudorifero, qui & externè in Doloribus majora præstat quàm Spiritus Salis ammoniaci, &c. Caput mortuum in prata projectum Lumbricos generabit. *Essentia* parata ex vegetabilibus arthriticis cum Spiritu Lumbric. p. i. & Spiritu C.C. fucinati p. ii. egregia est in *Arthritide vaga*.

P.

Pediculi 4. vel 5. Peni immissi urinam proritant.

S.

Scarabæorum cornutorum Cornua in Pulv. Partum difficilem levant. Illorum Oleum per infus. auribus contra Dolores instillatur; pulsibus verò illitum Febrem producit. *Scarabæi pilularii* Oleo Lini infusi & cocti, dant Oleum singularissimum anodynum in *Doloribus aurium* & *Hæmorrhoidibus cæcis*. *Unctuosi* gaudent alcali vol. acri, quod Tartarum salinum in *Nephriticis* & *Podagricis* per urinam evacuat. Paratur inde remedium Anti-tartareum hoc modo. Scilicet Scarabæi unctuosi, mense Majo absque manuum attactu collecti, suffocantur

tur in Spir. Vini deinde exsiccantur, & ex eorum medio eximitur liquidum viscosum, quod cum ipso corpore pulverisato formatur in *Balsamum*. Deinde R. *Hujus Balsami* zi. *Olei Anis. & Caryoph. an. gut. iii. f. Pill.* Propinentur gr. ii. in *Aqua Fl. Sambuci* mane jejuno Stomacho; sequetur Stranguria per tres dies durans, sin minus, repetatur secundo die, & optatum habebis eventum in curando *Calculo*.

Scorpius ad gr. i. Venerem stimulat. Oleum ejus per infus. gaudet acrimoniâ vol. & pubi vel lumbis illitum egregium est Diureticum in Suppressione urinæ. In Doloꝛe quoq; aurium anodynum est. Item pro usu Anti-pestilentiali pulsibus & membris illinitur.

Schröderus dilucidatus.

SECT. III.

De Regno minerali.

Mineralium principia sunt *Sulphur, Mercurius & Sal*, i. e. *substantia pinguis, substantia humida radicalis, & terra fixa*. Quorum varia combinatio ratione variæ fixitatis differentiam Mineralium & Metallorum constituit. Fusius tractatur hæc materia sub titulo, *De Metallis* in genere, tam in *Collegio Chymico*, quàm in hac ipsa *Schröd. dilucidati* Sectione.

CAP. I.

De Terris.

TERRÆ medicatæ constant terrâ alcalinâ, fumis sulphureis volatilibus imprægnatâ; sunt enim rudimenta metallica, quæ propter defectum Mercurii non potuerunt compingi. Hæ Terræ imbibunt humiditates & aciditates, adstringunt etiam & sudorem movent. Sed & específicas virtutes habent pro ratione Sulphuris metallici, de quo participant. Sic Terræ solares alexipharmacæ sunt; Martiales anticachectica, &c. Præparantur vulgo Terræ, 1. *Lotione*, quæ purum ab impuro secernit. 2. *Præcipitatione*, quæ nil valet, saturantur

tur enim Terræ ab acido, & remanet Calx viva nullarum virium. 3. *Destillatione*, ubi phlegma dant acidulum.

Terra Melitea candida commendatur à vi alexipharmacâ.

Terræ sigillatæ Germanicæ gaudent Sulphure solari. Unde contra *Venena* & in *Variolis*, inprimis si adsit *Alvi fluxus*, valent. Cæterum pro usu adstrictorio exhibentur cum Acet. destill. vel Spiritu Nitri; sic enim aluminosæ evadunt. Per se suggerunt *Spiritum acidum* in *Febribus malignis* usurpatum. Si imbibantur Spiritu Nitri vel Vitrioli, deinde exsiccentur, terantur super marmore, & in loco frigido in sacculo ponantur, liquefcunt in *Liquorem* vel *Aurum potabile*, cujus gut. xii. vel xx. in *Fluxibus malignis* egregiè adstringunt.

Bolus communis de *Marte* participat & *Sole* simul; unde egregiè adstringit, vitiosas cruditates absorbet, & maxime sudorifera est. In *Sputo sanguinis* laudatur. Externè fronti admota cum Aceto destill. *Fluxum narium* compescit. Ingreditur etiam non sine ratione *Emplastra styptica*.

Creta participat de *Saturno*, unde adstringit & aciditates edulcorat. Si Spiritu Sulphuris imbibatur, fit perfectum *Alumen*. A ʒß ad ʒi. *Sodam* in momento compescit. Cum Lacte caprillo sumpta *Lumbricis* resistit. Externè imbibit aciditatem *Ulcerum* & *Vulnerum* maxime nocivam.

Terra Japonica est compositum artificiale ex *Glycyrrhizâ*, *Sang. draconis* &c. corrigit Lympham acidam.

Marga Saxorum substantia est tenera, parum de *Sulphure* participans. Dicitur & *Lac Lunæ*. *Sanguinis grumos* ad ʒß. potenter resolvit, *Incontinentiam urinæ* corrigit, & acidum vitiosum absorbendo *Lac* multiplicat. Externè inspersa acidum *Ulcerum* & *Vulnerum* absumit. Mirum quantum promovet consolidationem *Ulcerum tibialium*.

Ochra de *Venere* & *Marte* participat. Rarò usurpatur, & non nisi externè. *Rubrica Marte* turgēt, adeoque adstringit & aperit; externè nimis fluentem sanguinem sistit, & *Ulcerà* consolidat. Si solvatur in *Spiritu Salis*, extrahetur totum concretum Martiale, remanente Limo.

Tripolis species est *Ochræ*, sed principiis *Martis* vacua, adeoque nil valet.

C A P. I I.

De Aquis.

OMnes *Aquæ* oriuntur à Mari; imbibuntur nempe à Terrâ, tanquam spongiâ; & cùm Terra intus caleat, evaporat Aqua relicto Sale, unde dulcis evadit. In *fontium* autem origine reperitur Limus viscosus, in quo concentrantur hi fumi, ubi dehinc in Guttulas abeunt, & è Guttulis tandem fiunt *Aquæ* manantes. Illi fontes, qui per loca saxea manant, meliores sunt, quia *Aquæ* turgent Nitro. *Aqua stagnans* pessima est.

Aquæ aëreæ sunt *Pluvia*, *Nix* & *Ros*. Generantur ex effluviis terræ, & singulariter agros fœcundant. Optima est pluvia, quæ mense *Martio*, *Aprili* & *Majo* cadit; eaque, quod mirum, adeo *Balsamica* est, ut non putrefiat. *Aqua tonitrualis* semper habet aliquid teporis, quia *Sulphure* constat; cùm *Tonitru* nil sit nisi *Sulphur* & *Nitrum* accensa: inspissata autem ac destillata dat *Spiritum*, *Sal vol. oleosum*, & *Sal fixum* in Capite mortuo.

Nix fœcundat campos; in recessu habet *Sal* singulare, unde suggerit *Tincturam*, *Corallia* solventem. Inspissata dat *Oleum pingue*, unde ad 3i. purgat & *Urinam* movet.

Ros digestus & destillatus suggerit *Spiritum vol. striatum* empyreumaticum; & magma relictum attractâ aurâ

aurâ sponte turgescit, & suggerit *Nitrum* penetrans, ratione cujus Ros vegetabilia fœcundat. Habet & Ros *Sulphur*, unde *Balsamicus* est, & multum habet in recessu. Sal hoc *nitrosum*, cum Terrâ concentratum & fermentatum, occultum est omnium nutrimentum. Si in vehiculo se abscondat, dicitur *Nitrum*; nam ex Terrâ Nitri exhaustâ, & aëri expositâ, ope *Salis* hujus aërei & *universalis* fit novum *Nitrum*. Ratione illius *Salis sulphurei* in Rore, multa exinde parantur *Menstrua* egregia, beneficio *Nivis*, pro extrahendis & solvendis corporibus durioribus.

Acidulæ nil aliud sunt, quàm solutio *Vitrioli Martis*, Mars enim à *Spiritu Sulphuris* solutus Terram *Virgineam* imprægnat, hæc autem Terra solvitur ab Aquâ. Malè probantur *Acidulæ* per *destillationem* & *evaporationem*, sic enim volatilis substantia evanescit, & ea quæ remanet mediante Igne alteratur. Si autem de *Sale* participant, evaporatione perquam commodè dignoscitur. Optimè probantur per *Præcipationem* cum decocto *Gallarum*, nam si de *Marte* participant, nigrescunt: affusâ Aquâ falsâ, si aliquid Nitri habeant, turbantur & lactescunt. Nullatenus autem metuendum est, ne *Vitriolum Martis* de *Venere* participet, quia acidum sulphureum lubentius aggreditur Mars quàm Venus, adeoque incompatibilia sunt: unde fit, quod *Acidulæ* (nisi excessivè sumptæ) vomitum non excitent. Patet itaque hinc, *Acidularum* vim consistere in *Spiritu Sulphuris* volat. acido & *Marte* corroso; quamobrem mucum primarum viarum resolvunt, urinam movent, sanguinem purificant, & quæcunque salia acida vitiosa absorbent, atq; in nigris fœcibus deponunt. Cavendum autem, ne *Hydropici*, *Phthisici*, & qui stomachum habent debilem, illas potent. Sed & videndum, ut gradatim hauriantur ascendendo sub initium, & sub finem descendendo in dosi, corpus interea movendo,

sed sudorem avertendo, & alvum, ubi opus, laxam servando beneficio Clysmatum, ne fortè pedes intumescant. Ante usum præmittatur *Venæsectio*, & in primis *lenis Purgatio*, ut facilitetur operatio & transitus Acidularum. Hauriri debent in ipso loco natali, si enim ad tempus in lagenis stent, acidum Martem in totum dissolvit, & in forma præcipitati dejicit. Parantur quoque *Acidulæ artificiales*, sed *Acidum artificiale* non adeo penetrans est, ac *Sulphur illud embryonatum naturale* in Venis Terræ.

Thermæ constant ex *Minerâ Nitri*, *Sulphure embryonato* (i.e. imperfecto) imprægnatâ. Usurpantur externè pro *Paralyfi Artuum*, *Tremoribus diuturnis*, *Hemiplexiis*, *Affectibus cutaneis* & *Sterilitate à vitio uteri*, præmittendo tamen aut *Acidulas* (in Morbis chronicis) aut blanda *Diaphoretica antimonialia*, vel *lene Purgans*; alioquin *Febreos* instat periculum. *Arthriticis* autem, *Podagricis* & *Ischiadicis* subinde nocent. Internè cum impetu purgant, quod periculosum est, nam *Nitrum* & *Sulphur* substantiam lapideam secum vehunt, cujus particulæ affiguntur lateribus in Stomacho. Parantur *artificiales Thermæ* ex *Calce vivâ*, quæ *Minera* est *Nitrosa* (non autem è Nitro ipso) cum s. q. *Sulphuris* & *Aquæ*. Sic enim effervescent, & sub ebullitione dissolvitur *Sulphur*.

C A P. III.

De Lapidibus, Gemmis, Coralliis, Margaritis, & illis, qui minùs pretiosi sunt.

IN *Lapidibus* dominatur *Principium perreo salinum*, *Sulphure* saturatum, cum minima *Mercurii* quantitate. Sunt autem in triplici differentia. 1. *Facile funduntur* in Igne & vitrificantur; hi *alkali* abundant.

2. *Non*

Unable to display this page

Sal Corallorum ex Capite mortuo nihil est, quia à Sulphure non potest separari. Corallia fervida *Aceto destillato* extincta, in novum corpus Salini-forme concre-
scunt, quod facile in loco frigido resolvitur, & ad gut-
tas xxv. in t̄b. i. potūs ordinarii in *Febribus* multum præ-
stat. Quævis acida solvunt *Corallia*. At *Spiritus Viridis æris*, *Spiritus Panis*, *Spiritus Roris*, *Spiritus Nivis*,
non tam solvunt, quàm extrahunt illorum *Sulphur*.
Pulvis Corallorum vitriolatus aluminosum quid est, & pro
scopo adstrictorio in usu. *Sal dulce Corallorum* habet
aliquid in recessu propter Rorem majalem. Ex Coral-
liis in Succo Citri solutis & inspissatis fit *Tinctura rubi-
cunda* cum Spiritu Sassafras. *Magisterium* ex solutione
cum Succ. Citri est quidem cujusdam usus; illa autem
per solutionem in acido & præcipitationem cum alcali
nil valent. *Spiritus Viridis æris* solvit *Corallia*, ita tamen
ut denuo abstrahatur cum sua aciditate *Tinctura*. *Tin-
cturæ Corallorum* vulgares nil valent; vera enim *Tinctura*
fit extrahendo principium sulphureum beneficio Salis
aërei ex Spiritu Roris vel Nivis. Spiritus quoque Panis
idem præstat; sed melius est *Menstruum* ex Farinæ tri-
ticeæ part. 4. Fermenti p. I. in Clibano tostis & destillatis.
Fit quoque *Tinctura* vera cum Sale Tartari volatilifa-
to. *Tinctura Hartmanni* est Extractum Salis Corallor.
Tinctura Holsatica non contemnenda est, si omnes ad-
hibeantur encheiresez. Nec *Tincturæ* cum *Oleo veget.*
arom. negligendæ sunt. Ex Floribus cum Sale ammo-
niaco elevatis non absolum est, fieri posse *Tincturam*.
Oleum Corallorum succinatum non est genuinum.

Margaritæ sunt primo exortu animale quid, sed tan-
dem in naturam mineralem degenerant. *Calcinatæ* enim
relinquunt *Calcem vivam*, in aquâ effervescentem. Con-
crescunt originaliter ex liquore lacteo aquescente sali-
no, in quo præponderat alcali temperatissimum, quo
ipso in consistentiam duram coagulatur. Ipse hic Li-
quor

quor seu substantia mollis supremum est remedium pro *Tabidis*, *Phthificis*, *Febrientibus*, &c. Hinc tentant Spagyrici Perlas in *succum primigenium* reducere. *Perlæ* igne aperto destillatæ dant *Sal*, sed admodum pretiosum. Commune autem earum est novum compositum ex acido solvente & Perlis destructis. *Magisteria*, *Essentia*, & *Tinctura* nil valent. Optimè præparatur reducendo ad succum primigenium, beneficio *Menstrui* ex *Rore*, *Nive*, vel *Aëre* parati.

Ætites Partum facilitare dicitur, ad ʒi. in Aquâ appropriatâ datus. In medio continet substantiam lapideam, & quandoque Terram argillaceam, contra *Pestem* commendatam.

Alabastrites ingreditur *Unguentū de Alabaastro*, quo illinuntur Tempora & Frons in *Agrypniis* & contra *Dolorem capitis* à contusione. Cum lacte hauritur contra *Dysenteriam*, nec inconvenienter, quia acidum destruit.

Amiantus ab *Alumine scissili* differt; nam nec menstruis nec igni cedit, & cuti applicatus non urit. Ejus Pulvis ad ʒi. in Vino vel Spiritu Vini in *Fluxu albo* convenit. *Linimentum de Amiantho* contra *Tineam* Puerorum & *Ulcera inveterata manantia*, euporiston est certum.

Lapis armenus & *Lazuli* pertinent ad *Marmora*, sed participant de *Venere*, prior quidem de solâ, posterior autem unâ cum corpore *Solis*; nam cum *Mercurio vivo* mistus suggerit *Sulphur Solis* animatum. Attactu acidorum degenerat in *Vitriolum venereum*, unde purgat infra & supra. *Cæruleus color*, *Lapis Lazuli* procedit à *Venere*, sine *Luna*, adeoque malè pro *Affectibus capitis* commendatur. *Tinctura* cæruleæ ex ejus *Venere* solâ extrahuntur, & ubi cum Sale ammoniaco parantur, Sal ammoniacum plus facit quàm *Lapis Lazuli*. Ex *Floribus* quidem cum Sale ammoniaco sublimatis facile potest præparari *Tinctura*. *Magisterium* cum Acet. destil.

destill. nil aliud est quàm Venus. Interim hic Lapis vix calcinari potest; sed lotus & pulverisatus à ʒß. ad ʒi. propinatur pro scopo purgandi.

Lapis calcarius conficitur ex lapide sulphureo *Calcis vivæ*, in quo luxuriat *Sulphur*, quod alcali saturavit. *Sal* non potest elici, propter pinguedinem sulphuream. *Calx viva* non nisi externè pro usu caustico usurpatur. In usu medico est *Calx* illa *mortua*, quæ subsidet, supernatante acido & alcali cum subtili pinguedine instar *Cremoris*. Est maximum absorbens acidorum in *Ulceribus antiquis*, vel *venereis*, contra *Ambusta*, & pro scopo Cicatricem inducendi. In *Lixivio* supernatante, si ve Aquâ *Calcis vivæ*, præponderat *Alcali* inter alia principia salina, unde in *Inflammatione*, *Ardore Ulcerum* vel *Vulnerum*, & in *Gangrænâ*, externè nil melius. Paratur exinde cum *Mercurio dulci* & *Spiritu Vini Aqua Phagedænica*, in *Sphacelo* ultimum refugium. *Scabies* item & *Ulcera verminosa* seu *putrida* curantur externè beneficio *Aquæ Calcis vivæ*. Ubi tantillum *Sulphuris* cum *Calce viva* in *Oleo Lini* subigitur in mortario saturnino, fit *Linimentum* egregium contra *Ambusta*. In dictâ *Aquâ Calcis vivæ* supernatat *Cremor*, qui alcali est temperatum à *Sulphure*, optimum in *Ulceribus cancris*. Si cum *Aqua Calcis vivæ* jungatur *Oleum Rosarum*, fiet coagulum butyrosus seu *Sapo*, remedium in *Ambustionibus* præstantissimum, quodque *Vesicas* certò præcavet; & præterea in *Vulneribus sclopetariis*, ubi empyreuma sulphureum remansit, egregiè putredinem arcet. Quin & *Aqua phagedænica* sequens ibidem prodest. Sc. R. *Aquæ comm.* ℥.xx. *Calcis vivæ*, ℥.iv. *Arsenici* (quod virulentiam alcali in *Calce viva* corrigit non secus ac *Nitrum fixum*) ʒij. Ubi probè ebullierint, adde *Mercurii dulcis* ʒij. Quæ si probè fuerint agitata, *Calx viva* subsidet, & clarum successivè separatur. Huic liquori adde *Spir. Vini* ʒv. Et hoc optimum est remedium

dium in Gangrænâ, Sphacelo, & in Arthritide sub formâ lotionis. Sunt qui Tophos Podagræ sequenti Gelatinâ resolvere conantur. *℞ Calcem vivam fervidam ex furno, cum Spir. Vini alcoholisato super Sal Tartari, & Igne forti destilla, sic prodit Spiritus urinosus, qui accensus relinquit Gelatinam instar Cremoris.* Internè Aqua Calcis vivæ pro Phthisi & Ulceratione partium internarum commendatur. In Clysmatibus abstergentibus valdè convenit. Ex Calce vivâ fixante Sal vol. fit Sal ammoniacum. Sed Lixivium Calcis vivæ affusum Sali vol. illud in Calcem inspidam mutat. Spiritus Calcis vivæ alcalinus ritè destillatus, (non ut noster Author) Menstruum est singulare, & remedium contra Calculum non inelegans. Pro scopo etiam antinephritico fit Tinctura cum Spir. Vini rectificatissimo super coagulum solutionis, & cocturæ Calcis vivæ p. iv. atque Tartari crud. p. i. cum Aquâ fontanâ.

Lapis calaminaris est Minera Martis cui pars Mercurialis deficit. Externè pro scopo adstrictorio Croco Martis præfertur, Ulcera abstergit & cicatrice obducit, absorbet etiam acida, & in Excoriationibus præsentaneum est remedium. Ex Lapidis calam. p. xxx. & Veneris puræ partibus centum fufis fit Orichalcum. Si imbibatur hic lapis Spiritu Salis, Nitri, vel aliis acidis mineralibus, acidum retinet, dum primò prodit Phlegma, & deinde sequitur Spiritus concentratus acidissimus.

Calculus humanus constat ex alcali vol. concentrato per acidum præternaturale. Distillando remanet Calx viva, quæ ad 3i. egregium est diureticum & sudoriferum in Morbis malignis & Peste. In Lithiasi summum est remedium, præprimis si in ens primum resolvatur. Calcinationes & Solutiones in acidis ejus vim plus imminuunt quàm promovent.

CrySTALLI aliæ sunt mollissimæ in Dysenteriâ biliosâ, Cholera, & post assumptum Mercurium sublimatum egregiæ.

giæ. Sunt etiam in nephritico usu, si candefactæ in Aqua appropriatâ extinguantur.

Hæmatites est *Minera Martis* purior: unde fit *artificialis Hæmatites* ex *Saccharo Saturni* & *Vitriolo Martis* simul sublimatis. Adstringit itaque in *Dysenteria*, *Hæmoptysi*, &c. Si nondum Aquam experiatur, sed sub formâ Pulveris irrorati cum *Oleo Nucis mosch.* addito *Extracto Croci*, exsiccetur, pro usu medicinali est optimus. Destillando dat *Phlegma* spirituosum & acidum simile isti, quod ex *Vitriolo* elicitur. Sublimando unâ cum Sale ammoniaco dat *Flores crocei odoris*, in quibus dum Sal acidum rodit corpus durum, Sal volat. Urinæ cum Sulphure lapidis ascendit; adeoque magni in *Medicinâ* usus sunt. In *Quartanis*, *Cachexiis*, *Hydrope*, & *Morbis chronicis*, sanguinem purificant, atque sudorem optimè movent. Paratur & inde *Tinctura Lap. Hæmat. Caput mortuum*, ex sublimatione *Flor. relictum*, in *Aëre frigido* abit in *Liquorem aurei coloris*, blandè adstringitorium, & in *Cachexiis* egregium. Hic *Lapis* cum menstruo ex Sale Tartari & Calce vivâ *Tincturam* dat, quæ destillata redigitur in *Oleum*, Sulphure solari repletum; tale enim est ejus Sulphur.

Lapis Judaicus blandè diureticus & nephriticus est. Cum aliis lapidibus diureticis, in Spiritu Salis solutus, solutione inspissatâ, in Coagulum reducitur, quod pulverisatum, & in loco frigido expositum, solvitur in Liquorem, qui iterum coagulatus & liquefactus egregium est Nephriticum. Has compositiones *Lapis Lyncis* ingreditur.

Lapis Ceraunius de genere Pyritum est, & Sulphure scatet. *Ictericis* & *Hydropicis* prodest.

Magnes in Pulvere attractivam vim amittit, unde in *Emplastro* ad *Hernias* nil habet in recessu. Usum tamen idem esse potest, quàm *Martis*; licet multo debilior sit.

Marmor

Marmor dat *Calcem* instar *Calcis vivæ*. Hinc *Lixivium* exinde, ut & *Unguent. contra Gangrænam*, singularissima sunt.

Osteocolla difficillimè solvitur vel *Aquâ*, vel aliis menstruis. Ad ʒi . in vino vel aceto data in *Fracturis ossium*, *Callum* mirificè generat. Adhibetur etiam contra *Febres intermittentes* & *Fluorem album*.

Pumex participat de *Venere*, unde *Tincturam* dat *viridem*. Bini lapides in lacte extincti, & mutuo affricati in *Pulverem* abeunt, pro *Dentifricio antiscorbutico* egregium, quique cum *Arcano duplicato* in cura *Strumarum* miscetur.

Silex in aridis locis reperitur; adeoque differt à *Pyrite*, qui in pinguibus tantum locum habet. Imprægnatur *Sulphure*, quandoque *martiali*, quandoque *solari*, quandoque *lunari*. Per se nec calcinantur *silices*, nec fluunt; per additum *Alcali* vitrescunt, sed ne vel guttula *Liquoris* ipso *Ignе fortissimo* extrahi potest. Candefacti *Silices* in vino extincti, illud egregiè diureticum reddunt. *Silex* cum ana *Salis Tartari* fusus abit in *Vitrum*, quod per deliquium fluit in liquorem, vi alcalinâ intensâ præditum, & cosmeticum egregium. Ex *Silicum calcin. ʒiv. Antim. ʒiv. & Sal. Tartari ʒx.* simul fusis, & deinde pulverisatis fit *Tinctura* cum *Sp. Vin. rectificatissimo*, quæ sanguinem optimè mundificat. Hic enim *alcali Tartari & Antim.* elicit *fulphur Silicum*. Ex *Silic. cum Nitro fixo & Tartaro* fit *Oleum*, vinum coagulans. Ex *Silicibus, Antimonio, Nitro & Tartaro* fit *Tinctura nephritica Amelungi*.

Lapis spongiæ solvitur facilè in *Spiritu Salis*, adeoque ingreditur *Liquores nephriticos*. Calcinatus adhibetur pro curâ *Strumarum & Scrophularum*. Ipsa *Spongia calcinata* valet contra *Strumas*. Destillata dat *Spiritum, Sal vol. & Oleum empyreumaticum*. Estque medicina contra *Scrophulas*.

Talcum

Talcum participat de *Sulphure metallorum*, *rubrum* quidem de *Solari*, & sic deinceps pro ratione coloris. Internè vix usurpatur. Durissimum est, & vix ullo artificio in pulverem redigitur. Præparationes ejus cum acidis minimè succedunt. Oleum ipsius cosmeticum frustra desideratur. Convenientius cum Borace calcinatum in fluorem cedit cosmeticum. Revera *Talcum* est intractabile, & non nisi cum Sale Tartari mediante Aëris concursu solvitur.

Unicornu fossile spurium nil aliud est, quàm Os animalium post putrefactionem in Terrâ per vapores tepidos & humidos calcinatum. *Verum* autem est Marga quædam intercurfu liquoris salini indurata, & reperta in forma Dentium elephantinorum, Ossium Capitum majorum &c. Quoad usum, cum *Terris sigillatis* convenit; adstringit enim & sudorem expellit. Unde in *Variolis*, *Morbillis*, in specie si *Diarrhæa* superveniat, egregium est remedium.

C A P. I V.

De Metallis in Genere.

METALLA, licèt homogenea, sunt tamen mixta; ex illis enim separari possunt partes, quæ non amplius sunt reducibiles in perfectâ Metalla, teste Croco Martis. Subeunt etiam mutabilitatis Leges, nam generantur ex fluida quadam & unctuosa (non aquea) materia, seu fumis sulphureo mercurialibus, qui manus quidem non madefaciunt, sed inter saxa durissimasque petras se insinuant, & in Terrâ quadam salino alcalinâ, tanquam matrice, gradatim in Metallum perfectum concrefcunt. Post certum denique temporis intervallum Metallum halituum formâ absimitur, cujus matrix Metallo suo spoliata Lignum exsic-

exsiccatum exactè refert. Unde & experti Metallurgi interdum ante debitam Metallī perfectionem per cuniculos subterraneos venam ejus se nudasse conquēruntur, sicut contrā interdum se tardius ac serò nimis, post Metallī geniti denuo consumptionem & ab effluviis subterraneis resolutionem, se advenisse pronunciant.

Materia *Metallorum* proxima ex *Mercurio*, *Sulphure* & *Sale* constat. Primum à secundo, sicut Alkali ab Acido, coagmentatur, & in tertio unā in *Metalium* coeunt. Ex his Principiis deducenda sunt Metallorum proprietates & differentia. Metallorum *ponderositas* à *Mercurio* oritur, unde *Aurum*, quod copiosissimum habet Mercurium, est etiam ponderosissimum. *Ductilitas sub malleo* procedit à firmo Sulphuris & Mercurii, sibi mutuo sufficientium nexu, qui in Sole maximè locum obtinet. *Ignibilitas* à *Sulphure* oritur. *Fusibilitas* ortum ducit à *Mercurio*, *Sulphur* quantitate superante, & cum *Sale* probè unito. Varia itaque horum principiorum proportio differentiam dat *Metallorum*. Eruuntur *Metalla* ex *Mineris* diversimodè mixta, adeo ut Ignis vi per modum liquefactionis ex illis elicienda sint. Nociva autem sunt *Metallis* adjuncta *Sulphura mineralia* seu *Sulphur commune*, *Arsenicum*, *Antimonium*, &c. quorum acidum volatile rodit junctum *Metalium*, & partim secum deflagrat, partim ei adhærendo minùs fluxile reddit. Semper itaque in *Metallorum liquefactione* addendum est aliquod Alkali, quod Sulphur illud figat, ejusque acidum infringat, ut hujus medio *Metalla pura* per fusionem haberi queant; huic Artificio optimè inservit *Saturnus*, qui omne acidum sulphureum avidè absorbet, & aliorum Metallorum sulphura tanquam magis cruda imbibendo, Solem & Lunam à cæteris separat.

Pergo ad *Metallorum Usus*. *Usus Chymicus* est igno-

biliora in nobiliora transmutare; sic purus Mercurius,
 Sulphure solari fixo imprægnatus & concentratus, Sol
 evadit. Artificium hoc dicitur *Lapis philosophicus*, qui
 non sanitatem sed *Metalla* perficit. In *Ufu medico* *Metalla*
 corpora nostra activè non alterant, sed tantùm passivè.
 Habent quidem vim medicinalem, sed in Sulphure sita
 est, quod sine aliis particulis commodè extrahi nequit;
 nisi habeatur Menstruum, quod radicaliter & amicè
 Sulphur mercuriale à principio terreo salino separare
 queat. Nam vulgares *Tincturæ* & *Solutiones*, licèt exhi-
 beant *Metalla potabilia*, ipsum tamen Metallum inte-
 grum est & corporaliter præsens; utut pro præparatio-
 num varietate in formam nunc *Sulphuris*, *Olei*, *Tinctu-
 ræ*, &c. combinetur. Idem dicendum de *Salibus*, quæ
 ex *Metallis* eliciuntur, quod nempe de integra Metall
 naturâ participant, & denuo in verum Metallum redu-
 ci possint. Utut autem reductio Metallorum in prima
 principia res sit ardua, utilia tamen medicamenta per
 sublimiorem præparationem exinde elicere fas est. Me-
 tallum nempe in minutissimas (licet integras) particu-
 las reducendo, & ita saltem earum texturam alterando,
 ut quodammodo aperiantur & sulphuream substan-
 tiam quasi extravertant, quæ aliàs in concreto intimè
 clausa delitescit; res exemplo patebit. *Mercurius præ-
 cipitatus* per se Sulphur suum extravertit, & fit pulvis
 rubicundus diaphoreticæ virtutis; qui facillè reducitur
 in *Mercurium vivum*, in quo illud *Sulphur* quasi obru-
 tum delitescit, & qui alias possidet proprietates. Pro
 his ergo & elegantioribus Metallorum præparationi-
 bus, *Metalla* in minutas particulas rediguntur, vel ope
 acidorum in igne, fumo, aut liquore; vel ope amalga-
 mationis cum *Mercurio*, qui quasi alcalinus est, & cum
Metallis magnam habet affinitatem. *Mars* quidem &
Antimonium, aliaque *Mineralia*, propter *Sulphuris* abun-
 dantiam, & *Mercurii* paucitatem, non sunt per se amal-
 ga na-

gamabilia cum Mercurio. Reliqua Alcalia Metalla non solvunt, in solutis tamen, si volatilia sint, texturam intimius penetrant, & Sulphur extravertunt; talia sunt *Sp. Vin.* cum *Spiritu* vel *Sale volatili Urinæ* sociatus, &c. Interveniunt etiam Alcalia *Mercurificationi*, vel *Mercurio* ex *Metallis* parando, non quod verum *Mercurium* extrahant, sed *Sulphur Metallorum* ita alterent sui interpositione, ut coagulum evadat metallicum sub formâ Mercurii vivi. Hujusmodi Salia *alcalina* sunt *Sal Tartari*, *Cineres clavellati*, *Sal Urinæ* &c.

C A P. V.

De Auro.

Aurum est purissimus *Mercurius* à fixissimo Sulphure coagulatus; unde ejus ductilitas, ponderositas & indestructibilitas deducuntur. Per se nullam efficaciam habet in corpore nostro: adeoque necesse est, ut prius *Sulphur* ejus eliciatur, quod sanè quoscunque Affectus citò & jucundè curat. Ad extrahendum autem hoc *Sulphur* requiritur 1. *Ut volatilifetur Aurum.* 2. *Ut extrahatur per mēstrua non corrosiva*, quæ superficiem rodunt, sed *insipida & blanda*, forsan ex Aere, Nive, &c. cum quibus ita præparatur, ut in *Flores* possit sublimari, & tandem extrahi *Tinctura* seu *Aurum potabile*. Purgatur *Sol* vel *miscendo* cum *Luna*, & solvendo in *Aqua regia* aut *Aqua forti*; vel *fundendo* cum *Antimonio*; vel *calcinando* cum *Salibus* & *farinâ Laterum*; vel denique cum *Saturno* (sed non adeo benè.) De his in Collegio Chymico actum est. *Calcinatur Sol immersivè* in *Aqua regia*, cujus basis est *Sal com.* quod tamen per se non solvit *Aurum crudum* nisi participet de *Nitro*. Et *Spiritus Nitri*, qui *Lunam* dissolvit, *Solem* non attingit, nisi addatur *Sal*. Ratio est, quia *Aurum totum* ferè *Mer-*

curius coagulatus est ; & in Sale com. est Terra mercurificans, quæ cum Sole in radice convenit. Solutum tamen Sal com. Solem non attinget, nisi addatur Spiritus Nitri penetrationis ergo. Pertinet huc *Aurum fulminans*, de quo notandum, quod si subtus Ignem admoveas fulminabit, sin superius minimè.

Calcinatio Solis vaporosa multum habet in recessu. Si Solis fiat S. S. S. cum taleolis C. C, crudi non usti, in tortura Ignis Sal volatile C. C. rodet Solem liquefactum, & evadet C. C. *solare*, quod ad Æi. in *Morbis malignis, petechialibus*, & Puerperarum *Purpurâ* commendatur.

Sol facile volatilifatur cum *Spiritu Nitri bezoardico*, & *Mercurio sublimato*. Fiunt etiam *Flores Solis* beneficio *Salis vol. Urinæ*. Item ex *Auro fulminante*. Sed omnes hi *Flores* per Salia alcalia reduci possunt in corpus aureum.

Quod attinet *Extractiones*, certè *Tinctura prima à menstruo* non ab *Auro* habetur. Sexta elegans est. Item undecima. Mala autem est descriptio quæ N°. 13. habetur.

C A P. VI.

De Argento.

INter *Argenti* præparata occurrit 1. *Purgatio solvendo* in Aquâ forti (ex Spiritu Vitrioli & Nitri paratâ) vel *fundendo* cum Saturno. Si solutio Lunæ in Spiritu Nitri, per abstractionem inspissetur, fit appropriatissimum Purgans anti-hydropicum ad gr. ij. Paratur & inde *Lapis Infernalis*. Ex solutione in Aquâ forti, cum Sale com. præcipitatâ, fit *Argentum carneum*. Quæ reliqua sunt in Collegio Chymico tractantur.

CAP VII.

De Marte.

IN *Marte* notabile est *Sulphur*, quod facile inflammatur, quodq; post incensionem cum Nitro hocce figit, & quod ratione occulti acidi corpora metallica corrodit, imò proprium ipsius corpus in rubiginem vertit, modo medio aqueo vel aëreo solvatur. *Aqua* enim per se nullum rodit Metallum, nec *Aer*, sed habeant acidum necesse est. Quoad usum *Martis*, adstringit, & per accidens acidum primarum viarum absorbendo aperit, deobstruit; ac si in corpore ab acido corrodat, in *Vitriolum* abit, quod laxativum est. Quod acida absorbeat, exinde patet, quia Spiritus Salis, & alia acida super Marte dulcescunt. Pro varietate acidi, quod in corpore hospitatur, nunc aperire, nunc obstruere dicitur; quandoque *Menses sistit*, quandoque *movet*, prout nempe Crasin sanguinis vitiata ad spissitudinem disponit, vel venas uterinas ab acido obstructas reserat. Si acidis in corpore, vel extra corpus occurrat, in substantiam aluminosam vertitur & adstringit, unde *Vomit*, *Alvi fluxus*, *Hæmorrhagias* quasunque, *Gonorrhæas*, & *Fluores muliebres* supprimit; acida etiam, membranas nerveas spasmodicè contrahentia, & *Mali hypochondriaci* seu *Cachexiæ* fomitem, efficaciter enervat: *Ictero*, *Paresi*, *Hydropi*, &c. medetur, & omnia planè acida coagulativa, quæ Viscera obstruunt, potenter absorbet. *Limatura Martis cruda* trita in *Porphyritide*, & irrorata cum Oleo destillato appropriato (ne facile alteretur) iis quorum fermentum Ventriculi est p. n. acidum, commodè propinatur. Debilioribus autem non convenit. Quod Præparationes attinet, Alkalia tam fixa, quàm volatilia Martem non solvunt, sed aci-

da. Verum est, quod *Mars* lixivio Salis Tartari irroratus in *Crocum flavescentem* fatiscat, quem vocant *Crocum Martis* aperitivum cum Salibus, sed potius est Phlegma Alkali diluens, quod actuando acidum Martis, illum in *Crocum* seu *Rubiginem* rodit. *Mercurius* etiam ut subjectum alcalinum, & propter defectum Mercurii in Marte, in Martem non agit amalgamando. Ut autem in *viâ humidâ Alcalia* nullam actionem edant in Martem, dubium tamen est, annon in *via sicca*, antecedente Ignis motu, penetrare & plus minus solvere possint: Etenim quidam Sal Tartari cum Calce viva calcinatum, & ita acuatum, cum Marte calcinando, ejus Sulphure imprægnari volunt. Facit huc *Tinctura Vitrioli Martis*, extracta cum liquore, in quo solutum est Nitrum fixum; quæ est omnis odoris & saporis expers, & vim habet laxandi; Item *Tinctura*, quæ fit coquendo Vitriolum Martis cum Liquore Silicum, donec massa fluat, hanc ponendo in Cella & Aquâ irrorando, ut instar pultis evadat; postmodum huic pulti inspissato affundendo Sp. Vin. & digerendo per 8. vel 10. dies in Balneo Mariæ; sic enim extrahitur *Tinctura*, quæ menstrui abstractione exaltari potest, & magnarum est virium in *Morbis chronicis*, nam de *Sulphure Martis anodyno* participat.

Aliàs ordinariò *acidis* tractatur *Mars*, unde emergunt Concreta vitriolica. Sunt hæc *acida*, vel *interna* & Martis propria, ab humido quodam soluta, quando Ferrum *ignitum* in *Aqua* aut *simplici* aut *Cotis*, extinguitur, aut *Crudum* Aquâ irroratum in *rubiginem* vertitur; vel sunt *externa*, idque vel in *via sicca* vel *humida*. In *via sicca* fit *Crocus* obstructivus, calcinatus ab acido Ignis, illeque à ferramentis Chymicorum pede leporino absterfus, cui tamen commodè præfertur iste ex Vitriolo Martis in Aquâ soluto, & cum Oleo Tartari præcipitato. Non aridet *Calcinatio* illa *fusoria*, ope magda-

Magdaleonum Sulphuris, admotorum Marti ignito, sic enim saturatur acidis extra corpus, & ulterius ab acido Stomachi corrodi nequit adeo, ut Ventriculum oneret. Sunt qui hunc *Crocum Martis aperitivum* dictum miscent cum *Pulvere Lumbr. terrestrium* non incommodè, sic enim eleganter operari inquit *Freitagius*. Ex *Calcinatione cæmentatoriâ* cum *Sulphure* fit *Crocus*, qui solvitur in Aqua calida; & illa demum filtratur, evaporatur & crySTALLIFATUR, unde *Virides CrySTALLOS* seu genuinum *Martis Vitriolum* acquirimus. Paratur etiam Mars in *viâ siccâ*, dum *sublimatur* in *Flores* cum *Sale ammoniaco*; vel *distillantur* Scorix Reg. martialis sine Sale paratæ, cum Mercurio sublimato, (quo in casu redeunte Mercurio vivo acidum Salis commun. Marti partim in forma Butyri, partim in Capite mortuo facile liquefcente, adhæret:) vel *detonatur* Mars cum Nitro in pulverem sanè inertem. Notandum, si in Retorta institueretur detonatio, colligi possent Flores Martis & Nitri, usus egregii. Fit denique in *Via sicca* *Regulus Martis* ex Tartari, Antimonii & Sulphuris an. ℥ii . Lim. Mart. ℥iv . simul fufis, & in Conum fusorium præcipitatis.

In *Via humida* præparatur Mars per *immersionem*, *evaporationem* vel *illinitionem*. Per *immersionem* quælibet acida Martem corrodunt, v. gr. succus Acetosæ, Decoctum Tamarindorum, Acetum, &c. imò Vinum suo modo solvit Martem, unde Vina extinctionis Martis igniti, vel Infusionis Martis in loco calido, egregia sunt Anticachectica. Tartarus etiam ratione acidi Martem commodè solvit, simul fluendo super Igne. Vel ℞ . Lim. Mart. ℥i . Tartari alb. ℥xxxii . Aq. fervent. ℥xii . bulliant per horas 12. affundendo Aquam recentem prout evaporaverit; Liquor filtratus, & cochleatim haustus est optimum remedium. Huc pertinet Tartarus martialis, & Noduli vel Infusa martialia cum Tarta-

ro & herbis appropriatis, in Aqua, Vino vel Cerevisia; quæ egregia sunt in *Morbis chronicis*. Fit etiam *Tinctura aperitiva Martis* cum *Spiritu Viridis æris*. *Crocus Martis* odoris violacei paratur, solvendo Martem in Urina, in qua Sal comm. & Sal ammoniacum soluta sint, post abstractionem subsequente Calcinatione reverberatoriâ. Imò quilibet Spiritus mineralis Martem promptè solvit, præ cæteris Spiritus Sulphuris & qui idem est, Spiritus Vitrioli, modò phlegmate proprio vel Spir. Vini diluatur, in rectificato enim particulæ acidæ sunt adeo concentratæ, ut uno impetu in Martem irruant & se invicem impediant. Harum solutionum (in Spiritu Sulphuris vel Vitrioli) inspissatione, genuinum habetur *Vitriolum* vel *Magisterium Chalybis vitriolatum*. Observandum autem, *Vitriolum* factum cum *Sulphure* melius esse eo, quod fit cum *Spiritu Vitrioli*; quia Sulphur acutissimis flammæ stimulis adactum particulas metallicas exactius dissolvit. Parant quidam *Vitriolum hermaphroditicum* ex *Miner. Vener. lb. iii. Limat. Mart. lb. i. Vitrioli com. lb. xiii. digerendo in Aqua, evaporando & crystallizando*; sed tantum est *Vitriolum Martis*, quia Mars Veneris consortium nunquam patitur. *Croci* per Calcinationem *vaporosam* & *Illinitionem* acquisiti sunt pessimæ præparationes, propter nimiam acidæ actionem.

Sequitur *Volatilisatio*. Quam proponit Autor, *Aqua Martis* nil valet, melior est *Burrhi*, qui Aquam simpl. Marti affusam in Cucurbita sub fimo equino asservat; sic Mars à proprio acido soluto roditur ac incalescit, & aqueæ particulæ, Gas Martis imprægnatæ, per Alembicum sine Igne transeunt; sic acquiritur *Aqua* egregiè *ophthalmica*. Mars itidem in Spiritu Salis solutus in vase clauso, blandissimo Igne Gas reddit *martiale*, quod in receptaculo coalescit. De *Spiritu Vitrioli Mart. vel Vener.* notandum, quòd non sint *simplices* Spiritus acidi,

di, sed participant de particulis metallicis Ferri vel Cupri, injecto enim alcali pulverem præcipitant, & per alembicum propulsi metallicum pulverem in fundo relinquunt. Paratur etiam *Spiritus hermaphroditicus* ex Vitriolo Mart. hermaphroditico; imò ex ana Martis & Vitrioli Veneris elicitur *Spiritus*, qui cohobatus Moschi odorem spirat.

Pergo ad *Extractiones* seu *Tincturas* cum Spir. Vini extractas. Hic Spiritus in Martem non agit, adeo ut necesse sit, prius Martem dissolvere in menstruo acido, v. gr. *Succo Pomorum Borsdorfianorum*, deinde Solutioni ad melluginem inspissatæ affunditur Spiritus, qui cum acidis facillè se jungit. Inter *Tincturas aperitivas* elegantissima, si quæ alia, est illa ex *Terrâ fol. Tartari & Vitriolo Martis* simul pulverifatis, Aërique humido expositis, unde in *Liquorem rubicundum* defluunt, qui vel per se, vel cum Sp. Vini mixtus & filtratus, in quamplurimis Morbis à 3ß. ad ʒi. propinari potest. Huc facit *Essentia martialis* sequens. *℞. Antimonii in Crucibulo fusi ℔.i. Lim. Mart. ℔.ß. fluant, contundatur massa, addatur iterum Lim. Chalyb. & procedatur ut antea. Harum ʒ. ii. affunde guttatim Spiritus Sal. ʒ. iv. digerantur, & extrahatur Aquâ comm. Vitriolum & coaguletur. ℞. Hujus Concreti vitriolacei antimonialis, q.v. destilletur in Arena, & acquiratur Spiritus, tandem fortissimo Igne ascendet Sublimatum in altum, quod solvatur in Spiritu, & servetur tanquam melior Essentia ad usum.* Inter *adstrictivas Tincturas* non inelegans est illa cum *Spiritu Veneris* vel *Viridis æris* instituta, vel illa ex *Croco Martis Quercetani* n°. 3. ubi notandum, quod ex ejusmodi Croco per Aquam fortem parato cum Aceto destill. elicitur adhuc *Crocus*, qui cum *Mercurio sublimato* tandem *Lunam* in *Solem* tingit. Loco *Basilii* n°. 5. longè melior est *Tinctura* illa *adstringens*, quàm *Sulphuris Vitrioli* vocant, parata ex *Terra Vitrioli dulci* post Vi-

trioli Martis destillationem & exactam edulcorationem resistante; vel, quod melius, ex *Croco Mart. præcipitato* ex *Vitriolo Mart. soluto in Spiritu Nitri à Sale abstracto*, hic enim Spiritus Martem, qui naturæ est solaris, potentius penetrat. Elegans est *Tinctura* n°. 6. ex inspissatâ *Extractione* cum *Spir. Vini*.

Sequitur *sublimatio*. Hinc *Flores* cum *Sale ammoniaco*, qui aureum acquirunt colorem, & sanè perquam egregii sunt in *Febribus & Morbis chronicis*. Parat. Zuelf. *Sulphur anodynum* ex *Marte cum Sale ammoniaco*. *Sal Martis genuinum* haberi nequit; vulgare autem concretum novum est ex re aliquâ Martem corrodente.

CAP. VIII.

De Cupro seu Venere.

V*enus* cum *Luna* facilè miscetur ratione *Mercurii* copiosioris, & difficilis est separationis, unde vera *Lunæ Tinctura* rara avis est. Propter convenientiam in Radice, *Venus* facilè in *Martem*, & *Mars* in *Venerem* mutari potest. *Venus dealbata* beneficio *Arsenici*, est *Luna immatura* minùs fixa, nam *Arsenicum* principium est metallorum *alborum*, sicut *Sulphur rubeorum*. *Venus cruda* non usurpanda; sed si pars sulphurea volatilis figatur, aut pars sulphurea fixior inde eliciatur, certè summa inibi *Medicina* est recognita, unde *Sulphur Vitrioli Veneris* adeo nobile est medicamentum. *℞. Vitriolum Veneris*, solve in *Aqua*; præcipita cum *Sale Tartari*, & *Venus* sic in fundum cadit, nonnihil fixata. Dos. gr. aliquot, quæ laxant alvum.

Calcinatio Veneris immersiva fit vel cum liquoribus acidis, qui viridem, vel urinosam, qui saphirinum liquorem producant. *Spiritus Sulphuris* mediæ quasi naturæ est, & *Venerem* in *Vitriolum cæruleum* elegantissimum transmutat

mutat. In *Æruginè viriditas* fit ratione *acidi*, *cæruleum* verò ratione *Urinæ*. *Viride æris* destillatum cum *Arena Spiritum* reddit *acidum volatilem*; vel destillantur *Cryſtalli solutionis Virid.Æris* in *Acet.* destill. inspissatæ, & sic acquiritur *Menſtrum* penetrantius *Aceto destillato*, verum prior modus melior est. *Solutio Veneris* cum *Spiritu Vitrioli*, *Vitriolum Veneris* producit, quod *Sulphure* gaudet anodyno, & virtute illius *Sulphuris* vi sympatheticâ pollet: unde etiam paratur *Sulphur Vitrioli fixum*, quod *Helmontius* vocat *Ignem Veneris*, cui succedaneum parari potest, si *Spiritus Vitrioli* vel *Sulphuris* cum *Oleo Terebinth.* misceatur; exinde fit effervescentia; postmodum destillantur, & remanet *Corpus sulphureum inflammabile*, insignem vim anodynam habens.

Venus cum *Mercurio sublimato* destillata *Spiritum* reddit *viridem*. *Tinctura Veneris* non habetur genuina, nisi *Sulphur Veneris* fixum legitimè extractum fuerit. *Salia Veneris* sunt tantum corpora saliniformia per acidum corrosa. Sublimari possunt *Flores* cum *Sale ammoniaco*, sed vomitorii sunt. Primum *Ens Veneris* nil aliud est, quàm *Caput mortuum Vitrioli Veneris* cum *Sale ammoniaco* sublimati. Beneficio *Alcali fixi Mercurius* è *Venere* faciliùs, quàm è *Marte* elicitur.

CAP. IX.

De Saturno seu Plumbo.

S*aturnus* continet copiosum *Mercurium* crud. vol. & in rad. convenit cum *Luna*. Externè acida imbibit, & in *Ulceribus cancris*, *Ambustis* & *Inflammationibus* utramque facit paginam. Purgatur *Saturnus* fundendo & detinendo eum in fluore per quadrantem horæ, dehinc injiciendo *Sal ammoniac.* & agitando cum spatula ferrea

rea donec Sal ammon. in auras abierit. Hinc impuritates supernatantes abjice, & *Saturnus* instar *Lunæ* splendens videtur. *Minii rubedo* demitur sublimando aliquoties cum Sale ammoniaco; sic enim in formâ Calcis gryseæ in fundo subsistit. *Saturni Vitra* laxativa sunt, per infusionem in Aqua. Elegans paratur *Saccharum Saturni*, si loco Aceti destill. sumatur Spiritus viridis æris. *Cerussa* fit etiam elegantior, si paretur cum Aceto, in quo aliquantulum Salis ammoniaci solutum. In *Oleo Saturni balsamico* nil prodit, nisi Spiritus *Terebinth.* Cæterum de *Saturni floribus*, *Destillatis* & *Extractis*, hætenus in Collegio Chymico diximus.

CAP. X.

De Jove seu Stanno.

Veteres *Jovem* sæpè alio nomine vocarunt *Bismuthum*; imò & apud illos *Saturnus candidus* audiebat. Luxuriat autem in *Jove* Sulphur, unde minus ab acidis solvitur quàm verò *Saturnus*. *Crudus* quidem contra *Lumbricos* & *Affectus oculorum* laudatur. Mutatur *Jupiter* in *Flores* beneficio Nitri, ubi Sulphur superfluum deflagrat, & flores magis tractabiles sunt, atque in acidis solubiles; egregiè etiam sudoriferi, & hysteriis maximè appropriati. *Sali Jovis* præferendi sunt *Cryalli ex Minerâ*, in *Chymia* descripti. In destillatione primus Authoris processus est elegans, inprimis si *Butyrum Joviale* figatur Spiritûs Nitri trina abstractione, & Sp. Vini deflagratione. Huc pertinet *Antihæcticum Poterii*, scil. ex *Jovis p. v. & Reg. Antim. p. iv. cum triplo Nitri detonatis*; cavendo ut post fusionem & ablutionem Pulvis albus sit, non cæruleus, ne vomitus faciat ratione adjuncti Sulphuris vol. Jovis. Dos. à gr. xv. ad ði. in *Febribus malignis*, *hæcticis*, *lentis* & *Purpurâ Mulierum*.

lierum. Authoris modus sublimandi non succedit. Præstant Flores cum Nitro parati.

CAP. XI.

De Mercurio & Cinnabari.

Mercurius Vulgi habet Sulphur acidum, Martem in rubiginem corrodens, & salivationem in corpore nostro inducens; ratione cujus ejus activitas in *Metalla* coercetur: Si enim abesset, posset Mercurius Aurum solvere. Convenit Mercurius crudus in *Iliaca passione* ad ℥. ii. vel iii. & contumaci *Alvi obstructione*. Ejus Infusum vel Decoctum in *Aqua Hyperic.* Lumbricis maxime adversatur. In forma sicca cum Succ. vegetab. datur ad ʒi. in eundem finem. Externe inungendo una cum pinguedine Salivationem inducit, Scabiem pellit, duos Tumores resolvit, & Ulcera desperata à Gangræna præservat. Imò & Cosmeticum est; notandum autem quod Rugas in Facie producat, & Gingivis, inprimis scorbuticis noceat.

De Mercurii Purificatione dictum alibi. Si Mercurius cum Silic. solaribus in Igne arenæ detineatur, exaltatur Sulphur silicum, & dehinc Sulphur mercurii; & sic ambo coeunt in Pulverem, qui vocatur improprie Mercurius præcipitatus. Arcanum corallinum N°. 6. descriptum, malè Corallinum Paracelsi existimatur, hoc enim Terra fuit balsamica. Aurum horizontale est Mercurius vulg. præcipitatus cum Aqua regia, imbutus Sulphure fixo Veneris, à quo postmodum Spir. Vini extrahitur, & remanet Pulvis fixus, remedium diaphoreticum optimum contra Scabiem. Præcipitatio cum Tinctura Smiridis nil valet. Ut corrigantur Præcipitata, adduntur alia, quandoque alcalia fixa, ubi albescit. Præcipitatus Inteus N°. 14. contra Icterus summum est remedium.

In *Præparatis metallicis*, præsertim *solari*, Sulphur externum nonnihil figitur, unde mitius evadit. *Vitrum Mercurii* est non ens.

Præparatio illa *Lanug. perlat.* seu *Mercurius argent.* *Class. N°. 7.* non est legitima. Si verò ritè præparetur, maximi est usus. De *Mercurii destillatis*, *Butyro* nempe *Antimonii*, *Mercurio Vitæ* & *Bezoardico minerali*, tam *simplici* quam *composito*, in *Chymia* egimus. Notandum autem, in præparatione *Bezoardici mineralis* Spiritum Nitri ideo figere Sulphura, quia ejus acidum se associat cum pinguedine, & hujus inflammabilitatem destruit.

De *Cinnabari nativa* & *artificiali* supra egimus. Egregiam habent vim alexipharmacam, antiveneream, & ratione sulphuris Solaris analepticam.

C A P. XII.

De Antimonio.

Antimonium duo habet Sulphura; unum volatile crudum, in quo consistit ejus vis maligna, venenosa, & vomitiva; aliud fixius & solare, unde vis analeptica & sudorifera. Observetur itaque, Antimonialia in volatilitate suâ esse maligna. *Antimonii flores* vulgares violenti sunt, nisi corrigantur beneficio Salis Tartari cum aceto destil. saturati. *Flores Cheiri* dicti in loco frigido liquefcunt in Oleum arcanum contra *Fistulas*. *Clyssi antimoniales* non succedunt secundum autoris methodum, propter abundantiam enim Sulphuris impeditur deflagratio ejusdem & figitur in Nitrum. Modus genuinus hic est; R. *Antimonii* ℥i. *Nitri* ℥.ii. *Sulphur.* ℥iv. destilla per Retort. & habebis flores incarnatos, & Spiritum vol. acidulum, quibuscunque mineralibus pro vi diuretica præferendum. In Aqua stimmi tartarea N°. 21. est Spiritus

ritus diaphoreticus & diureticus, sed nil aliud est, quàm Tartarus in forma Spiritus super proprium Caput mort. rectificatus. Ex *Vitro Antimonii* fiunt Infusa emetica; ut & *Roob* (vomitorium optimum) cum *Succ. Cydon.* vel *Pomor. Borsdorff.* digerendo & inspissando. Hæc infusa etiam *Oculis* succurrunt. *Reliqua Antimonii præparata, illorumque virtutes medicas videsis in Collegio chymico.*

CAP. XIII.

De Recrementis metallicis naturalibus.

HÆC sunt nil aliud quàm *Metalla immatura*: inter quæ *Cobaltum* Venus est immatura, turgens copioso Sulphure venereo & purè arsenicali.

Bismuthum gaudet *Luna immaturâ*; paratur exinde *Magisterium cosmeticum*, solvendo in *Aq. fort.* & præcipitando cum *Ol. tart.* quod etiam fursum & deorsum fortiter purgat. De Recrementis artificialibus vide *Auctorem*.

CAP. XIV.

De Salibus: in specie Sale communi, Sale Gemmæ, Nitro, Alumine, Sale Ammoniaco & Vitriolo.

INter *Salia* primatum ducit *Sal commune*; reperitur hoc vel in *forma sicca*, & dicitur *Sal Gemmæ*, quod aëri expositum durescit & insignem gravitatem acquirit; est autem *abstersivum* & commendatur in Clysteribus ad ʒi. *Balsamus Salis Gemmæ* legitimè paratus est, quando in tantum exaltatum est Sal, ut ad candelam lique scat; dehinc adde *Olei Tereb.* parum, & abstra-
tur

tur aliquoties à Sale, donec in fundo remaneat *Balsamum* contra *Rupturas*. Reperitur etiam *Sal* in *formaliquida*, estque vel *marinum*, quod sulphureum & pinguius *Sale Gemmæ*, vel *fontanum*, quod in granula non concrefcit, nisi additione *Fellis* vel *Sanguinis bubuli*. Est igitur *Sal* concretum falsum, compolitum ex acido concentrato in subiecto terreo alcalino; sic *Spiritus Salis acidus* alcali affusus in perfectum *Sal falsum* abit. Reperitur tamen *Sulphur* in *Sale*, adeo ut ejus alcali sit pingue sulphureum. In Ufu medico *Sal decrepitatum* egregium est remedium *carminativum* & *discussivum*. Pro usu verò interno, *Spiritus* ejus egregium est stomachicum, ut & diureticum imprimis in *Hydrope*. Dulcificatur *Spiritus Salis*, vel cohobando cum *Spir. Vini* probè *rectificato*, vel *per se* ope diuturnæ digestionis. *Author noster* N°. 10. varios habet processus, ubi tertius modus videtur singularium & magnarum virium. *Spiritus Sal. compos.* hic maxima ex parte est *Spir. Nitri*, participat tamen de Spiritu halituoso sulphureo *Salis*. *Spiritus Salis comm. virid.* virorem habet ab adjunctis *Lateribus* à *Spir. solutis*. Parat *Rhumelius Crystallos* ex coagulatione *Spir. Salis* cum *Sale volat. Succini*, qui potens sunt diureticum, & antihydropicum, unde & *Liquor nephriticus* paratur.

Nitrum veterum nobis est ignotum, licet adhuc colligatur in *Ægypto*, quod naturæ saponariæ est. *Nostrium* autem colligitur vel *coquendo* ex terrâ, pingui redditâ à stercorebus, vel urina animalium, & radiis Solaribus imprægnatâ: vel *elixiviando* ex muris antiquis & cellis subterraneis, ubi *Sal calcis* vivæ animatur ab aëre. Constat *Nitrum* ex copioso Sulphure excrementorum, cum occulto acido & alcali volatili. *Terrâ exhausta* aëri exposta novo *Nitro* saturatur, quamdiu pinguedinem habet. Qui noscunt prius separare *Spir. corrosiv. Sulphuris*, acquirunt *Crystallos Nitri dulces*
non

non deflagrabiles , qui in *Febris ardentibus* summa sunt Medicina. *Sp. Nitri* affusus *Sali Tart.* vel *Nitro fixo* , regeneratur in novum *Nitrum* denuò inflammabile. In usu Medico ratione Sulphuris dicitur *anodynum*; fanè nil magis effervescentiam febrilem coërcet ; in *Salacitate venerea* Spiritus ferocientes figit , & denique potens est diureticum. Sed antequam in usum veniat, purificari debet à *Sale communi* mediante deflagratione , & à *Sulphure* mediante *Sale ammon.* vel, quod melius, per *alcalia fixa*. Inter ejus calcinata *Lapis prunellæ* nil valet, avolavit enim *Spir. Nitri* & remanet *Salsum* compositum ex acido Sulphuris & alcali Nitri. *Nitrum saturnisatum* remedium non spernendum est in *Peste* cum ardore conjuncta. *Nitrum antimoniatum* optimè paratur cum *Regulo Antimonii*, qui à superfluo Sulphure fuit liberatus , estque illius usus insignis in *Febris ardentibus*, æquè ac *malignis*, ad ʒi. *Nitrum purificatum* crebriori fusione in crucibulo , & repetita ebullitione in aqua, adhibetur feliciter ad ʒi. pro cura *Februm periculosarum*. *Nitrum vitriolatum* (cujus præparationem vide in *Collegio Chymico*) in *Febris intermittens*, in specie ubi nullum frigus præcedit, planè singulare est ad ʒi. Præterea in *Mensium defectu*, *Suffocatione hysterica* & *Febris scorbuticis* mirè conducit; & si *Camphoram* addideris , fit quasi specificum in *Affectu hypochondriaco*, inprimis cum phlogosi & æstu conjuncto, nam ad Somnum disponit. *Nitrum* per se destillatum abit in *Spiritum*, addito autem *Sulphure* prodit tantum pars in *Spiritum*. Pro usu Medico dulcificatur *Spiritus Nitri*, miscendo guttatim cum duplo *Spir. Vini*. Sunt autem qui *Spiritum* hunc appropriatum reddunt, abstrahendo à *Plantis aromaticis carminantibus*, qui *anticolicus* dicitur , & in omnibus *flatulentis Affectibus* non habet par remedium. Pari ratione abstrahitur à *Plantis pleuriticis* in *Pleuritide*. Cæterum ipse *Nitri*

Spiritus magis convenit in *Febribus*, quàm *Spiritus Vitrioli*, & vi diuretica *Spiritus Salis* antecedit. *Spiritus Nitri bezoardicus* aurum optimè solvit. *Aqua fortis* nil continet de *Spiritu Vitrioli genuino*, sed solus est *Spir. Nitri*, qui secum rapit aliquas particulas inprimis *Venerneas ex Vitriolo*, ejus enim Fumus laminam ferream colore *venereo* tingit. Paratur *Aqua regia* planè singularis ex *Spir. Nitri* & *Sale ammoniaco*.

Alumen, est corpus terreum à *Spiritu Sulphuris* solutum & coagulatum, unde *Creta* similiter soluta & coagulata in *Alumen* abit. Veterum *Alumen*, mellis consistentiam habens, nobis est incognitum. Medicamenta ex *Alumine præparata* de *Alumine rochæ* intelliguntur. Optimè purificatur *Alumen*, si sub coctione *Urina humana* injiciatur, sic enim separatur omnis pinguedo, & tandem in fundum præcipitatur, quod inutile est. *Alumen* autem adstringit validè in omni *Fluxu nimio*.

Sal ammoniacum Veterum, in locis sabulosis sponte efflorescens, nos latet. Nostras autem *artificiale* est, ex *Urinæ hum. p. 5. Salis com. p. 1. & Fulig. p. 3.* coctis & inspissatis, donec sublimetur *Sal ammoniacum*, quod *Aquila cælestis* dicitur, quia *Sulphura metallorum* secum rapit. *Sal ammoniacum crudum* singulare est Stomachicum ad Θi . in *Vino absynth.* ut & Febrifugum, præsertim in *Quartana*, & tandem sudoriferum. Sed tum *Salibus alcalibus* non miscendum est, ne pars volatilis expiret. Externè in *Inflammat. Tonsillarum* & *Prunellâ febrili* valdè conducit. *Spiritus Salis ammon. urinos.* (cujus præparat. vide in *Chymia*) egregiè temperat acidum, & per urinam sudoremque operatur; unde *Febres* etiam *quartanas*, præmissis Vomitoriis, sudores movendo curat. Dissolvit & *Sanguinis grumos*, & *acidum* absorbet in *Inflammatione*, *Podagrâ*, *Dolore ischiadico*, & *Affectibus articulorum*; acidum enim destructum sub forma sapo-

Saporis falsi eliminat. In *Catarrhis* cum *Myrrha* & *Succino*, & in *Affectibus hypochondriacis* cum *Liquore Terræ fol. Tart.* egregium est remedium. Menstruum quoque ad *Elixir propriet.* optimum est. Externè cum *Camphora* in *Inflammatione* nil melius.

Vitriolum est *Mars* & *Venus* à *Spiritu Sulph. acido* corrosa, & in Sal compositum coagulata. Hujus intuitu aliud est *martiale*, ex albo virescens, aliud *venereum*, cærulescens; aliud denique *album*, quod ex minera *Veneris* immaturâ fit, & participat simul de *Saturno*. Pro usu Medico optimum est *venereum* ex *Cypro* allatum. Paratur & *artificiale* ex *Marte* vel *Venere* in *Spir. Sulph.* solutâ. *Nativa* autem vel reperitur in mineris *Martis* & *Veneris*, rosâ ab acido Sulphuris, ab ejusdem pinguedine beneficio Salis aërei dissolventis liberata; vel paratur ex *Pyrite*, absumptâ pinguedine sulphure; in calcinatione, adeo ut acidum sulphureum *Pyritem* rodat, & accedente sale aëris *Vitriolum* evadat. *Vis vomitoria Vitrioli* fit ex *Venere*, sed ejusmodi Vomitoria in desuetudinem abiire, quia nociva sunt Stomacho. *Vitriolum album* in Aquâ appropriatâ solutum egregium fit Collyrium in omnibus *Oculorum Affectibus*. Nisi *Vitriolum* prius calcinetur, in *destillatione* vasa diffringit, & Spiritus in auras abit. Modus calcinandi & destillandi in *Collegio Chymico* hætenus absolutus extat. *Phlegma Vitrioli* in *Febribus hæcticis* & *lentis* cum *Tabe* & *Phthisi*, item in *Phlogosis internis*, mirè convenit; externè contra *Cephalalgias* applicatur. Melior evadit *Spiritus*, si super proprium *Vitriolum* frequenter cohobetur. *Spiritus Vitrioli* & *Olei* subjectum acidissimum, egregiè Bilem & æstum temperant, & vi acidâ Sal alcalinum destruunt; quin & acore suo blandè Appetitum reficiunt; & porro laudatissimum sunt nephriticum. Ratione tamen subtilissimi acoris, Pulmonibus, Testibus, & Dentibus nocent. In *Aq. aperitiva* Penoti propter Silices & Tar-

taram calcinata destruitur *acidum Vitrioli* ; unde paucissimus, sed non admodum volatilis acquiritur Spiritus, qui egregiè diureticus est, inprimis in *Hydrope cum Essentia Absinthii*. *Spir. Vitrioli diaphor.* nil valet, ratione enim *C.C. usti* & *Salis Tartari* adjuncti nil prodit nisi *phlegma*. Ratione autem *Sulph. anodyn*i, *Spiritus Vitrioli* optimum est antepilepticum. Inprimis si cum *Urina pueri* paretur. *Spiritus Antepileptic. Quercetani* paratur ex ana *Vitrioli* in aurâ probè siccati, & *Vitrioli cærulei Hungar.* affuso *Spirit. Vini*, à Plantis cephalicis cohobato : sic enim destillando & rectificando prodeunt duo *Spiritus*, qui simul misti in digestionem abeunt in corpus saliniforme, blandè acidulum & volatile, quod egregium est Stomachicum & Antepilepticum. Huc pertinent *Salia volatilia Glauberi*, quæ in *Aq. solut. Scorbuto* & *putredinem oris* multum juvant. Optimè paratur *Sulphur Vitrioli anodynum* ex *Vitriolo vener.* sed extraverti debet hoc Sulphur per corpus amicum & homogeneous, *alcalia* nempe, quæ ex fundamento Sulphuris oriuntur; unde ex *Vitriolo Veneris* jam destillatur Spiritus. Non melior via *Sulphur Vitrioli anodynum* acquirendi habetur, quàm per *Salia fixa volatilisata*; ex his autem Sulphuribus ritè elicitis facilè parantur *Tincturæ per Spiritum Vini*: *Sulphur* autem & *Tinctura* Authoris nil valent.

C A P. XV.

*De Arsenico, Sulphure communi, Ambrâ,
& Succino.*

A*rsenicum* est nil aliud, quàm Sulphur volatile, quod secum rapit Metallum. Sed inter Venena primatum ducit propter acrimoniam volatilem, quæ in corpore sedemum exerit. Veteres commendarunt contra *Asthmata,*

mata, sed non imitandi. Externè nil magis *Ulceracancro*sa curat; & in *Cancro exulcerato* optimum fit remedium ex *Rad. Ari præp. Arsenico sublim. dulc.* & *par cā Fuligine* Optimè autem tollitur ejus acrimonia fixa, dum *Nitri p. iii.* in crucibulo simul fufis, vel abstrahendo *Spiritum Nitri ter.* Sic enim in *priori* casu habetur *Arsenicum fixum*, aquâ simplici separandum; & in *posteriori Sulphur Arsen. fixum*, quod tamen subterfugiet usum internum. Per *Oleum Tartari correctum*, addito *Oleo Myrrhæ*, in *Ulceribus cancrosis* par remedium externum non habet.

Sulphur concretum est ex substantia pingui, unde inflammabilitas, & volatili acido, unde Spiritus. Sic fit & *artificiale* ex pingui *Oleo Tereb.* cum acido *Oleo Vitrioli* distillato. *Sulphur* pectori dicatur, unde in *Phthisi*, *Tussi*, & quibusvis Pectoris & partium internarum læsionibus, frequentis usus est. Hoc tamen intelligendum de parte ejus pingui, acida enim, quæ vitriolacea est, pectori nocet. Unde miscetur vulgo cum Pinguedine seu *Oleo vegetabilium*; ut nempe exaltetur vis balsamica & occultetur acida. Porro in *Affectibus catarrhalibus* egregiè lympham temperat. Quin & in *Peste* Massam sanguineam à putredine conservat, unde potiones sulphuratæ in *Febribus epidemicis* laudatæ sunt. In *Partu* denique difficili cum *Myrrha* faustus ejus usus est; sicuti & ejus *florum* in *Colica*. Externè *Sulphur* cum *Oleo Lauri* subactum in *Scabie* rarò fallit; ad *Serpigines* & *Erysipelas* exulceratum multum confert. Est quoque *Sulphur cosmeticum*. Modum purificandi, sublimandi, præcipitandi, destillandi, & infundendi, vide in *Collegio Chymico*. Frustra sublimantur flores cum *Aloe*, *Myrrha* & *Thure*, nam adjuncta resinosa pingua planè deflagrant; præstaret itaque ipsis floribus hæc addere. In floribus *Sulphuris corallatis* nil de *Coralliis* ascendit; in *albis* verò, fit albedo

à Nitro adhærente. Lac *Sulphuris* nil valet, est enim Pulvis neque ab acido neque ab alcali solubilis, qui albedinem habet à particulis salinis, Sulphur vivum ofuscantibus. Flores *Sulphuris* cum *Spir. Salis* destillati dant Liquorem lacteum, qui virtutem antihydopicam, à *Spir. Salis* acceptam, obtinet. Paratur etiam *Liquor volatilis urinosus* rubicundus ex *Calce viva*, *Sale ammon.* & *Sulphure vivo* an. destillatis. *Spiritus Sulphuris* per *campan.* convenit cum *Spir. Vitrioli*, nisi quod prior purum sit acidum minerale, posterior autem, propter fortem in igne torturam, aliquid de minera secum rapiat, unde stypticus est. *Spiritus* itaque *Sulphuris* minus est nauseosus, & in *Asthmate* magis conveniens, cui tamen præfertur *Gas Sulphuris*, seu Fumus vitro exceptus, cui Vinum infunditur. *Balsama Sulphuris* melius procedunt cum *Oleo expr.* quæ melius solvunt Sulphur. Conducunt autem in *Corruptelâ Viscerum* incipiente, *Empyemate* & *Vomicâ pulmonum*, *Mictu cruento*, & *Vesicæ exulceratione*. Sed cautè usurpentur, ne *Febres* excitent. In *Abscessibus*, præcipuè *Mammarum*, *Balsamus Sulphuris* cum *Oleo Papav. expr.* paratus perfectè curat. *Bals. Sulphuris* cum *Bals. peruv.* *Bubones pestilent.* *Vulnera* rec. & *Ulcera* perfectissimè sanat. Notandum quòd *Oleum Lini*, dum solvit Sulphur, abit in concretum, pro tingendis Gemmis & parandis Tincturis mirè commendatum.

Ambra legitima ita cognoscitur, quod substantiam pinguem transfudet, intrusâ acu candente, & quod frustum manu calidâ agitaturn liquecat. Naturæ pinguis est, in liquoribus oleosis, non autem aquosis, solubilis. Summum est analepticum, Spiritus animales refocillans & mobiles reddens. Senibus optimè convenit, memoriam etiam & ingenium confortat. Nimius tamen ejus usus vi inebriativâ stupidos reddit. In *Stomachi Affectibus* & *Ructibus Senum* palmam ferunt *Ambrata*. Conveniunt etiam *Mulieribus* in *Partu difficili*, post

Par-

Partum, *Passione hysterica*, &c. modò ne nimis feriant nares. *Ambrâ* pulverisari commodè nequit nisi cum duplo *Sacchari*, & sic cum gut. aliquot *Olei dest. Cinnam.* egregium est confortativum pro *Senibus*. Paratur ejus *Essentia* rubicundissima cum *Spir. Rosar.* per fermentationem vel *Spiritu cort. Citri*; dos. gut. xv. Fit & *Spir. elegantiss. ex Ambrâ*, cum *flor Ros.* fermentatâ, cujus *Di. analepticum* est *Perlis* anteferendum. Præfertur autem *Ambræ* forma liquida, quia sic facilius operatur; separantur etiam quisquiliæ, quibus adulteratur, & cavetur à glutinositate, quæ in substantiâ incommoda est.

Succinum primò liquidum fuit, *Lacertæ* enim, *Ligna* &c. ei sæpè notantur inclusa; unde *Paracelso* videtur ejusdem esse naturæ cum *Petroleo*, quod *Succinum* resolutum esse asserit. Etenim datur & *Succinum fossile* in *Moravia*, & ipse *Gagates* nil aliud est, quàm *Succinum*. Præstat *Succin. flav.* *Album* enim ex flavo & Sale marino imprægnatur, & ipsum flavum beneficio Salis marini tingi potest albedine. *Succinum* par cephalicum non habet. In *Apoplexia* & *Epilepsia* Sal ejus volat. & *Oleum destill.* internè assumpta, uti & *Liq. C. C. succin.* & externè *Oleum Lingux* & *Vertici* inunctum primatum obtinent. *Affectuum catarrhalium* perfecta cura in *Succino* latet. In *Affectibus chronicis* *Ol. succini* cum *saccharo* per sudorem & urinam peccantem lympham evacuat. In *Affectibus nephriticis*, *uterinis*, *Gonorrhæâ virulentâ*, *Fluore albo*, optimum est. In partu difficili *Sal volat. Succin.* ad gr. xv. & in *Passion. hyster.* *Ol. Succini* internè assumptum, & cum *Ol. spicæ* dorso & cordi illitum, mirè conducunt. Præparatur *Succinum* lavigando cum *Aq. appropriatis*, cujus dosis à *℥i.* ad *℥β.* Fit *Tinctura Succin. aurea* per *Sp. Vini re-ctificatiss.* cum *Sp. urinæ circulatum*, cujus gut. xx. vel xxx. mira præstant. Præcipitatur & *Magisterium* ex hac *Essentiâ* per affusama quam simpl. *Succinum* destillando suggerit. I. *Spiritus seu phlegma acidum* volat. quod in *Tinnitu* &

aliis *Aurium Affectibus* cum bombace inditur; internè autem non usurpatur. 2. *Sal volat. acidulum*, collo retortæ adhærens, quod purificari debet, solvendo in Aqua ut separetur *Oleum*, deinde in Sp. Vini, & tandem destillando per retortam in cineribus, ut prodeat *Sal volat. oleos. penetrantiss.* 3. *Oleum flavum* insignis & penetrantis odoris, ex quo cum *flor. Sulphuris* fit *Balsam. polychrestum* in *Nervorum Affectibus*. Caput mortuum post destillat. remanens pro corpore *Emplastrorum* substitui poterit; sicut & *Emplastra* capiti dicata cum *Ol. Succinæ* malaxari poterunt.

C A P. XVI.

De Spermate Ceti, Asphalto, Petroleo, Oleo Terra, Carbone Petra, & Gagale.

S*perma Ceti* Veterum erat pinguedo Cetorum interfectorum; nostrum autem nil aliud est, quàm Cerebrum Animalis cujusdam cetacei majoris. Usus ejus, in quocunque Sanguinis grumo dissolvendo, ad ʒi. in Jusculo, Infuso Thée, vel Cerevisiâ calidâ probè soluti, & statim hausti, est egregius. In *Asthmatis* paroxysmo graviore, & *Catarrhis suffocativis* à sanguinis stagnatione ortis, mirè convenit. In *Tussi* etiam *siccâ nocturnâ* *Lympham* acrem & *Raucedinem* temperat.

Asphaltos bitumen naturale est, rari usus, nisi quòd pro corpore quorundam *Linimentorum* adhibeatur; & *Balsamo apoplectico* admisceatur, ut colore nigro eum tingat.

Petroleum sponte ex faxis transudans, est revera *Naphtha* Veterum, & nulli cedit *Oleo* in penetrantiâ. Ante *Paroxysmos* rigorem febrilem, vel internè sumtum, vel ex *Stomacho* illitum, egregiè mitigat. Contra *Mensium suppressionem* Pubi illinitur. In *Odontalgia* cum bombace

bace Denti inditum, & in omnibus partium nervosarum Affectibus dolorosis, vim anodynâ externè obtinet. Illitum locis frigori expositis, præservativum æquè ac curativum remedium est.

Oleum Terræ easdem vires obtinet, penetrantiores tamen in *Arthritide vagâ scorbuticâ*, externè illitum. *Ligamenta* etiam *relaxata* & *Tendines artuum* firmat, & *Lympham* resolvit.

Carbo Petræ est quasi terra *Succini* & *Petrolei*, distillando enim liquorem dat simillimum *Oleo Petræ*.

Gagates Succinum est *fossile*. Externè in quibusdam *Emplastris* adhibetur, usus internus nullus.

FINIS *Schröderi dilucidati.*

Michaelis Ettmülleri

EPITOME
COLLEGII PRACTICI.

LIB. I. SECT. I.

De Appetitu , ejusque Vitiis.

CAP. I.

*De Fame imminutâ seu Dysorexiâ , & Fame
abolitâ sive Anorexiâ.*

IN Corpore nostro functiones ex primariæ sunt, quæ *Nutritionem* spectant. Assumimus autem alimenta stimulati per *Appetitum*, qui quando fertur in sicca, vocatur *Fames*; oriturque à molestiæ cujusdam sensu, circa orificium Ventriculi superius seu sinistrum, per acidum volatile fermentativum excitato. Tribus utique modis læditur *Fames*; aut enim imminuitur & dicitur *Dysorexia*, aut aboletur planè & *Anorexia*, aut augetur unde *Bulimia*, aut depravatur denique ac *Pica* vel *Malacia* nuncupatur.

Causa Anorexiæ ac Dysorexiæ est vel totaliter abolita, vel solum imminuta vellicatio fibrarum nervearum in Stomacho. *Causæ speciales* sunt vel in orificio Stomachi

chi nervoso, vel in fermento digestivo. *Minuitur* vel *deficit* sensus vellicationis in orificio Stomachi tum propter nervos, aut per *essentiam*, aut per *consensum* in nephriticis colicive Doloribus, affectos; tum propter spiritus animales à narcoticis stupidiore redditos, aut ab animi Passionibus & Doloribus à stomacho avocatos, & impressionibus acidi minùs audientes. *Deficit* autem Fermentum digestivum, propter aërem æstivum, spiritus (aliàs à frigore concentratos) rarefacientem & absumentem; propter nimium potulentorum, in specie Serilactis, oleosorum, omniumque alcalium usum; nimiam ciborum ingurgitationem; salivæ in Hecticis & Hypochondriacis visciditatem; usum Cerevisiæ non defæcatæ, quæ Tartarum alcalinæ naturæ in Stomacho deponit, aut Spiritus Vini, qui Sulphure suo acrimoniam acidi temperat; bilis in Stomachum regurgitationem; aut excernendorum, putà mensium, feminis, &c. suppressionem. Ex omnibus his causis, frequentissima est viscidum qualecunque, Ventriculi acidum enervans.

Prognosis. Appetitus prostratus sine causa manifesta in initio Febrium malignarum pessimum est signum. Si in declinatione morbi prosternatur, inprimis post Febres tam continuas quàm intermittentes, signum est recidivæ. Pejus est signum, si nil appetant Ægri, quàm si appetunt alimenta, allata verò fastidiunt. Denique fatale est signum, quando Ægri in summâ virium debilitate subitò Alimenta, quæ antea fastidiverunt, appetunt. In Morbis chronicis vel intermittentibus Anorexia plerumque Paroxysmos antecedit. In Pueris mali moris est.

Cura. Attendenda est causarum varietas. Si à muco viscido procedat, expurganda sunt vinosa, quæ in Stomacho hærent, idque ope *Emetici antimonialis*, quod Stomachum immediatè evacuat; additis materiam viscidam

cidam attenuantibus, v. gr. *℞. Crem. Tartar. ʒ℥. Salis Absynth. gr. vi. Olei still. Mac. gutt. i. Sacch. gr. viii. Tart. emet. gr. ii. Misc. F. pulvis, detur pro dosi.* Qui abhorrent à vomitoriis, purgantibus utantur, Aloeticis putà, vel *Pill. aloëphanginis* cum *Scammonio* acuatis, vespertino tempore ante cœnam. Ubi fortius agendum est, conducit sequens massa, quæ Stomachum egregiè evacuat, & mucum obsidentem incidit.

℞. Mass. Pill. de Hier. cum Agaric. gr. xii. Extract. Absynth. (vel Gumm. ammon. in acet. solut.) gr. viii. Scam. sulphurati gr. i. Extract. Troch. Alhand. gr. ʒ. cum s. q. Elixiris proprietat. f. Pillulæ No. xii. Inaur. dentur pro dosi.

Evacuatione celebratâ pergimus ad *Alterantia aromatica* scil. paulo acriora, quæ beneficio Salis vol. oleo si mucum incidunt, & rugas Stomachi detergunt. *Acida* quidem blandâ sua adstrictione tonum Stomachi plus minus per opiata, copiosa potulenta, Spiritus Vini abufum, aliisque modis resolutum firmant. Sed observandum, quod per acida irritetur quidem Fames; veruntamen digestionis stimulum suppeditare, non Medici sed naturæ opus sit. Imò acida quandoque lædunt, illorum enim occasione plus ingerunt Ægri, quàm naturali fermenti virtute digerere valent. Sanè vix, præterquam Tartari, in hoc casu usum proficuum observavi, ab aliis præsertim mineralibus effectum minus tutum animadvertens. Inter *aromatica*, quæ hic conducunt, excellunt *Mentha, Cinnamom. Piper, Zinzib. & Zedoaria.* Hinc *Elix. Menth.* cum *Spiritu proprio* per *infus.* paratum egregium est. *Rad. Acori*, vel recens minutim incisa, *Spiritu Junip.* irrorata, hinc in loco umbroso siccata, pulverisata, & cum *Extract. Tormentill.* mista, multum confert. *Radices Armor. & Helen.* recentes optimè salivam glutinosam in declinatione Morborum corrigunt, & Appetitum provocant. Vel potest fieri Nodulus compositus sequens, aut similis.

℞ Rad.

℞ Rad. Acori veri ℥i. Zedoar. ʒvi. Helen. ʒß. Herb. Mentb. crisp. M. iß. Nast. aqu. Mi. Misc. pro Nodulo in Vini albi Mens. i. ponendo. De quo Æger bibat ante pastum, vel in ipso pasta haustulum.

Præter hæc conveniunt etiam amara acriora, *Agri-
mon.* scil. *Carduus ben.* *Tanac.* *Absynth.* *Centaureum min.* &c. in Vino & Aquâ decocta, vel in pulvere etiam usurpata. *Elixir proprietat. c. acido* in trivio notum est. *Spiritus Panis* egregium est Stomachicum. *Tinctura Tartari*, i. e. *Sale alcali quasi caustica facta*, ad 40 guttas: ut & *Sal Armoniacum cum aromaticis* (non fixis alcalibus, quæ acidum arripiunt, & partem volatilem dimittunt) præscriptum, egregiè viscidum incidunt & Appetitum stimulant. Inter Salia conducit etiam *Tartarus vitriolatus*. Intus acida, *Tartarus* primas vias blandè abstergit & relaxat. In *Cydoniis* autem ferè absoluta est *Inappetentiæ* cura, imprimis si cum Alvi fluxu jam conjuncta fuerit. Unde

℞ Aq. Card. bened. ʒii. Mentb. ʒß. Aq. Cinnamom. ʒii. succ. Cydon. ʒi. Syr. Cydon. aromat. ʒß. M. cap. coheatim. Conferunt etiam *Spiritus Salis & Vitrioli*, modò cum *Spiritu Vini* dulcificentur, ad gut. xx. vel xxx. in vehiculo præferrim calido sumendi. Ad *Aromatica* pertinent *Michaelis Elix. stomach.* ejusdemque *Pulvis stomachicus*.

℞ Herb. Mentb. crisp. M. iv. *Melissæ Puleg.* Salv. an. M. ii. Rad. Pimpin. ʒii. Calam. aromat. ʒi. Granor. Mastich. ʒiß. Zedoar. Galang. an. ʒiß. Cubeb. Nuc. mosch. Cinnam. Macis, Caryophyl. Zinzib. an. ʒß. Infundantur in Spiritu Mentb. acuato Spiritu Vitrioli philos. ad gratum saporem. *Essentiæ hinc probè extractæ adde Extract. Cal. Arom. q. potest dissolv.* Dos. gut. xxx. vel xl.

℞ Pulv. Rad. Ari. ʒi. Arcan. duplic. ʒii. Salis Card. ben. ʒß. Olei dest. Mentb. gut. vi. Sacchari rosat. ʒß. M. F. pulv. detur ad eb. Dos. ʒii. vel ℞. Pulv. stomach. Birckm. ʒß. divid. in dos. 6. Sumatur man. ac vesp. dosis cum jusculo.

Si

Si oriatur *Inappetentia* ex vitio Spirituum animalium & nervorum, v. g. in senio, convenit *Ambra*, & *Balsamus Peruv.* aut ejus *Essentia* sive *Tinctura*, cum *Tinctura Tartari* parata. Ut & *Aromatica*, *Vinum*, &c.

Si pinguis vel bilis *Appetitus* prosteruant, convenit *Elixir proprietatis sine acido paratum*; imò conducunt heic omnia *amara*. Si *narcotica* id fecerint, convenient *acida*, & spirituosæ.

Inter externa conveniunt *Crusta panis* probè ebria *Vino* & *Aceto*, *pulv. Caryophyllor.* insperso, & *Ventriculo* applicata; item *Panis* in *Elixiri Menth.* tinctus, applicando desuper *Laterem calefactum*, præsertim in *Spirituum defectu*; ut & *Pellis Vulturis*, *Emplastra* ex *Tacamahac.* & *Caran.* *Unguenta* ex *Oleis Arom. destillatis* facta.

C A P. II.

De Appetitu aucto, Bulimo sc. & Appetentia caninâ.

Bulimus est ingens fames cum animi deliquio, propter orificium stomachi molestius affectum. *Fames* autem *canina* continua est appetentia, cum valida digestionem, vel saltem subitaneo post pastum vomitu.

Causa utrobique est *acidum volatile*, potentius activum, stomachi orificium continuo morficans. *Acida* enim assumpta *Appetitus* promovent, & in *Fame caninâ* jejuno stomacho succi insigniter acidi per vomitum quandoque rejiciuntur. Atque hæc *causa ordinaria* est; *extraordinariè* verò etiam produci potest per *nimum* membranæ stomachalis *sensum*, ejusque facilem provocationem; vel per *Vermes* stomachi membranas vellicantes; sed si promptè digeratur alimentum, necesse est, ut simul adsit *acidum esurinum*. Ratione excessivi hujus acidi *massa sanguinea* fit minus nutritiva, unde qui *Fame caninâ* laborant rarò pinguescunt.

Pro-

Prognosis. Bulimos superveniens Morbis chronicis funesti eventus est. Appetentia quasi canina post Febres est sine periculo, nisi nimium comedendo accersatur recidiva; si adsit Vomitus & Diarrhæa, in Cachexiam vergit.

In Cura reflectendum est ad duas maximè Indicationes. 1. *Temperetur acidum.* 2. *Temperatum evacuetur.* Antequam temperetur, minimè evacuandum est, ne acrimoniâ suâ Stomachum vel Intestina lædat. Quæ temperant acre acidum, sunt 1. *Alcalia*, præsertim *fixa*. 2. *Terrea*, quæ absorbent: Et 3. *Spirituosa sulphurea*, ac *oleosa*, quæ hebetant. Unde patet, omnia *Martialia* maximè convenire, unâ cum aliis fixis, v. g.

℞. *Corall. rubr. ppt. Lim. Martis minut. trit. an. ʒss. Lap. Cancr. Carpion. an. ʒi. Croc. orient. ʒss Misc. fiat Pulv. assumendus in Jusculo pingui.* Additur etiam subinde C. C. *ustum*, *Creta*, &c.

Inter *Oleosa* & *Spirituosa* conveniunt *Spiritus Vini*, aut qualiscunque *sulphureus*, v. gr. *Cerasorum nigr. Aqua vitæ Matth. cochleatim* subinde sumpta. Conducunt & *Olea* quælibet *expressa*, & potentissimè *Olea destill. Carvi, Caryoph. &c.* Huc pertinent *Vitella Ovorum* ad duritiem coctorum (quæ multum continent Olei, acidum egregiè obtundentis,) *Cochleæ, Cancr. fluviatiles, Caro Suilla, Oryza* cum *Butyro* cocta, aliæque difficilioris paulò coctionis, adeoque acidum esurinum infringentia. *Narcotica* quidem sensum stomachi stupefaciunt, sed palliando solum conveniunt. Nihilominus tamen *Fumus Tabaci* frequentissimè suctus, maximè temperat immodicam Famem.

Quoad *Evacuantia*, convenit *Pulvis* seq. ℞. *Rad. Jalap. ʒss. Resin. Scam. gr. v. Lim. Martis pp. ʒss. Sal Tartar. gr. v. F. pulvis. Vel R. Pill. Hier. simpl. Gal. ʒi. Extr. Rhabarb. opt. ʒss. cum Syr. Ros. f. Pill. aliquoties mane sumendæ.*

Bulimus curatur per *Vinum* imprimis *Malvaticum* vel
Hip-

Hippocraticum, & odorem *Panis Vini intincti*. Interdum *Theriaca* in Vino dissolvitur & dimidiæ drachmæ dosi propinatur cum successu.

C A P. III.

De Appetitu depravato, Picâ nempe, Malaciâ, & Fæstidio determinato.

P*icâ* est inusitatorum, *Carbonum* v. g. *Arenæ*, & similium appetitus. *Malacia* est usualium, *Halecum* v. g. *Carniumve crudarum* aut similium intensum nimis desiderium.

Subiectum *Picæ* sunt Spiritus animales vel vitiiati, vel vitiatè moti, quatenus exinde opus Phantasiæ depravatur, utut crebrior occasio sit ex Ventriculo & hujus Fermento alterato, ubi est subiectum radicationis. Licet enim vellicatio stomachi Appetitum inferat, non tamen determinat ad particulare objectum, sed Phantasia hoc facit. Quin & multa appetuntur, quæ Stomachum non respiciunt, v. g. *Odor Corii*, *Fragor Cinerum*, &c. Præterea Phantasia necessario depravabitur, quia sensus externi depravantur: sic afficitur *Odoratus*, cum fœtore quodam delectantur homines. Afficitur *Gustus*, quatenus cibum cum voluptate comedunt, quem aliàs abhorrent. Videtur autem Gustus depravatio à salivâ procedere, fermentum enim stomachi vel lymphâ vitiosa (v. g. à Suppressionè mensium) salivam indubiè inquinat.

Causa proxima est vitiatu Spirituum motus. *Remota* est fermenti stomachalis alteratio: Hujus enim varia specificatio (licet à priori imperscrutabilis) varios in variis animalibus Appetitus excitat. Fermentum itaque præternaturale vellicando orificium stomachi admodum sensile, Phantasiam ad certum quoddam edulium,
vel

vel loco hujus aliud quid inusitatum, dirigit. Adeoque *Pica* revera est species Melancholiæ hypochondriacæ. *Causæ occasionales remotiores* sunt, Mensium in Gravidis suppressio, sanguinis & consequenter lymphæ stagnationem & corruptionem inducens, Ulcera in faucibus materiam in stomachum deponentia, Seminis aliorumve excernendorum suppressio, aut à Matre graviter picante hæreditaria successio.

In *Pica* appetunt ut plurimum ea, quæ sunt similia (non verò contraria) fermento stomachali; adeoque multa, aliàs satis noxia, sine noxa digerunt, modò nimiam quantitatem non ingerant, secus enim Cachexias, &c. inferrent. Mulieres gravidæ difficulter ferunt rei appetitæ denegationem; sobriè tamen & temperanter comedant.

Cura tres habet Indicationes. 1. Evacuandus est Stomachus Vomitorio; vel in Gravidis sub initium & finem gravitationis, & illis, quæ non facile vomunt, Cathartico ex *Aloe*, *Extracto Helleb.* *Rhabarb.* *Pilul. cochiar.* & *Merc. dulci.* Quandoque superadditur res appetita, ut fermentum vitiosum eandem avidè arripiens unà ejiciatur. Si depravata est integra humorum massa, sudorifera antimonialia conveniunt. 2. Fermentum hoc acrius per *Martialia* saturandum, vel per alia appropriata alterandum. 3. Ipse ventriculus appropriatis plus minus acidis roborandus. Inter hæc egregiè conveniunt *Succ. Cydon.* *Granat.* *Limon.* Specificè commendatur *Aqua ex Vitium surculis stillans*, mista cum *Aqua theriac. suc. Citr.* & *Aurant.* in forma *Julepi.* Vinum etiam generosum, inprimis *Infusum Menth. Absinth.* *Centaurii minor.* *Pulegii*, &c. singulariter Stomacho amicum est.

℞ *Conserv. Menth. crisp. vel Ros. vitriolat.* ℥iii. *Pulv. Zedoar.* ℥i℥. *Syr. Cydon. aromatis.* q. s. f. *Elect.* Vel

℞ *Aq. Menth. Meliss. an.* ℥i. *Elix. Menth.* ℥ii. *Succ.*

Cydon. 3vi. Syr. Cydon. 3ii. F. Mixture Gravidis (præmissis præmittendis) cochleatim exhibenda.

Aliàs in non Gravidis Cura ferè ad imitationem Melancholiæ hypochondriacæ instituatur. Vitentur dulcia. Quandoque *Mithrid.* & *Theriaca* conveniunt. *Venæsectio* non suadenda, nisi adsit Plethora vel Mensium suppressio. Interdum *Hirudinum* ad *Hæmorrhoides* applicatio utilis videtur.

Succedit *Determinatum* Alimentorum *Fæstidium*; quod oritur vel à *memoriâ* prægressæ noxæ, quando v.g. Virgo fæstidit Cinnamomum, quo larvatum fuit purgans violentum; vel à *similitudine* molesti cujusdam humoris, in iis v.g. qui in Febribus molestum habent amarorem in ore, & qui ab assumptione Opii vel resinorum Purgantium amaritiem in ore contraxerunt, adeoque Cerevisiam lupulata horrent, quatenus amara est, & facilè nidorem hostilem contrahit. Ad restaurandam utique suavitatem, & facilem assumptionem Cerevisiæ & Carnis nil melius est *Elixiri propriet. dulci.*

SECT. II.

De Siti lesa.

Sitis est liquidorum appetitus. Inservit autem Liquor appetitus tam nutrimentis intra corpus distribuendis, quàm excrementis extra corpus eliminandis. Ille liquidorum appetitus, Naturæ cursu in solam Aquam fertur; Homines verò per artem nutrimentum cum vehiculo conjungunt. *Sitis* læditur tribus modis, etenim vel nimia est, vel deficiens, vel depravata. *Sitis nimia* est vel *moderata*, in Pharynge sita, v.g. post Exercitia, Loquelam diuturnam, &c. vel *intensa* & *clamosa* in Stomacho sita, & ferè inextinguibilis.

Causa

Causa est, quicquid acrimoniâ suâ falsâ fauces & stomachum vellicat. *Causæ remotæ externæ* sunt qualibet salita, piperata, purgantia, Mercurius sublimatus, aliæque *Venena*, &c. *Internæ* sunt triplices: 1. Est acrimonia alcalina Bilis, vel cujuscunque fluidi in Stomacho corrupti in cruditatem nidorosam, qualem in Febris observamus. 2. Acrimonia falsa Lymphæ (præsertim salivalis) in *Hydropicis*, *Catarrhosis*, *Scorbuticis*, &c. 3. Saliva pauca glutinosa, plus minus acris, in *Nephriticis*, *Hæcticis*, & ex morbo convalescentibus; ubi maximè culpatur Spirituum defectus, qui aliàs secretionem salivæ promoverere deberent; vel eorundem ad alia munia avocatio, in *Doloribus*, *Ira*, &c. Cæterum in promovenda *Siti* Pulmones etiam multum conferunt in *Vomicâ* & *Empyemate*. Nec negligenda est consuetudo bibendi. Observanda est differentia *Sitis*, etenim quædam affligit cum ardore febrili, quædam sine eo, ut in *Catarrhosis*, &c.

Prognosis. *Sitis* in Febris ardentibus pauca, est admodum suspecta. Si Lingua sit arida, Os glutinosum aut exsuccum, *Æstus* insignis corporis, &c. & *Æger* de siti non conqueratur, pessimum est signum, quia delirium vel stupiditatem partium significat. *Sitis* clamorosa Appetitum prostratum indicat. Si liquida cum sonitu in stomachum dilabantur, innuunt ejus tonum resolutum. *Sitis* inordinata absque causa morbum imminere significat. In Febris cum eorum solutione evanescit. In Morbis chronicis non facilè pellitur.

In Cura, 1. Tollatur Causa partim per *acida*, partim per *temperata*. *Aqua simplex frigida* cautè usurpanda, metuendum enim est, ne ex coagulatione sanguinis in præcordiis Asthma inferat. In *Affectibus febrilibus* *acida* plus minus austera sunt optima. Hæc inter sunt *Acetosa*, *Semperv.* *Suc. Citr.* *Cydon.* *Tamarindi*, qui etiam alvum subducunt, *Acetum* (sive simpl. sive Ros. sive Viol.)

Phlegma Vitrioli acidulum, *Spiritus Vitrioli*, *Spiritus Salis*, & *minerales Clyssi* potui inprimis ordinario instillandi. Huc refertur *Nitrum*, præcipue antimoniatum, quod ad ziii . egregie sitim mitigat, & interea viscidum resolvit. Ista, quæ temperando sistunt sitim, sunt inprimis *Lac*, ejus *Serum*, & *Passulæ*, quibus suo modo *Radix Chin. Graminis*, *Cichorii*, *Acetosæ*, & *Lign. Sassafras* addi possent. Conveniunt hæc *Scorbuticis*, *Phthysicis*, *Catarrhosis*, & *Hecticis*, ubi acrimonia falsa sitim inducit, & acida sæpè nocent. Præ cæteris *Serum Lactis* cum succo Citri à butyrosâ parte purgatum, in *Febribus scorbuticis* beneficio Nitri sui temperati alvum laxat, Salia corrigit & per urinas expurgat. Elegans est etiam *Decoctum Chin. & Sassafr.* cum *Liquirit.* pro *Siti scorbuticâ*. *Hecticis* autem & *Catarrhosis* *Decoctum Liquirit.* & *Fæniculi* admodum convenit.

℞. *Decoct. rad. & fol. Acetos. ℥i. Suc. Acetos. rec. expr. ℥iii. Syr. Ribium*, *Granat. an. 3vi. M. pro potu acido*. Addi possent *Tincturæ Flor. Bellid. Ros. Viol. &c.* Vel parentur *Julepi per infusionem cum Tamarindis ad instar Tincturæ*.

℞. *Hord. rec. m. i. Passul. min. 3i. Liquir. ras. 3ß. Cinnamon. sem. Anis. Fænic. an. 3j. Coq. in ℥iv. Aq. font. bibat pro lubitu, qui temperata postulat.*

II. Augeatur *Lympha Salivalis*, per usum potus Aquei, cavendo interim ne stomachus nimium grave-tur. Inter omnia autem salivam viscidam attenuantia excellit *Sal ammoniacum*.

III. Fallatur *Sitis* volutando in ore *Cerevisiam* secundariam, vel abluendo *Fauces* cum *Succo Sempervivi maj. Mucil. sem. Cydon. cum Aquâ Sperm. Ran. extr. & Sale ammoniaco*: præsertim si lingua simul sit arida, scabra & plus minus nigricans.

Qui Sani *siti matutinæ* sunt obnoxii, levantur haustu Vini absinthit. Qui æstuant, intensius laborantes,

tes, aut defatigati, Siticulosi existunt, levantur, per Spir. Vini assumptionem.

Sitis deficiens rara est. *Depravata ad Februm, vel Picæ & Malaciæ Symptomata pertinet.*

SECT. III.

De Masticatione lesa.

C A P. I.

De Musculorum Masticationi inservientium Vitiis; in Specie de Spasmo cynico & Tortura Oris.

ANtequam Alimenta in Stomachum transmittantur, prius in ore masticari debent. Læditur autem *masticatio* vitio vel *musculorum*, vel *maxillarum*, vel *dentium*.

Musculi temporales, & qui genis atque labiis communes sunt, inserviunt Maxillæ inferiori movendæ, & ad superiorem convenienter, idque validè, si opus est, adducendæ. Si hi musculi *Spasmo* laborent, inferior Maxilla superiori constanter adducta persistit: Si *Paralysi* afficiantur, inferiorem Maxillam pondere proprio deorsum labi permittunt, sine reductione ad superiorem. *Convulsio* ac *Paralysis temporalis musculi* rara est, si non cum universalibus *Epilepsis* & *Apoplexiis* concurrat, quibus curatis, curatur & ipsa; nisi interdum specialiter musculus vulneretur, aut alio modo afficiatur, quo in casu vulgari methodo externâ curabitur. Genis & labiis inservientium Musculorum simultanea *Convulsio* & *Paralysis*, pariter non nisi gravioribus hujus generis aliarum partium internarum Affectibus superveniunt; & tunc speciatim utriusque partis faciei *Convulsio*, & oris hinc facta utrinque de-

ductio, ad modum Canum ringentium, *Spasmus cynicus* dicitur. Sin verò alterutra saltem faciei Musculorum pars vel convellatur vel Paralyfi afficiatur, tum in Convulsione hâc pars sana ad ægram, duram, dolore affectam & convulsam; in Paralyfi verò pars ægra mollis, laxa, minùs sensilis (cum ejus oculi inferiori parte ferè decidente) ad sanam trahitur. Exinde recta Oris figura distorquetur, & speciatim *Oris Tortura* dicitur, in qua alter oculus ritè claudi nequit, imò & Æger litteram O pronunciare, ridere, exsufflare, aut expuere, nisi ex altero tantum oris latere, haud valet.

Causæ Convulsionum & Paralyfium suo tempore evolventur. Si dimidium faciei totius, & aliæ illius lateris partes, simul afficiantur, in radice & principio nervorum alterius istius partis hæret malum: Sin verò specialiter musculus unus alterve afficiatur, tum hæret malum in nervi cujusdam furculo speciali.

Prognosis. *Tortura oris* superveniens *Morbis acutis*, vel Convulsioni aut Paralyfi reliqui corporis, mortem portendit.

Cura. Si paralytica sit *Oris tortura*, præmittuntur *purgantia*, deinde frequenter exhibentur *sudorifera* ex *aromaticis* & *volatilibus*, imò & ex *Lignis*; postea *vesicatoria* aut *cucurbitæ* cum scarificat. nuchæ vel auri affectæ applicantur. Detineantur in ore *Extract. Castorei*, vel gargarisetur os cum *Castoreo* in vino soluto, vel *Decocto rad. Pyreth. cum sem. Eruc. Quin & Essentia Castor. cum Tinctura Benzoes* loco affecto crebrius illinatur. Detineantur item in ore *Plateri Rotulæ*.

℞. *Nuc.m.* ʒij. *Rad. Pyreth. Angel. sem. Staph. agr.* (vel *Coriand.*) *Sinap. an.* ʒi. *sem. Angel.* (vel *Cumin.*) *Cubeb. an.* ʒß. *Piper.* ʒß. *Mastich.* ʒiß. *Ceræ q. s. Misc. f. Rotulæ.*

Ex *Spasmo* si fuerit malum, *Purgantia*, *Sudorifera*, & ex *Castoreo* parata commodè usurpantur. Curavit *Platerus* per *Narcotica aromatica*, e. g. *Mithridat. Syr. pap.*

pap. Opiata &c. Emeticum non est omittendum, si primæ viæ cruditatibus scateant.

C A P. II.

De Maxillarum & Dentium Vitiis.

M*axillæ luxatæ* à quavis violentiâ, nimîâ oscitatione, aut oris hiatu, facîle per inflictam submento alapam restituuntur. Si à tumore aut inflammatione Faucium vel Parotidum, vel decubitu lenti tartareique humoris in juncturam cum ossibus Temporum, Maxillæ in motu libero impediuntur, removendæ sunt hæ causæ, quæ per se facîle patent. Si tremulè moveatur Maxilla, propter Spasmodum reciprocum musculorum adductioni & abductioni inservientium, supervenit sonus ex crebriori collisione natus, qui *Stridor dentium* dicitur. Specialiores *stridoris* hujus causæ sunt frigus externum, Lumbrici intestinorum, imò & Februm rigores, ob dentium consensum cum partibus circa præcordia membranosis. *Dentium stridor* subito Adultis superveniens Apoplexiam aut Epilepsiam portendit. In Febris deliranti malum est. Pro Cura applicetur externè *Bals. Peruv.* & removeantur Causæ methodo suis locis dictâ.

Succedunt *Dentium* vitia, quibus læditur Masticatio; quando scil. aut *deficiunt*, aut *vacillant*, aut *stupore* vel *dolore* affliguntur.

Deficiunt Dentes, quando evelluntur, aut à causa externa ita alterantur, ut, instar partis morificatæ, cum gingiva viva cohærere nequeant, idque vel ratione *Senii*, vel ratione *nimis frigidorum*, quæ Senium eorum accelerant, vel *nimis calidorum*, quæ dentes & gingivas amburendo penetrant & arrodunt, vel ratione nimii usus *Narcoticorum*, *Aceti*, aliorumque (in *Odontalgia*) quæ

Stuporem iisdem inducunt ; vel denique ratione nimis viscidorum , dulcium nempe , lactis , casei , &c. quæ pertinaciter dentibus adhærendo transpirationem impediunt , unde eorum nutrimentum in acorem nocivum vergit.

Inter *causas Defectus* dentium inprimis consideranda *Caries* seu *Arrosio* , qua dens insensibiliter absumitur & excavatur , donec frustulatim excidat. Incipit malum ut plurimum in parvo puncto extrinsecus , quod nigrescit primitus , inde foraminulum aperitur , sicque ad interiora penetrat ; unde sequitur *Dolor* propter dentis radicem nerveam arrosam ; & ex arroso dente nascitur quandoque *sanies* , quæ , si per foraminulum dictum non effluat , ad interiora pergit , & nunc gingivas nunc ipsam maxillam rodit , & præsertim per illa hujus foramina , per quæ vasa in dentes subeunt , effluens *Tubercula* excitat , quæ exesa saniosum acre liquamen fundunt , & licet curata , nova tamen sanie ex carioso dente generatâ recidivant , & tandem in *Fistulam* degenerant. *Causa Cariei* est acidum ex nutrimento dentis degenerato. *Nutritur* autem *Dens* non solum per propria vascula , arteriolas nempe & venas , circa sui radicem implantatas ; sed lateraliter etiam ex firmiter adhærentibus *Gingivis* ; unde acutissimus eorum sensus , licet ex se indolentes sint. Quandoque nutrimentum hoc corruptum *Vermes* in dentium cavitatibus generat , gravissimorum *Dolorum* autores ; quandoque foetorem , halitum oris inficientem , inducit , inprimis si excavatio tanta sit , ut alimenta carnosâ inibi putrescant.

Si Nutrimentum Dentium laterale (ex gingivis) ita depravatum sit ex flacciditate gingivarum externas injurias recipientium , ut perfectè cum dente assimilari nequeat , tum abit in *lapideam substantiam* denti adhærentem , & *lapidem dentalem* seu *lithodonton* dictam ; quæ simul mucilaginem ciborum ac potuum secum indurat.

Dentes

Dentes *nigri*, *sordidi*, aliove modo malè colorati, *Cariæ* & *Lithodonto* obnoxii sunt. Quid enim nigrities, &c. nisi alteratum Dentium nutrimentum, vel occasione externorum adhærentium, speciatim viscidorum & dulcium, vel gingivarum flaccidarum, ut in *Scorbuto*, & post *inunctionem mercurialem* in *Lue venereâ*.

Quoad *Curam*. Si longius processerit *Caries*, necessaria est *Evulsio*, quæ peragitur appropriato Instrumento, & eo melius succedit, quo magis dens vacillaverit. Quo autem disponatur ad facilem evulsionem, sunt qui globulos ex lacte *Tithymali*, cum Sale ammoniaco aut *farinâ triticeâ*, cavo denti immittunt. Commendantur item in hunc finem *Lac Cataputiæ*, *Lac ficulneum*, *Succus Chelid. maj.* & *Pinguedo Rânis supernatans*, dum in ollâ vitreâ affusâ aquâ coquuntur. Vel

℞. *Gum. ammoniaci*, *Sem. Hyoscyam. Succ. ejusd. an. ziss.* Adde parum *Pingued. Rânæ virid. & Cerae, f. Ung. denti extrahendo applicandum vel indendum.*

Si *Caries* nondum nimium processerit, propter pericula sub *Dentium evulsione* observata, tentanda est cura remediis ejus progressum inhibentibus; inurendo nempe in loco carioso cum *Cauterio actuali*, vel saltem *potentiali*, sc. *Aq. fort. Spirit. Vitrioli, &c.* & deinde replendo Dentem *Auro foliato*, vel *Myrrhâ* cum *Cerâ viridi* subactâ, vel *Zingibere* in *Oxymel. cocto*, aut *Pulv. Corall. cum Camphora*: hæc enim à majori putredine præservant.

Tollitur *Fætor dentium* abluendo os post prandium & cœnam aq. in qua Sal ammoniacum solutum; vel Denti cavo indendo *Gall. moschat. cum Cyper. & Mastic.* Eliciuntur *Vermes* ex dentibus retinendo in ore *Sabinam* in vino coctam, vel Suffitum *sem. Hyoscyam. seu Fruct. Halicæ* ore suscipiendo; vel denique *Spir. Sulph. aut Pulv. Gallarum* cum *Succ. rad. Pyreth.* denti indendo.

Lithodontes, Dentium nigrities, sordities, &c. curan-

tur, sordes illas abstergendo, vitiosum earum acidum absorbendo, & gingivas roborando. In leviori malo sufficiet Dentes & Gingivas fricare *Osse Sepiæ C. C. ust. Mand. Luc. pis. Test. ovar. calcin. Cin. Majoran. Roris-mar. Urin. calida, Tartar. calcin. Sale Tartar. &c.* Vitanda sunt lapidea ex *Silic. Pumic. &c.* quia Gingivas atterunt. Ubi fortius agendum, illinatur Gingivis *Spir. Salis* aut *Oleum Sulphur.* cum *Melle, Spiritus Vitrioli* suspectus est. Fit utique Pulvis dentifricius egregius ex *Rad. Polypod. infus. in Vino* cum *Spir. Sulphuris* acuato. Interea non incommodum est hujusmodi Pulveribus addere *Radicem Jrid. flor.* odoris gratiâ, ut & *Sal ammoniacum*, quod in omnibus *Oris affectibus* admodum conducit. Paratis Dentifriciis aliquot guttæ *Olei destill. Caryoph.* aut *Lign. Rhod.* possunt addi. Huc etiam facit *Riverii Liquor ex Alum. usto.* Vel

R. Gran. Cherm. Santal. rub. an. ʒʒ. Spiritus Vini q. s. pro extrah. Tinct. quâ irrorata aliquoties Pulverem ex Oss. Sep. C. C. ust. Pumic. ppt. & Mosch. qui postea exsicceetur pro dentifricio.

Succedit *Dentium vacillatio*, vel propriâ culpâ, de qua hætenus, vel *Gingivarum vitio*, quando sc. molles & flaccidæ, aut à sanguinis copia in spuriam carnem, sub tactu cruorem stillantem, intumescunt; aut, si ulterius procedat negotium, exulcerantur & ad *Gangranam* disponuntur. Procedit plerumque hæc *Gingivarum laxitas* à vitioso scorbutico Sale, in saliva regnante, earum tonum resolvente, & plus minus rodente; unde *Mercurii usus*, & omnia salivam copiosam educentia, *Gingivas* valdopere laxant, & hinc *Dentes mobiles* reddunt.

Cura. Præmissâ radice morbosæ internâ curatione, *Gingivæ flaccidæ adstringendæ*, *exulceratæ detergendæ* & *consolidandæ*, *gangrænataæ* verò ab ulteriori malo præservandæ. Si quid aliud, certè *Myrrha* & *Lacca* in

Scor-

Scorbuto oris multum conferunt; unde & *Tinctura Laccae* prostat, omnibus præferenda. Convenit etiam *Phlegma Vitrioli*, in quo *Alum. solutum*, & *Lacca pulver. infusa*. Optimè abluuntur *Gingivæ decocto Rutæ* vel *Salv.* sanando dein *Ulcera* cum *Mell. ros.* & tantillo *Spir. Salis*. In genere conveniunt *Flores Ros. rub.* & *Aquileg. C.C. Eburg. ust.* *Alum. Lapid. cancr. fol. Querc. Ligust. Rad. Ireos flor. Bistort. Tormentill. flor. Malv. arboresc. Nasturt. Aq. Rut. Salv. & Rosmar.* Ex his fiunt *Pulveres dentifricii*, & *Decocta*, vel denique *Linimenta*; e. g.

℞. *Alum. crud. ʒiʒ. flor. Aquileg. fol. Salv. an. ʒij. rad. Ireos flor. ʒiʒ. Myrrh. elect. ʒij cum q. s. Mell. ros. f. Linimentum.*

In *Excrescentia Gingivarum scorbuticâ* *Spir. Cochl. cum Alum. ust.* est perquam egregius. Sicuti nulli cedit *Decoct. Vermicularis cum Alum. & Mell.* Probatissimum autem est sequens.

℞. *Cremor. aquæ Calcis vivæ supernatantis ʒij. Gumm. Lac. ʒij. Vitriol. cypr. gr. vi. Aq. Ros. Salv. an. ʒiʒ. Solve calore leni ut probè imprægnetur à Laccâ, & eo laventur Gingivæ.*

In graviore malo procedendum est ad *Linim. Hartman. descript. in Praxi Chym. p. 123. & Ung. Ægypt. cum Melle ros.* Interdum ad *Aquam Reg. vel Aquas virides ex Viridi æris*, paucò *Auripigmento*, & quibusdam vulnerariis, in *Aquâ infusis & decoctis*. Pro *Exulceratione* sufficit quandoque seq. *Pulv.*

℞. *Alum. ust. Salis ammoniaci an. ʒi. Mastich. Thur. an. ʒʒ. f. Pulv. affricandus Gingivis, Decocto Salv. Torment. & Flor. Ros. rub. antea & post elotis.*

Impeditur denique *Masticatio*, *Stupore dentium* ab acidis assumptis vel vomitu rejectis orto, vel saltem *Algore*, dum à frigoris attactu afficiuntur. *Stuporem* currant *Portulac. rec. masticata*, item *Casens*, *Siliqua ceracea*, *Ovi vitell. ad duritiem coctum*, & omnia alcali ditata.

ditata. *Algorem curant Spir. Vin. vel panis calidus, vel Vitellum ovi affiatum, vel denique Theriaca, dentibus applicata.*

S E C T. IV.

De Deglutitione læsa.

LÆditur *Deglutitio*, quando vel *aboletur* & *diminuitur* vel *depravatur*. *Aboletur* vel *Inminuitur*.
 1. *Vitio Gulæ*, quando musculosa ejus tunica vel musculorum tria paria unà cum sphinctere Paralyfi afficiuntur; quando angustatur nimis Inflammatione aut Tumore, tam proprio quàm partium vicinarum; quando coarctantur ejus fibræ Spasmodicis epilepticis, hypochondriacis, hystericis, aut nimia exsiccatione in Febribus, & defectu Salivæ; quando ab assumptis (v.g. infuso Rad. Consolid. maj. in Vino malv.) nimium corrugatur; quando denique ab hærentibus offi-
 culis, spinis, aciculis, &c. obstruitur & inflammatur.
 2. *Orificii Ventriculi superioris culpâ*, quando ritè licet per Gulam demissa, admittere recusat, idque vel quia inflammatum, excoriatum aut tumore obsessum est, vel quia à flatibus in angustiis inclusis pertinaciter stringitur, vel denique quia nauseat, & alimenta tanquam sibi hostilia recusat.

Depravatur Deglutitio, 1. Quando liquida facilè, solida difficulter assumuntur. 2. Quando solida quidem deglutiuntur, liquida verò (quia Epiglottis Laryngis aperturam debite non claudit) per os & nares rejiciuntur. 3. Quando vel solidorum vel liquidorum quædam facilè, quædam difficulter, quædam non omnino deglutiri possunt. De ejus ratione *sub Titul. de Nausea Ventriculi* pluribus actum est.

Prognosis. Deglutitio læsa à Paralyfi musculorum
 Faucium

Faucium semper periculosa est. In Morbis acutis Deglutitio læsa ob Spirituum defectum, ubi & potus cum fonitu in Stomachum descendit, mortem portendit. Si lædatur à Spasimis, in Vulneribus & Morbis acutis, malum est periculosum; In chronicis minus. Si ab Ulcere Oesophagi cancroso, vel ipso cartilaginoso facto lædatur, lethalis est. Deglutitæ res alienæ in faucibus hærentes Dolorem, Inflammationem, Abscessum, &c. inferunt. Quandoque rupto Abscessu unà cum pure vel sursum vel per secessum sine noxâ ejiciuntur; vel per alia plus minus vicina loca, Collum nempe, intercostale spatium, &c. exitum sibi quærunt. Interdum ad Ventrículum descendunt, Pyloro pertinacius adhærentes mortem inducunt, vel in Intestina delatæ asperitate suâ Dysenteriam excitant.

Cura pro causarum varietate variat. Paralyfis Linguae tollitur tenendo in ore *Decoct. Salv. & Eruc. in Vino*, vel *Spiritum Vini ex Infusione Thymi, & Flor. Lavend. cum Castor.* Intra fauces sumendo pulverem *Nucis moschatæ cum gutt. unâ aut alterâ Ol. dest. Succin. Anis. Lavendul. Rorismar. Thym. &c.* vel *Essent. Castor. cum Sp. Theriac.* aut *Aq. anhaltina*; & Collum ac Nucham illinendo *Ol. Lumb. terrestr. Costin. dest. Succin. Anis. Lavend. &c.* Clausura Faucium & Oesophagi à Spasmo, aromaticis & nervinis, blandis Opiatis additis, internis & externis curatur. Si à vitio Hypochondriorum, per acidum absorbentia, & opiata, item castoreata. Si ab Exsiccatione in Febribus, *Mucilag. sem. Cydon. cum Aqua sperm. Ran. extracta* lentè deglutiatur. Externè applicetur *Ung. Zacuti* compositum ex *Ung. Fil. Zachar. Ros. resumptiv. Oleo Amygd. dul. Viol. & Mucilag. cum Lacte muliebri.* Salivæ defectus potu *Vini* aut *Cerevis. secundar.* vel *CrySTALLIS* in ore volutis refarcitur. Res alienæ deglutitæ & in superiori tractu hærentes ociùs eximendæ sunt, vel instrumentis, vel artificiali *Tussi, Sternutatione*

ne aut *Vomitu*, lambendo interea de *Oleo Amygd. dulc.* & aliis lubricantibus. *Aciculæ*, *Vitri frustula*, *Piscium spinæ*, aliave acutiora, per inferiora excludenda; propinando interea *Pultem spissiore* ex *Oryza*, *Milio*, vel *Panico*, & abstinendo à potu, ut nempe res acutiores in spisso involvantur. De *Vitiis Stomachi* agetur inferius.

SECT. V.

De Chyloseos Læsionibus.

Alimenta in Stomachum suscepta beneficio fermenti spirituosius aciduli dissolvuntur, & volatilifantur in *Liquorem plus minùs spissum*, *lateum*, *salsum*, *volatilem & temperatum*, *Chylum* dictum. Læditur autem Chyloseos opus, quando omninò *aboletur* aut magis minusve *imminuitur*, vel quando *depravatur*, unde alimenta depravata alio nomine *Cruditates* dicuntur; suntque vel *acidæ*, quando cibi abeunt in succum acidum plus minùs viscidum, nec sufficienter attenuantur & volatilifantur; vel *nidorosæ*, quando abeunt in liquorem saporis horridi, plus minùs putrilaginosum; quem imitantur Ructus isti, qui ab ovis frixis cum Butyro comestis solent eructari.

Causæ. Malè Veteres Intemperiem Ventriculi frigidam, in ejus læsionibus accusarunt; quandoquidem calor non effectivè sed dispositivè digerat. Causa itaque proxima Chyloseos læsæ erit vel in *fermenti Stomachi vitio*, vel in *vitio Alimentorum assumptorum*. In *fermento* quidem, quando non sufficienter aut non legitimè digerit; vel quia spiritus deficiunt, aut à Dolo & animi perturbationibus præoccupantur, aut exercitii defectu habescunt; vel quia fermentum minus volatile est, & à peregrino acore in stomacho corrumpitur, v. g. in *Scorbuticis* & *Hypochondriacis*, ubi alimenta quidem prom-

promptè dissolvuntur, sed non debitè volatilifantur, at nimio acore in *Cruditates acidas* mutantur; vel quia fermentum acidum deficit, aut à Sale volatili oleoso Bilis in Stomachum regurgitantis, aut pinguium intro assumptorum, adeo obtunditur, ut *Cruditates nidorosas* inferat. Quin & reliquæ ex præviis digestionibus, & copiosæ pituitæ viscidæ rugis stomachi adhærentes, fermenti activitatem obtundunt, & coctionem lædunt. Verùm in unoquoque subjecto peculiaris est fermenti digestivi varietas, adeo ut quæ unus Ventriculus facile digerit, alius respuat. Ipse autem Appetitus varius monstrat quædam magis appropriata esse fermento stomachali, & consequenter facilius digeri. Unde insuetæ fermentum pervertunt, tanquam novum postulantiæ. Accedit inter causas Chyloseos læsæ, Stomachi relaxatio, excoariatio, & obstructio, vel ejus consensus cum Renibus in nephriticis Doloribus.

Altera *Chyloseos læsæ causa* ab alimentis assumptis petita frequentior est; quando sc. nimia ciborum ingeritur quantitas, quàm fermentum sufficienter dissolvere nequit, vel tanta assumitur varietas, pinguium v. g. cum acribus, acidorum cum dulcibus, &c. ut dum fermentum promptius agit in unum, cui magis appropriatur, alterum in cruditatem transeat; vel quia appetita denegantur, & contraria offeruntur; vel quia deglutitur immodicâ quantitate panis, qui proin nimio acore assumpta imprægnat, & excessivâ fermentatione mutationem Chyli in falsum impedit. Pari etiam ratione Literati, aut ii, quorum subtilius ac minùs potens est fermentum, facile à Vino inebriantur, quia ejus acidum prævalet acri fermentativo spirituofo: Hypochondriaci autem tardius inebriantur. Item potus nimius digestionem turbat, quia fermentum nimis diluit, nimiam alimentorum fluctuationem facit, & Stomachi fibras distendit flaccidasque reddit. *Abolita Chylosis* cognoscitur

scitur per excrementa alvi rejecta talia, qualia fuerunt assumpta.

Signa. In imminutâ Chylosi conqueruntur Ægri de Dolore Stomachi post paltum, de Ruftibus ejusdem cum assumptis saporis post quinque vel sex horas, de Inflatione Stomachi, phlogosi in Hypochondriacis, & subinde difficili Respiratione, quando dorso incumbunt. Matutino tempore os mucoplenum est, qui revera à Stomacho regurgitat. Accedit interdum Vertigo Symptomatibus Hypochondriacis comitata. *Signa Digestionis depravatæ* sunt Ruftus, in *Cruditate acidæ* quidem acidi cum flatibus copiosis: quæ reiiciuntur per Vomitum sunt viscida saporis acidi, & Alvus subinde est contumax. In *Cruditate nidorosa* Ruftus sunt foetidi, sicut post ova frixa assumpta; mane in ore peregrinus & cinereus percipitur sapor; quæ rejiciunt vomitu, sunt liquida subflava, aut insipido-dulcia, aut amaro-dulcia, & Alvus plus solito aperta esset solet.

Prognosis. Chylosis læsa morbos chronicos inducit. Ex cruditate acidæ in Stomacho oriuntur Febres intermittentes, Malum hypochondriacum, Colica Passio, Scorbutus, Cachexia, Morbi cutanei, Arthritis, & omne acidum vitiosum.

Cura. Promovetur Chylosis, impedimenta removendo, Stomachum aromaticis vol. extergendo, & irritando, atque acidis blandioribus ejus tonum conservando. Removentur impedimenta vomitu vel secessu. Unde inprimis conducunt *Vomitória antimonialia*, hinc *Purgantia*, sc. *Mass. pill. Marocost. Pill. Emanuel. Pill. de Hier. cum Agaric. Pill. Mastich. vel Aloephang. Scammonio* acuata, una alterave hora ante prandium exhibita, semel qualibet septimana, vel quovis menstruo spatio. Item *Cremor Tartari* non incommode in jussulo Pulli ante prandium semel in septimanâ exhibetur.

Quoad

Quoad *Aromatica* Stomachum extergentia & irritantia, conveniunt inprimis *Sem. 4. cal. maj. Zingiber*, (quod egregiū) *Absinth. Acor. Rosmar. Lingu. cerv. Sassafr. Essentia Piper. cum Spiritu vini tartarificato parata, Elix. propr.* (in cruditate acida s. acido parata, alias cum acid.) *Elix. Vitriol. Mynsich.* Facit huc etiam *Sal armoniacum* inprimis in *Vin. Absinth.* vel *Vin. Infus. Sassafr.* Item *Tart. vitriolatus Tachenii*, & *Nitrum vitriolatum* cum aromaticis mista. Senibus convenit *Ambra* in pulv. cum *Saccharo*, aut ejus *Essentia* cum *Spirit. Menth.* vel *Meliss.* Huc pertinet *Poterii Specificum stomachicum*, quod probabiliter paratur ex *Regulo Antimon. martiali*, ad modum *Antimonii diaph.* Quin & Stomachum roborat *Infusum Herb. Thee. Nux moschata* nimis oleosa est. Post partum cum fructu quoque assumitur *Vini malvatici, hispanici*, aut *frontiniaci* haustulus; aut etiam *Spiritus Cerasorum nigr.* Vel *Elixir* quaecunque *stomachicum*, ad unum vel alterum cochleare deglutitur. Vel

℞. Rad. Helen. ʒvi. Zz. vel Zedoar. ʒiii. Herb. Menth. crisp. Absinth. an. m. j. sem. Anis. ʒß. Cinnam. acut. ʒii. f. Nodulus pro vino medicato, in quo sumantur Spirit. Salis dulc. gutt. xxx.

In Cruditate nidorosa, præmissa evacuatione, conveniunt insuper *Rhabarb. Tamarind. Crem. Tart. Spirit. Salis dulc. & Conserv. Ros. vitriolat. Cruditatem acidam* corrigunt *Tinct. Tart. acris, Vin. Absinth. Infus. Rad. Armor. Spirit. & Essent. Menth. Spirit. Piperit.* (perquam egregius) *Sal Absinth. cum Ocul. Cancr. & Coralliis.*

Inter Externa conveniunt *Oleum Mastich. flav. vel Spongia S. V. infus. simplicium stomachalium* madida calidè stomacho applicata, vel

℞. Ol. stomac. Craton. ʒii. Ol. destill. Menth. ʒß. Caryoph. Zedoar. an. ʒß. Misc. Illinatur stomacho, applicando desuper laterem calefactum; vel Emplastrum ex Gum. Tacamah. & Caran. in Bals. Peruv. malaxatum.

S E C T. V I.

De Assumptorum Retentionis in Stomacho Lesione.

C A P. I.

De Flatibus.

Turbatur Chylosis nonnunquam à *flatibus*, qui si erumpant cum sonitu *Ructus* dicuntur, sin copiosè sursum & deorsum *Cholera* sicca audiunt; si stomachum sine eruptione distendant, *Inflatio Stomachi* nominantur.

Causa. Flatus omnes fiunt in primis viis per vitiosam fermentationem ab acido in materia viscida, unde Hypochondriaci flatibus obnoxii sunt. Quod autem *flatus* non insint assumptis, patet ex eo, quòd idem alimentum in uno homine flatus generet, in altero non, propter diversitatem fermentorum. Unde Hypochondriaci & Hyſtericæ ferè ex omnibus alimentis flatus eliciunt. Verum est, esse cibos præ reliquis aptiores, ut ex illis generentur flatus, uti sunt *Raphanus, Rapæ, Allium, & Cepæ*; quoniam tales Sale volat. acri abundantes incidunt mucilaginem Stomachi, & postmodum cum acido concurrunt. Quod autem adsit talis mucilago viscida, testantur viscida & tenacia vomitu excreta.

Differentia. Ructus sunt vel *acidi*, vel *nidrosi*; vel *assumptorum saporem satis referunt*, vel denique insipidi sunt.

Signa. Si in Inflatione Stomachi erumpant Ructus, sponte prodit malum: verum quando orificium Stomachi sinistrum est occlusum tum adsunt præcordiorum angustia, distentio, & ad tactum renifus quidam, difficilis Respiratio, præsertim si supinati sunt, propter diaphragmatis à distento Stomacho motum impeditum.

Sub-

Subinde dum se jactitant ex uno latere in aliud, flatulentias in Stomacho percipiunt. Accedit gravitas & distentio non solum circa ventrem, sed totum pectus, imò collum & dorsum, ubi inanes sunt ructus, & flatus, qui per alvum excerni consueverunt, inhibentur. Si ante perfectam restitutionem accipiat Cibus, augeatur Inflatio.

Prognosis. Inflatio ventriculi in convalescentibus recidivam morbi prioris significat. Si diu duret, ad Tympanitidem disponit. In Hypochondriacis ordinarium sunt Symptoma. Ructus foetidi pessimi & funesti sunt.

In Cura 1. Evacuanda est materia viscida. 2. Flatus discutiendi, & acidum temperandum per *aromatica salina vel oleosa*. Priori scopo inserviunt *Vomitoria*, & *Purgantia aloetica* seu *Pill. Maslich*. Pro secundo conveniunt *Rad. Angel. Gentian. Aristol. rot. Calami Arom. Galangæ, Flores Chamomillæ*, horumque *Olea stillatitia & Aquæ, Semina cal. maj. vel min. in Vino bullita; Extract. & Essent. Castor. Bals. Sulph. terebinth.* In Ructu contumaciori *Ambra* in pulv. cum *saccharo* est egregia. *Tali Leporum pulverisati, Cornu Cerv. phil. ppt. Corallia, &c.* agendo in acidum flatus corrigunt. Ad Ructus acidos contumaces grana *Piperis* jejunè deglutita commendat *Riverius*. In Ructibus cum juncto ardore & phlogosibus, ex Bile cum acido concurrente ortis, singularis est *Spir. Nitri dulcificatus cum Spiritu Anisi*.

Externè conveniunt *Olea carminativa*; item *Empl. è bacc. Laur. malax. cum Oleo Absinth. Menth. & Juniper.* item *Spiritus Vini infusionis Aromaticum* extrinsecus calidè applicatus.

C A P. II.

De Vomitu & Nausea.

SI Pylorus ab irritatione quapiam gravi contrahatur, mediantibus fibris circularibus & transversis inse-

quitur totius Stomachi & Gulæ convulsio, unde *Vomit*
tus. Si orificium Stomachi superius contrahatur, ita
 tamen ut fortior Pylori constrictio non prævaleat, se-
 quitur *Nausea*. Unde in nauseantibus Ructus deglu-
 titionem rei alicujus sequuntur, quia tum temporis
 aperitur orificium antea clausum. Et quando audimus
 res horridas, aut olfacimus ingratas, hoc ipso nausea-
 mus, quia contrahitur orificium Stomachi. Patet ex
 dictis, Vomitum esse actionem involuntariam; nisi in
 Hominibus ruminantibus ventriculo solito carnosiori
 præditis.

Causa Vomitus & Nauseæ est irritatio seu impressio
 molesta in fibras Stomachi nerveas facta, cujus occa-
 sione Spiritus ad illa loca impetu elastico moventur.
 Irritatio talis vel est per *Essentiam*, vel per *Consensum*.
 Irritatur Ventriculus per *Essentiam*, quando humores
 acres ex Duodeno in Ventriculum regurgitant, ut in
 principio *Febris intermit*. quando inflammatur aut exul-
 ceratur Stomachus; quando *Saliva* acrimoniâ scorbu-
 ticâ inquinatur; quando assumuntur Stomacho ingra-
 ta, emetica aut pingua fermento reluctantia, & orifi-
 cium superius laxantia adeo ut Pylori constrictioni &
 ciborum protrusioni facilè cedat. Cæterum quando
 diurni sunt *Vomit**us*, oriuntur à Pyloro occluso vel
 callo obducto: item ex *Sphacelo Pancreatis*, *Pancreate*
lapidoso, aut *Herpete Ventriculi*. Irritatur Ventriculus
 per *Consensum* in *colicis Doloribus*, propter continua-
 tem tunicarum Ventriculi & Intestinorum; in *nephri-*
ticis aliisque *Doloribus* propter membranas cerebri Sto-
 macho aliisque partibus internis communes. Mulieres
 etiam Virorum cupidæ, & quibus non ritè fluunt men-
 ses, vomitu per consensum sæpè corripuntur.

Signa. Vomitum præcedunt Præcordiorum anxie-
 tas, Vertigo, Tremor labii inferioris, Salivatio copio-
 sa, & Ventriculi convulsiones. *Vomit**us essentialis* ex eo
 digno-

diagnoscitur, quod post Vomitus artificialem remaneant adhuc vomendi conatus, Stomachi inflatio, Gravitas, Nausea, & Ructus. *Symptomaticus* autem sine prægressa nausea, aut debilitate Stomachi homines invadere solet.

Prognosis. In genere *Vomitus* moderatus salutaris est. In principio Morborum acutorum criticus est & bonus. *Vomitus* lividi, Fusci aut Fœtidi humoris, aut Vermium in Morbis malignis, ut plurimum lethalis est. *Vomitus* periodicus, qui Spleneticos, Hypochondriacos, & Mulieres quasdam constanter invadit, saluberrimus est, modò non nimius sit. De *Vomitu sanguinis* dicetur infra.

Quoad *Curam*. Causa irritans removenda est, opiatibus Pylori sensus & Spirituum impetus reprimendus, Ventriculus aromaticis & astringentibus roborandus. Pro his autem scopis obtinendis observetur 1. *Somnum*, quantum fieri potest, conciliandum esse. 2. In *Vomitu scorbutico* calorem & acrimoniam mitigantia, ut *Laccapryllum* cum succ. Nasturt. magis convenire quàm calida & acria. 3. In *Vermibus Vomitus*, promovendum, & Alvum solutam semper esse debere. 4. A veneno *Vomitus* semper continuandus, donec nil veneni remaneat. 5. *Clysteres* valdè convenire, sed pauca quantitate, ne Colon distensum fundum Ventriculi comprimat. 6. In *Nauseâ*, *Anorexiâ*, &c. maturè vomendum, ne humores aliò rapiantur.

Quoad *Materiam medicam*. Causam remonent *Vomitiva*, vel etiam *Purgantia*, interdum cum parca *Opii* dosi usurpata. Si *Vomitus* sit per consensum, curato primario morbo curabitur & *Vomitus*. Quoad *Opiata*, conveniunt *Essent. Op. Laud. opiat. Theriac. Extract. Theriac. Syr. Papav. Crocus*, internè & externè. Inter *aromatica* conveniunt *Mentha, Absinthium, Zedoaria, Cort. Citr. & Aurant. Caryoph. Nuxmoschata, Macis*, ac præ

cæteris *Cinnamomum*. Horum *Extracta* quoq; *Olea dest.* *Aquæ simplic. & comp.* *Elixir propr.* *Tinct. Cass. lignea.* *Balsam. peru.* nec non decoctum *Ioelis* ex *Caryoph.* *Mastic.* & *Ros. rubr.* in *vino rubro* coctis laudantur. Inter *adstringentia* excellunt *Succ. & Caro Cydon.* *Syrup. Rosar. sicc. & Coralor.* *Querc. Acet. Zedoar. Decoct. & Extract. rad. Torment. Sp. Vitrioli Martis, Tinctura Martis adstring.* *Liquor stypticus* ex *Ter. sigillata cum Spiritu Nitri paratus*, *Conserv. Menth. vitriolat.* In *Vomitu Febris malign.* *Sal Absinth. cum Succo Limon.* egregium est. Vel

℞. *Theriac. 3℔. Ol. destill. Mac. gutt. ii. Laud. op. gr. i. Cum succ. Cydon. f. Bolus.*

℞. *Aq. Cardui ben. Menth. aa. ʒij. Aq. Cinnamom. 3℔. Spir. Vitriol. 3℔. Ol. dest. Macis gut. vi. Sal. Alum. gr. iv. m. Capiatur cochleatim.*

Inter *externa Vomitus* sistentia sunt *Ol. Nuc. Mosch. expr. (pro corpore) Olea destill. Carv. Caryoph. Mac. Menth. Zedoar. item Empl. de Carann. cum Bals. peru.* inuncta, *Panis tostus* in *aceto* maceratus, *aromatibus inspersis*, *Sacculus* item *Croci*, fusus ex *Decoct. Absinthii, Menth. &c.* in *Vino*, vel seq. *Cataplasma.*

℞. *Ferment. acerr. ʒiv. Pulv. Menth. ʒi. Zedoar. ʒij. Mucis mosch. no. iij. Mac. Cinnam. an. ʒij. Acet. ros. q. s. f. Catapl.*

Hæc de *Vomitu* in genere. In specie *Vomitus spontaneus* cum *euphoria Ægri*, ut & *non spontaneus criticus*, non sunt curandi, nisi nimii sint & debilitent. Si *Vomitus* sit *per consensum*, curetur primarius morbus, & *Opio aromatibus* misto compescatur *Vomitus*. Si *per Essentiam* sit *Vomitus*, tum considerandum, an vitium sit in *Stomachi fibris irritatis*, ubi *Opiata* multum faciunt; an causa materialis generetur in *Stomacho*, quo in casu prædictæ methodo insistimus; an verò aliunde advehatur, in quo casu corrigenda est & per *alvum* educenda, vel alio avertenda, quâ ratione *Gravidis nimium vomentibus*

tibus Venæsectione in Brachio sæpè succurrimus. Si *Vomitus artificialis* nimius evadat, convenit externè facculus calidus ex *Absinth. Menth. & Aromatibus* in *Vino decoctis*; item haustus *Vini generosi tepidi* supervomitiones ab *Antimonialibus* sistit. *Theriaca* etiam, si vires ferant, aut *Pillula unica Land. opiat* aut parum *Essent. Opii* in *Elix. Menth.* propinata. Præsentaneum etiam remedium dicitur potus *Lactis* cum *Pane* cocti, aut *Panis Vini Generoso* acido intinctus & comestus. *Clyster* itidem ex *Lacte*, in quo *Theriaca* dissoluta, injiciatur; item *Crusta panis tostâ*, vino generoso imbuta, cum pulvere *Aromatum* insperso applicetur. Si *Nausea* vel *Vomitus* immineat ab assumpto medicamento ingrato, convenit masticatio *Cort. cum Citr.* cui subinde *Pulpæ* aliquantulum adhæreat; vel *Panis* tostus *aceto* intinctus, & pulvere *Caryophyll.* conspersus, Ori ac Naribus admoveatur.

CAP. III.

De Vomitu Sanguinis.

INter res varias, quæ evomuntur, etiam est *Sanguis*. Fit autem *Sanguinis Vomit*, ex aperta quacunque ratione arteriolâ aut venulâ ad Stomachum pertinente, idque vel vitio suppressarum consuetarum *sanguinis* aliorumve humorum *Evacuationum, Mensium* putâ tam in *Virginibus*, quàm *Prægnantibus, Hæmorrhoidum, &c.* Vel vitio *Splenis* ex aperto vase brevi, si modò Sanguis tum potest in Ventriculi cavum irruere; vel denique vitio *Pancreatis*, in quo una alterave vena à lymphâ ejus præternaturaliter acidâ exesa, sanguinem in Duodenum deponit. Fit etiam *Vomit* *eruentis* ex Ulcere antiquo consolidato, quia nempe sanguis sub forma puris evacuari consueverat, vel forsan Ulceris ferment-

tum Vasa pulmonica corrofit. Cæterum Spleneticis maximè familiaris est, propter Splenis infarctum, qui sanguinem in Vase brevi stagnare facit; hoc autem ad Ventriculi fundum subrepens illum ibidem dimittit. In Spleneticis ante Vomitus percipiuntur Pulsationes circa dorsum prope latus sinistrum. Non tamen semper culpandus Lien, quippe & ex Hepate fieri potest. In Sanguinis Vomitu ex Pancreatis vitio, sentitur dolor profundus in loco, ubi inseritur Ductus pancreaticus in Duodenum; ut & dolor gravativus in superiori Lumborum parte, ubi situm est Pancreas. Imò sequi solet Puris vomitus propter Pancreas exulceratum. Sanguis ex Arteriis profluens fluidior est & rutilans; ille autem ex Venis grumofus apparet & fusci coloris.

Omnis Vomitus Sanguinis, si frequenter & cum copiâ hujus effluentis contingat, periculosa est, ac subinde Tympanitidem Ascitemque Hydropem cum Hæctica Febri post se trahit.

Cura. Causæ antecedentes removendæ extra Paroxysmum, vel Excretiones consuetas revocando, vel Viscerum vitia corrigendo. In Paroxysmo Sanguis à Ventriculo revellendus per *Venæsectionem*; vel avertendus per *Hirudines* Hæmorrhoidibus applicatas. Sanguinis verò jam effusi ratione, vasa *adstringentibus* coercenda, & sanguis grumofus resolvendus atque ejiciendus. Inter Remedia, quæ huc spectant, primatum obtinent *Succ. Plantag. & Portulac.* præ omnibus aliis *Succ. rad. Urtic.* Item *Syrup. de Sympb. Fernel.* Sed expertissimus est *Syrupus* paratus ex *Succo fol. Plantag. & Radicis Sympb.* Aliàs optimè sanguinem supprimit *Oleum* vel *Spir. Vitriol.* in *Aqua Urtic. maj.* Porro *Trochisci* de *Carabe* & de *Terra sigillata* cum *Tinctura Martis*, *Tinctura Sulph. Vitriol.* & blandè acidis, conducunt: v.gr.

℞ *Aqua Burs. Pastor. Portulac. Plantag. an. ℥ii. Acet. Rosarum ℥i℥. Troch. de Carab. de Terra sigillata an. ℥i℥. Syr.*

Syrup. Myrtin. à ʒvi ad ʒi. Misc. & cochleatim da.

In hujusmodi misturis commodè adduntur *Oculi Cancrorum*, quando nempe metus est coagulati sanguinis in Stomacho hærentis; aut etiam *Sperma Ceti* in jussulo calido dissolutum assumatur, ad dissolvendos Sanguinis grumos, ubi fluxus ritè fuerit sedatus. Sanguinem autem coagulatum hæreere ostendunt post Vomitus color Faciei citrinus aut lividus, debilitas Pulsus, aut Syncope, aut Stomachi inflatio.

In Spleneticorum Vomitu, crebriores recidivas optimè arcent *Martialia*. In Vomitu copiosiore, ad Synopen, *Ascitem*, &c. tendente, mira præstat *Absinthium*, quocunque modo usurpatum. Præmittenda tamen aut subinde socianda erunt *Martialia*.

Externè applicetur *Theriaca* cum *Croco Aceto Pubi idæi* irrorat. vel *Panis tostus Aceto* intinctus, & *Pulvere Caryoph.* inspersus.

SECT. VII.

De Doloribus Stomachi.

C A P. Unicum.

De Præcordiorum anxietate, Cardialgia & Soda.

Ventriculus ex se nullo sensu nullâque molestiâ corpori molestus est. Cæterum in Præcordiis, id est, in eâ regione, quæ costis notis, anteriora versus ad sternum se inflectentibus, circumscribitur, non rarò sunt *Anxietates* seu inexplicabilis quædam molestia, quæ Ægros maximè inquietos reddit. Subinde etiam *Dolores* difficillimi in scrobiculo cordis sentiuntur, qui *Dolor Stomachi* seu *Cardialgia* dicuntur. *Anxietates* illustrat Vomitus ab assumpto vomitorio imminens; *Cardialgiam* verò dolor ille

ille atrocissimus, qui duriora aut grandiora deglutita sequitur. In utroque casu malum oritur ab affecto sinistro Ventriculi orificio, quod maximè sensibile & ad Contracturam proclive est. *Anxietas* vaga est, & ab irritante oritur; *Cardialgia* autem fixa, & à convulsiva adstrictione provenit.

Anxietates omnes oriuntur à superiori Ventriculi orificio; quod ostendunt similes angustiae Vomitus præcedentes, & cœnam largiorem insequentes; *Hystericas* etiam affligentes, cum à ructibus sæpius levantur, item *Febrium* intermittentium *Paroxysmos* nunc concomitantes nunc antecedentes, cum à potu frigido insigniter exasperentur. Accedunt *Anxietates* ejusmodi, contorsioni *Vertebrarum* supervenientes, quæ indubiè in *Stomacho* hospitantur; sicut & illæ in *Febribus* malignis, quæ, licet per sudorem levare videantur, cessante tamen sudore redeunt, parili ferè ratione ac *Diarrhææ* imminutâ diaphoresi. *Causæ Anxietatum remotæ* sunt nunc acriora assumpta, v. g. *Mercur. sublimat. Arsenic. &c.* nunc *Alimenta* corrupta, ut *Fructus boræi*; nunc *Flatūs & Humores æruginosi* in *Stomacho*; nunc *Fermenta*, nunc aliunde suscepta, in *Peste, Morbisque contagiosis*; nunc *Ventriculi* ipsius vitia, *Inflammatio* putà, *Eschara, &c.* vel denique nervorum ejus vitia convulsiva, ut in *Vertebrarum Contorsione*. Pro quarum causarum varietate varianda est Cura.

Cardialgia nomen sortita est à *Lipothymiis*, *Sudoribus* frigidis, aliisque ejus *Symptomatibus*, licet *Cor* immediatè non afficiatur. Dolor sanè est toti corpori funestus, in sinistro Ventriculi orificio locatus, quod maximè sensibile est, & in quasvis operationes animales jus habet; adeo ut vulnus leve ibidem inflictum lethale sit. Observandum autem, quod quandoque anteriorem *Abdominis* partem fugiat, & circa ultimas pectoris *Vertebras* dorsum affligat; imò & ex subsequente

quente œsophagi dolore sæpè intra scapulas sursum ascendere videatur. Interdum etiam in collo compressionis sensum infert.

Causa proxima Cardialgiæ est læsio Orificii sinistri Ventriculi, quod ratione nervorum & spirituum, quibus ditatur, interdum totum genus nervosum in consensum trahit. Læditur autem Orificium illud sinistrum vel per *Consensum*, ut in Nephritide atque contorsione Vertebrarum; vel per *Essentiam*; idque 1. ex *Stomachi contentorum vitio*, in specie *flatuum*, frequentissimè in Ventriculo vacuo oberrantium, quique Hypochondriacis & Hystericis, præsertim si corripiantur Febre quâdam intermittente, familiares sunt; & oriuntur primariò ex pituita acida, vel sponte, vel Bilis aut Succii pancreatici in Pylorum regurgitantis vitio, effervescente. Sunt & *Contenta porracea*, à viridi colore sic dicta; partim ex corruptione assumptorum, partim ex varia Lymphæ pancreaticæ, aut biliosi Succii inquinati miscelâ, in specie ex Bile æruginosa, acido vitiosè austero repleta, cum Bile amarâ concrecente, oriundâ; quæ *Anxietates & Cardialgias* inferunt. 2. Propter *vitiosa Assumpta*, v. g. Caseum, Lac coagulatum, quod Symptomata Venenis similia infert, Hirudines intus receptas, aquâ salitâ denuo evocandas, Arsenicum, Scarabæos, &c. 3. Ex ipso *Ventriculi*, aut partium vicinarum, *vitio*, v. g. Ulcere in orificio Ventriculi, Scirrho Mesenterium, Pancreas, Jejunum & Pylorum occupante. Pertinet huc mœror ad Cardialgias contumaces disponens.

Signa. Frequenter imminetia Deliquia, faciei Livor, Sudores frigidi superveniunt: Ægri interdum quasi exanimati jacent, interdum mirè se jactitant nescii quid agant. Benè distinguenda est *Cardialgia* à *Colicâ*. Dolor enim in priore sursum vergit, in posteriori versus Lumbos & Renes descendit. Quin & Cardialgia

gia rarò sola est, & horrenda, interdum ferè epileptica, Symptomata infert.

Prognosis. Qui os Ventriculi sensilius habent, & raræ sunt texturæ, magis periclitantur: præsertim si in Cardialgia frigeant, aut si Lipothymia aut Convulsiones superveniant. In Febribus acutis præsertim malignis Cardialgia meritò suspecta est. Pessima Anxietas & Cardialgia oriuntur ex Bile porraceâ & æruginosâ, quam proximè sequitur, quæ est ex Lacte coagulato. Ista ex pituitâ viscidâ, plus minus acidâ, contumacior quidem, sed minùs molesta est.

Cura. Removeatur Causa, & placetur Dolor per appropriata *Opiatis* mista. Ad removendam causam in Affectu per Essentiam ex contentorum aut assumptorum vitio, optima, imò necessaria sunt *Vomitoria*. Conveniunt post hæc *Purgantia*, sed *Opiatis* miscenda, ne malum exasperent, adeoque in majori dosi propinanda. V. gr.

℞ *M. Pil. Aloephang. cum Scammon. gr. xv. ad 3i. Extract. Troch. Albandal. gr. i. Laud. Opiat. gr. i. vel iß. cum f. q. Extract. Absinth. f. Pill.*

Conveniunt tales mixturæ iis, quibus facilè solvitur Alvus, quibus Lympha acrior falso-acida est, ut in Scorbuto; & quibus denique Intestinorum dolores, aut ex levi purgatione Suffocatio, superveniunt. In *Poterii Pillulis cathol.* in hoc casu commendatissimis, præcipuum ingrediens sunt *Antimonii flores correcti*, ut per inferiora purgent, qui *Magnesia saturnina meteorizata* dicuntur.

Aliàs si Cardialgia oriatur à flatibus, aut exhalationibus ex effervescentiâ humorum in Duodeno, v. gr. in Febribus intermit. aut Paroxysmo hypochondriaco, conveniunt imprimis *Clysmata ex Carminativis* parata, V. gr.

℞ *Radic. Angel. 3ii. Fol. Origan. Brunel. Menth. an. M. j. Flor.*

Flor. Chamom. M.ß. Sem. Anis. Fœnic. Dauc. an. ʒj. Bacc. Laur. ʒijß. Coq. in s. q. Aq. & Urin. humanæ. Colaturæ ʒvii. adde Elect. lenitiv. Elect. de Bacc. Laur. an. ʒß. Ol. still. Anis. Fœnic. an ʒß. M. F. Clyisma, unâ vel si flatu obſtent duplici vice injiciendum. Parantur etiam hujusmodi Clysmata ex Vino albo cum Oleo still. carminativo.

Venæſectio in Cardialgia nil juvat, niſi per accidens, ut in inflammato Ventriculo. Conveniunt autem poſt Purgantia, pro Cauſarum ratione, vel Aromata blanda in flatibus, vel abſorbentia in bile porraceâ, ut taceam propria Ventriculi vitia, debitis modis curanda. Aromatica ſunt Rad. Enul. campan. Angel. Fœnic. Menthæ, flor. Anthos. & Verbaſc. Cort. Citr. & Aurant. horumque Elixir. Egregium ſpecificum eſt Chamomilla præſertim Romana, ejus decoct. vel Eſſentia cum proprio Spir. vel Spir. carmin. vegetab. parata, & Oleum ſtill. ſaphyrinum commendatiſſima exiſtunt. Subinde Ol. deſtill. Carvi & Succ. efficaciſſima ſunt. Commendatur etiam Spir. Salis ammoniac. Eſſent. Opii commiſta. Si ſimul percipiatur Ardor in regione Stomachi, addantur hiſ temperata acida, ſc. Spiritus Nitri cum Spir. Anis. dulcific. & Syr. Granat. acidorum.

℞ Aq. Chamom. ʒiii. Succ. Cydon. ʒii. Elix. Menth. ʒo. Ol. ſtill. Chamom. gut. vi. Laud. opiat. gr. iii. Syr. de Canella ʒii. M. Doſis cochl. ii. vel iii.

Si Dolor oriatur à contentis acribus, acidis, porraceis, ſpecificum eſt Cryſtallus, v. g. ℞ Cryſtal. ppt. ʒj. Coral. rub. ppt. C. C. uſt. an. ʒß. Laud. opiat. gr. ii. vel iii. M. pro aliquot doſibus. In Doloꝛe ex hauſtu Mercurii ſublimati conveniunt Cryſtalli cum Theriac. & Butyro rec. In Doloꝛe ex aciculis aut vitri fruſtulis convenit Oleum Amygd. dulc. ad ʒiiß. in Jure Galli. Pro ſenibus egregiæ ſunt Pilulæ Poterii, ſc.

℞ Ambr. gryſ. gr. ii. Moſch. Croc. orient. an. gr. i. Opi ʒ Theb. gr. iv. M. f. Pill. devorandæ, ſumendo interea Decoct. Lign. Saffafr.

Inter

Inter *Externa Tacamahaca* cum p. 3. *Bals. Peruv. sub-*
acta omnibus præfertur; cui vix cedit *Caranna*. Con-
veniunt etiam *Ol. dest. Chamom. Mac. Caryoph.* Item *Ol.*
stomach. Cratonis nec non *Fotus* aut *Sacculi ex Carminati-*
vis in *vino decoctis*. Si Dolor oriatur occasione frigo-
ris externi, & inde natæ flatulentia, convenit *Sacculus*
sequens.

℞ *Milii tost. m. ii. Furfur. m. iii. Sal. comm. decrep. m. j.*
M. Calefiant in sacculo & applicentur. Mulieribus, quæ
ex impuritatibus matricis, ut putant, Dolore Venti-
triculi affliguntur, conducit *Ung. pomat. cum* duabus
partibus *Sevi hircin.* scrobiculo Cordis mane & vespere
inungendum. In Cardialgia exhausto *Mercur. subli-*
mato proficui sunt *Fotus* ex *fol. Hyosciam. alb. Absinth.*
Rom. & Mastich. in Ol. rosac. violac. liliac. & anethino
coctis. Item *Cataplasma* hoc egregium anodynum:

℞ *Fol. Hyosciam. alb. & Malv. sub prunis coctorum &*
pistorum an. ℥iii. Farin. Hord. & Lentium cum decoct.
Malv. ad debitam consistentiam redact. an. ℥ii. Mucilag.
sem. Psyl. Cydon. an. ℥i. M. Applicetur calidè.

Succedit *Soda* seu *Ardor Stomachi*, in quo sentiuntur
quasi copiosi fumi sulphurei per gulam ascendentes.
Causa est ab *acido vitioso* effervescente cum quodam *Sal-*
ino oleoso. Salina enim dum effervescent acorem indu-
cunt, quæ eo major, quò plus Olei vel Sulphuris adjun-
ctum est. Unde iracundi quibus bilis promptè in Ven-
triculum regurgitat & cum acido effervescit; item Hy-
pochondriaci, assumptis dulcibus & saccharatis, quæ
facilè acorem contrahunt, vel aromaticis acris, Al-
lio, Ceba, &c. quæ facilè cum acido effervescent, *So-*
dæ obnoxii sunt.

Cura. Temperanda humorum acrimonia, aut aci-
dum vitiosum invertendum, per *Absorbentia* unde *Mor-*
suli ex *Cretâ Mynsicht. & Later. pulveris.* expertissimi
sunt. Conveniunt etiam *Lapill. Cancr. Ebur. ust. Bol.*
Armen.

Armen. Coral. ppt. Lapis Carphon. Crystall. ppt. Lac Lunæ, Siliqua ceracea, Syrup. ex Summit. Querc. Album græcum, Succus & Syrupus Portulacæ, Lapis Prunellæ in Aq. Sambuci dissolutus, tandem & Cremor Tartari. Post sedatam effervescentiam evacuentur Contenta per Decoct. aut Infus. Tamarind. vel usum Rhabarbari.

SECT. VIII.

De contentorum in Intestinis Expulsione læsa.

EQuidem tractanda prius veniret tam Chyli à facibus secretio læsa, quam Succorum pancreatici & fellei effervescentia vitiosa; sed ne actum agam sufficiet annotasse, quosvis Morbos chronicos propter cruditatem acidam Stomachi, vel oriri vel foveri à vitio horum duorum succorum, ac vitiata inde chyli perfectione & separatione. Adeoque & isti morbi, qui ordinariò obstructionibus Hepatis, Lienis, Mesenterii, &c. originaliter adscribuntur, reverà vitio digestionis primæ, & hinc alterationi Chyli in Duodeno tribuendi erunt: non secus ac plura Mulierum circa Menses *Vitia* radicem primam circa has partes figunt; unde si quæ Obstructiones, Tumores aut similia Mala Viscerum abdominis in chronicis Morbis subinde observentur, producta potissimum morbosa asserenda sunt.

Expulsio Contentorum in Intestinis læditur. 1. Quando diminuitur, ut in Alvi Suppressionione. 2. Quando augetur in Alvi Fluxibus. 3. Quando depravatur, ita ut contingat cum Torminibus, Dolore, &c.

De Alvi Retentione.

Alvi retentio, suppressio, vel constipatio appellatur Symptoma excretionis Intestini recti abolitæ vel imminutæ, quando fæces alvinæ vel planè non rejiciuntur, vel segniter & parcius, quam fieri deberet, excernuntur.

Causa Mali hæret vel in *Intestinis* vel in *Contentis*. In *Contentis*, quando illa non ritè perveniunt ad Intestinum rectum, ut idem possint stimulare; vel propter paucitatem, ex alimentis paucis assumptis, vel propter ineptitudinem ad motum, idque tribus ex occasionibus. 1. Propter eorum *exsiccationem* & *indurationem*, ut in Febribus ardentibus, aut in iis, qui crebrius sudant, aut in convalescentibus, ubi uberior liquidi intra corpus fit distributio; aut in illis, qui Spiras, plantarum genus, Ova ad duritiem cocta, Cerasa eorumque nucleos, Uvas crispas, aut Uvas vitis tenaci pelliculâ obductas, magnâ copiâ assumunt; hæc enim contentas fæces irretiunt & indurant. 2. Propter *Visciditatem* Fæcum, in iis, qui vitam agunt sedentariam, minusque Intestina concutiunt; item in illis, qui parcè nimis potant, qui viscidis utuntur alimentis, eadem ex vitiatâ digestionem transmutant in mucum viscidum, item iis, qui subinde congerunt pituitam vitream, sive mucilaginem acidam tenacem, Hypochondriacis familiarem. 3. Propter Fæcum *coagulationem*, idque probabiliter ex austeritate Lymphæ pancreaticæ in Hypochondriacis & Hystericis, vel defectum *Bilis* in quibusdam *Icteri* speciebus, quæ aliàs Fæces diluere deberet.

Intestinorum vitio fit *Alvi Retentio*, 1. Quando nimis angust-

angustatur, propter inflammationem, gangranam, ulcus, aut excrescentiam. 2. Quando Paralyfi afficiuntur, ut in Apoplecticis, quibus clysmata frustra injiciuntur. 3. Quando convulsionibus aut irritationibus dolorificis contrahuntur, ut in Colica (quo in casu acriora purgantia ratione majoris irritationis minus proficua sunt, quam leniora, emollientia & quasi demulcentia) item ex consensu in Nephriticis doloribus.

Prognosis. Si Alvi suppressio contumacior fuerit ratione Ilei, mortem inferre potest. Interdum superinducit Animi deliquium, & semper capitis auget symptomata; unde in Vulneribus & affectibus Capitis, Melancholicis, & imprimis Hypochondriacis alvus sit libera: indurata enim faeces in angustiori Coli parte, quæ in hypochondriaco sinistro sita est, varia inferunt Symptomata, quæ lieni vulgo imputantur: cui non obstat quòd purgantia suum faciant officium, tenuem enim educunt materiam & crassiorem in Colo relinquunt.

Cura. Ratione *Fæcum* conveniunt ea quæ emolliunt, easque fluxiles reddunt, ut aquosa, mucilaginosæ, dulcia, & hinc Gummata. Ratione *Intestinorum*, ea quæ vel angustiam, pro affectus ratione, vel irritationem & spasmum tollunt, ut anodyna, narcotica, vel eadem plus minus insensibilia stimulant, ut Salia acria, Purgantia, & horum instar intensè amara.

Quæ dictis Indicationibus satisfacit *Materia medica*, ex *Internis* sunt *Ol. Amygd. dulc. rec. expr.* ad ℥ii. vel iii. blandè alvum subducens; *Ova serbilia*; *copiosior potus* in Hypochondriacis & Hysteriis; *Passulæ* in Decoctis egregium lenitivum & laxativum in Scorbuticis & Hypochondriacis; Post *Passulas* convenit *Serum Lactis*, quod ratione nitrositatis in alcali volatili oleoso fundatæ egregiè temperat acrimoniam Salis scorbutici, acidumque vel austerum Succu pancreatici saporem, Phlogo-

ses item in Hypochondriacis, & æstum Februm egregiè temperat; nec non Alvum obstructam referat. Usurpetur per se, vel coquatur cum *Tamarind.* aut misceatur cum *Syr. Ros. solut.* Aliàs nota sunt *Decocta* ex *Emollientibus*, v. gr. *Violariâ*, *Mercuriali*, *Malv. Parietar. Alth.* &c. additis *Purgantibus*.

Si duriores fæces aut viscidior pituita alvum clauferint, *Gummi ammoniacum* est egregii usus, seu per se, seu cum stimulantibus laxativis. In contumaciori malo detur *Mercur. vivus* ad ℥ij. vel iii. unâ vice in *Jusculo pingui* vel *Ol. Amygd. dulc.* vel *Cochlearia* ii. *Vini* in quo *Mercurius vivus* per mensem infusus fuit, intercedente crebrâ agitatione; vel *Aurum fulminans* ad gr. vi. quod fæces nigerrimo colore inficit: magis tamen prodest, si non nimis edulcoretur, atque salina textura non nihil remaneat. Cum *Extracto Helleb.* redigitur in *Pill.* Convenit etiam *Succ. Rad. Ireos* ad ℥i. Sed cautè utendum purgantibus acrioribus, ne ægros in Morbum iliacum præcipitent. Tandem *tartarea Remedia*, ut *Crem. Tart.* in *Decocto emolliente*, *Tart. Vitriol.* ad ℥i. cum gr. ii. *Scam. Sulphurati* acuatus, item horum loco *Sal essent. Tart.* à ʒß. ad ʒii. in vehiculo calido.

Externè usurpantur *Clysmata* ex emollientibus parata, addito *Sale communi* vel *Saccharo*. In *Nephritide* ex *Terebinth.* vel *Oleo Oliv. Lin. Rap. &c.* *Prævotius* ℥iv. *Olei comm.* singulis horis feliciter injeçit. Si illa non sufficiant, addatur pro induratis fæcibus *Sal Gemmæ* à ʒi. ad ʒii. vel in *Paralyfi intestinorum* *Decocti emollientis* ʒix. addatur *Pulpæ Colocynth.* ʒi. *Salis Gem.* ʒi. *Benedict. laxativ.* ʒi. Si *Colocynthis* non sufficiat, addantur *Infusi Croci Metallor.* ʒiii.

Post *Clysmata* conveniunt *Suppositoria* ex *Sale & Melle cum pulv. Helleb. nig.* vel ex *Melle cum Sal Gem. & Troch. Alband.* vel ex *Aluminis* frustulo ritè formato, aut ejusdem *pulv.* cum *Gum. Tragac.* in *Aq. Lil. alb.* soluto. Ut

autem

autem eò meliùs operentur *Suppositoria & Clysmata*, Medicamenta *emollientia* vel *lubricantia* per os præmittenda sunt, ne frustra irritetur alvus.

Præter dicta, & externè Umbilico adhibentur *Linimenta*, ex *Extractis Purgantium* vel *Ung. Arthan.* aut *Fell. Tauri* cum *Ol. Colocynth.* Applicatur etiam Pedibus *Linimentum* ex *Ol. popul.* cum *Hierâ Picr.* Si Fæces in Podice subsistant, promovendæ sunt Sternutatione, Tussi, & fomentatione Podicis cum *Oleo.* Tandem *Balnea Aquæ dulcis*, ceu optimum emolliens, minimè negligantur.

C A P. I I.

De Ileo seu Volvulo.

Alvus obstructa pertinacior non rarò causa existit, ut per superiora ejiciantur excrementa; id quod fit in *Morbo iliaco* dicto. In hoc Morbo nihil aut parum descendit per inferiora; sed contrà nauseant Ægri, singultiunt, & tandem Intestinatorum excrementa vomitu rejiciunt. Adfunt ut plurimum Febris *Lipyrria*, Tormina, Anxietates inexplicabiles; tandem Sudor frigidus, Convulsiones imminent aut etiam superveniunt, & sæpius in tali puncto mors supervenit. Imminentem *Ileum* produnt alvus pertinaciter suppressa, Intestinatorum tenuium crudelia Tormina, Nausea cum Singultu, & Podex ita adstrictus sive introrsum retractus, ut specilli extremum non admittat. In *Colica* analogâ observantur Symptomata, sed magna inter hæc est differentia.

Causa Ileii est motus Intestinatorum peristalticus inversus, incipiens in Intestinis, & plerumque in ea parte Ileii, quæ Colo inferitur, in quâ magis viget motus peristalticus. Eadem est & continua membrana, quæ gu-

lam, ventriculum & intestina constituit; habetque in statu naturali unum continuum motum peristalticum, quo injecta protruduntur. Si invertatur hic motus, excernuntur contenta per superiora; estque hæc excretio *Vomit*, si incipiat motus inverti à Pyloro; si incipiat circa insertionem Ductus pancreatici & cholidochi, dicitur *Cholera*; si in Ileo vel reliquis Intestinis dicitur *Ileus*, qui frequentius sedem habet in ipso Ileo convoluto, licet & quandoque in ipso podicis extremo incipiat, quâ ratione non solum *Clysmata* sed & *Suppositoria* per os rejecta fuere. Sistitur naturalis motus nunc vitio *Retentorum* induratorum, Intestina infarciuntur; nunc vitio Intestinorum vel inflammatorum, vel gangræuatorum, vel ingressorum mutuo, vel coarctatorum, vel ulceratorum, vel Herniâ translocatorum, vel convulsorum &c. Ab his nempe causis quibusvis irritantur Intestina, & motum suum invertunt.

Causa itaque efficiens occasionalis est partim pertinacior irritatio, Spirituum animalium motum provocans; partim remora quædam, naturalem fibrarum motum deorsum versus impediens. Præter causas præcedenti capite adductas, accedit Hernia tam inguinalis quàm umbilicalis, (frequentissima hujus mali mater) Scirrhus aut Ulcus cancriforme in Cæco, Ileum adeo opplens, ut nihil ad Colon penetrare possit; Ulcera Intestinorum cum Inflammatione (potius quàm eorum intorta convolutio) austera assumpta, v. g. Cydonea, Avellanæ, &c. quæ pertinaciter alvum occludunt. *Peyers* affirmat lympham in Glandulis intestinalibus austeriorem factam, pertinacem strictionem efficere posse. *Panarolus* quatuor habet *Volvuli* species, 1. Ex Hernia. 2. Ex convoluzione Intestinorum; quæ tamen reverâ impossibilis est, dum Mesenterio adhærent: Et quæ post mortem observatur convolutio, potius corrugatio est à Gangræna orta. 3. Ex Adstrictione Ilei instar farciminis

nis Lucanicæ. 4. Ex descensu unius Intestini in alterius cavitatem, qui satis frequens est; oriturque nunc à flatibus, nunc à nimia & inordinata commotione. Unde nunc superior pars Intestini descendit in inferiorem, nunc inferior ascendit in superiorem. Cæterum notum est, pertinacem utplurimum alvum Ilei esse Causam. In Ileo quidem lethali, ante mortem quandoque excretio alvi supervenit; sed pessimum est signum; innuit enim defectum spirituum animalium, adeo ut Intestina, tamdiu irritata, jam flaccida concidant.

Prognosis. Ileus cum stercoris vomitu, utplurimum exitialis est. Mutuus Intestinorum ingressus per ascensum curabilis est; per descensum verò incurabilis. Dolor acutissimus subito evanescens, Gangræne signum est. Singultus, Convulsio, aut Desipientia, mala habentur. *Arabes* quinque gradus Ilei constituerunt. Periculosissimus est 1. Quando stercus vomitur. 2. Quando sudor fœtet. 3. Cum Spiritus respiratione emissus fœtidus est. 4. Cum Ructus est fœtidus. 5. Cum per alvum crepitus fœtidus exit. 6. Cum Ægri toto corpore frigent & madent.

Cura. Irritatio sistenda, & Excretio naturalis promovenda. Variatur subinde specialis cura pro varietate causarum. In genere observandum, 1. Opiata sistere quidem irritationem, sed simul impedire alvi excretionem. Hinc considerandum est, quod magis urget; si irritatio, præmittenda sunt *Opiata*, & subjungenda *alvum stimulantia*: si obstructio, præmittenda *fæces educantia*; & subjungenda *Opiata* ad irritationis & motus universi memoriam tollendam. Deinde omnibus aliis irritis, quando propter continuum vomitum nil intromitti potest, usurpetur *Opium*, constantibus adhuc viribus. Porro in Spasmo Intestinorum à Sale acri scorbutico, ad illius remissionem usurpari possunt *opiata*, ut remittente per illa spasmo alia abstergentia

melius operari possint. Sed eadem *opiata* in Inflammatione Intestinorum fugiantur, ne ad Gangrænam disponat. 2. *Purgantia per os* malum exasperare, nisi prius corroborato Ventriculo & sedatâ irritatione: & in genere *laxantia* fortioribus *purgantibus* præferenda esse. 3. *Ægrum* non esse extra periculum, nisi sequatur Alvi profluvium aut sponte aut ope artis; quia cum totus venter commotus erat, facile recidivam patietur. 4. Propter animi deliquia, & spirituum à fœtore prostrationem, semper propinari debet *Spir. theriacal.* cum vel sine *Camphora*, aut *Vinum generosum*, aut *Aqua Cinnamonomi*. 5. Ubi stercora dura sunt, nil præstantius, quam emollientibus Clysteribus primò educere: nam si expectetur donec sursum ejiciantur, rarò evadunt. 6. Omnia frigida vitanda. Convalescentes etiam tanquam Puerperæ tractari debent, victum imperando tenuissimum, ut non nisi cochlearia aliquot Jusculi ex Pullo gallinaceo, subinde concedantur.

Inprimis Ratione alvi clausæ conveniunt *Clysmata* ex *Vino*, *Urinâ Pueri* & *Sem. carminat.* Item ex *Ol. Sem. Lin. ʒvi.* in quibus ʒiʒ. *Troch. Alband.* parum bulliat; injiciendo nempe, & Umbilicum interea eodem inungendo. *Riverius* commendat. *Decoct. Intestin.* & *Omenti Vervecum*, cum *Butyro* & tantillo *Salis Gem.* In Inflammatione Intestinorum *Lindanus* adhibendum suadet *Clyisma* ex *Decoct. Hord. cum Sal.* Quò facit illud *Zacut.* ex *Oleo cum Ruta & Nitro decocto.*

Ubi motus peristalticus inverti incipit in Intestinis crassis vel ab ipso podice, exhibeantur simul internè *Juscula gallinacea cum Chamomilla decocta*; vel *Oleum Amygd. rec. expr. ad ʒiij.* Mirabilis in hoc casu est *Succus Pomorum curtispendulorum* vel *Borsdorfian.* Item *Decoctum Raparum* sive *crударum* sive *assatarum* copiosè haustum. Imò & *Pulpa Pomor. Borsdorf. putridorum* cum paucis *Croco* super totum Abdomen instrata multum juvat.

Si

Si hæc non sufficiant conveniunt *globuli sclopetorum* deglutiti, præmisso prius *Ol. Amygdalarum dulcium* ad vias lubricandas; præsertim illi ex Amalgamate *Mercurii & Saturni*. Sed notandum, quòd conveniant hi tantum Globuli, quando à facibus remorantibus, vel ascensu Intestini inferioris in superius oritur Malum. Quando descendit superius in inferius, vel si adest Inflammatio, minùs conducunt.

Cæterum usum horum Globulorum superat *Mercurius vivus* copiosè ingestus, ad minimum ad ℥iii. vel iv. imò ad ℥ss. aut ultra, applicando simul externè fomenta blandè calefacientia, & agitando ægrum in Curru, vel mittendo in solium aquâ tepidâ plenum, ut *Mercurii* operatio promoveatur. Quamprimum per alvum effluxit; capiat Æger *Olei Amygdal. d. ℥ss. cum Olei destillat. Anis. guttulis aliquot.* Vel

℞ *Aq. Meliss. ℥i ss. Menth. ℥i. Mercur. viv. Purg. ℥iii. Aq. Cinnamom. ℥iii m.* Repetatur singulis diebus si opus sit; interea *Clysmata* injicienda sunt ex *Lactis bubuli ℥viii. Terebinth. vitello Ovi solutæ ℥iii. Salis Tartari ℥iij.* pro duabus vicibus; & infusus ordinando ex *Decocto Chamomil. Malv. flor. Sambuc. Baccar. Juniper. Laur. & Abdomen* inungendo *Axungia Anserinâ*. Si diutius *Mercurius* hæserit, inungatur Abdomen *Ung. de Arthan. cum Ol. Dia-colocynth. & applicetur denuo Emplastrum ex Empl. de Cicut. & Gum. ammoniaco in Acet. solut.* Simul in *Oleo Tart. stil. malaxatis.* Præter dicta, ratione irritationis, profunt *Anodyna*, ut *Decoctum Malvæ*, vel *flor. Chamom. vel flor. Anth.* vel denique *Raparum*, quæ simul blandè abstergunt. Si absit Inflammatio, *Theriaca* ad ℥j. in *Vino generoso* calido multum valet. Vel ad imitationem *Sydenham;*

℞ *Aq. Menth. ℥iii. Sal Absinth. ℥ss. Spirit. Theriacal. simpl. ℥i ss. Syr. de Spin. cervin. ℥vi. m. f. Potio, mutatis mutandis, sæpius repetenda.*

Externe illinitur Abdomen *Ol. Chamom. still.* cum pinguedine *Taxi* subactō; vel *Galbaneto Paracelsi* cum *Ung. de Arthan.* & *Ol. Chamom. comm.* lintea probè calefacta desuper applicando. Convenit etiam *Stercus vaccin. rec.* Abdomini illitum. Mirè dolorem lenit *Omentum vervecinum* recentissimè exemptum; item *Exuviae Serpentum in Ol. Ros.* coctæ, & Ventri impositæ. Veteres solebant applicato folle per ventum copiosum Intestina distenta à Scybalis impactis separare, ut facilius dein per *Clysmata* elicerentur. In Casu desperato sunt, qui Abdomen aperire & Intestina manu reponere suadent.

C A P I I I.

De Alvi Fluxu, seu Diarrhœa.

Communissimus *Alvi Fluxus Diarrhœa* dicitur, quæ pro excretorum varietate, nunc *serosa* audit, nunc *biliosa*, nunc *pituitosa*, &c. Adest ut plurimum Appetitus dejectus, Sitis aucta, Urinæ & Sudoris suppressio; Interdum tormina, murmura & borborygmi, immediatè scilicet excretionem antecedentia.

Differentia. Diarrhœa est vel *artificialis*, per medicamentum instituta, vel *naturalis*. Hæc est vel *spontanea*, vel *non spontanea*. *Spontanea* fit, 1. Ob errorem externum; ut v. g. ex Fructibus horæis, frigore nocturno, &c. 2. Ob internam materiæ metastasin, v. g. in Pleuritide, disrupto Lienis vel Hepatis Abscessu, Fluxu cerebri, &c. 3. Ob spontaneum humorum motum, tempore verno, v. g. vel ex mutata diætâ in peregrinationibus, ubi ordinariò Bilis peccat. Diarrhœa *non spontanea* est vel *Morbus*, vel *Diarrhœa Morbi*. Atque hæc iterum est vel *symptomata*, v. g. in principio Februm malignarum, ubi adsunt Præcordiorum anxietates, Deliquia,

liquia, Sudores frigidi, præsertim in fronte; aut in Phthisicis vel Hæcticis, quibus Diarrhææ colliquativæ facile superveniunt, unde ros nutritivus instar liquaminis serosus per alvum evacuatur: Vel denique critica est, in declinatione Morbis, eundem solvens. Sunt & Diarrhææ *periodicæ*, cacochymicos singulis, v. g. mensibus affligentes.

Causa. Excreta per *Diarrhæam* rejecta, deferuntur in Intestina partim ex Ventriculo, ratione assumptorum; partim ex *Massâ sanguineâ* per Ductus, tam pancreaticos, quàm Cholidochos, ac Glandulas intestinales. Si per Cholidochos, dicitur *Diarrhæa biliosa*, si per Pancreaticos *Serosa* audit; si ex chylicationis vel Intestinorum vitio excreta viscidiora ac minùs tincta fuerint, *Pituitosa* dicitur, & in *Dysenteriam* vergit. Fit itaque *Diarrhæa* eodem modo, quo *Hypercatharsis*, à medicamento purgante oriunda: scil. vel per *Irritationem*, adeo ut uberius fiat liquorum fluxus. v. g. à *Resinis purgantibus*, vel *Mercurio sublimato*: vel per *Fermentationem*, v. gr. ex usu Fructuum horæorum, eorumque fermento humores turbante & colliquante. Patet itaque, *Causam proximam* Diarrhææ esse humorem acrem, vel potius fermentum acre, nunc Intestina irritans, nunc *Massam sanguineam* liquefaciens. *Fermentum* istud acre ac volatile, nunc *acidum* nunc *biliosum* est.

Causæ Remotæ sunt, quæcunque acidum spirituosum stomachale destruunt (Ventriculi enim culpam subito Alvus luit) vel Bilem in orgasmum concitant. Accedit densa cutis textura, illi enim, qui poros habent apertos minùs *Diarrhæis* obnoxii sunt. Inter Assumpta externa, *Fructus horæi*, *Cucumeres*, *Melones*, *Pruna*, & omnia facile effervescebilia, aut corruptibilia, *Diarrhæam* inducunt.

Ex his etiam *differentiarum Diarrhææ essentialis* patet ratio. In specie *Diarrhæa maligna epidemica* ex fer-

mento acri, Stomacho hostili, vel cum aëre, vel assumptis, vel ex Ægrorum excretis suscepto, oritur. *Habitualis* fundamentum habet in vitio *fermenti digestivi*, quod non ritè assumpta subigat & assimilet, & in vitio *Bilis*, quod eadem non separet ab excremento, unde simul commista acria evadunt. *Colliquativa* procedit à deficiente acido Stomachi, & acriori redditâ Bile, unde Chylus falsus evadit, Intestina stimulat, & acrimoniâ suâ Massam sanguineam resolvit.

Prognosis. Diarrhœa critica est optima; nec rejicienda est illa ex *materiæ metastasi*, aut spontaneo humorum motu, utpote de quibus intelligendus est *Aph. 2. Sect. 1. Hippocr.* Item *Sect. 17. §. 6.* Item *Sect. 17. §. 29.* *Symptomatica* in principio Morborum acutorum semper mala, adeoque sistenda, quia impedit materiæ concoctionem, vires prostermit, & subsequens est febrilis Colliquationis, ut patet ex excretorum fœtore. Superveniens Vomitus longam Diarrhœam solvit. In morbo diuturno sinceræ dejectiones malum. Si Mulieri uterum gerenti alvus fluat, periculum est, ne abortiat; sed hoc non obstante, ubi videris fluxum ad sistendum inobedientem, ne multum urgeas, mirè enim ferunt nonnunquam Prægnantes hujusmodi evacuationes. Excreta crassa, alba, viridia, crocea, spumantia, omnia mala sunt. Item mala est dejectio pauca, glutinosa, subpallida, lubrica. Exitiosa verò nigra, pinguis, livida, æruginosa, fœtida. Versicolor quidem diuturnior est, sed nihilominus exitialis. Diarrhœa colliquativa Phthisicis confirmatis, vel quibus Capilli defluunt superveniens, lethalis est.

Cura. 1. Acrimonia fermenti vel acida vel alcalina seu æruginosa temperanda est; Massæ sanguineæ Colliquatio fermentativa inhibenda, & jam facta per sudorem ejicienda. Huc faciunt *absorbentia*, inprimis *Smagrus & Crystalli.* 2. Irritationis sensus & spirituum impetus,

petus, *Opiatis*, inprimis *Diascord.* sistendus. 3. Stomachus apprimè restituendus, quò facit *Vinum cydoniatum*, vel *absinthites*, *Mastiche*, &c.

Pro his scopis obtinendis, sequentia probè sunt observanda. 1. Ut Ventriculi summa semper habeatur ratio. Unde vitentur omnia frigida: parcè bibatur; applicentur etiam *fotus Stomachici*, vel *Emplastra ex Tacamahac.* cum *Aromatibus* misto. 2. Ut in Diarrhœa, à fermentatione præsertim malignâ, *diaphoresis* promoveatur: in ea, quæ est ab irritatione, non adeo necessaria est. 3. Ut in principio *purgatio* neutiquam instituat. Sufflaminato priùs humorum impetu, & deleta irritationis sensu, potest *Clysmatis* usus Alvus elui, vel blando *Rhabarbarino* absterasio institui. 4. Si maximè urgeant Stomachi symptomata, Vomitus exercitandum esse. 5. Adstringentia, qua talia, minimè convenire, nisi priùs curata fuerit Diarrhœa, pro tono primarum viarum redintegrando. Dum enim omnia in motu sunt, quid juvat excernenda retinere? Quin potius metastaseos in aliam partem nobilem, & graviorum Abdominis symptomatum ingruit metus. Multa quidem, sapore styptico gaudentia, v. g. *Tormentilla*, *Terra sigil.* &c. conducunt; sed non tam adstringendo, quàm acidum absorbendo, corrigendo, &c. 6. Vinum tam simplex quàm medicatum egregiè conferre.

Præcellit omnibus aliis medicamentis, in *Dysenteria* etiam *epidemica*, *Extractum* ex *Radice Tormentill.* cum Spiritu Vini paratum, & cum *Laudano* propinatum; imò pulv. *Rad. Tormentil.* vel ipsum *Extractum* aquâ quâdam factum, & in Jusculeo calido ad 3ß. vel 3i. propinatum. Hinc *Rad. Plantaginis* & speciatim ejus *Semen*, *Portulaca*, *Mespila* (inprimis *cruda*) feliciter usurpantur. *Roob Sorbi*, speciatim *torminalis*, nobile specificum est, in Diarrhœis etiam epidemicis, item in diuturnis ex usu Fructuum horæorum. Hinc *Cydoniata* quæli-

quælibet *Nux mosch. Macis*, caput mortuum *Cinnamomi*, ex quo nempe *Aqua & Oleum* destillata sunt. *Decoctum Mastiches* cum *Aqua Cinnamomi & Succo Cydon. sulphurato* nobile stomachicum est in hoc casu. *Ovi vitella bina* ad duritiem cocta cum *Aceto ros. usurpata*, euporiston sunt præstantissimum. Laudatur *Decoctum gran. Junip.* item *Spongia salicis* exsiccata ad 3ß. sicuti etiam *Sem. Soph. chirurg.* ad 3i. Porro *Bolus armena*, *Terra sigillata*, *solaris*, & hinc *Martialia*, *crocus Martis*, *lapis Hematites*, præsertim *artificialis*, egregia sunt. *Gelatina C.C.* & pro potu ordinario *Decoctum C.C.* in epidemicis *Diarrhœis* egregiè confert. *Theriaca recens*, & inprimis *Diascordium*, meritò laudantur.

℞ *Aq. Menth.* 3ii. *Aq. Cinnamom.* 3ii. *Extract. Tormentil. gr.* viii. *Croc. Martis adstring.* *Laud. hyster. an. gr.* vi. *Syr. Cydon.* 3ß. *Misce*, & detur cochleatim. Vel,

℞ *Aq. Plantag. Portulac. an.* 3iß. *Acet. Ros.* 3ß. *Diascord. Fracast.* 3ii. *Terr. sigillatæ* 3ii. *Antimon. diaphor.* 3i. *Syr. Ros. rub.* 3vi. *M. pro 3. dosibus.* *Acida* nempe cum *Terra sigillata*, ac similibus propinata texturam quasi *aluminosam* acquirunt.

℞ *Conserv. Menth. vitriol.* 3iß. *Diascord.* 3ß. *Terræ Sigill.* 3j. *Antimon. diaph.* *Bezoardici martial.* *Extract. rad. Tormentil. an.* 3ß. cum *Syr. Imperat. f. Electuar.* *Dos.* 3ii. *bis vel ter de die.*

Externè *Theriaca* vel sola, vel cum *Bals. Peruv.* aut *Oleis still. Juniperi*, *Mac. Caryoph.* applicetur *Ventriculo & Umbilico*; item *Crusta panis tosta*, *Vino austero* vel *Aceto ebria*, *Pulv. Nucis mosch. insperso.* Cætera vide in *Capite de Vomitu.*

Quando opus est abstersione intestinali, propinatur *Rhabarb. ad 3i. cum Conserv. Ros. & pulv. Nucis mosch.* item *Decoctum Tamarind.* Hæc tamen non conveniunt nisi in declinatione; vel tantum in principio, quando metastasis humorum & *Fructus horæ* *Diarrhœam* inducunt.

Atque

Atque hæc in genere de *Diarrhææ* Curâ. In specie, *Artificiales spontaneæ* ab errore externo, ex metastasi humorum, aut humorum spontaneo motu, item *Symptomaticæ*, si ægro commodæ, & *Criticæ*, non sunt curandæ, sed si deficient, moderatè stimulandæ. Si autem nimix sint, adeo ut Appetitum & Coctionem prosterneant, tum prorsus curandæ ac sistendæ veniunt.

In *Diarrhæa artificiali* nimia, seu *Hypercatarsi*, convenit *Theriaca* cum *Aqua Cinnamomi*: item *Terra sigill. Antimon. diaph. C. C. sine igne*; in specie *Pumex*: præterea *Opium*, *Diascordium*; *Vinum generosum*, inprimis *rubicundum*, atque *Absinthites*. Externè abdomini applicetur *Theriaca*, vel fots ex *Absinth. Mentb. & Aromat. in Vino decoctis*. Si Tormina aut Alvum egerendi conatus adsint, injiciantur *Clysmata ex Lacte tepido*, in quo *Theriaca* soluta sit; quæ etiam conferunt in aliis casibus, quando nempe crebrius sed parcè dejiunt, peccante magis acrimoniâ quàm copiâ.

In *Diarrhæa* ab errore externo conducunt *absorbentia*, v. g. *Coral. rubr. Nuxmosch. C. C. ust.* cum *Opiatis & stomachicis*. In ea quæ ex metastasi fit, & plerumque noctu invadit, conducunt *Vesicatoria & Fonticuli*, quæ *Catarrhum* avertant & aliorum derivent. *Diarrhæa* ex spontaneo humorum motu per amara & theriacalia speciatim curatur. *Diarrhæa habitualis* inprimis curanda venit *Thermis*, usurpando internè *Aromatica* stomacho grata. *Colliquativa* vix nisi curato primario morbo auferri poterit, interim *temperantibus* & blandè *adstringentibus* ejus ulterior progressus, quantum possibile, cohibendus. In *Epidemicâ* appropriatis *Alexipharmaca & Sudorifera* misceantur.

℞ *Antimon. diaphor. Terræ sigill. an. gr. xv. Sal. volat. Viper. gr. vj. Pulv. Nucis mosch. gr. iv. m. pro dosi, expectando sudorem.* In Præcordiorum Angustiis junctis inungantur *Ol. destill. Mac. Junip. & Caryoph. cum Ol. Nuce mosch. expr. pro corpore Balsam.*

C A P. I V.

De Cholera.

SUMMUS Diarrhœæ gradus *Cholera* dicitur, quando nempe non absque impetu recrementa fursum & deorsum expurgantur. Adest simul Ventris ac Intestinatorum dolor, inflatio & distentio; Cardialgia, pulsus celer & frequens, interdum parvus; anxietates præcordiorum insignes, inquietudo & jectigatio, animi imminetia deliquia, partium externarum refrigeratio, Sudor circa frontem, & tandem Convulsiones. Hæc *Cholera humida* dicitur; præter quam datur & *sicca* seu *notha*, *Hypochondriacis* familiaris, in qua flatus supra & infra eructantur.

Causa Cholerae humidæ (quæ modo considerata venit) est fermentum acre, ut plurimum acidum, nunc solitarium, nunc bili permixtum, unde illa æruginosa redditur, Stomacho maximè adversatur, & gravissima præcordiorum Symptomata inducit. Hoc fermentum acre non solum *irritat*, sed & M. S. fermentativo motu *colliquat*. Quandoque in specie humoris copiosius se exhibet, ex assumptis nempe corruptis genitum; frequentius autem sub mole minima existit, & verè malignum est, in vehementi nempe affectu ab internâ causa orto. Quod irritationem attinet, locus illius est finis *Duodeni* & principium *Jejuni*, ubi succi vitiosi effervescent, & tam Intestina ad naturalem, quam Pylorum ad præternaturalem & inversum motum stimulant. Quoad *Fermentationem colliquefactivam*, patet, quòd Massa sanguinea partes sui vitiosas à fermento corruptas per vasa pancreatica & cholidocha in Intestina amandet, ex eo, quòd licet ex alimentis corruptis inchoetur *Cholera*, Excrementorum tamen quantitas quævis

quævis assumpta longè superet. Hinc enim est, quòd in Hyſtericis, Scorbuticis, &c. purgantia sæpe *Choleram* inducant, ſalia nempe contraria, præſertim acida, in horum corporibus ſtabulantia, in Intestina detru-
dendo. Hinc etiam est, quòd *fructus boræi*, in Chy-
lum fermentativum abeuntes, Maſſæ ſanguineæ cra-
ſin turbando & colliquefaciendo, *Choleram* excitent.
Hinc febrilia ſymptomata ex præternaturali illa ſangu-
inis commotione oriuntur. Ventris & Intestinorum
dolor, inflatio & diſtentio, ſunt effectus genuini con-
tentorum acrium efferveſcentium. Fermentum illud
in *Cholera* ſæpius malignum eſt, id eſt acerrimum, in
minimo efficaciffimum, & nervoſis partibus quàm
maximè hoſtile, id quod tetra teſtantur Symptomata,
quæ aliàs à vero Veneno procedere obſervantur.

Cauſæ remotæ ſunt vel *internæ* vel *externæ*; hæ ſunt
aſſumpta varia facilè fermenteſcibilia, indeque corru-
ptibilia, in ſpecie Perſica mala, Raphanus, Cucumeres,
Melones, Lac corruptum, Oryza cum lacte parata &
frigide aſſumpta, Fructus præcoces cum Ovis frixis,
ſuper hauſtâ frigidâ, Muſtum, Cereviſia novella, Vi-
num non ritè defæcatum, Ova Barbi & Lucii, Medi-
camenta item acriora, v. g. *Infuſum Helleb. albi* (cujus
antidotum eſt *pulv. flor. Nymph. alb. ad zii.*) *Aq. fortis*,
Sublimatum, *Aſſenicum*, & quidam *Fungi*. *Internas* in-
ter *Cauſas* ſunt Febres malignæ, occluſa Fontanella,
Menſes deficientes, nimia Venus (à qua *Cholera* nata
ſcrupulis quatuor Pulveris Hæmatites in Succ. Granat.
curatur) ut nihil dicam de ſingulari Idioſyncraſia, ra-
tione cujus ex audito tonitru *Cholera* ſubinde enata
fertur.

Prognofis. Periculofiſſimum eſt malum; periodum
ferè obſervat tertianariam. Sæpius convaleſcentibus re-
cidiva lethalis ſupervenit. Quò magis Venter aut Ven-
tricus perturbatur, eò periculoſior eſt. Si à bile æru-
ginofa

ginosa oriatur, malum; si livida aut nigra aut foetida ejiciantur, pessimum est signum. In principio Febrium quarundam potest esse critica & salutaris.

Cura. Temperandum est fermentum acre & malignum; opiatis humorum motus sistendus, & appropriatis Ventriculus roborandus. Pro his scopis obtinendis observandum. 1. *Opiata* nunquam omittenda. Si tamen magna sit virium exsolutio, præstat partitis vicibus, quàm integram dosin simul exhibere. 2. In initio nec *Adstringentia*, nec *Purgantia* conveniunt, Illa humorem à fermento inquinatum incarcerant, qui gravia inducet symptomata. Hæc licet lenissima, novos insuper excitant tumultus. 3. Bibat æger parcè, idq; tepidè.

In principio itaque conveniunt blandè *abstergentia*, inprimis in corruptione alimentorum, v. g. *serum Lactis*, vel solum; vel cum $\mathfrak{z}$ i. aut ij. *Syr. Ros. solut.* mistum; vel cum $\mathfrak{z}$ i. *Tamarind.* ebullitum; Item *Infusum* blandum ex *Rhabarb.* aut *Bolus* ex eodem cum *Conserv. Ros.* Conducunt etiam *Clysteres* ex *Lacte* cum $\mathfrak{z}$ ij. vel iij. *Theriaces.* Internè *Mentha* egregium est specificum, unà cum *succo Portulac.* & *Plantag.* Item horum *decoctum* cum *Syr. Cydon.* & *Conf. Hyacinth.* propinatum. Pariter *Emuls.* ex *sem. 4. calid. maj. Amygd. d.* cum appropriatis inprimis *Terr. sigillat.* & *Antim. diaphor.* *Bezoardico martiali*, speciatim *Crystall. ppt.* tanquam specifico pro bile æruginosa temperandâ, & curandâ *Cholerâ*, ex usu *Acidularum*, corpore non præparato, natâ. Juxta *Crystallum* est *Smaragdus*, speciatim ubi Convulsiones imminet. Inter *Opiata* sunt *Laudana*, *Theriaca*, *Spir. & Essentia Theriac. tam simplex quàm camphor.* & *Diascord.* In *Cholera* à Veneno corrosivo, v. gr. *Aq. forti* sumtâ, conducit *Lac*, inprimis *chalybeatum*, cum *Ceræ flavæ* tantillo, *Nux moschata* & *Terra sigillata* additis *demulcentibus*, *Oleo* puta vel *Emulsion. Amygdal. d.* Ex dictis facile est formulas concinnare. v. g.

R Con-

℞. *Conserv. Menth.* 3j. *Terr. sigillat. Coral. r. ppt. Cry-*
stal. alb. ppt. aa. ʒß. *Laudan. opiat. gr. ij. cum Syr. Coral. F.*
Bolus.

℞. *Aq. Menth.* ʒiv. *Cinnamom. Essent. Theriac. aa.* ʒij.
Syr. Coral. ʒvi. *M. & cochleatim fume.*

Externè applicatur Regioni epigastricæ *Sp. Vini cam-*
phoratus, cum panno vel linteis multiplicatis, quàm
 calidè ferre potest Æger: Item *panis tostus* vino genero-
 so intinctus, & *pulvere arom.* aspersus. Quoad differen-
 tias; si à *Veneno* oriatur *Cholera*, *oleosis*, *pinguibus*, &
absorbentibus curatur, ut suprà. Si ex *Hypercatharsi*, *Opi-*
ta cum *Theriacalibus* & *Vino Absint.* egregiè conferunt.
 Si à *Fructibus horæis* sit malum, præter blandè *abstergen-*
tia, conducunt *terrea fixa*, sc. *C. C. ust.* & *Salia lixivial-*
ia, ad imitationem nempe *Cerevisiæ* vel *Musti*, effe-
 vescentium impetuosius, dictis mediis cohibitorum.

CAP. V.

De Lienteria.

SI assumptâ, prout ingesta fuere, per alvum egeran-
 tur, *Lienteria* dicitur: Oriturque 1. Quando fer-
 mentum stomachale aut deficit, aut iners est, aut ex
 retentis variis impeditur. 2. Quando tanta est *Pylori*
 laxitas, ut alimenta non retineat, sed dilabi sinat ante-
 quam sint dissoluta; inprimis si conjungatur irritatio
 quædam & molestia *Stomachi*. Hinc *Ulcus Ventricu-*
li, eundem continuè irritans, *Lienteriam* inducit, quod
 curavit *Forestus* primò mundando per *Aq. mulsam*, & *De-*
coct. Hord. cum *Melle rosac.* & postmodum adstringendo
 cum *Decoct. Rad. Symphyt. Terr. sigill. &c.* Humores
 etiam acriores retenti, & salia acria scorbutica, tam cum
 salivâ, quàm per membranam *Stomachi glandulosam*
 ad *Ventriculum* delata, eundem continuè irritando, ad

præmaturam excretionem stimulant. Pariter nimius potus, Pylori laxitatem, adeoque *Lienteriam* producit. *Lienteria* gravioribus Morbis superveniens ad Tabem disponit; item diu durans virium prostrationem necessario infert.

Cura. Stomachus roborandus, tam *Aromaticis*, quam moderatè *acidis*. Vel Irritatio sistenda temperando acrimoniam humorum, & Ventriculi sensum sopiendo. Pro his scopis obtinendis observandum est 1. In præsentia Excrementorum pituitosorum, aliorumve vitiosorum retentorum convenire *Vomitoria*, sed *Lenia*; *fortiora* enim aut tonum laxant (si oleosa sint) aut Malum irritant. Si Vomitus minùs conveniat, exhibeantur blandè *abstergentia* & simul *adstringentia*, v. g. *Rhabarb. Aloetica, Pilulæ mastich. &c.* 2. Si à *Veneno*, *Fungis*, aut *Fructibus horæis* excitata fuerit, appropriatis obviam eundum esse. 3. Fortiora Purgantia minimè convenire, sed præstare, quæ stypticicatem aliquam secum vehunt.

In genere hinc conveniunt *Stomachica*, scilic. *Absinth. Mentb. Salv. Nux mosch. Macis, ZZ. Cydonia, Mespilæ condita, &c.* Item *Coralliata*, inprimis *Tincturæ Coral.* quæ ratione *Corallij* temperant, & ratione *menstrui* Stomacho gratæ sunt. Pariter *Elixir propr. s. acido, Spir. Mastich. & Syr. Mastich. Timæi.* *Helmontius* euporiston habuit ex *Vitello ovi* indurato, cum *aceto*; sicut *Forestus* ex *Vitello ovi* cum pulvere unius *Nucis moschatæ* super tegula ignita affato. *Alumen* legitimè usurpatum optimum est. Item *Vinum absinthites chalybeatum, Vinum infusionis Absinth. Mentb. Meliss. &c.* *Panis bis coctus* in *Spiritu vini* maceratus, hinc *Theriaca* illitus & comestus. Denique *Miva Cydon. aromatica* cum pauca *Terra sigil. & Diascordii Electuario* conveniunt.

Rx. Conserv. Ros. ℥iii. Theriac. opt. ʒij. Spir. Vitriol. gut. viii. cum Miva Cydon. aromat. F. Elect. sumat man: quantitatem Nucis Juglandis.

Ex-

Externè convenit pro fotu Sacculus ex *Aromaticis* & *Stomachicis* in *Vino* coctis ; & alia pariter in *Sectione de Vomitu* laudata.

C A P. VI.

De Fluxu chyloso, seu Cæliaca Passione.

SI assumpta in Chylum mutantur, atque hic dein cum excrementis unà per alvum egeratur, dicitur *Cæliaca Affectio*, fitque duobus modis. 1. Quando Chylus non secernitur à fæcibus in Intestinis, unde excreta grysea, plus minùs albicantia, invicem permista apparent. 2. Quando Chylus ritè secretus non debite distribuitur, sed cum excrementis confusus excernitur, ipsa autem excreta à Bile satis tincta flavescunt. Prius fit ob defectum vel inertiam Bilis ; sine Bile enim Succus pancreaticus non potest Chylum perficere & secernere. Posterius oritur ex obstructione Vasorum lacteorum à mucilagine viscida. In utraque hac *Cæliacæ* forma Ventriculus videtur salvus, quia alimenta in Chylum concoquuntur. Potest tamen *Cæliaca* oriri à Chylo malè digesto, adeoque inepto pro subeunda alteratione Bilis, quo in casu meritò culpatur Stomachus. Si diu duret hic *Fluxus* metuenda est *Atrophia*.

In *Cura* prioris speciei acuenda est Bilis iis, quæ *Sale volatili acri* constant, & simul *amara* & Stomacho grata sunt. In altera specie *abstergendus* est mucus Intestinorum parietibus adhærens. Utrisque scopis satisfaciunt *Mentha Absinth. Agrimon. Rad. aperient. inprimis Cichor.* cujus amaror abstersivus hic est egregius. Conveniunt item *Tinctura Tart. acris*, tam *vulgaris*, quàm ex *Scoriis Reg. Antimon.* parata ; *Tinct. Tart. compos. Spir. carminat. de tribus*, in *Aq. Menth. vel Vino Absinth. & Spir. Sal armoniaci cum Spir. Cochlear.* mistus.

C A P. VII.

De Dysenteria.

EXpeditâ excrementorum per alvum *expulsione*, tam *diminutâ*, quàm *auctâ*, sequitur *depravata*. In qua specie primatum ducit *Dysenteria*, quando nempe per alvum evacuatur sanguis, idque vel cum mucositate, non sine torminibus ventris, tenesmo, aliisque Symptomatibus; vel etiam sine talibus.

Differentiæ inprimis tres observandæ. 1. Quando sine Intestinorum vitio, motu & impetu naturæ, per alvum sanguis evacuatur, v. gr. in Spleneticis, Melancholicis, & in *Dysenteria Scorbuticâ notâ*; Item in *Mensium suppressione*, vel *Ulcere Mesenterii* aut *Pancreatis*. 2. Quando *Fluxus* est *hepaticus*, de quo postea. 3. Quando ob vitium Intestinorum, cum torminibus & simultaneâ excretionem mucosæ albidæ, plus minus purulenti, sanguis ejicitur. Et hæc est propriè sic dicta *Dysenteria*.

Signa. Agmen ducunt Tormina; sequuntur dejectiones cum ingenti Intestinorum depressione, dolore, & molestissimo Viscerum quasi omnium descensu. Dejectiones non sunt stercorosæ, sed nunc simpliciter mucosæ, nunc intermixtis sanguineæ, nunc simpliciter sanguineæ. Si sanguis abundet, *cruenta*; si mucosæ verò, *alba Dysenteria* vocatur. Adest subinde Febris; lingua subalbida, mucilagine densè oblita, &, si vehementius æstuet corpus, nigra etiam & sicca. Prosteruntur vires, Ægri vigilantes semper sunt, anxii & inquieti, sitiunt insigniter; & si majora vasa corrodamur, sanguis sincerus confestim effluit. Nonnunquam Intestina inflammantur, indeque Gangrænâ incurabili afficiuntur. Si adstringentia intempestivè adhibeantur,

Aphthæ

Aphthæ interdum fauces aut Intestina obsident. Tandem plerumque Intestinum rectum *Tenesmo* dolorosissimo afficitur.

Pars affecta denunciatur à dolore, loco doloris, tempore exitus excrementorum, & horum variâ mixtione. 1. Si intestina *tenuia* afficiantur, dolor adest intensus & discindens, qui in *Crassis* remissior & obtusior est. 2. Si *tenuia* afficiuntur, circa umbilicum & regionem hypogastricam magis eminet dolor: sin verò *crassa*, infra & juxta stomachum, & utrinque juxta latera, magis tormina vexant. 3. Excretio post tormina celer, *crassa*; tardior verò, *tenuia* labefactata arguit. 4. In *tenuibus* affectis propter magnum iter benè permiscuntur sanguis & mucus; in *crassis* verò, apertius distinguuntur. 5. *Tenuia* (ventriculo proxima) affecta ad Vomitus stimulant, & Anxietatem augent; *crassa* minus.

Causa efficiens proxima est spiritus influus occasione dolorosa ad impetum provocatus. *Causa materialis* est *acre* quodcunque Intestina vellicans, ita ut propter irritationem continuam tandem & sanguis effluat. Hinc videmus, quòd in *Hypercatarsi* non rarò superveniat sanguinis excretio. *Acre* hoc, in specie est *acidum*, membranæ Intestinatorum nervisque inimicissimum; unde v. g. *Hystericæ* purgatæ facillimè *Dysenterias* incurrunt, ob acres, acidos, erodentes succos. Sic præter *Hypercatarthes*, & Casus hystericos, non rarum est, quòd *Diarrhæis*, si acrius affligant, superveniat *Dysenteria*. Sic ex Uvarum, Peponum, Carnium animalium, Cassiâ fistulâ nutritorum, esu; ex Musti potu; ex Mercurii inunctione, & Ulcere pedum diuturno, oritur interdum *Dysenteria*. Item ex Aceto vel Aqua in vase plumbeo asservatâ; & ex efflorescentiâ candidâ in canalibus plumbeis tectorum per diuturnam siccitatem ortâ, & per supervenientem pluviam abrasâ.

Cibi etiam dulces, vitiosâ fermentatione impensè acscentes, ut & Adamas non exactè pulverisatus, propter angulorum acumen Intestina perforans, *Dysenterias* inferunt.

Dysenteria endemica, nullibi præterquam à *Sydenham* (quasi inter hybernos) memoratur. *Epidemica* frequenter autumnali tempore invadit. Oriturque ab acido fale penè acerrimo, subinde minimo & efficacissimo, adeoque maligno; subinde benigno; utroque tamen insigniter contagioso. Frequentissimè enim non solum per Latrinas, sed & per Clysteres communicatur. Oritur autem, præter aërem plus minùs fervidum & acrem, inprimis ex potu gelidarum Aquarum, ac Fructuum horæorum nimio opere deglutitorum corruptelâ.

Dolor acerrimus *Dysentericos* torquens, non promiscuè ex corrosione, sed maximam partem ex Intestinorum spasmo & motu vermiculari oritur; unde excretionem præcedit, quia spasmus Intestina propellens contenta exprimit. *Sanguis* excretus in *Dysenteria benigna* ab excoriatione Intestinorum, in *maligna* à miasmate acri, Intestina ad proprium cruorem fundendum stimulante, procedit. Ita ut cruoris profusio consequens sit alterationis seu vellicationis Intestinorum, ab acri rodente in *benigna*, & miasmate virulento in *malignâ* *Dysenteriâ*. Vellicatis enim Intestinis, sicut à spinâ alicubi infixâ, sanguinis fluxus illuc derivatur. Mucus, qui excernitur, pituita Intestinorum parietes oblinens esse nequit, propter nimiam excreti copiam. Nec sanies est aut pus, licet hæc in diuturniore malo interdum observentur. Est itaque nihil aliud, quàm nutrimentum Intestinorum non rectè assimilatum, sed diversimodè corruptum. Excernuntur quandoque *Carrunculæ*, quæ non tam substantiæ Intestinorum membranosæ, quàm Glandulæ intestinales tumefactæ, & mor-

morbi progressu ab Intestinorum substantia separatæ atque abraſæ eſſe videntur. Exulceratio Intestinorum rariffimè locum habet; aliàs Dyſenterix cura per ſpecifica tam cito fieri nequiret.

Prognosis. Si afficiantur Intestina tenuia, mala; ſi epidemica ſit cum Febre, periculoſior eſt, præſertim ſi maligna. Si adſit Vomitus, qui ferè jungi ſolet cum ſingultu, deterrima eſt. Si excreta ſint viridia, nigra aut varia, aut admodum graveolentia; ſi ab atrabile incipiat Dyſenteria; ſi ſuperveniant Convulſiones ac Deliria; ſi veluti carunculæ dejiciantur, exitioſa eſt. Dyſenteria indolens Intestinorum gangrænam oſtendit, eſtque hæc in Dyſentericis præcipua mortis cauſa. Si adſit vomitus bilioſus in principio, vel ſingultus in progressu morbi, funeſtus eſt. Si ſuperveniant Aphthæ, aut Lienteria, aut ſi intendatur Febris, malum. Si macula nigra vel tubercula poſt aurem appareant, inſtat mors. Gravidarum Dyſenteria Abortum minatur, ſuperveniente tamen partu legitimo ſubinde ſolvitur. Si adſit Tenefmus cum paralytico Ani hiatu, ita ut clyſteres injecti ſtatim elabantur; aut cum tanta adſtriptione & tumore, ut nihil intromitti poſſit; plerumque mortis ſignum eſt. Superveniens ruſtus vel crepitus ventris, bonum ſignum eſt, ſc. redeuntis fermenti digeſtivi. Tandem continuum extremorum frigus cum vel ſine madore, utcunque actiones apud Ægrum videantur ſatis adhuc vegetæ, animuſque præſens, lethale ſignum exiſtit.

Cura. Obſervandum, an *benigna*, an verò *maligna*; item an à cauſa internâ vel externâ, & hæc vel ab aſumptis acribus, &c. vel contagio nata fuerit *Dyſenteria*. Omnes enim epidemicæ non ſunt malignæ, & ex his differentiarum conſiderationibus variat praxis. Quoad methodum medendi igitur, 1. Irritatio Intestinorum, opiatu & acria corrigentibus ſiſtenda. 2. In

benignâ laxantibus abluantur Intestina; in *malignâ* absorbentibus ac blandè sudoriferis miasma contagiosum eliminetur. 3. Noxa Intestinis illata vulnerariis adstringentibus ac similibus restituatur. Qui communiter purgantibus, clysteribus, anodynis, & mundificantibus curam aggrediuntur; tantummodo productum morbosum, non autem Morbi radicem respiciunt.

Pro his scopis obtinendis observentur sequentes regulæ. I. *Obtundentia*, ut *Lac*, aut *absorbentia*, ut *Corallia*, acre vellicans in genere corrigunt, specificè autem *Priapus Ceti*, &c. II. *Opiata* utramque faciunt paginam, sed appropriatis, *sudorificis* nempe ac *laxantibus*, debitè mista. III. In *Dysenteria epidemica*, plus minus *malignâ*, sudor tam per se, quàm *diaphoreticis* provocatus, probè attendendus est. IV. *Abstergentia* primas vias *Cachochymicis* in principio conveniunt; uti & si à fructibus horæis malum ortum fuerit. Contrarium faciendum, si à causâ oppositâ originem duxit Malum. In morbi progressu, & in malo contagioso, exulent *Laxantia*. V. *Clysmata* irritatione suâ Malum facilè exasperant. Conveniunt igitur solùm. 1. In *benignâ*, ubi eluendæ sordes. 2. Ubi temperanda acrimonia. 3. Ubi necessaria est consolidatio. 4. Quando tenuia superiora & pylorus, nimis afflicta, revulsorio stimulo liberanda. VI. Semper habenda est ratio Stomachi, unde *Vinum* v. gr. *rubrum* bonæ notæ, præsertim in juncto Vomitu, non nocet, licet acoris ratione non nihil suspectum videatur. VII. *Venæ sectio* omnino exulet. VIII. *Adstringentia*, ut talia, nocent: siquidem non relaxata, sed irritata sunt Intestina. Inprimis nocentissima sunt intempestivè n. e. ante sudorifera in *malignâ*, & ante *laxativa* in *benignâ* exhibita. IX. Si tantillum refrigerentur extrema, præsertim pedes; item si potus non calidus ingeratur, tormina & acerbiores superveniunt dolores. Unde calor,

lor, & juscula decoctionis gallinarum, sunt maximè proficua. X. Quies, & jectigationis absentia, maximæ utilitatis est.

Inter specifica, acre dysentericum corrigentia, imprimis se offerunt *Priapus Cervi, Tauri, & præsertim Ceti*. Usurpantur, vel exsiccati in *pulveris* formâ ad zi. in jusculo calido aliquoties propinati; vel in formâ *Decocti*, tam pro potu & remediorum vehiculo, quàm pro *Emulsionum* liquore. Pertinet huc *Gelatina C.C. recens*, in *potu* ordinario vel *Julepis* propinanda. Quin & ex *Priapis*, qui sunt concretum quasi medium inter cartilagineas & ossa, paratur *Gelatina*. *Ossa & Cornua animalium*, usta vel non usta, conveniunt. *Rasura Cranii humani* ad zi. velejusdem *Usnea* ad gr. xv. nobilissimum habetur *antidysentericum*. Item *Dens Hippopotami* vel *Unicornu verum* ad 3ß. *Sanguis Leporis* aut *Agni* sub pavore mortis jugulati, exsiccatus & propinatus à 3ß. ad zi. cum *Syr. Cydon.* & *Lap. Hæmat.* specificum est. In *Dysenteria epidemica maligna* *Hepar Serpentum & Viperarum* ritè exsiccatum & pulverisatum, à gr. xv. ad zi. propinatur. In *Dysenteria acri* cum *Bile porraceâ* aut æruginosâ conveniunt *Cryſtalli pptæ.* *Ungula equina exsiccata*, aut cum *Butyro frixa* & deinde *pulverisata*, ad zi. nobilissimum habetur specificum. Quoad *Hepata Ran. virid.* sit fides penes Authores. *Pauper culis* commendatur *Album græcum*. *Uva quercina*, vel in ejus defectu *Viscus* aut *Fungus quercinus* specificum est. Item *Pulvis Granorum Actes* ex *succo Bacc. Sambuc.* cum *Farina secalina* bis in fornace ad durtiæ cocto, deinde pulverisato; pulvere dein secundâ ut & tertiâ vice cum *succo Sambuci* in panem formato, & cocto; & tandem massæ pulverisatæ addendo *sang. Lepor. crud. Priap. Cet. & Suc. Gran. Sambuc.* quæ massa denuo in Clibano coquatur & pulverisetur. Dosis 3ß. inspergatur *Pani toſto* *Vino intincto*. *Cydonium matu-*

rum excavatum cum Cera & Gum. arab. repletum, aſſatum & comestum, etiam specificum est. Item Aqua ſuberina, Pulvis Suberis combusti, Pulvis & Decoctum Tormentillæ, Roob Sorbitorminalis, vel aucupariæ, Unicornu fossile, & Terra Vitriol. dulc. ex Vitriolo martiali desumpta, quibusvis martialibus longè præferenda. Martialia quidem acidum saturant, ubi ab acido malum oritur; sed in Dysenteria contagiosâ aut malignâ minus conveniunt. Sulphur hujusque flores sunt præstantes, Saccharum Saturni & Alumen crudum in Vino rubro vel Lactè vaccino profunt. Tandem Opium nunquam negligatur. Hinc Theriaca, Mithridat. Diascord. Laudana, & Trochisci de Carabe, admodum conveniunt. Pro optimo omnium specifico, & tantum non certissimo Remedio extollitur hodie Radix illa exotica, Ipecacuana dicta, per superiora & inferiora purgans, ad grana 20. 25. vel 30. pro dosi exhibita, ac quotidie sed fractâ magis ac magis dosi reiterata. Verum hoc Remedium, ut in Castris Militum fortè egregium effectum præstare deprehensum sit, in Civitatibus tamen, apud delicatioris texturæ homines non æquè operari feliciter consuevit.

℞ Decoct. Priap. Cerv. ℥i. Gelat. C.C. ℥i. Aq. Cinnam. cydoniat. 3vi. f. Julepus.

℞ Terra sigill. ℥i℔. C.C. f. igne Ras. Priap. Cerv. an. ℥i. Pulv. rad. Tormentill. Coral. rub. ppt. an. 3iii. M. f. Pulvis. Dosis 3i.

℞ Pulv. Hepat. Viperar. ℥ii. Extract. Tormentill. 3℔. Laud. opiat. gr. ii. M. pro 2 dos. in Dysenteria maligna.

℞ Aq. Plantag. 3ii. Aq. Cinnamom. 3℔. Diascord. Fracast. 3i. Trochisc. de Carabe ℥ii. Lap. Hæmat. 3i. Syr. Card. ben. 3℔. M. sumatur cochleatim.

Hæc ferè sunt Specifica. Progredior ad ea, quæ communiter usurpantur, adstringentia nempe, absorbentia, temperantia, & vulneraria. Inter dicta magis usitata sunt

sunt *Plantago*, *Pimpinella sanguisorba*, *Lysimachia*, *Fol. Quercus*, *Bursa Pastoris*, *Millefolium*, *Consolida major*, *Nymphæa*, *Bistorta*, *Rosæ rubræ*, *Balaustia*; flores *Papav. Rhæad. Bellid. Hyperic. Sem. Papav. & Plantag. Cydonea*, *Mespila*, *Spongia Cynosbat. Nuxmosch. &c.* *Mentha cum Absinth.* in fine mirè ventriculum roborant. Unde horum *succus* benè depuratus, & *Syrup. Absinth.* cum *Aq. Cinnam.* post esum Fructuum horæorum valdè conveniunt. Hinc *Essentia & Syrupus Symphyti*, *Tinct. Sulph. Vitriol. Tinct. Lap. Hæmat. Crocus Martis adstringens*, *Succinum*, *Bolus Armenas*, *Terra sigillata*, *Tinctura antiphthisica*, *Thus*, *Os Sepiæ*, æstimantur. Præcæteris convenit *Lac*, inprimis serosius, postea ipsum *Lac*, sed *chalybeatum*, vel addita *zi. Stercoris canini* singulis haustibus. Incoqui etiam possunt *Rad. Symphyt. vel Tormentill. vel si ipsum Lac solitarium incommodum videatur*, addatur dimidia quantitas *Aquæ communis* vel cujusdam aliûs appropriatæ.

Si in principio laxandum, *Rhabarbarum* solum tutum est, utpote quod vim habet anodynâ. Sed aut præmittendum, aut simul jungendum, aut subjungendum *Opiatum*. *Laxantia* commodius mane, *opiata* verò sub noctem dantur, quia rarò de die agunt; & *Dysenteria* circa noctem ordinariò exasperatur.

℞ *Diascord. Fracast. ʒß. Rhabarb. pulv. ʒi. cum s. q. Syr. de Ros. sicc. f. Bolus.*

℞ *Rhabarb. elect. ʒij. Rosar. rubr. p. iv. Infund. in s. q. Seri lactis, colatur. ʒii. vel iii. add. Syr. de Ros. sicc. ʒiii. vel iv.* Usurpetur hauriendo aliquot dosibus.

Fit interdum, ut *Dysenterici* patiantur dolorem gravativum sub umbilico, quasi materia quædam ibidem incuneata hæreret, propter suppressos per opiata secessus; quod tamen non est, quin potius ex continuato *Intestinorum Spasmo* originem ducit. Unde *externè lenientia*, item *later calefactus* Abdomini applicatus, dolorem illum sistunt.

Istis

Istis hæcenus recensitis legitimâ methodo usurpatis, quando mitigatum est malum, pro restituendis Intestinis indeclinatione Morbi conveniunt *Vulneraria*, quæ inter eminet *Bals. Peruvianus*, *Vomitum* Dysentericis molestum sistens, & Intestinis læsis mirè conducens, vel in formâ *pulv.* cum *Sacch.* & *Coral.* vel in *Vitello ovi* dissolutus ad 3ß. Additur simul quandoque *Clysteribus*. Conducit etiam *Potio vulneraria* sequens:

℞. *Herb. Heder. terrestr. m. ii. Alchym. Plantag. an. m. i. Summit. Hyper. florent. p. iv. Ras. C. C. 3iß. Coq. in s. q. Aquæ simpl. Colaturæ tibi. adde Syrup. Coral. de Sympbit. Fernel. an. 3i. Detur ad Vitr. Capiatur subinde haustus cum 6. vel 8. gutt. Bals. Sulph. terebinth.*

Inter externa eminent *Clysmata* acrimoniam temperantia, ex *Lacte Decoctionis flor. Chamom. & Capit. Papav. aut Rad. Symphyt. cum Theriaca aut Sevo hircino* dissolutis; speciatim *Clysmata terebinthinata*. Conducunt etiam *Clysmata consolidantia*, ex *Decocto Herbar. vulnerar. vel Jure aut Succo Cancror. fluviat. cum Balsamo Peruv. & Vitello Ovorum.*

Inter externè applicanda, *adstringentia* non penetrant, adeoque nullius sunt usus. Conveniunt quidem inunctiones *Ventriculi & Stomachi*, ex *Ol. Hyperic. Absinth. Menth. nardin. Nucis moschat. &c.* cum *Ol. destillatis* subinde acuatis, item *Theriaca*. Inter *Fomenta* egregii sunt *Sacculi* ex *fol. Querc. Furfure, Flor. Chamom. & Verbasci*, in *Aceto cocti & calidè applicati*. Porro *Suffitus* egregii fiunt ex *Rasur. C. C. vel Aceto, vel Z. Z. aut Succino*, super laminam ferream ignitam, ano crebrius excepti. *Sympatheticè* curatur *Dysenteria*, si fæces deiciantur super *Caput mort. Vitriol. vel si Persicaria cum Vino decies chalybeato in Cataplasmatibus* formam contusa, juxta *Renes* calidè applicetur, refrigerata dein semel repetatur, & post aliquot horas in fimo equino sepiatur.

C A P. VIII.

De Tenesmo.

Tenesmus est continua cupiditas egerendi per alvum, in qua parum materiæ mucosæ, aut nihil excernitur. Causa est irritatio Intestini recti perquam sensibilis, cujus occasione se contrahit & excretionem urget. Fit hæc irritatio vel *per consensum* in Calculo Renum, propter nervos ex ramulis plexûs mesenterici ad Intestinum derivatos; item in Calculo vesicæ & Partu propinquo, propter pondus incumbens. Vel fit *per Essentiam*, propter mucum acidum in Dysenteria Intestinum stimulantem, aut acriora excreta post purgantia violentiora; quo in casu sæpè etiam particula purgantes resinosa intestino pertinaciùs affixæ, hoc continuè stimulant. Porro Inflammatio, Exulceratio, aut Fistulæ Ani, item Hæmorrhoides cæcæ & Ascarides, Tenesimum frequenter junctum habent.

Prognosis. Prægnanti Abortum minatur. *Per consensum*, est absque periculo. *Per Essentiam*, non rarò Ani procidentiam vel Ulcus sordidum infert.

Cura. Si fiat *per consensum*, Vellicatio Opiatis listatur, & curetur prior Morbus. Sin verò est *per essentiam*, humor acris removeatur, & inde facta excoriatio aut exulceratio mundificetur & denique consolidetur. Hinc conveniunt Clysmata in pauca quantitate, tantum ad ℥ss. injecta.

℞ Flor. Verbasc. m. j. Ros. rubr. m. ss. Lumbric. concis. ℥i. Sem. Psyl. Fœnugræc. an. ℥ii. Coq. in lacte rec. ubi magis dolor leniendus, vel in Sero lactis, ubi materia peccans abstergenda. Colat ℥j. adde Sevi hircin. ℥j. M. F. Clyster pro 2. vicibus. Convenit etiam jus carnis vel capitis Vervece cum aliquot gut. Ol. still. Cera.

Oleum

Oleum Cerae destill. egregiè abstergit & consolidat; cui substituitur *Bals. Peruv.* Præ cæteris *Decoctum Verbasci* in *Lacte* cum Spongiâ & Linteis multiplicatis applicatum commendatur. Item *Decoct. fol. Querc.* cum *Furfure* & *Aqua chalybeatâ*, tam cum spongiis quàm in forma Sacculi admota. Item suffitus ano excepti ex *Aceto* ferventi lateri affuso, vel *Thure* & *Pice* super Carbones vivos projectis; vel *Aceto* & *Aqua* decoctionis *Sabinæ* lateri infusis. Quoad *Suppositoria* cum *Opio* instructa, vereor ne Intestinum exasperent. In Ano exulcerato conveniunt *Inunctiones* ex *Ol. Ros.* & *Lumbric. terrestr.* probè in mortario plumbeo agitatis, vel etiam cum *solutione Lithargyr.* in *Aceto* in *Linimenti* formam subactis, uti & *Suppositoria* ex *Sevo hircino* cum *pulv. Thur. Tutia* & similibus, quæ *Unguento diapomphol.* aut de *Ceruss. camphorat.* illinantur; vel *Unguenta* ipsa cum tantillo *Terr. Vitriol. dulc.* applicata.

Si adsit *Ani pruritus*, expertus est fons ex *Aq. Plantag.* in qua modicum *Aluminis* decoctum fuerit. Vel *R. Tragacanth. Sulph. citr. Litarg. an. 3j.* cum *Aceto*, adjecto pauco *Ol. Ros. F. Linimentum.* In *Dolore Ani* ex charta piperata, &c. prodest fons lactis, additâ paucâ *Aquâ Rosarum.*

C A P. IX.

De Fluxu hepatico.

SI excernatur sanguis aquosus, tenuis, loturæ carniū similis absque doloribus, dicitur *Fluxus hepaticus*, ex falsa Veterum hypothese, quod nempe ex defectu sanguificationis in Hepate oriatur.

Diarrhæa hæc cruenta, *Dysenteria* contradistincta, est vel 1. *Hæmorrhoidum internarum fluxus*; vel 2. *Dysenteriam* sequitur propter depauperatam Massam sanguineam

guineam ac nimis hiantia Intestinorum vasa ; vel 3. erit *Hæmorrhagia intestinalis*, easdem cum reliquis Hæmorrhagiis causas agnoscens. In specie acrimonia ferosa sanguinis vasorum orificia perforans ; item suppressio consuetæ sanguinis evacuationis ; item obstructio insignis in Intestina aperiens, fluxum hunc cruentum excitant.

Prognosis. In Senibus rarò curatur. Ad Cachexiam, Hydropem & Tabem disponit.

Cura. Si sit *Hæmorrhoidum apertio*, curatur, in specie per *Tincturam Sulph. Vitriol.* Si sequatur Dysenteriam, eadem est cura quæ Dysenterię levioris. In primis *Decoctum Agrimonie Poterii* specificum est. Conveniunt etiam *Remedia ex Tormetil. Plantag. Sanicul. Coral.* nec negligenda *Opiata*. Si acrimonia ferosa dictum malum induxerit, *Rhabarbarina*, item *Vulneraria & Adstringentia* cum *Opiatis* conducunt. Hinc *Corallia, Trochisci de Carabe, Unicornu fossile*, &c. conveniunt. In progressu conducit sudores provocare *decocto Milii* vel *Rad. Chin. & Sarsapar.* Sed, si Hepar afficiatur, vix unam sudoris guttam emittent. Ad sanguinis dyscrasiam corrigendam multum faciunt *Passulæ. Gelatina C. C.* cum *Aqua Cinnam. parata* à quibusdam laudatur. Huc facit *Foresti* observatio, quod nempe *Diarrhœa cruenta* ex sanguine acriori nata, cum Suppressionione urinæ, curata fuerit hac sola potione, sc.

℞ *Fol. Malv. Viol. an. m. j. Rad. Petrosel. Fœnic. an. ʒj. Hyssop. m. ʒ. Glycirrh. ras. ʒiʒ. Prunor. Damasc. N. xv. Uvar. passar. ʒj. Coque in Cerevisia*, cujus usu aliquandiu continuato Æger sanitati pristinæ restituebatur. Laudat *Faber* usum *Aquæ frigidaæ & Lactucarum* cum *Aceto* multo, præmissa *purgatione ex Extracto Rhabarb. Syr. Coral.* cum *Aqua Cinnam.* sæpius sumpto.

Si ex suppressa sanguinis excretionem, aut Visceris infarctu oriatur, tollendæ sunt hæ Causæ, & instituenda *Venæsectio revulsoria.*

C A P. X.

De Affectibus Hæmorrhoidalibus.

Hæmorrhoides propriè usurpantur de Fluxu sanguinis ex vasis Intestini recti; suntque vel *superiores ac internæ*, quarum arteria ex mesenterica inferiori, vena verò ex ramo splenico Venæ portæ oritur; vel *inferiores & externæ*, quarum arteria ex trunco hypogastrico Arteriæ iliacæ internæ, vena verò ex ramo hypogastrico derivatur. Cum itaque ex iisdem ramis hypogastricis deriventur vasa menstrualia, patet exinde, quare defectus Mensium subinde compensetur per Fluxum hæmorrhoidum.

Differentiæ Affectuum hæmorrhoidalium inprimis sunt attendendæ. Sunt nempe *hæmorrhoides* vel *furentes* seu *cacæ*, propter clausuram insigniter dolentes & tumentes; vel *fluentes* seu *apertæ*: quæ denique existunt vel *spontaneæ*, ex naturæ beneficio, vel non *spontaneæ*; suntque hæ vel *criticæ* vel *morbidæ* sive *symptomaticæ*. Dividuntur etiam *fluentes* in *erraticas* & *periodicas*. Ordinariò materia excreta est sanguis; subinde tamen etiam alius humor, albidus, aquosus, aut mucosus excernitur. Interdum etiam Aqua citrina effluit in Hæmorrhoidibus, quas *vesicales* appellant. Hæmorrhoides *cacæ* sunt incipiens Ani inflammatio. Ordinario ferè insequuntur se mutuo *dolor, tumor, fluxus*. Primò, sanguis propter fibrarum vellicatarum stricturam, & vasorum clausuram stagnat, & in partis porulos intrat, unde tumor, inflammatio & dolor insignis; adeo ut, præsertim in *internis hæmorrhoidibus*, sæpius patiantur animi deliquia, &c. sub sæcum dejectione. *Externæ*, præter dicta symptomata, sessionem & ambulationem molestam reddunt. *Cacæ externæ* interdum ad insignem

gnem magnitudinem foras eminent, & à tumoris varia figura varia fortiuntur nomina, à *verrucis, uvæ, &c.* petita. *Cacæ* nonnunquam in *Ulcus* abeunt, nonnunquam in perfectos *Scirrhus* mutantur. Suntque nunc *benignæ*, nunc *malignæ, cancrøsæ, gangrænøsæ*. *Hæmorrhoides* plerumque *non voluntariæ* sunt, licet consuetudo interdum *voluntarias* reddat.

Causæ sunt vel *internæ* vel *externæ*. *Priores* semper sunt præter naturam, & non nisi Affectibus melancholicis, atq; ab acido vitioso natis obnoxiiis contingere solent. Adest nempe in Sanguine ejusque sero fermentum salinum, quod vellicando loca illa sensilia & fibras nerveas stringendo, clausuram, stagnationem, tumorem, dolorem, ac tandem fluxum infert. Unde *Ægrorum* color faciei semper ad viridem declinat. *Causæ externæ* sunt equitatio aut vectio laborosior, conatus in Partu difficilior, sanguinis circulum circa dicta loca inhibens. Utut *Hæmorrhoides* talia non inducant, nisi in iis, qui ad melancholica pathemata proclives sunt, aut in Mulieribus, quæ crebrius pariunt, præsertim in ultimis gravidationis mensibus. *Purgantia resinosa*, imprimis *Aloe*, non rarò *Hæmorrhoides* excitant, partim quia particulæ resinosæ, Intestino agglutinatæ, illud stimulant, partim quia humores acres evacuati dolores excitare solent. Nimia etiam sanguinis commotio, ex iracundia, motione forti, cursu, saltatione, & quæcunque habituales alias sanguinis evacuationes inducerent, similiter *Hæmorrhoides* in prædispositis excitant.

Prognosis. *Hæmorrhoides criticæ*, non nimie fluentes, Maniam, Melancholiam, Scorbutum, Tumores viscerum, Arthritidem, &c. levant; *suppressæ* verò morbos exasperant. Menstruationis loco sunt salutares. Si nimix sint, Hydropem, Tabem, ad Venerem impotentiam, debilitatem, &c. inducunt. Si supprimatur *Fluxus*, simpliciter vasa stringendo, sine fermenti interni cor-

Unable to display this page

nebunt. Inter aperientia interna eminent *Aloe*, *Elixir propriet.* *Myrrha*, & *resinosa Purgantia*.

Inter *Remedia Hæmorrhoides claudentia*, conducunt internè *Rhabarb.* *Myrobalani*, ac præ cæteris *Tamarindi*. Item *Conserv. fol. Querc.* *Syr. de Ros. sic.* *Syr. & Succus Portulacæ.* *Succus Urticæ maj.* ad ʒij. *Succus & Syr. stercoris asinini*, *Decoctum Sanguisorbæ*, *Dens Hippopotami præp.* *Trochisci de Carabe*, ac inprimis *Pill. de Bdellio* ad ʒj. *Martialia*, quò pertinent *Hæmatites*, & *Opiata*, quo pertinet *Theriaca*, satis nota sunt. Externè *Fluxum* sistunt & *Ulceras* sanant *Crepitus Lupi* siccatus; item *Fuligo furni* conquassata cum *Album. ovi*, & applicata cum *Telis aranearum*; *Pulvis sanguinis* recenter excreti & exsiccati; *Pinguedo stillans* ex *Anguilla* dum affatur; *Pulvis* ex *Mumia* & *Subere ustis*; *Linimentum* ex *Terr. Vitriol. dulc.* ritè edulcoratâ, & *succo Plantaginis*; *Unguentum de Tutia* cum cinere *Ostrearum* subactum; *Annulus* ex *dente Hippopot.* pollicis pedum applicatus; *Pulveres sympathetici*, ac inprimis suffitus ex *Bdellio*. *Venæsectio* in brachio non necessaria est, nisi suppressâ solenni aliquâ *Sanguinis* evacuatione.

Cæcarum dolorem sistunt, easque discutiunt *Lac*, *Opiata*, *Fotus* ex *decocto fol. Hyoscyami* in *Lacte chalybeato*: specificè autem *Oleum* ex infusione *Pomor. Momordicæ* in *Oleo comm.* vel *Amygd. dulc.* Hinc *Oleum Olivarum* ex infusione *florum Verbasci*, *Fotus* vel *Cataplasmata* ex *flor. Verbasci* & *Sambuci* cum *sem. Hyoscyami* in *Lacte coctis*. *Primarium specificum* contra *Fluorem Hæmorrhoidum* est *Linaria*, & quidem tam ejus *Oleum* & *Unguentum*, quàm *sacculus* ex *Linar.* & *flor. Chamom.* in *Lacte coctis*, vel;

℞ *Ung. de Linar.* ʒj. *Ol. Hyoscyami express.* ʒij. *Sacchari saturni* (in ardore) ʒss. *M. pro Linimento.*

Egregium in *Hæmorrhoidibus cæcis* est *Linimentum* ex *baccis Herbæ Parid.* in *Oleo* cum modico *Vini coctis*.

Ajelli & Scarabæi stercorearum, in *Oleo Lini* cocti dant *Linimentum*, quod *Hæmorrhoidibus* externis commodè illinitur, in *internis* verò in forma *Glandis* immittitur. Idem dicendum de *Millepedibus* in *Oleo Nucis moschatæ* expresso coctis vel digestis. Si ingens sit ardor cum dolore, certissimum remedium est *Suber ustus* cum *Oleo Rapistri* & succo *Sedi maj.* mistus; idque in mortario plumbeo, si *Inflammatio* adsit. Conducunt etiam *Mucilag. sem. Psyl. Cydon. Lini*, &c. continent enim in se *Sal volat.* ipsius concreti; quibus in ardore commodè adduntur *succus Portulacæ*, *Saccharum Saturni* & *Camphora*, quæ etiam ad ʒss . cum *Aquæ Ros. ʒi.* subacta convenit. Laudantur etiam facculi ex *Glandibus* contusis & *fol. Quercus* in *Aceto* coctis. *Scrophulariæ* radix Autumno collecta *Lumbis* applicata *Hæmorrhoides fluentes* sistit, *dolentes* dissolvit. Recens contusa dat *Unguentum*, quod cum *Butyro recenti* in olla per 15 dies in cellâ repositum, dein liquefacto sensim *Butyro* lento igne expressum, egregium evadit *Linimentum* contra *Hæmorrhoides*. *Scrophulariæ* radix femori alligata, *Infusum* aut *Decoctum Radicis & Foliorum* pro potu ordinario, & *folia* minutim concisa cum *Butyro* comesta, omnem absolvunt paginam. Huic succedit *Crassula maj.* seu *Sedum Telephium* pro usu interno & externo. Ejus folia primo Vere turgentia contusa cum *Oleo Ros.* cocta, egregium reddunt *Linimentum*: *Radix Lumbis* applicata convenit in *cæcis*: *Cerevisia* etiam macerationis *Rad. Scrophul. & Crassul. maj.* mane & vesperi oblata confert. *Chelidonium minus* ficcatum & *Cerevisiæ* infusum, omne *Hæmorrhoidum* vitium curat. *Succus* ejus expressus externè idem præstat. *Aqua* ejus destillata eos curavit, qui ex nimio *Hæmorrhoidum* profluvio fere *Hydropici* facti sunt. *Tusa Planta*, & oleo incocta ad *dolentes & tumentes* prodest. *Flores & Herba* mane commodè comeduntur. Hinc alii recipiunt *Pulverem radicis*

dicis Scrophul. Chelid. min. an ʒiʒ. cum Ol. Verbasci fiat Linimentum. Hisce tandem addatur, quod pro usu interno ad sedandum dolorem & absumiendas *Hæmorrhoides* proficuum est, decoctum *Millefolii totius*, pulvis item *Millefolii & Tormentillæ*. Quod si dolor, *Hæmorrhoidum chronicus* evadat, speciatim post Mensium emanationem, egregiè convenit *Fonticulus* in *Tibia*. Optimè notat *Wedelius*, Unguenta non semper conferre, quia Venarum capacitatem augent, transpirationem inhihent & ardorem exasperant.

SECT. IX.

*De variis Intestinorum Doloribus; Inprimis de
Dolore colico.*

QUandoque Intestina præternaturales patiuntur dolores, *Tormina* dictos, à torquendo, quòd circumvolvi videantur. Proveniunt ferè omnes hi dolores à Spasmodis Intestinorum convulsivis, unde & ordinario penè alvus suppressa est, ex impedito nempe motu peristaltico naturali.

Differunt Dolores intestinales, inprimis ratione *Partis affectæ*. Dum afficiuntur tenuia, *Jejunum & Ilium*, vocatur propriè *Dolor Iliacus*, qui propter situm Intestini, in, circa, & infra Umbilicum percipitur. Quando in Intestino crasso, *Colo*, situs est dolor, sequitur ductum ipsius intestini *Coli*, superiorem & anteriorem abdominis partem circuli instar ambiens, usque ad Umbilicum, imò interdum usque ad Vesicam se extendens. Ad Partem affectam pertinet & locus doloris, ratione cujus dolor est vel *hypochondriacus*, vel *umbilicalis*, vel *lumbaris*. *Lumbaris* est nunc *nephriticus*, nunc *mesentericus*, nunc *pancreaticus*, nunc *intestinalis*. Do-

lor *Hypochondriacus*, qui in *Hypochondrio* sinistro percipitur, *Lien* adscribi nequit, quia *punctorius* est & *terebrans*, quandoque cum tumore ad tactum renitente; *Lien* autem per se minus sensibilis, vix potest habere dolorem, nisi gravativum aut tensivum ab infarctu nimio enatum; præterea cum in profundo situs sit, ad tactum intumescere nequit. Situs est itaque *punctorius* hic dolor in *Intestinis*, partim quidem in *Jejuno*, sed ut plurimum in *Colo*. In angulo *Jejuni*, ubi *Lumbis* & *Mesenterio* assurgens contorquetur in Abdominis medullum, sæpe latent Flatus, vel ut plurimum mucilago acida, quæ dolorem acerbum in profundo *Hypochondrii* sinistri inducit. Verum mucilago hæc acida & flatus frequentius in *Colo* observantur, ubi dolores plerumque siti sunt. Dolores *punctorii* in *Hypochondria* dextro non sunt ex *Hepate* sed ex *Intestino*. Dolor *lumbaris nephritico* similis, in *Duodeno* circa principium *Jejuni* subinde oritur. *Pancreas* transversim lumbis incumbens, obscurum & profundum dolorem subinde infert. *Mesenterium Lumborum* *Vertebris* annexum, subinde lancinantem circa *Lumbos* dolorem excitat.

Omnis *Intestinatorum* dolor in genere *Colica* appellari solet. Est autem hæc vel *humorosa*, vel *convulsiva*. *Humorosa* oritur à mucilagine viscidâ & acidâ hærente in *Intestino*, inprimis in *Colo*, sub *Hypochondriis*, in cujus cellulis aptum invenit diversorium. Et hic dolor est iste, qui *Hypochondriacos* non rarò vexat, existitque nunc *fixus* & *terebrans*, quando scil. *Intestina* uno quodam loco perterebrari videntur; nunc *distendens* & *disrumpens*, qui frequentius oritur à flatibus, ortis ex materiâ viscidâ, per fermentationem vitiosam ab acido productam; quibuscum concurrit *Spasmus* flatibus exitum intercipientis: nunc *gravis* seu *contundens*, ortus ex pituitâ vitreâ seu mucosâ viscido non acri: nunc *rodens*, qui à falso est acri, muriatico & velli cante: nunc deni-

denique *pulsans*, ex Arteriarum spasmō, aut inflammatione quādam proveniens.

Colica convulsiva, cum contorsionis aut vagæ lancinationis in abdomine sensu, à Convulsionibus, sine humorum interventu, oritur. Estque vel *accidentalis*, à causā externā & per consensum frequentius excitata, ut in *Nephriticis* & *Parturientibus*; vel *habitualis* radicatam causam in corpore habens, ut in *Doloribus scorbuticis*, *hystericis*, & post *Febres intermittentes* malè curatas. *Colica* hæc *convulsiva* sæpè conjuncta est cum *Doloribus nephriticis*, oritur enim non à vitio contentorum in Intestinis, sed à plexibus Mesenterii nerveis irritatis, qui diffundunt ramos ad Intestina, Renes, & Stomachum: unde dolor renalis, per Nervum Renum plexui radicali communicatus, Intestinorum ramos similiter infestat. Hujus generis est *Suffocatio hystERICA*, seu *Tormina* ex Convulsionibus Mesenterii & plexuum nervosorum, Contracturam Faucium inducentibus. Similiter *Tormina* graviora insequuntur *Convulsiones Mesenterii & Intestinorum*, quæ sub difficili Mensium fluxu & post Partum eveniunt. Pertinent huc etiam Dolores Morbis diuturnis malè curatis supervenientes, qui videntur oriri ex metastasi fermenti morboſi, irritantis glandulas & nervos Mesenterii. Accedit *Dolor Abdominis scorbuticus* contumacissimus, qui ex Convulsionibus Intestinorum & Mesenterii indubiè oritur; inchoatque ordinariè in dorso, ubi annectitur Mesenterium, pergens interiora versùs usque ad Umbilicum. In tali *Colicâ* sæpe podex pertinacissimè clauditur, propter spasmum Intestini recti, ita ut nihil intromitti possit. Non rarò etiam Umbilicus introrsum retrahitur, propter Convulsiones, quibus Umbilicus, & forsan ipsum Peritonæum afficitur. Vagus est hic dolor, nunc Abdomen nunc Artus occupans.

Symptomata omnis *Colicæ* sunt, nunc ardor & æstus,

vel universum corpus occupans, propter impetum spirituum & sanguinis à dolore ortum; vel sub Hypochondrio dextro, ubi inseritur Ductus pancreaticus & cholidochus in Duodenum, perceptibilis, propter Bilem acriorem cum Succo pancreatico acidiori effervescentem, sicut ex confusione Spiritus Vitrioli & Olei Terebinth. intensus ardor oritur. Nunc adest Algor in Abdomine perceptibilis, ex Succo pancreatico austero, Bili paucæ aut inertis occurrente ortus: estque non tam positivum frigus, quàm frigoris quasi sensus ex Spasms membranarum ab acido vellicatarum. Colicam convulsivam comitatur Vomitus; minùs humorosam, nisi Intestina tenuia magis affligantur; vel assumpta in Ventriculo malum induxerint, vel Colon malè affectum Ventriculum, cui substernitur, irritet. Alvus adstricta in Colicâ convulsivâ frequens est, ubi & Alvi solutio parum prodest; secus autem in humorosâ.

Causæ Colicæ humorosæ sunt variæ: nunc assumpta vitiosa, vel vitiosè digesta; nunc ad Intestina ex Pancreate derivatum acidum austerrum. Crebriores oriuntur Colicæ à flatibus, stercoribus induratis, in Intestinorum cellulis commorantibus; comestis Fructibus horæis fermentescibilibus, Cerevisiâ novellâ, assumptis pinguibus, superingesto potu frigido vel acidulo. Bilis sale vol. temperante gaudens, per se Colicam non inducit, nisi porracea vel æruginosa sit. *Purgantia* Intestina stimulando, & humores commovendo, *Tormina* excitant; omnia item alimenta difficulter digestibilia, præsertim si superveniat Abdominis nimia refrigeratio; acescunt enim, & in mucilaginem viscidam abeunt. Hypochondriaci *Tormina* sæpè patiuntur propter excessum acidi, cum cruditate materiæ viscidæ. Ictericis defectus Bilis idem præstat. In Lue gallicâ acidum specificum *Tormina* infert; quæ nullis nisi mer-

mercurialibus Unguentis succumbunt. Faciunt huc deglutiti nummi aurei, calculi in Colicis repetiti, & Vermes. Accedunt Inflammatio Intestinorum, eorum à Dyfenteriâ conglutinatio, obstructio occulta meatus cholidochi, Calculus in Vesicâ biliaria Intestinum atterens, & pituita in externa Intestinorum superficie hærens.

Causa Colicæ convulsivæ pariter est acidum, sed in plexibus nerveis Mesenterii, vicinisque locis membranosis, sive cum nutrimento, sive cum vehiculo lymphæ, ut in Scorbuticis & Hystericis, depositum. Sæpè etiam Abscessus in glandulis Mesenterii & Pancreate Tormina Abdominis inferunt.

Prognosis. Colica ex se leve quidem malum, ratione tamen adjunctorum interdum lethalis est: Humorosa benignior est convulsivâ, cui non rarò Epilepsiæ, Pareses, Cephalalgia & Mania superveniunt.

Cura. In *Paroxysmo*. 1. Sensus dolorosus opiatissendus. 2. In humorosâ, causâ materialis corrigenda & per alvum educenda. 3. In convulsivâ, appropriata nervina, in specie, Salia vol. oleosa opiatisscenda sunt. Pro his scopis obtinendis observetur 1. Clysmata sæpius prodesse, magis tamen, quando in Intestinis crassis hæret malum, vel quando Ventriculus afflictus stimulo revulsorio indiget. Si alvus pertinaciter adstringatur, & fomes hæreat in Intestinis crassis in Colicâ humorosâ, usurpantur acrius stimulantia, præsertim si purgantibus non respondeat alvus. Si malum hæreat in Intestinis tenuibus, præferuntur laxantia per os. Si Clysteribus acrioribus malum non mitigetur, iis ulterius non insistendum. In Colicâ convulsivâ præsertim nephriticâ, *Clysteres anodynii*, inprimis *terebinthinati*, multum præstant, v. g. *℞ Urin. human. ℥j. Terebinth. Vitel. ov. solut. ʒiʒ. m.* Ubi flatus adsunt, *Clysmata ex Urinâ pueri* valdè proficua sunt, qui-

Unable to display this page

turitio, ut *Pilulæ* deglutiri nequeant; quo in casu dari potest *anodynum*, subjungendo *catarthicum* paucis post horis, ita ut ab *opiato* non vincatur. Finitâ *Catarthici* operatione solenne est, *Anodynum* ingerere, inprimis ex *Essentia Opii*, *Laud. hyster. Syr. Papav. Theriaca*, &c. Pro exemplo *Opii* cum *purgantibus* misti. *℞ Aloes succotr.* vel *Pill. Aloëphang.* 3℔. *Opii*, *Croci*, an. gr. ii. vel pro *Croco* ponatur *Castoreum* F. *Pilul. n. xv.* pro dosi.

4. In omni *Colicâ* cautissimè fugiendum est frigus, præsertim *Ventriculi* & *Pedum*. Unde *Potus* sit semper *calidus*. Et si recepta sit noxa ab aurâ frigidâ, haustus bonus *Aq. Vitæ Juniper.* optimè convenit. *Potus Aquæ* multâ nive *refrigeratæ*, apud *Septalium*, per accidens sanavit, *Spasmos* nempe *Intestinorum* relaxando. Sed non sine periculo tamen quis imitaretur.

5. Si alvo relaxatâ *Dolores* persistant, quod in *Convulsivâ* sæpius accidit, adhibenda sunt *appropriata*, *Flatus res solventia*, *acidum temperantia*, *Ventriculo* & *Intestinis* grata; & hinc etiam *hysterica*.

Appropriata plus minus *aromatica* contra *Dolorem Colicum*, sunt inprimis *Veronica*, ejusque cum *Myrrha* in *Vino* decoctum: *Chamomilla*, ejusque *Florum* in *Aq.* vel *Cerevis.* decoctum, quod in *Colica convulsivâ* calidè haustum, est instar omnium; hinc & ejus *Aqua* & *Oleum dest. saphyrinum*, ad aliquot guttas haustum: *Sclaræa*, hujusque *Decoctum*, *Essentia*, vel *Spir.* sæpius abstractus, in *Colicâ Virorum*, & *Hysterica Mulierum*: *Helenii Radix* cum *Vino* decocta: *Allium*, in jusculo nempe calido & oleo cum parte dimidiâ *Vini*: *Cortices Aurant.* quorum *Pulvis*, *Essentia*, & *Ol. destill.* potentissimè *acida* quæcunque temperat. *Absinthium* decoctum, vel minutim dissectum cum *Saccharo*, præsertim in *Colicis peregrinantium*, & illis ex *Febrium* reliquiis ortis: *Gentianæ* pulvis ad ʒi. si alvus sit aperta: *Semina* 4. cal. maj. in *Vino* ebullita & hausta, quæ *acidum* hostile

hostile spasmos & duritiem inducens egregiè corrigunt : *Zedoaria* in substantia, *Tincturâ*, & *Extracto*, carminativum egregium, si alvus aperta sit : *Fuligo* pulverifata cum *Aceto dest.* calidè hausta, item ejus *Spiritus urinosus*: *Olea destillata Angelicæ*, *Sem. 4. frig.* & *Ol. baccar. Laur. per express. cum Vino factum*, ad aliquot guttas: *Castoreum*, non solum ubi adest pituita viscida, sed in *Colicâ* etiam *convulsivâ*, *hystericâ* aut *scorbuticâ*, inprimis cum *Salibz volat.* Item in forma *Tincturæ* cum *Tinctura Tartari* acriori, vel *Spir. Salis ammoniaci urinoso* paratæ, ad ʒj. cum *Essentia Opii* sociatæ ; vel in forma *Extracti* cum *Theriaca* & *Laud. opiat.* vel cum *Ol. destil.* *Succini* in *Pill. redacti* : *Mandibulæ Lucii piscis*, *Unicornu præp.* aliæque partes Animalium duræ acidum absorbentes : In specie *Stercus Lupi* ad ʒi. contra *Colicam* quamcunque decantatissimum : *Stercus equinum* recens ex *Equo avenâ pasto*, ejusque *Succus* cum vehiculo calidè propinatus, nobile remedium, inprimis in *Convulsivâ* : *Succus Stercoris columbini* cum *Lacte expressus* : *Aurium humanarum sordes* cum vehiculo calido : *Pulvis Testicul. equin.* cum paucis *Croco* in *Aq. Lil. alb.* ad ʒß. vel ʒi. cum ʒß. *sem. Anisi* : Et tandem *flor. Sulph.* ad ʒß. in *Vino calido*. Inter præparata eminent *Syr. de Alth.* ubi temperandum ; *Syr. cort. Aurant. Papaveris*, &c. Species *Diacum. Diacalaminth. Diagalang. Diapiper. Diasulph.* *Salia volatilia*, inprimis *Spir. carminat. de tribus* in *Colicâ* flatulentâ *hypochondriacâ*; *Liquor C. C. succinatus* in *hystericâ convulsivâ*; *Spir. Nitri dulcificatus* cum *Spir.* quodam *vegetabili carminat.* ad ʒi. in vehiculo calido, ubi *phlogoses* adsunt. Ex his variæ fiunt præscriptiones, v. g. in quavis *Colica*.

℞ *Aq. Chamom. ʒiiii. Spir. Theriac. ʒii. Laud. opiat. gr. iii. Syr. cort. Aurant. ʒß. Misc.* Capiatur cochleatim.

℞ *Aq. Menth. Chamom. an. ʒiß. Aq. carminat. (statim describendæ) ʒvi. Elix. menth. ʒß. m.* Cap. cochleatim in
Colica

Colica flatulentâ humorosâ, expectando, si possibile, aliqualem sudorem. Si adsit æstuatio febrilis, adde *Spirit. Nitri dulcis anticol.* ʒii.

℞ *Ol. destill. Carvi, Cumin. Angel. Chamom. an. gut. vi. Sacchar. albiſſ. ʒij. m. F. Elæosacch. vel* ℞ *Flor. Sulph. ʒii. Mandib. Luc. piscis ʒi. m. F. Pulvis. Dosis ʒi. cum ſ. q. Laud. Op. in Colica alia humoral.*

℞ *Aq. Menth. Chamom. Veron. an. ʒj. Essent. Castor. ʒiij. Liqueor. C. C. succin. vel Spir. Salis ammoniaci ʒiſ. Essent. Op. ʒj. Syr. Cort. Aurant. m. in Colica convulsiva. Quibus inimica sunt Volatilia, utantur seq.*

℞ *Aq. flor. Scambuc. Chamom. an. ʒiſ. Essent. Castor. ʒiſ. Unicorn. ver. ʒj. Mandib. Luc. piscis ʒſ. Sal. volat. C. C. gr. vi. Syr. Artemis. ʒiij. m. Sequitur Spir. & Aq. carminat. anticolica.*

℞ *Flor. Chamom. Rom. Sambuc. Fol. Menth. Rut. sicc. an. m. iij. Bacc. Junip. recent. ʒiijſ. Bacc. Laur. excort. ʒvi. Sem. Cum. ʒj. Sem. Anis. Fænic. an. ʒſ. Cal. aromat. ʒiſ. Flav. Cort. Aurant. ʒiij. Cinnam. acuti ʒvi. Zedoar. ʒiij. Pulveriscentur omnia tenuissimè, adspargantur Spirit. Nitr. rectif. ʒvi. Infundantur Spir. Vini non adeo exactè rectificato; stent per 12. horas in M. B. Digerantur lento igne, vase benè munito; tandem destillentur ex arena vel cineribus per alembicum lentè, ut caveatur Empyreuma. Dos. cochl. i. vel ii.*

Externè illinitur Umbilicus *Oleis Aneth. Chamom. rutac. laurin.* Item *Ol. dest. Laur. Junip. Rut. Cort. Aurant. Mac. &c.* cum Castoreo, imponendo desuper laterem calefactum. Nobile in *Colica convulsiva* est *Galbanetum Paracelsi*, vel ejus loco *Ol. Saponis ex Saponè in Spir. vin. soluto & cum Calce viva cohobato*; item *Ol. Succ. cum Ol. Spic. mistum*; item *Zibet. cum Ol. N. M. expr. & Ol. dest. macis.* item *Bals. apoplect. cum Ol. dest. Macis.* Conducit etiam *Empl. ex Tacamah. aut Caran. vel Linim. ex Galbani in Aq. vitæ solut. ʒii. Ol. Chamom. Rutæ. an. ʒſ. Croci g. vi. Misce.*

SECT.

S E C T. X.

De Situ Intestinorum mutato.

C A P. I.

De Hernia.

Intestina à Mesenterio interius collecta, & à Vertebrae lumborum suspensa, naturaliter in Peritonæo, veluti bursâ, continentur. Si verò hæc bursa laxetur aut rumpatur, prolabuntur Intestina cum tumore, qui *Hernia* audit. Prolabuntur autem nunc sola, nunc junctim cum Omento, nunc denique Omentum solum prolabitur. Intestina crassa tam firmiter lumbis & hypochondriis anectuntur, ut *Herniam* non patiantur. Sola utique tenuia huic malo obnoxia sunt. Contingit *Hernia* plerumque in processibus Peritonæi, per quas in Scrotum descendunt Vasa spermatica; estque vel *inguinalis* seu *incompleta*, quando in Inguina solum, vel *scrotalis* & *completa*, quando in Scrotum descendunt Intestina. Post hos processus est Umbilicus, ubi facile laxatur aut rumpitur Peritonæi membrana fibrosa. Cæterum præter loca hæc magis ordinaria, sunt & alia ubi *Herniæ* oriuntur, quæ ab imperitis tanquam Abscessus tractantur. Unde observatæ fuerunt *Herniæ*, ex rupto Peritoneo in parte musculosâ femoris, prope spinam dorsi, infra cartilaginem ensiformem, &c.

Causæ sunt, quæcunque laxant, dilatant aut rumpunt Peritonæum. In rupturâ Peritonæi subsistunt plerumque Intestina intra musculorum confinia, quæ aliàs per dilatatum Peritonæum, tanquam per demonstrata vestigia, in Scrotum descenderent. *Causæ* hæc plerumque sunt *externæ* v.g. Motus nimius, clamor nimius, præsertim in Infantibus; Tussis, Sternutatio & Vomitus

tus nimia ; Partus difficilis præcipuè in *Omphalocèle*, quandoque nimia Purgatio.

Diagnos. Sedulò distinguatur *Hernia* à *Testiculorum* altero retracto, super Os pubis hærente ; *Herniarum* enim tumor in stantibus accrescit ; decumbentibus verò successivè evanescit. Sine dolore etiam est tumor *Herniarum*, nisi fæces indurentur, aut Intestina in angustiore foramine includantur. Præterea si tussiat Æger, & aliquid in Scrotum descendat, crepaturas observamus. Quoad *Prognosin*. In Infantibus faciliè, in Adultis rarissimè absque chirurgicâ operatione curatur. Periculum est in *Herniis*, ne *Morbus Iliacus* ingruat ex Intestinis in loco prolapso, à frigore, contusione, retentis fæcibus, flatibus, &c. irritatis ; vel ex Inflammatione quâdam in *Gangrænam* aut *Suppurationem* tendant Intestina.

Cura. Reponantur Intestina, & reposita firmentur vel *subligaculis* vel *consolidantibus remediis*. Observandum itaque ; 1. In prolapsu recenti *Clysteres* non infundendos, ne unâ cum Intestino in Scrotum descendant : quo in casu præfertur *Suppositorium*, cum *sacculo emolliente & discutiente* in aquâ cocto applicato. Sin verò confirmatus sit prolapsus, & symptomata gravia urgeant, *Enemata* planè necessaria sunt. 2. Flatus nunquam negligendi. 3. Frigus subitaneum dolorem, hinc spasmus, duritiem & lethalia symptomata inducit. 4. Ut reponantur Intestina prolapsa, sit corpus resupinum cum natibus elevatis, & removeantur impedimenta, flatus nempe, stercora & in primis durities, quæ non tam à fecibus duris, quàm in tenuibus nondum tales sunt, quàm à membranarum tensione oritur, undè aromatica interna, & blanda fomenta externa, irritationem sistendo, duritiem amovent.

Ut disponantur Intestina ad repositionem, conducunt internè *Sem. 4. cal. majora* in vino cocta. *Externè* appli-

applicantur *Emollientia* in fæcum craffitie, *Discutientia* in flatibus, *Anodyna* in dolore & duritie. Unde applicatur *Spiritus Vini* calidè; item *Fotus* ex *Lixivio acri*. *Sem. Cumin. cum pauco Malvatico*, filo crudo exceptis. *Fotus* aut *Cataplasma* ex *Stercore ovillo dulci Lacti* incocto, in *Flatibus* aut *Fæcum duritie*, *Intestina* sæpè reponit frustra tentatis aliis. Illinitur quandoque *Pinguedo ursina* vel *leporina* dorso, ad *Intestinorum* retractionem; uti & *Emplastrum Hoffmanni* ex *Sagapen. Gum. ammoniac Galban. ʒiij. Terebinth. Cer. virgin. an. ʒv. ʒij. Magnet. arsenic. ʒi. gr. xv. Rad. Ari. ʒi.* in aceto solutis & coctis.

Ut repositis *Intestinis Peritonæum* iterum conglutinetur, usurpantur internè *Vulneraria*, inprimis *Symphytum maj. Perfoliat. sem. Nasturt. Vinum decoctionis Betonicæ*, & præ omnibus *Herniaria* in *Pulvere*, *Essentia* aut *Potionibus*. Sanè *Sem. Nasturt. ad ʒi. cum Vinorum rubro* singulis diebus sumptum maximè juvat: & externè ejus *pulvis* cum *Album Ovorum* subactus, & super alutam extensus, vel cum *Gum. Caran.* in *Ceratum* redactus, mira præstat. Post hoc egregium est *Decoctum Rad. Sigill. Salom.* in *Vino* ad plures dies.

Externa similiter *Vulneraria* & *Astringentia* sunt. Præ cæteris laudatur *Succus Herniar.* cum *Farin Fab.* subactus. Prostant multa *Cerata*, quæ parùm valent. Curavit multos *Emplastrum* ex *Resina, Pice, & Lateribus coctis pulveris.* & crasse subactis. Laudatur etiam *Emplastrum seq. R. Empl. contra rupt. Picis navalis liquefact. Empl. Diasulph. Ruland. an. q. s.* Malaxentur cum *s. q. Ol. Hyper.* & quàm calidissimè applicetur: quando sponte decedit, applicetur denuò recens. *Cataplasma* ex *Mucilag. Sympb. Maj.* meritò extollitur, uti *Oleum Vitell. ovorum*; quibus omnibus præfertur *Oleum Lacertarum.*

Sunt qui pingua tanquam nimis dilatantia rejiciunt: adeoque non inepto consilio applicant lintea intincta

Acet.

Acet. deſtill. acerr. in quo *Lithargyriam* ſolutum. Cœterum unà cum externis multum faciunt debita *Subligacula*, quies corporis, & continuus in dorſo decubitus.

C A P. I I.

De Ani Procidencia.

INteſtinum rectum in Alvi excretionē protruſum, naturaliter à muſculis levatoribus ſurſum retrahitur. Si verò protrufio iſta excreſcat aut retractio deficiat, oritur *Ani procidencia*. Nimia & frequens extrufio inferitur ab humoribus acribus Intefſtinum vellicantibus in *Dyſenteria* & *Tenefmo*, item ab acri clyſtere aut ſuppoſitorio, à ſtercoribus duris aut viſcidis continuo ſtimulantibus, Partu difficili motum excretorium augente, & *Hæmorrhoidibus* perpetuum ſtimulum ſuggerentibus. Muſculi impedita retractio, adeoque *Paralyſis* fit vel *vitio fibrarum* muſculi nimium relaxatarum ab excrementis ſeroſis copioſis, aut Intefſtino recto nimium protrufo; vel *vitio nervorum*, in percuffione ſive caſu ab alto, factò ſuper Os ſacrum aut ſpinas *Lumborum*. Quandoque extrufio Ani & Muſculi retractio ſimul peccant, v. g. in *Calculo veſicæ*, à quo per conſenſum irritatur Intefſtinum ad protrufionem, & à crebriori excretionis conatu in tantum extenduntur aut relaxantur muſculorum fibræ, ut pertinax Alvi hinc ſequatur protrufio. Quoad *Prognofin*. Si diutius procidit *Anus*, ſubinde tumorem inſignem contrahit, in ſpecie *Inflammationem*, quàm facilè *Gangræna* ſequitur. *Procidencia* à fibrarum paralyſi orta, difficulter curatur, curata autem recidivam facilè patitur.

Cura. Anus reponendus, & reſoſitus firmandus. Reponitur autem indice digito, circumvoluto linteo,

decocto emolliente vel adstringente ebrio. Reposito Ano, extendantur Coxæ & Crura, & quietus jaceat Æger. Sed & ante repositionem ungatur Anus Ol. Hyper. vel Rosac. adperso pulvere Gallarum. Si stercora repositionem impediunt, injiciatur Enema ex Meliloto, Verbasco flor. Sambuc. &c. in Lacte coctis; aliàs recidivat malum. Si æcria quæcunque Intestina stimulent, injiciatur decoctum fol. Querc. Parietar. Cicer. rubr. & flor. Verbasco. in Aqua ferrariorum. Si adsit Inflammatio aut Tumor, repositio est impossibilis, donec tollantur hæc mala fotu ex Flor. Sambuc. Chamomil. Hyper. an. m. ß. Ros. rubr. p. iii. Summit. Absinth. Melilot. an. m. ß. in Lacte vel Vino rubro coctis. Si adsit Paralysis Intestini, & Flor. Chamom. Anthos, Fol. Salv. Balaust. an. m. ß. Gallarum paria duo. Coque in Vino Chalyb. quo abluatur Anus & successivè reponatur.

Ut Intestinum repositum firmiùs cohæreat, applicetur Emplastrum Ossi sacro aut Lumbis calidissimè ex Gum. Sagapen. & Opopan. Conducit etiam Suffitus Ani ex Asphalt. Succin. Mastich. Thur. & Myrrh. super carbonibus ignitis. Infideat item Æger asseri probè calefacto, Mastiche illito, vel Medullâ aut Pinguedine cervinâ inuncto, vel floribus Verbasco. in Butyro non salito frixis & probè transcolatis, illito. Firmant etiam Anum, imprimis post Partum difficilem, Sacculi calidi ex Furfure, fol. Millefol. & Verbasco. in Acet. destil. coctis. Si natum sit malum ex Hæmorrhoidibus, inungatur Ol. Scabæorum in Ol. Mastich. bullitorum; sin à Tenesmo, bulliant Flor. Verbasco. in eodem Mastiches Oleo. Si post repositionem remaneat rubedo & inflammatio, foveatur podex Aquâ Plantag. in quâ solutum est Saccharum Saturni.

S E C T. XI.

De Chyli Distributione læsa.

SI obstruantur vasa lactea, effunditur Chylus, & stagnat; unde *Ascites* frequenter inducitur, de quo vide *Sylvium*. Occasione hujus obstructionis explicanda quædam, quæ ad antipraxiam & obstructionem Viscerum referri solent. *Antipraxiam* rejecimus in *Pathologicis*. Obstructiones quod attinet, observandum, tres inprimis meatus inveniri, in quibus Obstructio fieri supponitur. 1. *Vasa sanguifera*; in quibus sanguinis stagnatio tumorem, *vasorum capillarum* ruptionem, extravasationem, & dein inflammationem inducit. 2. *Vasa lymphatica*, in quibus stagnans lymphæ infert *vasorum* distentionem, ruptionem; unde lymphæ effusa, aut Hydropem in cavitate quâdam, aut Tumores serosos in partibus solidis, inducit. 3. *Pori & meatus* partium continentium, inprimis Viscerum & Glandularum, per quæ continua est liquoris trajectio. Si enim obstruantur hi meatus, stagnabit liquor, unde Tumor, qui vel in Abscessum degenerat, vel scirrhus evadit. Tumores scirrhusi ab acido coagulante proveniunt, ut patet ex eorum facili degeneratione in Cancros depascentes. Ex his tumoribus patet, frequenter omninò inveniri obstructiones. Observandum autem, has obstructiones non tam causam esse, quàm productum Morborum chronicorum. Origo igitur prima omnium istorum Affectuum diuturnorum, ex Viscerum infarctu derivatorum, est ex Stomacho & primis viis. Digestio nempe prima in *Ventriculo*, & ejus perfectio in *Duodeno*, plus minus læsa, sunt fons omnium Morborum chronicorum: in spe-

cie cruditas acida, & multiplex alteratio *Succi pancreatici*, ut & *Bilis* vel parcior vel inertior. Adeo ut acidum in vehiculo seroso aut pituitoso sit prima origo istorum Affectuum. Hinc non rarò in talibus subjectis sanguini emisso supernatat mucus albidus, multis modis variatus, qui reverà nil aliud est, quàm Chylus vitiosè digestus, qui cum non commodè assimiletur sanguini, fermentationem impedit, & ad Cachexias & Chloroses disponit. Confirmant hoc remedia ad horum morborum curam usitata; tam generalia, acidum corrigentia, viscidum attenuantia; quàm specifica, sapes acidos enervantia. In minerali Regno, decantata sunt *Martialia*, quæ revera adstringunt, & per accidens tantum obstructions referant, quatenus scilicet ratione suæ texturæ terrestris, promptissimè absorbent in se acida, quæ ab illorum particulis tanquam vinculis constricta sub formâ nigrarum fæcum unâ evacuantur; id quod sanè signum est Martis rectè operantis. Notandum autem, sub usu *Martialium* corpus apertum servandum, & movendum esse; item quòd illi, quorum stomachus sensibilibior est, Tincturas & Vina martialia melius ferunt, quàm præparata crudiora. Pari ratione convenit in hisce casibus *Saturnus*, inprimis ejus *Saccharum* & exinde parata tinctura. In vegetabili Regno conducunt. 1. *Amaricantia*, v. g. *Absinth.* *Centaur. min.* *Helen.* *Gentian.* *Cichor.* *Tarax.* *Gum. ammoniac.* & *Galbanum* 2. *Aromatica oleosa*, v. g. *Rosmar.* *Salvia,* *Feniculum*, &c. 3. *Acrida volatilia*, qualia sunt omnia *Antiscorbutica*. 4. *Temperata diuretica*, v. g. *Rad.* 5. *aper.* *Rubia tinct.* *Genist.* &c. Ex hisce omnibus parantur *Essentia*, *Spiritus*, *Salia volatilia* & *fixa*. Inter salia eminent *Tartar. vitriol.* *Sal hypochond.* speciatim *Sal volatile* ac *Spiritus Tartari*. In animali Regno huic scopo conducunt, præter *marina absorbentia*, etiam *Salia volatil.* aut *Spiritus urinosi*, v. g. *Spir. sal. armon.* *CC.* *Lumbric.* *Formic.* &c.

Quoad

Quoad *Methodum medendi* horum Morborum chronicorum ex obstructionibus vulgò derivatorum, revera autem ex acido vitioso natorum. 1. Propinantur *digestiva*, v. g. *Tart. vitriol. Sal hypochond. Ter. fol. Tart. &c.* 2. Hinc *Vomitoria*. 3. Preparato sic corpore, *martialia*; quibus. 4. Interponuntur per ἐπιμεγξον *Laxantia*, inprimis *Gummata* cum laxativis acuata; item *Mercur. dulcis*. 5. Subjunguntur *Aromata*, præsertim *volatilia*, plus minus *amaricantia*.

Artificium *chronicos* hujusmodi *Affectus* ritè curandi consistit in eo, ut tempori inservias, nec per usum intempestivum nimis acrium, acriores succos excites, & partes nerveas irrites. Hinc præmittuntur *Digestiva* & *Vomitoria Martialibus*; quibus interponuntur blandè *Laxantia*, non autem propriè *Purgantia*, quæ acriores succos in Intestina derivarent.

Patet utique, *Obstructiones* & *Scirrhus* Viscerum ex *acido vitioso* nasci, cujus hostili præsentia stringuntur fibræ, clauduntur pori, ac ordinarius fluidorum transitus impeditur. Verum est, quòd hujusmodi *Scirrhi* Morbos chronicos pertinaciter foveant, & mira inducant symptomata. *Mesenterii* affectiones difficulter cognoscuntur, quia in profundo ferè latitant: Supervenire tamen solet mollis quidam, & sine fluidi contenti induciis, Abdominis tumor, cum dolore obscuro plus minus gravativo in ejusdem profundo, excreta Alvi liquida, subinde varia, successiva Macies; nec, nisi ubi longius processerit malum, cognoscitur Tumor tactui renitens. *Lienis* aut *Hepatis* Obstructiones & Tumores comitatur dolor gravativus obtusus, plus minus tensivus (dolores enim punctorii ad Intestina referuntur) Ægrorum faciei color obscurus & lividus. Hepatici quidem ad vitiosam ferè flavedinem declinant; accedunt urinæ crudæ, subinde variantes, exque ferè pauciores, & tandem Tumor hydropicus. Deteriora

sunt hæc mala, si *Lien* affectus *Hepar* in sui consortium traxerit, cum omnis ex *Splene* refluus sanguis *Hepar* immediatè petat. Si tumores hi in *Scirrhus* abierint, incurabiles existunt; saltem in perfecto *Scirrhus* *Martialia* nocent.

Quoad externa ad hujusmodi tumores usurpata, primatum ducunt *Gummata*, & hinc *Vegetabilia narcotica*, v. g. *Nicotiana*, *Cicuta*, *Hyosciamus*, imò ipsum *Opium*; quibus sociantur alia appropriata. Hinc conducunt *Cataplasma* & *Emplastrum* ex *Nicotianâ*, *Emplast.* ex *Cicut.* & *Ammon.* *Emplast.* de *Ran. cum Merc.* In specie præstantissimum est *Emplastrum carminativum Sylvii*. Malaxari possunt talia *Emplastra Ol. destill. Gum. ammon.* ut ut foetido.

S E C T. XII.

De Chyli Sanguificatione, Sanguinisque Fermentatione Læsa.

NOTUM est, sanguinem continuò fermentari, & ipsius fermentationis medio Chylum successivè sanguificari. Læditur autem hæc *sanguificatio* & *fermentatio*, vel *vitio* Chyli inepti pro assimilatione, vel *vitio* sanguinis similiter ad Chylum assimilandum inepti. Primaria ferè causa in Chylo latet.

1. Quando non sufficienter fermentatur, aut attenuatur, aut volatilifatur in primis viis. 2. Quando non ritè secernitur à scoriis, beneficio succorum, fellei & pancreatici. *Massæ sanguineæ* vitio læditur *Sanguificatio*, quando deficit à debita crasi seminali propter acidum & urinosum volatilia, malè constituta. Læditur autem *fermentatio sanguinis* multis modis; in genere, quando augetur, imminuitur, aut diversimodè depravatur.

vatur. *Signa*, quibus proximè cognoscitur fermentatio sanguinis læsa, sunt *Pulsus* & *Urina*; licet utrumque interdum fallat, cum *Pulsus* ex quolibet animi affectu mutetur, & *Urina* alteretur ab admisto potu, aliisque ex læsione partium urinalium enatis.

Causæ itaque, à quibus vitiatur hæc sanguinis fermentatio, sunt omnia ea, quæ salium, inprimis acidi & urinosi, proportionem variare possunt. Talia sunt assumpta, inspirata vel suscepta contagia, quibus accedunt Viscerum sanguinis perfectioni inservientium labes. Sanguini hinc ita vitiato, non tantum Chylus perversè assimilatur, sed totius corporis habitus à Sanguine dependens in consortium trahitur: adeo ut exinde omnia ea derivanda sint, quæ vulgò de *Intemperie* dici solent. Sic nimius sanguinis calor, ejusque producta, ex aucto motu fermentativo, derivantur, & primario quidem ab acido volatili tanquam efficiente, intensius cum Alkali oleoso tanquam subjecto ebulliente; non secus ac Aromata ratione volatilis acidi corpus calefaciunt. Similiter cessante debitâ fermentatione caloris remissio observatur, propter acidum quasi fixius, constitutivis partibus nostri corporis præternaturale, quod acidum figit & subigit. Certè omnis calor producitur ab acido, agente in terreum plus minus alcalinum, unde in ipso Igne adurendi vis, & Calcis vivæ incalescentia oritur. Cæterum in vitiatâ Sanguinis temperie, ex mutatâ fermentatione natâ, observandus est sapor specificus, crasin plus minus vitians, ut proximè per specificum remedium curari queat.

SECT. XIII.

De Aëris Inspiratione lasâ.

CAP. I.

De Suffocatione.

NOtum est, Sanguinem circulari per Pulmones pro debitâ sui suscipiendâ perfectione : in quem finem dilatantur Pulmones ope vesiculosi Parenchymatis, quod facilè expandi & complicari potest. Aëris in Pulmones dilatatos susceptio, *Inspiratio* dicitur, læditurque 1. Quando *aboletur*. 2. Quando *augetur*. 3. Quando *depravatur*.

Abolita *Inspiratio Suffocatio* dicitur : oriturque 1. Vitio viarum, aërem non transmittentium. 2. Vitio Pulmonum, aërem non admittentium. 3. Vitio Musculorum ac Nervorum, Thoracem non legitime dilatantium ac moventium.

Quoad *primam causam*, quando viæ clausæ non admittunt aërem, *suffocantur* propter externa, vias angustantia, *laqueum*, v. g. in strangulatione laryngem constringentem : item propter *Inflammationes Faucium, Tonsillarum*, aut Musculorum adjacentium : item propter *varia deglutita*, quæ vel in Faucibus hærentia, ratione nimix molis, Epiglottidis motum impediunt; vel in ipsam asperam Arteriam ingredientia, ratione irritationis sensilissimæ pertinacem ab Epiglottide clausuram efficiunt, & ita *Suffocationem* inducunt. Pertinent huc Pili casu Epiglottidi involuti, ejusque motum impediunt; & Polypus narium, sua crura in fauces protendens. *Secunda causa* hæret in Pulmonibus, quando sanguis ibidem stagnat propter sui abundantiam, vel

vel viarum impedimenta, Calculum v. g. in arteriâ venosâ, materiam viscidam in dextrâ Cordis auriculâ, Polypum cordis, &c. vel denique propter sanguinis coagulationem, quæ frequentissimè oritur à subitâ ingurgitatione potûs frigidi, post nimium corporis calorem. Pertinent huc sub aquis Suffocati, in quibus, partim ex impeditâ aëris admittance, partim ex aquarum irruptione, fit suffocatio. Faciunt huc inprimis Suffocationes frequentissimæ ex fumis metallicis aut subterraneis, exhalationibus Vini sive Cerevisiæ fermentantis, parietibus Calce vivâ recenter incrustatis, odoribus Aquæfortis, Sulphuris, &c. Quæstio est de his, an fumi exhalantes Pulmonem & Sanguinem, an verò Cerebrum & Spiritus animales immediatè afficiant. Pro resolutione considerentur symptomata: ante omnia enim anxietatem circa præcordia, quandoq; Respirationis difficultatem, & hinc Vertiginem caducam & tenebrosam experiuntur. Hinc statim vox, sensus & motus intercipiuntur; imò absque pulsu frigidi & quasi syncoptici jacent, ut plurimum cum spumâ circa os. Ubi non nihil ad se redeunt, plerumque vomitu exercentur, & mucosa multa sponte, vel arte, ex ore, naribus & ventriculo rejiciunt. His suppositis probabilior videtur sententia, omnia ista mala oriri ex alteratione subitanæ sanguinis per Pulmones circulantis, hinc Spirituum vitalium inchoatâ extensione, & continuati radii cum spiritibus animalibus interruptione. Confirmatur hoc ex eo, quod in tali aëre ignis statim extinguatur, & parilis sit aëris ad ignem & vitam necessitas. Cæterum percipiunt tales Ægri angustiam præcordiorum, quasi suffocatoriam mox in principio, quoniam ex hostili præsentia aëris vitiati inspirati, pulmones & thorax se stringunt; hinc supervenit Syncope, Vertigo, Sensûs & Motûs abolitio, propter interruptum radiosum spirituum nexum; pari ratione atque

suspensis, eo ipso quo constringuntur Carotides, mox eadem symptomata superveniunt, propter interceptam spirituum continuitatem. Interim tamen dubium adhuc restat, an Fumi hi Sanguinem & Spiritus alterent, sanguinem coagulando, an verò spiritus inebriando & figendo. *Tertia causa* in musculis & nervis hæret; unde in forti Apoplexiâ, item in Syncope, & Nervorum resolutione, ex spirituum animalium defectu supervenit Suffocatio lethalis. Fit etiam Suffocatio ex convulsione Nervorum, v. g. in Hystericis, in quibus Nervi paris vagi & intercostales, Spasmo affecti, ut pleraque Viscera Abdominis, ita in specie Musculos thoracis ac *Laryngis* constringunt. Hujusmodi etiam est Suffocatio ex Fungis venenosis, *strangulatoriis* dictis, sicut & illa ex Coitu nata, notum enim est, quod congressus rectè appelletur parva Epilepsia,

Cura variat pro causarum ratione. Sic v. g. *Suspensis* laqueus solvendus, vena secanda, frictiones artuum instituendæ, spirituosâ liquida infundenda, Ægri in loco calido seponendi. Si in Faucibus hæreant frustra, descensus eorum promoveatur concussione in dorso, ac propinentur *incidentia*, v. g. *Oxymel. squill.* & *lubricantia* v. g. *Cassia* lentè deglutita. *Platerus* in officulo Gulæ infixio, cum dolore & ardore, per cataplasma maturans & suppurans, factâ officuli cum pure excretionem curavit. Ex potu Aquæ fortis Fauces ferè occlusæ, exhibitâ *Mucilag. Cydon.* in potu curatæ sunt. Sanguis stagnans vel *Venæsectione* vel *sanguinem attenuantibus* restituatur. Suffocatio ex sanguine coagulato à subitaneo frigore, nimium calorem subsequente, optimè curatur cum *Succo expresso ex Bellidis flore rubro*, quæ præter vim vulnerariam, insignem habet virtutem dissolvendi Sanguinem congrumatum. Si sub aquis suffocati sint, elatis pedibus inclinato corpore concutiendi sunt, ut aqua effluat; admoveantur interea *Panis assati micæ*
Spi-

Spiritu Vini calidò imbutæ, sæpiusque repetitæ. Quandoque *lenis Vomitus* non malè se habet. Ubi reviviscere incipiunt, pro alteratione corporis internâ corrigenda propinetur *Decoct. flor. Chamom. in Cerevisiâ*, evocando in lecto sudorem. Suffocatis ex fumis, convenit inprimis *Vomitorium* in majore longè dosi; tam præmittendo quàm permiscendo spirituosâ, v. g. *Spiritus Vini*, *Spir. Theriac. Aq. apoplect.* & simul etiam *Sternutatoria* insufflanda sunt naribus. Item in aërem exportandi sunt *Ægri*, os diducendum, continuò ventus faciendus, facies crebro frigidâ adspargenda, acetum naribus admovendum. Nonnulli curati sunt solo *vapore calido Aceti*. Conducit etiam *Castoreum* cum *Aceto* naribus admotum; item *Acetum Rut. Aqua Hirund. cum Castor.* Dubito an *larga Venæsectio* conducatur, nisi forsan in *Plethoricis* aut *Obesioribus*, in quibus naturâ tardior est sanguinis motus. In *Suffocatione* denique *convulsivâ* eadem conveniunt, quæ in *Hystericis* & *Epilepticis*, in specie *Castorina* & *Salia volatilia*. Sin ex *Fungis* sit malum, horum *Alexipharmacum* est *Oxymel. squillit.* vel solum, vel cum *Theriaca*, præmisso, pro circumstantiarum ratione, *Vomitório*.

C A P. II.

De Asthmate.

DEpravata *Inspiratio*, sive ea quæ fit cum difficultate, *Dyspnœa* dicitur; cujus primus gradus *Anhelatio* audit, secundus *Asthma*, tertius *Orthopnœa*, quia tales corpore erecto & sublati talis respirare nituntur. *Asthma* est vel *humidum* vel *siccum*. *Humidum* oritur à materia vitiosa, & ab ejus remotione iterum cessat; estque ejus sedes vel in *Pulmonibus*, vel in *Stomacho*. Fit *Asthma* vitio *Pulmonum*, tum ob nutritionem substantiæ

stantiæ propriæ depravatam; tum ob metastasin materiæ ex alio loco ad Pulmones depositæ. Fit *Asthma vitio nutritionis propriæ*, quando læduntur Pulmones, vel ab aëre, vel ab aliis inspiratis, præsertim fumis metallicis, ita ut vitietur eorum digestio, & coacerventur succi craffi viscidum, in Pulmonum *parenchymate* vel *Bronchiis* hærentes, & aeris motum reciprocum impredientes. Par ratio est, quando *Lympha catarrhalis* asperam Arteriam lædit, adeo ut alimentum ejus proprium in succum vitiosum degeneret. Patet itaque, hujusmodi Asthmata oriri à liquido hoc excremento nutritivo, in gypseam & vitream visciditatem mutato. Pertinent huc simili ferè occasione geniti *Abscessus* & *Vomicæ pulmonum*; item *Phthisicorum* & *Empyematicorum Dyspnœa*, propter pus in Pulmone vel Thoracis cavo fluctuans. Fit autem *Asthma pneumonicum* per metastasin, quando Febres continuæ solvuntur per decubitum in Pulmones materiæ in sanguine coctæ; quando ipsum ferum suppressum intra Pulmones supponitur, quo in casu larga urinæ excretio juvat; quando sanguis in suo motu impeditur, & in vasis pulmonum stagnat; aut etiam impensius ebullit & turgescit, adeo ut vix tam promptè per Pulmones moveatur, quin nonnihil in illis subsistat; quando suppressio Mensium vel Hæmorrhoidum, item & Cachecticorum levissimus corporis motus, sanguinis per pulmones circulum sufflaminat. Cachecticorum interim alia est ratio quàm in dictis Suppressionibus: horum enim sanguis crudus & glutinosior, tardè ab aëre alteratur, & lentè per Pulmones transit; unde celerius moto sanguine sub corporis motu, facilius circa Pulmones subsistit; atque *Dyspnœam* infert. Huc pertinent terrores sanguinem in Pulmonibus coagulantes, materia viscida in auricula Cordis sinistra coagulata, potus subitaneus aquæ frigidæ sub nimio æstu, & tandem Hydrops pectoris, quæ omnia *Asthmata* gravia inferre solent.

Ex

Ex modo dictis duo notanda veniunt. 1. Materiam hanc, quæ in Pulmonibus talia *Asthmata* infert, non ex capite destillare, sed solummodo ex vasis sanguifluis vel lymphaticis eò inferri. 2. *Asthmata* hæc humida graviora esse, si materia peccans acrimoniâ suâ insigni Pulmones & asperam Arteriam ad constrictiones stimulaverit.

Datur & *Asthma humidum* vitio materiæ crassæ in Stomacho & primis viis, quando nempe quacunque occasione turgescit & quasi inflatur, partim quia nimia Ventriculi distentione impedit motum Diaphragmatis deorsum, ad Pulmonum dilatationem summè necessarium; partim quia ipsum Diaphragma, per consensum, ex irritatione Ventriculi *Convulsiones* patitur. Adeo ut frequentissima sint *Asthmata ex Stomacho*, per vomitum sæpius curata, sed pectori malè dicata. In talibus *Asthmaticis* sæpè conjuncti sunt flatus, ut in *Scorbuticis* & *Hypochondriacis*, post pastum præsertim vespertinum, qui multum ad *Dyspnæas* conferunt. Cæterum *Hydropici* etiam fiunt *Asthmatici*, partim propter liberum Diaphragmatis motum impeditum, partim propter distentos musculos Abdominis respirationi inservientes, partim propter copiosius retentum serum, crasin sanguinis vitians, & acrimoniâ suâ Pulmones nonnihil vellicans.

Alterum *Asthma siccum* dicitur, quod citra materiæ sensilis accessionem aut excretionem Paroxysmum inchoat & finit. Ut pateat hujus *Asthmatis* causa, considerandum, tria esse quæ ad legitimum Pulmonum motum faciunt.

1. Legitima partium mechanica conformatio. Atque ex hujus defectu fiunt *Asthmata sicca*, propter tuberculum, calculum, scirrhum, aut alia concreta præternaturalia, in Pulmonum parenchymate vel bronchiis hærentia. Gibbosi etiam, & illi, quibus sternum
&

& costæ nothæ vitiosè conformantur , ut plurimum sunt Asthmatici. Facit huc deficiens Pulmonum nutritio , unde Pulmones aridi & flaccidi redditi minùs expandi queunt: quo etiam disponit crebrior Nicotiana fumus, immediatè Pulmones ad Atrophiam disponens, non verò caput immediatè alterans.

2. Ad legitimum Pulmonum motum requiritur Musculorum instrumentaliter moventium, & nervorum hos dirigentium sana constitutio. Cum enim *Thorax* per tot & tam insignes musculos moveatur, non mirum est, creberrima inveniri *Asthmata sicca*, quæ fiunt ratione nervorum, musculos hos ad Spasmodum adigentium. Hujusmodi sunt *Asthmata* ex subluxatione Vertebrarum dorsi, nervos ibidem prodeuntes comprimente & irritante, ex Vermibus Intestinorum, partes hæc ad Convulsiones irritantibus, ex Passionibus hysteriis & hypochondriacis, ubi partes respirationi inservientes vitio nervorum constringuntur. Vitium itaque hic hæret in nervis, sive in exortu, sive in progressu circa plexus, ut in Hysteriis, sive denique in ipsis Musculis, quibus inseruntur; *Nervi* enim *intercostales* & *pari vagi*, qui Thoraci præsunt, pluribus plexibus diversimodè sociantur, & hinc varios Spasmos, etiam remotioribus in locis, excitare valent; ut in Nephriticis & Hypochondriacis manifestum fit. Est etiam maxima varietas musculorum, duplici dilatationis & constrictionis motui inservientium, qui omnes & variam structuram & distinctum motum obtinent; adeo ut non mirum sit, tam insignem varietatem circa Asthmata convulsiva observari. Pertinent huc Arthritici confirmati, quibus rarius vel difficilius superveniunt Paroxyfmi; in talibus enim hujusmodi *Asthmata* solent supervenire, quæ denique per paroxyfmi podagrici accessionem levantur. Cæterum *Asthmata* hæc convulsiva sæpius sunt hæreditaria, non secus ac *Morbi epile-*

epileptici; sunt enim ut plurimum *periodica*, & ubi cessaverint aliquandiu, facile per multiplices occasiones externas, v. g. per iracundiam, mutationes tempestatum, &c. recidivam incurrunt. *Causa* proin horum *Asthmatum convulsivorum* est acidum vitiosum, nervis inimicissimum, quocunque in loco nervos vellicarit. Hinc Hypochondriaci, Scorbutici, & ii, qui Inunctionibus mercurialibus malè tractantur, huic morbo frequentissimè sunt obnoxii.

3. Requiritur denique ad legitimum Pulmonum motum, ut fibræ nervæ istius membranæ, quæ Pulmones undique cingit, aliæque ad vesicas pulmonales, pro istis rectè colligendis & constringendis, hinc inde dispersæ, ritè moveantur. Sin autem fibræ hæ irritentur, vesiculas constringent, & pro aëre suscipiendo ineptiores reddent, unde *Asthma*. Percipitur hoc, quando à Sulphure incenso, aut Aquâ forti naribus admotis, Fauces & Thorax exinde constringuntur, & spiritus interceptitur. Fibræ enim dictæ irritatæ vel ab acido interno, vel à spiritibus metallicis, vel ab aëre inclementi, Pulmonem corrugant.

Asthmata hæc, *humida* nempe & *convulsiva*, sæpè conjuncta sunt. *Scabiosorum Asthma*, ex Scabie retropulsâ ortum, videtur complicatum esse, ex fermento Scabiei Pulmones irritante & sanguinis crasi, quasi cachecticâ. Notandum autem, materiam in *Asthmate* per os rejectam esse quidem causam *Asthmatis humidi*, sed in *Asthmate sicco* eorum, qui gaudent copiâ lymphæ, esse duntaxat effectum agitationis Pulmonum & reciprocationis aëris, qui in declinatione Paroxyismi convulsivi ejicitur. Cæterùm in *humoroso* etiam concurrit aliquid convulsivi, ratione irritationis Pulmonum, unde idem sequitur effectus. Notandum ulterius, difficilem Respirationem, quæ tam in statu *Tussis humidæ*, quam in principio *Tussis siccæ* adest, sæpè non ab infarctu

farctu Pulmonum, sed eorum irritatione & contractura procedere. Signum mihi erat, adeste talem irritationem, quoties Æger vel loquens, vel validius respirans tussire cogeatur. Nam in talibus casibus, propter crebriorem aeris reciprocationem, irritati magis pulmones *Tussim* concitabant. Imò in simili casu, liberiores respirationem semper observavi ex Opiatis, vellicationis sensum sufflaminantibus. Idem dicendum de sensu *doloris compressivi* in Pectore, quod nempe non à copiâ materiæ, sed fibrarum pulmonalium constrictione procedat. Observandum denique quòd in *Asthmate spasmodico* adsit malarum ac faciei rubor, vasorum in collo major intumescencia, aut sensilis etiam arteriarum pulsatio; in tali enim casu tardior est sanguinis circuitus per Pulmones.

Signa. In *Asthmate humido* adest respiratio difficilis, cum sonitu ex profundo, eoque stertente, quando nempe malum fit à muco in bronchiis Pulmonum, unà cum *Tussi* ac pituitæ excretionem, quæ quò magis excernitur, eò magis minuitur effectus. Si verò materia peccans sit in substantia pulmonum, fit sonitus minor, & minus excernitur per *Tussim*, idque successive. *Asthma* humorale solet esse continuum; & semel curatum successive incrementi signa prodit, antequam recurrat. Hoc autem omni *Asthmati* commune est, quod cum aère mutantur, motu corporis exasperentur, quod denique vesperi ac noctu acerbius affligant. *Asthmata sicca*, speciatim *convulsiva*, ingruunt ex improvviso, sine materiæ peccantis indiciis, & cessant sine manifestâ excretionem, aut sensili respirationis nocumento: si vitium sit in capite, præcedunt aut adsunt Vertigo; si verò in Abdomine (in plexibus Mesenterii lienaribus, &c.) antecedunt vel conjunguntur sonitus, murmura, & vermiculatio in Abdomine, aliaque Abdominis symptomata; si Diaphragmatis musculi, aut loca vicina sunt affecta pri-

primariò, sensus instar *Zonæ* in ista regione percipitur; si *musculi Thoracem moventes*, sensus est constrictionis ac compressionis thoracis; si *Laryngis & Faucium musculi*, adest suffocationis, quasi laqueo injecto, sensus; si *Pulmo* constrictus primariò sit, inexplicabile quoddam respirationis impedimentum experiuntur Ægri.

Prognosis. *Asthmata* omnia sunt periculosa, & quidem inveterata, siue sint *humorosa*, utpote quæ insignem Pulmonum læsionem arguunt, siue *convulsiva*, nam talia epilepticum in quodam nervorum plexu radicum fomitum præsupponunt. Rarissimè curantur perfectè, etenim vel levissimo diætæ errore subito recidivant. Tandem omnes *Asthmatici* sub contumacia morbi vel *cachectici* vel *hydropici* moriuntur.

Cura. In Paroxyfmo libera & sufficiens respiratio promovenda, tum impedimenta in Pulmonibus removendo, tum Organorum motus convulsivos compefcendo. Ratione prioris, aëris ambientis ventilatio, erecta sessio, alvi subductio, Venæsectio, potiones sanguinem attenuantes & viscida incidentes, blandè dulcia pulmones demulcentia, & interdum *Vomitoria* utiliter administrantur. Ratione posterioris, *antispasmodica*, *anodyna*, *volatilia*, &c. sunt optima. Extra Paroxyfimum in *Asthmate humido*, pro causarum varietate, varianda cura. 1. *Asthma humidum* à viscido muco genitum, curatur per incidentia, vomitu vel tussi ejicientia, & stomachica Recidivam præcaventia. 2. Si *pus* sit *Asthmatis* causa, evacuandum erit vel per expectorantia, vel per paracenthesin Thoracis. 3. Si vitium sit sanguinis, minuatur ejus copia, coagulatus dissolvatur, cachecticus emendetur, suppressus revocetur, & turgescens temperetur. 4. Si serum fuerit *Asthmatis* causa, evacuandum est per urinam, vel sudorem, vel Vesicatorium confestim, aut per Fonticulum pedetentim. 2. Si vitium sit in Stomacho, conveniunt Vomitoria cruditates cor-

rigentia. In *Asthmate* autem *sicco*, 1. Conformationis vitia difficillimè curantur; excrescentia tamen tubercula aut grandines, beneficio Spiritus Sulphuris per campanam successivè absumi posse, sunt qui asserunt. 2. *Acidum* nervis inimicum, in Paroxysmo, *antepileptici* corrigendum; Paroxysmus imminens per *opiata* suspendendus; recursus paroxysmi præcavendus *Vesicatoriis* vel *Fonticulis*. 3. Si fibræ pulmonares primario stringuntur, causa irritans removenda, vellicatio *opiatis* sopienda, *vulnerariis* & *balsamicis* Pulmonibus succurrendum.

Pro his scopis ritè obtinendis observandum. 1. *Vomitiva* in quovis ferè *Asthmate* esse egregia, tam in quàm extra Paroxysmum; in *humido* sanè æqualiter materiam tam ex pectore quàm ex stomacho hauriunt; quin etiam expectorantibus non malè miscentur. In *Asthmate sicco* maximè conveniunt, ubi radix mali est in Abdomine, nisi metuantur pathemata hysterica. Hunc in finem optimum est *Vinum emeticum Heurnii*, ex ʒß. *Rad. Helleb. alb. macerat. in lib. 1. Vini Hispanici*, compositum, & Solis radiis aliquandiu exposum cujus cochleare vomitum excitat, vel guttæ aliquot additæ expectorantibus, eadem acuunt. 2. *Purgantia* in *Asthmate convulsivo* nequaquam, & in *humido* non nisi sedato Paroxysmo conveniunt. Postea quidem ad reliquias exhauriendas conveniunt *Pilulæ* quæcunque cum *Gum. ammon.* vel *Mercur. dulc.* 3. *Venæsectio* in *Asthmate* per se nil præstat; per accidens verò, si sanguis in Pulmonibus stagnet, liberiores circuitum conciliat. 4. *Sudorifera* in *Asthmate convulsivo*, tam in fine Paroxysmi quàm extra Paroxysmum, non negligenda sunt; præsertim *decoctum Guajaci*; quod etiam in *humido* fuligines discutit & pituitam incidit. 5. Respectu paroxysmi *Opiata* multum conferunt, præsertim appropriatis mista. Tutiora autem sunt in *Asthmate sicco*, in
humido

humido enim excretionem sufflaminant, licet in concitatori spirituum impetu nimiam Paroxyfmi ferociam benignè fatis mitigent. Hujusmodi sunt *Essent. Op. theriacalis Mithridat. Syr. Diacod.* & similia, quæ in *Asthmate sicco* Paroxyfimum etiam præcavent. Sanè *Veteres* in quovis Paroxyfmo asthmatico potius materiæ fluxionem *opiat*is inhibebant, quàm evertentibus eandem agitabant. 6. Si sit ex *Scabie retropulsâ*, curandum, ut *scabies* revocetur, per *Essent. Fumar. compos. Extract.* & *Essent. Helen. Extract. Theriac. Decoct. Helen. & Fenic. Antim. diaphor.* cum *Salibus fixis*; item per *Vesicatoria* femoribus & brachiis applicata, vel denique collocando *Ægrum* in eodem lecto cum *Scabioso*. 7. Si Sanguis coagulatus fuerit à subito post æstus frigore, conducunt *grumos solventia*; inprimis *Succus Bellidis*. 8. Si sit *Asthma* ex fumis metallicis, non expugnatur nisi mineralibus & metallicis appropriatis.

Remedia itaque ad *Asthma humidum* ordinariò usurpata sunt *incidentia & expectorantia*. Inter quæ eminet *Syrup. Nicotian.* diurnâ digestionē à vi emeticâ liberatus; item *Decoctum Fol. Tabac.* ad ℥i. in lib.ii. *Aquæ ad medietatem*, addendo in fine *Malv. Branc. ursin. Viol. an. M. i.* cum *sapa* calidè haustum; item *Essentia Peti* cum *Spiritu vini* extracta, & *Melle* excepta; quin & solus *fumus Nicotianæ* Paroxyfimum cohibere observatur. Asthmaticis etiam perutilis est sequens potus.

℞ *Vin. Malvat. Melicrat. coct. an. lib. viii. Fol. Tabac. sic. ℥i℞. Rad. Enul. ℥iv. Rad. Polypod. ℥ii.* ebulliant; dos. ℥℞.

Egregium incidens est *Gummi ammoniac.* & in Paroxyfmo humido admodum laudatur haustus ex *Aq. Hyssop. ℥iiij. Vin. Rhenan. ℥i℞. & Gum. ammon. ℥i. M.* Facit huc *Spiritus asthmaticus* ex ℥ii. *æris viridis*, ℥i. *Gum. ammon. & 3vj. Sulphuris*, destillatus per retortam & rectificatus per alembicum, cui imponatur nodulus *Croci*. Dosis gr. 30. vel 40. Porro *Aqua* ex *Raphano* recenti in taleolas

inciso, & Saccharo adperso, inter duas patinas expresso, potentissime mucum resolvit. Item Radix Aripulv. aut etiam Spiritus rad. Zedoariae Bryoniae radix præter vim laxativam, grumofum quicquid in corpore dissolvit. Egregium est Helenium in Electuarii forma cum Melle, præsertim in Asthmate stomachico. Mirabilis est effectus Spermatidis Ceti ad ʒi. in Paroxysmo. His addantur Marrub. Hyssop. Calamint. Rosmar. & Crocus. Vidimus à Cochl. ii. Aceti Rutæ paroxysmum mirè sedatum; cui addatur Acetum & Oxymel squillit. Oxymellita enim talia præstant ferè cum Syrupis pectoralibus. In paroxysmo etiam egregius est Spir. Sulphuris & extra paroxysmum Flores Sulph. aut Balsamus Sulphur. terebinth. & anisat. Observandum interea, Saccharata in Affectibus pectoris non conducere, sed contrà materiam viscidiorē reddere, & corruptelam Pulmonum intendere. Millepedes denique unum ex præstantissimis specificis sunt contra Asthmata: turgent enim sale volatili nitroso admodum penetranti, & præterea vim habent anodynā: exhibentur in Pulvere cum Melle vel Syrupo Nicotian. Optimum autem inde præparatum est Vinum infusionis Millepedum expressum & filtratum, quod quidam in diæta adhibent. Tentandum etiam aliquando, quid Salivatio mercurialis in Asthmate humido contumaciori præstitura sit. Sunt etiam, qui commendant Pediluviorum usum revulsorium. Ex his haud difficile erit plures concinnare formas, v. gr.

℞ Aq. Flor. Rapar. ʒiii. Aq. Cinnamom. spirituos. ʒß. Syr. de Nicotian. ʒi. Spir. Sulphur. q. s. m. Addi posset Gum. ammoniac. nisi sapor esset molestus.

℞ Rad. Ireos florent. ʒi. Rad. Helen. ʒiß. Rad. Zedoar. ʒß. Herb. Marrub. m. ii. Comar. Hyssop. Rosmarin. an. m. i. sem. Anis. Fenicul. an. ʒvi. Passul. min. ʒiß. Incisa infundantur in vino, vel coquantur cum Aqua & Melle pro Mulsâ pectorali; vel cum Aqua, Aceto, & Melle pro Oxymelitte.

℞ Aq.

℞ Aq. Hyssop. ℥iii. Aq. Menth. ℥j. Aq. asthmat. Rudolph. ℥vi. Spir. Gum. ammoniac. cum Virid. æris ℥i℥. Syr. Nicotian. ℥vj. Misce, capiatur cochleatim.

℞ Vini Infus. Millepedum ℥viii. Syr. de Marrub. & de Hyssop. an. ℥ii. Extract. Helen. ℥ii. Extract. Croci ℥℥. Misce & usurpa cochleatim, vel unciam dimidiam pro dosi.

Ad *Asthmata sicca*; valdè conveniunt Remedia *antepileptica*, tam *fixa* quàm *volatilia*; quibus addatur *Laudanum* in tali casu nulli remedio cedens. Conducunt etiam *Vesicatoria*, scapulis aut brachiis applicata, tam spiritus influentes divertendo, quàm serum acre scorbuticum avertendo. Dabuntur itaque *Salia vol.* *Succin.* *C. C. Sang. human.* aut horum *Spiritus*; *Castoreum*, atque ex hoc parata remedia; Medicamenta ex *Asellis* & *Lumbricis*; *Cinnabarina*, *Sulphura metallica*, &c.

C A P. III.

De Singultu.

INSpiratio interrupta cum impetu & sono ingrato, *Singultus* dicitur; fitque à subitanea *diaphragmatis* deorsum versus contractione. Cum impetu enim & subitaneo motu in hoc affectu inspiramus, & Abdomen antrorsum propellimus. Parum itaque consideratè statuitur Singultus affectus Stomachi; *Diaphragma* enim primariò affici probant sequentia. 1. Omni tempore voluntariò possumus singultire, & necessariò singultimus inspirando: sed nullus datur musculus inspirationi inserviens pro voluntatis imperio actionem illam mutare valens, excepto Diaphragmate. Præterea Venter ita alterari nequit. 2. In Singultu Abdominis contenta deorsum & sursum moventur, sub inspirationis actu; quod per solam Diaphragmatis convexitatem nimiam explicari potest. 3. Sæ-

pius curatur Singultus inspiratione continuata, & inhibita expiratione. Jam si esset motus Ventriculi, tum per inspirationem, in qua Diaphragma stomachum premit, potius aggravaretur malum. 4. Joco quandoque & terrore aut nimio animi motu curatur, ergo aliquid voluntarii, *diaphragma* nempe, afficitur. 5. Sternutatio superveniens singultum tollit, quia sub forti expiratione Diaphragma concussum ex se dispellit, quod antea istud irritabat. 6. Absque Ventriculo Hepatis Inflammatio dat Singultum, quia illa immediatè contingens *Diaphragma*, istud stimulat, ut convellendo singultiat. 7. Observatur Singultus non rarò in Morbis convulsivis, à contractione nempe *Diaphragmatis* inspiratoria oriundis.

Causa est omne id, quicquid ad violentam, reciprocam tamen sui contractionem *Diaphragma* cogere potest. Hoc ipsum sæpius hæret in Ventriculo, & specialius afficit superius ejus Orificium, quo pertinent imprimis assumpta. Unde *Panis* nimia quantitate comestus, refrigerantia prout *Aqua frigida* & *Nitrum*, item *Ol. Vitrioli*, *Singultum* induxerunt. Ita in Febribus *Julepi refrigerantes Singultum* quandoque inferunt, solo Vini potu curandum. Præter occasiones hæc *externas*, & *ex internis Singultus* supervenit Stomacho affecto, sive *per consensum* in Vulneribus Capitis, Nephritide, Hernia, imminente Ileo, &c. sive *per essentiam* propter succum acriorem & viscidum in rugis hærentem, cujus expellendi nixum *Singultus* insequitur. Patet autem, superius Ventriculi orificium affectum facilè *Singultum* inducere, irritando nempe musculum *Diaphragmatis* posteriorem, per quem transit. Inflammatio item Hepatis, compressa Thoracis vertebrâ undecimâ, Costarum ad Ventriculum detrusio, Arthritis non amplius artus visitans, Purgatio effrænâ & Febris continua, imminentibus jam Convulsionibus, *Singultum* inducere observata sunt.

Proгно-

Prognosis. *Singultus* in quavis Febre continua mortem ferè prænunciat, licet contrarium quandoque obfervetur. Superveniens Purgationi, Diarrhœæ, Dyfenteria, Ileo imminenti, aut Hepatis Inflammationi, periculum innuit. Si malum diuturnum fit, & penitus incurabile, subefle videtur occultum quoddam conformationis vitium, *Os Ventriculi*, aut *Diaphragma* aut *Nervos* afficiens.

Cura. Tollatur irritationis fensus in *Diaphragmate*, & removeatur caufa occasionalis. Prioris ratione optima funt *Opiata* cum appropriatis, v. g. *Theriaca Caſtor. Sem. Anif. ejusque Spir. & Ol.* item *Spir. Sal. ammon. anifat.* ut & *Z.Z. in India conditum*. Interim pro caufarum varietate varianda cura. Si malum hæreat in Stomacho, præfertim ratione pituitæ vitreæ, orificio Stomachi impactæ, optimum eſt *Vomitorium*. Si purgandum eſt, conveniunt *Pill. aloet. cum Laudan.* item *Mercur. dulc.* cum *Diagryd.* item *Hiera* cum *Oxymell.* Peraſta purgatione, vel vomitu, ubi languet ſtomachus, propinetur *Miſtura ſequens*.

℞ *Aq. Meliſſ. ʒij. Menth. ʒiſ. Spir. Theriac. ʒiij. Conf. Alkerm. ʒi. Laud. opiat. gr. ii. Syr. de Menth. ʒvi. M. uſurpetur cochleatim.* Pertinet huc *Mixtura* sæpius ad ſingultum experta, *cydoniata*, cum *Extracto Zedoar. & Laudano*. Si adſunt flatuſ, miſturis talibus addatur *Spir. Nitr. dulc.* à ʒſ. ad ʒi. Sin fiat *Singultus* à cibo crudo, aut vitiatâ digeſtione, conducunt *Aloetica, Pill. roſac. Elix. proprietatis.*

Si *Singultus* fiat ab humoribus acribus, corroſivis, æruſinofis, plus minus efferveſcentibus, convenit *Ebur vel C. C. uſtum* ad ʒi. *Lapides Cancror. Terra ſigill. Lapis Percar. Carpion.* in ſpecie *Pelliculæ internæ ſtomachi Gallinæ*, ſiccata & in *Aqua* cum *Syrupo Portulacæ* propinata. Laudatur aliàs *Decoctum ſem. Anif. Aneth. Carvi, Portulac. & Papav. alb. in Cereviſia.* Externè in tali

Singultu egregium est *Cataplasma* ex *Bacc. Laur. flor. Ros. rubr. fol. Menth. an. m. j. pulveris. & subactis* cum fermento *acerrimo* ad quantitatem Ovi; hinc cum *Aceto ferventi* calidissime applicatum. Si exsiccet, denuò irroretur *Acezo*. Item *Panis calidus*, *Vino generoso* irroratus, *Ventriculo* commodè applicatur. Alii *Fotum* faciunt ex *Aceto calente* cum *Castor. Piper. Sinapi* ac *Pane calido*, cum *Spongia* applicandum. Pariter *Ol. destill. Anisi* *Umbilico* & *Ventriculo* illitum est egregium. Si suspicio sit, subesse in *singultu malignitatem*, aut si oriatur in *Febre maligna*, tunc aliis addatur *Aq. Cord. Herc. Sax. Aq. Cinnam. Syr. Citri, Extract. Theriac. &c.*

Singultum ex assumpto acriori, v. g. *Ol. Vitriol. lenit* *Mistura* sequens. $\mathcal{R}$ *Aq. Plantag. Endiv. an. ʒij. Succ. Semperviv. maj. depur. ʒj. CC. usti. ʒi. Ter. sigill. ʒß. Lap. Cancr. ʒi. Laud. opiat. gr. ii. vel iij. Syr. Portulac. ʒi. M.* *Singultus* symptomaticus curatur addendo appropriata remediis morbum primarium respicientibus. Observavit *Riverius singultum* ex frigida potu post calorem ortum, *Balneo Aquæ dulcis* cum *Plantis nervinis*, curatum.

C A P. IV.

De Incubo.

INCUBI Symptomata ferè tali ordine sequuntur. 1. Læditur Inspiratio. 2. Sensus aut motus, cum imminente plus minus suffocatione. 3. Depravatur Loquela; sonum enim inconditum & boatum gravem edunt. 4. Adest præcordiorum anxietas. 5. Insomnium rei cuiusdam thoracem prementis. 6. Maculæ rubæ, lividæ, cæruleæ, artus inprimis pingentes, & mane postmodum apparentes. 7. Expergefactis, dum omnia cætera Symptomata evanescunt, *Corporis tremor*, & non raro

rarò *Diaphragmatis* vibratio celerrima & violenta superest, una cum totius corporis lassitudine.

Causa est omne id, quod liberum Thoracis respiratorium motum impedire potest. Impeditur autem ille motus, *vel vitio* objecti externi, *vel vitio* nervorum motui inservientium. Prioris ratione *Incubus accidentalis* dicitur, quando nempe *Diaphragmatis* liber motus impeditur, propter impedimenta in primis viis & Abdomine motui ejus deorsum resistentia. Hæc inter inprimis est Stomachus nimium repletus, in quo materia viscida in Flatus abit. Experimur enim esum *Castanearum* & potum *Vini fæculenti*, Incubum inducere. Unde pueris nimia alimenta ingurgitantibus, aliisque temulentix aut diætæ crassæ deditis, familiaris est Incubus. Frequentior est etiam illis, qui dorso incumbunt, unde *Diaphragmatis* motus inferiora versus impeditur. *Incubus habitualis* oritur à vitio nervorum respirationi inservientium, idque inprimis eorum, qui ex cerebello primas radices habent, adeo ut fundamentum *Incubi habitualis* in parte posticâ capitis circa Cerebellum statuatur *Louverus*. Dubitatur, an vitium hoc nervorum sit *paralyticum*, an verò *convulsivum*; i. e. an denegetur spirituum influxus, an verò nimis impetuosè influat. Varia præstant apud Autores exempla utrumque concludentia. Et sanè, sicuti non rarum est, quòd Paralysis cum Spasmodis, & contrà, subinde permutetur; ita quidem causa *Incubi*, *Acidum* nempe *peccans* lymphæ medio ad Cerebellum delatum, nunc irritando nervos respirationi inservientes, atq; Cordis motui dicatos, *Affectus spasmodicos*; nunc verò spirituum motum nonnihil sufflaminando, leviores *Affectus paralyticos* inducere potest.

Revera igitur *Incubo* infestante, laborant Musculi thoracis motui inservientes, præsertim *Diaphragma*: Et cum idem Nervus ex intercostali surculum ad La-

Unable to display this page

S E C T. XIV.

De Læsa Expiratione.

C A P. I.

De Sternutatione immoderata.

Comprimuntur Pulmones, pro aëre expirando, à musculis intercostalibus internis, Sacro-lumbo, & etiam musculis Abdominis; quibus in supplementum accedit Abdominis spontanea remissio. Læditur autem hæc aëris exspiratio. 1. Quando fit cum impetu in *sternutatione*. 2. Quando fit interruptim & cum *tussi*. 3. Quando aër expirans vitiatam vocem profert.

Sternutatio est motus convulsivus musculorum Expirationi inservientium, in quo, post aliquam inspirationis suspensionem, subito per nares & os aër una vice exploditur. Percipimus in hoc casu Thoracem à suis musculis constringi, & Abdomen etiam à suis comprimi; & hinc à contentorum sursum versus motu Diaphragma intra Thoracem cogitur. Unde in *Partu difficili* proficua, & in *Herniis* nocua est *Sternutatio*. Causa occasionalis hujus *motus convulsivi* est, quicquid membranam narium internam superiorem irritat; sine hac enim irritatione nulla fit *Sternutatio*, quoniam nervuli ex pari tertio & quarto ad Nares derivati, connectuntur per plexus cum pari nervorum vago & intercostali, Thoracem imprimis moventium: adeo ut nervuli illi irritati hos etiam convellant, unde Diaphragma aliquandiu propter Inspirationem protractiorem deprimatur: sicuti & cæteri muscoli Respirationi inservientes magis tenduntur: sed mox superveniente contrario

spasmo

Spasmo nervorum & muscutorum Expirationi inservientium, *Sternutatio* supervenit. Quæ irritant narium membranam, sunt vel *externa*, odores nempe fortes, aliaque vellicantia; vel *interna*, ut *Lympha* acrior in *Coryza*: item coitus, & conspectus pulchræ Mulieris post abstinentiam à Venere. Cæterum hac membrana à nimio Pulveris sternutatorii usu, & copiosiore lymphâ affluente, minus sensibilis evadit. In omni *Sternutatione* insons est Cerebrum; quæ enim ejiciuntur, primariò sunt ex contextu glanduloso post membranas narium & faucium sito; secundariò autem ex *Bronchiis asperæ Arteriæ*, unde in *Pleuritide* & *Peripneumonia* *Sternutatio* mala est; proficua verò ad pituitam in *Bronchiis* expellendam, quæ *Tussi* rejici non poterat. Adeo ut ex Capite nihil planè educatur.

Prognosis. *Sternutatio* sine causa manifesta crebrò repetens mala. Infert enim paralyticos aut epilepticos insultus. *Sternutatio* oculis nociva est. In *Epilepsia* aut *Apoplexia* post usurpata sternutatoria non succedens, malum est signum.

Cura. Removenda causa vellicans, & irritationis sensus *opiatorum* usu. Unde odor *Opii* omniumque *Narcoticorum* multum juvat, inprimis *Ol. rosaceum* *Opio* imprægnatum interioribus naribus illitum. Post acrius sternutatorium, conducit nares abluere cum *Lacte tepido*, aut injicere *Cremorem lactis* aut *Mucilag. sem. Psyl.* vel *Cydon.* cum *Aq. Nymph.* extractam; item pro odoratu admove *Semina Fœnic.* & *Anis.* Aceto intincta.

C A P. I I.

De Vocis Vitiis.

VITIA Vocis sunt, quando vel *deficit* vel *vitiatur*.

Deficit autem vel *Thoracis vitio* in *Apoplecticis*, *Hystericis*, &c. ubi nulla respiratio contingit; vel *vitio*

La-

Laryngis, propter ejus rimulam, Tumoribus vicinis vel assumptis astringentibus constrictam; vel denique *Musculorum & Nervorum vitio* : quo in casu Vox deficiens *Aphonia* dicitur; sin verò linguæ motus deficiat, dicitur *Loquela amissa*. Cæterum Vitium hoc musculorum nunc *paralyticum* nunc *convulsivum* est; prius fit vel *vitio proprio*, vel *vitio nervorum recurrentium*, ad eos distributorum, unde his dissectis, *Aphonia* canibus supervenit. Forſan Raucedo *Aphoniam* infert, propter nimiam humiditatem, & exinde flacciditatem musculorum; qua ratione Crapula & abundans phlegma idem præſtant. Casus item ab alto, & Terrores, *Paralyticum* hoc *vitium* inferre observata sunt. Virgo etiam fumo lapidis ex oleo constructi per somnum inspirato, incidit in *Paralyſin Laryngis* & subsequentem *Aphoniam*. Quoad alterum *Aphonie* fiendi modum, *Convulsionem* nempe musculorum & nervorum *Laryngis*, observatur hæc in *Hysterics* & *Epileptics*, item ex Vermibus. Huc spectat *Aphonia* ex retenta Gonorrhæa virulentâ, propter acre Luis venenum, nervos recurrentes vel musculos irritans, Fonticulis in inguine curata. Huc etiam referenda *Aphonia* Febribus superveniens, inprimis Variolis, quarum acre venenum Nervos recurrentes facile irritat. Cæterum præter *Paralyſin* ac *Convulsionem*, etiam Terror aut subitanea spirituum perturbatio *Aphoniam* producit.

Prognosis. *Apoplexiæ* juncta *Aphonia* diuturna est & difficulter curatur. Quæ cum ſingultu sunt *Aphonie*, peſſimæ exiſtunt. *Per ſe* autem ritè tractatæ curabiles sunt. Balbi Profluvio alvi sæpè corripuntur, teste *Hippocrate*, quo ipſo ferè ſanantur.

Cura. Reſpiciendum ad primarium morbum aut cauſam antecedentem. Removeatur *Paralyſis* vel *Spasmus* musculorum, aut nervorum *Laryngis*, per *Cephlica interna*, ſubinde ſudorem ſimul provocando, & *Ptyaliſimum*

lismum *maslicatoriis* promovendo. In contumaciori malo, præsertim paralytico, *diæta sudorifera* ex *Lignorum decoctis* instituenda venit. Externè applicentur collo Sacculi ex *nervinis aromaticis Spiritu vini* irroratis; vel *Spiritus apoplectici* cum *spirit. Lumbric.* aut *Formic.* calidè, vel denique *Ol. Succin. Lavend. Rut. Junip.* cum *Theriac.* five *Bals. Peruv.* mista, aut cum *Essent. Castor.* sociata. Interdum, ubi circumstantiæ permiserint, *Venæsectio sub lingua* institui potest.

Sequuntur *Vitia Vocis depravatæ*, inter quæ inprimis occurrit *Raucedo*; quando nempe aër expiratur per asperam Arteriam aut Laryngem nimis humidam. Notum est, continuam in asperam arteriam transfudare Lympham, ex glandulis juxta annulos Laryngis sitis, & membrana glandulosa interius asperam arteriam cingente; quæ partim ab aëre inspirato inclementiori vel variis pulveribus rebusque aliis permisto ipsam defendat; partim eandem planam ac voci firmandæ aptiorem reddat. Quod si itaque Lympha hæc copiosius effundatur & nimis humectet asperam Arteriam, *Raucedo* oritur.

Observanda autem est differentia *Raucedinis*, vel *recentis*, à lymphæ simpliciter tenui, nunc mitiori, nunc acriori, nimis saltem humectante; vel *inveteratæ* à crassiori mucoso tegmine aquoso Bronchum interius abducente, ortæ. *Causa remota* est irritatio Laryngis, producta vel *externè*, ab inclementia aëris hybernæ, inspiratione fumi sulphuris, aliorumve acriorum; quibus & suo modo loquela, cachinnus aut vociferatio intensior annumerantur; vel *internè*, à lymphæ acriori, falsiore, aut acidiorè, ad asperam arteriam delatâ; quæ nullatenus à capite destillare putanda est, sed ex propriis Laryngis & asperæ Arteriæ glandulis effunditur. Scorbutici autem & Lue venereâ correpti facile rauescunt, propter serum acrius partes asperæ Arteriæ

teriæ internas excorians. *Phthifici* etiam, *Empyematici*, & qui *Tussi crebriori* laborant, non rarò raucedunt, propter acrem materiam frequenter rejectam, quæ Laryngem irritat, & hinc copiosioris Lymphæ instillationem provocat. Omnes hæ causæ moderatæ *levem* inferunt *Raucedinem*, sin verò majori impetu aut diutius affligant, ita ut lymphæ continuo effusa in Mucum spissiorē degeneret, & aspera Arteria successivè excoriata nutrimentum proprium cum lymphæ transmittat, ac undique Bronchiorum canis affigat, talia *inveteratam Raucedinem*, quæ non nisi per mucum spissioris expectorationem solvitur, inferre solent; in quo casu ad Pulmones maximè respiciendum.

Prognosis. *Raucedo* per annum vel ulterius confirmata vix sanatur, si quidem ob Suppurationem vel Tabem contingat. Sed & in Phthificis plerunquæ ante mortem proximè futuram contingere hominibus solet.

Cura. Attendendum inprimis an *causa* sit *interna* vel *externa*; an lymphæ *mitior* sit, an verò *acrior*, quod juncta *Tussis* ostendit; an denique sit *recens*, *tenuis* nempe & *copiosior*, an verò *mucus* sit *crassior*, quod partim ex sensu majoris vel minoris titillationis, partim ex excretis per os, sreatu vel tussi rejectis, manifestum est. In *recenti* igitur *malo* à *causa externa*, hac remotâ, *opiata*, *lenientia* vel *temperantia* irritationem, & hinc lymphæ effusionem sistentia maximè conducunt. Si verò sit *recens* à *causa interna*, *temperantia* ac *opiata*, acrimoniam irritantem *demulcentia*, *sudorifera* lympham mundificantia, & ordinariū ejus motum promoventia, conveniunt; præmissis, si opus fuerit, *Purgantibus* talibus, quæ sub feri formâ evacuare solent, in specie *Jalap. Esul. Elater.* &c. *Inveterata* verò curanda venit per *incidentia*, & hinc *expectorantia*, pro quo scopo interdum Vomitus etiam necessarius est. Quod si altiores in corpore radices habeat malum, v.g. *Luem Vene-*

Veneream, Scorbuto, Vomica Pulmonum, &c. ad hæc primaria Cura dirigenda, simul tamen symptomatici *Raucedinis* succurrendum erit.

Inter *temperantia* eminent *Syr. Papav. Essent. Opii, Dia-cod. Theriac.* item *Syr. Glyzirrh. Syr. Viol.* & inprimis *Syr. do Jujub.* Egregium etiam temperativum est *Decoctum Raparum secundum* cum saccharo, ut & quælibet ex *Rapis* parata remedia. *Passulæ* etiam elegantes sunt, in specie *minores*, unde *Roob Passular. Decoct. Passul.* cum *Aniso.* *Flores sulphuris* etiam lympham temperant & erosionem præcavent in *Raucedine recenti.* Sed *Balsam. Sulphur. anis.* vel *terebinth.* in *Raucedine inveterata* convenit, *Sperma Ceti* itidem ad $\mathfrak{z}\mathfrak{j}$. in Jusculo calido hic multum conducit.

Inter *incidentia* & *expectorantia*, in *Raucedine inveterata* excellit *Syrupus de Eryf.* cujus basis est *Erysimon*, quod sapore acri penetrante, quasi antiscorbutico præditum, egregiè *Mucum* incidit & dissolvit. Loco hujus Syrupi usurpatur *Pulpa Passul. min.* cum *Sem. Eryf.* subacta, vel eorundem *Decoctum.* Convenit etiam *Electuar.* ex *Scord. Salv. & Rad. Helen. pulv.* cum *Melle* subactis; item ipsum *Mel squilliticum.* Commendatur denique *Pulv. rad. Ari,* cum *an. Sacch. cand. addita Syr. Jujub.* instar *Eclegmatis.* Admodum etiam à nonnullis extollitur *succus Brassicæ.* Cæterum experta sunt sequentia duo remedia, prius quidem in *recenti*, posterior in *inveterata Raucedine.*

℞ *Hord. opt. non excort. Passul. min. enucleat. an. ℥j. Rad. Liquir. mund. & concis. ℥ij. Caric. ping. N. 6. Herb. Capill. Vener. Hyssop. an. M. ℞. Sem. Brassic. ℥ij. Pinear. recent. ℥℞. F. omnium decoctio in Aqua fontana. Colaturæ sumantur ℥vi. ante somnum & in diluculo.*

℞ *Succ. Brassic. depur. ℥ij. Sacch. penid. vel Syr. de Eryf. ℥j. cum Oxymel. squillit. q. s. f. Electuarium sæpius lambendum.*

CAP. III.

De Tussi.

FAMILIARE expirationis vitium est *Tussis*, quæ fit, dum musculi thoracem cingentes, & aerem sic expellentes, non blando nec naturali modo subsident, sed potius violenter simul contrahuntur, contractione quidem momentaneâ, sæpius tamen reiteratâ; qua ratione ad motus convulsivos Pectoris, non autem veras Convulsiones, refertur *Tussis*. Cæterum unâ cum vehementi aeris elisione, adest etiam stricture aliqualis Laryngis ob irritationem, unde ille sonitus, qui in *Tussi* observatur.

Pars affecta sunt Nervi ac Musculi, à spirituum impetu in motum convulsivum acti. Afficiuntur igitur hi à quavis irritatione; ac interdum quidem ex solis *spasmodis & motibus convulsivis*, tam ex primario Affectu, quam ex consensu cum aliis partibus nerveis. Unde *Tusses* hæc *convulsivæ* dicuntur, ex simplici nervorum spasmò, sine vitio partium spiritalium, ortæ; suntque Hypochondriacis & Hystericis familiares. Frequentior autem est *Tussis*, quæ causam materiales, respirationis organa afficientem, agnoscit, præsertim eam, quæ oritur ex sensu noxii, sive mediâtè sive immediâtè instantis Laryngem à sui principio usque ad Pulmonis profunditatem. *Focus* autem causæ occasionalis irritantis nunc in Pectore nunc in Stomachò observatur.

Differentia. 1. Ratione modi *Tussis* est vel *sicca*, quoties magno labore nil excernitur, sed fatigatur universum corpus *Tussi inani*, non rarò cum Capitis, Hypochondriorum aliarumque partium dolore contundente ac plus minus lacerante, quâ ipsæ nunc Herniæ, nunc involuntarium urinæ aut alvi Profluvium excitantur:

vel *humida* est, quando concussionis illius ope humor per os excernitur. 2. Causæ irritantis ratione oritur *Tussis* vel ab *interna* vel ab *externa* causa. Utraque *Tussis* tam *siccam* quàm *humidam*, & quidem foci materiæ occasionalis ratione vel *pectoralem* vel *stomachalem* excitare solet.

Tussis pectoralis sicca oritur frequenter ab *externis inspiratis*, v. g. aëre inclementi, aut fumis acidis mineralibus, qui asperam Arteriam & Membranam pituitariam irritant & contrahunt, adeo ut simul adsit Pectoris angustia & sensus Pulmonum compressivus. *Tussis* hæc ex successiva partis irritatæ læsione tandem *humida* evadit; ac materiæ primò serosæ, dein mucosæ expectoratio sequitur. Colligitur enim lymphæ, ex irritatione transudans, in Larynge, Bronchiis, imò & in ipso Pulmone; quæ pedetentim condensatur in mucum viscidum: & si gravior sit læsio, tum partium ipsarum nutrimentum, successivè alteratum, etiam sub forma muci evacuatur. Hinc ordinariò duo tempora in tali *Tussi* distinguere solent; quando enim est *sicca*, *Tussim* à Catarrho tenui & crudo esse asserunt; dum verò est *humida*, materiam coctam esse dicunt & evacuationi aptam. Malè autem *Catarrhus* ipse ex capite transmitti fingitur; nullæ enim patent viæ; sed in ipsis his partibus colligitur partim ex irritatione glandularum, partim ex degeneratione alimenti proprii, & debilitate spiritus insiti. Oritur etiam non rarò *Tussis pectoralis* ex vitio lymphæ acrioris & falso acidioris, hincque *catarrhalis* dicitur, comitem habens Febrem catarrhalem, à meridie & vesperi vagis horripilationibus, ingruente verò nocte æstu totius corporis præsertim capitis, non tamen adeo intenso, vexantem, revertente autem dein aurorâ cessantem. Hinc non rarò accidit, ut etiam sub Æstu illo febrili, artuum lancinationes & dolores vagi unà affligant, ex acido lymphæ, partes

tes nerveas vellicantis, oriundi. *Tussis* itaque hæc *catarrhalis*, quæ in primis *nocturna* est, originem ducit ex lymphâ vel *salsidior*e vel *acidior*e, tam organa spiritalia irritante, quàm in massa sanguinis Febrem talem plus minus lentam excitante. Non rarum quoque est, hanc *Tussim catarrhalem* sæpè affligere sine Febre. Ipse autem *Catarrhus* non ex capite, sed ex glandulis, post membranas pituitarias sitis transfudat. Observatur *Tussis* hæc *nocturna* frequentius in *Phthisicis*, *Scorbuticis*, aliisque, quibus Lympha vitata est; & procedente ulterius malo exulceratur aspera Arteria aut Pulmo; unde *Phthisis* perfecta pulmonaris insequi solet, & tandem pus genuinum tussiendo expectoratur. Lympha autem vitata, *Tussis* hujus *nocturnæ* causa, radicem habet in Stomacho; ex defectu enim digestionis Chyli, ejusque perfectionis in Intestinis, generatur Chylus falsus aut acido-falsus, qui sui labem mediante lymphâ variis partibus, & hoc in casu Pulmoni affricat. Exacerbatur autem hæc *Tussis*, uti & omnes Affectus lymphatici, remittente die; forsan, quia tum temporis minus procedit Transpiratio insensibilis. Ad has *Tusses catarrhales* pertinent etiam *Tusses*, in principio *Variolarum* & *Morbillorum* præsentis, item quæ à *Scabie*, *Tinea*, aut *Achoribus* repulsis nascuntur. Ad *Tusses pectorales* referuntur etiam *humidæ* istæ post Febres ardentes præsertim minus acutas contingentes, in quibus natura materiam coctam ex vasis sanguineis in Pulmones deponit, & ita copiosè *Tussi* mucilaginosâ rejicit. Eiusdem speciei sunt istæ in *Pleuritide* observatæ, in principio *siccæ*, procedente tempore ex lymphâ & sanguine mistis *mucosæ*, & suppuratâ *Pleuritide* purulentæ.

Ne autem confundatur *Tussis pectoralis* cum *stomachali*, in specie consideretur 1. Locus irritationis: si enim Æger profundius respirare jussus, mox tussire incipiat, vitium est in Pectore & Pulmonibus; secus si

in Stomacho. 2. Respiratio circa superiora pectoris loca magis impedita, *Tussim pectoralem* esse indicat. 3. Sonitus etiam locum indicat. 4. Adjuncta quoque symptomata simul consideranda sunt; sanè ubi magis noctu affligit, aut Febricula simul adest nocturna, *Tussim pectoralem* ostendit.

Quoad *Tussim stomachalem*, certum est hanc frequentiore esse; quando nempe occasionalis fomes in Oesophago & Stomacho latitat, & hinc mediatè asperam Arteriam affligit; sive quatenus Diaphragma ab affecto orificio Ventriculi superiore vellicatur, sive quòd simul Oesophagus vellicatus contiguam sibi asperam Arteriam per consensum afficiat, ac in *Tussim* proritet. Quando *Tussis furibunda* est, in qua vix aliquid egeritur, licet cum summo conatu tussiant, tum semper delitescit in Ventriculo materia falsa & tenuis. Sanè pleræque *Tusses* originem ducunt ex materia vellicante in rugis & orificio superiore Ventriculi. Quod confirmat quotidiana experientia, observamus enim, *Tusses siccas*, subinde satis vehementes, mitigari, quoties *Aqua vitæ*, aut aliud spirituosum acrius gulam transit, etiamsi non intret asperam Arteriam. Adeo ut frequentes sint *Tusses stomachales*, tam *siccæ* quàm *humidæ*, tum ex *causa interna* tum ex *assumptis*. Hujus notæ sunt *Tusses* illæ in principio paroxysmorum Februm intermittentium, quæ sequuntur motum fermenti febrilis in Stomacho & in primis viis, uti & *hypocondriacæ*, & illæ, quas quidam contrahunt, dum in lectis aëri liberiori regionem stomachalem exponunt.

Tusses stomachales siccæ ferinæ oriuntur à materia falsa, acri, præsertim tenui, pertinacius orificium superius affligente. *Humidæ stomachales* oriuntur interdum, sed rarius, ex prægresso errore diætæ aut digestionis, & hinc congesto mucosissimo, qui ex profundo excernitur, elevatâ regione stomachi. Sed frequentior *Tussis*
humidæ

humida fit ex læsione membranæ pituitariæ posterioris, five ab aëre externo five à lymphâ acriore. Talibus enim occasionibus per hanc membranam copiosè lymphâ spissior, & junctim simul nutrimentum ejusdem proximum, pedetentim per œsophagum destillat, orificium Ventriculi superius vellicat, & hinc primitus *Tussim siccam*, dein *humidam stomachalem*, non rarò superveniente vomitu pituitæ vel alimentorum ingestorum, concitat. Estque hæc *Tussis*, quam communiter Ægri dicunt esse *catarrhum* ex capite depluentem, cujus defluxum per fauces exactè sentiunt.

Diagnostica. Cognoscitur *stomachalis Tussis*, ex loco ubi primò sentiunt tussiendi stimulos, ex sonitu profundiore quàm in pectore, ex vomitu item *Tussim* concitante, & adjunctâ Anorexiâ. Si subsit catarrhale vitium, vespertino tempore exasperatur. Si Senes, sine occasione inspirati aëris, copiosa viscida per *Tussim* excernant, ac simul conquerantur de dolore plus minus compressivo circa scrobiculum cordis, *Tussis* est revera *stomachalis*, nata ac sustentata ex defectu digestionis. Arthriticorum *Tussis* humida cum sensu molesto circa scrobiculum cordis, ac difficili plus minus inspiratione, & superveniente Podagra quasi sponte evanescent, revera *stomachalis* esse videtur. Cæterum subinde complicantur hæc *Tussium* differentiæ; *stomachalis* nempe, *humida* cum *pectoralis*, & frequentissimè *Tussis humida* cum *Tussi convulsiva*.

Prognosis. *Tussis* à causa externa est absque periculo: Si verò crebrius affligat in Subjecto, quod debiles habet pulmones, aut quod lymphâ, fero aut sanguine falsioribus ac acrioribus est præditum, *Phthisin* pulmonalem vel *Hæmoptysin* inferre potest. *Tussis* capiti & oculis nocet: *ferina* autem Infantibus, & adultis Mari- bus Herniam, Prægnantibus Abortum minatur. *Nocturna catarrhalis* & *pectoralis* prodromus est Phthiseos.

Tusses Senum diuturnæ non maturantur. In Scorbuticis frequentiores Phthisin introducere possunt. *Tussis humida* in declinatione Febris continuæ, ritè expectorans, bona est; sin minus excreent Ægri, *Hecticæ* periculum infert.

Cura. Ante omnia attendendum, an *Tussis* sit morbus primarius, an verò secundarius, v.g. Phthisicorum, Pleuriticorum, &c. nam hæc primarium morbum sequitur. Si motus materiæ deficiat, ut in Phthisicis, promoveatur expectorantibus; si sit nimius, ut in *Tussi ferina* crebrius inani, inhibeatur. Aliàs materia medica in *Tussi* tribus ferè generalibus capitibus absolvi-
tur, scil. *Incrassantibus*, *opiat*is nempe ac *temperatis*, quæ irritationis sensum sistunt, acre vellicans mitigant, & ita materiam vellicantem ad consistentiam moderatam pro meliore expectoratione disponunt: *Incidentibus*, quæ in *Tussi humida* mucum glutinosiorem pro meliori expectoratione disponunt, attenuant, ac mobiliorem reddunt: & *Balsamico vulnerariis*, quæ noxiam excoriationem Bronchiorum, aut Stomachi emendant, ut sic posteriores progressus maturè inhibeantur.

His ita præmissis 1. *Tussis pectoralis sicca*, si fuerit recens, & à causa interna inducta, hæc tantisper remotà vel correctà, *opiat*is paulatim sedatur. Præservat ab aère inclementi *Balsamus apoplecticus*, largiter naribus illitus; à mineralium fumis, panis comestus largiter *Butyro* illitus. *Theriaca*, sudorem expectando, aliqualem noxam promptè elicit. Si *Tussis nocturna* sit & *catarrhalis*, curatur præmissio Vomitu, per volatilia sudorifera *opiat*is mista, vesperi inprimis assumenda, v.g. *Spir. sal. ammon. anisat. Liquor C.C. succin.* cum *Essent. Opii* mistus, modò adsit Febris; citra *Febrem* optimæ sunt *Pilulæ de Styrace Sylvii* vel *Schröderi*. Item præter *opiat*a ac *papaverina temperata*, *incrassantia* dicta, ex *Rapis*, *Violis*, *Jujubis*, *Succino*, *Benzoe*, *Spermate Ceti*, *Flor. Sulphuris*, &c.

&c. parata: nec non *Ficus* cum *ſpiritu vini* combuſta; *Species diaireos* uſitata; *Pulveres peſtorales* varii, &c. v. g. 1

R Aq. Fenic. ℥iij. Aq. aſthmat. ℥vi. Diacod. Montan. ℥℔. Miſc. capiat^r cochleatim.

R Syr. de Jujub. Papav. ſimpl. an. ℥℔. Aq. Papav. rhæad. ℥j. m. pro 2. doſ. bihorio ante cœnam & ſub introitu lecti ſumendis.

R Spec. Diair. uſitat. ℥i. Flor. Sulph. ℥℔. Laud. opiat. gr. iij. m. f. Pulv. pro 3. Doſ.

R Spir. Sal. ammon. anis. vel Tinctur. Sulph. Willis. ℥ii. Eſſent. Opii ℥℔. m. Doſ. gut. 40 vel 50 ante introitum lecti.

R Aq. Scabioſ. ℥iij. Liq. C. C. ſuccin. ℥j. Syr. Papav. alb. ℥vi. m. capiat^r crebrò in Tuſſi ſicca cum Febricula catarrhali, imminente paroxyſmo, & poſt mediam noctem, expectando ſudorem.

R Conſerv. Tuſſilag. ℥℔. Laud. opiat. gr. j. m. f. Bolus, bihorio ante cœnam ſumendus.

2. Tuſſis humida peſtoralis curatur materiæ irritantis evacuatione, adeoque per incidentia, expectorantia dicta, interpoſitis præſertim Vomitorio vel moderato Purgante (nam Tuſſes peſtorales à purgantibus fortioribus ſolent exaſperari) deinde per peſtoralia vulneraria, noxam tollentia & recidivam præcaventia. Pro 1. ſcopo faciunt Gumata, in ſpecie ammoniacum, Spir. aſthmaticus, Syr. Nicotian. Oxymel, Succus Raphani, Electuarium ex Melle cum Scordii & Helenii pulvere, & in genere omnia ea, quæ in Aſthmate humido & Raucedine inveterata commendata fuerunt. Pro poſteriori ſcopo conveniunt potiones peſtorales ex Tuſſilag. Heder. terr. Sigillo Salom. Scabioſ. Helen. Veron. Lign. Saffafr. Item Sulphure, Benzoe, Balf. Sulph. &c. parata. In Purgantiũ claſſe nota ſunt Vomitoria, nunc per ſe pro evacuationis ſcopo danda, nunc portionibus peſtoralibus ad promovendam expectorationem in minuta doſi addenda. Per inferiora commodè pur-

gant *Pill. de Hier.* cum *Agar.* add. o *Gum. ammon.* & *Merc. dulc.* In *Tussi humida* opiata non conveniunt, quia materiam spissiore reddunt, & *expectorationem* impediunt. In fine tamen, ubi maximam partem evacuata est mucilago, & superest crebrior *Tussis* inanis, sæpius repetens antequam aliquid ejiciatur, ad vestigia læsionis delenda commodè cum aliis *papaverina* miscentur. In *Tussi pectorali* à lymphâ acri commendatur *Æi. flor. Sulphur.* in ovo sorbili quovis mane exceptus. Pro omnibus his casibus sufficientes sequentes formulæ.

℞ *Aq. Hyssop. Tussilag. an. ℥ii. Syr. de Tussilag. ℥vi. Syr. Nicotian. ℥ß. Oxymel. squillit. ℥i. Aq. asthmat. ℥ß. m.* Detur cochleatim.

℞ *Aq. Hyssop. ℥iii. Aq. asthmat. ℥vi. Gum. ammoniaci aceto solut. ℥i. Syr. Nicotian. ℥vi. M.* Capiatur per cochlearia.

℞ *M. P. de Hiera cum Agar. gr. xv. Gum. ammon. acet. solut. ℥ß. Extract. Troch. alhand. gr. j. cum f. q. Ol. dest. Anis. f. Pillulæ pro scopo purgandi, dandæ pro dosi.*

℞ *Aq. Scabios. ℥iiij. Aq. asthmat. ℥vi. Flor. Sulph. ℥ß. Diacod. Montan. ℥j. m.* Detur in fine *Tussis humidæ* cochleatim.

℞ *Rad. Ireos Florent. ℥ij. Flor. Sulph. ℥i. Ol. destill. Anis. ℥ß. Ol. dest. Fœnic. gutt. xv. Sacch. cand. alb. ℥iii. m. f. Pulvis subtilis in declinatione mali dandus. Vel fiat Elect. ex Pulp. Passul. min. flor. Sulph. & Syr. Papav. alb.*

℞ *Herb. Marrub. Hyssop. Tussilag. Pulmonariæ, an. m. ß. Veron. Heder. terrestr. an. m. j. Flor. Scabios. Helen. an. P. ij. Rad. Ireos flor. Helen. an. ℥vj. Sem. Cartham. contus. ℥vj. Mechoacan. albiss. ℥ß. Passular. minor. ℥j. f. Decoctum pectorale in Aqua vel Hydromel. bis terve de die usurpandum. Conducit etiam Decoctum Lign. Sassafr. cum aliis vulnerariis.*

3. *Tussis stomachalis sicca ferina* curatur, præmissio Vomitorio, tantillis temperatis assumptis, v. gr. decocto
Rad.

Rad. Helen. cum Uvis corinth. in Vino hispanico, post coctionem fortiter expresso, addito *Diacodio & Essentiâ Opii*. Conducunt itaque *opiata & temperantia* supra in *Tussi sicca* laudata.

4. *Tussis stomachalis humida* curatur, præmisso Vomitu, *aromaticis nonnihil temperatis*, reliquias attenuantibus & Stomachi tonum restaurantibus, v.g. *Elixiri Menth. Elix. Propr. Tincturâ Tartari acri cum Spir. Sal. ammon. anis. Syr. Diacod. Malvat. Juniperino Ficubus Spiritu Vini* maceratis, hunc postmodum deflagrando. Quin etiam præmissis præmittendis in tali *Tussi* aliquando *Liquor. Terr. fol. Tart. item Tinctur. Mart.* pro debita rugarum Stomachi extensione proficua observavi.

Non omittenda est *Sudoriferorum* utilitas. *Decoctum Guajaci* materiam Pulmonibus impactam mirè attenuat & evacuat. In *Tussi chronica*, præsertim *siccâ pectorali*, à *Lymphâ acri oriundâ*, optimè conducunt *Decocta Ligni Guajaci, Sassafras aut Chinæ cum Passulis*. Ratione *Faucium*, ab acriori lymphâ quasi *inflammatarum*, conveniunt blandè dulcia pedetentim deglutienda, quæ partim Fauces leniunt, partim pro expectoratione lubricant. Talia sunt *Syr. Scabios. Viol. Jujub. Liquirit.* inprimis *Diacod. cum baculo Liquiritiæ* sæpius lambenda.

C A P. I V.

De Catarrho suffocativo.

QUæcunque respiratio subito difficilior reddita, & suffocationem plus minus minitans, inprimis cum *Tussi siccâ* subinde conjuncta, *Catarrhus suffocativus* dicitur. Adeo ut *Asthmata occulta* interdum recurrentia, & *humorosa* inprimis vesperi affligentia, sub hunc censum veniant. *Catarrhus* dicitur ex præconcepta fal-

sa opinione, quali ex capite flueret. Revera autem complicatus est Affectus ex *Asthmate* præsertim *sicco*, *Tussi* & *Raucedine*. Cæterùm *Catarrhi suffocativi putitii*, *Asthmati convulsivo* contradistincti, triplicem pono differentiam.

1. Ex Pulmonibus ab hostili acido vel inspirato vel intus genito irritatis, & proprias fibras fortius strigentibus; adeo ut immineat *Suffocatio*, non prius cessans, quàm lymphæ uberioris irrigatione irritans illud abstersum fuerit, & ex eorum mutuo coalitu concretum mucosum expectoretur. Remanet interea vestigium in fibris, ita ut levi occasione *Spasmus* denuo minetur. Talem Affectum observavi in Muliere ex fumorum sulphureorum elevatione, sub affatione Alaudarum, genitum, ubi acidum viscidum ex Butyro & Alaudæ pinguedine incensis exhalans & inspiratum, asperæ Arteriæ cuneos, & hinc Pulmones tam acrimoniâ quàm adhæsione glutinosâ irritavit; unde Tussis sicca, hinc ex irritatione uberior lymphæ affluxus, & ab utrisque gravior irritatio & strictura fibrarum. Duravit hoc, donec fuligo illa adhærens lymphæ & nutrimenti proprii affluxu abstersum fuerat; & ex utrisque concretum novum, ob moram & exactam missionem spissum candidum & glutinosum genitum, excretum erat. Sed ex læsa nutritione Pulmonum, & fibrarum facili contracturâ, mansit vestigium, adeo ut levi occasione revocaretur pristinus Affectus. Huc pertinere videtur Infantum quorundam *Catarrhus suffocativus*, *Epilepsiæ* motui junctus, sed cum levi vel nulla *Tussi*; constringitur nempe Pulmo, ita ut sanguis non debite circuletur, & facies rubicunda fiat: Cui præcedere solet per aliquot dies *Raucedo levis*, vel *Tussicula*. Uti proin talem Affectum in Adultis *opiata* & *attemperantia*, vulgò *incrassantia* dicta, optimè levant, etiam in paroxysmo; ita & talibus Infantibus *thoracica*, imprimis
Sper-

Sperma Ceti; &c. in vehiculo calido propinata observantur proficua : cum contrà *Asthmata humida*, item *Tussis humorales*, præsertim ex Stomacho, in Infantibus non raræ, imprimis per *Nicotianam*, item per blanda emetica curari debeant.

2. & 3. Differentia *Catarrhi suffocativi* revera est *Laryngis Catarrhus* ad *Bronchum* pertinens ; si enim Larynx afficiatur vel ex proprio vitio, vel ab aliquo extra Laryngi & Epiglottidi incumbente, sequitur pertinacior strictura ad instar *Catarrhi suffocativi*. Notum est ab Aquæ guttula, vel panis miculâ *Laryngem* ingressâ, maximè irritari *Laryngem*, & pertinaciter ejus rimulam ab *Epiglottide* occludi ; & quo diutius sit ista irritatio, (quæ ex quacunque causâ fieri potest) eo plus mucî postmodum excernitur. Cæterum *Causa* respectu *Laryngis* est vel *interna*, affluxus nempe feri & lymphæ acrioris ; vel *externa*, lymphæ nempe viscidior ex membranâ pituitariâ posteriore ad Fauces delata, *Laryngem* quasi inviscans & *Epiglottidis* liberum motum impediens, unde jungitur materiæ viscidæ scretus. Sic ex aère inclementi, *Tussi* diurnâ, & frigore sub somnum suscepto, hujusmodi *Catarrhi* orti sunt : atque evanescente paroxysmo, remansit aliquot dierum Febris lenta, *Tussis* frequens, & pedetentim mucî copiosi excretio atque sic morbi solutio. Cura plana est ; nempe si sit *Catarrhus Laryngis* à causâ interna, curatur eodem modo ac *Rauco* recens, vel *Tussis nocturna sicca* ; v.g. per *Opiata* *incrassantia* & *acrem lympham temperantia*, præmissio, si opus fuerit, *Vomitório*. Si malum est à *Causa externa*, curatur ut *Asthma humorosum* vel *Tussis humida stomachalis*, nempe per *Vomitum*, deinde *attenuantia* & mucum viscidum *incidentia*, v.g. *Succ. Raphan. Syr. Nicotian. Spir. asthmat. Oxymel. squill. &c.* Patet itaque, in paroxysmo & sistendo & præcavendo primatum obtinere *opiata*, *anodyna* & *temperantia* ; sopiunt

piunt enim spiritus, quorum impetu humores in partem ferantur, & in parte ipsa irritationis sensum tollunt, ejusque inchoatos spasmos curant. *Clysteres acriores*, quantumvis usitati, nil valent, nisi per accidens, quatenus primas vias evacuant, & Abdominis viscera in motum concitant, adeoque pectoris angustiam ex indirecto levant. *Venæsectio* item *per se* nil prodest, nisi impediatur Pulmonum motus reciprocus, & gravior sit sanguinis in illis stagnatio. Frustrâ etiam Capiti, Nuchæ & Vertici applicantur *Balsama, Emplastra, &c.* cum non sit in Capite mali radix. *Vesicatoria* item nil præstant, nisi *per accidens*, ubi *Asthmatis convulsivi* quidpiam adest, quo in casu brachiis applicari possunt. Cæterum in Subiecto phlegmatico *Fonticuli* non malè admittuntur.

Accedit & 4. Differentia, quæ nil aliud est, quàm *Suffocatio subitanea* à sanguine in Pulmonibus stagnante. In hoc casu adsunt *Gravedo, Dolores pectoris, Difficultas respirandi, vox ferè amputata, periculum suffocationis, anxietas*, interdum *Tussis* (quando nempe vasa Laryngis simul lympham uberius effundunt) *pulsus tardior & rarior*. Differt autem ab *Apoplexia*, quod in hac æger benè adhuc spiret & anima cum spiritu feratur. In *Apoplexiâ* certè *leviori*, abolitis cæteris actionibus, non adest magna respirandi difficultas; & in graviori vix ulla sunt vitæ indicia, si excipias præsentis adhuc respirationis signa. Adeo ut *Catarrhus* talis ad *Peripneumoniam* magis accedat. Adest præterea in eo spuma, quæ ex Pulmonibus oriri videtur; & interdum mucus, qui nil aliud est, quàm Lympha paulo viscidior, ex Larynge tunc uberius emulcta, in tantis angustiiis, mediante crebriori respiratione, cum aëre foras protrusa. *Causæ* hujus stagnationis *remotæ* sunt variæ, inprimis aëris vitia, ratione cujus *epidemicus & malignus* interdum inducitur *Catarrhus*. *Causæ* propinquiores sunt 1. Sanguis nimis abundans,

dans, majus spatium in Pulmonibus occupans. 2. Sanguis chylo crudiori imprægnatus, & ad motum tardior. 3. Sanguis ab acido vitioso, inspirato aëre frigido, Olei Sulphuris in Canis venam injectione, &c. coagulatus. *Cura.* Promoveatur sanguis per Pulmones, vel ejus quantitatem minuendo, vel eundem attenuando, vel coagulum solvendo. Ferè semper necessaria est *Venæsectio*, nam nil magis motum circularem accelerat. Unde etiam *Cucurbitulæ* cum scarificatione hinc inde applicandæ. *Clystere* quoque *acriori* eluatur Alvus. Interea remedia sunt *Aquæ asthmaticæ & pectorales spirituosæ*, *anodynis* mitioribus mistæ. Egregium autem est *Sperma Ceti* ad 3ß. in vehiculo calido. Forfan etiam hic locum invenit *Mistura Sylvii*, quam habet in *Præxeos* L. I. p. 280. Quod si Tussis & materiæ per Laryngem transudantis superveniat rejectio, declinante paroxysmo, commodè etiam leniter *expectorantia* usurpari possunt. Sed de his vide *Schneiderum*, in *Libr. de Catarrhis*.

S E C T. XV.

De Sanguinis motu per Cor vitiato, adeoque hujus Pulsu laeso.

CAP. I.

De Virium Languore & Syncope.

Vitiatur Cordis motus 1. Quando deficit in *virium Imbecillitate & Animi deliquiis*. 2. Quando auctus est, nimisque impetuosus in *Palpitatione Cordis*. 3. Quando depravatur in *Febris*.

Virium

Virium imbecillitas non solum quibusdam nativa est, sed etiam variis ex causis supervenit : In qua languidi sunt *Ægri*, tardi ad motum, membra ponderosiora & torpida, pulsus parvus & debilis, quandoque per intervalla certa aut incerta intermittens, &c. Concurrunt simul sensuum, tam internorum quam externorum vacillatio, item motus corporis plus minus languens. Cæterum præter talem virium imbecillitatem, successivè *Ægros* affligentem, observatur etiam nonnunquam *subito ingruens Virium prostratio*, non tamen diu permanens, per intervalla tamen subinde recurrens.

Hujus *subitaneæ Virium prostrationis* tres statuuntur gradus. 1. *Lipothymia*, in qua præter pulsum minorem & debiliorem, sensus simul externi & interni obfuscantur, & motus animalis, tam voluntarius quam & quodammodo naturalis plus minus aboletur, ita ut Respiratio obscura aut ferè nulla observetur. 2. *Syncope*, quæ gravior est species; in qua subito concidunt *Ægri*, pulsus mox nullus & nulla respiratio observantur, corpus friget & pallet, interdum Urinæ & Alvi excrementa sponte effluunt. 3. *Asphyxia*, in qua eadem Symptomata, ferè graviora, observantur.

Debilitas virium repentina fit *remotè & fundamentaliter* vitio sanguinis, *formaliter* verò & *effectivè* vitio spirituum, vel *vitalium* in sanguine, vel *animalium* in systemate nervoso. Observandum autem, hos *spiritus* à se invicem dependere, ita ut *vitalibus* pessum euntibus eclipsentur *animales*, sicut his evanescentibus cordis ac sanguinis, nec non spirituum vitalium motus itidem cessant : *prius* in suspensis, *posterius* in *Apoplexia* forti manifestum fit. Ex dictis clarum est, quòd *causa virium imbecillitatis omnis* sit deficiens sanguinis in pulmonibus & sinistro Cordis ventriculo turgescencia ac spirituascentia, unde hujus respectu pulsus minores & rariores,

riores, sicut ex hinc dependente spirituum animalium moventium defectu debiliores existunt.

Causa remota consistit in vitiata crasi sanguinis, speciatim in deficiente acrimonia salis volatilis urinosi, oleosi, cui contra non raro supervenit acidi vitiosi exaltatio. Horum causa in cruditate Chyli plus minus acidam primario latet. Hinc est, quod post morbos acutos curatos, ex nimia alimentorum assumptione, languores adhuc superveniant, quodque in Scorbuto vires subinde sint adeo imbecilles, quoniam ex vitioso acido sanguinis fermentatio & spiritusascentia immittitur, unde spiritus animales pauciores sunt, & functionibus suis non sufficientes. Observatum est etiam, ab odoribus ingratis nonnunquam Syncopen induci, item ex odore Zibethi, vel Moschi in Hystericis, ex praesentia rei, v.g. Felis, &c. quam ex idio-syncrasia quidam horrent; ex affectibus etiam fortioribus vel subitaneis, v.g. gaudio, terrore, imò & sola imaginatione rei horrendae; ex nimia sanguinis aut seminis effusione, nimio sudore, nimia aquarum hydropicarum evacuatione, puris ex thorace emissionem, subitanam mutationem ex aere calido in frigidum, ingurgitationem potus frigidi post insignem aestum, veneno aut intus assumpto aut extrinsecus per morsum, &c. applicato, nimio corporis motu ac defatigatione, & tandem in iis, qui sunt rarioris texturae, ex graviore dolore. Faciunt huc Abscessus Cordis & partium vicinarum rupti, qui periculosas dant Syncopes. Sanguinis quoque habenda est ratio, qui aut nimis parvus, aut pure vitiat, aut subito coagulatus, spiritusascentiae debita ineptus evadit, & exinde necessarium Spirituum animalium & vitalium commercium intercipitur. Porro epilepticis Paroxysmis, & aliis Affectibus convulsivis gravioribus, subinde junctum symptoma Syncope est. Inprimis considerari meretur Syncope stomachica, ex lacte coagulato, esu Fungorum, aut acribus succis, præ-

præsertim æruginosis, orificium Ventriculi sinistrum gravius infestantibus: frequens enim est hæc *Syncope stomachica*, nunc *per se* ex contentis stomachi, nunc *per consensum* cum affectis partibus stomachum afficientibus, & tales Syncoptici, præter inexplicabiles circa Stomachi regionem molestias (quæ omnem fere *Lipothymiam* comitantur) sub imminente *Syncope* sentiunt Vertiginem & Caliginem oculorum; unde sic animo delinquant.

Ex dictis patet, causas *Syncopes* proximas esse aut *Spiritus vitales* subito deficientes ob cessantem sanguinis fermentationem ac circulum, aut *animales* subito in motu deficientes, unde quasi abrupti movendo cordi minus inservire possunt. Omnes enim causæ modo dictæ vel Sanguinem & *Spiritus vitales* afficiunt, vel *Spiritus animales* in motu suo alterant, ita ut 1. Vel in motu deficient, v.g. in *subitaneo Terrore*: vel 2. dissipati evanescant: Vel 3. in motu quasi exorbitent, & ex irritatione indeque natis *spasmodis* Cor in continuâ systole detineant, quod in *Morbis convulsivis* non rarò contingit. Patet itaque, quaslibet evacuationes, mutationes subitaneas aëris, sanguinis quascunque insignes aut in crasi aut in motu locali alterationes, *Syncopen* inducere, *sanguinem & spiritus vitales afficiendo*: dolores autem, odores graves, præsentiam objecti ex idiosyncrasia hostilis, gaudium nimium, & illa quæ Stomachi orificium, cum universo nervorum systemate consentiens, afficiunt, *Syncopes* excitare, *Spiritus animales* dissipando & abrumpendo.

Prognosis. Sine causa manifesta languidi in Morbos inclinant; reconvalescentes, præsertim à Morbis acutis, diu languidi vel Cachexiam vel Recidivam incurrun. In morbo quocunque præter manifestas causas, mox superveniens summa virium prostratio maligni Morbi signum est. Si Ægri post exhibita spirituosâ,
post

post irrorationem faciei cum frigida, post Ptarmica, ad se non redeunt, summum periculum portendit. Sudor frigidus superveniens, quo copiosior & frigidior eò peior: est enim nil aliud quam mucilago rorida nutritiva partium subcutanearum, quæ Syncope resoluta, spontaneo motu per poros, ob resolutum fibrarum tonum hiantes, emanat.

Cura. In *Languore successivo* conveniunt inprimis *aromatica*, & acrioribus particulis salinis, præsertim oleosis turgentia, quæ acidum corrigunt, bilem acuunt, Ventriculum restaurant, sanguinis glutinositatem attenuant, & ejusdem fermentationem promovent. Pertinent huc *Vina hippocratica*, *Noduli ex aromaticis Vino infusi*, *Salia volatilia oleosa*, *Elix. propr. Aquæ apoplect.* & 600. alia, mane, meridie, sub introitu lecti, vix autem sub ipso pastu usurpanda.

In *Syncope* & *Lipothymia* præstantiora requiruntur remedia, habitâ tamen semper ratione causarum antecedentium. Ratione spirituum deficientium conveniunt *volatilia penetrantia*: ratione deficientis motûs spirituum animalium, conducunt ea, quæ partes sensiles tam internas quam externas fortius vellicant, & ita spiritus animales in motum debitum revocare valent: ratione spirituum aut facile dissipabilium, aut in motus convulsivos pronorum, conveniunt ea, quæ spiritus quodammodo figunt, & convulsivum eorum impetum sistere valent. Remedia igitur ad tres classes revocari possunt. 1. *Spiritiosa sulphurea ac oleosa*: quo pertinent *Spiritus inflammabiles per fermentationem parati*; *Spiritus & oleosa destillata aromatica suaveolentia* (quæ tamen Mulieres quædam, imò & Mares literati aut rariore texturâ præditi, non commodè ferunt) *Aq. & Ol. Cinnamom. Spir. Lil. convul. vel Theriac. vel Rosar. ambrat. Ess. Ambræ cum spir. Ros. parat. Essent. Croc. Quinta Essentia Meliss. Angelic. &c.* tam internè, quam externè usur-

pata. 2. *Spiritus salini volatiles acres urinofi*, inprimis *oleofi redditi*, v. g. *Spir. Sal. ammon. oleosus anisatus*, aut *fœniculatus*, *Spir. C. C. Liq. C. C. succin.* quælibet ex *Succino* parata remedia volatilia, & *Elix. vit. Matth. cum Sale Viper.* dissoluto. 3. *Acida volatilia acria*, v. gr. *Vinum, Acetum destill. Acetum theriacale, caryophyllat. rutac.* In *Aceto* infusum *Castoreum, Succus citri*, &c. quæ partim sensuum organa potenter afficiunt, partim spirituum dissipationem præcauent. His addi possunt *Opiata* v. g. *Laudanum* in parvâ dosi, *Theriaca, Mithridat. Extract. Theriac.* &c. quæ certè spirituum aut dissipabiliorum, aut in motus convulsivos pronorum impetum sistunt. Quoad externa, naribus, temporibus & labiis affricantur eadem spirituosæ; sicut & *Spir. sal. ammon. Acetum vini vel florum Tunicarum* naribus adhibentur. Ex dictis variæ concinnari possunt formulæ, v. g.

℞ *Aq. Meliss. cum Vino* ℥iii. *Syr. flor. Tunic.* ℥vi. *Conf. Alkerm.* ℥i. *Quint. Essent. Matth.* ℥iii. *M.* detur cochlearim.

℞ *Aq. Cord. Herc. Saxon. Aq. Cinnam. Borræg. Aq. Meliss. cum Vino an.* ℥i. *Spir. Theriac. simpl.* ℥℥. *Elix. Citr.* ℥vi. *Essent. Ambr.* ℥i. *Syr. de cort. Citr.* ℥℥. *M.* Capiatur subinde cochleare plenum.

℞ *Aq. Meliss. & Fœnicul. an.* ℥i℥. *Liq. C. C. succin.* ℥i℥. *Syr. Fœnic.* ℥iii. *M.* Sumatur per cochlearia.

℞ *Ambr. gryf. gr. vii. solve in Ol. Cinnam. & Cardam. an. gut. viii. adde Extract. Lign. Aloes. ℥℥. Margar. præp. ℥i. Sacch. cand.* ℥i℥. *M.* & sumatur hinc per vices, quantum cuspis cultri admittit.

In specie quoad causarum varietatem subinde varianda cura: v. g. in *Syncope stomachica*, ubi nausea & similia symptomata urgent, confert Vomitus: in hoc enim casu spiritus non tam resoluti, quàm oppressi aut inordinatè agitati, per vomendi conatus excitantur. In ipso autem vomitionis actu, ne animo delinquant, odores

odores penetrantes, in primis *Vini generosi*, naribus ad-
moveri solent. Quod si *Vomit* non æquè tutus videat-
tur, injiciatur *Clysm* paulò acrius. Si ex *Veneno* sit
Syncope, præter *alexipharmaca* & *appropriata* convenit
etiam *Vomit*, si in primis viis *Venenum* latuerit. Si ex
evacuationibus quibusvis, in primis *purgatione* nimia,
immineat *Syncope*, conveniunt *Theriaca*, *Extract. The-*
riac. in Aq. Cinam. item *Mislura* ex *Aq. Menth. Spirit.*
theriac. & Conf. Alkerm. Sin ex terrore nata sit *Syncope*,
præter *volatilia urinosa* in specie *Salia volat. oleosa*, con-
ducit etiam *Venam aperire*, præsertim in *graviore Syn-*
cope: item in *Syncope* ex *Mensium* suppressione con-
ducit *Sectio venæ saphenæ*. *Syncope* à gaudio curatur per
acida, *Vinum*, *Succos vegetabilium*, aut *Julepos acidulos*.
Sin ex *Venæsectione* immineat *Syncope*, imponatur *Æ-*
ger supinus pavimento, ac *Sal commune* ori indatur,
vel labia ejus hoc ipso fricentur. In defectu *Salis* com-
munis utiliter *Urina* usurpatur, vel *Acetum* applicetur
Naribus & affricetur *Linguae*. Ubi metuitur *Lipothy-*
mia à *Venæsectione*, optimum est præmittere *Juscu-*
lum, antequam *Vena* secetur, & hinc in dorso cuban-
tibus *Vena* aperiatur. Si ex nimia sanguinis excretionem
immineat *Syncope*, *opiata acidis sociata* addito *pulv. Cor-*
ral. sunt optima. Si in *Convulsivis*, *Hystericis*, &c. *Syn-*
cope adsit, *Salia volatilia*, *Liquor C.C. succinatus*, *Spirit.*
carmin. de tribus præsertim cum *castorinis*, si ferre queat
Æger, propinentur, aut etiam *opiatis* additis malum
præcaveatur.

C A P. I I.

De Palpitatione & Tremore Cordis.

Palpitatio Cordis est motus ejusdem convulsivus, quo
forti *systole* se contrahit; cognosciturque expulso

arteriarum vix ullo, adeo ut plurimum necessarium sit lateri sinistro admoveere manus, ut ritè percipiatur. Interdum est malum adeo vehemens, ut solo auditu & visu possit cognosci, imò exempla prostant costarum exinde diffractarum, si verum est, quod *Fernelius* aliquando ex ore Chirurgi alicujus audivit. Unde patet, *Palpitationem* Cordis esse convulsionem musculi ejus.

Cognatum malum est *Tremor Cordis*, in quo fibræ musculorum ejus celerrimè & quasi semicontractæ *systoles* & *diastoles* vices obeunt. Differt à *Palpitatione* in eo, quòd *Palpitatio* sit vehementissima contractio & impetuosissima *systoles* molestia; in *Tremore* verò minores sunt pulsationes, sed crebriores & quasi tremulæ.

Causa *Palpitationis* Cordis est, quicquid musculos & nervos ejus irritare potest. Causæ tales irritantes sunt vel in ipso corde, vel in nervis. Ratione Cordis causa irritans est vel *externa* vel *interna*: inter *externas* refertur vulgo *Hydrops pericardii*; sed dubium est, annon lymphæ hujus ubertas potius *Palpitationis* effectus, quàm causa sit; siquidem aquæ Pericardii in homine vivente parcius, in mortuo major reperitur quantitas? Cæterum inter *externas* sunt *Vermes Cordis* dicti, præcipuè intra pericardium Cordi adhærentes. Affectus rarus nec ubique cognitus: patiuntur tales *Ægri Palpitationem* subinde recurrentem, nec non rosiones, puncturas & dolores Cordis, Facies pallet, ex improvise interdum *Lipothymia* imminet, interdum etiam Convulsionem supervenire notantur. Observavit etiam *Petrus à Castro*, *Scabiosam* in succo, jussulo, decocto, aut syrupo, omnia alexipharmaca hoc in casu antecedere. Aliàs medicamenta ad hunc vermem usitata sunt *Mercurialia*, & hinc *Succus Allij*, *Raphani*, *Nasturtii*, &c. Externè expertum est *Cataplasma* ex foliis *Cinaræ*, *Tanacetii*, & *Absinthii* Aceto vini incoctis, & cum paucis *Mithri-*

Mithridat. mixtis, regioni Cordis admotum. *Causæ internæ* respectu Cordis, *palpitationem* inferentes, rariores sunt *Abscessus in Corde* & similia; frequentius culpatur sanguis in circulo suo impeditus, & circa Cordis basin aggestus, cujus signum est pulsus in carpo languidus & motui Cordis minùs respondens. Has inter causas sunt tam ipse sanguis vitiosus, minùs turgescibilis, ad stagnationem & coagulationem pronus, unde ex Menstruum suppressione post levem motum, non secus ac in Cachecticis, supervenit *Palpitatio*; quam alia, quæ sanguinis benè constituti motum impediunt, v.g. Pulmonum infarctus, truncus arteriæ magnæ prope Cor osseus, Vena pulmonaris cartilagine adnata ferè obstructa, excrecentia Polypi aut Calculi in corde. *Causæ irritantes* ad nervos Cordis referendæ sunt, inprimis eorundem irritatio, vel spasmus ex quacunque causa occasionali, v.g. Animi affectibus, præsertim Terrore, consensu nervorum splenicorum cum cardiacis in Affectibus hypochondriacis & scorbuticis ortus; in horum enim paroxysmis videtur Cor quasi constringi aut ambabus manibus comprimi: acidum nempe vitiosum Hypochondriacorum utcunque commotum, nervos vel Stomachi vel Lienis fortissimè irritat, unde Spasmus eorum ac partium appensarum concitatur, & hinc facile Nervi cardiaci per consensum afficiuntur, sicque ad *Palpitationem* Cor adigitur. Imò & nervuli arteriis Cordis vicini, spasmò affecti, & ita sanguinis circulum turbantes, atq; mediante vasorum arctiori stricturâ impediētes, consequenter ex sanguine circa Cordis basin congesto, hujus *Palpitationem* inferre possunt. *Tremoris cordis*, in quo pulsus inæqualis & languidus, interdum quasi vermicularis percipitur, *Causa* vel in *Musculo Cordis*, vel in *Nervis* investiganda, cum pariter convulsivi quid sapiat. Quod ipsos Cordis musculos attinet, equidem in his aliquid vitiosum sive præ-

præternaturale contineri videtur, quod fibras motrices Parenchymatis continuò ad contracturas irritat; cum autem necessariò diastole Cordis à sanguine influente superaccedat, hæc vix sufficiens conceditur, quin ex dicta causa subitò contractio repetita superveniat, & ita continuus sed interruptus, atque adeo tremulus fiet motus. Quoad *Nervos*, Scorbutici etiam ac Hypochondriaci, ex his ipsis affectis, & ab aliorum Viscerum nervis per consensum in spasmum coactis, leviores licet Tremores in Corde pati observantur.

Prognosis. *Palpitationi* Cordis superveniens pulsus sensim remittens, imminentis *Syncope*s signum est. Qui Juvenes, aut in declinante ætate sani, subitò sine ullo manifesto symptomate Palpitatione cordis corripuntur, ante senectutem moriuntur. Quæ ex Malo hypochondriaco aut Scorbutico est *Cordis palpitatio*, frequentior quidem est, ac sæpius recidivans, levior autem reliquis speciebus, præsertim per idiopathiam Cordis & partium vicinarum accedentibus.

Cura. In Paroxysmo fortiori subinde necessaria est Venæsectio, inprimis si subjectum sit plethoricum sive revera tale, sive apparens; item si ex terrore, aut suspitione stagnationis vel grumorum sanguinis oriatur; item si ex insigni commotione inpetuosus circa vasa feratur sanguis. Si à conformatione læsa sit vitium, ferè incurabile est malum, ac saltem per exactam diætam & minimum animi corporisque motum, quantum possibile, sustentandi tales *Ægri*. --- Quoad *cæteras Causas*, sive sanguinis subsit vitium, sive spasmodica per hypochondriorum consensum Pathemata, pro his corrigendis tria prostant remediorum genera. 1. *Martialia*. 2. *Terrea*, in specie *Corallia*. 3. *Salia volat.* inprimis temperata. Fortiter enim *oleosa* non omnibus conveniunt, quia quibusdam Hypochondriacis & Hystericis, genus nervosum fortius afficiendo, paroxysmum

mum exasperant; & in casu hujusmodi exasperationis conducunt *acida*, inprimis *Spir. Nitri dulcificatus*.

Excellunt itaque in Paroxyfmo *Cinamomum*, ejusque parata; licet *Palpitatio* ex usu *Cinamomi* orta, per *acida* curata fuerit. *Extra paroxyfimum* igitur, ut ista absorbentia inprimis conducunt; ita in *paroxyfmo volatilia salia* præstantiora sunt. Inprimis laudatur *Melissa* tam internè, quàm externè, fofus cum *Meliff. viridi* & *flor. Borrag.* cum *Aq. rosaceâ*, & *Acet. deſtill.* applicatus calidè. Præ cæteris laudantur *Camphora*, *Crocus*, *Caſtoreum*, tam internè quàm externè: Item *Effent. Croci* cum *Effent. Caſtor.* & *Ambr.* miſta in largiori doſi: *Nodulus* ex *Croco* & *Camphora*, circa Cordis regionem ſuſpenſus: *Effentia Caſtorei* cum *Spir. Sal. ammon. urinoſ.* parata, inprimis in *Hypochondriacorum Palpitationibus*; in quorum paroxyfmo optima ſunt *Corallia* & hinc *Sal volat.* &c. *Cor cervi*, *vervecis*, &c. nil valet; horum tamen *Spiritus* & *Salia volat.* proficua ſunt. Multi uſus eſt *Tinctura Corall.* cum *Spir. C. C.* Externè *Balfama*, *Olea* & *Spiritus*, regioni Cordis applicata, quandoque graviora ſymptomata inhibent, parum ſaltem *Spiritus* reficiendo. Sed in malo ex Paſſione hyſterica, item per conſenſum *Abdominis* & *Lienis* nato, utiliter *Lieni* applicatur *Emplaſt. de Nicotianâ*.

Quoad *particulares arteriarum Palpitationes*, tres inprimis agnoſcunt cauſas. 1. Eſt *Inflammatio*, à quâ tenduntur, & cum dilatationi renitantur, pulſatorium dolorem adjunctum habent. 2. *Impedimentum* in ſanguinis circulo, unde arteriæ etiam nimis diſtenduntur. In ſpecie *Hypochondriaci* ex dicta cauſa pulſationem Arteriarum percipiunt, nunc in toto corpore, nunc in dorſo infra coſtas, ubi ſita eſt Arteria caliaca, & inſignior ejus ramus. In his Arteriæ per conſenſum *Splenis* aut partium vicinarum aliquid convulſivi patiuntur, unde rigidiores propter fibras ſenſibiliter pulſant,

& talis pulsatio paroxyfmi ejufdem Hypochondriaci, aut Melancholiæ, aut fanguinei Vomitus indicium effe folet. Curatur hoc malum per *martialia*, ficut priores duo modi inprimis per *sudorifera*.

C A P. I I I.

De Febre.

A R T I C. I. De Febre in Genere.

INTER *Febrim concomitantia symptomata* immediate exiftit *pulsus notabilis mutatio*, & fpeciatim præternaturaliter frequentior, adeo ut rectè à *Sylvio* fignum laudabilis & æquabilis fanguinis fermentationis dicatur. *Vehemens*, fpirituū influentium vigorem insequens, non rejici debet: etenim magnus & vehemens pulsus animofum reddit Medicum. Sed parvus & debilis, non nifi fub periculofa conftitutione, vel in *maligna Febri* ad effe folet, virium enim dejectionem junctam habet.

Vulgo *calorem præternaturaliter auctum fignum pathognomonicum Februm* afferunt, definientes calorem illum in Corde incenfum, & hinc per arterias in totum corpus diffufum; fed malè, non femper enim convenit *Febri* calor, cum in principio paroxyfmorum *Februm* intermittentium horror & frigus urgeat. Nec omni convenit, in *malignis* enim nil minus quam calor moleftus eft, quæ tamen peffimæ. Imò & *frigida* Febres dantur, quæ minus moleftæ funt, absque æftuatione fuperveniente. Nec rarum eft, *Intermittentes* diurnas cum folo frigore & aliquali rigore ftatis temporibus invadere, ita quidem ut nullum veftigium æftûs fuperveniât. Proftant exempla Veterum de *Februm frigidarum* obfervatione, quod notârunt *Hippocrates*, *Avicenna* & *Galenus*. Exemplum tale mihi obfervare contigit:

git: erat enim hic Artifex, qui laborabat perfecta *Tertiana*, anticipando tamen semper duabus horis, nullo subsequente calore: inclinabat ad *Pthisin*, ac erat insignis *Scorbuticus*. Paroxysmus ingruerat cum insigni horrore & gravissimo rigore, qui ultra horam integram durabat, postmodum nullus sentiebatur calor, sed loco hujus acerbissimi dolores totum corpus & artus excruciabant, in primis regionem dorsi, femora, & in specie in regione lumbari circa connexionem *Mesenterii*. Circa finem interdum materia viridissima & saporis amaricantis rejiciebatur, absque ullo calore. Urina turbida, crassa, cum copioso sedimento erat. Paroxysmi observabant ordinarium typum anticipando bihorio. Vocatus ergo, cum jam ab Uxore purgatus esset, præscripsi ad temperandum acidum sequens.

℞ *Tart. vitriolat. Ocul. cancr. pp. an. gr. xv. Misce.*

Propinetur hora 1. ante paroxysmum, qui nunc erat quartus; post hoc frigus & dolores remiserunt insequente blando sudore absque insigni incalescentia. Die intermissionis hinc sequens tulit.

℞ *Spir. Sal. ammon. ʒij. Spir. Cochlear. ʒj. m. capiantur 40 gutt.* bis in die intermissionis, & die sequenti paroxysmi tantum bihorio ante paroxysmum. Paroxysmus eodem modo redibat, cum frigore absque calore, remittentibus doloribus. Die 9. intermissionis Spiritum illum continuavit. Hic verò pulvis: ℞ *Sal. Absinth. ʒi. Ocul. cancr. ʒʒ. m.* datus fuit bihorio ante paroxysmum, qui dein non rediit. Die intermissionis continuavit spiritum, & tempore paroxysmi adhuc semel præfatum pulv. & sic curatus fuit.

Subiectum sive pars affecta in Febris sunt sanguis & spiritus. Sanguinem affectum præter alterationem pulsus supra notatam, & sudor, sine quo nulla Febris perfectè judicata & curata dici potest, & coctio & cruditas materiæ in sanguine contentæ, & per urinam manifesta-

tæ, & Icterus, facile Febribus superveniens, & alteratio sanguis, niquæ post absolutas Febres observatur, eo major quo diuturnior extiterit, dum indolem acidam exinde rectè acquirere dicitur à *Majow. Tract. de Nitro pag. 135.* confirmat. *Spiritus verò influos* simul laborare, asserit *Opium* usus, qui spirituum sistendo impetum, *Intermittentium* paroxysmos penitus sistit, & minus hinc affligere facit. Sed & *Opium* pariter in *continuis* obtinet, quorum ferociam mitigare, & extinguere interdum penitus liquet; *Vid. Bartholin. Cent. 1. Histor. 84. Ephemeram*, aut *Synocham* sine putredine dicas tales Febres, eo ipso enim quo *Ephemeræ* tales unius sive plurium dierum, à spiritibus affectis, undecunque alteratis, unicè dependere concedis, spiritus in Febribus aliis quoque multo magis affici negare non poteris. Id quod magis confirmant *maligniores*, spiritus magis quàm sanguinem alterantes, quæ tunc etiam, ubi urinæ sanorum similes, nec adeo insignis, pro ratione scil. pessimè habentis *Ægri*, in pulsu mutatio observatur, adeoque sanguis minus alteratus notatur, tamen *Ægros* facile necant. Spirituum magis affectorum culpa tandem, quantum in concitanda Febre valeat, illi satis probant, aut horrore qui ex metu sibi facile similem *Febrim* contrahunt, aut qui ludicris Intermittentes subinde fugant, ob solam imaginationem Spiritus solum afficientem.

Consistere proin dicimus *Febrem formaliter* in fermentatione sanguinis præternaturali, eaque depravatâ, sive ut aliis placetur disproportionatâ, quandoque auctâ; inductâ à fermento peregrino, nunc sanguinem, nunc spiritus, nunc utrumque immediatè afficiente, quo depuretur eadem aut separetur, quod ipsi præternaturale & hostile existit.

Quatuor *primaria symptomata sunt*, in quâvis Febre notabilia. 1. *Mutatus pulsus.* 2. *Calor*, sive *æstus.* 3. *Frigus,*

frigus, horror & rigor. 4. *Urina mutata* secundum liquorem & contenta.

Pulsus mutatus fit à fermento peregrino spirituum animalium, & sanguinis motum præternaturalem irritante. Vehemens semper bonus existimandus. *Æstus* omnis occasionalis fit ab acido, crasin sanguinis immutante. Peccare autem acidum in corporis æstu probatur sequentibus. 1. In Febribus symptomaticis ex Vulneribus vel Ulceribus *acida* nocent, æstum enim intendunt, atq; hinc curantur per *acidum imbibentia*; ut: *Saturnina, Oculos canc. Caput mortuum Vitriol. &c.* 2. *Pleuritides, Anginæ & quælibet Inflammationes internæ* curantur per *acidum imbibentia*, ut: *Dentem apri, Maxillam Lucii piscis, salia volatilia, stercus equinum.* 3. Omnes Inflammationes erysipelaceæ per acidum imbibentia etiam externè curantur, uti sunt: *Creta, Cerussa, præparata ex Saturno, Lac virginis, & sic acido ablato Febris in Erysipelate evanescit.* 4. *Intermittentes* ab acido viscido originem ducunt; hinc per *alcalia fixa & volatilia* curantur, sicut sunt: *sal Absynthii, Spiritus Sal. ammoniaci, ostracoderma & alia testacea.* In *Quartanis* conveniunt magis *martialia & saturnina.* 5. *Febres catarrhales*, à lymphæ acrimonia originem ducunt, sicque curantur *Spiritu Sal. ammon. anisato, Liquore succinato C. C. item Opiatis lymphæ motum suspendendo.* 6. Non secus in *Variolis & Morbillis* acidum peccat. Curantur per *absorbentia, Salia volatilia invertentia, Tincturam tartari, &c.* 7. Sic & *Arthritis* curatur per acidum imbibentia. 8. Etiam *Febres istæ*, quæ ex retropulsa *Scabie* oriuntur ab acido falso, plus minus viscido, superiora confirmant. 9. *Febris lenta & hectica* ex *Ulcere partis* cujusdam internæ nata, & sic saniam acrem producens idem confirmat. 10. Infantes patiuntur *Tormina* ex acido lactis vitiato; testes sunt excreta viridia semigrumosa: Hæc si durent, sequuntur *Febres, Convulsiones,*
&c.

&c. Sed destructo acido omnia cessant. 11. Urinæ videntur hoc illustrare, quippe in Febribus intensius tinctæ & perquam rubræ observantur; quo intensior enim æstus, eo color magis flammæus rutilans observatur. Declinante Febre, citrino colore apparent. Colorem illum intensum ab acido fieri, mechanicè Chymia docet, instillatis enim spiritibus Vitrioli, Nitri, Salis, Sulphuris, Aceti, intensius rubescunt; è contrario instillatis alcalicis, v.g. Ol. tart. per deliq. Lixivio cinerum clavellator. aut non nihil pallescunt, aut nullam coloris mutationem patiuntur. In Scorbuticis Urinæ subinde intensissimè tinctæ sunt ab acido luxuriante, & hoc absque æstu febrili. 12. Symptomata ex vini abusu accidentia, non nisi ab acido tartareo volatili originem ducunt, ut Orexis, Æstus corporis, &c. Curantur hinc Pulverib. præcipitantib. Spiritu Sal. ammon. Osse sepia, Lacte ipso, &c. 13. Ita Æstuationes & Phlogoses in Hypochondriacis, acidum præcipitantibus, ut Coralliis, Ebore, Alcalibus fixis, sanantur. 14. Sic Soda & ardor stomachi, correcto acido, evanescit. 15. Aliqui acido prædominante vegetabilia calida, & alcali superante frigida danda esse asserunt. Sæpius autem observavi, in Febribus intermittentibus æstum & ardorem multum remississe ex usu Spirit. Sal. ammon. urinofi anteparoxysmum. 16. Sensus ardoris, qui post combustionem ab ignitis subjectis remanet, fit ab acidi spiculis, in parte læsa relictis, & per saturnina, alcalia animalium, sperma Ranarum, Urinam human. Spirit. sal. ammon. tollitur. Equidem plures ex bile ardoris rationem, tam naturalis quàm præternaturalis febrilis, derivare amant. Sed 1. An ex bile ardor ille oriatur, dubium? 2. Si ex bile, quæritur, quâ ratione? 3. Unde in Febribus intermittentibus amara, resinosa, bili quasi analogâ tam proficua sint?

Observetur hic caloris duplex in Febribus differentia, Etenim 1. Vel humidus est vel siccus. 2. Vel mitis vel acris.

humidus melior est *sicco*, quia copiosa hic datur transpiratio & tensio minor fibrarum. Contrarium fit in *sicco* calore.

Mitis calor vel acris, crasin sanguinis sequitur, hic enim si minus particulis acidis turgidus sit, mitiorem, si magis particulis iisdem imprægnatus, acrem, & ad tactum mordacem calorem exhibet.

Non rarò de *frigore*, verùm magis de *rigore* conqueruntur. Si sensibili Convulsione quatiantur membra, & per consensum muscoli, *Rigor* dicitur, medio modo *Horror* appellatur, ita ut talis Rigoris insultus Epilepticis similis videatur. Afficiuntur in hoc *Rigore* omnes *membranæ* sensibiles, tam *internæ* quàm *externæ*: (excepto solum Panniculo carnosio) si nimirum ab acido irritantur. Hinc in *Colica* Rigores frequentes sunt, *Abscessibus internis* rumpentibus, &c. *Rigores* in Intermittentibus fiunt ex partibus membranosis in primis viis affectis, quod etiam fit in principi Continuarum: vide plura apud *Fernelium*. *Urinas* quod attinet, tinctura harum intensior fit ab acido prædominante, ut supra. *Cruditatis* signum est urina clara absque sedimento excreta; crassiores verò *Urinæ*, contentis saturatæ, & sponte turbatæ coctionem inchoatam ostendunt. Quòd si remaneant turbidæ, contrarium indicant. Sin verò clarescere & contenta ad fundum demittere incipiant, ulterioris concoctionis signum erit. Particulæ enim illæ, non benè miscibiles, per fermentationem à sanguine separantur; ita in sudore Intermittentum *Massa* sanguinea, sub paroxysmo plus minus colliquata, propriæ substantiæ unà jacturam facit: atque in fine earundem quadam quasi crisi sudor copiosus supervenit.

Quam primū ergo se insinuant *Massæ* sanguineæ particulæ, facile fermentescibiles & non miscibiles, ex primis viis, fiunt statim fomes Febris: sanguis enim naturaliter constitutus fermentatur & spirituaescit. Ab isto negotio

gotio *cruditatis & coctionis*, & universa *Crisium* dependet *ratio*. In præcipitatione facum varia concitantur symptomata, ut: *Rigores, Sudores, Hæmorrhagiæ, Deliria, narium Pruritus, &c.* Hinc observavi, quamdiu Urinæ sunt in Continuis crudæ, tamdiu se res in ambiguo habere statu; si coctionis signa appareant, fausta prædicere licet; sin verò recrudescent, periculum portant. Exemplum sit *Puellæ Purpuræ affectæ*; die 9. urina crassa & coctionis signa apparebant; sed 15. urina pallida, & ex improvise delirium, convulsiones, circa Meridiem mors; ideoque benè notabimus in Urinis signa concoctionis continuæ. Opus hoc *coctionis* solius est naturæ; cujus motus circa *coctionis negotium in eo consistit*, ut acidum morbosum corrigatur mediante motu fermentationis.

Ex dictis hætenus patet, *nec calorem, nec frigus esse de essentia Februm*, sed tantum symptomata supervenientia, non secus ac *Sitim & Cephalalgiam*.

Patet denique de *Putredine*, à *Veteribus* descripta in *Febribus putridis*, illam non nisi per fermentationem posse explicari. Patet etiam, *Cor*, aliamve partem solidam non esse *subjectum primum* Februm, sed *Sanguinem & Spiritum*. Alia tamen ratio *Foci febrilis*, cujus subjectum est *Viscus* quoddam, uti v. gr. *Ventriculus*; item *Febris symptom.* ex *Ulcere, Vulnere, &c.* Interim *Febris* ratione circumstantiarum nunc hanc nunc illam partem corporis magis aut minus affligit.

Differentiæ Februm reales sunt. 1. Ratione conditionis causæ. 2. Ratione modi afflictionis. *Causæ* sunt omnia, quæ sanguinis crasin pervertunt, ut *Ulcus internum, Abusus Fructuum horariorum, &c.* In specie acidum volatile, miasmate quodam putrido in *Ventriculo* relicto, imprægnatum.

Causæ remotæ sunt variæ ac multiplices. *Prognosis Februm in genere* ex pulsu & urinâ desumitur.

In *Curâ Februm* in genere. 1. Acidum illud volatile corrigendum. 2. Materia vitiosa fermenti separanda. 3. Utrumque, quâ datâ portâ, per peripheriam cutis eliminandum; fitque hoc medicamentis specificis, fermentum febrile enervantibus: v.gr. *Febrifugo River. Kerkr. Helmont. Cortic. Peruv. Sal. ammon. Antimon. diaphoret. &c.* *Evacuationes* fiunt in principio, conferunt enim ad futuram concoctionem. *Ex Fonte chirurgico*, inter alia auxiliaria hic se offert *Venæsectio*. Conceditur iis, qui ad ebullitiones sanguinis & fermentationes sunt proni, & detractionibus sanguinis artificialibus consueti, laudabili & euchymo victu utentes; verum à principio locum habet in *benignis*, minùs in *malignis*. *Ex Fonte pharmaceutico* se offerunt *Evacuantia* in specie, sive *purgantia*, sive *diuretica*, sive *sudorifera*.

Purgantia non conveniunt nisi in declinatione; turbarent enim magis massam sanguineam. Secundùm *Hippocr. cocta medicari oportet non cruda*. Interim blanda *diaphoretica* adhibeantur. Quod verò attinet in specie. *Evacuantia primas vias*, sunt illa vel vomitoria vel per inferiora laxantia. Priora ferè in omni Febris principio locum habent; *Intermittentes* certè aliæque Febres, à cruditate Ventriculi ortum ducentes, vix absque vomitu, vel infra laxante curantur. Profunt *Clysmata*, vel assumpta *pharmaca æstum partium*, præsertim capitis, levando. *Binæ saltem conditiones* observentur, *Clysmatum usum prohibentes*. 1. Quando natura inclinât aliorsum evacuationem instituere. 2. Quando excretio cutanea in *Febribus malignis* imminet, adest, vel facta fuit. Hinc in *Variolis & Morbillis, Purpura, Petechiis*, non conducunt, nisi summa necessitate urgente ad eadem, eaque lenissima. *Blanda laxantia* per os sunt *Tamarindi, Rhabarbarum, Infusio fol. Sennæ, &c. Sudoriferorum* usum nobis natura monstrat. Hinc in toto *Febris decursu diaphoretica utilissima*, item *præcipitantia*,

tia, volatilia macra non oleosa. In *malignis* semper socianda *sudorifera alexipharmacis*, in principio *temperata* sunt longè meliora, in incremento autem & statu *fortiora*. *Opiata* non conveniunt in statu, ne motus critici impediantur; nec in principio, ne naturæ conatus sufflaminetur: in incremento quidem, ad mitiganda atrociora symptomata, per accidens interdum conveniunt: in *Intermittentibus* verò, vel ante paroxysmum vel in ipso, appropriatis mixta juvant. Ex fonte *Diaetico*, urgente *Siti* conveniunt *Potus tenuis*; item *guttæ aliquot Spiritus Sulph.* quæ plus levant quàm integra mensura potûs cujusvis. *Vinum* etiam in die intermissionis, vel post paroxysmum *Intermittentium*, in *Febre* item *malignâ & continuâ* sub virium prostratione, utile est. In *Continuâ benigniori & ardenti*, ejus vis fermentativa & acidum nonnihil suspecta sunt, nisi adsit *Vomitus, Syncope, &c.* Cæterum nocumenta *ab usu Vini*, non à spiritu ejus volatili, sed ab acido procedunt; talia sunt *Phlogosis, &c.* quæ absorbentibus removenda. *Cerevisiam lupulata* ut plurimum recusant Febricitantes, quia cessante stomachi digestionem nidorem contrahit. *Cerevisia* autem *secundaria & potus aquosiores* non sunt denegandi, sed quia flatus generant & stomachi tonum lædunt, addi debet *Spir. Nitri dulc.* aut *Nitrum antimoniat.* In *continuis Febris* *Aqua* cum parte tertia *Vini*, addito *Pomo citrio* convenientissima est; item *Serum lactis* cum *Succo Citri* à parte caseosa depuratum, quod & in *Intermittente scorbutica*, nisi laxior sit alvus, locum habet. In specie *Spirit. Sulph.* cum s. q. *aquæ* præter alia commoda sudorem movet. In genere concedatur *potus* in *Continuis*, crebrior certè, sed & parcior, nec minus frigidus. In *Intermittentibus* autem, non prius quàm sub æstûs vigore. Quoad *Vitum*, tenuis is esse debet, in primis si *Febris* magis acuta sit; in *Ventriculo* enim languido corrumpitur cibus & Fe-

& Febri fomitem præbet. In specie nocent Carnes, saccharata & dulcia, uti & Fructus, aliaque facile fermentescibilia. Sufficiunt enim Juscula, inprimis avenacea, Pultes ex Pane & Cerevisia, & ad summum Ova forbilia. *Quies* corporis optima est & bonum signum; uti & *Somnus*, nisi præternaturalis sit, comatosus nempe; in Somno enim spiritus suo munere funguntur, & coctio materiæ, & insensibilis transpiratio promovetur.

A R T I C. I I.

De Febris Intermittentibus.

FEBRIS *intermittens* redit per intervalla diversis paroxysmis, tempore intercalari ab omni Febre vacuo. Hinc diversa sortitur nomina, ut *quotidiana*, *tertiana*, *quartana*, &c. vid. *Señert. Schenkium*. De paroxysmorum invasione & intervallo temporis vide *Sylvium* Præter has Febres *periodicæ* quædam dantur, quæ nullam periodum observant, & tales sunt *erraticæ* vel *vagæ*. Sic *erratica* est, v. g. hodie invadit horâ 12. perendie 6 matutinâ, rursus perendie vesperi octavâ, & sic porro. *Vagæ* sunt, quæ nullum certum tempus adeundi & redeundi habent. In *Febris intermittens* paroxysmo *frigus*, *rigor* aut *horror* calorem præcedunt, & in sudorem largum cessat. Hæc tria primaria symptomata paroxysmorum constituunt, quorum delineationem vid. in *Sylvio*; rarum enim est, ut calor præcedat sequente frigore. Ratione Symptomatum graviorum, 1. Observantur *algidæ*, aliquando tanto frigore molestæ, ut raro calor sequatur. 2. *Ardentes* inprimis *Tertiana*, in qua nullum fere frigus rigor & horror observatur, sed talis molestus calor, qui non remittit, antequam novus paroxysmus revertatur. 3. *Epicalæ*, in quibus frigus & ca-

lor vehementer urgent. 4. *Siticulosæ* ab inextincta siti. 5. *Famelicæ*, à fame inexplibili. 6. *Cardiacæ* à dolore orificii superioris ventriculi. 7. *Torminales* & colicæ. 8. *Syncopales*. 9. *Præfocantes*. 10. *Anhelosæ*. 11. *Asthmaticæ*. 12. *Tussiculosæ*. 13. *Catarrhales*. 14. *Arthriticæ*. 15. *Insanæ*. 16. *Vomitoria*, &c. Affirmatur etiam, dari *Febres intermittentes malignas* à vitio aeris & alimentorum, vide *Authores*. Omnes hæ *Febres intermittentes*, cujuscunque fuerint typi sunt ejusdem prorsus naturæ, diversificantur tamen ratione subjectorum, unde talis diversitas Symptomatum : in genere autem una medendi est ratio.

Causa proxima est *fermentum præternaturale* in Ventriculo genitum, Massam sanguineam alterans & motum fermentativum immutans ; estque hoc *fermentum saporis salino acidi*. Conspirant in hoc symptomata, & Intermittentium cura. *Origo* ejus ex Ventriculi digestionem emergit, seque ex reliquiis alimentorum in Stomachi rugas inserit. Notum enim est, aliquos incidisse in *Febres* ex horrore aut intenso appetitu rei alicujus, errore diatæ. E contrario exempla dantur eorum, qui appetitu intenso rei alicujus postea fuerunt curati. Non igitur putandum est, ex distinctis Visceribus distinctas oriri *Febres*, nam in principio ut plurimum Viscera sunt sana, sed diuturnis, vel etiam malè curatis morbis Tumor scirrhus plus minus Visceritali supervenit. Facile rursus concedo, menstrua suppressa sanas subinde disponere ad *Febres*, vel aliunde natas fovere, primo tamen authore Ventriculi digestionem. Dum hoc fermentum se exferit, partes nerveas primarum viarum vellicat, hinc earum spasmi, ac succorum, *fellei* & *pancreatici*, nimix effusiones. Idem sanguini permixtum motum ejus fermentativum pervertit, hinc spirituum vitalium emersionem & volatilisationem sufflaminare potest aliquantisper ; in tali
statu

statu *pulsus* sunt *parvi*, donec ipso fermento cum sale volatili oleoso sanguinis ad præternaturalem efferveſcentiam concitato, oriatur incaleſcentia cum ſanguinis turgeſcentia, pulſu magno, celeri, &c. atque hinc dictæ inordinatæ fermentationis motu ſeparatis, & præcipitatis illis particulis heterogeneis, ſudor quaſi criticus ſuperveniat. Unde *Urina* in *paroxyſmo* collecta ſanorum ſimilis videtur; motu fermentationis adhuc vigente, poſt paroxyſmum, turbida & multo ſedimento onuſta obſervatur. Ex *acido* proin *volatili* tota hic poteſt explicari hiſtoria, quod dum membraneas particulas Abdominis, Ventriculi, Inteſtinorum tenuium afficit, convulſivo motu quatiuntur, unde frigus, horror & rigor. Confirmat hoc 1. Cura per *alcalia* & *acidum abſorbentia*. 2. *Oleoſa deſtillata*, tam intus propinata, quàm ſtomacho illita, rigores ſopiunt corrigendo acidum. 3. *Opiata* urgente neceſſitate conveniunt. *Anxietates*, *Vomitus*, *Tuffis clamoſa*, *hypochoſdriaca ſymptomata*, *Tormina* oriuntur à copioſa effuſione ſuccorum Hepatis & Pancreatis; non ſecus ac *frigus Abdominis* & *circa Lumbos*, *Flatus*, *Intumeſcentiæ*, *Inquietudines*, *præcordiorum* *Anxietates*, *difficiles Reſpirationes*, &c. *Æſtum* inducit acidum illud volatile per fermentationem inordinatam. *Æſtuationis* compeſcentia ſunt *nitrata*, *Nitrum antimon.* *Nitrum vitriol.* *Spir. Nitr. dulc.* &c. In Febris diuturnis, uti *Tertianis* & *Quartanis* non videtur adeſſe inſignis materiæ morbiſicæ moles cum paroxyſmi ſint ſatis tolerabiles. Verùm *Sennertus* vult, miaſma aliquod in maſſa ſanguinea hære paroxyſmos illos revocans. Tota *differentia Intermittentium* uno verbo reſidet in fermento febrili plus minus libero aut impedito. *Liberum* propter nullum impedimentum graviora inferit ſymptomata, ſed citius ſaturatum Febris finem imponit. *Impeditum*, propter vehiculum aut fomitem, cui inhæret, viſcidius atque tenacius, vul-

Unable to display this page

Prognosis. Urinæ inspectio, propter legitimum specificorum usum, observanda: Nam quò citius concoctionis signa apparent, eo brevior morbus innuitur, sin verò pauca & imperfecta, eo diuturnior, & morbi diuturni generatio metuenda. Inspicienda autem est Urina aliquamdiu post paroxysmos; nam omnes in paroxysmo crudæ excernuntur, mediante autem fermentatione post paroxysmum coctæ exhibentur. Si propter Febris diuturnitatem Scirrhus Visceri superveniat, malum, metus enim Hydropis aut Tumoris cachectici est Intermittentes succleffivè curantur, vel malè curatæ in Febrimhecticam degenerant. Cura per sudores omnium tutissima; interdum superveniens Icterus Febres solvit, sicuti Ulcuscula in labiis erumpentia idem præstant. *Tertianæ benignæ* ut plurimum absque periculo sunt; dantur etiam *malignæ & pestilentes* cum intermissione, sed rarò è medio tollunt. *Nothæ* verò curatu difficiliores, & si error committatur, in lethales Morbos degenerant; *quotidianæ* si longæ fuerint & pertinaces, periculosæ. Nam cum Ventriculus hic afficitur, atq; sanguis crudus & aquosus existit, facilè in Cachexiam, Carum & Lethargum incidunt. *Diurna nocturnæ* periculosior est, cum tempus medium deficiat. *Diurnæ*, si accessiones longæ, somnolentia, capitis gravitas simul adfuerit, existunt periculosæ; *Carum* enim affuturum notant. Si dejectiones accedant pituitosæ & viscidæ, Dolores articulorum, spem salutis denotant, solvuntur enim ut plurimum his. *Quartana* tutissima propter longa intervalla, sed medicamentum exasperans vitetur, facilè enim tunc in *Melancholiam hypochondriac. Hydropem*, aut *Icterus nigrum* degenerat. Sexagenariis ut plurimum Lethalis est. *Æstivæ* breviores, autumnales longæ, atque rarò, nisi Vere, solvuntur, & aliis anni æquinoctiis. *Urinæ* Quartanarum extra paroxysmum aqueæ, tenues, & pallidæ, die paroxysmi ex obscuro flavæ, an-

te solutionem Febris turbidæ & nigræ : In his nigredo Urinæ salutare signum, in aliis periculofum.

Cura Intermittentium. 1. Fomes materiæ morboſæ in Stomacho & primis viis removeatur incidentibus, abſtergentibus evacuantibus. 2. Fermentum febrile ſpecificis enervetur. 3. Symptomata, ut rigor, calor, & ſitis mitigentur. 4. Dyſcraſia ſanguinis debitis alterantibus reſtituatur; & hoc fiet præmiſſis ſalibus digeſtivis. v. g. *Tart. vitriol. Vomitorio, blando Purgante*; tum ſequantur *diaphoretica, & ſpecifica* ante paroxyſmum. Diebus intermiſſionis *digeſtiva, abſtergentia, & poſtea alterantia aromatica, aperientia* dicta v. g. *Effent. Abſinth. Elixir propriet. &c.* Sed nota. 1. *Maturandam eſſe Curam.* Maturetur autem Cura, non paroxyſmi inhibitione, ſeu Febris ſuppreſſione, ſed motus naturæ ſemper promoveatur; alias concentratum cum fomite fermentum febrile, ad alias partes transmittetur, & *Colicas convulſivas, Hydropem* vel alios morbos inducet. 2. *Venæſectio* in his Febribus non niſi ſumma neceſſitate inſtituatur, nempe in æſtu ſed magis opus videtur *sudoribus.* 3. *Vomitoria* hic conducunt; ſed propinanda quartâ vel quintâ horâ ante paroxyſmum; ſi vires non permittant iſto die, dies ante paroxyſmum eligatur. Conveniunt præſertim in principio, neque nocent in progreſſu vel declinatione. *Indicantur*, ſi Ægri conquerantur de ſaporibus amaris in ore & naſeabundis poſt ſomnum, Anguſtiâ præcordiorum, Vertigine extra paroxyſmum, &c. Interdum enim in principio paroxyſmi moventur humores vitioſi in primis viis ad os Ventriculi; nec deterreat ſpontaneus Vomitus, quin ulterius blando tunc ſuccurratur vomitorio. Peractâ vomitione capiat hauſtum ex *Vino generoſo, & Aq. Cinnamomi.* Vomitoriorum formulæ ſunt v. g. *℞ Sal. armoniac. gr. xv. Tart. emet. gr. ii. vel iii. plus aut minus. M. d. in vehiculo in Quartanis. ℞ Rad. Afari pulv. ʒß. Crem. tartari*

tartari gr. vii. *Misce detur ex Aq. Carduiben.* ante paroxysmum. 4. *Purgantia fortiora*, præsertim *vegetabilia*, à principio in nulla Febre conveniunt, turbant enim Massam sanguineam, vires debilitant & Febrim vehementiorem reddunt. Imò in *statu*, si copiosa sedimenta onerant urinas prorsus sunt venena. Si verò instituenta videtur purgatio ob vomitionem impeditam, aut suspicionem excrementorum in primis viis stabulantium, sit lenis illa, ultra 4. sedes non provocans, specialiter in *Quartanis*. *Genuina purgantia ex antimonialib. aut mercurialib.* desumenda sunt; fomitem enim & febrile fermentum corrigunt. Substitui possunt mitiora vegetabilia ut *rhobarbarina*, *sennata*. *Quartanæ* à principio leniter sunt tractandæ, nullumque tum, nisi salinolixiviosum ferè medicamentum adhibendum est. Observatum enim fuit, illas ab exhibitis remediis in duplices mutatas esse, & consequenter diuturniores & contumaciores evasisse. De *Quartanis* vid. *Ballonium*, *Deckerum*, &c. Formulæ *Purgantium leniorum* sunt.

℞ *Tart. vitriol.* gr. xv. *Scammon. sulph.* gr. iij. *Troch. alband.* gr. β. *Ol. Caryoph. gut.* i. *M. f. Pulvis* pro dosi.

℞ *Mass. pill. de Armon. vel Tartar.* ℥i. *Extract. Absynth.* gr. iij. *Scammon. sulph.* gr. ij. *M. f. Pill.* Optimum purgans in chronicis. ℞ *Conserv. ros.* ʒβ. *Mercur. dulc.* ℥i. *Scammon. sulph.* gr. v. *M. f. Bolus.* *Mercurius* hic viscidas & pituitosas, *Scammonium* acriores & biliosas cruditates evacuat. Pertinet huc *specificum empiricum*, præsertim in *Tertianis*. ℞ *Mechoacannæ alb.* ℥ii. *Granor. Piper. alb. no.* xxi. *Ocul. cancr.* ℥i. *M.* divid. in iij. partes æquales, singulas propinando imminente paroxysmo, expectando semper largum sudorem. Sic pulvis *Comitis de Warwick* additione *Martis* correctus, ex *Corall. rubr. pp.* *Sal. Absynth. aa.* gr. xii. *Scammon. sulph.* gr. ii. vel iii. detur ante paroxysmum. Confert etiam, si mox in recidivâ capiatur. 5. *Clysteres* optimi sunt u-

fus, si adsint flatus, borborygmi, ardores Abdominis,
 dolores acres & mordaces circa vertebrae lumbares,
 excrementa indurata, &c. Stomachi debilitate labo-
 rantibus & difficulter vomentibus, fiunt ex leniter ab-
 stergentib. aut carminantib. v.g. ex Rad. Levistici, Althææ,
 herbis Malvæ, Bismalv. flor. Camomill. Sambuc. sem. Anis.
 Fœniculi, Fœnugræc. Elect. Bacc. Lauri, Hiera cum agar.
 Injiciantur, imminente paroxysmo hora i. vel ij. ante
 invasionem. In Scorbuto, ubi dolores Lumborum &
 Abdominis adsunt, ex lacte fiant, v.g. ℞ Lact. caprill.
 ℥i. Mel. rosac. rutac. aa. ʒi. ad ʒi. Vitell. ov. no. ij. M. pro dua-
 bus vicibus. 6. Rarò autem Febres hæ solùm purganti-
 bus aut V. S. terminantur, ideoque hic rectè diaphore-
 tica communia, tam salina fixa quàm volatilia appro-
 priata, quæ fermentum illud febrile per sudorem de-
 struunt & expellunt, simul in usum vocantur. Assu-
 menda autem duabus vel tribus horis ante paroxysm.
 Eligenda diaphor. autem pro varietate Symptomat. in
 paroxysm. Ubi intensior æstus, fixa conducunt; itaque
 calida, aromatica, sive theriacalia vitanda. 7. In Ter-
 tianis perniciosis sive malignis alexipharmaca semper mi-
 scenda sunt specificis diaphoreticis. Et cautus sit Medi-
 cus, si lingua aspera, & virium prostratio adsit. In Pa-
 roxysmo hic convenit dare aliquot grana Citri & ejus
 Emulsionem. 8. Opiata lenissimo usu conducunt, præ-
 missis evacuantibus universalibus, præcipuè duobus
 in casibus. a. Si paroxysmi ex consuetudine naturæ
 febriendi recurrant, & non fomite. b. Aut si graviora
 in paroxysmo adsint symptomata. Nunquam autem
 sola sed Febrifugis immisceantur. Theriaca in Quartana
 ne detur ante coctionem, sed tunc ℞ Succ. Absynth.
 ʒß. Theriac. ʒi. M. d. ex haustu Vini. Quod si nimius æ-
 stus Theriacæ usum respuat, capiat ex moderato hau-
 stu Aceti & mediante Sudore Febrim profligabit. 9. In
 omnibus Febribus periodicis Ager ante paroxysmum
 nec

nec cibum nec potum assumat. Utilissimè verò alvus exoneratur Clystere. Pro *potu in Febris* utatur *Vino absynth.* dieb. intermissionis. Potus non concedatur nisi in vigore & declinatione paroxyfmi, & sit calidus vel saltem non adeo frigidus. In *quartana* paroxyfmo nimia potûs copia noxia, nam Febrim magis contumacem reddit. Potus sit *Vinum dilutum*, *Cerevisia* secundaria cum *Vino medicato* correctâ; in *Scorbuticis Serum lactis depuratum*, decoctum *Tamarindor. cum Passulis.* Quòd si nimius sit æstus, aliquot *guttæ Spir. Nitri* addantur. 10. *Salia fixa vegetabilium & volatilia animalium*, adeoque quælibet *alcalia*, omnes *Febres intermittentes* tollunt; uti sunt *Sal. Absynth. Cent. minor.* additis *Ocul. cancr. Antimon. diaphor. Coralliis*, &c. si frigus, *salia fixa*, si æstus *volatilia* convenientiora; uti *Spirit. Sal. ammoniac.* 3ß. ante paroxyfm. & repetito usu præmiss. præmittendis universale Intermittent. remedium est: in *Scorbuticis* cum *Spiritu Cochleariæ* datur. Sequuntur formulæ. R̄ *Spirit. sal. ammon.* ʒi. *Corall. rubr. pp.* gr. xv. *Ol. Junip. gutt. ii.* M. f. pulv. Vel R̄ *Corall. rubr. pp.* *Sal. Absynth. aa.* gr. xv. *Ol. Caryoph. gut. ii.* M. f. pulvis, Vel R̄ *Sal. Carduib.* ʒi. *Antim. diaph. gr. xii.* l. xv. *Laud. opiat. gr. i.* M. f. p. vel R̄ *Aq. Carduib.* ʒi. ad ʒiß. *Spir. Sal. ammon.* 3ß ad ʒii. *Essent. Opii. gr. viij.* *Syr. Carduib.* ʒii. M. f. *Haustus.* Dentur omnia illa præscripta ante paroxyfm. Contra *Quartanam* R̄ *Sal. Absynth. Corall. rubr. pp.* an. gr. xv. ad ʒi. *Aur. fulmin. gr. vi.* M. Vel R̄ *Aq. Cichor.* ʒiiij. *Sal. Absynth.* 3ß. *Spirit. Sulph. vel Vitriol. gutt. xv.* ad ʒi. M. capiat duabus horis ante paroxyfimum. 11. *Fixa & calcinata* non conducunt, nisi universalia abstergentia primas vias fuerint præmissa, ut sunt *Specific. Strobelberg, Crollii, Mynsicht.* à 3ß. ad ʒi. v. g. R̄ *Aq. Taraxac.* ʒii. *Specific. Strobelberg.* ʒi. *Syr. Carduib.* ʒij. M. vel R̄ *Specific. febril.* 3ß. *Sal. Absynth.* ʒi. M. pro 1. Dosi. Post profligatam *Febrim*, die illo blandum laxans dandum

est. Propterea commendatur hic *Magisterium Aluminis Schröder.* ante paroxysmum sumptum. Non inelegans quoque est hic Pulvis. *R. Ocul. Cancr. 3ß. Sachar. saturn. 3ß. M. d.* ante paroxysm. 12. *Salia fixa, ut, Tartar. vitriol. Sal. hypochondr. Arcan. duplic.* in principio ante universalia rectè exhibentur, diebus scilicet intermissionis, uti & ante paroxysmum. Scorbuticis convenit v. g. *R. Arcan. duplic. gr. xv. Sal. absinth. Coral. rubr. ppt. an. 3ß. Laudan. opiat. gr. i. M. 13.* *Acida* non convenire solent, nisi rigori superveniat intensior æstus, sitis clamosa; hinc dari sequens potest declinante paroxysmo, v. g. *R. Aq. Rubi idæj 3iij. Succ. ejusd. 3iij. Antimon. diaph. 3i. Syr. Rub. idæj 3ß. Spir. Nitri dulc. q. s. M.* Capiatur subinde cochleatim. Si adsint angustia & anxietates Præcordiorum, Flatus, &c. eadem quoque proficua sunt. 14. *Frigus & Rigor* optimè compescitur *aromaticis*, sub *Ol. vel Extracti* formâ usurpatis, v. g. *R. Ol. Macis, Caryophyll. an. 3ß. Junip. 3i. Nuc. mosch. 3i. M. f. Balf.* ingruente paroxysmo Præcordiis inungendus. Pro interno usu v. g. *R. Sal. Absinth. 3i. Matr. perlar. pp. gr. xv. Piper. alb. gr. vi. M. pro 1. dosi* ante paroxysm. Vel *R. Extract. Absinth. 3i. Sal. Absinth. 3ß. c. s. q. Ol. Caryoph. f. Pill.* 15. Ad *ardentes Intermittentes* nil melius quàm *Sal. armon.* solum à 3i. ad 3ß. vel cum 3ß. *Antihæct. Poterii* mixtum. 16. Post Rigorem superveniente insigni virium prostratione, respiratione anhela, celeri & parva cum successu propinatur *Spir. Sal. armon. vel Ocul. Cancr. cum Aceto.* 17. Si *Cardialgiæ, Erosiones stomachi* adsint, adhibentur rectè *Clysteres, Emplastra ex gummi. Tacamah. gum. Ladano. Ol. distil.* quandoque & *blanda Vomitoria, &c.* 18. *Cephalalgia* removeantur *sudoribus* vel blando *Epithemate camphor.* 19. *Vesicatoria*, nuchis vel carpis manuum applicata rigorem cessare faciunt, quandoque Febrim tollunt; applicantur die intermissionis. 20. *Post Intermittentes diuturnas* curatas subinde

inde convalescentes Febriculis lentis affliguntur, aut saltem *Appetitus* haud perfectè redit, leni *Vomitorio* illis occurrere possumus. 21. *Diurnæ*, quæ per copiosa absorbentia aut calcinata terrea diu usurpata curatæ fuerunt, vix sine insigni labe *Viscerum* solent evanescere. Unde *Colicæ*, *Cachexiæ*, *Tumores pedum*, &c. insequuntur. Talibus optimè convenit *Decoct. Absynth.* Crurum tumor sæpè evenit illis, qui copiosius in *Intermittentibus* chronic. biberunt & parum sudaverunt. Internè *Decoct. Absynth.* externè *Chelidonio maj.* plantis pedum admoto curatur. 22. Post remissionem universal. Febris convenit bis in die sumere gut. 30 vel 40. de *Essent. Absynth. Cent. min. Spir. Cochlear. Elixir. propriet. s. a. Elix. febril. Mynsichti*, &c. 23. Febres intermittentes sæpè recidivam patiuntur propter *Scorbutum*, ideoque semper remediis antiscorbutica jungenda. V. g. *R Elix. febril. Myns. Spir. Cochlear. an. 3ij. M. capiantur gut. 40. bis in die intermiss.* Vel *R Aq. antiscorb. 3j. Spir. Sal. Ammon. 3ß. Cochlear. 3j. Laud. op. gr. j. Syr. sceletyrb. 3ß. M.* Si fitis intensa, convenit *Serum lact. depurat. cum Succ. Citri*, *Decoct. Tamarind.* 24. *Julepi refrigerantes*, locum non habent, sufficit potus ordinarius. Nobilissimum remedium ad temperandum calorem febrilem est *Nitrum depuratum*; dissolutum in potu calido. 25. *Externa specifica*, præmissis universalibus, sunt *Emplastra*, *Cataplasmata*, *Amuleta*. Parantur illa ex *Allio*, *Sabina*, *Ruta*, *Terebinth. Calce viva*, *Croco*, *Araneis*, *Fuligine fornacum*, *Salvia* & *Albumine ov. mixtis*, &c. v. g. *R Fuligin. fitmi splendent. 3iß. Terebinth. 3vj. Telar. Aranear. Camphoræ an. 3i. Ol. Aran. q. s. f. Empl. carpis manuum applicandum.* 26. Notatu dignum est in *Tertianis*, ante paroxysmos dextri hypochondrii & cruris dolores cum calore intenso, quievissè. 27. In Cura *Quartanarum* Medicus tangat Hypochondria & observet, an adsit tumor, durties au-

Scirrhus Lienis, Hepatis, aut Mesenterii. *Quærat* itidem, an adsint Flatus; quo facto demum Prognosin & Curam instituat. Cum sæpè hic adsit vitium Lienis rectè conducunt *martialia febrifugis mixta*: ut, *Tinctura Vitriol. Martis, Vitriolum Mart. compos. & pulver. Diaph. martiale*, si Icterus supervenire velit. Externè Splenis regioni applicetur *Empl. de Cicuta cum Gumm. ammon. Acet. sol. Empl. carmin. Sylv. vel Helmont. vel ℞ Tabaci q. v. affunde Vini q. s. coq. ad ebullit. per med. horam. postea coletur & exprimatur. Colaturæ expressæ adde Succ. Nicotian. inspiss. Cera, Olei Olivar. aa. q. s. ut f. Empl.* Tepidè applicetur regioni Lienis. 28. In *quartanis & chronicis* aliis Ægri diu tempus paroxysmi observent, ut observatâ diætâ recidivam declinent. 29. Inter *Pathemata*, quæ *Febres malè curatas* insequuntur, inprimis se offerunt *Dolores colici convulsivi* cum retractione Umbilici versus interiora atq; Alvi adstrictione. Hinc ℞ *Aq. Menb. ʒiʒ. Spir. Sal. ammon. ʒʒ. Laudan. opiat. gr. ij. Syr. Cort. aurant. ʒiiij. M. capiatur cochleatim subinde. Dolo-*re paulum sedato potio laxativa passulata detur. Si dolor, & tumor, farciminis parvi instar, remaneat, tum applicetur illi regioni *Empl. ℞ Gumm. ammoniac. Acet. sol. Empl. de Galban. q. s. Malaxet. c. s. q. Ung. Alth. compos. irroretur denuo Ol. philosophor. & fiat. s. a. Emplastr.* Omnibus sedatis in usu *absinthiacorum* persistendum aliquamdiu; inter *Febrifuga vegetabilia* locum habent quævis amara, ut: *Absinth. Carduus bened. Cent. min. Gentiana, Herba antiscorbuticæ omnes, Taraxacum, &c.* Quartanis *Zedoar. Imperator. China chinæ*; sed cautus sit hujus usus, *Myrrha, &c.* In *Scorbuto* ℞ *Myrrh. Castor. Opopanac. Extract. Gentian. Absinth. an. ʒi. cum Mithrid. f. pill. deglutiat 7 vel 8. duabus semper horis ante paroxysmum.* Facit huc Pulvis Febrifugus. ℞ *Nitri fixi ʒʒ. flor. Sulphur. ʒiiij. Sal. ammoniac. ʒj. Santal. rubr. ʒvi. Sacchar. alb. ʒii. M. detur à ʒʒ. ad ʒj.* His
ita

ita observatis Ratio medicandi & Remedia satis patent.

A R T. III.

De Febris continuis.

Occurrunt 1. *Febres continuæ acutæ*; suntque hæ vel *primariæ*, vel *secundariæ*. *Primariæ* sunt vel *simplices*, vel *compositæ*. *Primaria simplex* dicitur *Synochis putrida* aut *continens*, ad differentiam *Ephemera* live non *putridæ*, quæ ab abusu rerum non naturalium, & subsequente fermentatione sanguinis plus minus turbata oritur, sed ultra 5. vel 7. diem non durat, & aliquo critico naturæ motu finitur, adeoque rarò sub Medici curam cadit.

Synocha febris live *continens* incipit cum frigore vel aliquali rigore, prægressâ quadam capitis perturbatione, quam insequitur æstus corporis, eodem tenore vel persistens vel similiter accrescens vel decrescens, usque ad finem status. Estque hic æstus similis ferè illi, quem ex intensiori corporis motu aut animi Pathemate percipimus. Adsunt urinæ intensè tinctæ, successivè turbatæ, & tandem sedimentum deponentes. Qui tamen Biliosi sunt, Scorbutici, aut Phthifici, levi etiam Febriculâ urinam reddunt intensè rubram, ob salia nempe acriora in sanguine; illi verò, quibus sanguis magis temperatus est & dulci succo chyloso æqualiter permixtus, urinam dant intensius tinctam & crassiore; suntque his etiam pulsus rariores & tardiores. Quoad cætera, adest Sitis, Saliva pauca & glutinosa, Cephalalgia, & ut plurimum Agrypnia. Pergit tali cursu hæc *Febris* donec solvatur, idque vel subitaneâ crisi die 7. vel 14. vel 21. evenire consuetâ, sed in frigidis hisce regionibus perrarâ; vel successivâ λύσιν mediante Urina aut Sudo-

Sudore, aut interdum copiosâ expectoratione, aut Ptyalismo, aut denique Abscessu quodam: materia nempe successivè cocta, vel excernitur, vel in loca quadam transfertur, aliàs in lentam Febrem, Hecticâ similem, aut Recidivam degeneraret.

Peccat hic Chylus, plus minùs sub digestionem corruptus, & ob id in Duodeno à Bile minùs perfectus, sed vitiosè alteratus; qui successivè sanguini instillatus, tandem verò copiosius congestus, aut occasione quadam excitatus, spirituaſcentiam ejus naturalem turbat, indeque effervescentiam febrilem inducit, mediante qua materia ista hostilis vel secernitur in morbo salubri, vel sanguinis texturam ad mortem usque immutat. Adeoque depuratur sanguis in *salubri*, penitus verò pervertitur in *lethali*; sicut Mustum fermentando in Vinum abit, læsâ verò fermentatione in Vappam. Confirmantur dicta ex analogia, quæ inter Febrim intermittentem & continuam talem intercedit; facile enim complicantur aut permutantur, & unus in Intermittente paroxysmus est integri morbi cursus in Continuâ: acidum enim primarum viarum utrobique Massam sanguineam turbat; & rectè dicitur omnes succorum in corpore fermentationes esse solùm continuationes fermentationis in stomacho inchoatæ. Grassantur autem hæ Febres in corpore athletico ob particularum fermentescibilium in sanguine copiam, item vernali & æstivo tempore, imò sub iracundiæ fervore, acrium & volatilium abusu, immersione subitanea in frigidam post æstum.

Succedunt *Febres continuæ compositæ*, cum *Intermittentibus* nempe complicatæ, adeoque *periodicæ* dictæ, ratione exacerbationis sub certo temporis recurſu, sine autem *Febris* intermissione. Sunt hæ ut plurimum *tertianæ*, rarò *quotidianæ*, rarissimè autem *quartanæ*:
aut

aut saltem, si hæ aliquando occurrant, ad Lentarum naturam proximè accedunt. Continua in his *periodicis* est febrilis fermentatio, adeoque pulsus mutatus & calor certa sua periodo exacerbatus, sed rarissimè ad horroris sensum remittens. Componuntur itaque hæ Febres ex *intermittenti* & *continua*, & contingit complicatio tribus modis, 1. Dum Intermittens in Continuum. 2. Dum Continua, correctâ plus minus Massâ sanguineâ in Intermittentem degenerat. 3. Quando utraque simul inchoat & pergit.

Febres hæ acutæ pro varietate symptomatum diversimodè denominantur. Quædam dicitur *Causus* sive *Febris ardens*, præsentem nempe æstui intenso & siti clamorosa cum *Linguae ariditate*, *Labiorum fissurâ*, *Capitis dolore*. Oritur autem intensissimus ille æstus ex volatili acriori acido, intensiorem effervescentiam excitante; *clamosa* autem *sitis* ex contentis stomachi depravatis, à calore partis & nimio æstu febrili, in texturam alcalifatam colliquatis, ac membranam Oesophagi adeoque ipsius Linguae per consensum irritantibus. Alia *Febris lippyria* dicitur, qua interiora uruntur ex inflammatione Visceris interioris valdè sensilis, exteriora verò, universi nempe corporis habitus, frigent. *Algor* autem non ex tactu, sed ex Ægri judicio dijudicatur. Periculosa est *Lippyria* ex inflammatione partis membranosæ, Ventriculi nempe, Uteri, Vesicæ, &c. oriunda. Adsunt autem summus æstus partis affectæ. Linguae crusta nigra, corporis agitatio, sitis, delirium, pervigilia, &c. Notatur, partis sensilis Inflammationem sequi *Lippyriam*, non sensilis verò Febrim plus minus lentam. Porro dantur cum *Prunella* junctæ *Febres*; saliva hic alterata & mox glutinosa mucilaginis instar obducit partes teneras, quæ pedetentim exsiccata, ab æstu, mox Phlogosin sive inflammatoriam dispositionem inducit, unde rubedo, ardor, dolor, mucus spissus, &c.

Febres acutæ quædam sunt *deliræ*. In his fermentum febrile inimicum videtur Spir. animalibus, & generi nervoso circa partes interiores capitis, & hinc suâ continuâ vellicatione (unde intensior æstus circa frontem) vigiliarum, deliriorum, atque convulsionum causa existunt. *Benignæ* quoq; hæ *acutæ* Febres sæpius *malignæ* evadunt, eæque periculosæ: accedit enim sæpè ut malignitas earum primis diebus lateat. Dantur & *colliquativæ*, corpus subito emaciantes, ex dissolutione roris chylosi in Massâ sanguinea & solidis partibus, imò ipsa pinguedinis fusione oriundæ. Accidit *nunc* mediante sensili substantiæ colliquatæ excretionē crebriori, hinc dicitur *Diarrhœa colliquativa*, in qua copiosa fœtida oleosa & pingua excernuntur, item Urinæ fluxus *colliquativus* copiosus, interdum plus minus calidus & glutinosus. *Nunc* autem sine sensili excretionē, dum ros corporis paulatim absumitur & non alius suggeritur. *Causa* colliquationis partim in *subjecto patiente* aut succo chyloso nutritio, partim in *efficiente causâ* consistit. In *patiente*, si succus iste rarioris texturæ, minusque ab acido concentratæ existit, hinc faciliè resolvitur. Ex. gr. *Olea* per Spir. *Nitri acidum* in pinguedinem coagulare possumus, è contrario alcalia & Saccharum Butyri coactionem penitus imminuunt. *Causa efficiens* menstruum dissolvens, non est tantum motus caloris, sed *acrimonia septica sive caustica fermenti febrilis*, succum illum & pinguedinem liquefaciens, simili ferè ratione ac particulæ acres purgantes sudoriferâ resinosa acrimoniâ suâ partes nutritivas dissolvere solent. Distinguendi sunt autem hi duo Affectus: I. *Generalis Atrophia*, quæ à colliquatione seu emaciatione oritur. *Partium mollium concidentia*, à spirituum influorum defectu orta, vitio enim vel influxu illorum denegato partes molles, ut *Nasus, Facies, Oculi orbitæ, &c.* subito afficiuntur. Itaque mutatio illa subitanea in quovis statu Morbi malum signum denotat. Plu-

Plures apud Veteres adhuc annotantur differentia acutarum, v. gr. *Pemphygodes*, latinè *ampullosam* dices, in quâ totum corpus bullulis protuberantibus dispergitur. Effectus videtur esse fermenti maligni, cum suo vehiculo, quasi critico motu naturæ, exclusi. *Febres hyphodes, elodes, tydrodes*, latinis sudorificæ dictæ, ubi Ægri primo invasionis die copiosè sudant; de his Sylvius consulatur. *Febris affodes sive anxiosa*, in qua ab anxietate sæpè figuram jacendi variant. Causa hujus frequentissima est *oris Ventriculi affectus* à fermento maligno vel pravis humoribus ortus; accedit orgasmus vel malignitas materiæ, item imbecillitas. *Febris lingodes*, quæ singultum per totum morbum comitem habet, ut plurimum ex ventriculo per *essentiam* vel *consensum* affecto. *Febris phricodes*, cum continuo nempe horrore & rigore; idque non solum in Suppurationibus partium, sed & in Febribus compositis.

Inter *Febres compositas* eminet *semitertiana*, quam vulgo compositam esse dicunt ex *tertiana* & *quotidiana*, quarum una sit *continua periodica* altera *intermittens*, cum horrore sub quovis paroxysmi insultu. Unde Regius exemplum dat *tertianæ* cum *quotidiana intermittente*; Tymæus *tertianæ intermittens* cum *quotidiana continua*; Riverius *continua quotidiana* cum *quadruplici tertiana*; Platerus *continua* minùs *acutæ* cum *duplici tertiana*, singultu & sinistri hypochondrii tumore. Semmertus & alium addit typum ex *intermittente*, præsertim *tertiana*, vel simplici vel multiplici, conjuncta cum *Febre symptomatica continua*, inflammationem partis internæ sequente. Observandum etiam, *Febrem malignam* interdum *semitertianæ* typum referre, vel ex vago exacerbationis quasi morfu, vel quia revera *tertianæ intermitt.* jungitur. Unde *Hemitritæus* pestilens passim ab Authoribus describitur. Observandum & *intermittentes* malè curatas in *continuas* facilè degene-

rare, unde & tali *Lentæ* ipsa *Intermittens* complicatur. Caterum probabile est, *semtertianam* non tam complicationem Februm esse, quàm *Febrim continuam horrificam*, & plures *Intermittentes* invicem succedentes. *Signum* utique *pathognomicum Hemitritæ* ferè esse solet, quando Febris continua est, sed succedunt rigores, cum insequente æstu intensiore, si *Tertiana* sit *intermittens*, mitiori autem incalescentia si sit *Intermittens quotidiana*. Ex dictis patet, fermentum acidum membranas vellicans, horroris & rigoris; item Massam sanguineam inquinans, ex æstuationis occasionem suggerere: Unde multiplex ille complicationis typus facile derivari potest. Sic in *Variolis* nonnunquam *Semitertiana* observatur, ab acri *Variolarum* fermento, partes membranaceas vellicante, & in sanguine æstuante; cui accedit ratio specialis contentorum *Idiosyncrasiæ*. In *Erysipelate* etiam acidum, membranas vellicans, Febrim infert, quæ typum hunc repræsentat. Ut dignoscatur denique, an *simplex* an *complicata* sit Febris, observandum, rigorem sine subsequente sudore, aut forte plures rigores cum uno sudore in continuis *compositam* indicare. Nam in *Synocha* rigor non apparet, nisi crisis tempore, quem sudor sequitur. Deinde pulsus crebrior contractio in *continuis* novi paroxysmi adeoque *Febris compositæ* indicium exhibet.

Prognosis. *Febres acutæ continuæ* perfectè ad sanitatem, vel imperfectè ad mortem terminantur. Perfectè quando *crisi* subitanæ, aut λύσις successivâ convalescunt Ægri. Imperfectè, dum ab usu præcipitantium fermentatio febrilis supprimitur, & fixatur in tantum ab acido morbofo, ut recidiva periculosior insurgat. Alias *Febris* tam *continens*, quàm *continua tertiana*, ceu *acutæ* sunt ambigui exitus: per se quidem minùs periculosa, de facili tamen periculum supervenit. *Periculosa illæ* sunt, quæ nimis *acutæ*, atque symptomata in prin-

principio vehementia obtinent, & tales fere malignæ censendæ. *Urina* alba, aut cruda in *Febribus ardentibus* periculosa, *alba tenuis* & *clara* in delirantibus cum Febre & æstu lethale signum est. Quando *rubicundior* initio est, cum signis bonis ad bonum, cum signis malis ad malum terminatur. Quæ lethales existunt, vires, citra ullam evacuationem criticam, prosternunt. Apud nos morbi acuti septimâ aut decimâ quartâ die finiuntur; quin & ultra hunc terminum quoque solent extendi, dum in aliis locis rarius ad decimum quartum diem extenduntur. Unde ratio circumstantiarum habenda, signa coctionis probè attendenda. Crisis, quæ in his frigidioribus per sudorem vel alvi fluxum, in aliis calidis regionibus per Hæmorrhagiam ferè contingere solet.

Cura. In *Febribus acutis* Medicus naturæ sit minister. Cum enim Massæ sanguinæ effervescentia hic à sua heterogeneitate depuratur, & sic per illam Crises manifestantur, medicatio sit *conatum illius moderando & adjuvando*. 1. Impedimenta remonentibus. 2. Alterantibus & blandè diaphoreticis, h. e. acrimoniam absorbentibus & bilem corrigentibus. 3. Symptomata urgentia mitigantibus; quem in finem ^a. Prodest sanguinis per Venæsectionem evacuatio. ^c. Conveniunt Nitrum Antimonii fixatum, Partes quin & Animalium duræ. Et 3. In genere *anodyna*, in specie *moderata acida*, aliave appropriata. Hac methodo Medicus non negligit, sed expectat Crisin.

Observandum interea unum atque alterum probè; etenim 1. Cautus sit Medicus, ne pro *Causo*, aliave *continuâ*, curet præsentem *malignam* Febrim, malignitas enim primis diebus latet & formam *Causi* præ se fert. Ideo statim *bezoardica* & *alexipharmaca* commendanda, ita tamen ut nequaquam ad sudorem cogatur *Æger*, si certo constet, nullam malignitatem adesse, reliqua tuto peragi poterunt. 2. In tali *Febre continuâ acutâ*

Venæsectio locum habet, in quâ nimius urget, aut metuendus est æstus, aut nimia turgescencia contentorum corporis, assuetis item aut quibus suppressa est solennis evacuatio. *Venæsectio* instituatur mox in principio, quocunque diei tempore. Ut igitur frænetur æstus, & ut fiat circuitus sanguinis liberior, instituatur mane aut vesperi in meliore aliquo tempore morbi & remissione calore. Quantitas mittendi sanguinis à conditione subjecti ac impetu Febris desumitur. 3. *Vomitoria* conducunt, si inanis vomendi conatus, ructus acidi, vel præcordiorum anxietas urgeant; item si dubium annon maligna, aut si ex contagio ortum traxerit. Observanda simul *Vires*, ne vomitoria sint nimis valida, quoniam in talibus *Ægris* multum & vehementer solent evacuare. 4. *Purgatio*, non nisi coctâ materiâ, in declinatione Morbi convenit; si verò Morbi decursu alvus admodum constipata videtur, utimur his blandioribus: ut *Syr. Ros. solut. Sero Lactis cui Tamarindi sint incocti*. In *Febribus malignis*, in quibus natura verè intendit motum ad partes intercutaneas, cautissimi sumus in alvo aperiendâ: *℞ Pulv. Rhab. Cremor. Tart. an. ʒj. Scammon. pp. gr. j. m.* capiatur in vehiculo calido. Vel, *℞ Tart. vitriol. gr. vii. ad xv. Scammon. Sulphurat. gr. ii. vel iij. m. f. Pulv. Item Infus. folior. Senn. cum Rhabarb.* 5. *Alterantia & blanda diaphoretica*, & quæ symptomata urgentia mitigant, conducunt. 6. *Clysmata* duobus in calibus, nimirum si vel symptomata Præcordiorum & Abdominis urgeant, & orgasmus ad Caput ferri videatur: vel si nimia ebullitio sit & æstus sanguinis. 7. *Diaphoresis*, ut in omni *Febre*, ita in specie in *continuis* servanda est libera: sic enim calor & æstus, aliaque symptomata mitiora esse solent. In principio, quo omnia sunt cruda, *Ægri* ad sudorem minimè cogendi; conveniunt autem tum *diaphoretica salina, terrea, minus volatilia, sulphurea vel resuosa*. 8. *Opiata* in *Febribus*

bus ardentibus optima sunt quandoque. Si materia peccans turgeat & orgasmus sit humorum, optimè datur *Syr. Papaver. alb. ad ʒi. cum Nitri f. q.* Etiam alia opiata, semper addito tantillo *Nitri*, dum vires constant, dari possunt; æstum enim compescendo, Ægro quietem conciliant, atque diaphoresin promovendo orgasmum nonnihil sufflaminant, & hinc, ut coctio melius procedat, per accidens juvant, ac spiritus blandè figendo, absorptionem & dissipationem eorum nonnihil præcavent. In *Causa* cum dolore *Ventriculi*, v. gr. *℞ Aq. Scabios. ʒvi. Syr. papav. ʒi. Succ. Limon. ʒß. Spec. diamarg. frig. ʒi. M.* Vel ad tumultum emetico concitatum sopiendum: *℞ Aq. Papav. rhead. ʒij. Aq. mirabil. Syr. de Mecon. an. ʒii. Papav. err. ʒß. M. f. Haustus. 9.* Victus in *Ardentibus* sit tenuis. Appetitus hic ferè prostratus est, & quæcunque assumunt, calore febrili putrescunt & sic stomachum aggravant. Reconvalescentes à carnium aliorumq; ciborum dyspeptorum usu sibi aliquamdiu temperent ne relabantur. 10. In *Ardente continuâ Potus* liberalior concedendus; quo major sitis & æstus eo liberius indulgendum, sed parcius & frequentius, ne nimia ingurgitatione tonum *Ventriculi* labefactet. In *Selectu* potius ratio effervescentiæ, hinc symptomatum circa primas vias urgentium, præsertim *Alvi* plus minus clausæ vel apertæ, habenda est. Hinc *Serum Lactis* depurat. & *succus Citri* aliquantum acidulatus convenit, sic *Aqua fontana* vel *Cerevisia secundaria* cum quinta vel sexta parte vini mista, atque *Syr. Cydonior.* vel *Rubi idæi* edulcorata, &c. gratissimum potum Ægris suggerit. In æstu nimio *Causi acida mineralia*, in æstu moderatori *vegetabilia* conveniunt. 11. *Vesicatoria* quomodo in his applicanda, infra de *Malignis* exponetur. Remedia alterantia in his usitata vel ipsum *Affectum* ejusque causam materiale[m] occasionalem, vel *Symptomata primaria* respiciunt. Illa sint *Nitra* & ni-

trata, inprimis *Nitr. antimoniat. Nitr. vitriolat. Antimon. diaphor.* tam *simplex* quàm *compositum*, aut *martiale Ludovici, saturnale Poter. Antihecticum ejus, Bezoardic. miner. simpl. aut Saturn. Antimonii.* Hinc *absorbentia animalia*, hisque cognata *terrea*, v. g. *C. C. sine igne*, hujusque *Gelatina*, cujusvis acris *temperativa*, *Ebur sine igne*, *Maxillæ Lucii piscis*, *Corallia pp. aut illorum Magister. cum succo Citri*, *Unicornu fossil. Terr. sigill. &c.* *Quin & Sal. volat. C. C. it. Liqueor. C. C. succinat.* Hisce ex *vegetabilibus refrigerantia & hepatica addenda*, v. g. *Cichor. Tarax. Plantago, Acetosa, Portulaca, Fumar. Fragar. flor. Ros.* ex quibus *decocta* parari possunt. Item *Emulsion. ex Semin. frigidis maj.* *Corrigendæ Bilis acrimoniæ apozema* convenit, v. g. *℞ Rad. Acetof. cum fol. m. ij. fol. Fragar. Violar. aa. m. j. coq. ex Aq. Hord. ad colat. ℥xx. add. Syr. acetof. Citr. ℥iij. Spir. Nitr. dulc. ʒ℔. M.* Ad emendandam verò *bilis oleositatem inflammabilem* *℞ Rad. plantag. ℥j. fol. Semperviv. maj. Portulac. an. m. ij. coq. ex Aq. pura ad ℥xx. add. Syr. Portulac. ℥iij. Ol. Sulph. per campanam q. s. ad acidit. temperat.* Ad *Bilem sanguini immistam* secernendam *Rad. Tarax. cum fol. m. ii. Herb. Fumar. m. i. coq. ex Aq. ad col. ℥xx. add. Syr. de Cichor. simpl. ℥iij. Tart. vitriol. ʒi. M.* *Præscripta Apozemata* bis vel ter quotidie mediocri quantitate, tepidè sunt usurpanda, nempe ad ℥iij. vel iv. Pro *Bile* ad evacuationem jam dispositâ *minuendâ & evacuandâ sensim & blandè*, conducit sequens. *℞ Rad. Cichor. ℥ij. Fol. Endiv. m. ii. flor. Ros. pallid. m. i. Cremor. Tart. ℥ij. coq. in vase fictili vitreato ad ℥xx. add. Syr. de Cichor. cum Rhabarb. ℥iij. M.* *Remedia symptomata* magis respicientia, sunt inprimis *acida, æstus, sitis, oris squalorem, virium diminutionem mitigantia.* Ubi quæ ex *Regno vegetabili* sumuntur, *mitiora* sunt, quæ verò ex *minerali*, *acriora* existunt. *Hæc* in æstu minori, *illa* in majori conveniunt. *Hæc* facilius in *salsum, temperatum, diureticum* in nobis

bis alterantur : Illa contra fixioris magis naturæ, & acida potentiora figentia & inde æstuationes natas mitigantia evadunt. *Vegetabilia* usitiora sunt *Succi Citri*, *Cydonior.* *Ribium*, *Rubi idæi*, *Acetosæ*, *Tamarindorum*, &c. Commendabiles sunt hi per spontaneam residentiam post sulphurationem depurati. *Mineralia* suggerunt *Spiritus acidos* tam simplices, primario *Sulphuris*, hinc *Vitrioli*, *Nitri*, quàm *compositos*, nempe *Clyssas sulphureos*. *Temperatis* semper insistamus, quia imtemperata nimiam mutationem inferunt, & nunquam bona. Ex omnibus eligerem *Spirit. Sulph.* hinc *Spirit. Nitri dulcem*. Ex dictis plures Formulæ in incremento & statu Morbi usurpabiles concinnari possunt. V.gr. *℞ Arcan. duplicati gr. xvi. Antimon. diaph. ℥ss. m. pro dosi.* *Pulvis* hic ita compositus nonnihil laxare observatur. *℞ Nitr. antimonial. ℥ss. ad ℥ii. Antimon. diaph. ℥i. m. pro 2. Dos.* Vel *℞ Nitr. antimonial. ℥ss. ad ℥i. Antimon. diaph. ℥ss. ad gr. xv. m. pro Dos.* Vel *℞ C.C. sine igne gr. xv. Bezoard. miner. vel saturnal. ℥ss. Camph. gr. i. m.* Vel *℞ Ebor. sine igne, Unicorn. fossil. Cinnab. Antimon. an. gr. viii. m. pro Dos.* Vel *℞ Aq. Tarax. Card. Bened. flor. Acaciæ an. ℥i. Gelatin. C. C. ℥i. ad ℥i℥. C. C. sine igne ℥i. Antimon. diaphor. Antihect. Poter. an. gr. xii. Syrup. de Portulac. ℥vj. m.* Ubi magis *acrimonia salina* peccat, *℞ Sem. 4. frig. maj. an. ℥i℥. Papav. albi ℥ii. c. f. q. Aq. flor. Papav. errat. f. Emulsio, add. Ebor. sine igne ℥i. Antimon. Diaph. ℥ii. Sacch. parum, misce capiat subinde haustum.* Alias sub *Juleporum* forma præscribuntur, v.g. *℞ Aq. Hord. ℥xxx. flor. Ros. rubr. ℥ss. Spir. Vitriol. q. s. ad grat. acid. Stent per 3. horas in loco calido, add. Syr. jujubin. ℥iii. m. f. Julep.* *℞ Decoct. Hord. ℥xx. Aq. Cinnamom. ℥i, Syr. Violar. simpl. ℥i℥. Sal. prunel. ℥i. m. Dosis erit haustus mediocris.* Vel *℞ Decoct. rad. Scorzonæ cum C. C. t℥i, Syr. Acetof. de Nymph. an. ℥i. ad ℥i℥. Tinct. Ros. Viol. an. ℥i℥. Spir. Sulph. parum. m.* Vel *℞ Rad. Scorzonæ. ℥i. Glycirh. ℥ss. fol. Ace-*

tos. m. j. flor. Violar. Ros. rubr. Borrág. an. p. 11. Hord. se-
lect. m. j. Ras. C. C. ʒi. ad ʒiʒ. Passul. mund. ʒi. coq. inf. q.
Aq. simpl. ad tʒiv. add. Spir. Vitriol. q. s. ad gratum sapo-
rem. M. de quo Æger subinde capiat. Par ratio est quoad
methodum medendi continuarum tertianarum, nisi
quod in his ad exacerbationem & vicissitudinem magis re-
spiciendum; adeoque supra laudata conveniunt, in
specie Nitrum vitriolatum, Corallia, Lapid. Cancr. An-
tihect. Poter. &c. Imminente paroxysmo conservandum
corpus in diaphoresi blanda. Eadem ferè de Semitertia-
nis aliisque compositis tenenda. Sunt autem omnes ter-
tianæ periculosæ, nunc magis nunc minus acutæ, & pro
varietate compositionis cura est varianda, attendendo
an magis benigna vel maligna fuerit. Si Intermittenti
juncta fuerit lenta, pro ratione originis Prognosis & Cura
nonnihil modificanda. In genere rigorem & horrorem
tollunt absorbentia alcalia, &c. æstus verò eadem, dia-
phoresi & alvi libertate junctæ. Si stata periodo recur-
rant paroxysmi, ante exacerbationem remedia possunt
propinari. Vomitoria in plerisque optima; si cum In-
flammatione junctæ, diaphoret. & sudorifera, si cum len-
tis salia abstergentia & incidentia, ut sunt Sal ammoni-
cum, Arcan. duplic. &c. profunt. Quoad differentias con-
tinuarum jam recensitas, Causus nil singulare in curâ ob-
tinet, saltem nitrata, ratione sitis & æstus, tam in formâ
siccâ quàm liquidâ conveniunt, v. g. R̄ Nitr. antimon,
ʒʒ. dissolv. in mensurâ potus ordinarii, ita ut ʒʒ. liceat
in die dare, nisi liberior obstiterit alvus. Quod si Ni-
tro dato Æger incipiat liberalius & cum nullo ardore
meiere, bonum signum. Spiritum Nitri in Julepis &
Potionibus vide supra. In hoc passu Laudanum opiat,
prudenter exhibitum omnem vim caloris refrænât. Li-
pyria periculosa sæpè, propter internas quasdam partes
inflammatas, curanda per diaphoret. tam absorbentia,
quàm volatilia alcalia penetrantia & discutientia, quæ me-
dendi

dendi ratio infra de *Inflammatione*, in specie *Pleuritide* tradentur. *Prunellam* corrigunt ac discutiunt *Sectio Venarum ranin.* *Oris lotiones* tam cum, quàm sine gargarifatione, v.g. $\mathcal{R}$ *Fol. Brunel. Salicis, Fragar. an. m. j. Hord. integri p. i. decoq. ex Aq. pur. ad ℥xii. add. Roob diamoron. ʒi. Lap. prunel. ʒß. M.* quo os sæpius colluat & gangarizet *Ægrotus.* Item $\mathcal{R}$ *Mucilag. sem. Cydon. Aq. Rubi idæi extract. ʒiß. Syr. Portulac. ʒvi. Nitri parum. M. detineatur in ore.* Item ex *Cancr fluviatil.* cum *Aceto* contusis fit expressio, cui add. *Succ. Sedi maj. ʒiii.* & hoc liquore fricanda lingua. Item $\mathcal{R}$ *Aq. Semperviv. vulg. cum suoc. præpar. rec. imprægn. & in ejus tibi. dissolv. Salis ammon. ʒi. qua ipsæ fauces eluantur aut humectentur.* Si autem fauces sint siccæ & aridæ sine crustæ pituitosæ præsentia, tum $\mathcal{R}$ *Aq. commun. tibiß. Mel. comm. cochl. ii. spir. vin. rectific. ʒß. vel ʒi. M. pro Collutione.* Si post tales collutiones in graviore malo mox lingua denuo arefcit optimè conducit linguam emollire *Butyro non salito*, frustulo *Lardi non saliti*, &c. Curam *malignarum* infra tractabimus. *Delirium, Agrypniam, Cephalalgiam* in *Febribus* curant blanda *anodyna* & *opiata* cum *appropriatis* cautè usurpata. Quod si æstus intensior circa frontem, quàm reliquas partes observatur; & ratione *Pathematum capitis* & ratione junctæ *Prunellæ*, apertio *venarum raninarum* subinde proficua existit. Imminente delirio *Hirudinum applicatio* pone aures non inutilis foret. *Epithemata* tepidè applicata, ita ut tempora etiam tegant, hic locum habent, v.g. $\mathcal{R}$ *Aq. flor. Sambuc. ʒij. Aq. apoplect. usit. ʒß. Philon. rom. ʒi. M.* Vel $\mathcal{R}$ *Sem. papav. alb. ʒii. Nucl. Persic. ʒii. vel ʒiii. Aq. Sperm. Ran. ʒiii. Aq. Semperviv. maj. Solan. an. ʒiß. Misc. f. l. a. Emulsio, add. Camphor. gr. 8. vel 10.* Huic ana *succ. Canc. fluviat.* permisceatur, & ita crebrius fronti applicetur. Tandem *pedum plantis* applicantur v.g. $\mathcal{R}$ *Rutæ recent. M. iii. Rad. Raphan. inc. N. iii. Sal. com. m. i. Ferment. acerr. m. ii. c. f. q.*

Aceti rutac. f. Cataplasma. Aliqui *Linum recens* cum *Aceto* mistum, vel *Fermentum acre Aceto & Sale* subactum, plantis pedum applicant. Quin & si impetuosior raptus ad caput metuatur, *Vesicatoria*, femoribus vel brachiis applicata, conveniunt. Quoad *Febres colliquativas*, hic acre colliquefaciens corrigatur. Ad hoc corrigendum nil magis quam *absorbentia*, convenit, v. g. *Antimon. diaphor. Bezoardicum martiale*, *Terra sigill. Unicornu fossile*, &c. quæ eo videbuntur efficaciora, si societate blanda *acidorum* aliqualem quasi austeritatem contraxerint. Hinc *Spir. Sal. dulc.* & quodvis *acre temperans*; & inter *composita Diascord. Frac. juncto Sacco Citri*, conducit. Hæc de *continuis acutis*.

A R T I C. I V.

De Febribus continuis Lentis.

SEquuntur *Continuæ lentæ*, ita dictæ, quòd tardiori motu sua tempora absolvunt, quodque calore minus intenso & acri, & mitioribus symptomatis stipentur. Sunt quidem *Febres lentæ* minus propriè sic dictæ, nonnihil ad acutarum naturam accedentes, quæ graviora symptomata habent, & brevius tempora sua, absque tamen motu critico, successivâ tantum solutione percurrunt. *Lentæ* sunt omnes *benignæ*, licet & *petechiales* præ cæteris *malignis lentæ* esse videantur.

Sunt hæc *Febres lentæ* nunc *primariæ*, quæ per se incipiunt & subsistunt, nunc *secundariæ*, ab alia causa dependentes, v. g. à corruptione partis internæ, Febri aliâ malè tractatâ, &c. Sunt autem omnes *Febres lentæ* ferè *periodicæ*, quæ certis periodis exacerbantur, idque vel vespertino tempore, & sic *quotidianæ* typum repræsentant, vel ab omni pastu *Hæcticarum* ad instar.

Symptomata Lentarum primariarum sunt horror levis

Unable to display this page

Refertur huc *Epiala*, in qua interiora algent & exteriora fervent. *Lindanius* hanc fictitiam esse ponit, & hoc nomine nil aliud intelligit quàm Febrē continuā cum calore leni, humido ac molli, & meritò quidem. Si enim talis observetur *Febris* cum calore & frigore concidente, non est *Febris peculiaris*, sed symptomata Intermittentium copulatarum, vel saltem Intermittentium cum Continuis junctarum, cum calori unius misceatur horror alterius. Simile quid observamus in *Puerperis*, aliisque *purpurâ* affectis, in quibus ante *purpuræ* eruptionem, urgente licet æstu, tantilla tamen parte extra lectum prolata, mox horroris sensus in corporis peripheriâ percipitur, à particulis salinis jamjam excernendis, panniculum carnosum contrahentibus. Referuntur huc *Febres syncopales*, licet animi deliquium in aliis Febribus etiam observetur: Et videtur originem ducere, vel à muco vitioso superius Ventriculi orificium irritante, vel ab humore æruginoso in Ventriculo contento.

Prognosis. *Continua quotidiana* magis vel minùs diuturna esse solet, difficilis hinc curatu, nec semper omni periculo vacat. Quo pejora symptomata habet, eo periculosior est. Considerandæ hinc probè veniunt omnes circumstantiæ. *Paroxysmi vespertini* si sint *longi*, cum ad 16. horas aliquando extendantur, vires debiles, appetitus prostratus, periculum subest. Salubris hæc *Febris*, nisi cautè curetur, nunc in *Cachexiam*, si nempe plus minus *acuta*, nunc verò in *Hecticam*, si *lenta* magis extiterit, degenerat. *Epiala lenis* periculo vacat, sed *diuturna* facile in *Hecticam* terminari potest.

Cura. 1. Fermentum acidum corrigendum. 2. *Fomes pituitosa*, *cruditas acida* removenda. 3. *Symptomata* mitiganda.

Pro his scopis consequendis. 1. In *Principio* & *incremento*, & si vires consent, optimè mitius Vomitorium

rium conducit. 2. *Diuretica*, attenuantia Massam sanguineam, quæ si cruda excrementa circa primas vias aut aliis in locis restiterint, ea dissolvunt & abstergunt, & remotioni aptiora reddunt. Remedia itaque, hac in Febre proficua, sunt *Sal. ammoniac. Nitr. antimon. Tart. vitriol. Antihect. Poter. Spir. Sal. dulc. &c.* verb. gr.

℞ *Sal. ammon. depur. ℥i. Antihect. Poter. ℥ss. ad gr. xv. M.* detur ante exacerbationem. Vel ℞ *Aq. Hyssop. Carduib. an. ℥ss. Spir. theriacal. simpl. ℥iii. Spir. Sal. dulc. ℥ss. ad ℥i. Syr. de Hyssop. ℥ss. M.*

Epialæ cura facile ab origine aut generatione derivatur. In *Syncopali* habenda ratio causæ. Hinc optimè *Unicornu verum* in principio paroxysmi, tempore *Syncope*, datur. Item *decoctio Tamarindorum*, ubi succi nidorosi acres, &c. adsunt. Si *viscidum* plus minus *flatulentum* in causa fuerit, *spirituosa volatilia alcalia*, vel *sulphurea*, seu *inflamabilia* ad *Syncope* curam conveniunt. Si interdum *Lipothymia* præcedit Febrim, non *cardiacum*, sed *purgans* potius est dandum. Si suspicio sit cruditatum pituitosarum, aut adsit *Cephalalgia* & æstus intensior, sequens conducit emeticum.

℞ *Aq. Mentb. ℥ss. Syr. emetic. ℥iii. M.* detur ante exacerbationem.

℞ *Sal. ammon. Arcan. dupl. an. ℥ss. M. pro 1. dosi.* Item *Spir. Sal. ammon. bis in die ad gut. 30.*

Præter *primarias & secundariæ lentæ*, ex aliis morbis enatæ, non rarò in *Praxi Medicâ* occurrunt, & frequentius *Febres continuas acutas* vel *intermittentes* insequuntur, quando *præcipitantium* sive *absorbentium* abusu nimio, fermentum acidum morbosum præmaturè figitur, & hinc copiosæ particule heterogeneæ in Massâ sanguineâ retinentur, quæ alios humores inquinant, ut: *lympham, salivam, succ. pancreat. &c.* quibus occasionibus *Febres lentæ continuæ* oriuntur *cum calore mediocri*, Ægro interdum *vix adeo sensili*, nisi ubi suas habeat

beat exacerbationes, easque *vespertinas*, in quibus æstus *intensior* & *mordax* percipitur, *pulsus celer*, *mollis*, *vires abolitæ*, *appetitus prostratus*, *os glutinosum*, ex quo copiosa viscida subinde rejiciuntur, *molestia præcordiorum gravativa*, *excrementa liquida & pituitosa*, nunc cum, nunc sine terminibus, *urinæ crassæ*, *copiosum album crassum sedimentum* seponentes. Superveniunt hæc Febres etiam iis, qui post Febres supradictas curatas aut alios Affectus avidius alimenta ingerunt; ubi depauperata Massa sanguinea ex copiosiore & crudiore chylo non ritè assimilabili, *Febris lenta*, & quasi *hætica* gignitur.

Pro harum Febrium cura *acidum salsum peccans* est *corrigendum*, *viscidum attenuandum incidendum*, & ejusdem excretio, *vomitum*, *alvum* vel *sudorem* ciendo indicatur. *V. gr. R Sal. ammon. depur. gr. xv. d. in duplo. Vel R Antihect. Poter. gr. xvi. Salis ammon. depur. ʒi. M. pro 2. dosibus.* Etiam matutinus & vespertinus usus *Spiritus Salis ammon. cum Elix. Proprietat.* conducit, præmisso vomitu si vomituriat Æger.

Contingit etiam, ut aliquando hæc *Febris lenta* eveniat iis, quorum corpus ante mercurialium usum non sufficienter est evacuatum, & curantur jam præscriptis. Et si Appetitus sit prostratus, potest præscribi *Decoct. seq. R Rad. Chinæ ʒiʒ. Rasur. Lign. sassafr. ʒvi. Rad. liquir. ʒvi. Santal. rubr. ʒiii. Macera per noctem in Aq. comm. ℥vi. Incoq. Passul. min. ʒiii. De Colaturæ ℥iv. capiat mane & meridie haustum largiorem, unicuique haustui adde Tincturæ Antimon. gut. 40. Si Lenta evenit post Scabiem malè curatam, optimæ sunt *Pill. ex Extract. Helleb. nig. cum Mercur. dulc. Essentia Viperar. &c.* Pertinet huc etiam *Chlorosis* sive *Cachexia ex cruditatibus primarum viarum viscidis orta*, hinc *Bilis inertia cum Suppressione menstruorum.**

Fuerunt hæc Febres *continuae primariæ*; sequuntur *secunda-*

cundariæ, h. e. quæ non propriè subsistunt, sed à graviore alicujus partis Affectu originem trahunt. Dicuntur etiam *symptomaticæ*, quia ut symptomata morbum sequuntur, & ita remoto morbo removetur hæc Febris. Sunt autem hæ *secundariæ* nunc *acutæ* idque crebrius, nunc *lentæ*, pro Affectuum, quos sequuntur, & Partium affectarum conditionibus; dum nempe Affectus graviores vel leviores sunt; partes verò sensiliores & nobiliores; aut è contrario.

Inter has *symptomaticas* se offerunt 1. Illæ, quæ *Vulnera* insigniora sequuntur, *ab acido in Vulnere oborto, doloris, inflammationis*, & hinc *Febris* authore. Præter externa, internè *Mistura* sequens est egregia, viz. *R. Aq. Hyssopi ℥ij. Aq. fenic. ℥i. Spir. theriacal. ℥iii. Aceti vini ℥ij. ad ℥℔. Ocul. cancr. pp. ℥i. Syr. card. b. ℥℔. M.* Vel *R. Ocul. Cancr. pp. ℥i. Extract. theriacal. gr. ii. M.* quibus alia appropriata pro ratione symptomatum addi possunt.

2. *Febres*, quæ *Inflammationibus* gravioribus adfunt, ab acido causantur; suntque nunc *acutæ*, v. g. in *Pleuritide, Angina, Erysipelate*; nunc *lentæ*, ut in *Inflammatione prope fundum Mesenterii*, &c. Curantur per *attenuantia, acidum absorbentia, volatilia*, &c. vide Caput de *Inflammationibus*. 3. Quæ à sanguine, intra corporis cavitatem coagulato, oriuntur ex acore putredinem antecedente. Conducunt hic *grumos resolutentia, putredini resistentia*, ut *Bellis minor. Papav. rheas, Antim. diaph. & Potiones vulnerariæ*. 4. In suppuratione *Apostematis* semper adest *Febris*, magis tamen *lenta* quàm *acuta*, v. g. dum ex *lacte coagulato*, vel in *auribus* sit, & tamdiu durat *Febris*, donec facta sit suppuratio. Unde maturatio promovenda remediis supra indicatis. 5. *Ulcera* insigniora interna insequi solent *Febres symptomaticæ, lentæ*, ferè *hecticæ*, adeoque *diuturnæ*, & ad *Tabem ac Mortem* comitantes, à sanguinis infectione, à pure *salso, acri, viscido*, ut in *Ulcere pulmonum*: Curantur
per

per *absorbentia*, *potiones vulnerarias*, ex *Heder. terrestr.* *Chærefolio*, *Bugul. Pulmonar. Scabios.* *Decoct. lignor.* item *Sulphur. balsamicis*, *flor. Sulph. Myrrh. Balsam. sulph.* Vide de *Phthisi*. Sanè quàm plures *Lentæ* oriuntur à latente quodam *Ulcere* partis cujusdam internæ, ut *Mesenterii*, *Pancreatis*, *Renis*, *Hepatis*, *Vesicæ*, *Uteri*, & difficulter curabiles existunt. *Febres lentæ perpetuæ Abscessuum latentium comites* esse dicuntur, & non nisi causis remotis curantur: item à *Fœtu mortuo*, *Secundinis retentis*, ut & à *Fistulis diuturnis*, oriuntur.

6. Præ cæteris notandæ hic *Febres catarrhales*, quæ in principio & incremento *Coryzæ*, *Tussis*, *Raucedinis*, &c. molestæ sunt, & ex *vitio lymphæ glandularum* circa caput & pectus consitarum oriuntur, dum nempe illa *acidior* aut *salsior* facta, copiosius circa dicta loca effunditur, occasionem sæpius suggerente *aëris inclementia*, aut alio subiecto. Talem *catarrhalem lymphæ motum* comitatur *Febris ex alteratione sanguinis*, in qua cum *capitis* perturbatione, & dolore gravativo, levis horror molestus est, quem vesperi insequitur *ardor rodens*, magis *mordax* quàm *magnus*; increscens ferè ad medium noctis, à quo remittit; durat tamen *lentus*, sed *obscurus calor*, qui omni vespera exacerbari solet. *Pulsus* est *celer* & moderatus magnitudine, sub exacerbatione *acutus*. *Urinæ* excernuntur *intensius tinctæ*, sed uno alterove die elapso *crassescere*, *turbari* & *copiosum sedimentum* deponere solent. Durant illa symptomata sub *Coryza* & *Tussi* gravioribus ad statum *Morbi*, dum *materia catarrhalis* cocta fuerit & glutinosior pituita expectorari incipiat. Si enim acrimonia lymphæ sit correctæ, cessat *Febris*. *Catarrhales hæ Febres* subinde *epidemicæ* esse solent, ab *aëris vitio* communi, nunc & crebrius *benignæ*, rarò *malignæ*, & tunc subinde *acutæ*; quæ *malignæ* contagio suo *Lympham* inquinant. Ac sanè *lymphæ constitutio & motus naturalis* præsertim
gland-

glandular. conglobatar. observetur in *Febribus* tam *intermittentibus* quàm *continuis*, cum diversa symptomata, ut *lancinationes artuum* sub paroxysmis urgentes, à lymphæ vitio oriri videantur.

Catarrhales hæ Febres, utut ex se graviore periculo careant, ob insignem tamen molestiam curam postulant. 1. *Irritatio* partim solidarum, indeque natus *spirituum impetus*, ac copiosior lymphæ effusio opiatis sistenda. 2. *Lymphæ acrimonia* corrigenda per *incrassantia*. 3. *Correcta evacuanda*, universaliter per *diaphoretica & diuretica*, particulariter per *nares & os*, atque hoc saltem in *statu*, cessante *Febre & coctâ materiâ*. Verb. gr.

℞ *Aq. Serpilli, Scabios. an. ʒiβ. Spir. Sal. ammon. anis. ʒi. Syr. papav. alb. ʒi. vel loco istius Laudan. opiatigr. ii. M. capiat ante exacerbationem vespertinam cochleatim. Vel*

℞ *Liquor. C.C. succin. ʒii. Essent. opii ʒβ. dos. gut. 40. ad 50. aliquot horis ante exacerbationem, & iterum ingruente nocte. Ubi diuresis intenditur, ℞ Liquor. Terr. fol. Tartar. ʒβ. dos. gut. 40. ad 50. bis in die.*

Sufflaminatâ Febri, & impetu Spirit. ac Lymphæ sedato, si opus fuerit, laxatio blanda institui potest, v.g. ex *Mass. pill. de Ammon. Querc. deinde expectorantibus* evacuandum.

In *Catarrho epidemico* optimè hoc *sudoriferum* conducit: ℞ *Aq. Sambuc. Card. b. an. ʒiβ. Spir. C. C. cum Sal. volat. prop. acuat. ʒβ. Sal. vol. Succin. ʒβ. Syr. Papav. rhead. ʒβ. M. pro 1. dos.*

Pro *Tussi humida* conducit *Potio expectorans* ex *Aq. asthmat. Oxymel. scyll. &c.* Pro *Coryza & capitis Affectibus* inunctio *Verticis* cum *Ol. Succin.* item *Empl. ex Cerati pro bregmate usit. & de Betonica an. p. æq. cum Ol. Succin. malaxatum*, *Vertici* imponendum. Pro *Artuum affectibus & debilitate*, ubi dolores adsunt, conducit, v.g.

sequens : ℞ Aq. Fœnic. flor. Papav. rhæad. Menth. an. ʒi. Aq. asthmat. Rudolph. ʒiii. ad ʒvi. Spir. Lumbric. terrestr. per putrefact. ʒiʒ. Specif. cephal. ʒʒ. Syr. flor. Tunica ʒʒ. ad ʒvi. M. pro aliquot dosibus aliquoties in die capiendis.

VII. *Insigniores aut diuturniores dolores quarumvis partium, plerumque Febrim symptomaticam comitem habent, cum pulsu celeri, in principio vehementi, in progressu debili ac parvo, dum membranosa partes afficiuntur interdum duro calore, lento & miti; sive acidum vel acre Massam sanguineam simul alteret, & fermentationem præternaturalem inducat; sive simpliciter ex spirituum animal. concitatio impetu, hinc vigiliis, inedia, &c. Febris quasi Synocha simplex plurimum dierum concitetur. Sic v. g. Colicas contumaces, Aurium dolorem, Odontalgiam graviolem, Febricula talis sequitur, quæ consopito dolore evanescit, & blando sudore terminatur. Pertinent huc Febres, quæ in principio paroxysmor. arthriticorum usque ad statum ferè observantur, de quibus vide Sylv. Sed de Febribus symptomat. in specie vide Sennertum.*

A R T. V.

De Febre Hectica.

LEntarum agmen claudit *Hectica*, quæ plerumque *secundaria* est, licet & interdum *primaria* observetur. Est autem *Hectica* lenta admodum Febris, Ægro vix sensibilis, cum calore leni, & nisi diutius continueatur manus Ægri, vix perceptibili, duabus vel tribus post pastum horis nonnihil acriori. Corpus insensibiliter emaciatur, pulsus frequentior est solito, sed parvus & debilis, cum clandestinâ virium prostratione. Ratione marcoris dividitur *Hectica* in tres gradus. 1. Quando rorida substantia, in partium nutrimentum abire

abire consueta, absumitur. 2. Quando substantia jam mutata & partibus plus minus assimilata, successivè denuo liquefacta consumitur. 3. Cùm absumpto rore, ipsa stamina partium fibrosa manifestam ariditatem contrahunt. Cæterum *Urinæ Hæticorum* in principio sunt *sanorum similes*; sin verò concurret Vitium stomachi, subinde albæ, pallidæ, & tenues excernuntur. Sunt autem oleaginosæ, *Hæticæ* ad *Marasmm* progrediente, cui simile quid observatur in Febre ardente, in qua liquefacta corporis pinguedo cum urinâ excernitur, item in *Scorbuticis* & *Hypochondriacis*, ubi non vera pinguedo, sed salia vitiosa coagulata pelliculæ instar urinæ supernatant. Hæc autem salia ad latus aspecta iridis calorem exhibent, vera autem pinguedo uniformis est, sine splendore laterali. In principio & incremento *Hæticæ* fæces sunt duræ, postea verò labefactatâ Ventriculi digestionem liquidæ & copiosæ. In ultimo *Hæticæ* gradu *Fluor alvi* ferè est continuus, adsunt sudores colliquativi nocturni, & tandem Capilli defluunt.

Hætica primaria oritur vitio rerum nonnaturalium. *Secundaria* verò supervenit, instar symptomatis, *Febribus continuis* aut *intermittentibus contumacioribus*, aut *ineptè curatis*, Viscerum, in specie Pulmonum *Inflammationi* & hinc natis *Apostematibus*, *Abscessui Mesenterii*, *Ulceri renum*, *Lui venereæ* aut denique multitudini *Fonticulorum*, omnem humiditatem & rorem consummentium.

Incipit ordinariò *Hætica primaria* vitio Ventriculi, reliquæ enim causæ naturales *Hæticam* inferre vix sufficiunt, nisi subsit Stomachi vitium, & hinc alimentorum corruptela. *Causa* itaque *proxima* omnis *Febris hæticæ* est discrasia sanguinis acido falsa & acris, cum nimia ejus & exinde lymphæ viscositate. Unde vitia-
tur fermentatio sanguinis in præcordiis, deficiunt e-

etiam spiritus, & nonnihil intenditur calor. Particulæ enim salinæ, acidæ & urinosa, in hoc casu inertes factæ, partim in tertium ferè falsum coaluerunt, partim adhuc liberæ in debita fermentatione impediuntur. Augentur hæc omnia insigniter à visciditate falsa Lymphæ. Sanguis interea falsus & viscidus asperitate sua rorem nutritium vitiat, eumque acri ac lento calore successivè colliquat. *Post pastum* fluidior alimentorum pars sanguini infusa istum diluit, & ob resoluta magis salia fermentatio intensior insequitur, unde calor sequitur auctus, pulsus frequentior, & color faciei plus minus roseus. Hoc autem chylosum supplementum, minus commodè sanguini aut partibus solidis assimilatum, tempore nocturno sub specie sudoris emanat. Ulterius propter dictam salivalis lymphæ visciditatem impeditur assumptorum fermentatio & imminuitur Appetitus. Confirmantur dicta ex eo, quòd *causæ remotiores Hæcticae* disponant sanguinem & lympham ad acrimoniam acido falsam.

Prognosis. *Hæctica incipiens* facilè, *confirmata* verò difficilius curatur; *tertiæ gradus* planè incurabilis est. Febri putridæ superveniens plerumque lethalis. In Adultis difficilior, in Senibus nullo modo curatur. Si adsit Facies hippocratica, Lienteria, Alvi profluvium, aut intumescant Crura, instat mors. Longitudo ac difficultas ex ætate corporisq; constitutione est mensuranda.

Cura. Observandum an sit *symptomata*, an verò *primaria*, eaque vel *simplex*, vel *complicata* cum Febre quadam *putridâ*. In genere acrimonia sanguinis & lymphæ acido falsa temperetur, eorundem visciditas corrigatur, & Ventriculi digestio restauretur. In *Hæctica primaria simplici* nec *evacuationes* nec *Venæsectiones* instituendæ. Si prima regio corporis excrementis sit referta, tuta est blanda purgatio. Si oriatur vitio Stomachi, quod plerumque fit, convenit *Vomitum*. Inter symptoma-

ptomata maximè funestum est Alvi fluxus colliquativus, adeoque refranandus, remediis ex *Cydoneis*, *Ros. rubr. sicc.* *Lacte chalyb.* &c. Denique *dulcia saccharata* & *mellita* vitanda, quia visciditatem augment. Si superveniat *Febri malè curatæ*, tum utilissimum est *Sal ammon.* cum *Antihect.* *Poter.* præmisso vel omisso vomitu. Sin ab *Ulcere*, *Abscessu* aut simplici vitio dependeat, hujus cura intendatur, ut supra de *Febribus symptomaticis* insinuatum est.

In *Hectica primaria* remedia *Chirurgica* nil valent. *Pharmaceutica* talia sunt, quæ falsum temperant & attenuant viscidum; inter quæ eminent *Terr. fol. Tartar. ejusque Liquor ritè paratus*, *Sal ammon.* *Antihect.* *Poter.* (cum *Conserv. Ros.*) *Bezoard. jovial. antimon.* aliaque *diaphoretica*; *Mixturæ ex Aceto destill. cum Lapid. Cancr. vel Perlis.* His accenseri solent remedia ex *Cichor. Endivia, Lactucâ, Nymphæâ*, &c. In specie non datur melius nutriens quàm *pulpa Passularum.* Item *Decoct. Passul.* cum *Rad. Cichor. vel Rad. Chinæ* egregiè sanguinem temperat & quasi renovat. Hisce sunt qui addunt *Rorem maialem*, & ex eodem paratum *Spiritum* & *Sal essentiale*; quibus accedit *Phlegma Vitrioli roridum* ante flagma acidum erumpens, quod licet insipidum, *Sulphure* tamen *volatil.* singulare virium est imprægnatum; id subinde rectificatum, & reiteratis digestionibus à *Vitriolo* abstractum, egregium fit remedium ad *Hecticam* ab exacerbationibus partium internarum natam.

Cæterum in *Hecticæ curâ* multum præstant *Lacticia*, sed præmissis necessariò præmittendis, nempe primas vias mundificantibus. Cavendum autem, ne adsit *Febris putrida*, *Capitis dolor*, *Hypochondriorum tensio*, & *Ventriculi excrementa acria* ex digestionis vitio nata. Convenientissimum est *Lac ipsum muliebre*, imprimis si per *Ubera* fugatur. Extra hoc usurpatur *Lac bubulum* ex bestia sana, vel in specie *Lac ebutyratum.*

Quidam *Lac caprillum* præscribunt, sed præ cæteris expertum est *Lac asininum*. Usurpentur autem hujusmodi *Lacticia* maturè viribus adhuc utcunque constantibus. Deinde sumatur lac adhuc calidum, addito tantillo *Sacchari*, ut impediatur *Lactis* coagulatio; & denique primarium alimentum sit *Lac*, carne interdictâ, cæteris nonnisi levioribus & facile digestilibus, iisque paucis, assumptis. Ante omnia exploret Medicus an *Æger* lactis usum tolerare queat; nempe *Ventriculo* leniter purgato, exhibeat *Ægro* initio ʒiij. vel iv. lactis, & si nulla insequatur *Ventriculi* gravitas, nec singultus, vomitus aut nausea, imò neq; calor aut pulsus intendatur, tum potest ʒj. mane & vesperi propinari. Post sumptum *Lac* nec violentius se commovebit nec dormiet *Æger*. Optima sunt alimenta temperata, v. g. *Pultes ex Oryza*, *Juscula avenacea & hordeaacea*, *Amygdalata*, *nuclei Pinearum*, *Pistacearum*, *Semina 4 frigida maj. &c.* *Ostreæ* à quibusdam laudantur; *Cancris* quoq; *fluviatiles* rore alcalino nutritivo turgidi, modò à stomacho digerantur, egregiè conveniunt, & *Succus ex his* expressus cum *Butyro salito* optimè miscetur. Prostant *Historiæ* curarum ex *Ostreis*, item *Ranis*, aut etiam *Testudinibus* comestis, sed in his habeatur ratio *Stomachi*, ejusque quoad *Appetitum* dictamen, & quoad digestionem operatio. Si adsit *Fluvus alvi*, propinetur *Lac chalybeatum* & *Alimenta crassa de Oryza*, *Pultes farinaceæ*, &c.

ARTIC. VI.

De Febre Maligna.

FEBRIS dicitur *maligna*, quando causa *occasionalis* vel *materialis* à sua natura degenerat in pejus; unde & malignitas communis affectio est quorumvis morborum. Symptomata itaque graviora sunt in *Febre maligna*,

gna, quàm possunt ex causa ordinario modo constitutà oriri; suntque hæc symptomata valdè multiplicia. Frequentiora autem existunt virium subitanea & omni-modà sine causa manifesta prostratio; pulsus in initio naturali similis, & subito debilis & parvus evadens; interdum in principio frequens, debilis, parvus, & in progressu multis modis inæqualis; in genere autem pulsus parvus in Febre ardentem simulante, malignitatem semper innuit; major autem evadens bonum est signum. Sitis intensa, sine gravi de calore querela, malignitatis signum est; item si potus non profit, sed anxietatem pariat, linguamque scabram, aut aridam reddat. *Urinæ* sanorum similes sunt, præsentibus aliis pravis signis. Interdum in statu turbidæ fiunt, sed tenues, sine sedimento, & cum colore dilutiore; adeo ut in malignis coctionis & cruditatis ratio vix tanta habeatur. Interim tamen salutare est signum, si urinæ excernantur crassæ, & fiant turbidæ, ac sedimentum candidum vel lateritium, sed æquale, deponant, etiam si pessimè habeant *Ægri*. Cæterum in *malignis*, etiam melioribus signis præsentibus, urinâ existente crudâ & perspicuâ cum sedimento quodam flavescente, quod tantum chyli portiuncula est, quandoque intereunt *Ægri*. *Calor* in his *Febribus* non adeo acris est foris; intus verò vehemens calor pravum malignitatis signum est, partibus externis moderatè interea calentibus. Subitò perit appetitus, interdum cum nausea & fastidio ciborum; unde bonum est signum si potum ordinarium non aversentur, & saporem adhuc percipiant genuinum. Adsunt ut plurimum *Agrypnia* mox in principio, exque vel anxiosæ ex affecto stomacho, vel non anxiosæ ex affectis nervis & spiritibus. Accedit anxietas & inquietudo insignis, non quidem semper in toto corpore, sed nunc brachium, nunc pedem &c. agitando, nesciis interim *Ægris* quare hoc faciunt. Fre-

quentissimæ sunt hæ anxietates, nunc, utut rarius, in principio, nunc frequentius in incremento & statu; & sedem habent in stomacho, unde etiam vomituriunt sæpe Ægri. Hinc observavi, *vomitorium* in primo malignarum insultu propinatum, quietem per integrum morbi cursum procurare, præsertim si à contagio sit malum. Levantur quidem hæ anxietates per sudores, sed his cessantibus recidivant, non secus ac *Diarrhææ* ex suppressâ diaphoresi. Alvus interdum clauditur, quod melius est, præsertim si excretio cutanea expectetur; frequentius nimis fluida est, cum excretis liquidis sæculentis, & pessimè olentibus. Hæc & similia symptomata varia *malignis* in *Febris* observantur, sed sæpè latent *Febres* tales, ut non nisi tardè Medicus illas valeat internoscere. Verùm suspicio earû oritur 1. quod Ægri plus solito sint imbecilles citra manifestam causam. 2. Quod, licet omnes functiones sint naturales, tamen Appetitus sit prostratus. 3. *Agrypnia* sine causa Ægrum vexet. 4. Urinæ sanorum similes. 5. Pulsus sit minor & debilis. 6. Sitis & aridura linguæ & faucium existat citra calorem. Observandum autem, hæc symptomata non nisi ante coctionis signa malignitatem innuere, possunt enim post coctionem à conflictu naturæ & morbi provenire.

Quoad rationem formalem *Morborum malignorum*, afferunt quidam, eandem consistere in singulari humorum corruptione, quam tamen explicare nequeunt. *Willisius* eandem ad coagulationem sanguinis refert; *Sylvius* autem ad acrimoniam nimiam salis volatilis alcali enervantis acidum lymphæ & sanguinis. Alii denique malignitatem in verminatione consistere volunt, ex eo quod per microscopium innumeri *vermiculi* in *Febris*, aliisque *malignis Morbis*, observati fuerint. Sed *Marcus Marci* hanc sententiam rejicit ex eo, quod *Ver-*
mes

mes præcedentem corruptionem sanguinis, tanquam rationem formalem agnoscant. Cæterum probabilior sententia videtur, *malignitatem* consistere in *fermento acerrimo spirituofo*, fluida corporis immutante, & solida irritante; ita ut accedat ad *venenorum* naturam, quorum vis in acrimoniâ summâ, sub minimâ mole maximè activâ, consistit. *Sylvius* acrimoniam alcalinam intelligit; sed alcalia passiva & acidorum ductum sequuntur; & nervosarum partium symptomata, v.g. Deliria, Vigiliæ, &c. potius ab acido acri, quàm urinoso oriri videntur; partes item solidæ & fluidæ maximè ab acido volatili oppugnantur; accedit ad hoc, quòd remedia usitatoria polleant vi acidi volatilis temperativâ, correctivâ, ac plus minus fixativâ. Hoc facit quòd *Febres continuæ*, inprimis *Causi*, *Variolæ*, item *Pleuritides*, similesque manifesto ex acido natæ, sæpè *malignæ* existant. Sed si hæc probè consideremus, malignitas hætenus explicata, nonnisi illas *Febres* attingit, quæ ex contentis humoribus, fermento tali inquinatis, oriuntur, & mitiores sunt; cum graviores ex maligno afflatu, spiritus vitianti & quasi siderante, unde contenta corporis, in specie sanguis, notabiliter corrumpuntur, primariò oriri videantur.

Sunt itaque quædam *Febres malignæ*, quæ primariò & immediatè *spiritus*, & deinde mediante horum prævio inquinamento *Massam sanguineam* afficiunt. Harum *Symptomata* graviora sunt nimia Virium prostratio, pulsus parvus & debilis, urina naturali similis, agrypnia, delirium, contagium citissimè & latissimè se diffundens; quæ omnia probant, venenum primò spiritus occupare, & his in specie inimicum esse. Probè itaque distinguendum, an *vitales spiritus* una cum *Massâ sanguineâ*, an verò *Animales* cum genere nervoso magis vitientur. In priori casu adsunt 1. *Æstus intensus*, cum pulsu celeri, frequenti, parvo. 2. *Sitis clamosa*,

fauces aridæ, lingua scabra nigra & fissa, 3. *Æstus* moderatus cum pulsu celeri frequenti & inæquali; mox sub ingressu morbi apparentes. Si verò *Animales* magis afficiantur, adfunt ardor capitis continuus circa frontem intensior, pulsus durus citra partis membranosæ noxam, aut pulsus laudabilis cum summa debilitate & stupore, urina parum à naturali statu recedens, aut saltem tenuior quam *Morbi Ægrive* conditio requirit, adeoque pertinaciter cruda; agrypnia pertinax sine causa manifesta, & forsan cutis arida, scabra, squalida absque vaporoso calore aut blando madore. Ratio, quâ *malignitas* hæc *Spiritus* pessundet, nondum plenè innotuit. Ipsa autem imaginatio contagiorum receptionem promovens ministerio spirituum, contagia in *Spiritus* inprimis agere evincit. Ex dictis patet, quare *æstus* & febrilis ebullitio in *Malignis* sit remissior, & quævis *malignitas* sanguinem adoriens sine insigniori Febrili ebullitione longè periculosior sit. Innuit enim, aut *Spiritus* magis esse affectos, aut humores in confusionem & texturæ inordinationem à miasmatis *malignis* redigi. Sanè in *Febribus* eruptionem cutaneam moventibus, remissior *æstus* & effervescentia febrilis, valde periculosa sunt. Fermentum autem hoc malignum nunc in corpore generatur, præsertim in primis viis, ex Bile æruginosa, Succoque pancreatico acriori existente; nunc ad extra à contagio, aut epidemica aëris & alimentorum alteratione communicatur.

Tres observantur *malignarum Februm* differentiæ.

1. *Malignæ simpliciter*, quando nempe *benignæ* ex degeneratione fermenti febrilis in *malignas* mutantur.
2. *Malignæ contagiosæ*, v. gr. *petechiales*, *epidemicæ*, &c.
3. *Pestilentes*. Et 4. *Pestis* ipsa.

Fundamentum *Contagii* consistit in fermento maligno, summè acri & activo, minimâ mole contento, ob spirituositatem spiritibus nostris inprimis communicabili,

cabili, & mediante intestino motu assimilabili & multiplicabili; quod mediantibus effluviis spirituosus aliis spiritibus *symbolizantibus* ad distans se sociat; unde ab Ægris maximè consanguinei, & in *Peste* Homines non Bruta contagio afficiuntur. Solet hoc contagium stomachum sensibiliter afficere, quatenus aër eodem imprægnatus salivam inquinat; unde semper adest molestia in orificio Ventriculi superiori, imò & interdum Ventriculus alteratus, atq; escharâ affectus deprehensus fuit. Generantur autem *Febres epidemicæ* (*malignis privatis ex particulari contentorum dyscrasia oriundis oppositæ*) *vel vitio Atmosphææ*, quam inquinant effluvia, aut in se hostilia, aut mutuo halitu & associatione contraria facta, aut denique spiritus nitro aërei alterativa; orta ex fracedine rerum putrescentium in castris, obsidionibus, &c. ex fœtore paludum, ventilato frumento per annos aliquot quieto, antris subterraneis, Terræ motibus, &c. *Vel generantur hæ Febres vitio victûs*, v. gr. post famem, item ex esu carnum sine sale, vel carnum ægrotantium, potu aquarum putridarum; & frequentissimè fructuum horæorum corruptorum malignâ aurâ afflatorum. Benè autem distinguenda est *fermenti maligni* ratio formalis, ab alterationibus *Massæ sanguineæ* aliorumque humorum, quæ potius producta sunt morbosa, non secus ac *Bubones* & *Carbunculi*. Hujusmodi sunt *Sanguinis coagulatio*, *nimia ejus dissolutio*, *Petechiæ*, *Purpura*, &c.

Prognosis valdè incerta est, plurimi enim cum periculosissimis evadunt signis, & alii cum salutaribus è medio auferuntur. Pulsus quo major & magis æqualis, eo melior; inæqualis autem, minor, & quasi contractus, præsertim in principio, periculosus. Urinæ sanorum similes, vel etiam perturbatæ & crassæ, tales permanentes, malæ. Multi coctionis signis in urinâ apparentibus, sed denuò recrudescentibus, sublatis sunt è medio.

medio, Urina tamen cocta, laudabile habens enæorema, per aliquot dies continuans, & in sedimentum sensim abiens, salutem certam perpetuò pollicetur. Rarum est, quòd cruda Urina metastasin materiæ peccantis sive producti morborum in *Morbis malignis* felici eventu insinuet. Delirium post somnū est periculosum: Si copiosus adsit sudor, & à somno compescatur delirium, non est metuendum. In principio surditas periculosissima, sed declinante morbo salutem portendit, ut & parotidum Tumores. Narium stillicidium cum agrypnia, aut ardore capitis intensiore, & faciei rubore, pessimum est signum; innuit enim fermentum membranosis capitis partibus adinstar spinæ infixum. Tensiones aut titillationes in volâ manus, & motus aut subsultus tendinum carpi, quietis digitis, *Convulsiones* prænunciant. Muscarum venatio, aut floccorum collectio, ferè semper lethalis. Judicantur plerunque hæ Febres, modo quasi critico, per sudores.

Cura. 1. Fermentum malignum corrigendum & speciatim per sudores evacuandum. 2. Spiritus & Humores roborandi, ut fermento resistere queant. 3. Symptomata tam maligna quàm ardentia mitiganda. Appropriata hic *Remedia*, Alexipharmaca dicta, operari videntur, nunc fermentum illud acidum volatile corrigendo, quo facto natura sponte correctum excludit; nunc balsamicâ suâ vi spiritus & humores condiendo, ut contagii vim minus suscipiant; nunc denique utroque modo. Sic *Sulphur commune*, inprimis ejus suffitus pro aëris & potûs medicatione, inter alexipharmaca primatum ducit; item *Antimonialia fixa*, quæ absorbent denuo febrilem malignum halitum, similem illi, quem mediante Igne & Nitri vi antea dimiserunt. *Camphora* & *Terræ pingues* balsami instar condiunt, & simul temperant. *Aceta* & *succi vegetabiles acidi*, inprimis si aromaticis infusis balsamicam vim majorem acquirant,

quirant, conciliant firmiorem texturam contentis corporis; quo pertinent *vina generosa acidula*. *Animalium partes duræ* absorbent acre fermentum; & *salia* eorundum *volatilia* atq; *spiritus* crasin sanguinis conservant, & per diaphoresin ac diuresin depurant; & ita susceptam malignitatem evacuando conducunt. Reliqua denique *Alexipharmaca*, v. g. *aromatica, amara, &c.* constitutione suâ resinoso-oleosâ æstum corporis intendunt, sanguinis vim balsamicam & spirituum robur conservant; & si societur *Opium*, ut in *theriacalibus*, impetum Spirituum intensiorem factum refrænant, atq; contra malignum virus defendunt, *acido* præsertim vehiculo usurpata.

Ut autem in suas quasi *classes* redigantur *Remedia malignis Febris* opposita, sunt ea vel *fixa* vel *volatilia*. *Fixa* sunt vel *Mineralia*, ut: *Antim. diaphor. Bezoardica* quælibet, *Magister. Antim. Cinnab. Antim. Corall. Unicornu fossile*, *flor. Sulphur. Nitrum & nitrata*; vel *Animalia*, ut: *CC. Ebur, Lap. bezoard, Unicornu verum, Pulveres viperini, &c.* *Volatilia* sunt vel *macra* sive *salina* ferè frigida, ut *Spiritus & Salia volat. urinosa CC. Viperarum, Urinæ, Liq. CC. succin. Acetum, Succus Citri, Clyssi sulphurei*; vel *aromatica* seu *oleosa*, ut *Camphora* (omnium optima) *Zedoar. Cent. min. Card. b. Scord. Alliar. Chelid. maj. Helen. Vincetox. Calend. Crocus. Roob Junip. & Sambuc.* item *Olea destillata Succin. Citri, Camphor. CC. Tartar. Essentia & Spiritus theriacales camphorat. vel crocat. Acetum bezoard. Tinctur. bezoard. &c.* vel denique *mediæ* sunt naturæ, ut *Gelatina CC. & Semina expulsiva*. Ex his varia fiunt composita, v. g. *Pulv. bezoard. Semert. vel Mich. Rub. Pannon. inprimis* ubi adest Alvi fluxus; *Pulvis Saxon. multum decantatus; Theriaca, Mithrid. Elect. de Ovo, Conf. de Hyacinth. & præ his temperatum magis Diascordium*, inprimis illud à *Sylvio* correctum. Hæc autem propter æstum quem inferunt cum *Aceto* propinanda.

Ut

Ut autem Remediâ supra dictis Indicationibus ex-
 asse satisfaciant *Observ.* I. Attendendum esse, an major
 sit sanguinis effervescencia, an verò major malignitas;
 si prius, conveniunt minùs *oleosa*, sed magis *absorbentia*,
 aut *salia volatilia* blandis *acidis* temperata; sin verò
 polterius, tutius usurpantur *generosiora* & *theriacalia*,
 præsertim in principio & augmento. II. Variat *Mali-*
gnarum cura pro malignitatis gradu; sic *Febris maligna*
 à contagio, magis requirit *alexipharmaca* & potentiora
sudorifera; illa autem ab humorum internâ degenera-
 tione, magis *temperantia*, *absorbentia*, & successivâ dia-
 phoresi *resolventia*. Si Spiritus & Nervi magis affician-
 tur, *volatilia* & *subtiliora opiatia* mista conducunt;
 sin verò *Massa sanguinea*, tum non nisi *volatilia* aut
fixa, acidis blandis subinde interpositis, conducunt. De-
 inde singulis malignitatis differentiis appropriata oppo-
 nantur Remedia, ut in *Variolis*, *Petechiis*, *Dysenteria*
epidemicâ & *Purpurâ* fieri debet. III. In *Malignis* ex
 contagio externo *Vomitória* sunt optima in principio;
 inprimis si adsit *Nausea* & *Anxietas præcordiorum*;
 imò & in privatis *malignis* optima sunt *Emetica anti-*
monialia in principio, vi enim fermenti maligni corre-
 ctivâ plus minus instructa sunt. IV. Nil exitiusius *Pur-*
gatione, inprimis si à contagio oriatur *Febris*, aut Ex-
 cretiones cutaneæ affutura sint. *Alvus* enim *laxa* &
Diarrhœa funesta observantur. *Clysmata* quidem tem-
 perata adhibentur, si obstructæ primæ viæ necessariò
 sint aperiendæ: sed & hæc ipsa non nisi cautissimè u-
 surpentur, si excretio cutanea se offerat. Devictâ au-
 tem *Morbi* perniciæ non incommoda sunt blandè la-
 xantia. V. *Venæsectio* nocet, sanguinem enim & spi-
 ritus debilitat; inprimis in excretionibus cutaneis, ubi
 æstuatio (modò non nimia) excretionem promoveret.
 Si autem mitior sit malignitas, juncta Febri ardenti, in
 subjecto Juvenili, mox à principio, sed cautè, institua-
 tur.

tur. VI. *Sudorifera* igitur primatum obtinent. Si corpus facile perspirabile sit, conducunt potentiora; sin minus, cautius usurpentur & interpositis blandis acidis, ne magis turbetur *Massa sanguinea*. *Volatilia sulphurea aromatica* non nisi in principio & incremento conveniunt, ne in statu novas turbas inferant. Si *Febris intensior* sit, magis conveniunt *volatilia macra*, & in statu *fixiora Animal.* aut *Antimonialia*. Usurpentur hæc *volatilia macra* etiam cautè; ne nimis sanguinem fundant aut *Hæmorrhagiam* inducant. Nocumentis omnibus medentur interposita *blandè acida*, in specie ex *Citro* aut *Cydoniis*, item *Clyssi minerales sulphurei*, aut *Misturæ* cum *Spir. Nitr. dulc.* In specie *Theriacalia* cum *vehiculo acido* tutius usurpantur. Nimia sudoris profusio, & virium defectus à sudoriferorum nimio usu inducta, *largiori potu* & *blandis acidulis* refarciantur, v. g. *Decoct. Citr.* cum *Syr. Rub. idæi*; vel *℞ Decoct. CC. t̄ij. Succ. Ribium, Granat. acid. an. ʒj. Diascord. Fracast. ʒij. Syr. Rub. idæi ʒij. Spir. Nitr. dulc. parum.* In ipso etiam sudoris fluore propinari posset *Cochleare Aq. apoplect.* cum *succ. Citr.* aut *Aceto* dilutum. *Acida* etiam *Urinosis* mista naribus admovenda. Cæterum inter *Sudorifera* excellit *Camphora*, quæ præter vim *Veneni* correctivam simul obtinet aliqualem vim spirituum quasi fixativam, unde *Vigilias* & *Deliria* optimè compescit. Sed illi quorum caput debilius, *Eruditi* v. g. aut *delicatiores Fœminæ*, item illi, quibus alias horrida est, nimium ejus usum non ferunt. VII. *Opiata* in *Febribus malignis* egregia sunt sudorifera, & simul spiritus quasi coërcent atque graviora symptomata mitigant. Conveniunt imprimis in augmento morbi dum ad statum properat, vel cum sudoriferis propinata, ut sic melius proliciat sudor, præsertim ubi anxii & inquieti sunt *Ægri*; vel etiam post sudores cum *Julepis* & *Misturis*, ut quasi roboretur & quietior fiat *Æger*. *Opium* etiam coërcuit

Hæ-

Hæmorrhagias in *malignis* subinde periculofas. Inter Veterum compositiones excellit *Theriaca* cum vehiculo *acido* propinata, ne æstus nimium excitet; sed temperatius est *Diascordium*, in specie in *Alvi* aliisque excretionibus præternaturalibus. Usurpant moderni *Laudan. opiat. Essent. Opii*, aut *Essent. Theriac.* VIII. Egregiè conducunt *Vesicatoria* in principio status, inprimis ubi adsunt gravia Capitis symptomata, item in *soporosis Affectibus*, atque ubi interiora uruntur & exteriora frigent, ubi excretio per cutem facta retrocesserit, aut adhuc facienda sit. Applicantur cruribus supra vel infra genu, item brachiis prope carpos & axillas; & tandem circa nucham, in *Affectibus* nempe *soporosis*, aut ubi jam aliis in partibus applicata fuerint. Conveniunt eo magis in *malignis*, quòd sudor parcius observeatur; & arbitror, quòd mediante spirituum impetu ad locum dolentem concitato in miasmate maligno evocando singulare quid obtineat: unde & *Bubonibus* optimè applicantur. IX. Attendat Medicus ad hæc tria. 1. Ad oculos igneos fulgidos & aspectum ferocem, delirium enim minantur. 2. Ad linguam & fauces, an Prunella & Faucium excoariatio immineat. 3. Ad manus, an convulsiones metuendæ sint; talia enim si adfuerint, probè in curatione est procedendum. X. Quoad *Diætam*, sufficiunt *juscula* aut similia; nam cum sæpius summè fastidiant alimentorum odorem, nullo modo ad eadem cogendi sunt. Potus sit *Cerevisia secundaria*, vel *Aqua*, cum tertia parte *Vini* temperata; cum *Citro* in taleolas dissecto, vel *succo Citri*, vel *Gelatin. C. C.* *Vinum* generosum *acidum* moderato usu non nocet. Convenit etiam *fumo sulphuris* potum medicari, aut instillare *Clyssos antimoniales sulphureos*. Imò conducit *Nitr. antimoniat.* à zi. ad zii. in *Mens. j. potus ordinarii* solutum, nisi vel *Alvi* liberior fluxus, vel *Stomachi* nauseabundi imbecillitas obstiterit. His præmissis

sequuntur Remediorum formulæ, v. gr. in principio & incremento;

℞ *Aq. flor. Sambuc. & Card. bened. an. ℥i℥. Liq. C. C. succinat. ℥j. vel hujus loco Sal. vol. Viper. ℥i. Syr. Card. ben. ℥℥. M. pro dosi, expectando sudorem. Ubi gravius urgent symptomata, adde Laudan. opiat. gr. ℥.*

℞ *Aq. Scabios. Aq. flor. Sambuc. an. ℥iij. Acet. rutac. & Theriac. an. ℥ii. Antimon. diaphor. ℥℥. Bezoard. miner. gr. xv. Syr. Rub. idæi ℥vi. M. pro tribus dosibus. Si Theriaca minus conveniat, fumatur ejus loco Diascord. v. g.*

℞ *Aq. Scabios. ℥iij℥. Succ. Citr. recent. ℥vi. Diascord. Fracast. ℥ij. Antim. diaph. ℥℥. Camph. gr. iv. Syr. Card. bened. ℥℥. M. pro duabus dosibus.*

In progressu Morbi, & ubi volatilia, in specie sulphurea, cautius usurpanda veniunt: ℞ *Antimon. diaph. ℥℥. Ebor. sine igne par. gr. xv. Sal. vol. C. C. gr. v. M. f. Pulvis pro 1. dosi cum seq. vehiculo.*

℞ *Aq. flor. Sambuc. & Scabios. an. ℥i. Aq. Papav. alb. ℥vi. Syr. Card. b. ℥iii. M. de quo capiatur pro lubitu.*

Si Diarrhæa juncta sit, ℞ *C. C. ust. ℥i. Bol. Armen. ppt. ℥℥. M. pro una dosi. Vel ℞ Aq. flor. Sambuc. ℥iii. Spir. theriac. camph. ℥iii. C. C. ust. ℥℥. Terr. sigill. ℥i. Syr. acet. Citr. ℥℥. M. Posset & Myrrha addi, nisi sapor amarus nauseam Ægro nimiam procuraret.*

Si Convulsiones immineant: ℞ *Sal. Card. b. ℥℥. Bezoar. miner. gr. vi. Sal. vol. C. C. gr. iv. M. pro dosi. Vel ℞ Antim. diaph. ℥i. Cinnab. Antimon. ℥℥. Camphor. gr. v. M. pro dosi.*

Pro scopo expellendi ℞ *Cort. Citr. flav. recent. ℥ii. Sem. Citr. ℥i. Sem. Card. b. & Aquil. an. ℥i℥. Myrrh. elect. ℥℥. Amygd. dulc. ℥i. f. Emulsio cum s. q. Aq. Scord. & Scorzoneræ, & edulcoretur parum Saccharo.*

Juxta hæc Remedia diaphoretica, in sudore & post eum subinde Misturæ blando-acido-confortativæ adhibendæ sunt: V. g. ℞ *Decoct. rad. Scorzoner. cum C. C. t℥i. Succ.*

Rub. idæi ℥ii. *Succ. Citri* ℥i. *Gelatin. C. C. recent.* ℥i. ad ℥i℔. *Syr. acet. Citri* q. s. pro grato sapore. *M. Posset & Tinctura Rosar.* extrahi cum *Decocto & Succo Citri.*

Si Alvus nonnihil liberanda veniat : ℞ *Decoct. Tamarind. cum Passulis* ℥bi. *Syr. Rub. idæi & acetos. Citri* an. ℥i. *Spir. Nitr. dulc. parum.* Misce & per vices pota.

A R T I C. V I.

De Petechiis & Febre petechiali.

IN *Morbis malignis* sæpius erumpunt *Maculæ*, quæ *Febrem petechialem* constituunt: non tamen signa sunt pathognomonica *Febris malignæ*; nam in *Scorbuto* & *Febribus scorbuticis* apparent, & etiamnum in *Tertianis* ante sudorem, & post sudorem evanescent.

Symptomata *Febrium malignarum petechialium* sunt lassitudo & dolor contundens totius corporis; vires insigniter prostratæ, licet *Febris* adhuc mitis existat; calor in principio mitissimus, ferè tamen vesperi intensus; hinc superveniunt graves & continuæ *Cephalalgia*, *Agrypnia*, *Anxietates* & *Jectigationes*. In principio *Ægri* facile sudant, in progressu difficilius, in statu ferè nunquam. Subinde Alvi fluxus variorum spumosorum, ut plurimum foetidissimorum excretorum, supervenit: quæ omnia ferè aliis *malignis* communia sunt. Tandem quarto die, vel sæpius septimo, erumpunt *Maculæ* circa *Pectus* & *Scapulas*, hinc *Abdomen* & *Crura*, & tandem *Brachia*, libera ut plurimum *Facie*. Interdum non solum externas partes occupant, sed & internas; quandoque etiam *Vibices* apparent. In statu frequentissimè superveniunt *Deliria* & *Convulsiones*, & in Morbo salubri *Ptyalismus*. Hæ *Febres* semper ferè continuæ sunt. Distinguuntur autem *Maculæ* à *morsibus Pulicum*, ex eo quod *Pulicum morsus* habeant in centro pun-

punctum ruberrimum, & apposita *farina lupinorum* cum *Aceto* aut *Oxymellite* evanescant. Maculæ, quò magis rubicundæ eò meliores; quò magis plumbeæ aut nigre, eò deteriores; innuunt enim superficiei cutis majorem mortificationem, à virulentia malignitatis inductam, quæ in extinctione Spiritus insiti consistit. In Morbo salubri maculæ intensè rubræ pedetentim pallescunt, flavescent, sicque evanescunt.

Causa ferè est corruptela interna contentorum & consequenter Massæ sanguineæ ac Spirituum. Admodum contagiosæ sunt, sed contagium minus activum est, quasi latere aliquandiu queat, antequam se exerat.

Prognosis. Quo magis blanditur hæc *Febris*, eò magis nocet. Maculæ latæ, rubræ, die 7, 10, 11, 12, &c. præcedentibus coctionis signis apparentes, bonæ sunt. Paucae autem, Febre ingravescente & Urinâ crudâ existente, lethales. Plumbeæ cum virium debilitate pessimæ. Quæ subito disparent aut recurrunt, periculosissimæ. Hæmorrhagia parca, aut post Maculas jam efflorescentes, suspecta est; larga verò in incremento die critico erumpens bona. Excrementa alvi nigra aut fœtida periculosa. Hæ Febres lentiores sunt quàm aliæ malignæ, in statu enim interdum 6, 8, vel plures dies in eodem tenore persistunt Ægri. Qui curam differunt, & aërem liberum non devitant, sæpius succumbunt. Si omnia autem ritè procedant, nec vires adeo prostratæ sint, ferè intra 14. dies, acutarum more cessant. *Solvitur* hæc *Febris* plerumque per successivam diaphoresin, nonnunquam per criticam Hæmorrhagiam narium, vel Urinam, vel metastasin materiæ coctæ.

Quoad *Curam* observetur 1. *Vomitiva* in principio morbi anxietates graves, huic Febri familiares, optime præcavent. *Purgatio*, nisi in primo principio, nocet, cum alias ad *Diarrhæam* facile proclives sint *Petechiales*. 2. *Venæsectio* inutilis, imò nociva est. 3. In

principio & incremento *Sudorifera volatilia*, inprimis *Theriacalia*, tutissimè adhibentur : in progressu ac statu *fixioribus* indulgendum. Si gravior sit malignitas, ad minimum ter in 24. horis porrigenda sunt Remedia. Ratione autem Virium, nec linteis nec stragulis nimis opprimendus est Æger. 4. Apparentibus *Petechiis*, non solum *Laxantia*, sed & *Clysmata*, nisi urgeat necessitas, exulent. Si superveniat Alvi fluor, non adeo subito suppressendus, nisi copiâ excefferit; inprimis si non tam ex contagio quàm internâ contentorum corruptelâ vitium duxerit. Ita tamen regatur, ne macularum expulsio ab eodem facilè cohibeatur. 5. *Vesicatoria* pedibus & brachiis applicata egregiè conveniunt, inprimis si retrocefferint *Maculæ*, aut superveniant nervosi generis Symptomata. 6. *Vini* moderatus usus conducit. Et 7. in æquali calore naturali conservandi sunt Ægri. Remedia eadem sunt, quæ in aliis malignis; v. g. in principio.

℞ C.C. f. igne, *Antim. diaph. an. ℥i. Sal. vol. C.C. gr. xii. M. f. Pulvis pro 2 dos. Vel*

℞ *Aq. flor. Sambuc. ℥iii. vel iv. Acet. Sambuc. ℥℔. Theriac. ℥ii. Antim. diaph. ℥ii. Syr. Card. b. ℥ii. M. detur pro aliquot dosibus.*

¶ Præmissio *Vomitório*, præscripsi olim *Theriac. ℥i. Antim. diaphor. ℥℔. Sal. Absinth. ℥i. cum s. q. Syr. acetos. Citr. f. Bolus pro 2. dos. quarum unaquæque capiatur in cochleari Aceti vini*, unde copiosus emanavit sudor. Postmodum præscripsi *seq. Elect.* de quo die nocteque capiebat Æger. ℞ *Conserv. Pulp. Citr. ℥i℔. Diascord. Fracast. ℥℔. Antim. diaph. ℥i℔. cum s. q. Succ. citr. f. Electuar. Dos. ℥ij.*

In statu & prope eum usurpentur sequentia. ℞ *Aq. flor. Sambuc. ℥iii. Aq. Ceras. nigr. ℥i. Spir. Vin. camph. ℥iii. C.C. f. igne ℥ii. Bezoar. min. ℥i. Sal. vol. Succin. gr. ix. Syr. flor. Tunic. ℥vi. Misc. Capiatur cochleatim. Item, ℞ Decoct. Lign. Sassafras ℔i℔. Succ. Citr. ℥iii. Diascord. ℥iii. Antim.*

tim. diaph. ʒiʒ. Bezoar. min. ʒʒ. Syr. flor. Tunic. ʒiʒ. M. capiatur sæpius pro lubitu.

In *statu*, dum summa urserit Virium prostratio, potest usurpari sequens Potio. *℞ Aq. Scab. ʒiʒ. Aq. Cord. Herc. Saxon. ʒvi. Aq. Cinnam. ʒiii. Conf. Alkerm. ʒi. Bezoard. solar. ʒi. Syr. Rub. Id. ʒʒ. M. capiatur pro lubitu.*

Si Stomachi urgeant Symptomata, externè applicetur *scutum stomachale* ex Gum. Tacamah. Cerat. stomach. & Theriac. Androm. Epithemata Fronti & præcordiis malè applicantur, quia facilè refrigerantur & poros claudendo Petechiarum eruptionem impediunt. Commodè autem inunguntur Scrobiculo Cordis & Pulsui *Linimenta* ex Oleis destillatis cum Ol. Nuc. mosch. expr. Solebant veteres Petechiarum eruptionem promoveri per frictiones & inunctiones totius corporis, in specie dorsi cum *nitratis* v. g. *℞ Ol. Amygd. amar. ʒii. Vin. Rhen. ʒvi. Aq. Chamom. ʒʒ. Nitr. ʒii. Bulliant ad aquæ consumptionem, & affricetur Colatura.*

ARTIC. VII.

De Variolis & Morbillis.

V*ariolæ & Morbilli sunt tantum Symptomata Febris continuæ nunc benignæ nunc malignæ. Earum Historia sic se habet. Prægresso horrore plus minus sensili insequitur æstus intensus, gravitas totius corporis, Cephalalgia insignis, dorsi imprimis lumborum Dolor, cum pulsatione in spina, Oculi tumidi subrubentes & quasi lachrymantes, Tussis sicca, Raucedo, faucium Dolor, Pulsus celer, vehemens, frequens, durus, Urina sanorum non dissimilis, naturâ nempe ad ambitum corporis serum propellente, subinde tamen turbida, si magna sit contentorum ebullitio, & interdum alba cum sedimento furfuraceo. Respiratio nonnihil diffi-*

cilis, Vomitus* vel saltem inanis vomendi conatus, subinde Hæmorrhagia narium, occasione sanguinis nimium ferventis, quæ in principio morbum levem, in statu funestum prænunciat. Adfunt etiam Inquietudo, Agrypnia, Deliria; quandoq; Convulsiones epilepticæ aut Diarrhœa, interdum Diabetes, aut Mictus cruentus. Tertio vel quarto die erumpunt maculæ rubræ, & si ritè procedant, prædicta Symptomata mitigantur. Si Maculæ hæ sint simpliciter tales & ita maneant, donec post aliquot dies sensim evanescant, *Morbilli* appellantur. Si verò successivè in Pustulas rubras eleventur, hæq; albescant pedetentim in centro, cum circulo ambiente purpureo livido, atq; in medio sui in pus abeant, hinc in crustas & squamas mutantur, & tandem decidant, *Variolæ* dicuntur. Maculæ tales potissimum Artus & Faciem occupant, quæ hinc valde intumescunt. Nullus est morbus, qui tot mala post se trahat, ac *Variolæ* non benè judicatæ; Ulcera enim gravia, ossa Carie affecta, & mille mala exinde originem ducunt. Præter *Variolas* & *Morbillos* refert *Schenckius* tertium *Pustularum* genus *crystallinum*, quæ nunc solitaria, nunc Petechiis sociatæ sunt, nunc post *Variolas* prodeunt. Afficiuntur in *Variolis* & *Morbillis* non solum partes externæ, sed & internæ, præcipuè Pulmones, unde qui ex hoc morbo intereunt, aut suffocantur, aut ex Convulsionibus aut Dysenteria interimuntur.

Febris *Variolarum* ac *Morbillorum*, nunc benigna est, nunc, idque sæpius, maligna. Estque nil aliud, quam sanguinis despumatio, mediante fermentatione febrili, quâ sanguis se à recrementis lactis materni vitiiati aut ab acido corrupti depurat. Unde talia recrementa unâ cum sanguine ab iisdem inquinato, per fermentationis modum præcipitantur intra cutem, ubi acrimoniâ suâ Inflammationes & tandem harum suppurationes inferunt. Differunt itaque *Variolæ* & *Morbilli* tantum se-

cun-

cundum magis & minus. Et peccat inprimis acidum in sanguine, à cujus acrimoniâ oriuntur Convulsiones nervosarum partium, Dolores lancinantes dorſi, Dysenterix, Urinæ cruentæ, Ulcera, offium Caries, & Phthiſis pulmonalis, non rarò poſt Variolas relicta. Inquinatur etiam lymphæ ab hoc acido, unde Tuſſes ſiccæ, Raucedines, Oculi lachrymantes, &c.

Acidum illud ita ex ſanguine ſecretum, ac in Puſtulas intercutaneas congeſtum, ſanguinem in parvis, quas acrimoniâ ſuâ excitant, Inflammationibus in pus mutat, per præcipitationem ſulphuris ſanguinis ab acido. Idem illud acre rodit Cutem, Pruritus infert, & fibris ejus profundius eroſis Cicatrices efficit; & ſi volatilius atque acrius exiſtat, malignitatem comitem habet.

Cum omnes ferè homines *Variolis* & *Morbillis* afficiantur, idque ferè ſemel, probabile eſt, earum *cauſam* *occaſionalem* altius in ſanguine radicari, non quidem ex vitio ſanguinis *menſtrui*, ſed ex *acidi lactis nutritivi corrupti reliquiis*. Hinc earum cum *Achoribus* & *Favis* convenientia: hinc conſanguinei longè diſtantes eodem tempore iſdem ſimul corripuntur; hinc Gravidæ aut *Variolis* correptæ, aut Liberis ægrotantibus ex *Variolis* ſedulo affidentes, Fœtum enituntur ſimiliter iſdem correptum. Seminarium autem hoc nonniſi accedente cauſâ externâ, ſpeciatiim certâ Aëris alteratione, in actum deducitur, unde ſæpius *Epidemicæ* exiſtunt. Non quod actu præexiſtant tot ſordes, quot eliminari videmus; ſed acidum fermentando ſe multiplicat. Unde illi, quorum ſanguis eſt cacochymicus aut magis alterabilis, copioſioribus iſdem afficiuntur. Licet eſſentiâ *Variolæ* & *Morbilli* convenient, differunt tamen pro ætatum, nationum, aliarumque rerum non naturalium varietate. Unde in *Hiſpania*, *Gallia*, *Germania*, *Islandia*, *Japonia*, *Æthiopia*, &c. diverſimodè ſe habent. Et Adulti gravius laborant quàm Pueri, quia

densior illorum cutis & firmior ejus textura dispositioni materiæ non adeo apta est, & sub suppuratione sensibilius dolet. *Variolæ maligniores* frequenter vermes junctos habent, per sudorem aut urinam nonnunquam rejectos. Curiosum est, quod quidam altera corporis parte *Variolis*, altera verò *Morbillis* affectus fuit.

Prognosis. *Variolæ* citò & confertim erumpentes, bonæ, quia materiæ obedientiam & naturæ robur ostendunt. Si post eruptionem *Febris* & *Symptomata* non remittant, res periculosa est; aut enim insufficientem expulsionem aut defectum virium ostendit. Gravius laborant, quorum Parentes Morbo gallico affecti sunt. *Variolæ meliores* citò albescunt cum circulo rubro; sunt & magnæ, molles, acuminatæ, rotundæ, distinctæ, & sine continuitate propinquæ; quæ loca externa & ignobiliora occupant, & facile maturescunt ac decidunt. *Malæ* sunt *Variolæ* discolores ad livorem declinantes, aut quæ habent circulum lividum, violaceum aut nigricantem; item duræ & Verrucis similes, ut & depressæ; item si antea acuminatæ subsideant & in medio sui foveolam acquirere incipiant; his adde duplices, tardius erumpentes & maturantes, ac illas, in quorum medio nigra apparet macula. Convulsiones ante eruptionem non metuendæ; sed si continuent aut redeant post expulsionem, sæpè lethales sunt. Si sanguis largius è naribus effluat in principio, pauciores & leviores sunt *Variolæ*; Hæmorrhagia verò aut Alvi fluxus eruptioni superveniens, malum, aut enim pustulas retrocedere faciunt, aut inquinamenti humorum insignis, ab istis pustulis inducti, indicium sunt. Unde Hæmorrhagia salutaris debet esse, 1. In principio & incremento. 2. Sufficiens & moderatè copiosa. 3. Continua, non interrupta. 4. Per Anastomosis. Urina sanguinea, & sanguinis sinceri suprà aut infrà excretiones, sunt lethales. Tensio & Meteorismus ventris
cum

cum anxietate mortem prænunciat, præcipuè si adfit dolor. Si Febris ex pulsu & urinâ levior appareat, & insolita adfit virium prostratio cum magno dorſi dolore, quarto subinde die lethalis est. Si promptè rectèque agatur respiratio, & vox faciliè sequatur sine raucedine, admodum salutare signum est. Sed si difficulter trahatur spiritus, aut conciderint vires, aut in septo transverso adfit *Phlegmone*; si *Ægri* vehementer sitiant, intus continenter angantur, promptè refrigescant bullæ, detumescantque Variolæ glauco livore pallescentes, instat Mors; hoc enim caloris nativi extincti argumentum est. Si pustulæ hæ malè curentur, aut partem nobiliorem gravius læserint, diuturna vel lethalia post se relinquunt Symptomata.

In Cura 1. Fermentum acre acidum temperandum. 2. Correctum per diaphoresin, naturâ monstrante viam, ejiciendum. 3. Symptomata urgentia mitiganda. 4. Læſio partium vel imminens præcavenda vel facta restituenda.

Pro his scopis ritè obtinendis *observa* 1. Distinguendum esse *tempus ebullitionis*, quando effervescentia febrilis Massæ sanguineæ depuratoria viget, & *tempus expulsionis*, quando excretio cutanea incipit. Prius primis quatuor diebus absolvitur; posterius à quarto ad undecimum protrahitur, adeo ut circa 13. diem curatio ut plurimum absoluta sit: licèt pro circumstantiarum varietate interdum utrumque ulterius protrahatur. His autem temporibus ritè distinctis, in principio dum Pustularum elementa nondum apparent, haud protinus ad *expellentia* dilabendum, sed naturæ conatus ita expectandus, ut interim primordia fermenti mitigentur, & ulteriori sanguinis corruptioni obviam eatur. Dum verò erumpunt, vel jam eruperint *Variolæ*, Symptomatibus urgentibus pro re nata prospiciat *Æger*; cautè tamen, ne fortè turbetur naturæ opus

magna pharmacorum molesta. 2. Semper post dispul-
 las *Variolas* corpus purgandum, sanguisque purifican-
 dus, ne hinc inde hærentes reliquæ acido falsæ mille
 mala inferant. Pro quo scopo excellit *Mercur. dulcis*.
 Sub primo etiam principio, si corpus sit cacochymi-
 cum aut primæ viæ fordibus obsessæ, ne supervenien-
 tia exinde Symptomata naturæ motum turbent, con-
 ducit nonnunquam blandum laxans passulatum, vel,
 quod magis appropriatum, *Mercurius dulc.* parca dosi:
 cautè autem & sub primo solum principio hoc fiat.
 Nam in progressu Morbi, ubi pustulæ plus minus eru-
 perint, à quolibet alvum stimulante, etiam levissimo
 Clysmate, nisi summâ urgente necessitate, studiosè
 abstinendum. 3. In nostro climate Venæsectio mul-
 tum nocet; præcipuè si jam appareant *Variolæ*. Inte-
 rim tamen in aliis regionibus hæc regula non obtinet.
 Imò & hic loci in Adultis plethoricis aut habitioribus,
 vena aperta haud adeo nocere solet, sed in primo fiat
 principio. 4. *Opiata* debitis cum cautelis adhibita
 perquam proficua sunt; symptomata enim urgentiora
 mitigant, Alvi fluxum sistunt, nervosi generis sym-
 ptomata præcavent, & intumescientiam faciei ac manu-
 um, quam insignem in hoc morbo natura habet, ad
 debitum terminum pertrahunt; in specie *Theriaca* In-
 fantibus, & *Laud. opiatum* Adultis, vesperi exhibita.
 5. Peractâ curâ interrogetur Æger, an in pectore, ab-
 domine aut aliis partibus symptomata sentiat, & tum
 parti læsæ maturè succurratur: Phthisis enim, aut Pleu-
 ritis, aut periculosus Alvi fluxus, *Variolas* sufficien-
 ter expulsas sequuntur. 6. Aër intemperatus studio-
 sissimè vitandus, sed insimul cavendum à nimio calo-
 re, nimisque stragulis. Si nempe tempore ebullitio-
 nis excedat æstus febrilis, nullo modo per integumen-
 ta aliisve modis intendendus est; contra si est debili-
 or & materiæ expellendæ vix sufficit, omnino augendus
 est.

est. Sin verò medius sit æstus, in mediocri calore detineantur Ægri. Quoad *Dietam* tenuis sit, præsertim ebullitionis tempore. *Lentium decoctum* nil valet, utcunque adeo à Mulierculis commendetur: *Vinum* semper nocet.

Remedia sunt vel *generalia* vel *specifica*. *Generalia* sunt *absorbentia* & *volatilia*: illa acre temperant, & potius conducunt, ubi circa primas vias urgent symptomata: hæc potius sudorem & urinas movent, & magis conveniunt, ubi volatilius peccat acidum, cum inquietudine, convulsionibus, &c. Illa magis tempore ebullitionis, hæc excretionis, in primis ubi Pectoris aut Pulmonum metuuntur mala, conducunt. Illa sunt *Unicornu fossile*, *Antim. diaphor.* *Cinnab.* *Antim. Corall. C. C. sine igne*, & *Semina expulsiva* dicta. Hæc sunt *Sal. volat. C. C. Viperar. &c.* atq; in Infantum Variolis nunquam satis laudatus *Liquor C. C. succinat.* His sociari possunt *Opiata* quovis morbi tempore pro symptomatum ratione.

Specifica remedia sunt *Myrrha*, *Castoreum*, *sem. Aquileg.* quæ balsamicâ vi alterationem à fermento maligno inhibent; item horum *Essentia* cum *Spiritu vini tartarificato* paratæ, *Essentia ex Castor. & Asâ fœtidâ cum Tincturâ Tart.* parata. *Crocus* mirè expellit, dolorem sedat, & venenositati resistit. Scopis omnibus optimè satisfacit *Stercus equinum*, in forma noduli Potui infusum, aut etiam cum *Cerevisiâ calidâ* ejus *Succus expressus*; & in specie ab *Angina*, *Pleuritide* & cognatis *Variolarum* morbis præservat. Laudatur *Stercus ovillum* ad *Variolas*, sicut & *caprinum* ad *Morbillos*. *Ficum decoctum* multum laudatur ad expellendas pustulas & temperandam acrimoniam; sed ne alvum laxet, præstaret *Decoct. Milii* cum *Ficibus* parare. *Succinum* pro externo usu multum deprædicatur, *brachialia* nempe carpo circumposita. Ex his variæ fiunt formulæ V. g.

℞ C. C.

℞ C. C. sine igne ℥i. Myrrh. gr. vi. Theriac. gr. ii. M. pro dos. Infantibus, præmisso imprimis usu Mercurii dulcis, dandâ.

℞ Aq. Scabios. Scorzon. an. ℥i℥. Antim. diaphor. 3℥. C. C. sine igne ℥j. Sal. vol. Viper. gr. xv. Syr. flor. Calend. 3j. M. pro tribus dosibus.

℞ Sem. Napi, Aquileg. Card. b. an. 3i. cum s. q. Aq. Scabios. f. Emulsio. Adde Bezoard. miner. C. C. s. igne, Unicorn. foss. an. gr. xv. Edulcoretur parum, & hauriatur.

℞ Aq. Scabios. 3ii℥. Essent. Myrrh. 3i. C. C. s. igne ℥j. Bezoard. min. 3℥. Laud. Op. ferment. gr. i. Syr. Card. b. 3iii. M. detur unâ vel duabus dosibus.

℞ Antim. diaph. Bezoardic. martial. aa. gr. ix. M. Castor. Myrrh. aa. gr. iv. Camph. gr. i. Misc. Profuit puero 10. annorum, cum inciperent Variolæ evanescere sine suppuratione, cum Alvi fluxu.

℞ Tinctur. Tart. acris, Essent. Myrrh. an. 3ij. M. dentur Adulto gutt. 40. Infanti 10. ter in die, circa statum, dum remittunt symptomata, & copiosæ jam pustulæ efflorescunt.

℞ Aq. Menth. Aq. flor. Sambuc. an. 3ii. Gelat. C. C. 3vi. Succ. Cydon. 3℥. Terr. sigill. ℥i. Antimon. diaphor. 3℥. Syr. de toto Citro 3℥. M. pro Infantibus in Morbillo- rum cursu Diarrhæâ affectis.

Symptomata in his Morbis mitiganda sunt, vel ante eruptionem, vel post eruptionem. Ante eruptionem sunt. 1. Anxietates præcordiorum & jectigationes, quas quando vel Vomitus spontaneus præcessit, vel medicamenta nauseosa provocârunt, optimè curat Liq. C. C. succin. præsertim in Infantibus; cui Extr. Theriac. vel Laud. Op. in parva dosi addi potest. 2. Vomitus in principio non statim supprimendus est; si nimius fuerit, curatur Extr. theriac. Syr. Papav. alb. Laud. opiat. unâ cum absorbentibus. 3. Diarrhæa, curanda per pulv. Terr. sigill. largiter agitatum cum Cerevisia; item C. C. ustum & theria-

theriacalia. 4. *Vigiliæ, Deliria*, inprimis *Convulsiones epilepticae*, quæ Infantes in principio Morbi cum Abdominis duritie affligunt, optimè curabiles *Liq. C. C. succin. Cinnab. Antim.* & si necessarium videatur, in Morbi principio, *Clysmatibus levibus.* 5. *Hæmorrhagia Narium* moderata sinenda; præstat ut plus fluat sanguis quàm minus. Quod si non sufficienter procedat, potius promovenda venit, vellicando nares cum setâ porcinâ, aut crebrius & fortius easdem emungendo. Quod si excedat, optimè curant *Bufo* appensi aut sub axillis agitati. Si oriatur ex nimia sanguinis ebullitione, conveniunt *opiata cum absorbentibus*, vitando tunc *volatilia.* 6. *Tussis*, curanda in principio ope *incrassantium*, v. g. *Syr. Viol. Papav. Jujub. Diacod. in Aq. Scabios. Tussilag. &c.* in statu verò per *Incidentia*, nempe *Syr. de Nicot. Erysim. cum Aq. Menth. Hyssop.* Omni autem tempore Remedia ex *Scabiosa* specificè præservant & curant partes *Respirationi* dicatas. 7. *Virium prostratio*, corrigitur à *Tinctura Corall. cum Spir. C. C.* item haustu *Vini Rhenani*, speciatim quando prosteruntur *Vires* à nimio sudore.

Post eruptionem symptomata sunt 1. *Retrocessus*, in quo casu nil melius quàm *Vesicatoria.* 2. *Suppuratio*, pro qua promovenda, ac ne lædantur, præsertim partes internæ, optimè conveniunt *Lapid. Cancr. 3ß. Myrrh. gr. xv. C. C. f. igne 3i. Sal. Card. b. gr. v. M. pro 3. dos.* Vel vesperi ad promovendam suppurationem & levandum ejus dolorem in Adulto, *R. Aq. Scabios. 3vi. Oc-cancr. præp. 3i. Myrrh. gr. vi. Laud. op. gr. 3. Syr. de Succo Scabios. 3iij. M. 3.* *Cicatrices & Foveæ* ab erosione per acidum acre falsum. Prolevando hoc Symptomate mitigetur pus illinendo *Oleum Amygd. d. rec. expr. calidè cum pennâ*, quando jam maturaverint. Vel applicando sæpius *pinguedinem è lardo incenso distillantem.* *Spiritus Vin. aromaticus cum Salibus vol.* leviter acuat, subinde

de calidè *Variolis* applicatus valdoperè mitigat ; item *Sp. Vin. myrrhatus* sub eruptione *Variolarum* calidè per duos dies illitus. Potest etiam *Emplast. de Sperm. Ran.* cum *Sach. Saturn.* imponi faciei , sed cautè talia fiant, ne repulsis *Variolis* superveniat mors. Ne autem facies tot *Variolis* obsideatur , imponunt dorso vel scapulis *Vesicatoria* ; alii *Vaporem* ex decocto *Herb. emoll.* pedibus suscipiunt , vel pedes *Lacti calido* immergunt. Sanè in pruritu *Manuum & plantarum Pedum* , dum erumpunt pustulæ , multum confert , si ponantur dicta membra assiduè in *Aquâ calidâ*. Sed habeatur tunc pedum ratio , ne à copia *Variolarum* dolores diuturni aliaque mala concilientur. *Nævos* tollunt inprimis *Sperma Ran.* ut & *Aq. flor. Fab.* cum *Ol. Tart. per del.* temperata , cum *Cosmetico Clavii* & paucâ *Tutiâ*. Applicatur etiam *Faciei* per noctem *Cataplasma* ex *farin. Fabar. & Lupin.* cum *Urina Bovis* : & mane abluitur *Facies* cum *Aq. flor. Fabar.* miro cum successu. Si verò supersint *Cicatrices* mediante nutritione , replentur illinendo *Axungiam Asciæ piscis* & *Pinguedinem Anguill.* 4. *Ptyalismus* ; de cujus tractatione vide *Sydenhamum*.

Supereft adhuc quarta indicatio , inquâ , læsionis partium habenda est ratio. Si oculi affligantur , imponatur tepidè frustulum crudum *Carnis rec. vitulinæ* , quod falsam humiditatem absorbebit ; renovando tamen post quadrantem horæ. In principio defenduntur *Oculi* à pustulis instillando sæpius seq. *Collyrium* ; *℞ Aq. Plantag. Solan. & Ros. an. ʒi. in quibus ebulliant Seminis Sumach ʒi. Sem. Plantag. ʒ^o.* Coletur. Si humor jam ad partem appulerit , detractis *Aq. Solan. & Semine Sumach Malicorium* sumi potest , v. g. *℞ Cort. Granat. ʒiiii. Infundo in f. q. Aq. Ros. & Plantag. stent. in Infuso in loco calido , postea filtretur , & add. Margar. præp. gr. ix. Croc. orient. gr. iii. M.* Aut pro *Collyrio* extemperaneo instilla *Aq. Plantag. cum Sperm. Ran. & tantillo Sacch. Saturni* ;

Saturni ; vel adhibeatur *Sacch. Sat.* vel *Tutia præp.* cum pauco *Vitriol. alb.* Si nihilominus *Oculi* intumescant vel inviscantur , ita ut aperiri nequeant , aperiantur *Decocto sem. Lin. Fænugr. Cydon. & Malv.* vel fotu ex *Malvâ & Sem. Cydon.* in *Aqua coctis.* *Nebulae* postmodum apparentes detergantur inflando *Sacch. Saturni*, vel idem cum *Aq. Ros.* adhibendo. Si his non obstantibus remaneat *Visus obscuratio*, proficua est *Aq. opthalm. Ru-land.* vel *Aq. opthalm. ex Croco Metallorum.*

Si *Nares* defendendæ sint , admoveatur crebrius *Nodulus* ex *flor. Ros. rub. ziii. & Camph. gr. viii. Aceto Ros.* intinctus. Si crustæ hæctenus concretæ spiritum intercipient , inungantur *Butyro rec. non salito* cum *Aq. Ros.* sæpius loto.

Si *Auditus* læsus fuerit , applicanda *Vesicatoria* pone aures ; hinc immittatur auribus *Essent. Cardui ben.* aut *Castor.* cum *bombace.* Vel per tritorium immittatur suffitus ex *Castor. Myrrh. Colocynth. sem. Fenic. & pauco Croc.* in *vino coctis.*

Pro præservandis *Faucibus* ℞ *Aq. Prunel. Scabios. an. zii. Mucilag. sem. Cydon. & Fænugr. an. zi. Nitr. dep. zi. M. & abluantur Fauces* ; in quem finem & *Stercus equin.* cum *succo Canc. fluv. & Aq. Sempervi v. maj.* optimè fauces & linguam præservat. Si nihilominus oblideantur fauces & lingua cum magno dolore & calore , optimè gargarifatur tepidè cum *Lacte caprino & Aq. Plantag.* aut saltem detineantur in ore , sæpius expuendo & repetendo. Item gargarifatur cum *Decocto Hord. Pas-ful. min. & similium temperantium*, ad faciliorem maturationem ; cui verò , si jam jam se aperiant *Pustulae*, additur *Mel. ros.* cum pauxillo *Alum.* ad meliorem *Ulcerum* purificationem. Si *Lingua* exulceretur : ℞ *Fol. Malv. arbor. ʒß. Balauſt. zii. Myrrh. elect. zi. Alum. ʒß. cum s. q. Mellis despumati f. Linimentum molle.* Si *Labia* obdurentur & doleant, inungantur *Mucilag. sem. Cydon.*

Si

Si adsit vel sequatur *Dysenteria*, conveniunt *internæ* quidem *Diascordium*, C.C. *ust.* Ter. *sigil.* *Torment.* &c. *Externæ*, si ferat conditio Morbi, usurpetur *Clyster* ex *Lacte* cum *Rad. Symphyti*. In *Mictu cruento* remedia ex *Plantag.* sunt optima. *Ulceræ* post *Variolas* cautè & non adeo vulgari modo tractanda sunt. Vide *Salmuth. Cent. 2. Obs. 50.* De *Paralysi* post *Variolas* consule *M. A.N.C. Decur. 1. An. 4. p. 13.* De *Aphonia* vide *Hild. Cent. 6. Obs. 14.* De *Gangrana* vide *M. A. N. C. Decur. 1. An. 4. p. 50.* Et de *Articulerum Tumoribus & Ulceribus* *ibid. An. 6. p. 139.*

A R T I C. X.

De Febre purpurata & Morbo Hungarico.

F*ebbris purpurata* quosvis adoritur, Mares & Fœminas, Infantes & Adultos, præsertim Puerperas, quibus & malignior & funestior existit, forsan Mensium retentorum occasione. *Acidum* sui generis *malignum* est ejus fomes. Hoc enim ubi secretum fuerit, & ad loca intercutanea propulsum, horum ardor, pruritus & inflammatio excitatur. Subinde *acutus*, non rarò præceptus est Affectus, qui dum maximè videtur blandiri, etiam ex levissimo horrore, subito jugulat. In Cura conveniunt *Volatilia*, *Myrrha*, *Roob Sambuc.* cum C.C. inprimis *Liq. C.C. succin.* & in genere eadem quæ in *Malignis* usurpantur.

Morbus Hungaricus Febres alias malignas superat, 1. Gravi *Cardialgia* & *Anxietate*. 2. Intolerabili *Cephalalgia* & gravissimis *Deliriis*. 3. Graviori *Prunella*; quibus & *Dolor* seu *Lassitudo Artuum ostocopos*, & subinde *Alvi fluor* se solent sociare. Cura eadem est ac supra insinuat. Valent in specie *Vomitoria*, quæ in Morbi principio admodum sunt necessaria. Hinc enim *Venarum ranin.*

sectio

sectio, respectu nempe *Prunellæ*; loco quarum Venam frontis quidam secant, ratione *Cephalalgiaë & Delirii*. Pro *Julepo* commodè inservit *Decoctum C.C. cum Citro*; pro *Diaphoreticis*, *Spir. Theriacal. camphor. Diascord. Fracast. Pulv. rub. Pannon.* quibus *Nitrum antim.* in potu additur. Pro *Faucium Gargarismate* $\mathcal{R}$ *Aq. Semperv. maj. ℥i. Succij ejusdem ℥ii. Sal. armon. ʒi. M.*

A R T. XI.

De Peste.

P*estis* supremum denotat malignitatis gradum, qui omnibus ferè Morbis, v. g. *Phrenitidi, Dysenteriaë, Anginaë, &c.* jungi potest. Propriè tamen *Pestis* est illa peculiaris Morbi species, quam *Bubones* aut *Carbunculi*, subinde & *Petechiaë* insequuntur. Adeo ut per *Pestem* in genere nil aliud intelligatur, quam morbus maxime contagiosus & epidemicus, qui ortum ducit ex miasmate venenato, ab aère primum suscepto, & hinc per contagium propagato, qui occultè & latenter homines aggressus in summum vitæ periculum conjicit, & ferè *Bubones, Carbunculos*, nonnunquam & *Petechias* comites secum trahit. Miasma istud summè subtile est, quod non tantum per immediatum contactum, sed per intermedia quæcunque, vestes, nummos, literas, se propagat. In specie aerem inquinando, quasi in distans multiplicetur, sese diffundit, cujus medio fermentum illud pestilens inspiratum spiritus vitales afficit, & cruorem inquinat, unde tam promptè vitæ periculum, hinc & spiritus metu percussi tam facile contagium suscipiunt. Natura miasmatis hujus nondum debitè explicata est.

Causæ remotæ sunt inprimis *Terræ motus*, quo in casu merito culpantur effluvia mineralia; item fames, hominum strages, & cadavera putredine resoluta, ræ-

tione mumialis confociationis cum hominibus. Accedunt & aliæ plures aëris alterationes.

Symptomata. Nunc adest Febris, qui motus est naturæ irritatæ; nunc abest, quo in casu spiritus quasi siderati sunt & majus subest periculum. Ægrum autem *Peste* correptum esse ostendit nausea sine manifesta causa, ex contagio nempe suscepto. *Lindanus* dicit certum esse signum si Ægri sentiant in locis Bubonum, i.e. Inguinibus, sub Axillis, vel Parotidibus punctulas, plures vel pauciores, vel etiam unam quasi candente acu factam; quæ ipsa confirmantur, si præcesserit metus, & jungatur capitis dolor insignior, vel similis præternaturalis subitanea corporis alteratio.

Prognosis. Scabies tempore *Pestis* salutaris. Lue venereâ infecti & ulcerosi rarò corripuntur; aliàs libenter Lue venereæ se sociat *Pestis*. Bubones & Tumores citò erumpentes, cum remissione symptomatum, boni sunt. *Bubonaria Pestis* mitissima, illa cum *Anthracibus* media, *petechialis* pessima. Bubones plures & boni coloris salutare; Carbunculi quo plures, eo periculosiores. Si per sudores largiores materia discutitur, bonum; si sudor sit frigidus, vel si extrema frigeant, in speciem nares, malum. Narium stillicidium lethale. Tumores delitescentes periculum portendunt. Eminentibus Exanthematibus vel Bubonibus superveniens singultus est lethale signum. Super Bubonem erumpens Anthrax sive Carbunculus æquæ funestus. Anthraces in digitis propter multos tendines periculosi sunt. Tumores ante Febrim erumpentes, minùs periculosi sunt illis, qui post Febrim apparent: tumores aliquantisper inflammati, non adeò; sed cum circulo juncti sunt livido, valdè periculosi. Si Cantharides applicatæ Vesicas non excitent, instat mors. Si post Vesicatorium applicatum & apertum, vel Cauterium actuale, intra 12 vel 14 horas Anthracis progressus ad vicina non potest inhiberi, Æger interibit.

Idque

Idque etiam fit, quando post cauterium sive potentiale sive actuale applicatum, locus aridus permanet: sin verò applicato cauterio erumpat vesicula, quo major eo melior, & postmodum laudabilis materia in illa generetur, Æger erit extra periculum. Anthrax cum Vibice communiter flavo aut rubeo est admodum periculofus. Quod si Vibex albescat citra Febris decrementum pauca salutis spes superest. Si Bubones in collo aut prope aures inducant dolores gutturis, & deglutitio citra insignem internam Inflammationem impediatur, Patiens vix ultra 12 vel 15 horas supervivet. Febris insignis citra anxietates Cordis, minus periculosa est, quàm Anxietates Cordis citra insignem Febrim. Si oriantur Anthraces in oculis, manibus, stomacho, &c. intereunt, idque cum summis Torminibus, non secus atque si in Vesica urinaria labes fuerit oborta.

Cura est vel *præservatoria* vel *curatoria*. Genuina præservatio consistit in causæ averruncatione, & spirituum roboratione. Hinc sanguis quasi balsamo condiendus ad minuendam mumialem symbolisationem cum contagio. Pestis, sicut & Febris omnis, jejunos facile affligit, unde ante egressum ex ædibus comedenda est *bucella panis*, sumendo haustum *Vini absinthii*. cui immista fuerit *Camphora*, quantitate pisi leviter accensa, ut supernatando comburatur. Sin extinguatur, de novo accendatur. Egregium præservativum est *Vinum acidum generosum*, ex eo saltem, quòd animosos reddat homines; quod & medicatum reddi potest ex infusione *Vegetabilium alexipharmacorum*, nunquam omittendo *Myrrham* & *Camphoram*. Purgantia ad præservationem sint rara, parca, & non vehementia, V.g.

℞ Rhei elect. ʒiʒ. Fol. Sen. mund. ʒiij. Cremor. Tartar. ʒi. Rad. Scorzon. ʒʒ. Coq. ex Aqua Card. ben. Colatur.

℥iij. add. Syr. de Cich. cum Rhab. ℥vi. Spir. Salis parum ;
Conf. Alkerm. ʒi. M. F. Haustulus.

Theriacalia, & *Aquæ spirituosæ oleosæ*, in præserva-
tione non conveniunt, nisi acidis mista. Optimè præ-
servant *Fonticuli* corpori inusti, unde qui ignari acce-
dunt ad Infectos, sentiunt punctiones in *Fonticulis*.
In præservatione solemus *aërem medicari* per *Sulphur ac-*
censum addito *Nitro*; inprimis per accensum *Pulve-*
rem pyrium & crebriores *Tormentorum bellicorum* in
Civitatibus explosiones. Addi possunt *Succinum*, *Thus*,
Myrrha, *Camphora*, *Baccæ Junip.* Præterea *Spir. Vitriol.*
& *Nitri* lateribus calefactis affusi; item *Acetum nitra-*
tum cum *Camphora*, vel *Acet. rut.* cum *Nitro* & *Cam-*
phora pro suffitu egregiè convenit. Non ineptè *Lac ca-*
lefactum in conclavi suspecto reponatur, ut infectio la-
cti se insinuet, adeo ut crusta viridiuscula supernatare
appareat. Formantur *Trochisci* efficaces & suaviores
ex *Nitr. tbi. Sulph. ʒiii. Benzoe, Styrac. simul liquat. an. q. s.*
carbonibus ardentibus injiciendi.

Post *Aëris medicationem*, instituitur *præservatio*
per *corporis medicationem*; in quem finem *interna Reme-*
dia sunt *acida*, & hinc *sulphurea*. Inter *acida* excellit
Acetum theriacale, vel *bezoardicum*, vel *Acet. Calen-*
dulæ, vel potius *Acetum medicatum* per infusionem *Rut.*
Pimpinell. Beton. Nuc. Jugland. Allii, Bacc. Junip. addita
Camphorâ aut ejus vice *Spodio cervino*. Digerantur hæc
spacio 40. horar. ad Solem vel intra *Hypocaustum*. Per-
colatum detur ad cochleare i. jejuno stomacho; Na-
ribus etiam, Temporibus & Pulsibus illinatur, pro an-
tidoto certissimo. Mirus dein fuit successus *Aceti the-*
riacalis Tymæi. Sanè ipsum *Acetum*, in quâ *Theriaca* so-
luta est, additâ *Myrrhâ*, & *Camphorâ* in *S. Vini* solut.
(nam in *Aceto* non solvitur) quotidie usurpatum cum
bucella panis optimè præservat; sed ipse *Spir. Vin.* sæ-
pè noxius observatur. Laudantur etiam *Elix. propriet.*
Spir.

Spir. Sulph. aut *Salis*, aut *Vitrioli*, ex pauca *Cerevisia* aut *Vino* assumendus, Fructus acidi, ut *Citra*, *Granata*, &c. *Aceti aromatici* spongiâ excepti odor : adeo ut in *Pestis* præcautione, acida semper probentur. Quibus acida meraca sunt molesta, temperentur *Spiritu Vini*; hinc *Spir. Salis*, sæpius cum eodem cohobando, aciditatem amittit. ----- Post *acida* sunt *sulphurea*, tam *mineralia* quam *vegetabilia*, balsamicâ vi corpus defendentia. Hinc omnis potus *sulphurandus*; & usurpentur *Flores Sulph.* cum *Myrrhâ*. Juxta *Sulphur* habentur *Succinum*, *Myrrha*, & quæ omnibus palmam præripit *Camphora*. Laudatur *Elix. propr. Spiritu Sulph. acidulatum*. His addendum est *Opium*, quod spiritus figendo & animi pathemata nonnihil coercendo, inter *præservativa* non ultimum meretur locum. Hinc *Theriaca*, *Mithrid. Diascord.* cum *Aceto* commodè usurpantur. Item R *Flor. Sulph.* ʒiij. *Myrrh.* ʒii. *Aloes* ʒi. *Croci*, *Camphor.* an. ʒß. *M. f. Pulvis*, ex quo cum *Cons. Pulp. Citrif. Electuarium*, aut agitando cum *Aceto*, *Acetum præservativum*. Hæc quoque ad *interna præservativa*; inter *Externa* convenit *spongia Aceto* imprægnata, naribus admota, omnibus *Pomambris* præferenda; cui addi possunt *Camphora* & *Myrrha* in pyxide perforatâ. *Rad. Zedoar.* & *Zinzib.* in *Aceto* maceratæ & crebrius masticatæ; aut *Trochisci* ex *Myrrha* & *Camphora* cum *Mucilag. Gum. Tragacanth.* in ore continuò voluti. Illinuntur & tempora, carpi, & præcordia *Balsamo*, v. g. R *Ol. dest. Junip.* ʒii. *Ol. still. Citr. Succin.* an. ʒi. *Ol. still. Camph.* gut. xxiv. *M. pro dicto usu. Trochisci* ex *Magnet. arsenicali Ang. Salæ* cum s. q. *Benzoes*, syndone rubro obducti & circa regionem Cordis appensi egregium sunt *Amuletum*: item illud ex *Merc.* per fumum *Saturni* coagulato & appenso; item *Buso* per caput perforatus, & ita appensus; vel *Trochisci* ex *Buson.* & eorum *Vermiculis* in patellâ cereâ rejectis, similiter appensi. Hæc de *præservatione*.

Curationis totius cardo in eo vertitur, ut *Venenum* susceptum potenti *sudorifero alexipharmaco* foras educatur, additâ semper *Camphorâ* ob penetrantiam summam. Fundamentum suggerit natura venenum sponte deponens. Sed observetur I. *Alexipharmacum* singulis 8. horis esse repetendum, diuque continuandum: nec metuenda virium prostratio, melius enim se habent *Ægri*, dum sudant. Interim ratio habeatur texturæ raræ vel densæ, virium infirmarum vel validarum, & malignitatis majoris vel minoris. II. Sudans à somno arceatur, admovendo nempe naribus spongiam *Aceto vini* nonnihil *camphorato* imbutam; nam somnus *Veneri* expulsionem impedit. III. Dum sudat *Æger*, applicetur umbilico *panis parvus* à furno *calens*, cujus cavitas *Theriaceæ* zii. repleta sit, detractâ crustâ inferiori. Simili modo *Pani secalino* infunditur *Spir. vini camphor.* & applicatur Umbilico, ita ut foramen ei respondeat. Sic *Æger* incipiet sudare, licet nihil intus sumpserit, & *Venenum* pani se insinuabit, qui propterea defodiendus est. IV. Si adsit *Agrypnia*, *Delirium*, aut *Inquietudo*, *sudoriferis* addantur *opiata*, præsertim in principio, ut coërceantur Symptomata, & post sudorem, linteis calefactis, Sulphure, Succino, Thure & Myrrhâ probè suffumigatis abstersum, ut blandus denuo Sudor sequatur. V. Si adsit *Febris ardens* & effervescentia insignis, *theriacalia* nisi *acidis* temperata non conveniunt. Usurpantur itaque *Diascord. fixa antimonialia*, & *Salia lixivialia*. Sin verò *Febris mitis* aut nulla sit, *theriacalia aromatica* conducunt debitæ sanguinis æstuationi restituendæ. VI. *Acida* nunquam omittenda, semper tamen *sudoriferis* miscenda; conveniunt inprimis post sudorem, ut reficiatur *Æger* & simul malignitati resistatur. VII. Sicut *Fonticuli* in præservatione, sic *Vesicatoria* in curatione *Vertebris colli*, versus *Humerum* aut *carpum*, *Cruribus* & *Suris internis*, applicata, conducunt.

cunt. Talia enim à partibus nobilioribus revellunt ; à vicinis derivant ; vasa calefaciunt , liquores reddunt magis obsequaces , & cum serosa colluvie noxios humores educunt. Sed acerrima esse debent , & pars prius ad ruborem fovenda , quo vis *Emplastrum vesicatorii* potentius se exerat ; & excitata Ulcera diu aperta relinquenda *Emplastro de Meliloto* , pulverem *Cantharidum* iterum atque iterum inspergendo , hinc Inflammationibus dolorificis opportunè succurrendo *foliis Brassicæ* Ulceribus superimpositis. Interea huiusmodi *epispasticis* semper addatur aliquid de *Magnete arsenicali*. Sed tamen si urgeat *Urinæ ardor* & *Incontinentia* , *Sphincteris Vesicæ Inflammatio* vel *Ulceratio* , *Mictus cruentus* ; si *Mulier utero gerat* , vel instet *Fluxus menstruus* , vel nimia sit *Virium prostratio* , non sunt admovenda. VIII. A *Venæsectione* semper abstinenceatur ; idque eò magis , ubi alvus simul fluere cœpit , vel *Bubones* , *Carbunculi* aut *Petechiæ* se manifestant. IX. In principio morbi , dum venenum in primis viis hæere testatur *Nausea* , commodè adhibentur *Vomitoria* , addendo ea , quæ vim habent *alexipharmacam*. Ubi mox apparent *Bubones* & *Anthracæ* , & necessitas vomitorium propinare suadet , applicetur *Buboni* & *Anthraci* attractivum remedium , ne , dum *Vomitorium* datur , recedat Tumor. X. Si vomitus adeo vexet *Ægros* , ut nihil retineant , solo integumentorum pondere sudor provocandus , superinducendo vultui linteaminis partem ad halitus colligendos. Sic enim *Vomitum* & *Alvi profluvium* sedantur , & assumpta deinceps *medicamenta* probè retinentur.

Inter Remedia , pro curatione *Pestis* , excellit *Camphora* ; unde *Heinsii Oleum pestilentielle* ex *Ol. sil. Succin. Citr. & Camph.* compositum , ad gut. x. vel xv. multum præstitit. Habetur etiam *Liquor ex Camphoræ ʒi. & Album. Ov. ʒvi. destillatis per retortam* , qui cum *Spiritu Vini* cohobatus egregium est *alexipharmacum*. *Camphora*

etiam ad ʒß. cum *Croco* in *Aquæ Theriac.* ʒi. soluta; vel cum *Florib. Sulph.* & *Theriacâ* mista, egregiè sudorem prolicit. Juxta *Camphoram* laudatur *Spir. C. C.* ritè paratus & *sale volat.* probè acuat, ad ʒß. *Baccæ Hederæ arboreæ* ad ʒi. in *Vino* vel *Aq. Card. ben.* item *Baccæ Junip.* multum laudantur. *Allii capita* contusa cum *Vino* vel *Aceto* sumpta; & remedia ex *Cervis* & *Viperis* notissima sunt. Egregii etiam sunt *Bufones* vivi in *Spiritu Vini* suffocati, unde hic *alexipharmacus* redditur; ut & *Spiritus* & *Sal. vol.* ex iisdem ita maceratis & per retortam destillatis. Imò ipsi *Bufones* ab interioribus purgati, exsiccati, pulverisati, & cum *Hepate* proprio similiter exsiccato, in forma *pulveris* ad ʒß vel ʒi. commodè propinantur. *Stercus humanum* cum *Urinâ propriâ* haustum est egregium; quod & externè *Bubones pestilenciales* optimè curat. Inter *mineralia* eminet *sulphur*, tam *commune* ad ʒiii. cum *Aceto* & *Camphora*; quàm ex *Antimonio* ritè paratum. Inde & *Potus* quilibet in *Peste* sulphurandus est. De *Potionibus theriacalibus* aliisque sufficiant, quæ circa *malignas Febres* monita fuerunt. Ex dictis facile est parare formulas. V. g.

℞ *Theriac. Andr.* ʒi. *Bezoard. min.* ʒß. *Camph. gr.* vi. *Acet. Bezoard. q. s.* *Misc. cum Sacch. F. Bolus* unâ vice sumendus, expectando sudorem.

℞ *Antimon. diaph. Flor. Sulph. an.* ʒß. *Sal. volat. Viper.* ʒi. *Camph. gr.* viii. vel x. *M.* Divide in 2. partes æquales pro sudorifero.

℞ *Aquæ Card. b.* ʒiiij. *Liq. CC. succin.* ʒiß. *Camph. gr.* v. *Syr. de Scord.* ʒß. *M.* probaustu.

℞ *Roob Junip.* ʒiii. *Elect. de Ovo, Mithridat. an.* ʒi. *Theriac.* ʒiii. *Flor. Sulph.* ʒj. *Myrrh.* ʒiii. *Camph.* ʒii. *Croc. orient.* ʒß. *Succ. Citr. q. s.* *Misc. f. Elect.* *Dof.* ʒi. in *Aqua Card. b.* & *Acetos. an.* ʒi.

℞ *Viridis æris* benè calefacti ʒi. Irrora cum *Spir. Acet.* ʒiiij. Destilla per Retortam vitream in igne arenæ intensiori.

*fiori. Jam ꝛ hujus Spir. part. iß. Spir. Tart. rectific. p. iii. Mistis his, adde singulis uncis Camph. 3°. ponantur vitro bene obturato in digestionem, donec Camphora uniatur Liquori. Si cum aliqua particula Opii digeratur & filtre-
tur, dat Elixir antiloimicum egregium.*

Symptomata frequentissima *Pestis* sunt *Bubo* & *Anthrax*. *Bubo* crudus non aperiendus, nisi ejus livor aut nigredo Gangrænam minetur; adeoque *maturatio* quædam est expectanda. Inconsultum autem videtur discussioni Bubonum operam dare, nisi simul sudor provocetur. In Bubone itaque curando applicantur externè 1. *Attractiva*. 2. *Maturantia*. 3. *Mundificativa* & *Consolidantia*. Sic pro attrahendo Veneno & maturando Tumore applicant quidam *Cepas coctas*, cum *Pulv. sem. Sinapi*, aut si dolor intensius urgeat, cum *Theriaca* contusas. Huc faciunt *Bufones* exsiccati, in *Vino* macerati, dum mollescant, & Buboni impositi; vel horum *pulvis* cum *Aq. Scorzonæ*. in forma *Cataplasmatis*, vel *Emplastrum magnet. arsenicale Angel. Salæ*, reliquis *Emplastris* præferendum. Buboni nempe applicatur *vesicatorium*, etiamsi tumor non sit magnitudinis insignis; intermissis *Cucurbitulis*, quæ bonos æquè ac malos humores alliciunt, sanguinem alterant, & *Dolorem* atque *Febrim* excitant; Vesicæ post horas 8. vel plures excitatæ, hinc dissectæ applicatur *Emplastrum*, cujus formula talis est. ꝛ *Antim. crud. Sulph. flav. Arsen. alb. an. ʒij.* subtilissimè pulverisata sepeliantur in phiala in Igne arenæ, donec rubescant: vase refrigerato, eximitur *Magnes arsenicalis*, non venenatus. Deinde ꝛ *Gum. Serap. Ammon. Galban. an. ʒß. Ol. Succin. ʒii. Terr. Vitriol. dulc. ʒi.* Gummata dissolvantur in *Aceto forti*; & per parvum linteum expressa, ad consistentiam priorem bullita, misceantur cum *Ol. Succin. Terra Vitr. & Magne-
te arsenicali*. Sic habetur *Emplastrum* egregiè attractivum, quod tamen in corporibus robustioribus, vel si

profundius lateat *Bubo*, nisi ope *vesicatorii*, *Escharam* non producet. *Eschara* autem veneni extracti vera sedes est, & mediocriter crassa reperitur, cute tantum superficialiter corrosa, unde multo citius & minore cum dolore separatur, quàm aliæ *Crustæ artificiales*. Saltem ejus separatio promovetur seq. Unguento: $\mathcal{R}$ Mell. virg. Axung. Anat. an. $\mathfrak{z}$ i. Fulig. Camin. $\mathfrak{z}$ vi. Terebinth. $\mathfrak{z}$ i. Vitel. Ov. no. ii. Theriac. $\mathfrak{z}$ iii. Ol. Scorpion. q. s. Si Tumor, crustâ primâ ablata, sufficienter non sit imminutus, Emplastro prædicto magnetico secundam vel tertiam excitabis. Tandem Ulcus consolidandum Emplastro de Minio, vel albo cocto, vel Diapomphol. sed lentè ad consolidationem festinandum, ne lateat adhuc virus.

Verzacha, Medicus ille Basiliensis, Bubones curavit applicando *vesicatorium* inferiori parti, deinde imponendo vesicæ Fol. Betæ aut Brassicæ rubræ, Oleo Rapar. inunctum; secundo die applicuit Cataplasma seq. $\mathcal{R}$ Mic. Pan. tritic. alb. $\mathfrak{z}$ ii. Farin. Alth. Lil. alb. an. $\mathfrak{z}$ i. Herb. Malv. Scabios. Scord. Rut. flor. Chamom. Melilot. an. $\mathfrak{z}$ i. Farin. sem. Lin. $\mathfrak{z}$ ß. Fænugr. $\mathfrak{z}$ ii. Ficum recent. n. vi. Cep. n. iii. Pulv. & coq. in Aq. font. ad formam Pultis, sub finem addendo Ol. Scorp. Unguent. resump. an. $\mathfrak{z}$ ß. Theriac. Androm. $\mathfrak{z}$ ii. Pulv. Croc. $\mathfrak{z}$ iß. Vitel. Ov. n. iii. M. F. Cataplasma. Quia tamen prædictum Cataplasma facilè corrumpitur, ejus loco substitui potest sequens: $\mathcal{R}$ Emplast. Melil. Diach. cum Gum. an. $\mathfrak{z}$ i. Ol. Scorp. q. s. M. Si verò propter cutis densitatem Bubones istis medicamentis non rumpantur, aperuit Lansettâ, & Ulcus mundificavit Linimento ex Ung. Apost. $\mathfrak{z}$ iii. Terebinth. Venet. Mell. ros. aa. $\mathfrak{z}$ ii. Theriac. Andr. Ol. Scorp. an. $\mathfrak{z}$ i. Vitel. Ov. n. i. M. ----- Alii præmisso vel omisso *vesicatorio*, Bubonem mitigant applicando Herb. Parid. aut Cataplasma ex Fermento cum Scrophularia & Bacc. Herb. Parid. aut Cataplasma sequ. $\mathcal{R}$ Rad. Lil. alb. & Alth. an. $\mathfrak{z}$ ii. Fic. ping. n. iii. Coq. in s. q. Ol. Lib. alb. ad consist. Cataplasma. adde Fulig. splend. $\mathfrak{z}$ i. Sapon.

pon. Venet. 3vi. Ol. Ran. 3ii. Misc. quo facto aperiendus est *scalpello* aut *cauterio potentiali*, ne suppurationis mora vires prosteruat, aut virus repellat. Solebat quidam *Hodges* chirurgicæ manus vicem supplere *Emplastro* ex *Oxyroc. 3iii. Galban. colat. Gum. Caran. an. 3i. Pic. nav. 3ii. liquatis cum Ol. Chamom.* Apertio tamen artificialis ipsi auspiciatior habetur, aperto autem *Buboni* applicandus est *Balsam. Sulph. anis. vel terebinth. cum Ung. basil. & Theriaca*, imponendo desuper *Emplastr. Diapomph.* pro mundificatione & consolidatione, observando tamen, ut diutissime apertum servetur. De cætero probè attendendum, ne *Acetum*, *opiata*, *saturnina*, vel *mercurialia* *Bubonibus* applicentur. ----- *Parotides* eodem modo tractandæ sunt ac *Bubones*.

Quoad *Carbunculos & Anthraces*, *Carbunculus* emergit cum calore purpureo & puniceo, & circulo circumcirca vel rubicundo, qui melior, vel livido, qui deterior; & *Gangrænæ* instar partes vicinas inficit. Interdum pustula alba apparet, materiam quasi coctam continens, quæ aperta aut compressa, sicca ac profunda in partibus carnosissimis radicata apparet. Subinde pustulæ plures emergunt, sub quibus durities inflammatoria apparet. In Cura, cum nil aliud sit, quam incipiens partis mortificatio, 1. ejus progressus inhibendus. 2. pars mortificata separanda. 3. Ulcus relictum mundificandum. Pro primo scopo ducatur circulus *Sapphiro* in cute circa *Carbunculum*: dein illinatur apex ejus *Butyro Antimonii*, hæc enim non solum progressum mortificationis inhibent, sed & totum mortificatum separant. Denique applicetur *Empl. de Fulig. vel Magnet. Angel. Sal.* quo non datur melius. Alii non ineptè mox applicant *Cauterium actuale*, & *Escharam* ruptorio ex *Ol. Lin. & Chamom.* cum *Croco* successivè separant. His factis, ubi substantia separata probèeducta est, usurpetur *Bals. Sulph. anis.* aut *Ung. Basil.* cum *Empl.*

tetra-

tetrapharm. & Theriac. Si adsit ardor summus, vitentur *oleosa & pingua*, metu sphacelismi.

Æstus in genere mitigatur usu *Nitr. antim.* ad ʒi. in *Mens. β.* potūs ordinarii; item *Arcan. duplic. Spir. Nitr. d. & c.* Externè lintea intincta *succo Semperu. maj. & Acet. ros.* in quo solutum *Nitrum*, applicantur pulsibus, fronti & temporibus. Sed in Febribus cum excretionē cutanea junctis, calor non facilè sufflaminandus est, nisi modum exceſſerit.

In *Dolore capitis & Vigiliis* notandum, quòd nunc à Stomacho & Præcordiis affectis proveniant, & Vomitorio in principio morbi dato, vel Clysmatibus præcaveantur aut leventur : nunc capitis malè se habentis pedissequæ sint, & tunc intensior est incalescentia circa frontem, oculi sunt fulgidi, & minor est inquietudo seu jectigatio. Si hæc symptomata diutius durent, Delirium post se trahunt, cujus comites tandem sunt Convulsiones. Dolor Capitis in principio curandus venit, sed si prope judicationem superveniat, nil tentandum, quia interdum Vomitus vel Hæmorrhagiam præſagit. *Vigiliæ* pariter circa crisin minus tutò *anodynis* tractantur. Internè Mala hæc curant *Opiata & Emulsiones*; externè illinitur temporibus *Ung. alabastr. cum Ol. Semin. Papav. alb. aut Hyosc. express.* item *Epithema* fronti applicatur ex *Emuls. nucl. Persic. & sem. Papav. alb. in Aq. flor. Sambuc. aut Verben. aut Solan. cum Camphora.* Applicantur etiam Plantis pedum *Cataplasmata* ex *Fol. Rut. Rad. Raphan. & Sal. comm. cum Fermento.* Dein subinde admoventur Fronti lintea tincta in aquâ solutionis *Nitri.* Notandum autem, *Epithemata* humida minùs convenire, quia refrigerata poros stringunt; item dolorem in parte capitis anteriori à Febre oriri, in posteriori verò à proprio capitis affectu. *Medulla* etiam *crurum Vituli* recens, temporibus crebrius illita, vespertino tempore somnum adfert. *Barbette* temera-

merarium *Opii* usum dissuadet, primis nempe tribus vel quatuor diebus; item impuro existente ventriculo, *Ægris*que nimis debilibus; & tandem diu deficiente somno non nisi *alexipharmacis* junctis concedit. Quin & priusquam ad *Laud. Op.* usum accedat, capitis dolorem sedat applicando plantis pedum & volis manuum Cataplasma ex *fol. Rut. Ferment. acri, Fimo columb. Sal. com. & Acet. Sambuc.* Vel ex *Bol. armen. Terr. sigil. Cret. alb. & Acet. calend.*

Si adsit profundior somnus, applicetur naribus *succus Rutæ* cum *Aceto*, aut *Castor.* cum *Acet. rutac.* Adhibeantur *Vesicatoria* cervici, item carpis aut malleolis; & Fronti imponantur *Thus, Bac. Laur. & Piper nigr.* cum *Albumine ovi* subacta. Internè vitentur *Theriaca* & quæ de *Opio* participant, & propinentur *acida*.

Hæmorrhagia narium critica non sistenda: *Symptomata* sistitur sanguinis fluxum prohibendo per interna refrigerantia, nempe *papaverina, Aq. Papav. erratum succo Portul. aut succ. Cydon. Rib. Syr. Portulac.* denique *Terr. sigill. Lap. Hæmat. Corall. Bezoard. martial. aut Antim. diaph. mart.* ex quibus fieri possunt *Mixturæ* cum *Aquis Symp. Plantag. Ros. &c.* addito *Nitro, Spir. Vitriol. aut Salis, Aceto &c.* Externe *Bufo* vivus sub alis applicatus, vel exsiccatus simili ratione detentus, vel pugno compressus, ut probè incalescat potenter *Hæmorrhagias* sistit; abluantur etiam manus, pedes & colum *Aceto*; vel applicetur temporibus *Creta* aut *Bolus* cum *Aceto*. Sedatâ *Hæmorrhagiâ* laxatio alvi instituenta est, si alia non impediant, idque *rhobarbarino* quodam.

Sitis Februm levatur per *Nitr. antimon.* in potu solutum, vel *Serum lactis succo Citri acidulatum*, vel *Aquam comm. acidulatam* cum *Spir. Sal. & Syr. Citr.* quæ optimè levat, & sudorem simul movet. Si alvus quoque aperienda veniat, conveniens est *Tamarind. Pulp.*
&

& *Decoſt.* Notandum autem, nec nimia quantitate nec ſapius frigidam bibendam eſſe, alias Flatus, Alvi fluxus, Cordis anxietates & ſymptomata alia exinde metuenda eſſe ſcribit *Barbette*, quem vide de *Peſte*, p. 615.

In *Cardialgia* & *Vomitu* conducit *Sal. Abſinth.* ad ʒi. item *Conf. Menth.* & *Extract. Torment.* In *Peſte* exhibuit *Barbette* miſturam ex *Aq. Menth. Prophyl.* & *Cinnamom.* cum *Conf. Hyacinth. Sal. Coral.* & *Syr. Myrtin.* inunxit dein Venterculum ter vel quater quotidie *Unguento* ex *Ol. N. moſch. expr.* ʒiſ. *Ol. Mac. ſill.* ʒſ. *Ol. Abſinth.* ʒi. Interea parcius potus conceditur, & ſedato Vomitu exhibetur ſudoriferum. Notandum autem, mala hæc non adeo facile proſtigari, ſi ex internis *Carbunculis* oriantur, quas Venterculum & Intestina ſubinde occupare teſtatur Cadaverum ſectio.

Alvi fluxus & *Tormina abdominis* curat *Diaſcord.* ad ʒi. in miſturis propinatum; item *Effent. Theriac.* ad gut. 30 vel 40. item *Extract. theriac.* ad gr. iii. vel 4. *Anodyna* autem & *opiata abſorbentibus* miſta optima ſunt. Abſtineat Æger ab omnibus ſaliſis & acidis, alias in *Peſte* uſitatis, item à largiore potu. Applicentur externè *Olea ſtillatitia Maſtich. Abſinth. Aneth. &c.* cum *Theriac* & *adſtringentibus*.

Sudores, corpore adhuc pleno, non ſunt eliciendi quia facile translatio fieri poteſt ad Caput. Interdum poſt *Febres continuas* remanent crebri ſudores nocturni, ex ſanguine depauperato & nutrimentum non aſſimilante nati, qui curantur per *Emulſ. temperantes*, vel *abſorbentia coralliata*, interdum *martialia* cum *aromaticis*, ſubjunctis *amaris*, v. g. *Abſinth.*

Urinæ ſuppreſſio prægreſſo ſudori ſupervenientiſ imminentis criſeos per ſudorem interdum indicium eſt. Interdum in ſtatu ſine criſeos indiciiſ delirantibus vel alio modo affectis ſupervenit, & in talibus illinenda

venit Regio pubis *Ung. de Alth. ꝑ. cum Ol. Scorpion. simpl. zi.* Et omittenda sunt *Vesicatoria.*

Deliquia animi, Palpitatio cordis, & Anxietas à Ventriculo orta, curantur absorbentibus. Si procedant à sanguine grumoso aut Spirituum motu convulsivo, profunt *Conf. Alckerm. Castor. C. C. Spir. Sal. ammon. Externe* convenit faciem & tempora irrorare *Mixturis cephalicis* cum *Castor. & Acet. Ros. junctis.*

Si adsit *Prunella*, aut *Angina*, & incipiens *Oris putredo*, collo applicetur *Sacculus* interpassatus calidus ex *Croco, flor. Sambuc. & Sal. Petr.* & fiat *Gargarisma* adstringens ex speciebus in *Aqua Hord.* decoctis, addito *Nitro & Sale ammoniaco.*

Interdum *Maculæ*, pulicum morfus referentes, *Dorsum, Brachia & Crura* criticis diebus occupant; interdum apparent *Vibices* longiores à guttarum sanguinis siderati dispersione ortæ. In hoc casu continuanda sunt sudorifera, inprimis *Aq. Galeg. Myrrha, Castor. Camphora, & Salia vol.* Sedulo frigus vitandum, & corpus quotidie fricandum sacculo *Sale comm. vel Sale petræ* repleto; & *Cucurbitæ siccæ*, passim in *Dorso, Brachiis & Cruribus* calidè affigendæ & sæpius detrahendæ.

S E C T. XVI.

De Nutritione Læsa.

A R T. I.

De Phthisi & Tabæ.

Sanguis ex sinistro Cordis ventriculo ebulliens distribuitur ad omnes partes, ut corpus nutriatur. Læditur hæc nutritio 1. Quando redundat vel universè in *Corpulentia*, vel particulatim secundum par-

partium nonnullarum & Viscerum parenchymata, ut in *magno Hepate, Liene, &c.* 2. Quando deficit in *Atrophia & Tabes.* 3. Quando depravatur in *Cachexia, Anasarca, Ictero, &c.*

In *Atrophia* deficit nutritio, vel ratione pinguedinis & *Macies* dicitur, vel ratione carnis musculosæ & *Tabes* appellatur. Cartilagines autem, Ossa, Parenchymata, Membranæ, & partes fibrosæ non absumuntur, utut subinde exsiccantur plus minus & arescant. Si unum vel alterum membrum tantum tabescat, *Aridura* dicitur, & rarior est *Atrophia universalis*. Cujus causa efficiens sunt deficientes spiritus animales influi, qui cum spiritu insito confermentati nutritionem alias efficiunt. Deficiunt hi vel quando non generantur ob varia sanguinis vitia & cerebri intexturam; vel quando geniti absumuntur labore, venere nimia, intensioribus meditationibus, mœrore, &c. Subinde Causa *Atrophiae* est in *objecto* (& non in *efficiente*) nempe *alimento*, vel quando deficit nutrimentum, vel quando vitiosum est. Deficit autem 1. In inedia, aut quando alimenta parum nutrientia assumuntur. 2. Quando chylus genitus non distribuitur ad vasa sanguiflua, idque vitio vel vasorum lacteorum, vel glandularum Mesenterii obstructarum. 3. Quando Chylus sanguini assimilatus nimis cum eo evacuatur, in *nimia Hæmorrhagia*, æstu succum nutritium liquefaciente, *nimio motu & sudore*, *Fluxu alvi*, *Fluore albo*, *Ulceribus fistulosis* in artubus, *nimia Venere*, quam sequitur *Tabes dorsalis*, i. e. successiva in dorso extenuatio, & spinæ prominentia, cum sensu vermiculationis subito per medium dorsum decurrente. Hujus autem *Tabis* duplex est *Hippocrati* species, vel à distillatione in spinam, vel à genituræ copiosiori excretionem. *Vitiosum* denique est *nutrimentum*, vel propter malam in Stomacho digestionem, vel propter vitiosam nutrimenti geniti in Massâ sanguin. antea plus nimis vitiatâ

corruptionem. Sanè multæ sunt *Tabes* ex vitio Ventriculi, quando aut lymphæ salivales aut fermentum Stomachi, aut etiam succi in primis viis ita vitiantur, ut alimentum immutent in *Chylum acidum salsum*, aut asperum, aut plus minus viscidum & serosum. Deinde & vitio sanguinis frequentes sunt *Atrophie*, quando nempe in crasi sua vitatur, unde etiam corrumpitur *Chylus* distributus, v.g. in *Hecticis* post Febres malè curatas, in *Scorbuto* & *hypochondriaco Malo*, ubi acrimonia salis scorbutici nutrimentum corporis inquinat, in *Mensibus*, *Lochiis* aut *Hæmorrhoidibus* retentis maleve sanatis; vel denique in vitio partis solidæ nobilioris, ratione cujus *Massa sanguinea* ad *dyscrasiam* degenerat.

Atque talis ex Visceris cujusdam vitio insigniori, ac speciatim exulceratione, nata *Tabes*, singulari nomine vocari solet *Phthisis*. Et quoniam pulmo præ omnibus partibus internis maximè expositus est injuriis externis, & simul talem sortitus est texturam, quæ facillimè sanguinis recrementa suscipit, & frequentissimè vitatur, propterea κατ' ἐξοχὴν ii *Phthisici* dicuntur, qui *Ulcere pulmonum* laborant. Cæterum in *Phthisi* quacunque semper adest *Febris hectica*; & si Viscus nobile suppuratum est, sequitur *sordidum Ulcus*, quod magis magisque sanguinem inquinando *Tabem* admodum exasperat. Differt *Phthisis pulmonalis* à *Vomica Pulmonum* in eo, quòd prior sit *Ulcus* sordidum cum sanie & pure degenerato; posterior verò sit *Abscessus* cum pure puro, albo, lævi & æquali. Licet autem Pulmonum exulceratio frequentior sit *Phthiseos pulmonalis* causa; quævis tamen alia eorum labes insignior sanguinem ad *Phthisin* disponit. Adeo ut *Phthisis pulmonalis* sit *Contabescentia corporis ex vitio pulmonum nata*, non ex sola exulceratione, sed etiam ex *corrugatione*, peregrino aliquo corpore in asperam arteriam aut pulmonem illapso, &c. sicut contra observati sunt Pulmones exulcerati sine *Phthisi*,

Causæ autem remotæ frequentioris *Phthiseos pulmonalis*, nempe *exulcerationis*, sunt vel *internæ*, inprimis sanguinis & lymphæ acrimonia & falsedo muriatica, cujus origo prima in digestionem Ventriculi vitiata posita est: vel *externæ*, v.g. *Vulnus* aut *Casus*, indeque sanguis grumosus in thorace, halitus acidi & corrosivi mineralium; inspiratio odoris Aquæ fortis, Gypsi aut Calcis; Acidulæ & omnia vitriolata; potus Vini acidi, vel frigidæ post æstum corporis; fumus Nicotianæ copiosius haustus. Pleuritides etiam & Peripneumoniæ malè judicatæ, sanguinis Sputum, & Variolæ, frequentissimè *Phthiseos* autores sunt. *Phthisis pulmonalis* hæreditarium malum est, quod ex traduce propagatur: si *Ulcus* confirmatum sit, fermentum ejus corruptum aut per halitum exspiratum, aut per saniem expectoratum, Conjugem, Medicumve sputa olfacientem, aliosque inficit; quin & vestes *Phthysicorum* post biennium contagium propagarunt; nec mirum, cum teste *Panarolo* sputum excretum malignitate suâ Muscas instar Arsenici interimat.

Diagnos. *Tabes* aut *Atrophia* à vitio externo, ex causarum antecedentium examine & symptomatum syndrome facile patet. In *Tabe* ex vitio interno præcognoscendâ respiciendum ad tres causarum fontes, 1. An sit à vitio Stomachi, quod præcedentes coctionis læsiones suspectum reddunt. 2. An ex vitio sanguinis, cujus suspicio subest, si macilenti sint *Ægri*, horum enim sanguis asperior, falsior, minusque dulcis & chylusus, quam Obesorum, esse solet: item si præcesserit *Ulcus* in quodam loco sanatum, fermentum enim *Ulcus*, cum sanguine mixtum, malum infert. 3. An ex corruptela ulcerosa alicujus partis, inprimis Pulmonum, *Phthisis* enim *pulmonalis* frequentissima est, circa quam inquirendum, an à causa externa, v.g. inspiratis, an ab interna oriatur? An affectus sit secundarius, quo in casu pri-

ſu primarii Affectûs, *Pleuritidis* v. g. habenda eſt ratio; an verò primarius, cujus radix eſt in ventriculo malè digerente, progreſſus in ſanguine aut lymphâ exinde acido ſaliſ factis, unde Pulmonum veſiculas & cellulas erodunt, & in loco proſo ſupervenit *Ulcus*, cujus ſanies acris nutrimentum proximum corrumpit, unde ſordium ſaniei ac puris generatio, ac mediante *Tuſſi* ſucceſſiva excretio, donec vel ab illis ſordibus ſuffocentur *Ægri*, vel eroſis & aſſumptis maximam partem Pulmonibus ſanguis debita in craſi deficiens, nunc mediante *Diarrhœâ* colliquativâ, nunc mediantibus pedum *Tumoribus* œdematoſis mortem inferat. Hæc *Phthiſis* *Catarrho* à capite defluenti falſò adſcripta, ita ſe habet: *Ægri* nunc cum, nunc ſine manifeſta cauſa de virium labefactione conqueri incipiunt, cum appetitu plus minus dejecto, aut ſaltem carnes horrente; ſentiunt flacceſcentiam ſubſtantix carnoſæ in artubus, tuſſiunt ſed inaniter, ſaporem in ore percipiunt falſum præfertim mane, & malo magis progreſſio putridum cinereum, item ſaporem piſcium & carniū putridarum. *Tuſſis* ſucceſſivè intenditur, præfertim vesperti, aut poſt lecti introitum: ſupervenit *Febricula* lenta ferè inſenſibilis, ſaltem levis calor poſt paſtum cum ſenſu gravationis circa præcordia, & pulſus ſemper celer, frequens & plus minus parvus. Interea *Tuſſis* vespertina exaſperatur, *Reſpiratio* fit difficilis, & expuunt alba nonnihil viſcida: tandem augetur hecetica *Tuſſis*, & calor poſt paſtum, ſuperveniunt quoque ſudores nocturni, & evacuatur vesperti parcior, mane copioſior materia albida viſcida, quæ ſucceſſivè flavescere, interdum liveſcere, tandem nonnihil fœtere, ac purulenta ferè evadere ſolet. Ad finem omnia ſymptomata augentur, ſimul ac oculos claudunt *Ægri*, ſudore diffuunt, capilli defluunt, & aut ſuffocantur, aut *Diarrhœâ* vel pedum *Tumor* mortem proximè præcedit. Ob-

servandum autem, non rarum esse, furculos venarum & arteriarum expectoratione rejici; item *Tussim* Phthysicorum non statim *pulmonalem*, sed in principio ferè *stomachalem* esse; quin & insignes reperiri Pulmonis erosiones & exulcerationes citra insigniorem *Tussim*: & contra copiosum pus rejectum fuisse, ubi Pulmo sanus, Hepar verò exulceratum inventum est.

Prognosis. *Phthisis imminens* facilè curatur; *incipiens* difficilior, saltem necesse est, ut cautissimè & rigorosè *Ægri* observent omnia; *confirmata* nunquam. Quo sanior Stomachus, eò melius. Qui ex Pulmonum Ulcere vult evadere, debet habere sex *Hippocratis* signa, de quibus *Vid. Sennert. & Sylv. de Phthysi.*

Cura. Causæ removendæ, symptomata mitiganda, alimenta usurpanda, quæ chylum alcali probè divitem suggerunt, & succos corporis temperatos reddunt. Quoad Causas 1. ratione Stomachi conveniunt *Vomitibus*, hinc acida blanda, ut *Spir. Sal. dulcis, Liq. Terr. fol. Tart. Elix. propr. s. ac. Oc. Cancr. cum Aceto.* Ratione acrimoniæ sanguinis & lymphæ prorsunt *Sulphur. Succin. Myrrha, Antimon. diaph. Antih. Poterii, Papaverina & Opiata, Tragacanth. Amygd. Passul. item Decoct. Lignorum*, in primis *Guajaci cum Passulis*, quod obtinet resinofam substantiam sulphuream, acre temperantem, sordes impactas resolventem, & dyscrasiam sanguinis emendantem. 3. Ratione cujusdam Visceris læsi profunt *Vulneraria*, in specie *Veron. Scabios. Hedera terr. Chærefol. item Sulphura antimonialia, Bals. sulph. tereb. Peruvianus, &c.* quæ substantiam puris, ejusque proventum corrigunt.

Quoad primam indicationem, convenit *Vomitatorium* in *Phthysi* vel *Atrophia* incipiente ex vitio Stomachi & acrimoniâ Massæ sanguin. Item in *Ulcere* Pulmonum confirmato, ubi respiratio aut materiæ excretio difficilis est, dum vires constant; cavendo interim, ne metus adsit Sputi sanguinis, nam potenter & copiosè saniosos

niosos ex Pulmonibus evacuat Vomitus. *Purgantia* multum nocent; à lenissimo enim purgante copiosissime evacuantur cum insigni virium jacturâ, & exacerbatione Tussis vespertinæ. Venæsectio noxia est, nisi suppressa sanguinis evacuatio in causa sit. *Fonticuli* nil prosunt, cum catarrhus, quem incusant, nullus sit. Inter *acida* præstant blandiora, nocent enim *Vitriolata* & *Acidulae*. *Dulcia saccharata*, & *mellita* Stomacho & Visceri eroso inimica sunt, adeoque syrapi ante usurpandi. Huc facit *Pulv. Conerdingii* ex *Sal. armon. pur. Nitr. depur. an. ʒß. Liquir. Irid. flor. an. ʒi. M.* Dos. mane & vesperi quantum cuspis cultelli capit.

Quoad *secundam indicationem*, inprimis laudabiles sunt *Passulæ*, quæ omnium optimè temperant, benè nutriunt & pinguefaciunt: hinc convenit harum decoctum cum *Hordeo*, vel cum *Rad. Helen.* temperant etiam *Liquir. Beton. Tussilag. Amygd. Sulphur*, ac alia *Sulphurea* mirè conveniunt: inprimis in exulceratione Visceris *Bals. Sulphuris* tam *tereb.* quàm *anis.* ad gut. xii. in *Decocto pectorali* vel *lignorum*: sed si *Hæctica* adsit, corrigenda est ejus ignea vis *Saccharo Saturni*: unde in hoc passu usitata est *Tinct. antiphthis.* ex *Sacch. Sat. & Vitr. Mart.* cum *Spir. Vin. & Aceto dest.* parata; & perquam egregium est *Antihect. Poter.* cum *Conserv. Ros.* His accensendi sunt *Pulveres pectorales* ex *Rad. Ireos flor. Oc. Cancr. Antihect. Poter. Sulphure, Croco, &c.* In Morbo confirmato absque excretionē sanguinolentâ exhibuit *Cnophelius* Pilulas ex *Aloë, Myrrh. & Croc.* cum *Bals. sulph. anis.* ad ʒß. ante somnum; dein post octo dies ter in die 7. vel 8. *Rotulas* ex *Spec. diatr. diatrag. frig. an. ʒii. Antim. fix. diaph. ʒvi. fl. Sulph. ʒß. Sacch. alb. in Aq. Tussilag. solut. ʒvi. Ol. anis. gutt. xii. f. Tabulæ.* Sumuntur pulveres tales in *Decocto Hederæ terr. vel Lignorum.* In principio & incremento *Phthysicos* largas *Opii* doses sine noxâ ferunt; adeoque diu continuari debent, opti-

mè enim *Tussim* sistit, puris proventum & sudores nocturnos coërcet, & materiam magis coctam facilius expuere facit. Sed si difficilior sit anhelitus, & multa viscida expectoranda sint, cautè usurpentur, ne sistatur excretio. Convenit autem in specie, quando Tussis plus minus sicca nocturna urget. Crasin sanguinis & lymphæ egregiè corrigunt *Decocta lignorum*, in incipiente præsertim *Phthisi pulmonali*, additis insimul *vulnerariis*, quæ fermentum ulcerationis inchoatæ corruptivum corrigunt. Præ cæteris conveniunt *Rad. Chinæ* & *Lign. Sassafras*. Huc facit *Conserva Ros.* tantopere decantata, pluribus scopis ad acrimoniam succorum corrigendam & Viscerum tonum conservandum inferviens: sed *Saccharum* junctum quibusdam nocivum est. Singulariter laudantur *Pulv. Fung. salicis*, mense Majo collecti. & in Sole exsic. ad 3ß. cum hac conserva usurpatus. Huc pertinet *Electuarium* illud antiphthysicum *Wincleri*, viz.

℞ *Rad. Symph. maj. Tussil. Enul. mundat. an. ʒiii. coq. in s. q. Aq. ad mollitiem: tunde & trajice per setaceum.*
 ℞ *Passul. maj. & min. an. ʒss. coq. in brodio residuo à radicibus, & extrahatur pulpa eodem modo.* ℞ *Salv. acut. Beton. Hyssop. Veron. Heder. terr. Pulmonar. macul. aa. m. j. coq. ad mollitiem in brodio à Passulis relicto. Decocto colato adde Sacch. canar. ʒi. coq. ad consistent Syrup. Colaturæ adde pulv. Radicum & passul. Amygd. d. exc. Pinear. rec. probe pistarum an. ʒiii. Cinamom. ʒii. Croc. ʒi. M. f. Electuarium, quo solo non rarò curabatur Phthysis.*

℞ *Conserv. Ros. Heder. terr. an. ʒi. flor. Sulph. Antihect. Poter. an. ʒi. Lap. Cancr. præp. ʒi. Laud. op. gr. xvi. cum s. q. Diacod. Mont. f. Elect. capiatur bihorio ante cœnam magnitudine nucistæ.*

℞ *Antihect. Poter. ʒi. Sacch. Sat. ʒß. Extr. Croc. gr. v. Laud. opiat. gr. iii. Bals. Peruv. q. s. M. f. Pilulæ pro 2. dos. quarum unaquæque 2. horis ante cœnam assumpta, sudorem nocturnum aliaque symptomata in perfectè Phthysico inhibebat.*

℞ *Rad.*

℞ Rad. Chin. in taleolas incis. ℥iii. flor. Pap. rhæad. Beton. Scabios. an. M. β. Passul. maj. enucl. & min. an. ℥i. coq. in s. q. Aq. Decoctum colatum edulcoretur tantillo syr. Pap. rhæad.

℞ Ras. Lign. Sassafr. ℥i. Macer. in aq. com Mens. ij. adde Herb. Hed. terr. Scabios. Pulmonar. an. M. ii. Sem. Anis. Fœnic. an. ℥β. Rad. Liquir. ℥iii. Passul. min. conquass. ℥i. coq. ad tertias. Colaturam dedi cum successu in Tussi pulmonali Phthisi minitante.

℞ Lign. Guaiac. ℥iii. Cort. ejusd. ℥i. Rad. Chin. incis. ℥β. Rad. Bardan. Helen. an. ℥ii. Bacc. Junip. ℥iii. Herb. Veron. m. ii. Hed. terr. m. i. Incisa macerentur in Aq. simpl. ℥. xii. per 24. horas, coq. ad medias addendo in fine Sem. Anis. Fœnic. an. ℥β. Rad. Liquir. ℥i. Colaturæ sumpsit perfecte Phthysicus bonum haustum omni mane in lecto, addeno simul gr. xii. Bals. Sulph. tereb. unicuique abhaustui.

Pro tertia denique Indicatione, quæ læsionem partis respicit, præsertim ulceratæ, conveniunt vulneraria, quorum Alkali pluribus usibus in Phthisi curanda intervit, si Ventriculi & primarum viarum habeatur ratio. Hinc admodum laudant Decoctum Bugulæ, item Decoct. Sympb. & Prunel. cum Chin. & Guaiac. assumendo in quolibet haustu dosin Antimon. diaphoretici. Hinc & Sanic. Veron. Plantag. Vinc. pervinc. Equiset. flor. Ros. & c. tam in Decoctis quàm Pulveribus & Elect. in usu sunt. Pertinent huc Electuaria, in primis scrotationi dicata, ex Pulv. Scord. Salv. Rad. Helen. & c. cum Melle. Sed cum his vulnerariis simul usurpanda sunt Balsamica, quantum Hectica plus minus juncta usum eorum ferre potest: adeoque in incipiente Phthisi aut præservatione ejus conducunt Bals. peruv. cum Saccharo in pillulas redactum, aut Vitello Ovi sorbilis solutum: item Pill. River. ex M. P. Ruff. ℥i. Antimon. diaph. Gum. Guaiac. an. ℥β. Bals. Peruv. q. s. f. Pill. dos. ℥i. capiend. per mensem inte-

gram. Item *Terebinth.* in *Vitello Ovi* soluta cum modico *flor. Sulph.* Item *Aloë*, *Myrrha*, *Bals. Sulph. tereb.* &c.

℞ *Herb. Alchym. Pulmonar. Sanic. Centaur. min. Veron. Auric. mur. Vinc. pervinc. Hepatic. nob. an. m. i.* Coq. in *Cerevisia* benè defacatâ : de colatura bibebat *Chirurgus Steinenfis Phthisi laborans* ter de die, & eâdem per multos annos se sustentavit.

℞ *Herb. Hed. ter. Chæref. Veron. an. m. i. Rad. Helen. zib. Rad. Jr. flor. zi. Sem. Anis. ziii. sem. Fœnic. zii. Fic. ping. n. iv. Passul. min. zib. Rad. Liquir. zvi.* Infunde, coque in aqua, & bibe in *Phthisi pulmonali* nondum inveteratâ.

℞ *Visc. Pyr. Sal. an. zi. Pulmon. Veron. Flor. Farfar. an. zib. rad. Enul. zii. Sacch. cand. alb. zii. M. f. Pulvis, dos. sis zi.* Pulvis est antiphthificus *Erpenii*.

Quoad *Symptomata* : *Tussim*, præsertim *ferinam*, & *Sudores nocturnos* optimè mitigant *Opiata*. *Screatum* egregiè promovent *remedia ex Tabaco*, inprimis *Syrupus ex succo ritè paratus*. Si sputum multum ac fœtidum fuerit, *Mel & Myrrha screatum* promoventibus semper addenda erunt. *Diarrhœam colliquativam* inhibent *absorbentia*, *Ter. sigil. C. C. ust. &c.* vitando *mellita*. De *Suffitibus* nil attinet dicere.

Quoad *Dietam*. *Virtutis digestivæ*, & hinc dictaminis *Appetitus* habenda est ratio. Hinc conveniunt alimenta copiosum alcali acre temperantia & succum non facilè exhalabilem, sed roridum suggerentia, v. g. *Cancris*, *Ostrea*, & præ cæteris *Lac*, modò colluvies *Viscerum* & vitia *Stomachi* correctâ fuerint, alias enim in *Ventriculo* corrumpetur. Convenit inprimis in *Tabe* ex acrimonia humorum, item *Ulcere pulmonali*; nam abstergit parte ferosâ, conglutinat caseosâ, nutrit & temperat butyrosâ. Addi debet *Saccharum*, ne coaguletur, & post assumptionem corpus moderatè moveri debet, ut facilius distribuatur. Optimum est *muliebre* & *Butyrum* ex eo paratum: huic proximum est *asininum*, ferofi.

ferositate qua gaudet Ulcus detergens, dein *caprillum*, optimum in *scorbutica Phthisi*, addito *spir. Cochlear.* aut *spir. Sal. armon.* Debet Lac ter in die sumi, & vix ullus alius cibus concedi, saltem *Passulæ* aut *Ova sorbilia*, quæ egregiè nutriunt.

ART. II.

De Atrophia particulari seu Aridura.

A *Trophia Membri particularis* sequitur, quando tam sanguis quàm chylus non rectè affluit in partem nutriendam, propter arteriæ ad eam tendentis læsionem & compressionem, ex Luxatione, Fracturâ, Tumore duro, & similibus: item quando pars adeo debilitatur, ut alimentum, licèt conveniens, recipere, retinere & commodè agglutinare nequeat. Debilitas hæc pendet à vitio Spiritus insiti, qui habet se ut agens in nutritione. Debilitatur autem Spiritus insitus, quando ex Vulnere copiosus effluit nutrimentum aut Synovia articuli, vel quando per Ulcera in saniem & pus mutatur, & sic cum succo nutritio influo simul absumitur *spiritus influus*, à quo *insiti* vigor dependet. Hinc licèt Vulnus aut Ulcus sanatum fuerit, pertinax tamen *Aridura* sequitur, quia fibræ convenienti nutrimento antea destitutæ, exsiccatae & contractæ poros partis magis connivere faciunt, ipso interim spiritu insito labefactato, & nutrimenti agglutinationi impari. Quin & debilitata dicto modo pars, minus robusta existens aliâ ipsi respondente, facilius objectorum externorum impressiones recipit, adeoque aeris mutationes præsentit. Debilitatur & *spiritus influus* per Paralyfes, Convulsiones articulorum, compressiones & distorsiones nervorum atq; tendinum, item horum dislocationes: licèt enim hæc læsiones apparèter parvi momenti sint, & sine conti-

nui læsione, impediunt tamen plus minus radiosum influxum spiritus animalis influi, unde pars successivè debilior cum sensu stuporis & fornicationis, tandem flaccidior & plus minus tabida quasi redditur. Disponitur etiam pars successivè ad *Atrophiam* ex decubitu Lymphæ catarrhalis in quandam partem, ejusq; articulationem, & inde fibrarum ac tendinum resolutionem cum sensu doloris obtuso, ut in *Arthritide* crebriori. Omnes hæ *Ariduræ* difficiles sunt curatu, idque eo magis, quo magis confirmatæ ac inveteratæ.

Cura. Promoveatur Spir. animalium & Massæ sanguineæ ad partem influxus. Si Aridura inducta fuerit cum solutione continui, & effluxu nutrimenti spirituosius, conveniunt magis *temperata* in calore, probè *humectantia*, & humore roscido oleoso partem perfundentia; hinc *calefacientia* & sensibilius *stimulantia*, ut Spirituum uberior radius, & humorum copiosior affluxus in parte conservetur. Sin fuerit cum sola læsione absque continui solutione, cum *internis* & *sudoriferis*, *externa discutientia* & *resolventia* usurpentur. Catholicum remedium est *Arcanum Aluminis Felic. Wurz.* cum *Linimentis* & *Pinguedinibus* appropriatis applicatum. In specie si fuerit *Aridura* cum affluxu nutrimenti in *Vulneribus*, &c. conveniunt *Fotus* cum *Decoct. emoll.* v. g. *Capit. ped. Pulmon. & Hepat. Ovis & Agni.* Postea f. *Unguentum* ex *Pingued. Ardearum, Ran. an. ℥ii. Porcell. ℥iii.* Facto litu applicetur *Emplastrum* è *Pinguedin. porcin.* Si è *Paralyfi*, *Contusione*, &c. procedat *Aridura*, post frictiones partium deorsum institutas F. *Ung. ex Alum. plum. Pulv. Sabin. Ol. laurin. vel Junip. vel fiat Aqua* cum *Vino* destillata ex *Sem. cort. & rad. Armorac. & similibus*, cum pannis calidis probè affricanda, præsertim ubi adest sensus fornicationis aut stuporis. Si ex defluxu catarrhali doloroso *Aridura* superveniat, præter sudores internis remediis concitatos, optimi sunt *Spir. Formic. & Lumbr. terr.*
cum

cum paucō Sp. Vini, addito *Alcali fixo* per retort. destil. & rectif. item *Aq. Articular.* ad extra cum paucō *Spir. sal. armon.* cum *Calce viva*; inprimis *Liquor. Lumbr. terr.* per deliquium in clibano paratus.

A R T. III.

De Cachexia, Anasarca, & Leucophlegmatia.

Depravata Corporis Nutritio vocatur in genere *Cachexia*, in qua natus cutis color, inprimis Faciei, languescit, mutaturque in varium, pallidum, luteum, virescentem. Dependet ab effusione humoris vitiosi, loco nutrimenti, hinc inde distributi in habitum corporis: & si humor iste est *albus*, dicitur in specie *Cachexia*, si *flavus* appellabitur *Icterus*, &c. Licet igitur in genere *Cachexia*, quamcunq; corporis & partium subcutanearum mutationem à statu naturali innuat, in specie tamen istud tantum vitium *Cachexia* appellatur, quando corpus à nativo colore in pallidum & humidum, sub-tumidum & flaccidum degenerat, & à sanguificationis defectu in specie dependet. *Cachexia* talis junctam simul solet habere *Dispnoeam*, præsertim sub adscensu corporis ad altum, cum *Cordis palpitatione* & *Arteriarum* circa Jugulum & Tempora *pulsatione*. Accedit Crurum lassitudo; non raro compressivus & anxiosus Præcordiorum dolor, post partum intendens; Febris lenta, ferè quotidiana periodica; pulsus inæqualis parvus, frequens & debilis; urina cruda aquea, subinde turbida cum copioso sedimento albo: tandem supervenit *Leucophlegmatia*, *Anasarca*, & *Hydrops*. Fœminas frequentius afficit ob vitam sedentariam & menstruationis vitia; nulli ætati parcit, & sæpe comitem habet *Affectum scorbuticum* vel *hypochondriacum*.

Causa proxima est nimia cruditas Massæ sanguineæ, indeque deficiens fermentatio; unde chylus non ritè assimilatus, cum crudo sanguine circulatus, corpus
non

non debitè nutrit. *Remota* respicit *Cachexiam* vel *primariam* vel *secundariam*. *Primariae causae remota* est deficiens chylosis, dum alimenta in pituitam acidam degenerant: adeo ut in causa sit acidum quasi fixum in primis viis, quod fovet Bilis inertia seu deficiens acrimonia salino volatilis. Exinde *Massa sanguinea* particula fermentativa, succo isto crudo obruta, Chylum non assimilant, hinc massa cruda, viscida & occultè acida, de facili stagnat in præcordiis & dum levi corporis motu celerius movetur ad Pulmones & Cor, *Dyspnoeam* & *Anxietates* infert. Si ulterius serpat malum, & habitus corporis tumidus sit, adeo ut fibrarum, musculosarum & nervosarum tonus relaxetur, dicetur *Leucophlegmatia*, summus *Cachexiae* gradus. ----- Cum *Cachectici* non aut difficillimè sudent, & parum mingant, sanguis exinde fit serosior, & glandulae partium musculosarum, aut vasa lymphatica obstruuntur, quod vitium *Anasarca* dicitur. Et si humorum istorum decubitus fiat ad Crura, Scrotum, ac tandem Abdomen, *Hydrops* audit. Adeo ut *Anasarca* & *Leucophlegmatia* differant in eo, quod prior sit habitus serosus crudus cum splendore & nitore cutis, & vestigia digito cuti impressa brevi in illà dispareant: hæc verò sit habitus pituitosus, i. e. crudus chylosus, cum nitore minore quàm deberet esse, & diu durantibus vestigiis à digito impressis. *Cachexiae secundariae causae remota* sunt Menses suppressi. Febres chronicae, quæ fermentum digestivum alterando, mediatè sanguinem alterant; Hæmorrhagiæ nimia, & Gonorrhœa, quæ spiritus dissipando fermentationem stomachi lædunt, Lues venerea, Urina suppressa, Viscera abdominis affecta, Fœtus mortuus; Secunda retenta, quæ sanguinem inquinando debitam ejus spirituaſcentiam impediunt.

Prognosis. Inveterata difficilis est curatu & sæpè in Hydropem degenerat. Si superveniat Mulieribus, quibus Menses ordine naturæ deficiunt; aut si sequatur Febrem

brem acutam vel intermittentem, malè à Medico, vel à crebriori ab Ægro potu, tractatam, difficulter curatur. Si occurrat Scirrhus Hepatis aut Lienis confirmatus, vix curabitur.

Cura. In *Cachexia primaria* acidum primarum viarum absorbendum, viscidum incidendum, Bilis inertia acuenda aromaticis, præsertim amaris, cruditates primarum viarum evacuandæ, vomitu, secessu, diuresi, &c. In *Secundaria* morbus primarius curandus, & læsiones ab illo inductæ eliminandæ, observando semper primæ digestionis negotium. In Genere, quo lenius tractantur Cachectici, eo citius curantur. Regimen diætæ, præprimis motus corporis conveniunt. Præmissis una alterave vice *absorbentibus*, v.g. *Sal. digest. hypoch. Crem. Tart. Lap. Cancr. Sal. Absinth. Sal. ammon.* &c. propinetur *Vomitorium*, aut si hoc minùs conveniat, *Potio lenitiva* cum *Gum. ammon.* vel *R² Extr. panchym. Croll. gr. xv. Extr. Mart. cum Suc. Pom. gr. vii. Extr. Troch. alband. gr. iß. cum f. q. Essent. Mart. f. Pill. pro dosi.* In *Anasarca* convenit *Succus Ireos rec.* per residentiam depuratus cum pauca *Manna*. His præmissis usurpetur *Solutio Mart. cum Succ. Pom. Liq. Mart. solaris*, vel *Sal Mart. comp.* item *Tinct. Vitrioli Mart. & Vina martial.* observando conditionem Ventriculi, qui facilius aut difficilior talia ferre potest. Sub usu *martial.* alvus servetur aperta, omni septimana semel purgando. His aliquandiu continuatis fiat progressus ad *aromatica*, inprimis amara; item *Spir. & Salia volat. Roob Juniperi*, quod egregium, vel solum, vel cum *Rhabarb.* quod non tantum laxat, sed etiam acidum corrigit, Bilem acuit, Urinam movet, & atoniam Hepatis corrigit. *Passulæ* mirè sanguinem temperant, ejus fermentationem restituunt, & Bilem compefcunt. Sanè in Cachecticis adesse solet Intemperies frigida, quam omnia aromatica amara resinosa optimè corrigunt, in specie *Elix Propr. f. ac. Essent. Menth. Essent. Cent.*

Cent. min. Spir. Sal. armon. Spir. carmin. de tribus, Tinct. nephrit. Liq. C. C. succin. Elix. Menth. & Spir. Bacc. Junip. ad aliquot guttas ter in die usurpata.

℞ *Herb. Absinth. Menth. an. m. i. Rad. Helen. ℥i. Gentian. ℥℞. Rhabarb. el. ℥vi. Fol. sen. s. stip. ℥i. Rad. Helleb. nig. non præp. ℥vi. Cort. Esul. præp. ℥iii. Sal. Tart. ℥℞. Indantur nodulo, Vino infundendo, pro scopo alterativo.*

℞ *Herb. Rorism. Salv. an. m. ℞. Absinth. m. i. Summit. Cent. min. p. iv. Flor. Genist. p. iii. Rhab. ℥i℞. Cinam. Galang. Z. Z. an. ℥ii. Lim. Mart. rec. ℥℞. Includantur nodulo ut prius.*

℞ *Pulp. Passul. ℥vi. Extr. Mart. cum Suc. Pom. ℥vi. Rhabarb. ℥ii. Cinnam. ℥i. M. f. Elect.*

℞ *Elix. Prop. s. ac. ℥i. Essent. Absinth. Cent. min. an. ℥ii. M. Dos. gt. 50. ter de die.*

In *Anasarca* & *Leucophlegmatia* eadem conveniunt, sed validiora, additis *sudoriferis* & *diureticis* pro habitu corporis simul emendando. *Sudorifera* inter eminet *Decoct. Sassafr. & Guaic. hinc Decoct. gran. Junip. Rad. Vincetox. Helen. Fruct. Cynosb. cum arill.* Pro scopo diuretico egregium est *Lixivium* ex *Ciner. Absinth. & Genist.* cum *Vino albo* paratum *Vinum absinth.* aut *Enul.* pro potu, & quælibet *amara post martialia* utramque in his *Affectibus* faciunt paginam. In *Anasarca*, ab *Obstructione Mensium* egregium est *Decoctum forte Asari*, addit. *Cinnam. Sabin. Bacc. Junip. & Rad. Rubiæ.* Sequens etiam decoctum in *Anasarca* proficuum observavi:

℞ *Rad. Bryon. rec. ℥i. Rad. Asar. ℥℞. Salis Tart. ℥iii. Infund. in s. q. Aq. in loco tepido per noctem. Mane adde Rad. Vincetox. ℥vi. Comar. Absinth. m. i. Flor. Bell. m. ℞. Bacc. Junip. ℥iii. Incisa & contusa infundantur & commisceantur simul in Aq. simpl. Colat. ℥xv. adde Spir. Sal. ammon. Tinct. nephrit. an. ℥ii. Syr. de Hyssop. ℥iii. M. capiat hinc ter quotidie bonum ejus haustum.*

ARTIC. IV

De Hydrope.

Hydrops est collectio præternaturalis humorum sero-
forum, cum tumore, distentione, mollitie, & non
rarò fluctuatione partis. Si universalis sit, dicitur
Anasarca: si particularis, varia fortitur nomina, v.g. in
abdomine *Ascites*, in capite *Hydrocephalus*, &c. Fit
& hæc collectio subinde in bursa Omenti, duplicatu-
rà Peritonæi, Pericardio, Utero, Testibus, &c. *Tym-
panites* à flatibus orta improprie ad *Hydopes* refertur.
Frequentissima est *Anasarca* partium inferiorum, viz.
Scroti, *Pedum*, & *Abdominis*, quæ nec *Ascites* est ra-
tione Tumoris pedum & scroti, nec *Anasarca* univer-
salis, sed *Hydops*.

Causa Hydropis non est *Hepatis* vitium, magis quàm
aliorum viscerum: etenim sæpè generatur *Hydops* vis-
ceribus penitus illæsis. Pro causa itaque eruenda consi-
derandum, quod *Hydops* sit nunc *Morbus secundarius*
nunc *primarius*. Oritur nempe 1. *Ex Febribus intermit.*
speciatim *quartanis* malè tractatis, præcipuè quando
Ægri in paroxysmo nimis bibunt. 2. *Ex Asthmate* tam
humoroso quàm convulsivo, & aliis pectoris Affecti-
bus, v.g. *Empyemate*, *Phthisi*, *sanguinis Sputo*. 3. *Ex*
Renibus obstructis, debilitatis, ulceratis, aut ullo modo
affectis; idque frequentissimè. 4. *Ex vitio Visceris* cu-
jusdam nobilioris in Abdomine, *Hepatis* nempe, *Lie-
nis*, *Uteri*, & inprimis glandularum *Mesenterii*. 5. *Ex*
Ictero & quibusvis *Cachexiæ* speciebus: in specie ex
Scorbuto sequitur *Hydops* sui generis. 6. A sanguine
vel præternaturaliter excreto in Hæmorrhagiâ nimia,
Vomitu aut Sputo Sanguinis, &c. vel eo retento in sup-
pressis Hæmorrhoidibus aut Menstruis. 7. *Ex nimio*
Alvi fluore, vel purgantium usu, *Dysenteriâ*, *Ptyalismò*
diuturno & quavis nimia excretionè. 8. *Ex crebriori*
aut

aut *intempestivo potu*, inprimis nocturno frigida post æstum, aut in paroxysmis Februm. Quo facit *Sp. Vini & potuum aromaticorum* abusus. Juxta has causas magis *particulares* observandum est, *urinæ & transpirationis* defectum in Hydropicis ferè semper adesse. Primam autem occasionem Hydropi suggerunt plerunque *Re- nes*, adeo ut optima Hydropis cura in Urinæ provocatione consistat, & hac fluente subito evadant Ægri. Serum enim, quod aliàs sub formâ Urinæ emittendum erat, in abdomine coacervatur, sed nullas habet Urinæ proprietates, nec saporem, nec odorem, nec colorem, cessante nempe *Renum* functione. Quoad *insensibilem Transpirationem*, ejus penuria colligitur ex eo, quod Hydropici & omnes Cachectici difficillimè sudant vel in ipsis Balneis, inprimis si Jecur aut Lien obduruerit; unde si Sudor supervenerit, adeo ut Æger se alleviari sentiat, bonum est.

Symptomata Hydropis vel *præsentis* vel *imminentis* ita se habent. Incipit Tumor œdematosus plus minus ferus circa talos pedum, impressa digiti vestigia aliquamdiu retinens, qui noctu & matutino tempore imminuitur, interdum augetur, & vesperi multo major videtur. Transit hic Tumor paulatim ad Ventrem, deinde ut plurimum ad Scotum, & tunc simul intumescunt Testes, Præputium & Colis. Dum Æger de latere in latus vertitur, murmur & fluctuatio aquæ quasi sentitur; quin & moto corpore, ejus impetus conspici potest. Venter nunc sensim, nunc subito & brevi intervallo; modò in uno tantum latere, modò in utroque intumescit: nunc quasi in duas partes divisus est, nunc æqualiter distenditur ab Hypochondriis ad Pubem, & erecto corpore sentitur pondus in regione Inguinum. Plerumque tumidus manet venter post mortem. Dum autem sic inferiores corporis partes accrescunt, Jugulum, Cervix & pectus emaciantur; quibusdam tamen facies præsertim

fertim matutino tempore à somno intumescit, interdum & ad extremum manus inflantur, colore faciei pallido plus minus ac livido. Adest plerumque pruritus & interdum Scabies; Abscessus quoque & Maculæ in cruribus sæpius lethales. Jungitur etiam ut plurimum Febris continua lenta, circa vesperam manifestior; pulsus parvus crebrior, subdurus, cum quadam tensione; sitis intensa indulgendo crescens; inappetentia, quæ (utut rarissimè) cum minore siti juncta, melius est signum, magna angustia circa præcordia, & spirandi difficultas, maximè cum loca alta scandunt, quæ etiam imminentem Hydropem præfagit; Dyspnæa nocturna; & plerumque Tussis sicca inanis mali ominis. Nonnunquam Epilepsia aut Apoplexia, ut plurimum lethales *Asciti* superveniunt. Alvus nunc clausa est, nunc cum euphoria subito liberior. Hydropicæ & Gravidæ discernuntur invicem, 1. Ex harum colore faciei vivido. 2. In his Tumor inæqualis ad præcordia, in illis verò Tumor æqualis & quasi œdematosus ad inferiora vergit, & Mammæ detumescunt; ut nil dicam de motu Fœtus. 3. In illis sentitur aquarum fluctuatio, cum siti; & quo se vertunt, labitur aqua: in gestione nil tale. 4. In illis perit oculorum nitor, in his vivacitas oculorum gestationem significat. 5. Hydrops membrum gravat, Fœtus non. 6. Illis fluunt sæpè Menses, his non. 7. In his Urina ut plurimum crassa, intense tincta & perquam lixivialis, pauca tamen excernitur: estque semper parcior quàm assumptorum fert ratio; utut in quibusdam pallida, tenuis, cruda, sed & pauca prodeat. In gestatione hæc non occurrunt. Contentum autem fluidum plerumque pallidum & citrinum est; interdum luteum, viride, flavum in nigrum vergens, vel loturæ carniū simile. Leni igne in Gelatinam, nunc albam nunc viridem abire observatur. Acre est & acido falsum, adeo ut aquæ permi-

stum instar saponis spumam excitet, & subinde interanea, crura, Intestina, præsertim rectum, dum per Alvum excernitur, rodatur & exulceretur. Acescentiam hanc confirmant Tumorem discutientia, tam interna quam externa, ad alcalium naturam accedentia, & Sudor hydropicus lac coagulans. Hinc colligitur, Tumorem quidem esse à contento liquore, sed tensionem & inflationem esse ab ejus fermentatione seu turgescencia, vel in se, vel cum succo partis nutritio concitata: Item acre hoc vellicans fibras partium, (adeo ut obrigescant, quo ipso angustantur pori & quivis cæteri meatus,) tam Transpirationem & Sudorem, quam Urinæ excretionem, propter fibras & membranas renales eodem modo tensas, impedire. Ex hujus etiam acrimonia irritante oriri videtur, quòd tanta sit anxietas præcordiorum, cum insigni tensione & quasi cingulo constrictorio non solum circa Pectus, sed ferè maximam partem circa Hypochondria; quæ in Fœminis gravidis, utut ventre maximè tumido, non deprehenduntur.

His præmissis constat *causa proxima* Ascitis pedum, Scroti & Abdominis, cujus differentia ab *Ascite* propriè sic dicto, i.e. Abdominis particulari, in *Observationum monumentis* probè attendenda. Suppono enim, humorem contentum maximà ex parte *Serum* esse, seu commune recrementi & alimenti vehiculum, quod in corpore ad *Hydropem* disposito *coacervatur* propter imminutam Transpirationem & Urinam; generatur autem ex insigni in Hæmatosi vitio (adeoque hoc hujus Hydropis causa erit proxima) ratione cujus Chylus non debite assimilatur, sed alteratus, magis magisque attenuatus, & resolutus, certis in locis decumbit, & extra vasa cum vehiculo seroso subsistens talem infert *Tumorem*. *Remotæ causæ* sunt omnia ad *Cachexiam* disponentia, ferè semper læsa in primis viis digestio; item Partium solidarum & Sanguinis alteratio à Morbis an-

tea recensitis. Adeoque pro causarum remotarum diversitate, tanta nascitur diversitas humoris in corpore Hydropici, ut nunc chylosus, nunc pituitosus, nunc cruentus, nunc alio modo affectus deprehendatur. Extravasatur autem serum illud multiforme, non lacteorum aut lymphaticorum vasorum vitio, nisi per accidens, & in partialibus Hydropis speciebus; sed ex vasis arteriosis, ex virium æquali defectu & Massæ sanguineæ serosioris difficiliore circulo: movetur enim Sanguis non proprio sed Cordis impetu; hoc itaque debilitato difficilius movetur & magis deorsum fertur sanguis; & spissior sanguinis pars debilem cordis impetum facilius recipit ac tandem in Venulas & Arterias protruditur, dum fluidius serum quàm datâ portâ à sanguine secedit, proprio pondere ad inferiora & ubi notabilius languescit cordis impetus, delatum. Hinc est, quòd magis vesperi & stantibus, quàm mane & jacentibus, tumor increseat, quòd facit etiam fibrarum strictura; item quòd superveniens febrilis impetus, adeoque sanguinis rapidior circulus, Tumorem imminuat, scilicet serositates extravasatas in vasa retrudendo. Considerandum enim, serum facile à Sanguine separari, ut in Sanguine venâ sectâ emissio constat; idque potiori jure in Hydropicis quorum Sanguinis textura & mistio vitiata est. Ex impedito autem Sanguinis arteriosi in Venas transitu, separationem & extravasationem Seri facile contingere, patet ex *Loveri* experimentis, ubi ligatâ Venâ cavâ infra Cor, sequebatur Abdominis *Tumor serosus*; & ligatis jugularibus, quasi *Hydrocephalus*; item ex eo, quòd gestatio oneris gravioris, aut compressio circa Os Stomachi, *Hydropem* induxerint. In *Anasarca* autem partium inferiorum, seu *Ascite*, debilius est Cordis robur, unde contenta ex parte spontaneo sui motu deorsum magis feruntur. Hæc de *Hydrope ordinario*. *Extraordinarie* quidem observatum est; Abdomen re-

pletum à liquefactâ Pinguedine aliisque humoribus colliquatis, in Diabeticis, Hecticis, Feb. acutis, &c. quo in casu colliquationis primaria ratio habenda est.

Prognosis. Si adsit Scirrhus Visceris cujusdam insignioris, ferè nunquam curatur Hydrops; sed utcunque curatus facilè recidivat & tunc lethalis est. Si nascitur post Febrem, minus est periculi, quàm si à seipso incepisset. Hydrops ex perverso purgantium usu admodum periculofus. In Hydrope, Cachexiâ, aliisque morbis diuturnis similibus, dejectio nigra, non à medicamentis, lethalis est. Quò minus Urinæ redditur, eò pejus. Tussis malum. *Vid. Hip. l. 2. Prædictio.*

Cura. 1. Humorum colluvies removenda. 2. Eorum Scaturigo sistenda. Pro his scopis ritè obtinendis. observ. 1. In principio *Purgantia* sint lenia, ut disponantur primæ viæ ad subsequendas fortes purgationes; deinde dari debent vehementer *Purgantia*, imprimis in *Ascite*, observando ut operentur, aliàs contenta corporis colliquando, aut non evacuando, malum augment. Propinari debent Lunâ decrescente, tum enim ipsum malum decrescere solet, adeoque adjuvat natura. Crebra utique purgatio nociva est, quia utiles succos simul colliquat, & ita Vires ac Viscera debilitat. 2. Ubi adest vomendi conatus aut gravior Dyspnœa, commodè institui potest *Vomitus*, sed largâ dosi, aliàs non movebitur *Hydropicus*, idque aut ob Ventriculi atoniam, aut ob remediorum à contentis serositatibus acido falsis alterationem & quasi fixationem. 3. *Diuretica* vera sunt *Hydragoga*, naturâ viam monstrante: sed *præmittenda* sunt *universalia*, ex intempestivo enim eorum abusu potius impeditur quàm promovetur Urinæ fluxus. Aliàs his imprimis insistendum, nam incidunt, penetrant, abstergunt, resolvunt, &c. 4. *Opiata* in omnibus morbis Chronicis vires ulterius dejiciunt & viscerum tonum magis labefaciunt. Imò post acutos

tos Morbos, si languent adhuc Ægri, ex usu Opii Hydropici evadunt. Per accidens quidem fibras irritatas demulcendo, & spirituum impetum nonnihil refræ-
nando, Sudorem & Urinam promovet, & sic prodesse observata fuerunt : sed cautiſſimè hoc pro exemplo habendum.

Priori scopo ſatisfaciunt *Evacuantia*, tam interna, purgantia nempe & *Diuretica*, quàm externa, *Paracenteſis*, *Veficatoria*, *Eſcharotica*, &c.

Inter *Purgantia* ſelectiora eſt *Sambucus* & *Ebulus*, & horum *Corticis mediani ſuccus* cum *Oxymel. ſquill.* propinatus. Purgat validè & ſimul acerrimo ſapore ſpecificè alterat *Rad. Ireos noſtrat. flore cæruleo*, nempe ejus *ſuccus* per reſidentiam depuratus ad ʒvi. vel ʒi. item *Radix* incifa in *Vino* vel ſero *Lactis* infuſa. Ne acrimoniâ ſuâ noceat ſuccus, jungatur *Syr. Viol.* vel *Rad. rec.* bulliat in *Juſculo pulli*, quod propinetur debilioribus ſucceſſivè. *Jalapa* ad ʒß. aut ejus *Reſin. ad gr. xv.* cum *vittello Ovi* ſoluta in forma *Emulſionis*, aut *Effent.* ejus *citrata*, conducunt. *Gummi guttæ* cautus ſit uſus, quia facilè *Pulmones* exulcerat. *Elaterio* verò aut ejus *Effent.* aut *Extract.* vix datur præſtantius remedium. *Radix Bryon. correctæ* & purgat & ſingulariter alterat, in ſpecie in *Hydrope Uteri*. In *Regno minerali*, mirè aquam evacuant *Cryſtalli ex Luna* cum *Spir. Vitriol.* paratæ, ſapore amariffimæ, quos optimè deſcripſit Boyle in *Uſu Philoſ. exper.* dantur gr. ii. vel iii. cum *mica Panis* in *Pilulas* redactæ. Perquam conveniens eſt *Merc. dulc.* cum *Merc. Vit.* miſtus ut evadat per inferiora purgans.

℞ *Tart. Vitriol.* gr. xii. *Reſ. Jalap.* gr. xv. *Extr. Troch. alb.* gr. vi. *Ol. deſt. Mac. gt. ii.* M. fiant *Pilulæ* n. xxiv. *Inaur. d. ad Scat. pro 5. vel 6. doſibus.*

℞ *Extr. Elater.* ʒi. *Reſ. Jalap.* gr. ii. *Extr. Troch. alb.* gr. i. cum *Effent. Abſinth. f.* *Pilul. num. xvi. pro 2. vel 3. doſibus.*

℞ *Conserv. flor. Persic. ʒi. Merc. vit. cum Merc. d. mist. gr. v. Extr. Elat. gr. ii. cum s. q. syr. flor. Persic. vel de spin. Cervin. f. Bolus pro dosi.*

Diuretica inter excellit *Decoct. Lign. Junip.* (longè magis appropriatum in *Anasarca*, quàm *decoct. Guajac. & Sassafr.*) *Decoct. Bacc. Junip. in Vino, Roob. Junip. item Malvat. Junip. cum Tinctur. nephrit.* quæ tam sudorem quàm urinam movent. In *Anasarca* conveniunt magis *diuretica fixa*, viz. *Salia lixivialia*, *sarment. Vitium. Junip. Genist. stip. Fab. Absinth. Fim. columb. &c. in Vino diluta*, & sub forma *Lixivii* exhibita; additis interdum *Aromatibus*, ut melius firmetur tonus Stomachi. In specie *Sal Betul. arbor. in Vino malvatico* per urinam *Hydropem* pellit. In *Ascite* verò, aut ubi *Urina* crassa intensa tincta & lixivialis apparet, conveniunt magis *Diuretica Volatilia*, ut *Spir. sal. Tartar. Spir. carminativus, Tinct. nephrit. Spir. urin. per putrefact. cum suo Sale vol. rectif. & cum ana Spir. Vin. rectif. addito pauco Ambræ & Moschi* circulatus, laudatur multum ad ʒß. pro dosi. Optima sunt *Lumbricalia*, ut *Decoct. Lumbr. in Vino*; item *Spir. Lumbr. per putrefact. junctus. Malvat. Junip. aut Spiritus Urin. volat. vel in Vino decoctionis Rad. fienic. & Bacc. Junip.* Egregius est *Liquor. Lumbr. terr. in clibano* paratus. Eadem de *Asellis* valent. *Pulv. Bufon. in Umbrâ exsicc. sine Capit. & Intestin. ad ʒi.* singulare quid obtinuit. Potes dare tribus vel quatuor vicibus, ita tamen ut 3 vel 4 dies post assumptionem intermittantur, ne debilitetur *Æger*. Aliàs & *Bufones vivi* lumbis applicati per copiosum *Urinæ profluvium Hydropem* solvere dicuntur. *Opercula Cochlear. benè depurata & pulveris. in larga dosi, vel cum Spir. Sal. soluta*, egregiè per *Urinæ profluvium Hydropem* solvunt. *Præmissis diureticis*, conveniunt *Diaphoretica*, in specie *Decocta Juniperina, Lignorum, Milii, &c.* sed magis in *Anasarca* quàm in *Ascite*. Foran & *Salivatio mercurialis* interdum cum fructu institui potest.

Exter-

Externorum usum docuit *Natura*, nunc Umbilicum aperiens, nunc vesicas in Cruribus, nunc foramina in Pollice pedis excitans, & sic colluviem evacuans. *Naturam* imitatur *Ars* in *Paracentesi*, pertundendo Abdomen acu argenteâ perforatâ. Locus convenientissimus est Umbilici dilatati prominentia, hinc à latere Umbilici aliquot digitorum transversorum latitudine, notando simul membranam Peritonæi in *Hydrope* valde crassescere. Emitteretur Aqua successivè ad 3vi. vii. vel x. pro virium ratione, nam ex subitanea extractione subinde Mors sequitur. Operatio est tutissima & efficacissima, idque magis in *Ascite* quàm *Anasarca*; modò non nimis tardè adhibeatur; si enim jam accesserit Scirrhus aut Vitium nobilioris Visceris, palliativum duntaxat est levamen. Fit & *Scroti tumidi* apertio ferro vel *cauterio*, admotâ dein spongiâ, ut evacuetur aqua. Sed colluvies per aperturam destillans *Gangrænam* inferre potest, adeoque sedulo defendendus est locus apertus, non communibus *defensivis*, sed additis in specie *balsamicis*, *resinosis*, *amaris*. Hinc *Emplastro de Minio* addatur *Empl. Diasulp. Rulandi*. Solent & leniter scarificari *Crurum* loca carnosâ circa furas, ita ut incisiones à se invicem distent, *defensiva* supra & infra applicando, & propter *Gangrænæ* metum fovendo loca vicina cum *Spirit. Vin. theriacal.* aut *Crocat.* & vulnuscule *Sp. Vin. camphorato*. Serum linteolo molli citra frictionem, vel appositâ spongiâ excipiendum. Subinde evacuatur *Aqua Vesicis spontaneis* in *Cruribus*, quibus applicanda *fol. Brassicæ*; quæ multum feri extrahunt. Hinc usurpantur *Vesicatoria*, in partibus carnosâ Femorum vel Crurum, in quibus *Gangræna* minùs metuenda, quàm in nervosis; vel *cauteria*, tam *actualia* quàm *potentialia*, quæ successivè, non confertim, ut *vesicatoria*, aquas educunt, adeoque cum minori *Gangrænæ* metu. Præcavetur autem *Gangrænæ* metus *foetis*

aromatico, balsamicâ vi Picis Burgundicæ. His accedunt punctura cum acubus, & profundior paulo Inguinum abscissio, quâ occasione aqua successivè destillat.

Quoad secundam Indicationem in usu sunt Alterantia, inprimis Mars & Absinthium. Optimum est Vinum martiale, mane & vesperi usurpatum per 4 aut 5 septimanas; item martialia quævis aperitiva, Pulveres & Extracta anticachectica, præsertim cum Tartaro parata aut sociata. Absinthii solius usu plures Hydropici curati fuerunt. Vincetoxici decoctum specificè per sudorem & urinam Hydropicis confert. Huc facit Destillatum Paracelsi ex Tart. rub. ℥i. Hirundinar. ℥ss. Colcoth. 3viii. Vin. ard. q. s. pro incorporatione: sed continuato usu opus est, cum post aliquot dies saltem operari soleat. Rhabarbarum nobile est specificum; inprimis in Elect. cum Roob Juniperi, quod diureticâ ac diaphoreticâ vi multa præstat. His accensetur Succus Allii virid. cum Jure Vervæcis, vel decoctum Allii in Lacte, vel ipsum Allium comestum, egregiè diureticum. In Hydrope post Icterus Chelid. maj. & Marrub. specifica sunt. Nobile est decoctum Hederæ terr. quæ & externè locis tumentibus cum fructu imponitur. Ex Tartaro, Tinct. acris, Terra fol. Tart. Tinct. Mart. tartarif. Tinct. vitriol. Mart. Spir. Tart. probè rectificatus, Sal Tartari, &c. polychresta sunt, & tanquam digestiva purgantibus præmittenda optimè conveniunt. Fit & specificum ex Lap. ceraun. cum aqua quadam appropri. in Alcohol. redact. p. iv. & Exuv. Serpent. p. i. invicem mistis. Sequuntur formulæ.

℞ Roob Junip. ʒi℥. Extr. Mart. c. succ. pom. ʒvi. Pulv. Rhab. el. ʒiii. cum s. q. Aq. Cinnam. f. Electuarium, de quo sæpè magnitudo Nucistæ capiat.

℞ Spir. Carmin. de tribus, Spir. Sal. armon. an. ʒ℥. M. Dos. ʒ℥. in vehic. corvæn. aliquoties in die.

℞ Sal. Fimi columb. ʒi. Pulv. Bufon. ʒii. M. pro 2 dos.

℞ Rad. Cichor. ʒiii. Rad. Gram. ʒii. Rad. Gentian. Helen.

len. Cort. Cappar. an. ʒi. Cort. Lign. Sassafr. ʒii. Comar. Absinth. vulg. & pont. Flor. Card. b. summit. Centaur. min. an. p. i. Flaved. Cort. Citr. ʒii. Ex incis. f. Nodulus, cui affundatur dimidia mens. Vin. malv. stent in loco tepido per diem & noctem. Hinc bibatur mane haustulus. Continuando mirè urinam pellit.

℞ Rad. Vincetox. ʒiʒ. Herb. Chelid. maj. Marrub. Absinth. an. m. i. Cort. Citr. Aurant. an. ʒvi. Sem. Frax. Fenic. an. ʒiii. Galang. Caryoph. ZZ. an. ʒi. Sal. Tart. ʒvi. Incis. & Contus. infunde in Vino. Idem facile potest fieri purgans addendo Rhab. Helleb. nig. Rad. Ireos nostr. &c.

Præter hæc Interna etiam Clysmata multis usibus inferviunt, inprimis ex Urina pueri, si flatus adsint, cum Sem. Anis. Dauc. Cumin. Carv. Fenic. Ferment. com. & Ol. Terebinth. item ex Urina cum Terebinth. Vel si urgeant Pectoris & Capitis symptomata, ℞ Cort. inter. Frang. Sambuc. an. m. i. Rad. Bryon. ʒi. Rad. Ireos nostr. ʒvi. Bac. Junip. ʒʒ. Sem. Cumin. Fenic. an. ʒii. coq. in s. q. Urin. puer. vel Serilactis. In Colat. ʒbi. dissolve Elect. Hier. p. cum Agar. ʒʒ. Vitel. Ov. N. ii. F. Clysm. pro 2. dos. Abdomini verò, ut & Scroto vel Labiis Vulvæ nimium tumefactis applicatur Stercus caprillum cum Urinâ propriâ subactum: laudatur & Stercus columbinum, item humanum quod tamen nares nimis ferit. Hisce succedit Spongia ebria Aq. Calc. viv. Singulare quid obtinent Cochleæ cum suis testis contusæ, cum siccæ fuerint renovandæ; item vegetabilia aromatica attenuantia vel salina resolventia, v.g. Cataplas. ex Bacc. Junip. & Laur. Melle exceptis; vel ex Fol. Rut. & Absinth. cum Melle: item Spir. Junip. cum Ol. Carv. Bufon. Scorpion. Laurin. &c. pro inunctione.

℞ Fol. Sambuc. fl. Chamom. an. m. ii. Sterc. caprill. ʒbi. Rad. Bryon. ʒii. Coq. in s. q. Urin. puer. ad consist. Cataplas. Abdomini applicandi.

℞ Flor. Chamom. m. ii. Farin. Fab. ʒvi. Cochlear. cum

test. contus. ℥iv. Sterc. capr. ℥ii. Pulv. sem. Cumin. ℥i. coq. in Aquæ & Aceti ana. & applicat Pedibus vel Scroto tumenti.

℞ Ung. de Arthan. ℥i. Ung. Agrip. Dialth. an. ℥ß. Ol. Scorp. simpl. ℥ii. Ol. Chamom. Aneth. an. ℥ß. M. f. Ung. crebrè tepidè Abdomini illinendum.

ARTI. V.

De Ictero, seu Cachexiâ ictericâ.

Cachexia cum colore flavo cutim & inprimis Oculorum album minutissimis arterioliis intertextum tingente, *Icterus flavus* dicitur; in quo non solum partes externæ, sed & Viscera, inprimis Hepar, & Intestina flavent. Quòd si flavedo ista ad viriditatem, cæruleitatem, aut obscurum livorem inclinet, vocatur *Icterus niger*. Adest in omnibus *Ictericis* à principio innarrabilis angustia & dolor compressivus Præcordiorum & Stomachi, Lassitudo omnium membrorum, Dolores gravativi lumborū, subinde spirandi Difficultas; Urina ferè semper passa, i. e. crassa, tincta rutilante colore, linteum immersum flavissimo colore, instar Croci tingens, quod aliæ Urinæ coloratissimæ non faciunt; interdum ex viridi, aut ex flavo & rubro nigricans; quod si subsederint, sedimentum est argillaceum. In confirmatis, non omnibus, sapor oris amaricans est, aut varius, cum Siti clamosa, & Cerevisiæ horrore; Alvus nunc fluida cum Diarrhœâ quasi biliosâ, nunc, quando ductus fellei obstructi sunt, pertinaciter clausa, excrementis prodeuntibus albicantibus. Febris nunc abest, nunc præcessit. In quibusdam percipitur dolor obtusus in Hypochondrio dextro.

Icterus nunc est *secundarius*, superveniens Febribus, Venenis, inprimis morsui Aranearum, Viperæ vel Canis

nis rabidi; manducationi Staphisagriæ; Affectibus convulsivis Intestinorum inprimis tenuium, ut Colicæ, Partui laborioso, Passioni hystericæ, Capitis Vulneribus gravioribus, per consensum: nunc *primarius*, cujus *Causæ Remotæ* sunt tristitia, ira, obstructions ductus fellei à lapillis vel pituita, unde calculosi sæpè fiunt *Ictერი* (licet frequentes etiam sint *Ictერი* absque ulla obstructione ductus fellei) Ulcera crurum occlusa, Menses instantes non prodeuntes, hepar induratum, inflammatum aut scirrhum; vulnus sclopeti ventriculum perforans, &c.----- His præmissis, *Ictერი* tot sunt species, quot colorum varietates, v. g. viridis, flavus, niger, &c. sed omnes unam agnoscunt causam, impuritatem *Massæ sanguineæ*, recrementa heterogenea ad superficiem deponentem. Falsò enim existimatur, Bilem in Hepate obstructam *flavum*, melancholiam autem in Liene obstructo *nigrum* inducere, nam datur & *flavus* citra Bilis impeditum motum, viz. ex Ferarum morfu, &c. quin & obstructus reperitur ductus felleus sine *Ictერი*; pariter & *niger* sine liene obstructo, & lien obstructus sine *nigro* deprehenduntur.

Quoad *Causam proximam Ictერი*, certum est, peccare austerum acidum in primis viis, quod digestionem vitiat, unde geniti sordes nidosi in corpus distributi, *Ictერი* illum inferunt, qui Febribus supervenit; item qui Spiritus Vini abusum sequitur. Videmus enim quod crapula, item lac, fructus horæi, pingua, &c. in stomacho corrupta, vomitus flavescentes & nidorem croceum inferunt. Sed datur & alius *Icterus* à *Bile naturali* ortus; eaque vel *vitata*, quod frequentius, ab acido illo primarum viarum, quod eam incrassat & coagulat, adeo ut nec debite secerni in Hepate, nec secreta excerni possit; vel solum in *debita distributione* impedita, indeque orta ejus cum sanguine commixtione, quando nempe ductus hepatici quavis ex causa obstruuntur,

untur, aut orificium ductus fellei constringitur à Spas-
mis Intestinorum tenuium, in *Partu laborioso*, *Passio-
ne hysterica*, &c. Hinc est quod excrementa hodie pal-
lida, cras flava reddantur, superveniente scilicet spa-
smo intestinali. Si *acidum* illud primarum viarum in
mixtione cum *Bile* præpolleat, fit *Icterus viridis*, *plum-
beus* vel *niger*; sin verò *Bilis* præpolleat, *flavus* est. Pec-
care autem ferè semper *acidum* in stomacho suadent
Cardialgiæ, Anxietates, Respirandi difficultas, aliaque
symptomata; item *Causæ remotæ*, viz. *Tristitia* quæ hu-
mores incrassat, & acidum fixum auget, *Ira*, quæ humo-
res acido volatili acriores reddit, &c. accedunt *juvan-
tia*, *vomitibus*, *martialia*, aliaque *acidum* corrigentia.

Prognosis. Si adsit Hepatis vitium confirmatum, ferè
lethalis est, cum Hydropis superventu. *Icterus* ex cal-
culo in folliculo felleo difficillimè curatur, saltem re-
cidivat. Facillimus est *flavus*, inprimis post Febrem cri-
ticus, & juxta hunc, qui ex impedito *Bilis* motu oritur:
niger autem post *Quartanas* contumacior est.

Cura. Fermentum acidum corrigendum per *absor-
bentia*. *Bilis* vitia emendanda per amara plus minus re-
sinosa & volatilia; quæ verò emendari nequit per urinas
& sudores evacuanda. Distributio *Bilis* promovenda
per incidentia & fibras Hepatis firmantia. *Venæsectio*
nil juvat. *Purgatio* nociva est in principio, nisi lenis sit,
aut adsit tantummodo lenis obstructio meatus fellei in
Intestinis, quæ vel unicâ *purgatione* tolli potest. In pro-
gressu verò Morbi, *appropriatis* inprimis præmissis, *pur-
gationes* conveniunt; sicuti in declinatione, *Diuretica*
& *Sudorifera*.

Præmittantur itaque *Vomitória*, hinc *Absorbentia mar-
tialia*, inprimis in *Ictero nigro* vel *plumbeo*, vel ex vitio
Menstruum v. g. *Hæmat. pulveris*. item *Limat. Mart. pul-
veris*. & *Ol. destill. sassaf.* irrorata; item *Vina martialia*,
vel *Infusum chalybis* cum *Carbonibus de Quercu* in *Vino*.

Huc

Unable to display this page

Rhabarb. pulvis *Extractis* praferendus, qui tam alterans quam purgans est. In *lètero nigro* confert *Infus. Helleb. nig.* in *Sero lactis*, aut *Pill. ex Extract. Helleb. nig.* His societur *Gummi ammon.* optimum mucii viscidii incisivum.-----*Externa* sunt *Centaur. min.* item *Rad. Chelid. maj.* atque *Hypericum* plantis pedum suppositum. Optimæ sunt frictiones corporis cum *sacculis* repletis *Farinâ Hordei & Fab.* *Aquæ calidæ* intinctis; vel *Balnea* ex *Saponar. Chamom. Parietar. Aneth. &c.* pro delenda penitus tinctura, licet jam sani sint *Ægri.* Gravidis aut imbecillioribus, quibus non æquè conducunt *interna*, applicetur plantis pedum *Cataplasma Joelis* ex *Fol. Marrubii vir. Radice. Chelid. maj. & Visco querc. an. m. ii.* cum *Aceto & Vino* subactis.

℞ *Rad. Tarax. ℥ii. Rad. Chelid. maj. ℥i. Herb. Cichor. m. ii. Fragar. m. β. Marrub. m. β. Tart. alb. 3vi. Fol. Sen. 3vi. Coq. inf. q. Aq. & Vin. in vase clauso. Sumat omni mane duos haustus, addendo singulis haustibus 3β. Spiritus Tart. rectif. cavendo tamen, ne sint secessus plures, quàm bis vel ter quotidie.*

℞ *Comar. Absinth. Fl. Ros. Prun. sylv. an. part. viii. Croc. p. β. coque in Vino diuretico & exprime pro usu.*

℞ *Extract. Chelid. maj. gummos. ℥i. Lap. Bezoar. occid. Antim. diaph. martial. an. gr. xv. m. f. Bolus diluendus in haustu Vini.*

℞ *Aq. Tarax. ℥i. Extr. Chelid. maj. 3β. Sal. vol. CC. gr. viii. Syr. Card. b. ℥ii. Misce pro dosi.*

A R T. VI.

De Malo hypochondriaco & Scorbuto.

MA L U M hypochondriacum ab Hypochondriis, ubi fortius urgent symptomata, nomen fortitur. Symptomata autem ita se habent : adest appetentia intensa,

ſa, ſubinde canina, ſed cum quadam aperiſſa, ita ut poſt aliquot horas à paſtu percipiantur dolores graviffimi convulſivi in Stomacho: appetunt acida, quæ inſigniter lædunt; ejiciunt ruſtus ab omni paſtu, nunc acidus qui meliores, nunc inſipidos qui deteriores, idque ſubinde cum Stomachi inflatione, flatulentis tumoribus & borborygmis in Abdomine, inprimis in regione hypochondriacâ ſiniſtrâ, remittente Tumore admotam manum retrudente. Jejuni acidus ejiciunt ruſtus. Accedit pertinax Alvi adſtriſtio, & quæ ejiciunt, ſunt pauca, interrupta, globulorum formâ indurata, nigricantia, adeo ut copioſe à laxantibus, parum & cum noxa à purgantibus evacuentur. Quæ evomunt ſunt aquea plus minus pituitoſa, aciditate ſua dentibus ſtuporem, & vaſis orichalceis æruginem inducentia; utut ſubinde tantillum Bilis amarorem importent. Sæpius adſunt Cardialgiæ, idque in Spinâ dorſi, ubi ſitum eſt ſiniſtrum Stomachi orificium; phlogofiſ vaga in ſpecie in facie poſt paſtum, eo citius ſi hauſtum Vini aſſumant; dolores lancinantes Abdominis cum contorſionis ſenſu, à Spasmiſ Intestiſtorum oriundo, Iliaci & Colici convulſivi Dolores, à Pituitâ vitrea in celluliſ Coli, in ſiniſtro latere, rariùs in dextro, unde Vomitus; difficiliſ Reſpiratio ab omni cœnâ; item matutino tempore, ratione crudæ remanentiæ ex cœnâ veſpertina, cum expuitione copioſâ mucoſorum & tenacium humorum. Confirmatiſ accedunt Aſthmata ſicca, tumores Viſcerum duri, pulſationeſ circa Hypochondria & Lumbos ſuperiores ubi diſperſi ſunt rami Arteriæ cæliacæ. Jejuniſ ſupervenit Vertigo, comeſtâ panis bucellâ remittens; tandem ingenii Torpor, Memoriæque lapſus. Poſt paſtum ſunt quaſi ebrii, anxii, timidi, melancholici, & in graviſſo paroxyſmo patiuntur ſymptomata hyſterica, ubi Urina eſt pallida aquea, licet extra paroxyſmum ſanorum ſimiliſ.

Cauſa

Causa proxima est *Stomachi Cruditatis acida*. Ex Chylo enim acido depravatur Sanguinis crasis, hinc deficit ejus spiritusascens, acescit lymphæ, hebetatur Bilis, irritaturque genus nervosum. Vitium hæret in fermento digestivo, minus volatili, sed nimis acido, unde quæ optimè appetuntur & dissolvuntur alimenta, degenerant in pastam acidam plus minus viscidam, à cujus concursu cum Bile oriuntur phlogoses, flatus, borborygmi, lancinationes, &c. Coagulantur fæces ab acido austero, unde alvi segnities. Coagulatur & sanguis ab acido, unde grumofus existens circa aurículas Cordis subsistit, & Palpitationem ejus infert; crassus etiam minus spiritusascit, unde anxietas, tristitia, &c. Acidum hypochondria & membranas capitis circa tempora irritans, ibidem dolores infert tensivos. *Causæ remotæ* sunt 1. *Assumpta acida*, & difficulter digestibilia, v. g. sale condita & fumo indurata, de spiritu acido salis & fulig. non parum gaudentia, potus acescens, aut non ritè defæcatus. 2. Deficiens motus digestionem non promovens cruditates colligit. 3. *Curræ*, & studia inprimis nocturna, spiritus absument, quorum defectu acidi succi insigniter accrescunt.

In gradu sublimiori acidum in Hypochondriis peccans successivè exaltatur & volatilifatur, unde nascitur *Scorbutus*, malum illud contagiosum, Glandulas & Lympham præcipuè afficiens, & graviora quàm Malum hypochondriacum in intimis pathemata inferens.

Symptomata Scorbuti hæc sunt. Laxitas & varia nunc excrefcentia & intumescencia, nunc exulceratio gingivarum: fricatæ Gingivæ nunc sanguinem stillant intense falsum, nunc serum: Saliva est admodum falsa, præsertim matutino tempore. Accedunt tumores artuum, nunc protuberantes nunc evanescentes; pruritus corporis, & si se scalpant Ægri loci intumescencia & rubor breviori tempore evanescens; subinde in loco

loco quem scalpunt, Ulcera ferum acerrimum plorantia, & ad Gangranam facile degenerantia. Si constantes sint Tumores, occupant glandulas artuum. Obnoxii sunt catarrhis circa caput, exulcerationi & excoriationi faucium & regionum glandulis magis obstarum; doloribus incipientibus in dorso, & pergendo ad umbilicum partes abdominis convellentibus, ad modum Nephritidis nothæ; abdominis tumori & duritie, propter spasmus membranarum; doloribus artuum, nunc levioribus, cum sensu vermiculationis in extremitate artuum, nunc gravioribus lacerativis & lancinantibus; nunc vagis, nunc fixis & gravissimis dentes & extremitates artuum occupantibus, inprimis tempore nocturno, adeo ut Luem veneream perquam simillimè referant. Accedunt frequentissimi partium internarum spasmi; urina flava, cum copiosis arenulis rubris facile friabilibus, & supernatante pingui pellicula, quæ ad latus aspecta variatur instar caudæ Pavonis: Arenulæ illæ & pellicula, nil aliud sunt quàm salia coagulata, certissima tamen Scorbuti signa. Tandem obnoxii sunt Hæmorrhagiis variis, Sputo cruento, Hæmorrhagiæ Intestinorum & frequenter Atrophia & Tabi.

Causa Scorbuti proxima est acidum corruptum, exacerbatum ab aère, effluviis salinis acidis prædito, qualis est marinus, & noster aquilonaris loca paludosa perflans. Quoad *Signa*, Pathemata capitis & Stomachi sola *Malum hypochondriacum* monstrant. *Latens autem Scorbutus* dignoscitur ex memoratis urinæ signis, item si in aliis morbis dolores adsint ultra naturam morbi, aut dolor lancinans in lumbis absque Nephritide; si doleant gingivæ, dentes; si maculæ majores, inprimis in Cruribus appareant; item si adsit pruritus, unde pruriginosæ purpura certissimum est signum Scorbuti latentis.

Prognosis. *Malum Hypochondriacum* incipiens facile, sc. solo corporis motu ritè instituto, curatur; confu-

matum verò difficillimè, postulat enim continuatum medicamentorum usum, quorum tadium percipiunt Ægri. Hæmorrhoides, Urinæ fluxus, aut Hæmorrhagia periodica insigniter levant. Pulsus Hypochondriacorum intermittens; aut Scorbuticorum parvus & debilis, si non alia adsint symptomata, non est metuentus. Maculæ bonum sunt signum; sed quo magis rubræ & grandes, eo meliores; carulæ aut lividæ, deteriores. Inveteratus Scorbutus ordinariò terminatur in Atrophiam & Tabem. In Scorbuto continua est Symptomatum mutatio, nunc dolores vagi transeunt in Parhesin Asthma convulsivum, subinde Epilepsiam, nunc Dolores artuum atrocissimi in Lethargum mutantur. Quo fixior est Scorbutus eò difficilior curatur. Præ cæteris Gingivarum habenda est ratio, quæ subinde in Gangrænam & pessimas exulcerationes abeunt.

Cura. Acidum corrigendum; correctum per sudorem & urinam evacuandum; Stomachi digestio promovenda; & sanguinis crasis emendanda. Pro his scopis obtinendis obs. I. *Venæsectionem* per se non convenire, utut indirectè quandoque juvet, v.g. Ven. S. brachii in Dolore crurum vel Cephalalgia scorbuticâ incipiente. *Fonticuli* nil conferunt, nisi per acidens, si crebriores affligant Catarrhi. II. *Diuretica* salina vol. non terrea nec acida, in Malo hypochondriaco, & *Sudorifera* in Scorbuto partes externas gravius affligentia, convenire. III. Necessarium esse Vomitus, nam sine ejus præmissione reliqua remedia parum operantur. IV. Purgantia semper nocere; facilè enim pathemata excitant dolorosa, & Dysenteriam. V. Symptomata melancholica, Capitis perturbationem ac Dolorem Artuum & Abdominis, insigniter exasperari, nisi alvus fervetur fluida per *passulata*, & *laxantia* infusa in *succo Pom. borsdorf.* qui optimus *Passulæ*, licet dulces, temperatæ sunt; præcipuè Viris, non Mulieribus conducunt.

ducunt. *Vinum infus. flor. Acac.* alvum servat apertam. Accedunt *Clysmata ex urina Puer.* in Flatibus hypochondriacis optima. In contumaciori malo, crassum mucum in Intestinis optimè abstergunt *Clysmata ex Lixiviis* addito *Melle depur.* In Doloze Abdom. conveniunt *Clysmata ex Lacte*, cum *tantillo sacch.* vel incoctis *Plant. carminativis*, per integram noctem retenta. In Doloribus nephriticis *Clysmata ex Lacte & Terebinth.* conferunt. VI. *Malum hypochondriacum* sine antiscorbuticis vix curari posse: sed horum habendus est delectus. In subjectis enim biliosis, ubi acidum est volatilius & acrius, *acria & volatilia*, nisi temperantibus & acidis mista, propter phlogoses & effervescentias nociva sunt. VII. Præstare utique ut *fixa sc. martialia* acidum primarum viarum destruente *volatilibus* præmittantur. VIII. Præmissis universalibus & acidum corrigentibus, Lac omni mane & vesperi haustum, cras in sanguinis scorbuticam egregiè corrigere, in primis ubi nimium sudant & ad Tabem inclinant. IX. Abstinentum esse à *mercurialibus*, quia Faucium symptomata, Dolores nocturnos, Phlogoses, Æstuationes & Angustias corporis in Scorbuticis, excitant.

Quoad Remedia in *Malo hypochondriaco* præmittantur digestiva plus minus diuretica, viz. *Tartarus vitriol. Sal. digest. Hypochond. Liq. ter. fol. Tart. Tinct. Mart. Sal Martis comp. Tinct. Antim. ex Scoriis Regul. Pulv. Mart. &c.* bis quotidie bona dosi assumendus. His præmissis usurpantur Vomitoria reiterata: post hæc noduli ex blandis laxantibus & alterantibus parati, v. g. *Rad. Helen. Raph. rust. & Polyp. an. 3vi. Herb. Absinth. Agrim. Centaur. min. an. m. i. Fl. Anth. Genist. an. p. iii. Cort. Tamar. Frax. an. 3ß. Rad. Helleb. nig. 3ii. Zedoar. ZZ. Cinnam. an. 3iß. incisa & contusa nodulog, inclusa infundantur in vino de quo omni mane & vesperi capiatur ut relaxetur, alvus. Aloe ra-*

tione *Resinæ* nocet, nam uno die laxat, altero obstruit. Confert quidem *Extract. gummos.* cum *aqua* ad gr. iii. in *Pill.* omnibus 3. vel 4. septimanis. Usurpantur *martialia* nunc *cruda*, nun in stomacho debiliori *præparata*. Quibus nimis sensibilis est Stomachus, sufficit *Extr. Mart.* cum *succo Pomorum Borsdorf.* vel cum *Decoct. Tamarind.* vel *Tinct. Vitriol. mart. Zwelf.* Hæc aliquamdiu continentur, & post eorum usum blandus instituat motus, alvusque servetur aperta. Post *martialia* fiat accessus ad *volatilia diuretica & sudorifera*. Inter hæc optimus est *Spiritus forti igne per retort. destill.* ex mixtur. *Calc. viv.* cum *Sale armon.* addito *Sp. Vin. aromatico*; *Dos. gt. xxx.* Hypochondriacos mirè levat. *Spir. carmin. de tribus. dos. gt. xl.* Ut hæc *volatilia* fiant diuretica, optimè consultum est *Spir. Salis armon.* cum *Liq. Terræ fol. Tart.* miscere. Juxta hæc *volatilia* non omittantur *fixa*, inter quæ nobilissimum est *Arcan. dupl. Myns.* inprimis in phlogosis scorbuticis. Deinsimul conferunt *salia fixa* ex plantis *spleneticis & hepaticis* elicita. Atque his ac similibus accedente motu ferè curari solet *Malum hypochondriacum*.

In *Scorbuto* etiam præter dicta, habeantur *specificæ*, post *martialia* usurpanda. Hæc sunt in duplici differentia, nempe vel 1. respiciunt dyscrasiam sanguinis & inde derivatos succos, suntque *volatilia* plus minus acria; viz. *Cochlear. Nasturt. Chelid. majus & min. Trifol. aquat. Piperit. Flammula Jov. Rad. Raph. Gentian. Sem. Sinap. Erucæ, &c.* Inter quæ excellunt *Cochlear. Flam. Jov. & Trifol. aquat.* sed in biliosis subjectis temperanda sunt per *Acetosellam & Citrata*. Vel 2. respiciunt noxam illatam systemati nervoso & partibus continentibus; suntque *oleosa sulphurea*, quasi *balsamica*; in specie *Pinus*, & ejus *Strobili*, item *Lign. Sassafr. & Rad. Chin.* Priora usurpantur vel *cruda* vel *temperata*. *Cruda* vel infunduntur in *Vino*, vel in subjectis biliosis in *sero Lactis*:

Lactis: aut confunduntur & conquassantur cum *sero* eodem & exprimitur succus blando tepore depurandus, cujus *zæ aliquot* in *sero Lactis* vel *Vino* propinentur cum ana *succ. Acetosellæ*, quæ quacunque ratione continuata est egregia. Hi succi delicatulis aut ad effervescentiam pronis minus conveniunt, saltem temperentur cum *Succ. Citr.* qui in *Scorbuto* egregium est medicamentum. Ex his succis cum *limaturâ Mart.* parari possunt *Essentiæ*, aut *Extracta*, unde *Tincturæ Mart. scorbut.* eliciendæ. Delicatulis loco succorum exhibentur *Aq. dest. Spir. Essent.* &c. sic ex *Flam. Jov. contusâ*, affuso *Vino*, elicitor *Phlegma spirituosum antiscorbut.* *Spiritus antiscorbutici*, per fermentationem parati, patiuntur jacturam aliquam salis volatilis, licet non omnem. Proinde ut integra habeatur *crasis antiscorbutica*, paretur *spiritus per fermentat. ex antiscorbuticis quibusdam.* Hunc *co-hoba* cum *speciebus rec. & rectificat*: dein affundatur *Extract. antiscorb.* & extrahatur *Tinctura* nobilis, *dof. gt. xxx. ad ʒi. in vehiculo conven.* His addantur oleosa volatilia, in specie *Ol. Cochlear.* in forma *Elæosacchari*; item volatilia artificialia, inprimis *Spir. Lumbr. terr. Spir. destillatus è mixturâ Calcis viv. & Salis armon.* affuso *Spir. Cochlear.* vel *antiscorbutico* quodam comp. item *Essent. Myrrh. & Elix. Propr.* cum dicto *Spir. Salis armon. comp. paratæ.*

Antiscorbutica sulphurea balsamica sunt, inprimis *Strobili Abietis alb.* collecti *menfe martio*, tum enim tactu sunt pingues & resinosi. Infunduntur nempe vel *recent.* vel *exiccati ad ʒii. in Mens. iß. Cerevisiæ*, quæ bulliant ad tertiæ part. consumptionem, addendo in fine *Pas-sulas min.* Propinetur *Colatura* calidè semel vel bis de die expectando sudorem. Addi possunt *Bac. Junip. rec.* item *Summit. Abiet. concis.* Inspissatur etiam *Decoctum Strobil.* ad *Extracti* consist. unde cum *Spir. antiscorb.* extrahatur *Essentia*, quæ *dof. gtt. ʒo.* optima

est. Item ex *Strohil.* contusis & affusa *Aqua* cum pau-
co *Faecum Cerevis.* fermentatis, destillando prodit *Spir.*
suavissimus, qui pro usu affervetur. Sed de *Remediis* ex
Pino observa 1. Quod eadem non conveniant omni-
bus, quia non nihil lædunt appetitum. 2. Quod Junio-
ribus & ferventibus propter oleum vol. non sunt pro-
pinanda. His substitui possunt *Decocta lign.* cum *specif.*
antiscorb. in primis quando ad sunt pathemata catar-
rhalia. Præ omnibus aliis scorbuticis convenit *Diæta*
lactis, in primis *caprill.* cum tantillo *Sacchari.* Cui
incoqui possunt *Rasura Radic. Chin.* & *Herba Fumar.* &
instillari aliquot. guttæ *Spir. Cochlear.* In Febricitantibus,
aut *borborygmis* & *phlogosi vagæ* obnoxiiis, usurpatur
Serum lactis.

Inter *Scorbuti Symptomata urgentia* occurrit 1. *Gingi-
varum laxitas, intumescencia, cruentatio, putredo, & sub-
inde caries Dentium.* Origo est ex saliva sale scorbutico
inquinatâ, quæ texturam fibrarum gingivarum laxat &
rodit. Remedia sunt *collutiones Oris Decocto Salv. Roris
mar. Flor. Aquileg. Balaust.* additis *specificis adstringen-
tibus*; item *Lacca, Myrrh. Alum. & spir. Sal.* quæ
utramque faciunt paginam; hinc conducit *Decoct.*
Salv. Nasturt. Florum Malv. hort. & Rad. Polyp. in Aq.
addito *Melle Ros. Alum. ust. & Lap. prun.* Item *De-
coct. summit. Pin. & Nasturtii, in Vino, vel, si Vinum
acrius sit, in Sero lactis vel ipso Lactei* Præ cæteris
optimum est *Sal. mirabile Glaub. in f. q. Spiritus solut.* Post
Collutionem, sunt *Tincturæ* dentibus affricandæ, in-
primis *Tinctura* seq. *R. Lap. medicamentos. Crol. zi.*
solve in *Aq. Sedimin. & Cochl.* post blandam ebullitio-
nem filtretur solutio; infundantur *Lacc. Flor. zii. Myrrh.*
Alum. ust. an. zi. & extrahatur Tinctura lintheis im-
butis affricanda. Item ex *Cremoris Tart. ziii. Gum.*
lac. zi. & Vitriol. Cypr. gr. vi. cum f. q. Aq. Ros.
& *Salv.* fieri potest *Tinctura.* Post *Tincturas* sunt *Pul-
veres*

Unable to display this page

spasmodicæ tumorem inferunt ; quod denique partes musculosas arctius affligat, & nocturno tempore ingra-vescat. Solvitur nunc per sudores & urinam, nunc per excretiones cutaneas, subinde purpuram cum maximo cutis pruritu. Affligit in specie, dum recrudescit Paroxysmus, cum gravissimis anxietatibus præcordiorum. Oritur à sale scorbutico vellicante fibras nerveas motrices carneas, magis tamen partes tendinosas in Articulis. In Cura. 1. Impetus salis scorbutici refrænetur, vitando volatilia in principio Paroxysmi, Eminent hic *Bezoardicum solare*, & interdum *salia alcalia fixa*. Postmodum accessus fiat ad *volatilia*, *scorbuticis* mista, inprimis *lumbricalia*, sc. vel *Infusum Lumbr. conquass.* in *Vino*, aut, si adsit *Febris* vel *Phlogosis*, in *lacte*; vel *Spir. Lumbr. per putref.* ex quo & *Spir. CC. sale proprio saturatus*, affusis *Plant. nerv. & arthriticis exsic.* egregia fit *Essentia*; vel *Liquor pistorius Lumbr.* in vase *Massæ panis* incluso paratus, qui datur ad ʒß. Quibus inprimis *volatilia tartarea* addenda. Declinante Paroxysmo conveniunt Remedia ex *Pino*, item ex *Bacc. Junip.* quarum vis balsamica multum confert, *Roob. Junip. antiscorbuticis* junctum, *Decocta Helen. Absinth.* &c. expectando sudorem. Quoad externa, malè applicantur *Linimenta oleosa & pingua*, quia transpirationem inhihent, ut & *fomenta* aut *cataplasmata* ex *simpl. in Lacte coctis*, quia frigescunt & cum humida sint poros stringunt. Præstant itaque *Fotus sicci*, vel *Suffitus ex Decoct. Lumbr. & Formic.* calidè excepti, ita ut membrum fudet, & sudor linteis calidis abstergetur. Tepidè etiam illinatur *Spir.* aut *Liq. Lumbr.* item *Spir. Formic.* cum *Calce viva* dest. cum *S. V.* vel *spir. Sal. ammon.* cum *Spirit. Bac. Junip.* mistus. Si ardor, rubor, & quasi *Erysipelas* in parte excitetur, solvatur *Camphora* in *dictis Spirit.* Hisce adde *Cataplasma* ex *Sterc. vacc. rec.* cum *Lumbr. contus.* item *Tinct. balsamicam Dekeri* in *Comm. ad Prax. Barbeti.*

4. *Contracturæ artuum paralyticæ*, deficiente motu, & superstite sensu, nunc doloroso, nunc formicante, nunc lancinante, nunc ex lancinante & ostocopo composito. In formicationis sensu vigil sit Medicus, ut possit præcavere *Paralysin*. In Cura, præmissis *Vomitivis*, modo sanum sit abdomen, alias dolores ejus excitabunt; item *Martialibus*, si levius sit malum, sufficit *Lac* vel *Serum lactis antiscorbuticis* medicatum. In graviore malo, juxta vel una cum *Lacte* remedia ex *Pino*, *Junipero* & *Rore mar.* per sudores evacuantia conferunt. Inprimis ad *Paralysin scorbuticam* valent *Spir. Tartar.* & omnia *tartarea volatilia*, tam internè, quàm externè fricando prius membra. Externè etiam convenit *Galbanetum Paracelsi*, tepidè illinendum à radice membri ad posteriora versus, & inprimis *Balneum siccum vinearum*, aut sponte aut injecta *Calce vivâ* incalescentium, insedendo usque ad regionem iliacam. Idem hic de Externis dicendum, quod in *Arthritide vaga*.

5. *Convulsio scorbutica*, dum corrugantur fibræ musculorum tendinosæ à sale scorbutico. Curatur ferè ut *Arthritis vaga* & *Paralysis*, inprimis per *Lac* in quo subactus sit *Sapo venetus*, item *Tinct. Castor.* cum *Spir. Sal. ammon. concinn.* Laudant nonnulli contra *Paralysin scorbuticam* *Oleum dest. ex Ol. Lin.* cum *Calce vivâ*; quod penetrantissimum est, nulli forsan *Oleo* cedens.

VI. *Maculæ* in cute propellendæ usu *Cochleariæ*, & *Tinct. Coral. antiscorb.* Qui nitori student, aut exulcerationem metuunt, hanc removeant, affricando 3 vel 4 de die *Sem. Sinap.* tritum cum *Aceto destill.* aut, si acrius fuerit, mistum cum *Oleo Amygdal. rec.* & *succo Citri*.

S E C T. XVII.

De Sanguinis ex partibus Refluxu vitiato.

A R T I C. I.

De Inflammatione in genere.

Sanguinis ex corde in totum corpus distributus redit per venas circulari motu. Vitiatur hic motus circularis quando stagnat aut effunditur sanguis. Si sanguis stagnet fit Inflammatio, in qua propter impeditum sanguinis refluxum pars *tumet, rubet, dolet*, & à sanguine effervescente intensè *calet*. *Dolor inflammatorius* triplex observatur, 1. *Tensivus*, à fibris partis inflamatæ convulsis adeoque tensis. 2. *Pulsativus* à fibrarum, membranas arteriarum constituentium, renitentiâ convulsivâ. 3. *Punctorius*, superveniens ab acris acido-salsis particulis pungentibus, inprimis quando sanguis stagnans sensim corrumpitur, & in suppurationem abit. Præter hæc superveniunt & alia symptomata ratione partis affectæ, v. g. in *Anginâ Deglutitiô læsa*; in *Pleuritide Respiratio difficilis*; in *Visceribus inflammatis gravativus dolor*. Fiunt hæc quando sanguis ex parte tantum refluit. Si enim nil omnino refluat, adeoque nec reciprocus spiritûs influi motus, sustentatur insitus, pars moritur & *Gangrænâ* corripitur.

Causa efficiens interna est vel 1. in sanguine fluente, quando nimis crassius est propter seri defectum, aut chyli crudioris sive pituitæ viscidæ congestionem; aut ab acido coagulationem; vel 2. In parte recipiente, si nempe ejus pori & meatus angustentur, vel occasi-
sione

sione alicujus heterogenei molestiæ sensum creantis. Hinc quicunque dolores, puncturæ, &c. *inflammationes* inferunt. *Prior Causa* rarior est, aliàs danda foret ratio, quare non universalis sit *Inflammatiō*. *Causæ externæ remotæ*, sunt subitaneum frigus post nimiam incalescentiam, & inde sanguinis ad facilem sui coagulationem dispositio; contusiones, ligaturæ fortes, luxationes & fracturæ.

Sanguis extravasatus aut stagnans *volat. balsamicis Spiritibus* mox depauperatur, unde ad sui corruptionem & acorem vitiosum tendit. Hoc acidum primitus quidem sanguinem coagulat, sed postmodum, sale volatili sanguinis magis emergente, fermentationem ciet & effervescentiam cum intenso calore & turgescentiâ, donec salia ista ex mutua pugna in tertium salsum exacido & urinoso conflatum, abeant; quod album est, ex Sulph. sanguinis sub effervescentiæ motu & alcali soluto & per acidum præcipitato venit, diciturque *Pus laudabile*. Quo concitator est motus hujusacidi volatilis, eo major *ardor, rosio, punctio*, &c. Est illud *acidum* causa *febris acutæ* internas, & *lentæ* externas *Inflammationes* comitantis. Quod autem *acidum* hoc causa sit omnium *Inflammationis* symptomatum, patet 1. Ex sanguine pleuritico extracto, semigrumoso. 2. Quia grumos dissolventia & acidum corrigentia decantata sunt hic remedia. 3. Quia externæ *Inflammationes*, in specie *Erysipelacæ*, per acidum absorbentia tollantur.

Consideranda venit causa recidivæ crebrioris *Inflammationis*. Quædam partes promptius *Inflammationem* suscipiunt, *nerveæ* v.g. idque propter nimiam sensibilitatem & irritabilitatem. *Inflammatiō* etiam semel in parte ulla facta, facilimè recurrit, idque 1. Quia debilitatur spiritus insitus, ob denegatum liberius cum influo commercium, inprimis si *Inflammatiō* suppurata fuit. 2. Quia partis fibræ laxatæ & pori transformati
restit-

resistant, unde facile sanguis in legitimo motu impeditur. 3. Quia relicta fuit spina seu aciditas fermentalis occulta, inprimis si *Inflammati*o suppurata non rite mundificata fuit. Residuum enim acidum partim sensibiles partes irritat, si vel animi passionibus vel diætæ erroribus excitetur, partim sanguinem alluentem suo contagio disponit ad faciliorem coagulationem.

Dignoscitur *Inflammati*o, sanguinis in *quanto* peccantis vitio, si adsit plethora aut intermissio consuetæ evacuationis sanguinis: huic enim sæpissimè superveniunt *Inflammationes*. Si sanguis *qualitate* peccat, dicitur *Inflammati*o *illegitima*; sin verò benè constitutus *Inflammationem* inferat, *legitima* audit.

Prognosis. *Inflammati*o, vel subitò in venas absorbetur, vel *discutitur* operante & prædominante alcali sanguinem dissolvente, vel *suppuratur* ex æquali vigore acidi & alcali; vel in *Scirrhum* contumacem *coagulatur* prædominante acido; vel denique ex omnimodo spirituum & sanguinis in parte motu impedito, in *Gangrænam*, omnium pessimam, abit.

Cura. Causæ stagnationis removendæ sunt, sanguinis tenuitatem conciliando per *sudorifera alcalina* tam *fixa*, acidum coagulans absorbentia, quàm *volatilia* sanguinem coagulatum positivè attenuantia: & fermentum vitiosum in parte affecta corrigendo, *internè* per *fixa absorbentia*, & *volatilia* sudorem procurantia; atque *externè* per *saturnina* & *alcalia* acidum absorbentia, *aromatica alcalina* sanguinem dissolventia, & tandem *temperantia* mutuam salium effervescentiam, pro suppuratione nempe promovendâ, quo facto *Abscessus* aperiendus, exactissimè mundificandus & tandem consolidandus. Pro his scopis *Venæsectio ventilatoria* habita ratione climatis omnibus concedenda est, secundum *revulsivis*, *aversionis*, & *diversionis* leges; licet subinde repetiti sudores per *appropriata*, quibuscvis sanguinis de-

tractio-

tractionibus præferendi sint. *Repellentia* sunt ridicula & nociva. *Purgantia* nil conferunt, utut blanda *laxantia* ratione *Febris* proficua esse soleant. Inter *Diaphoretica* conveniunt omnia *Volatilia salina urinosa*, ut *Spir. Tart. Sal armon. urin. & C. Cerv. item Animalium Partes duræ*, salibus hujusmodi turgidæ, v. g. *Mandib. Luc. Pisc. Lap. Cancr. Dens Apri, Ebur, Unicorn. item Sperma Ceti, Antimon. diaph. Bezoard. miner.* ac ratione *Febris* junctæ omnia *nitrata*, in specie *Nitr. antimon. & Spir. Nitr. dulc.* Quibus pro circumstantiarum ratione addenda *Opiata*, quæ figendo Spirituum impetum & hinc fibrarum nervearum solvendo stricturam, multum promovent sudorem. Si *Inflammatiō* sit *Erysipelacea*, appropriatissimum est *Roob. Sambuc.* Externa sunt vel *discutientia* vel *suppurantia*: quæ vide in *Chirurgia*. Ex dictis variæ fiunt formulæ. V. g.

℞ *Aq. Scabios. & fl. Sambuc. an. ʒiβ. Spir. the-riac. camph. ʒiii. Dent. Apr. præp. ʒi. Sal. Vol. C. C. ʒi. Syr. Scabios. ʒvi. M. detur in 2 vel 3 dos. in principio, addi possunt Laud. Op. gr. ii vel iii.*

℞ *Aq. fl. Sambuc. Chæref. & Pap. rhæad. an. ʒi. Acet. Sambuc. ʒβ. Lap. Cancr. præp. ʒi. Mand. Luc. pisc. ʒi. Syr. Pap. rhæad. ʒi. M. pro 2 vel. 3 dos. in incremento. Si Febris urgeat, addatur Spir. Nitr. dulcis.*

A R T I C. II.

De Angina & Tonsillarum Inflammationibus.

PArtes in Faucium isthmo inflammatæ *Anginam* constituunt. Afficiuntur tam *Pharynx*, quam *Larynx*, earumque muscoli nunc interni nunc externi, & hinc glandulæ; modò una pars magis, altera minus. Affecti *Pharyngis* muscoli interni, *Synanche*, externi autem *Paraynanche*, dicuntur; sicut interni *Laryngis* inflam-

mat

mati, *Cynanche*, & externi *Paracynanche* audiunt. Præter generalia Inflammationum symptomata, adfunt difficilis colli motus absque dolore, difficilis item Respiratio, inprimis in *Cynanche*, ubi suffocatio quasi imminet; Deglutitio impedita, ita ut liquor, si ad gulam penetret, propter angustiam & Laryngis irritationem, per nares sursum regurgitet; dolor in faucibus ardens; lingua rubet, tumet, in motu non nihil impeditur; & copioso muco viscido continuè obducitur. Pulsus tensus & rarus; Febris *acuta* si *exacta* sit *angina*, i. e. ex solo sanguine, *lenta* verò, si *notha* sit, i. e. tumor tantum œdematosus occasione lymphæ vitiosæ stagnantis, rodentis, excoriantis, & sanguinis circulum plus minus impedientis. Interdum observata fuit *Angina epidemica, contagiosa*, cum *Febre continua maligna conjuncta*.

Tonsillarum Inflammatio fit, cum fauces quidem rubent sed minùs inflammatae sunt; *tonsillæ* verò tumidae insigniter prominent cum maximo & conspicuo hiatu foraminis (quod in fauces apertum naturaliter habent) in summitate sui, adeo ut imperitis chirurgis pro Ulcere habeatur; ex quo materia viscida glutinosa excernitur, & linguam faucesque tenacis instar pelliculae incrustat; adest insimul Febris continua magis lenta. *Causa* est lymphæ vitiata spissior & acido-acrior.

Causæ Anginae, præter *Inflammationem* generales, sunt vel *internæ* vel *externæ*. *Internæ* sunt sanguinis evacuatio suppressa, prægressa partium harum debilitatione, v. g. *Dysenteria* pravè curata, mensium Suppressio, &c. Item lymphæ vel glutinosa glandulas infarciens, vel nimis acris easdem rodendo & excoriando irritans, adeo ut sanguinis circulus per & circa glandulas impediatur. *Externæ Causæ* sunt res ineptæ deglutitæ, vel nimia mole fauces angustantes, vel acrimoniâ fibras ad contracturam irritantes, v. g. spinæ piscis, frustulum vitri, in faucibus hærens; potus *Aquæ fortis* &

& Liqueurum corrosivorum miasmata inspirata, subitaneum frigus, & potus nimis frigidus, immediatè has partes lædentiæ, & sanguinem in his circumstantem alterantia; quo pertinet in casu epidemico miasma inspiratum acrimoniâ occultâ fauces in transitu lædens & sanguinem certo modo alterans. Huc facit usus *Mercurii* & ipsum *Luis venereæ* virus, lympham glandularum speciatim inficiens. Malè inter *Causas Anginæ* refertur *Luxatio veterarum Colli*, occasione *Aph. 35. sect. 4. Hippocrat.* exinde enim non *Angina*, sed *Convulsio emprostotono* similis & lethalis sequitur.

Prognosis. Qui hic moriuntur, suffocati intereunt. Suppurata tonsillarum Inflammatio fit Ulcus diuturnum difficiliter sanabile. Rarum est, quod *Cynanche* fluxu mensium critico curetur. Si tumor & rubor externus subito evanuerit, citra criticam discussionem, Inflammatio ad interiora recurrens, aut suffocationem, aut periculosiores alio in loco Inflammationes, v. g. in cerebro, pulmonibus, corde, &c. infert. Suppuratâ *Cynanche* contingit nonnunquam dum tunica Arteriam asperam cingens ex materiæ turgescencia & pravitate rumpitur, ut metastasis materiæ fiat in pulmones, unde aut ex *Peripneumonia* intra 7. dies intereunt, aut pulmone suppurato fit *Empyema*. Atque hic est sensus *Aph. 10. sect. 5. Hipp.* Febris *Anginæ* juncta sæpius est continens, interdum typum tertianæ continuæ repræsentans, interdum est Tertiana continua producta, seu cujus paroxysmi 36. horas durant, & hæc *Angina* ut plurimum est lethalis. Tumor minus se oculis sistens, Inflammatio magis interna, paucis tuta est. Sanè in *Cynanche*, ubi suffocatio quasi imminet, videtur simul affici pulmo. Spuma circa os cum insigni respirationis angustia, signum est lethale. Dolor in hypochondriis vel cruribus, non solutâ *Anginâ*, morbi augmentum innuit.

In Cura obs. 1. Eadem interna hic convenire, quæ
in

in aliis *Inflammationibus*, inprimis *Pleuritide*, usurpantur, acidum nempe infringentia, sanguinem dissolventia, & mediante sudore partes abstergentia; in specie *Succ. Sterc. equini* expect. sudorem & *Pulvis Sterc. can.*

2. Confert V. S. mox in saphæna, postea in brachio alterutro vel utroque & in statu sub linguâ; interdum repetenda pro varietate circumstantiarum. Sed soliventræ sectioni non fidendum, quoniam sæpius ægri, quando videntur meliores, subito intereunt. Periculosa & non nisi ab experto Chirurgo peragenda est Venarum jugul. sectio. Dum sentitur *Anginæ* principium, in corpore non plethorico absque nimia effervescencia febrili, incisione *Venarum raninarum* maturè malum removetur; alias non nisi in statu secantur, quando jam Inflammatio nullum amplius capit augmentum. Si apertæ parum aut nihil stillent sanguinis lethale est signum. 3. Præter quæ in genere de Inflammationibus observantur, semper lymphæ grassæ & vitiatæ habenda ratio per *Succinata*, *Myrrh.* item *volatilia* & *absorbentia*. 4. In *Angina maligna* vix locum habent V. S. nisi cautissimè, nec *purgationes* nisi in summo principio: quin potius præmissis clysmate, solis *diaphoreticis*, junctis *opiatis*, insistendum. Caveant autem sibi Medici ab halitu ejusmodi Ægrotorum, qui maximè contagiosus esse solet.

5. In cura *Anginæ* duo sunt tempora, in quibus optimè conveniunt *vomitiva*, nempe aut principium aut periculosissimus status. In *Principio*, inprimis si contagiosa sit, si gravitas in hypochondriis sentiatur, item si Æger sentiat saporem æruginosum acrem rancidum, & titillationem seu quasi erosionem [fit enim sæpè, ut æruginosa Bilis in primis viis, effluviis stimulantibus ad fauces missis, *Anginam* inferat] tunc optimè malum tollit *Aqua benedict.* *Ruland.* tam *Sudorifera* quàm *Vomitiva*. Status est periculosus, quando tumor suppuratus commodè aperiri nequit, sed suffocationem minatur,

natur, aut, si aperiatur sponte, metus est ne in Pulmones irruat & suffocet Ægrum. In hoc casu vomitorium haustum, aut in Deglutitione abolitâ, pluma illo imbutâ & Linguae applicata, *Abscessum* concutit, maturatum rumpit; eoque rupto pus per superiora evacuat. 6. In recurrentibus Tonsillarum Inflammationibus ex lymphæ vitio habituali, v. g. in *Scorbuto*, &c. convenientissimus est *Fonticulus* in brachio. *Inflammatio* enim semel suppurata, fermentum aliquod in parte relinquit, quod in corpore cacochymico facillimè recrudescit: 7. Distinguendæ sunt faucium Inflammationes à *Prunellâ*, Februm symptomate; remedia enim huic dicata, in specie ex *suc. Semperv. maj. Brunellæ, Mucilag. Sem. Cyd. Sal. armon. Butyr. Lard. &c.* nisi aliis temperata, in *Anginis* non conveniunt. 8. *Remedia externa* debent esse *blanda incidentia*, & stagnantem sanguinem resolventia; vel, si hoc fieri nequeat, *suppurantia*, dein *aperientia*, *mundificantia*, *consolidantia*, & tandem tonum partis firmantia. Malo itaque consilio adhibentur *adstringentia* in principio, aut una cum *discutientibus*, nam impossibile est *Inflammationem* repellere, ac præterea periculum est, ne hujusmodi *adstringentibus* superiora saltem loca proximè stringantur, *Inflammatio* autem partium inferiorum & internarum sic augeatur: In progressu morbi *Gargarisatio* molestiam & dolorem intendit, propter luctam aeris cum aqua; adeoque præstat *Gargarisma* in ore tenere sine agitatione, & sic per cavum oris refundere resupinato corpore.

Remedia itaque pro *Gargarismis* sunt primò *Resolventia* & *Discutientia*, v. g. *Decoct. Rap.* cui parum *Salis armon.* aut in gravi ardore *Nitri*, additum sit; *Decoct. sem. Sinapi*, ubi viscidior est mucus, præsertim in Tonsillis inflammatis, si acrius sit, Saccharo aut Melle temperandum: item *fl. Sambuc. Chamom. Menth. Salv. Veron. Origan. Hyssop. Scabios. sem. Lin. Fænugr. farin. Fa-*

bar. Aneth. Cumin. Rad. Liquir. Croc. Passul. Jujub. Cep. Sanè Spir. vin. ust. maxime confert, ut & Salia volatilia Gargarismis addita, in quantum ferè possunt partes dolentes; quin & ipsa Ægri urina calidè gargarifata, & caligæ sudoribus & vaporibus pedum sale volatili repletis scatentes, & glandulis appositæ, optimè profunt. Pro hoc scopo etiam externe Tumori illinitur Ol. Amygd. d. cum Spir. Sal. armon. vel Terebinth. cum Sal. vol. urin. malax. vel Ung. dialth. cum Ol. Chamom. & Philos. vel applicatur Emplastr. de Melilot. in Ol. Succin. malax. Quin & egregium est Cataplasma ex Absinthio contuso, & cum Pinguedine porcina misto.

℞ *Aq. Plantag. ℥. β. Acet. vin. ℥i. Sacch. alb. ℥i. Pulv. sem. Sinap. ℥i. M. Quo calidè gargarifetur os.*

℞ *Herb. Hyssop. fl. Samb. & Chamom. herb. Melil. an. m. i. Passul. min. ℥iv. Coq. in f. q. aq. Colat. ℥i. add. Spir. Vin. ℥i. vel Spir. Sal. armon. ℥i. M. pro Gargar.*

Sequuntur *Suppurantia & Emollientia*, quibus semper asperitatem Faucium & dolorem mitigantia sociantur. Qualia, sunt *Althæa, Malva, Caric. Mucilagines seminum & radicum Lac, Ol. Amygd. d. Pinguedines, Vitel. ovor.* Optimè tam suppurationi quàm discussioni inservit *Cataplasma*, ex *Nido Hirund. & Albo græco* in *Vino* vel *Lacte coctis*. In *Inflammatione* à sanguine non puro sed pituitoso, optimè dissolvunt *Cepæ sub cineribus coctæ N. ii.* cum *Nid. Hirund. N. i. Flor. Sambuc. m. i.* coquendo simul in *Cerevisia tenui*, coctisque addendo *Alb. græc. ℥β. Ol. lib. alb. q. s.* ut f. *Cataplasma*.

℞ *Rad. Glycirrh. ℥β. Herb. Malv. m. i. Flor. Chamom. Melil. an. m. β. Fic. ping. incis. num. ii. Alb. græc. ℥β. coq. in f. q. Aq. simpl. vel Serilactis, ubi minor adest æstus, vel ubi nimius est dolor, in ipso lacte cum aqua misto.*

℞ *Nidor. Hirund. N. i. Herb. Malv. Alth. an. m. i. Flor. Cham. Samb. an. m. ii. farin. Hord. Fab. an. ℥i. Croc. ℥i. Ol. Cham. ℥β. m. Calefiant ut instar Cataplasmatidis applicentur.*
Absces-

Abscessus maturatus aperiendus venit, dein illinendum Mel cum Alb. græc. vel cum Ciner. Hirund. addito tantillo Sal. armon. Laudatur pro hoc scopo Decoct. sem. Sinap. 3j. in Hydromel. tbi. accedente Sreatu, Tussi, &c. in Suffocationis discrimine. Si hæc non sufficiant, incidatur scalpello; aut si commodè attingi nequeat, fiat accessus ad vomitoria & in extremo casu Laryngotomiam, auxilium ferè tutum. Aperto Abscessu mundificetur decoct. Hord. cum Mel. Ros. vel Decoct. Veron. aut Plantag. & fol. Querc. cum Melle, addendo in contumaciori Ulcere parum Spirit. Vitriol. Sæpius in obstinato & sordido Tonsillarum Ulcere subest Lues venerea. Si Scorbutus adsit, optimè imprægnatur Mel Ros. cum Spir. Sal. benè rectific. q. s. ad suavem acescentiam. Si sordidiora sint Ulcera, attingantur penicillo, imbuto Aqua virid. Plater. aut Hartman. cum Melle Rosar. vel Unguento Ægypt. Melli Ros. subacto. Post Mundificationem, consolidentur decoct. Veron. cum Mel. & Alum. Si necessarium fuerit, roborentur partes Gargarismate adstring. ex Brunell. Plantag. & Flor. Ros. in Vino coctis. Interea toto morbi decursu potui semper addatur Nitr. depur. aut antimoniatis optimum Febricitantium & sitientium auxilium.

℞ Brunell. Veron. Salv. rad. aa. mi. Polyp. q. & Liquir. an. 3ii. Alum. crud. 3i. Mel. Ros. 3i. Coq. in s. q. Aq. simpl. pro Gargarismate undificante.

℞ Rad. Ir. flor. 3iii. Myrrh. 3ß. Alum. ust. 3j. Mellis Ros. 3ij. m. f. Linimentum Ulcera mundificata consolidans.

In Angina notha lentor viscidus, Linguam obsidens, abstergetur cum Aceto, vel succ. Semperviv. rec. acuat. cum Sale armon. & fiat postea Gargarisatio cum Decoct. flor. Ligust. in Aqu. cum paucis Aceto & Sale armon. Purificatum os inungatur Roob Nuc. vel Diamor. subacto cum paucis Melle rosaceo.

A R T. III.

De Aphthis & Affectibus Uvulæ.

APHTHÆ sunt excoriatio & levis exulceratio partium oris, subinde Oesophagi & Ventriculi, interdum cum rejectione squamularum & levis quasi crustæ. Superveniunt *Febribus* ingentibus, in iis qui crudo sunt Ventriculo, aut æruginosis seu porraceis recrementis referti, imprimis si Medicus evacuare in tempore neglexerit; & tales in imis Fauces observantur, atque pessimæ sunt. Subinde tamen, Ventriculo existente puro, oriuntur à salivâ à falso & acri humore, & tales Linguam incrustant, quæ tunc arida, pallida, viscosa & varia evadit. Infantes patiuntur *Aphthas* à corruptione lactis. Optimæ sunt *albæ, flavæ, fungosæ, molles*; peiores *glabræ, viscidæ, subsidentes, compactæ*, item *rubræ*; sed pessimæ sunt *lividæ, virides & nigræ*. Si intra triduum veniant & abeant, succedunt novæ, & longus fit morbus. Malum est, si longo tempore siccæ, aridæ, compactæ maneant. *Aphthæ* futuræ cognoscuntur ex sapore, & si ex Ventriculo sunt, singultu. Qui toto morbi decursu non dormiverunt, in soporem incidunt & hinc *Aphthæ* prodeunt.

Cura. Nil pejus, quàm sæpè purgare eo tempore, quo *Aphthæ* sunt. Quando Lingua incipit exasperari, quod præcedit *Aphthas*, humectetur imposito *Folio Sedi mai.* in *Aq. Ros. macer.* detractâ prius pelliculâ; vel *fol. Portulac.* aut *Mucilag. sem. Cydon.* cum *Aq. Portulac.* extracta. Cum jam adsunt *Aphthæ*, optimè abstergit *Succ. expr. Rapar.* linguæ impositus, addito tantillo *Nitri* ratione ardoris; item *℞ Herb. Bellid. c. tot. m. i. Fic. ping. Nom. ii. coque in Aq. com.* addito *Sal. Prunel.* pro humectatione Fauces & Linguæ. In maxima siccitate tenetur

neatur in ore *Bolus* ex *Butyr. rec. insulso* cum *Saccharo cand. rubr.* addito tantillo *Sal. Prunell.* Si ulterius progrediantur *Aphthæ*, degenerant in *Ulceræ* successive depascentia, quibus confert *Decoct. Veron. & Plantag. cum Melle*; item *Phlegma Vitrioli* cum *Aqua Plantag. & Brunellæ.*

Uvula exulcerata eadem methodo curatur, in specie *Gargarisma Hartman.* ex *Malv. hort. m. i. Flor. Ros. r. Brunel. Veron. Salv. an. m. B. Rad. Polyp. q. coctis in Aq. Portul. Wiv. Acet. vin. 3vi.* usque ad casum transversæ pollicis; colaturâ leniter expressâ. — *Uvulæ Prolapsus* rec. curat *Ferment. cum Spir. Vini*, Vertici impostum; *Sal. decrep.* vel *Sal arm.* cum *Piper.* *Uvulæ* applicatum; & *Gargarisma* ex *decoct. Fl. Ligust. cum Nitro & Sale Prunel.* Quidam laudant *Spir. Alum.* *Uvulæ* applicatum. — In *Inflammatione Uvulæ* optimum est *decoct. Tarax.* item *Suffitus Succin.* ore exceptus; item *Gargarisma* ex *Rad. Torment. & Uvular.* in *Cerevis. secundaria coctis* add. *Melle*, vel quod optimum, ex *Sem. cannabin.* in poscâ parùm cocto. Ratione doloris interdum addatur *Diacod. Montan.* *Uvula* nempe glandula est, cujus lymphæ viscidior aut in motu impedita, distendit & relaxat membranam, in qua pendet tanquam in sacco. Non enim hæc tegitur, sed præter hanc, propriam membranam suam obtinet.

A R T I C. I V.

De Inflammatione Ventriculi, Intestinorum & Ani.

Inflammatur Ventriculus, rarissimè integer, saltem unum ejus orificium, cum junctâ *Febri ardente*, Tumore aliquali admodum dolente sub Costis notis, æstu ejusdem loci, siti inexplebili, jectigationibus & vigiliis. *Causæ* sunt eadem cum aliis Inflammationibus.

tionibus, in specie, assumpta acria aut vitiosa, v.g. deglutita acidula, &c. Nonnunquam succedunt Deliria, interdum Convulsiones. Cum nauseant Ægri & assumpta ferè evomunt, peracutum est malum: si autem suppuratur & intra Ventriculum aperiatur, per inferiora excernitur pus. Sin extra Peritonæum aperiatur, metus est infectionis partium & Gangrænæ. Distinguitur ab *Inflammatione* lobi *Hepatis* ex situ *Ventriculi*, & ex eo, quod tumor *Hepatis* tactui magis pateat, & magis circumscriptus gravioribus Symptomatis stipetur.

Cura est eadem cum reliquis *Inflammationibus*. Caute fiat *V. S.* solet enim Affectum hunc Syncope propter vehementem dolorem insequi. In principio purgatio *Ventriculum* magis exasperat; conveniunt autem Clysmata. In principio & incremento optima sunt nitratæ, item *Papav. rh.* & *Card. ben.* *Sacch.* *Saturn.* *Antihæc.* *Poter.* Pro potu egregium est decoct. *Liquir. ras.* in *Aq.* Si in Abscessum degeneret, convenit *Terebinth.* cum *Aq.* *Absinth.* lota; & omnia ex *Scabios.* parata; item Mixtura ex *Aq.* *Scabios.* ℥ii. *Syr. de suc. Scabios.* ℥i℥. *Spir. Tart. rectific.* vel *carmin. de tribus*, ℥i. *Misce.* Aperto Abscessu usurpetur decoct. *Hyssop.* cum *Melle*; item *Serum lactis*, *Lac chalyb. decoct. rad. Chin.* cum *Scabios.* CC. ust. *Terr. sigill. Bol. armen.* &c. In Cultrivoro expertum fuit *Balsam mastich.* cum *Ol. Hyper.* Si acria corrosiva in culpâ fuerint, præmisso in principio Vomitu, convenit *Lac*; item *Tragacanth.* in *Aq. fl. Rorism.* solutum.

Externa pro discussione sint Fetus ex *Chamom.* & *Ros. r.* in *Vino* coctis. Pro suppuratione fiat Cataplasma primò emolliens, & tandem, ut citius maturetur Abscessus, R̄ *Sem. Fenu gr.* ℥iii. *Ferment.* ℥i. *Sterc. columb.* ℥ii. *Ol. Chamom.* ℥i℥. *Mellis* ℥i. *M.* pro Cataplasmate.

Inflammanur nonnunquam *Intestina*, cum dolore indicibili fixo, distendente, subinde pulsatorio, tumore rotundo chordæ instar renitente, intenso ardore,
Febre

Febre *Lipyrria*, alvi Adstrictione, subinde Podicis introrsum retractione, adeo ut sterqus & clysteres immissi per os ejiciantur; interdum cum urinæ suppressione, ventris inflatione, respiratione difficili, virium languore, &c. Si afficiantur *Intestina tenuia*, quod fit frequentius, symptomata graviora medium occupant ventrem, ad superiora magis vergunt, cum Stomachi distensione, spiritus angustia & vomitu assiduo. Sin verò *crassa*, lumborum adest gravitas, dolor ad hypochondria magis vergit, & symptomata, imprimis vomitus, remissiora sunt. Acutissimum est malum, cui, si subito cesset dolor, succedit *Gangræna*. Sæpius etiam sine *Gangræna* in *Ileum* terminatur. *Causæ*, præter communes, sunt Ileus, Hernia, Dysenteria immediate suppressa, externæ læsiones, &c.

In *Cura* tractentur leniter. Fiat *V. S. revulsoria* in brachio, eaque repetita. Si alvus non aperta sit, injiciatur *Enema extemporaneum*, v.g. ex *Decoct. Hord.* cum *Mel.* aut *Sacch.* aut *Succ. Plantag.* vel ex *Decoct. Cancr. fluv.* Externè Abdomini calidissimè imponatur *Omentum vervecinum* animali vivo extractum, si dolor non cesset, aliud imponendo, imò tertium. Internè dentur *Anodyna* & mixturæ contra *Ileum*. Si post anodyna somnus succedat, bonum; sin delirium, mors certa.

In *Ano inflammato* adest dolor pulsatorius propter arterias hæmorrhoidales, tumor & dolor, nunc omnino externus, nunc magis in occulto; retrahitur podex, adstringitur alvus, & accedit Febris. Sæpè fit Abscessus, & hinc Fistula interdum in Vesicam penetrans. *Causa interna* est Hæmorrhoidum suppressio; *externa*, concussio nimia, equitatio, piperata admota, &c. In *Cura* fiat *V. S. revulsoria* in brachio, & ante omnia solvatur Alvus, licet cum dolore, injiciendo leniter & cum suspensa manu *Clyisma emolliens*, cui, si fæces in-

duratæ sint, necesse est *Sal. gemm.* addere.' Si hæc non aperiant Alvum, propinentur *passulata*, fugiendo acriter stimulantia. Foveatur *Anus decoct. Agrim. & Menth.* in *Vino* vel *Aq. calc.* item *Decoct. fl. Verbasc. & Fol. Solan. & Portul.* in *Aqua*; additis (sed cautè) *Fol. Hyosciami*, si dolor urgeat. Utilis est *Mucilago Sem. Psyl.* aut *Cydon.* cum *Aq. Semperv.* extract. addito *Sacch. Sat.* & applicata. Post contactum piperatorum & similium optimè admovetur *Lac* cum *Album. ovi* agitatum. Si fiat *Abscessus*, curetur promptè *Bals. Sulph. Rulandi*, sc. ex *Sulph.* cum *Ol. Papav.* item *Ung. Nicodemi.* In *Fistula*, optimura est *Ol. dulc. Mercurii.*

A R T I C. V.

De Inflammatione Mesenterii, Pancreatis & Omenti.

M*esenterium* frequentissimas *Inflammationes*, aliosque *Tumores* patitur. Varias habet glandulas & multiplicem nervorum texturam, adeo ut diversimodè affectum varia inferat symptomata, imprimis in Abdomine, & per consensum in aliis partibus. Affectus, quos inferunt ejus *Tumores* & *Abscessus* occulti, sunt varii, lenti tamen omnes & chronici, quorum cura eadem cum *Affectibus chronicis, hypochondriacis & cachecticis.*

Inflammatio Mesenterii haud adeo frequens est, propter obscuriorem ejus sensum, utut copiosis vasis sanguifluis sit instructum. Sæpius eam comitatur *Intestinorum Inflammatio.* *Causæ*, præter communes, sunt *Dysenteria* malè curata, *Hernia Mesenterium* cum *Intestinis tenuibus* in *Scrotum* detrahens, adeoque comprimens. Interdum *Febres ardentes* metastasi criticâ in *Abscessus Mesenterii* terminantur. *Abscessus* utique aut *Inflammatio Mesenterii* *Febribus*, aliisque morbis juncta,

Juncta, eos magis molestos reddit. *Signa* Inflammationis hujus, sunt pondus in Abdomine, dum Æger se volvit, ardor subinde præcordiorum aut circa Umbilicum, dolor pulsatorius in profundo Abdominis cum leni ardoris sensu, & sensu tensivo citra vehementem duritiem. Si profundum Mesenterii afficiatur, Febris adest continua, languida, vesperi exacerbata; sin verò pars exterior, quâ reliquis visceribus jungitur, acuta est & non rarò *Semitertiana*. Dum suppuratio fit, intenduntur omnia symptomata; cum verò rumpitur Apostema, adest horror insignis, interdum rigor, superveniente æstu quandoque insigni, cum puris præsertim per alvum excretionem successivâ. Cum in profundo situm sit Mesenterium, sæpè confunduntur ejus dolores cum uterinis, colicis, aut nephriticis pathematibus, præcipuè dum nausea & vomitus subinde accedunt; item cum aliarum Abdominis partium Inflammationibus, quæ hanc non rarò comitantur, inprimis *Umbilici* circa *Musculos internos*, ubi Abscessu facto Pus per Umbilicum evacuetur.

In *Prognosi*. Aut in *Abscessum* aut in *Scirrhum* degenerat. Suppuratio est lenta & tardissima. Si Pus non per alvum, sed per locum excretioni inidoneum erumpat, Affectus est *Colicæ* similis: Si in Abdominis cavum effluat, membra vicina Gangrænâ afficit: optimè autem per alvum, & urinam expurgatur. Distinguitur ejus Pus, ab excretionem purulenta in Ulcere Intestinorum, ex eo, quod illud subito, copiosè & cum sanguine permisto effluat, hæc autem tardè, parcè, cum Torminibus, & successivè fiat. Malum diuturnum ad *Cachexiam* aut *Tabem* & *Hæticam* disponit.

Cura. Venæsectio haud ita necessaria est, cum morbus minus sit acutus. Sed summo cum fructu aperiuntur *Vasa hæmorrhoidalia*, præsertim per *Hirudines*. *Purgantia propria* nocent. *Clysmata lenientia, emollientia,*

anodyna & abstergentia, inprimis quando per alvum purgari incipit Abscessus, utilissima sunt. *Interna remedia* sunt *resolventia*, præsertim *tartarea & martialia*, item *amara*. *Externè* applicetur *Empl. ex Cicut. cum Ammon.* Quod si citra dolorem emolliat, benè se habet; sin verò dolorem exacerbet, certum est, factam jam esse Inflammationem & Abscessum. Conducunt etiam *Catapl. & Empl. ex Beton. Agrim. Chamom. Verbas. Melil. Absinth. &c.* Si adsit Febricula lenta, addantur internis *Lap. Cancr. Antibeet. Poter.* cum Pauco *Sal. armon.* Si fiat *Suppuratio*, excernitur pus per alvum in principio confer-tim, postea successivè, intermittendo per aliquot dies & denuo recurrendo; supervenit sæpe Urinæ profluvium cum copioso sedimento, quod nil aliud est, quàm liquamentum corporis contabescentis. Conveniunt itaque *mundificantia & consolidantia* interna in *Phthisi* laudata, inprimis *Terebinthina*, & ni intensior Febris obstiterit *Bals. Sulph. tereb.* aut *Succin.* hinc *Bals. Peruv.* Conveniunt *Potiones vulner.* præcipuè ex *Persic. Agrim. & Hyperico.* Insigniter conveniunt *Decoet. Lign. sanct. & Sassafr. cum Scorzon. Fic. & Rad. Liquir.* item *Decoet. Rad. Chin. cum Liquirit. & Passul.* Egregiè abstergit *Serum Lactis*, vel solum vel decoctum cum *Rad. Cichor. & Liquir.* Nec negligendum *Rhabarb.* pro scopo tam *abstersivo* quàm *adstrictorio & quasi vulnerario.* Hisce add. blandiora *martialia*, præsertim *liquida*, & *Acidularum* usum.

Eadem de *Pancreate* monenda sunt, cujus *Tumores scirrhusi*, *Abscessus & Obstructiones*, plurium difficultum Morborum subinde origo sunt. Nec omittendum hic *Omentum*, in quo collecti, tanquam in bursa, humores & flatus, item Glandulæ scirrhusæ factæ varia pathemata inferunt.

ARTIC. VI.

De Pleuritide & Peripneumonia.

SI inflammetur *Pleura*, inflammatur simul altera Pulmonum medietas, subinde membranæ humeri & juguli, & ferè semper muscoli intercostales interni; diciturque *Pleuritis*, *Inflammatio* utriusque pulmonum partis dicitur *Peripneumonia*. Loco *Pleuræ* interdum cum *Pulmonibus* inflammatur *Mediastinum*, interdum *Diaphragma*, cui supervenire solet delirium, *Paraphrenitis* dictum.

Symptomata, omnibus his *Affectibus communia*, sunt respiratio difficilis & frequens; Febris acuta, interdum tertiana, cum insigni ardore; pulsus frequens, celer, in progressu parvus; Tussis primo sicca, dein cum sanie tenui variè tincta, hinc sputum fit cruentum, & tandem album, crassum, coctum; caput dolet cum agrypniis & siti.——Quoad *Symptomata specialia*; In *Peripneumoniâ* primis diebus vomunt, *Pleuritici* non item; maxima est spirandi difficultas, adeo ut subinde nec edere, nec bibere, nec spirare, nisi erecti, possint; dolor adest pectoris gravativus quasi spinam attingens, multo intensior si simul inflammetur membrana Pulmones cingens; facies rubet insigniter.——In *Pleuritide* minus urget spirandi difficultas, adest dolor lateris seu *Pleuræ* punctorius, in primis dum inspirant, rarò enim sine dolore punctorio observata fuit; pulsus durus propter arteriæ convulsivam tensionem; rubor in malis lateri Pulmonum Effecto respondet, & cætera symptomata in uno magis latere observantur. Notabile est, quòd *Pleura* in regione dorsi inflammata, ab incautis pro *Nephritide* habeatur.——In *Diaphragmate inflammato*, adest dolor exiguus non punctorius
circa

circa Costas & juxta Sternum, respiratio inæqualis, tussis non adeo humida, delirium, & subinde convulsiones. Eadem ferè obtinent in *Mediaſtino inflammato Symptomata*. Distinguitur *Pleuritis* ab *Inflammatione Hepatis* in eo, quòd hujus dolor sit in latere dextro, non punctorius sed gravativus, plus minus tensivus, ad jugulum ascendens, cum pulsu undoso non duro, Tussi sicca non adeo frequenti, nec cum tanta respirandi difficultate junctus. *Suppurationem* harum *Inflammationum* incipientem monstrat rigor, & symptomatum ingravescentia; jam factam monstrant dolor minor, Febris remissior, inspiratio liberior, vires non adeo debiles. Utut instante ruptione, cum horrore denuo febricitant & difficilius respirant.

Causa proxima est acidum sanguinem coagulans, & dictas partes membranaceas ad contracturas stimulans. Hinc sanguis emissus semigrumofus apparet, cum pelliculâ tenaci, albâ viscidâ. *Causæ remotæ* sunt Aër vel Potus frigidus post corporis æstum, cantatio Clerici benè potati, suppressa sanguinis evacuatio, inprimis menstrua; item *Dysenteria*, Febres continuæ aut præcedentes aut comitantes, Aër contagiosus in epidemicis Affectibus; Scabies retropulsa; Contusiones externæ, Risus & Sternutatio simultanea, &c. Interdum *Pleuritis* malè curata periodicè recidivat.

Differentiæ. *Pleuritis* dividitur I. In *ascendentem*, sitam in duobus spatiis trium Costarum superiorum, quæ vasa à truncis supra Cor recipiunt; & *descendentem* in 4 spatiis Costarum inferiorum, quæ vasa à truncis infra Cor recipiunt. II. In *veram*, quæ est Inflammatio medietatis Pulmonum & Pleuræ istius lateris junctâ cum Febri acutâ; & *notham* quæ triplex est. I. *Inflammatio musculorum Thoracis* externorum & internorum cum Febri lenta aut nullâ, Tussi rarâ, Dolore pulsante, non pungente, sed contactu extremæ manûs exa-

exasperabili, & pulsuminus duro. 2. *Dolor Punctorius* in latere, sine siti, Febre aut Tussi (nisi forsan catarrhali) cum pulsu ferè laudabili; ortus ab acido in vehiculo lymphæ sine sanguinis stagnatione, ut in Scorbuto, Lue venerea, &c. Dolor hic exasperatur decubitu in latus affectum; vera autem Pleuritis decubitu in latus oppositum, quia sic pars inflammata pondere suo divellitur. 3. Dolor quasi pleuriticus cum spirandi difficultate, Febre, &c. ortus ab acribus vaporibus ex inferioribus in Pectoris regionem sublati, acrimoniâ suâ pleuram inflammantibus. Sæpè hic in causa sunt Vermes & Corruptio in primis viis, adeo ut *Vomitoria* mirè conferant.

Prognosis. *Peripneumonia Pleuritide* periculosior est; & adhuc periculosior *Diaphragmatis* aut *Mediastini Inflammatio*. Pleuriticorum pulsus intermittens non adeo metuendus. Terminatur *Pleuritis*, ut & *Peripneumonia* nunc discussione vel spontaneâ vel medicâ; nunc per *Sudores*, *Hæmorrhagiam*, *Mensium fluxum*, *Sanguinis mictum*, interdum *Diarrhœam*; nunc copiosâ *sputi excretionem*; nunc *suppuratione ac Empyemate*; nunc humoris metastasi in *Phrenit. Ulcer. Tibiar. Morb. articular.* &c. *Diarrhœa* superveniens malum. *Peripneumonia Pleuritidi* superveniens lethale. Pulsus perdurus frequentissimus, periculosus. Si in *Pleuritide* vel *Pleuro-peripneumoniâ* 4to die sputum appareat album, læve æquale, septimo terminabitur; si septimo die appareat cum aliis signis bonis, morbus ultra quatuordecim dies non extendetur. Nisi 14. dierum spatio repurgetur, in *Empyema* mutatur. Si *Peripneumonia* in *Anginam* transeat, *Ægri* intra 7. dies moriuntur, aut si hos effugiunt, purulenti evadunt. Vomitus copiosus & biliosus in principio *Pleuritidis* salutem prænunciat. Si pleuriticorum, dolore levato, facies sit tristis, & oculi perturbati, lethalis sit metastasis in *Cerebrum*. *Pleuritis molli-*

molliter incipiens, sexto die primum acerbata, difficilis est. *Delirium Pleuritidi* mitiori, & dolori Thoracis intermittenti superveniens, metastasin in Caput minatur; aliàs negligitur tanquam ordinarium Symptoma. In his Affectibus coctionis signa ex sputis petenda sunt, non ex Urinis.

Cura. Sanguis stagnans solvendus; & excretio aut suppuratio promovenda. Pro his scopis observ. I. quòd nisi urgeant Symptomata, Venæsectio non sit in nostro climate adeo necessaria. Urgente tamen necessitate repetenda venit multis vicibus & intervallis, non in magna quantitate, idque in principio, *revulsionis* ergo, in *pede* si est *ascendens Pleuritis*; in *brachio* verò, si est *descendens*. In *Peripneumonia* nulla datur *revulsio*; *aversio*, &c. adeoque fit *V. S.* in brachio. In *Pleuritide maligna* Venæsect. multum nocet; in *Epidemica* non usq̃ adeo. II. *Purgatio* ante declinationem mali perniciofa est, ne *Diarrhœa* accidat, & sic sputum non coquatur. Vomitoria nocent, nisi factus sit Abscessus, quem rumperent, aut nisi æruginosa cruditas in Ventriculo vitiet sanguinem adeo, ut impetum faciat in Pulmonem. III. Ex omnibus auxiliis primarium est *Sudor*; provocatus imprimis per *Antimon. diaphor.* IV. *Expectorantia* mox in principio mala, quia concussionem inferunt Pulmonum ac Pleuræ. Inter hæc autem præstant *Decocta Syrupis* ac *Saccharo*, dulcia enim in Stomacho acescendo multum nocent. *Liquiritia* & *Passula* nobilissima sunt expectorantia, sed cavendum ne *Liquir.* uratur, tunc enim prava & acris fit. V. In principio & incremento *Opiatum* pathemata dolorosa utiliter sistit, & materiam incrassat; sed in statu vitandum, ne impediat expectorationem. Solum *Papaver rheas*, ejusque *flores*, ceu optimum specificum, in toto Morbi decursu locum habent. VI. Omnia quæ bibunt *Ægri*, sint calida; adeoque pro potu sit *Decoct. Hord. & Liquir.*

quir. Decoct. Pap. rh. cum Syr. Cap. Ven. in contagiosâ Decoct. Ras. C. C. crud. cum Sarsapar. Frigidus autem potus Tussim provocat, Inflammationem & respirationis Difficultatem intendit, coctionem & excretionem remoratur.

Remedia specifica eadem sunt, quæ in Dysenteria locum habent. Talia sunt Papav. rh. Card. ben. & mar. (hæc tria optima) Bellis fl. rub. Chæref. Aquæ flor. Acac. Pap. rh. & flor. Chamom. Emuls. ex Sem. Card. ben. & mar. nec non Pap. alb. Succ. Tarax. depuratus. Laudatur Pulv. rad. Bardan. in umbroso loco ficcata ad cochl. i. in vitro Vini generosi; velejus Decoctum; item Pulv. priapi Ceti, Tauri vel Cervi (qui optimus) ad ʒi. Aut ex iis paratum decoctum. Accedunt partes Animal. duræ, & ex his parata Salia vol. & spir. urinosi; speciatim Dens Apri, Maxil. Luc. pisc. Lap. Carpion. & Perc. Sanguis Hirci, beneficio abscissionis testium parat. ad ʒi. repetendo multum juvat; item Sang. Leporis à Canibus in venatione capti. Exquisitissimum est Succ. Sterc. equin. masc. in principio, & quo citius eo melius. Pulv. Sterc. columb. ad ʒss. Magnatum secretum est. Lindanus laudat Sterc. ovill. cum Aq. Pap. errat. subactum. Huc pertinet ratione Salis volat. Fuligo Furni in Aq. Flor. Sambuci lavata, exsiccata, & ad ʒi. in Infus. Papav. rhæ. propinata. In Regno minerali excellit Spir. Nitr. à speciebus antipleuriticis cohobatus, vel Tinctura bezoard. similiter cohobata; hinc Sulphur, ejusque flores; Pulv. pyrius ad i. Quælibet Sulphura fixa, inprimis Cinnab. Antim. Antimon. diaph. Bezoard. minerale, martial. & solare. Tandem Sperma Ceti tam in principio quàm in incremento Morbi conducit.

Hisce Remediis subinde reiteratis, si per diaphoresin Morbus non solvatur, promovenda est materiæ coctio & hinc expectoratio, primo per incrassantia, ut Decoct. Hord. cum Mel. ros. Inprimis coctionem juvat Ol.

Scm.

Sem. Lini rec. ad ℥iii. crebrius propinatum. *Tackenius* spir. *Tin. camphor.* & *croc.* cum *Ol. Lini* datum, raro fallere asserit. Laudatur *Pomum excavatum*, repletum *Thur.* & *fl. Sulph. an.* ʒß. & ad ignem coctum. Profunt alias *Decocta pectoralia*, inprimis de *Jujubis*, quæ temperant acres succos, & expectorationem blandè promovent. Quod si facta coctione fortius expectorandum sit, addantur dictis *Rad. Helen. Mel Ros. Syr. Nicot.* & similia. Princeps remedium est *Aqua mulsa* cum *specificis* incoctis; item *Spir. Vitriol. dulc.* moderatâ dosi.

Quod si nec per expectorationem desinat *Inflammatio*, promoveatur *suppuratio*, internè per *Syr. Nicotian. Hed. terr.* & *Symphyti Fernellii*; externè per *Empl. ex Lacte, Cremore Hord. Malvâ*, &c. Fit *Apoſtēma* hoc frequentius in *Pleuritide*, idque vel intra *Pleuram*, vel, quod rarius, ex parte intra *Pulmones. Pleuritis suppurata* intra *Pleuram*, nunc rupto *Abscessu* in cavum *Thoracis* fluit, & *Empyema* producit; nunc colligitur intra saccum ex dilatata *Pleuræ* membrana, in quo casu *Paracentesis* frustranea est. Factâ suppuratione rumpitur *Abscessus vomitu*, aut *sternutatione*, aut *alto clamore* de latere in latus se volvendo. Apertionem jam factam cognoscimus ex spuitione puris cum ichore plus minus cruento. Si locus, in quo continetur *Abscessus*, exactè cognosci possit ex pondere, dolore & calore, optimè & securè perforari possunt spatia intercostalia ad illum locum; non autem locum sectionis ordinariæ in *Empyemate*. Sanè *Vomicam* suppuratorum optimè rumpit *Decoctum Tabac.* mistum cum *Sapa*; & *Fumus ex Fol. Tabac.* in cineribus adhuc ignitis repositis, per embolum assumptus. Factâ eruptione puris in *Thoracem*, præter remedia pus expectorantia, simul *Abscessum mundificantia & consolidantia* ex *Nicot. Chærefol.* & omnibus præferendo *Succo, Syr. Decoct. aut Pulv. Hederæ terr.* aliaque in *Ulcere pulmonum & Empyemate* laudata, conveniunt.

Ra tio-

Ratione doloris, in *Pleuritide* molestissimi, externè applicari potest in principio *Sperma Ran.* item *Spir. Vini camph.* aut *croc.* vel *Unguentum* ex *Ung. dialth.* ℥i. & *Ol. Amygd. d.* ℥ss. additâ *Camph.* aut ejus *Oleo*, singulis bihoriis illinendum. Laudatur etiam *Ping. Muris montani*, cui substitui potest *Pinguedo hircina*, item *Empl. de Meliloto*.

℞ *Aq. Papav. rhead.* & *Card. b. an.* ℥ji. *Mand. Luc. pisc. præp.* ℥i. *Salis vol. Viper. gr.* vi. *Dentis apr. præp. gr.* xiii. *Laud. Op. ferment. gr.* ii. *Syr. Scabios.* ℥i. *M. Capiatur cochleatim in principio.*

℞ *Aquæ Scabios. Hyssop. an.* ℥i℥. *Spir. Sal. armon. anis.* ℥i℥. *Syr. Scabios. & Viol. an.* ℥ss. *Misce*, capiat *ur cochleatim* pro expectoratione promovendâ: expurgando dein reliquias *Succo Raphani cum Saccharo*.

℞ *Sem. Card. b. & mar. & sem. Pap. alb. an.* ℥ii. *cum Aqua fl. Pap. rhead. f. Emulsio.* Adde *Dentis Apror. præp. Mandib. Luc. pisc. præp. Antimon. diaph. an.* ℥i. *Misc.* Edulceretur parum pro discussione.

℞ *Succ. Tarax. depur.* ℥i. *Aqu. Plantag. Ros. an.* ℥ii. *Aq. prophylact.* ℥ss. *Ocul. Cancr. crud. contus.* ℥ss. *Syr. Papav. err.* ℥ss. *M. pro solutione Morbi per discussionem.*

℞ *Pingued. Mur. mont.* ℥i. *Ol. Chamom. Ros. an.* ℥ii. *Ol. Amygd. d.* ℥i. *M. f. Unguentum* ad mitigationem Doloris.

℞ *Pic. nav.* ℥i℥. *Sulph. trit.* ℥ss. *Cer. flav.* ℥vi. *Tereb. clar.* ℥ss. *Ol. Chamom. q. s. M. f. Emplastrum.*

Si in declinatione Morbi supersit *Tussis* aut *Phthiseos metus*, propinetur mane & vespere *Decoct. Chæref. & Hed. terr.* Si remaneant *Sudores nocturni*, confert *Antihæct. Poter.* cum *Laud. opiato aliquoties datum.*

Quoad *Pleuritides nothas*, prima curatur *internis diaphoreticis*, usitatis in *Inflammationibus*, & *externis sacculis ac fomentis discutientibus*. Secunda per *Salia vol. cum opiatis mista*, in specie *Spir. Salis arm. anis.* cum

Essent. Opii, expectando sudorem. Tertia, quæ *verminosa* dicitur, per *Aquam Card. b.* in quâ bullierit parum, aut benè vel diu agitatus fuerit *Mercurius vivus*.

ARTIC. VII.

De Inflammatione Hepatis & Lienis.

INflammat nonnunquam *Hepar*, unde *Abscessus*, *Ulcera maligna*, & interdum *Gangræna lethalis*. *Causæ externæ* sunt contusio, casus, Unguenta nimis calida, &c. Inter *Symptomata Febris*, æstus, &c. Non sunt adeo intensa, quia *Hepar* parvam habet arteriolam; & arteriosus sanguis magis quam venosus symptomata intendit. Adest *Hepatis* dolor gravativus, obscurus, tensivus, sub suppuratione plus minus punctorius; *Febris* magis lenta, *Tussis* sicca per intervalla, difficilis *Respiratio*, pulsus celer, frequens, inæqualis, *Sitis* intensa, *Anorexia*, *Lingua arida*, calor mordax totius corporis, difficilis decubitus in utrovis latere, adeo ut ferè supini jaceant *Ægri*. In graviore *Malo*, dum *Æger* inspirat, dolor ad jugulum ascendit, propter pondus *Hepatis* inflammati, *Diaphragmati* juxta connexionem hujus cum *Corde* alligati: exspiratio verò facilis; cum tota respiratio difficilis sit in *Pleuritide*, de cujus differentiis ab *Hepatitide* dictum hætenus. Si *Inflammatio* fuerit in gibbâ *Hepatis* parte, adest dolor acris circa cor, decubitus in dextrum latus ex pressurâ difficilior, *Tumor* manifestior, partes ad jugulum dextrum deorsum tractæ, & alia *Thoracis* symptomata; sin verò in cavâ fuerit, adest *Singultus*, *Vomit* & interdum *Diarrhœa*, item *Dolores ventris*. Differt *Hepatitis* ab *Inflammatione musculorum Abdominis* in eo, quòd in hac adsit dolor pulsatorius insignis, *Tumor* magis sensibilis & circumscriptus, nec adeo profundè situs, & absint pectoris symptomata.

mata. Interim observandum, Tumorem inflammati Hepatis nonnunquam ad medium ventris extendi. In *Prognosi*, plerumque lethale est hoc Malum; in *gibba* parte gravius est, & thoracem insigniter affligit; in *cava* autem Ventriculum & Intestina. Superveniens *Singultus* malus. Si durescit cum Febre ultra 21. dies, Tumore non subsistente, in suppurationem fertur. Si suppuretur, supervenit plerumque *Hæmorrhagia* primis septem diebus, paucis die duodecimo. Certissima *Inflammationis* signa sunt Febris ardens, sitis inexhausta, Ligna scabra, & Lipyria. Morti proximis Venter intumescit, & rupto Abscessu frigidum sudant circa collum & faciem, atque animo relinquunt.

Cura eadem est, quæ in Pleuritide obtinet. Exulent purgantia & vomitoria. Præmissa Venæsect. conveniunt diaphoretica cum nitratis & Antihæct. Poter. Externa discutientia sunt Spir. Vini blandè camph. cum Aq. Hyoscyami, Nymph. Plantag. & Nitr. depur. Item R Flor. Cham. Melil. Ros. r. an. pugill. ij. Sem. Anis. Fenic. Lin. an. ʒiʒ. Santal. rub. ʒi. Coq. in Aq. Colat. add. Acet. opt. ʒi. Aq. Endiv. ʒʒ. M. pro Epithemate calidè applicando. Si Suppuratio imminet, cujus signa sunt symptomata ingravescencia, & rigores, quos sequitur caloris exacerbatio, atq; tandem confectio pure, omnia mitiora, vires tamen debiliores, pulsus frequens languidus & interdum Animi deliquium, tunc promovenda est suppuratio per Cataplasm. emoll. & discut. addito Croco & Absinth. Dein apertio promoveatur, ut pus nunc per alvum, nunc per urinam, nunc per vomitum evacuetur. Si in *cava* parte, rejicitur pus plerumque per Intestina, cujus acrimonia per Hydromel medicatum temperanda, & excretio per Clysmata abstergentia promovenda. Si per Renes mediante sanguinis circulo evacuetur, in primis ex parte *gibba*, convenit Serum lactis medicatum; dictum Hydromel, Emuls. sem. Viol. & si Febris mitior. sit, Decoct. Rad. Ap. Petros.

Agrim. & Bacc. Junip. in Hydromelite. Si vomitu rejiciatur, dentur pingua, Ol. amygd. d. Cerevisia butyrata, &c. Si erodat Hepatis membranam, & in cavum corporis effundatur, instituitur incisio Abdominis, secundum Aph. 43. Sect. 7. Hipp. Ubi & observatum erat, pus erosus denuo Intestinis per alvum excretum fuisse. In evacuatione utique sequatur Medicus ductum naturæ, atq; simul Ulcus mundificet & consolidet per Decocta vulneraria, inprimis ex Agrim. item Chin. & Sarsap. item Serum lactis cum vulnerariis incoctis, & Bals. sulph. terebinth.

In *inflammato Liene* adsunt fervor atque tumor cum pondere gravante in profundo Hypochondrii sinistri, dolor magis pulsatorius quam in Inflammato Rene vicino, *Febris continua*, & propter Diaphragma per consensum affectum *difficilis Respiratio*. Morbus vel *Hæmorrhagiâ narium*, aut *Urinæ profluvio*, aut *Alvi solutione* fanatur, vel suppuratur, vel facile scirrhescit. *Inflammati Hepatis in Lienem* conversa melior est, quam si *Lienis in Hepar* vertatur. In *Cura* Remedia nota sunt, inprimis *saturnina*. Externè *Empl. de Cicut. cum Ol. Camph. vel Theriaca cum Sacch. Saturni* profunt.

A R T I C. V I I I.

De Inflammatione & Ulcere Renum.

I*nflammationis Renum Symptomata* sunt dolor *gravidus* si in media Renum substantia contingat, *pulsatorius*, si in circumferentia, ubi arteriæ terminantur; *extendens*, secundum ductum Ureterum ad Vesicam, & sursum versus costas nothas; Stupor cruris è regione inflammati Renis; *Febris vehemens*, nonnunquam *Vomitibus biliosis*; *Urina pauca, ardens & adurens*. Interdum uno Rene inflammato, alter intactus in officio ces-

fat, unde *Ischuria*. Distinguitur à *Calculo* in eo, quòd in *Calculo* absit ferè Febris, dolor sit periodicus & gravativus, sine *Ischuria*, nisi firmiter *Ureteribus* sit impactus. In *Prognosi* *Hæmorrhoidum* fluxus salutaris; Febris acuta cum delirio lethalis, Urina alba tenuis ac purulenta, absque Febris ac symptomatum remissione, & crurum ac femorum extenuatione mortem portendit.

Cura. Instituenda mox est *Venæsectio revulsoria* in pede; aut applicentur *Hirudines Hæmorrhoidib.* *Purgantia* nocent; item *diuretica*, nisi in declinatione pro reliquiarum absterfione. Profunt *Clysmata* ex *Lacte* cum *Nitr. antimon.* item *terebinthinata*. Egregiè convenit *Succus Aslac.* seu *Cancr. fluv.* cum *Decoct. Nymph.* & alia in *Pleuritide* laudata. *Externa discutientia* sunt *Camph.* in *Ol. Papav.* aut *Ol. Ros.* soluta; *Succus Nymph. Semperv.* & *Portulac.* cum *Succo Cancr. fluv.* & *Opio*; *Linimentum* ex *Succo Semperv.* & *Cancr. fluv.* ad phlegmatis evaporationem ebullitis, & in mortario plumbeo diu agitatis. Si discuti nequeat, promoveatur suppuratio. Si musculi dorsi circa spinam simul afficiantur, externè instituaturs apertio. Aliàs ad interiora vergit, & fit *Ulcus Renum*.

Ulcus Renum, præter *Inflammationem*, pro causis agnoscit saniem acrem ex aliis locis fluentem, Luem veneream, Gonorrhœam inconsulto suppressam. *Symptomata* sunt Urina purulenta cum carunculis & pilis, Dolor lumborum gravativus; Si *Ulcus* sit ab *Inflammatione* multum puris albi cum lotio mingitur, quod deponitur cum steterit. Si sit à *Calculo*, urina est alba instar lactis ebutyrati, statim subsidet & cinereum colorem atq; consistentiam refert, minore etiam cum gravitate excernitur. Si à *Sero acri*, dolor lumborum morificans & rodens est. Faciliora sunt *Ulcera* ab *Inflammatione*, illa autem è *Calculo* aut *erosione* periculosiora.

Interdum Renem consumunt, interdum in Fistulam degenerant. In Curâ, laudatur vomitus, item *Mercur. dulc. Serum Lact. vel Hydromel* copiosè potum; *Decoët. Fragar. Rad. Petrosel. Chærefol. & inprimis Hyperici pro mundificatione. Consolidantia sunt decoët. Lign. cum Agrim. Hyper. & Chæref. Elect. ex Cons. Ros. cum sem. Hyper. item seq. Decoët. & Herb. Agrim. fl. Hyper. an. m. j. Rad. Sympb. ʒß. Lign. Mastich. ʒiiiß. Sem. Hyper. ʒiii. Incisa & contusa coq. in Aquæ & Vini q. s.* De colaturâ mane ac vesp. cyathus exhauriatur plenus. Optima est *Terebinth. à ʒii. ad ʒß.* Item *Pulv. Canc. fluv.* in vase terreo ad os furni, ne cumentur, exsicc. & in mortario lapid. contusorum. Nil melius *Troch. de Alkekengi.* Nec negligendæ *Acidulæ.* Tandem *vulneraria & absorbentia* conducunt.

ARTIC. IX.

De Inflammatione & Ulcere Vesicæ.

I*nflammationem Vesicæ* inferunt externè contusio aut violentus ictus, sectio calculi, & Cantharidum usus tam intern. quàm externus. Adsunt tensio, durities, ardor & dolor in regione Vesicæ & pubis, Urinam reddendi impotentia, Tenesmus, interdum Alvi suppressio, Febris, Vigiliæ, Delirium, atque hæc quidem symptomata eo graviora si partem membranaceam, mitiora si collum Vesicæ carnosum affecerint. Plerumque lethalis est, idque quarto, ad summum septimo die. *Colli Inflammatio* interdum suppuratur & rumpitur nunc intra Vesicam, unde pus cum Urinâ effluit; nunc externè in cavum Abdominis, atque tunc subinde Abscessus in Inguinibus supervenit. In Cura internè à purgantibus & diureticis abstinendum. Externè tollatur Alvi suppressio per *Clysmata ex Lactē cum Nitro:* dein removeatur Urinæ

Urinæ suppressio per *Inseffus* in decoctis emoll. aut *Fomenta* ex iisdem; inungendo hinc pectinem *Oleo Ros.* aut *Nymph.* in quo *Campora* sit soluta. Si metuatur *Gangræna*, applicetur *Catapl.* ex *Farinâ Fab.* & *Lupin.* in *Vino* coct. addendo simul *Aloen*, *Myrrham.* & *Spir. vini campbor.* Si discuti nequeat, promoveatur suppuratio *emollientibus* & *temperantibus.*

Ulcus Vesicæ præter Inflammationem suppuratam pro causis habet *Calculus asperum*, *Cantharides*, *acria acida* cum vehiculo *Urinæ* ad *Vesicam* delata. Adest in incipiente sanguinis, in perfecto autem puris cum squamis & ramentis excretio, & in casu consummato fœtor gravis in *Urinâ.* Accedit *Urinæ* difficultas, Dolor gravis in pectore & pede, quoties *Ægri* mingunt, sæpè etiam *Tenesmus* & *Membri virilis erectio.* Distinguitur ab *Ulcere meatus urinarii* in eo, quòd in hoc pus & sanies *Urinam* præcedant, aut sine *Urinâ* effluant, & inter meendum præcipuè dolor percipiatur. In *Cura acrem Urinam temperant Decoct.* *Chamæp.* in *Lacte*; hinc *Althæa Liquir.* *Passul.* *Viol. Sem.* 4. frig. ut & injectio singulis horis sequentis *Decocti*: *℞ Herb. Agrim. Plantag. Equiset. an. m. β. Liquir. mund. zii. coq. in ana Aq. Plantag. & Beton. ad consumpt. tertiæ partis, in Colat. ℞℞. dissolve Mell. rosac. zib. Mundificant Terebinthina, Decocta vulner. cum Melle, Bals. Sulph. tereb. & succinat. Merc. dulc. Troch. de Alkek. item de Carabe & Troch. Gordonii. Consolidant Decocta Lign. cum vulnerar. ut Agrim. Hyper. Plantag. quibus addantur Corall. Terra sigil. Bolus armen. Succin. Tinct. Sulph. vitriol. &c. Dolorem leniunt opiata, papaverina, Lacticia, in specie si à *Cantharid.* fuerit malum. Nec sunt negligendæ *Acidulæ* in mundificando *Ulcere desperato.* *Quin* & *Thermarum* usus confert. Ex dictis variæ fiunt formulæ. v. g.*

℞ Rad. Liquir. zi. Alb. zβ. Saxifr. ziii. Herb.

Agrim. Plantag. Portul. Heder. terr. an. m. j. fl. Malv. arbor. Nymph. an. m. s. florum Viol. p. ii. sem. Alth. Papav. alb. & Portul. an. ziiij. fruct. Alkekengi N. vi. Cicer. rub. zii. Hord mund. non excort. m. s. Coq. in Aq. Colaturæ ſſii. add. Syr. ex multiplici infus. Viol. Syr. ex succ. Agrim. Syr. Capill. Ven. & Mell. ros. an. zi. M. Capiat bonum haustum, bis vel ter quotidie, pro temperandis humoribus.

℞ Terebinth. zß. Vitell. Ov. N. i. Mellis zii. Agita in mortar. invicem donec albescant, adde Vini alb. Aq. Pariet. & fl. Fab. an. ziß. Syr. Limon. zi. M. & cochleatim sæpius sume.

℞ Rasur. Lign. sanct. ziii. Rad. Sarsæp. & Liquir. Cort. rad. Eryng. an. zi. florum Ros. Violar. ana p. iii. Herb. Agrimonie, Veron. Hed. terr. an. m. s. Passul. maj. ziß. Coque in Aqu. font. s. q. ad ſſii. Capitur crebrius de Colaturâ cyathus plenus unciarum trium.

℞ Radic. Liq. zii. Cicer. rubr. p. i. Cort. Sabin. zi. Fol. Plantag. m. i. Coq. in Aq. adde parum Lixivii, & in Decocti ſſi. dissolve Terebinth. in Melle solut. zii. M. pro injectione abstersiva. In graviore malo potest addi Ung. Ægypt. Alias usurpantur pro Injectione Lac. rec. Serum Lact. Mulsæ, Succ. Equiset. vel Plantag. Aqua ferrata, in qua Rad. Symp. modicè bullierint, Aq. Calc. viv. cum Sief alb Rhaf. & ad Ulcus in Collo Vesicæ Vitriol. rom. zi. in ſſi. Aquæ fontan. solut.

℞ Equiset. Plantag. Sem. Hyper. an. m. i. Rad. Bistort. Consol. Lil. alb. an. zi. Cort. Granat. zii. Coq. in Aq. ferrat. ſſi. & dissolve Troch. alb. Rhaf. seu Opii zß. Bol. armen. zi. Misce pro Injectione consolidativa.

A R T I C. X.

De Inflammatione Cerebri.

Inflammatiō membranarum Cerebri dicebatur à Veteribus *Sphacelismus*, quod vocabulum à Modernis malo

Unable to display this page

Unable to display this page

suppressis Mensibus, ortum. *Causa Ophthalmiæ nothæ* est subtilis, falsa, vel acris lymphæ, Oculos naturaliter humectans, & alterans. In *Prognosi*, Ophthalmia per consensum à dura & pia matre sævior & difficilior est. Dolor diu durans, materiæ aut corrodentis, aut distendentis, aut suppurantis pessimum est signum. In Ophthalmia crebriori membranæ incrassantur & humores evadunt impuri, unde Vilus hebetudo. Si suppuretur, perit Oculus, aut alias supervenit Gangræna Cerebri. *Ophthalmia notha* chronica quidem, sed non adeo periculosa est, quàm *vera*. Ophthalmiâ laboranti superveniens Alvi profluvium, hominem à Mâlo liberat.

Cura. Causæ removendæ, & sanguis stagnans resolvendus. In leviori Mâlo sufficiunt *pharmaceutica externa*: in graviori necessaria sunt *interna*, & *chirurgica*, inprimis *Venæsect. revulsoria* in pede, *aversoria* in brachio, & his præmissis *derivatoria* in Vena frontis, modo tundi possit sine constrictione Colli & vasorum jugularium, quæ Inflammationem augeret. Benè averunt *Vesicatoria* ponè *Aures*, præcipuè in *Nucha*, ubi Arteria se dividit in partem interiorem ad Oculum tendentem, & anteriorem circa *Nucham* distributam, majorem enim copiam sanguinis in anteriorem trahunt: his substituuntur *Setacea*, quia diutius servantur aperta. Loco *Setacei* in *Nuchâ* per quam molesti, licet maximæ sit utilitatis, est *Setaceum auriculare* ex fibrilla *Rad. Thymelææ arboresc.* item *Mezerei* in *Lixivio* ex *Vitium cineribus* macerata, & Auri perforatæ immittenda. Perforatur nempe Auris filo butyro pingui trajecto, & facta suppuratione, 3. vel 4. die, imponitur fibula, sed præparata, alias corrodit & inflammat. Singulis diebus recens immittitur, & confert etiam in aliis malis Visum hebetantibus. Mirum est, quantum *Fonticuli* in Infantibus, in Brachio ejusdem lateris in ulti, conferant. Interdum etiam *Arteriotomia temporalis* pro-

ficua

ficua esse poterit. Si subsit Lymphæ dyscrasia, sæpius recidivat *Ophthalmia*, quo in casu præter purgationem cum *Jalappa*, optimæ sunt *decocta Lignorum* & omnia *Juniperina*. *Ophthalmia* ex fumis metallicis per interna mineralia curatur; interdum à gestione in Utero orta, *sternutatoriis* & *Venæsect.* curata fuit. Observandum utiq; *Cinnamomum* jejuno stomacho comestum fluxiones in Oculum promovere.

Inter *Externa* pessimo usu applicatur *Lac*, v.g. *muliebre*, aut *Opium*, prius enim si non recens sit, a core suo nocet, si verò recens fuerit, unctuositate poros claudit & sordidos facit: *Opium* etiam ad *Gangrænam* disponit. Conveniunt autem *Sperma Ran. Aq. dest.* è *Cancr. fluv.* cum putrescere incipiunt; *Liquor. fl. Cichor. Hieracii, Tragopogonis*, & *Cyan.* paratus in vitro crasso & crassiore crustâ farinaceâ obducto, siccata prius malsâ in aëre, ne disrumpatur, nobile sanè remedium. Optimæ sunt *Aq. ophthalmicæ* ex *Infus. Vit. Antim.* item *Albumen Ovi* cum *Alum.* in patinâ stanneâ agitatum, cum pauca *Aqua Fœnic.* tepidè supra linteum extens. & applicatum, in primis si Malum sit ex ictu *Apis*. Item *Mucilag. sem. Psyl.* aut *Cydon.* cum *Aq. appropri. extract.* addito *Sacch. Saturn.* & *Camph.* Sanè *Saccharum candi* in scutellâ stanneâ novâ cum novo cochleari stanneo diutissimè tritum, donec livescat, optimum est *ophthalmicum*. In statu mirè conducunt *Collyria vitriolacea*. Sed in principio, urgente dolore, rubore, fervore, & lachrymarum acrium fluxu, conveniunt magis *absorbentia*, in specie *Tutia præp. Mater perlar. Lap. calamin. exactiss. præp.* & hinc *flores Cyani*, acre corrigentes. In *Ophthalmia incipiente*, ex rebus externis in Oculos illapsis, convenit *frustum vitulin.* vel *bovin. Carn. crud.* tempore decubitus admotum. Quod si malum sit occasione aëris inclementioris, *Mucilagines* supra citatæ sunt optimæ. Si dolor sit intensissimus, nil melius *Catapl. ex Pomis dulc.*

dulc. bene odoratis, sub Cineribus coctis, donec probè mollescant, Pulp. per Setac. traject. add. Sacch. Jovial. ʒij. Croc. gr. v. Camph. gr. ii. & tepidè cum linteis multipl. applicentur. Ad Ophthalmias nothas seu siccas eadem ferè conveniunt, præcipuè tamen Aq. Cancr. mucilag. Alum. cum Album ov. item Decoct. Litharg. aur. in Acet. dest. Ex dictis variæ fieri possunt formulæ, v.g.

℞ Aq. Plantag. Ros. & Fenic. an. ʒiʒ. Sacch. cand. Jov. ʒiʒ. Tut. præp. ʒʒ. Croc. or. gr. iii. M. f. Collyr. de quo 3 vel 4. in die gutta una vel altera in Oculum instilletur.

℞ Aquæ Ros. Plantag. an. ʒii. Aq. Solan. ʒi. Vitriol. alb. ʒi. M. Filtrationi adde Tut. præp. ʒj. Cum linteo imbuto & expresso applicatum, est egregium.

Epiphora affectus est catarrhalis, adeoque ad Glandulas sive in Oculorum angulis, sive Palpebris, respiciendum. Si Lachrymæ sint acres cum ardore, morfu, &c. Catarrhus dicitur calidus; sin siccus, frigidus audit. Causa est nunc externa, v. g. Persicorum esus; nunc interna, estque triplex. 1. Lympha vitiosa acrior aut acido falsior Oculos vellicans. 2. Glandulæ Oculor. relaxatæ aut alias irritatæ. 3. Glandula lachrymalis in majori Oculi cantho exesa, abscissa aut resoluta, unde sordium proventus, quas vicinæ glandulæ irritatæ plorant. Quoad Prognosin, in Infantibus diætâ & ætatis cursu curatur; in Adultis verò contumacior, facilè Fistulam lachrymalem inferre potest. Pessima est Epiphora ex defectu Carunculæ lachrymalis, facilior tamen, quæ ab ejus erosione quàm excisione producta est. In Cura convenit Aq. Tim. viz. ℞ Torment. grosso modo pulv. ʒi. Alum. gr. v. Aq. Ros. & Plantag. an. ʒi. Stent in loco calido per 24 horas & filtrentur pro usu. Item Liq. fl. Cyan. decoct. Cort. Granat. atque Cydon. illæ sorum primo vere collect. Album. ov. conquassat. cum Succ. Semper v. & fl. Fab. impositum. In genere removenda est Causa. Lymphæ acrimonia internis & externis corrigenda, & Glandularum tonus adstringentibus firmandus.

ART.

ARTIC. XII.

De Inflammatione & Ulcere Aurium.

INterdum inflammatur *Auris interna*, cum ardore, dolore pulsatili vehementissimo, Febri, subinde Delirio & Convulsionibus. Si ad exteriora vergat Inflammatio, tum adest insignis *Auris externæ* rubor, ad *Malas & Tempora* se extendens. Si suppuretur, *Cerebrum* ejusque *membrana* periculosissimè afficiuntur. Si pus interiora magis occupaverit, tum *Tympanum* interdum putredine absumitur.

In Inflammatione hac discutiendâ, *universalia* probè sunt præmittenda, *actû frigida & repellentia* cautissimè vitanda. Convenit in primis *Ol. vitel. Ov. Oleum coct. Lumbr. terr. vel Asel.* tepidè instillatum. Item *Ol. Scorp. vel Canc. fluv. Oleo incoctorum*; aut *Decoct. Absint. Centaur. min. & aliorum aromatic.* Ad extra *Auribus* applicetur *Bals. sulph. cum micâ panis calidâ.* Pro suppuratone promovendâ & Abscessu rumpendo conducit *Catapl. & Medul. Pan. alb. cocta in Lacte capr. addit. Vitell. Ov. Ol. ros. Croc. & Cepæ, aut Capita Alliorum sub cin. coctorum.*

Ulcera Aurium vera, ex Inflammatione vel acriori lymphâ orta, facilè in *Fistulam* degenerant, aut *Hyper-sarcoma* *Auditum* obturans inferunt; in quibus pus album æquale melius est inæquali, fœtente, sanioso, &c. Sunt & *Ulcera apparentia*, quando sanies multiformis effluit cum levamine plurium malorum, & fluxu cessante varia *Capitis & Cerebri* superveniunt symptomata. In *Cura* horum duntaxat mundus fervetur meatus auditorius mediante *Urinâ humanâ*; cavendum enim ne nimis citò sanentur, præsertim in *Infantibus*. In *Veris* autem, præmissis internis v.g. *purgantibus & sudoriferis ex Lignis*, mundificandum est per *Urinam*, in quâ madue-
rit

rit *Ras. Lign. Guaiac. vel Phlegma Spir. Urin. vel leve decoctum Vini albi & Urinæ cum media p. Mellis*, tepidè instillat. aut cum turundulâ ebriâ immissum. Item *succ. Absinth. aut Marrub. cum Melle; Succ. Cep. cum Rhodomel. item Syr. Nicot. & pro exsiccatione Alumen ust. cum Vino. Antiquum & sordidum Ulcus mundificetur Urina pueri cum paucis Ung. ægypt.* Effluente minore sordium & puris quantitate, dictis adde *Tutiam & Pomphol.* pro consolidatione.

ARTIC. XIII.

De Empyemate.

Sanguis suppuratus, & extra sua vasa effusus in quandâ corporis cavitatem, *Empyema* dicitur; quod κατ' ἐξοχήν collectioni puris in cavitate Thoracis attribuitur. Differt apud Modernos à *Vomica*, quæ est collectio puris in Viscere aliquo, in primis verò Pulmonibus. Sanguis utique in cavo collectus à vitali consortio orbatus accescit & grumescit instar Lactis; deinde ex fermentatione acidi coagulantis cum Alkali vol. in tertium salsum, *Pus*, mutatur; quod album est à præcipitatione Sulphuris soluti ab alcali, factâ per acidum.

Causæ sunt in primis *externæ*, nempe Contusio vel Vulnus, interiora occupans. *Symptomata* ita se habent; Sanguinem congruatum in *Abdomine* insinuat Abdominis tumor levior, durities, & renisus, non tam ex repletionem quàm tensionem; accedunt Virium prostrationes, Lipothymia, impedita Respiratio. In *pectore* collectum sanguinem comitantur insignis læsio Respirationis, Tussis, Dolor pectoris, Gravitas circa costas nothas, extremorum frigus, Febris plus minus acuta. In *Capite* collectum Sanguinem grumosum monstrant gravativus ejus dolor, insignis pulsatio, Oculi non-

nonnihil lachrymantes, rubor Faciei, symptomata Stomachi supervenientia, sanguis per Os, Nares, aut Aures exitum moliens, interdum Stupiditas superveniens. Sanguinem in dicta loca effusum ad *suppurationem* tendere, monstrant Febris ingravescens cum rigore, ardore in parte suppuraturâ, insignes præcordiorum Anxietates, Vigiliæ & Deliria; interdum Abscessus externus, v. g. in Inguine, si colligatur sanguis in Abdomine. Pure factò symptomata remittunt, & fluctuatio puris percipitur. In specie *Empyema thoracis* sequitur Tussis continua quasi è profundo, & sonus obscurus, à Diaphragmatis per materiam gravati actione; inter tussendum concussio in cavo pectoris, materiæ nempe Diaphragmati incumbentis sublata & recedentis. In progressu aliquid purulenti, tandem saniosi excernitur; Febris lentior, quasi hæctica evadit, & vesperi exacerbari solet. Respiratio fit difficilis cum sensu gravativo, quando stant aut sedent Ægri; dum verò decumbunt, facilis. Si pondus incumbens Diaphragmati introrsum vertatur, v. g. dum Calceos solvunt, videntur suffocari: superveniunt Sudores colliquativi nocturni, Palpitatio Cordis, subinde evaporatio ad Os instar Aquæ ferventis, Mala è regione partis affectæ subinde rubens; pulsus lateris affecti creberrimè intermittens; & molestia dum in opposito latere decumbunt. Si Pleuritis suppurata intra 14 dies sputo non rejiciatur, in *Empyema* mutatur, quod rumpitur circa 30. aut 40. diem, superveniente Rigore & Febre intensiore. Sanguis in capite collectus ut plurimum mortem infert; sicut *Empyema pectoris* Phthisin & Tabem. Superveniunt interdum Febres periculosæ, interdum Ulcera, non rarò Gangræna internarum partium.

Cura sanguinis grumosi. Si sit à Vulnere aut Casu, sanguis grumofus resolvendus, aut ejus suppuratio promovenda: Sanguis aut pus evacuandum per vias, ad quas

quas vergit natura, Urinam nempe, Sudorem aut Alvum, vel quas docet Ars in Paracenthesi Abdominis aut Thoracis, Trepanatione calvariae; quæ optima sunt auxilia, modò nè tardè nimis instituantur. In principio fiat *Venæsect. revulsoria*; hinc sanguis grumofus resolvatur per *Rub. Tinct. Torment. Symp. maj. Absinth. Hyper. Bell. Cheref. Card. ben. Fœnic. item Rhabarb. Rad. Vincetox. Pimpin.* in specie *Lap. Canc. Osteocoll. cum Aceto Vini dest.* propinata: hinc *Sanguis Hirci* legitimè collect. *Bol. armen. Succin.* inprimis *Sperma Cet. ad zi.* in vehiculo calido, *Carbon. Til.* in *Aqua Cheref. Pinguedo humana ad zi.* in potu *Cerevisiæ*, & quælibet *antimonialia fixa*: addendo semper talia, quæ sanguinem resolutum, inprimis in Pectore vicinisque locis, per vias urinarias amandant. Si in vasis majoribus remotis hæreat, sudor provocandus. Si per alvum educere velis conveniunt *Rhabarb. & Sena.* Sanè præstat à *diureticis* incipere, inter quæ *Polychresta* est mistura ex *Ocul. Canc. cum Acet. destill.* & in fine *sudoriferum* subnectere.

Cura Empyematis. I. Pus evacuandum per vias, quas docet natura in suis conatibus, nempe Urinam, Sudores, Alvum, Sputum. Si rupto Abscessu pectoris, natura nil moliatur, convenit inprimis Vomitus dum vires constant. Hinc Sputum promovendum, præcipuè per *Nicotianam*; habendo simul rationem materiæ purulentæ, addendo nempe *temperantia* si acrior ac tenuior, *incidentia* si crassior fuerit. In specie *Mel, Hydromel, Oxymel. squill.* inter *expectorantia* primatum ducunt; incoquantur v. g. in *Mulsâ Hyssopus Scabios. Parietar. Helen. Iris, Marrub. Liquir. Jujub. Passul.* pro indicantium varietate. Vel *R. Aq. Hyssop. ℥iii. Aqua asthmat. ℥iii. Oxym. squill. 3vi. Syr. Nicot. 3℔. Syr. emet. 3i℔. Misce, cap. pro libitu.* Si natura *Empyema* non expurget, statim instituenda *Paracenthesis*, ne pus in saniem vertatur, vires frangantur, ac Pulmo à sanie corrumpatur. II. Acri-

monia puris corrigenda per *sulphurea* & *antimonialia* fixa. III. Pars lassa restituenda per *vulneraria*, præ cæteris *Hed. terr. Scabios. Chæref.* item *Lignorum* & *Rad. decoctum*. Semper tamen acrimoniam corrigentia his jungantur, & cavendum ne *Febris* intendatur. Hinc egregium est *Antimon. diaph. ad ʒi. in Decoct. rad. Chin.* (vel *Guaiac.*) *Hed. terr. Tussilag. Consol. mai.* &, si visceri aliquid adest, *Hyssop.* Optimè etiam conferunt *flor. Sulph.* item *Bals. Sulph. tereb. vel succin.* temperando hujus igneam vim *Sacch. Sat. vel Antihect. Poter.* Præ cæteris vulnerariis excellit *Hederæ terr. Decoct. Succ. Syr. aut Pulvis cum Antim. diaph. propinatus.* Egregium est *Decoct. Brass. capit. rub. cum tantillo Sacch. temperatum;* ut & *Lac capr. cum Sacch. ros.* hæc enim simul diuretica sunt.

℞ *Chæref. m. i. Rhabarb. ʒii. fol. Sen. ʒiʒ. Sal. Tart. ʒi. Ebull. leniter. in s. q. Aquæ; Colat. add. Lap. Canc. præp. ʒii. Pulv. contra cas. August. ʒʒ. Syr. Scabios. q. s. M. pro aliquot dosibus, ubi sanguinem grumosum per alvum educere animus est.*

℞ *Lap. Canc. præp. ʒi. Rhabarb. Sperma Ceti, Mum. Sang. Hirc. legit. præp. an. ʒʒ. M. dos. ʒi. in Decoct. Chærefol. pro sanguine grumoso resolvendo.*

℞ *Ras. Lign. Guai. ʒi. Ras. Lig. Sassafr. ʒʒ. Coq. in ʒvii. Aquæ ad. consumpt. ʒiʒ. adde Hed. terr. Comar. fl. Hyper. Herb. Veron. an. mi. ad m. ii. Rad. Liquir. ʒʒ. sem. Fœnic. ʒvi. Passul. min. conquass. ʒiiii. Coq. ad reman. ʒiv. De colaturâ ter in die capiat haustum vulneratus Empyematicus.*

℞ *Suc. Hed. terr. ʒiiii. suc. Marrub. ʒii. Thur. Myrrh. an. ʒi. Sacchari parum, redige ad consist. Syrupi & subinde usurpetur.*

ARTIC. XIV.

De Hæmorrhagia in genere.

Sanguis extra corpus effusus *Hæmorrhagia* dicitur. Cujus causa est vel *anastomosis* seu apertio osculorum in venis & arteriis, vel vasorum læsio per violentiam externam aut humores corroderentes. Sanguinis autem tenuitas per se per vasorum tunicas viam parare nequit. Vasa per quæ sanguis emanat, sunt in primis *arteriolæ*, unde stillatim effluit, ex successivo & remittente cordis impulsu. Quoad *Causas remotas*, fit *Anastomosis vitio sanguinis* propter plethoram, nimiam ejus turgentiam in Febricantibus, vini Potatoribus, iisque quibus suppressa est evacuatio ordinaria: sanguinis ferositatem & aquositatem, concurrente fibrarum & partium laxitate, & sanguinis acrimoniâ occultè rosivâ. Vitio vasorum fit *Anastomosis* ob spasmus, vel vasorum sanguifluorum vel partium vasa recipientium, unde impeditur æqualis vel per arterias distributio, vel ex arteriis ad venas transitus: cujusmodi sunt *Hæmorrhagiæ spleneticae & scorbuticae*. Adeo ut *Anastomoseos* causa ut plurimum sit acidum, nunc sanguinem ad orgasmum præternaturalem concitans, nunc vasorum & partium vicinarum fibras vellicans. Si effluat sanguis floridus, rubicundus, copiosus, *anastomosis* innuit, propter sanguinis abundantiam aut turgentiam: si effluat tenuis, loturæ carniū similis, *aquositatem sanguinis* sequitur. Si fiat *Hæmorrhagia* cum forti regionis vicinæ pulsatione, vitiatum ferè circulum innuit. Si vasa erodantur ab *acribus humoribus*, sanguis effluens acris salsus gustari solet. In *Prognosi* *Hæmorrhagia* nimia ad *Cachexias* disponit; moderata consueta & periodica salubris est & non sistenda; curatu difficillima, qua ex ero-

sione vasorum à succis acribus oritur.

Cura. *Hæmorrhagia spontanea*, quæ opus est naturæ exonerantis corpus, item *critica*, non est curanda, nisi sit nimia. Aliàs in genere sanguis nimius imminuendus, turgescens compescendus, serofus incrassandus, acris temperandus, acidum spasmos inducens corrigendum, & vasa consolidanda. Pro his scopis obtinendis observa I. In abundantia aut turgescencia sanguinis conducere *Venæsectionem*, observatis *revulsionis* & *derivationis* regulis. In aliis casibus minimè convenire, nam stultum est evacuare quod non abundat. II. *Purgatio* ridicula est, nisi in nimia sanguinis serofitate, in quo casu conducit; ubi conferunt etiam *sudorifera*, non volatilia, sed additis opiatas, inprimis si adsit Febris, licèt enim primò sanguinem fundant, postmodum tamen hic sero depauperatus spissescit, & salibus heterogeneis liberatus dulcescit. III. Conveniunt *Opiata* in omni *Hæmorrhagia*.

Ex dictis patet, *Remedia* esse *vulneraria*, *adstringentia* & *absorbentia*. Ex Regno *Vegetabili* sunt *Succus Urticæ mai.* ad aliquot uncias internè assumpt. *Usnea Cran. human.* ad ʒi. *Passulæ* inprimis in vitio sanguinis acrioris, serofioris, acido salioris, &c. *Rhabarb.* in serofiore sanguine; *Camphora* spiritus refrænans, & fermenta acida mirè corrigens. Accedunt *Portulaca*, *Plantago*, *Millefol. fol.* *Querc. Ros. r. Cort. Gran. Balaust. Burs. pastor. Sanic. Pyrol. Bell. min. Hed. terr. Rad. Urtic. Symph. mai. Torment. Sanguisorb. Bistort. fructus Myrtilli*, item *Papaver*, *Hyo-scymus*, *Opium* & quælibet *anodyna*. Ex Regno *animali* partes duræ *absorbentes*, viz. *Ebur s. igne*, *Unicornu ver. Dens Hippopot. &c.* *Bufo* in syndone rubro appensus, vel recens contusus, sub axillis applicatus; & *Pulv. Ran. vir. exsicc.* in *Vino rubro* propinatus, *Sperma Ceti* cum *Aceto ros.* applicatum, & hinc *Sperniola Crollii* ad gr. xv. nobile est remedium, inprimis cum *Lapis Hæmat.*

℞. & Laud.op.gr. ii. misc. His accedunt tam Pulvis, quam succ. express. Sterc. asinin. suilli aut canini; Pulv. Sanguinis effluentis exsicc. ad ʒi. in conven. vehiculo. Tandem Lac Hæmorrhagias ex acrimonia falsa & fluxus scorbuticos corrigit. In Regno minerali eminent martialia in habitualibus Hypochondriacorum & Scorbuticorum Hæmorrhagiis stupenda. Acidularum potus, aut Liqueur mart. sol. egregiè & fluxum nimium sistit, & naturalem calorem deficientem restituit. In Hæmorrhagiis ex nimia sanguinis turgescencia nil melius Nitro depurato. Ex dictis variæ fiunt formulæ, v. g.

℞ Aquæ Plantag. & Semperv. mai. an. ʒiʒ. Syr. Papav. alb. ʒi. Tinctura fl. Bellid. cum Spir. Vitriol. q. s. ad gratiam acid. M. Cap. cochleatim in turgescente nimis sanguine.

℞ Extract. flor. (id est, ex flor. Ros. p. ii. fl. Papav. rh. & Bell. rub. an. p. i. per multiplicem infusionem in Aqua express. & inspiss.) ʒiii. Ebor. s. igne, Dent. Hippopot. an. ʒʒ. Coral. r. præp. ʒi. Lap. Hæmat. præp. ʒii. Gum. s. q. Syr. Ros. r. & Papav. rh. f. Elect. in Hæmorrhagiis habitualibus ab acido vol. v. g. in vini Potatoribus, &c. maximè conveniens, cujus dosis m. ac v. est magnitudo Nucistæ.

℞ Pulp. Passul. min. ʒʒʒ. Rhabarb. elect. ʒiii. Tartar. vitriol. Tacken. ʒi. Syr. Pomor. q. s. f. Elect. in sanguinis tenuitate serosa utillimum.

℞ C. C. ust. ʒi. Terr. sigill. ʒʒ. Laud. op. gr. iii. Misce Pro 2. dos. cum sudore in sanguinis tenuitate serosa.

℞ Aq. Plantag. ʒiii. Aq. Cinnam. ʒiii. Acet. Vin. ʒii. Coral. r. præp. ʒii. Terr. sigill. ʒi. Laud. op. gr. iii. Syr. myrtin. ʒiii. Capiat. cochleatim in fluxu ex acriori sanguine aut lymphæ.

ARTIC. XV.

De Hæmorrhagia Narium , & Gingivarum.

Propagines rami arterialis à Carotide interna plures interfurculos transmittunt per os cribrosum ad membranam Narium glandulosam, quorum orificia aperta *Hæmorrhagiam* excitant. Præter *Causas communes*, accedunt sternutatoria fortiora, & inspirata acria. Imminentem *Hæmorrhagiam narium* ostendit motus sanguinis sursum, unde dolor tensivus Capitis & Colli, & Temporum pulsans, Oculorum caligo vel splendor & pruritus, lachrymæ involuntariæ, rubor malarum, titillatio narium; &, si vitio sit vasorum, pulsus durus quasi vibrans in carpo. In *Prognosi*, lachrymæ involuntariæ, in *Febribus acutis*, hanc portendunt. Largior fluxus Syncopen, Cachexias, Singultus & Convulsiones infert. Stillicidium sanguinis in Morbo acuto malum, nisi causa subsit externa. Fluxus è Nare, Liene aut Hepate affectis, malum. Si Aures in Febri obsurdue- rint, Febrim solvit *Hæmorrhagia narium*.

Cura. 1. *Avocatur sanguinis impetus*, per ligaturas extremorum dolorificantes, non secus ac per *Venæsectionem*, observatis *revulsionis & derivationis* regulis; per *Cucurbitulas cum scarif. nuchæ*, aut *sine scarif. supra pedes* admotas; subinde quidem Hepatis & Lienis regioni applicantur, sed cavendum ne sequatur Inflammatio visceris sub Cucurbitulâ siti; per *adstringentia & refrigerantia* externa, v.g. *Catapl. ex Acet. & Argil. furn. pistor.* fronti & temporibus ac nuchæ applicatum; *Bollum* aut *Gypsum* cum *Aceto*, Virorum testibus & Mulierum mammis admotum; item *Epithema* ex *Aceto* cum *suc. Semperv. maj.* & *Sale* cum tantillo *Camph.* iisdem locis & regioni Hepatis applicatum; item *Sperma*
Ran.

Ran. cum pauco *Alum.* aut *Fulig.* cum *Album Ov.* & *Acet.* fronti & temporibus cum linteis applicat. Accedunt *frontalia* ex *Croc. mart.* *Bol. armen.* & *Opio*; item *Terrores*, aut *Lipothymia* inductæ, & *Dolores* graviores in partibus remotioribus, v. g. incurvatio minimi digiti, *Cauteria actualia* plantis pedum applicata. Inter *specifica* eminet *Buso*, de quo supra. *Lignum sympatheticum* ex *Fraxino* certo tempore decisum & naribus admotum, *Hæmatites* ritè electus in manu detentus, item *Jaspis* argento cinctus, cujus rubedo venulis herbaceis est distincta, in manu detentus. Denique *Æger* nunc in aëre frigido, nunc in calido est servandus. II. *Ori-ficia Vasorum* occludenda, applicando cum turundâ in aq. humectatâ *Pulv. Al.* aut *Vitr. ad albedinem calc.* cum *Lac-câ Pictor.* aut *Solutionem Alum.* vel *Vitrioli* intrudendo. *Vitriolum* basis est *Liq. stipt. gallici*, qui optimus. Hinc laudatur gossypium atramento infectum intrusum. Im-mittitur etiam *Tinct. sulph. Vitrioli*, vel *Phlegma spir. Vi-triol. acidulum*. *Fuligo* ex fundo cacaborum æneorum collecta, acidum possidet terreis particulis mistum, & hinc adstrictorium, unde optimè cum *Album ovi*, cum *Sanguine patientis* mista, turundarum forma naribus immittitur. Nec omittendus *Pulv. Sterc. asinin. & suill.* insufflatus; vel turgentes eorum succis turundæ im-missæ.

Hæmorrhagia Gingivarum oritur vel à laxitate scor-buticâ, junctâ cum salivâ vascula corrodeute, vel ab ineptâ dentis evulsione. *Critica* aut *periodica* non est se-danda, nisi succedanea substituatur evacuatio. *Præter-naturalis*, si sit à Scorbutto, curatur per *Tincturam Lac-c. Myns.* item *Decoct. rad. Torment.* cum *Alum.* Si à dente evulso, per *Tinct. sulph. Vitriol.* vel *solutionem Vitriol.* cum bombace applicat; vel *Gum. arab.* impositum; vel *Gargarisma* ex *rad. Torment. Bistort. an. ʒiij.* *Gall. contus. ʒß.* *Sem. Papav. alb. ʒij.* *Coch. in s. q. Aquæ Plant. add. Bol.*

Unable to display this page

rium Hæmorrhagiâ. Sed in erosione partium inepta est. Vitentur autem *Purgantia*, copiosissimè enim à levi purgante, non sine noxa, purgantur Hæmoptyci. Optima sunt Diuretica; & inprimis *opiata*; præcipuè *Sem. Hyosc.* si malum est ab acrimonia corrodeute. Cætera *Remedia specialia* acrimoniam, vasa erodentem, ut causam frequentissimam respiciunt. Inprimis *Portulacæ succus* aut *Syrup. Opiatis* sociatus: *decoct. Portulac.* aut *Plantag.* cum *Rad. Symp.* & *Herb. Brunel.* in *Vino rubro.* *Syrupus*, *Decoctum* & *Conserva Hed. terr.* polychresta sunt inprimis post paroxysmum. Egregia *specificæ* sunt *Cons. Ros. antiq. Pulv summitat. & pilosar. ex-crescent.* *Cynosb.* & *Ol. Lini* cochleatim usurpatum. Optimus est *Spir. Vitrioli*, modò nulla sit suspicio Ulceris in Pulmone. Nobile remed. est *Cochl. i. vel ii.* ter vel quater in die *Succi express.* ex *Cydon.* in lamellas concis. & in *Aq. com.* in diplomate ad mollitiem coctis. Pro *Potu* confert *Decoct. Pom.* per residuum clarif. vel *Decoct. Hord.* cum *Passul. Corinth.* Laudatur ʒi. *Sterc. Mur.* cum *Suc. Plantag.* propinat. mane & vesperi, inprimis si ruptum sit Pulmonum vas. *Martialia* aliaque supra nominata huc referantur. In graviore malo ex causis externis sæpius recidivante egregia sunt *Decocta pectoralia* ex *Lignis.* Ex dictis variæ fiunt *formulae* v. g.

℞ *Sem. Hyoscy. Papav. alb. an. ʒx. Ter. sigil. Coral. rub. an. ʒv. Sacch. ros. antiq. q. s. M. Capiatur crebrius.*

℞ *Conserv. Ros. & Hed. terr. an. ʒii. Lap. Hæmat. præp. ʒii. Coral. rub. præp. ʒi. Ter. sigil. ʒii. Syr. Papav. alb. q. s. f. Elect. cap. pro lubitu.*

℞ *Aq. Chærefol. ʒiii. Acet. Vin. ʒiii. Lap. Canc. præp. ʒi. Antim. diaph. gr. xv. Syr. Scabios. ʒß. M. pro reliquiis grumosis dissolvendis post paroxysmum.*

℞ *Ras. Santal. rub. ʒi. Ras. Lig. Sassaf. ʒß. macera & coq. in ʒviii. Aq. com. ad consumpt. ʒi. add. Hed. terr. Comar. Hyper. & Veron. an. M. ii. Sem. Fenic. ʒvi. Rad. Li-*

quir. ʒiii. Passular. min. conquass. ʒii. Coq. ad remanent.
Ibiv. Cap. colat. bonum haustum ter de die.

SECT. XVIII.

De Urina in Renibus Secretione laesa.

ARTIC. I.

De Ischuria Renali.

Sanguis in totum corpus ex corde distributus, in singulis Visceribus aliquid patitur. Inprimis in *Liene, Hepate, & Renibus*. De *Hepatis & Lienis vitiis* dictum alias. Occurrunt jam *Reνες*, quorum officium est *Urinam*, seu laticem aquosum sale vol. falso oleoso imprægnatum, secernere & simul certo modo alterare. Hæc secretio abolita *Ischuria renalis* dicitur, cujus signa sunt cessans *Urinæ* excretio, cum nullo *Vesicæ* tumore aut tensione, nullo pubis dolore aut perinæi gravitate, & nullo levamine ex immisso cathetere aut facta suctione ex vesica.

Causæ in ipso sanguine sunt compages sanguinis nimis ferrata & firma, quæ sæpè in *Scirrho Hepatis & Lienis* contingit, oriturque ferè ab acido sui generis intimius *M. S.* cogente; item tanta sanguinis abundantia ut in vasis emulgentibus nil è *Renibus* admittat. *Causa in ipsis Renibus*, sunt 1. *Meatus renales* infarcti à calculo, sanguine grumoso aut pure, vel ibidem genitis, vel ex aliis partibus illuc translatis; humoribus crassis & viscidis, quorum notitia habeatur ex sordibus in primis viis, aut urinâ antea turbidâ redditâ cum sedimento mucilaginoso copioso. 2. *Atonia* seu resolutio fibrorum

rum fistulosarum & nervorum, adeo ut deficiente spiritu influo flaccescant, eorumque orificia conniveant, orta ex vertebrarum aut spinalis medullæ læsione, nimia Renum refrigeratione, defectu Spirituum lethali in Morbis acutis, &c. Huc referatur & fibrarum spasmodica contractura à calculo aliove irritante. 3. Defectus aut inertia fermenti renalis, urinæ alterationem & transcolationem non promovens, ut in Hydropicis.

Prognosis. Ischuria renalis periculosior est vesicali; & illa sine dolore pejor dolorosa. Superveniunt symptomata varia propter serum urinarium in varias partes translatum, v.g. Anxietas præcord. Torpor sensuum, Pathemata epileptica, Ascites, Tumores œdematosi; Vomitus, Sudores ac Halitus plus minus foetidi & urinosi. Urinosus sapor & odor indicium est, alterationem quandam factam esse à fermento renali, sed interclusum transitum in pelvi. Si hæc adsint symptomata, intra septem dies ut plurimum intereunt, licet denuo meiant, propter M. S. infectam & vitium partibus affricum: utut, si sudor copiosus seu vomitus crebrior, aliave in alio loco excretio copiosa contingat, diutius supervivere possint. Si oriatur à calculis Renum majoribus, est ut plurimum lethalis. Si à Resolutione fibrarum sine dolore, instat mors.

Cura. Vitia sanguinis corrigenda nunc V. S. nunc alterantibus Affectui primario appropriatis. Renum dispositio p. n. removenda, præmissis laxativis cum Tart. vitriol. & Clysmat. Terebinthinatis. Obstructio à Sang. grumo curatur per diuretica, grumos dissolventia, viz. Rub. Tinctur. Hed. terr. Chærefol. Hyper. Sperma Ceti, succinata, Lap. canc. cum Aceto, &c. Sin à pure obstruente sit malum, curatur per abstergentia diuretica, viz. Terebinth. Suc. aut Syr. Hed. terr. Essent. & Extr. Hyper. Agrimon. &c. Sin à mucō tenaci sit malum, sedulo præmittenda sunt Laxantia, ne copiosior cruditas ad Re-

nes fiat delatio ex intempestivo usu *incidentium diureticorum*, quæ hic conveniunt, viz. *Tartar. vitriol. Tinct. tartar. Spiritus urinosi, Salia vol. Succus vel infusum Armorac. in Vino, Oxym. squill. Spir. sal in decocto rad. Fetro-sel. & Cicer. rub. Succus Parietar. cum Oxymel. inprimis Spir. Vitriol. philos. Succus Limon. à ʒii. ad iv.* In atoniâ Renum conveniunt *terebinthinata, Juniperina, succinata*, in & externè: item externè *Ol. Scorp. & Petrol.* In Contracturâ spasmodicâ fibrarum *opiata, Cinnab. Antimon. cum Sal. vol. Succin. & forsan Mithridat. in Decocto diuretico.* Ea denique, quæ fermentum renale respiciunt, magisque appropriata, sunt *Emuls. ex Sem. Viol. Succus Parietar. nitrosæ* in antiquis muris repertæ; *Fl. Cyan. & Calcatr. in Vino cocti; Succus Raphani, vel Infusum Rad. Armoraciæ in Vino; Capita Allii concisa cum Vino vel Spir. junip. propinata; Pulv. Sem. Erys. ad ʒi. in Vino albo; Liquor Betulæ, Potiones Plateri terebinthinatæ*, cavendo, ne *Mellis* societas in Mulieribus hysterica pathemata excitet. Accedunt *Folia Rib. nig. Urinæ odorem spirantia; & Succus Pastinacæ lut. in specie in Pueris.* Nobile remedium est *Sal. vol. Succin. ut & Spir. & Sal vol. Urin. aur Salis armon. Spir. Tartar. Tinctura nephrit. Amelung. Spir. Carminat. de tribus.* Perquam diuretica sunt *Lumbr. terr. Aselli in Vino infus. & express. & illorum Spir. per putrefact. item Cantharides ritè infus.* Præter volatilia accedunt *Salia fixa, viz. Testæ Ovor. calcin. ad ʒi. inprimis Test. Ovor. Struthiocameli in Spir. Salis solut. item Sal stip. Fab. & Genist. non perfectè alcalisatum, sed potius salsum, Sal prunellæ, &c.* Accedit *Fimius columbinus aut equinus vino infusus.*

℞ *Sem. Viol. purp. ʒiii. Sem. Lithosperm. ʒi. cum s. q. Aq. Petrosel. f. Emulsio, add. Test. Ovor. Struthion. ʒi. edulcoretur parum, & detur pro dosi.*

℞ *Terebinth. Venet. Mellis ana ʒʒ. Vitel. Ov. N. i. Suc. Limon. ʒi. Aq. Gramin. q. s. f. Emulsio.*

ARTIC. II.

De Calculo Renum.

Causa frequentissima *Ischuriæ* est *Calculus*, qui ut plurimum generatur in Renibus, & incrementum accipit in Vesica. Generantur *Calculi* ex *Urina*, cum acidum manifestum occurrit alcali volat. & unâ coagulantur, permistâ insimul levi terrestri substantiâ *Urinæ*. Si mucilago viscida ex attritis membranulis transudans simul coaguletur, *albi* fiunt: sin sanguinis guttulæ ex vasculo eroso unâ concurrant, *rubri* sunt. *Rufi* seu *flavi* sunt sola *Urinæ* progenies. *Efficiens causa* est acidum vitiosum nunc ipsius *Urinæ*, nunc ex primis viis elapsum, & *Urinam* magis imprægnans; hinc *Vini* acidioris potatores & *Arthritici* calculosi sunt, atque *Vomitoria*, & acidum in primis viis *absorbentia* à *Calculo* præservant. Hoc tamen acidum nullo modo *Calculus* generabit, nisi sal alcali volatile in *Urina* separatum sit, & non debite saturatum, ita ut liberius ab acido arripi possit. Fit hoc per aliqualem putrescentiam & salium divisionem, analogam illi, quam *Urina* prius clara & perspicua, in matula stannea tandem cum fœtore exhibet. Si enim alcali *Urinæ* debito suo acido saturatum sit, non potest ab acido vitioso coagulari; hinc in *Stranguriâ* nullus est *Calculus*, licet *Urina* acido p. n. imprægnata excernatur. Fit autem *alteratio* seu *putredinalis*, sal alcali separans, à fermento vitioso, occasione vitiosi acidi fermentativi ex primis viis, acquisiti vitio diætæ, aut transplantato à Parentibus, vel cum lacte *Nutricis* hausto. In hoc itaque fermento alterato & enervato consistit *Lithiasis*, quæ difficillimè eradicatur. *Causæ occasionales*, sunt *Lacticinia*, caseosa, aliaque partim in acidum vitiosum in primis viis degenerantia, partim cum

cum alcali terreo promptè in Calculum coagulabilia, Generantur nempe ex istis parvulæ arenulæ, quæ occasione novarum, mutuaque adhæfione & coagulatione tandem in majores Lapillos abeunt.

Symptomata sunt pauca & tolerabilia dum Calculus quietus est. In Paroxyfmo autem, id est, dum Calculus est in motu, ac ad Ureteres & Vesicam truditur, gravissima adfunt talia, partim ex attritu membranarum Pelvis, & Ureterum doloroso cum spasmis variarum partium, partim ex retentâ & aliorum translata Urinâ oriunda. Quorum plurima etiam *doloribus nephriticis* ab alia causa, *colicis & hysteriis* communia sunt. Adest utique dolor renis vel sinistri vel dextri plus minus acutus, cum sensu gravante & fortiter prementente. Dum pergit Calculus in Ureteres, dolores magis urgent & lancinantes evadunt; atque interdum Calculo in pelvim relabente cessant, denuo autem ad Ureteres pergente recrudescent. Ingruente Paroxyfmo Urina est pauca, acris, admodum stimulans, aquosa, interdum perfectè suppressa, crebrius cruenta ex asperitate calculi vasa lacerante; subinde quidem ex Tartaro calculoso resoluto, absque sanguinis consortio, quasi sanguinea apparet. Arenulæ à calculosis emissæ duriores sunt, subinde grandiores, fundum saltem matulæ occupantes; friabiles enim & lateribus adhærentes, sunt nil aliud quàm salia scorbutica coagulata. Excernitur etiam copiosus mucus albus, lavis, mediam Urinæ partem subinde replens, qui nutrimentum est partium læsarum extravasatum. Accedit dolor tensivus secundum ureteris ductum, stupor cruris & in Viris retractio Testiculi, lateris affecti; interdum Tenesmus; Anxietas præcord. & ex consensu diaphragmatis Respirationis difficultas, quasi cingulo restringerentur costæ inferiores; interdum Hemicrania lateris affecti; subine Convulsiones extremorum, Pavores dormientium, dolor titillans

titillans in extremitate glandis Penis. *Frequentissima Symptomata* sunt Tormina colica cum Nausea, Vomitu, in Fœminis Passio hysterica, & non rarò Partûs dolores referens. Oriuntur hæc ex spasmo nervulorum renalium continuato ad plexum mesaraicum. Distinguitur autem hujusmodi *Colica à Colica essentiali* in eo, quod calculosi ut plurimum incurvati sint, & non possint sine insigni dolore se erigere, cum stupore cruris, dolore etiam in dorso è regione Renis affecti, sine murmure Intestinorum, & cum prædicta Urinæ conditione. In *Colica* autem *per essentialiam* horum contraria obtinent.

Prognosis. Periculosus est affectus propter inflammationes Renum, Ischurias lethales, & gravissimos nervosi generis morbos supervenientes. Gravidæ facile moriuntur aut Abortum patiuntur. Calculus quo major & asperior, eo periculosior. Superveniens extremorum frigus aut sudor frigidus, præsertim cum Ischuria, mortem innuit. Urinæ antea tenues excretæ, emissæ cum arenulis & frustulis lapideis, bonum sunt signum Calculi imminuti. Interdum certas periodos observat paroxysmus.

Cura. In *Paroxysmo* dolores & contracturæ sistendæ, & Calculus vel infringendus vel promovendus. *Extra paroxysmum*, quod generatum est, maturè eliciendum, & generatio futura præcavenda. Pro his scopis, *Observ.* I. *Diuretica* in *paroxysmo* moderata sint, ne vias hætenus attritas exasperent, & his quantum possibile promovendus est Calculus, simul dolores leniendo tam internis quam externis, his enim durantibus, durabit contractura & angustia viæ. II. Ratione acrimoniæ Urinæ, dolores & contracturas intendentes, conveniunt etiam *lenientia*, *emollientia* dicta; non quod vias Calculo laxent, hoc enim ridiculum est, alias Ventriculum & Intestina laxarent; sed quod acrimoniam Urinæ temperent & inde natos dolores & contracturas ductuum tollant.

Unable to display this page

Sedato dolore, si adhuc hæreat *Calculus*, accessus fiat ad Urinam blandè promoventia, & calculum diffringentia. *Diuretica* sunt *Tinctura nephrit. Spir. carminat. Terr. fol. Tart. &c.* sub introitu Balnei, dum hujus usu relaxantur, subsistatur, & natura quiete concessa forsan sponte liberabit Ægrum. Promovet etiam Calculum blandus corporis motus, gaudium, &c. *Lithontriptica vera* talia debent esse, quæ convenientiam in radice habent cum Calculo. Non necessarium est menstruum Calculum diffringens, quod sit corrosivum, cum dentur menstrua insipida, quæ validissima concreta diffringunt, teste *Rore majali, Mercurio amalgamando Metalla solvente, &c.* *Quin & Sem. Dauc. Persicar. Pulv. Millep. & Sal. Fimi columb. benè præp.* aliquando Calculum dissolvissè observantur: hæc autem non corrosiva, sed tantum *acria volatilia* sunt. Ut taceam multa nobis & Ventriculo nostro innocua esse, quæ respectu aliorum acerrima sunt; sicut *Acetum testas Ovor.* solvit, sed substratam membranam tenuem non attingit. *Cantharides* stomachum non offendunt, sed acrimoniam circa Renes & Vesicam explicant. Malè proin ad corrosivitatem respicitur. Paucissima utique cognita sunt *Lithontriptica*, adeoque horum defectu meliora usurpanda sunt *diuretica*, tam *acidum absorbentia*, ut *testacea, Lap. minerales & animales, &c.* quàm *Renes abstergentia*, ut *raphanacea, Liq. Betulæ. & balsamicâ vi fermentum Renum conservantia*, ut *Juniperina, Terebinthinata, &c.*

Inter hæc *diuretica* Calculum pellunt & Renes absterguntraphanacea, inprimis *Rad. & subinde Folia Armor. Vino infusa*, & hausta; aut post repositionem per 14. dies in Cellâ, destillata, unde *Liquor egregius. Allii* radices sale acri penetrante & acidum coagulans corrigunt, & fermentum Renum alterant, minutim sc. concisæ & in *spir. Junip. propinata. Multum decanta-*

tur *Sp. Vin.* in quo infund. *Hed. terr.* & *Capita Allii.* In *sem.* & *cort. Fraxini* est *Oleum* ac *Sal vol.* non contemnendum. Hinc præstantissimum obtinetur *Oleum* ad gut. xii. in *Vino albo* capiendum, ex *Cort. rad. Fraxin.* ℥. ii. *Bacc. Junip.* ℥. iii. *Terebinth.* ℥. iß. ad iß. tritis, commistis, in ℥. ii. *Aquæ* per tres menses sepositis, & postmodum destillatis. *Semen. Hyper.* tritum *Terebinthinam* spirat, adeoque multum decantatur *Elect.* ex hoc *Sem.* cum *Sacch. ros.* vel *violac.* Multa præstat *Sem. Dauci* in præservando *Calculo*, vel in substantia, vel *Cerevisiæ* fermentandæ infusum. Item *Aqua dest. Persicar.* cum recent. *Plant. cohobata.* Exturbat item *Calculus Succus Limon.* & in primis *Suc. Betulæ.* Ex dictis vegetabilibus cum *Sp. Vin. tartarificato* *Essentiæ* & *Extracta* parari possunt. Accedunt *Sal. Genist. Stip. Fab. Sal. prunel.* in specie *Sal. vol. Succin.* & ratione nitrositatis *Sal Fimi columb.* aut *Acetum* macerationis *Sterc. columb.* cum duabus partibus *Mellis* junctum. Huc facit *Sal ad Calculum Polemanni*, viz.

℞ *Nitr.* (præp. deflagrando *Sulph.* 3ß. super ℥. i. *Nitri*, & hoc ter repetendo, ubi omnia refrixerint & denuo pulverisata fuerint) *Sal. Absinth. an.* 3i. *Sal. Succin. vol.* 3ß. *Sacch. alb.* 3vi. *Ol. dest. Succin.* q. s. m. *Dos.* quantum tres cultelli cuspides capiunt, ter vel quater de die. Optime *Renes* abstergit & *Calculus recentem* comminuit.

Superfunt *Lapides*, qui acidum absorbent, acrimoniam *Urinæ* in paroxysmo temperant, ac ob acidum absorptum, & inde mutationem in falsum tertium, vim diureticam acquirunt. Hinc paratur *Liq. elegans* ad gut. xxx. propinandus, ex *Lap. Canc. Judaic. Lync. Spong. Aquil. Glaciei ana*, solutis in *Spir. sal. ultimo* ignis gradu elicitis, ad siccitatem leni calore coagulatis, hinc pulverisatis, & in cellâ per deliqu. solut. Accedit *Decoct. Canc. flav.* aut 3i. *Pulv.* eorum, coctorum in *Vino* ad siccitatem; *Liquor per deliq.* ex *Test. Ovor.* ex quibus exclusi sunt

sunt pulli, vel *Ov. Struth.* cum *Spir. sal.* paratus, modo jam insinuato; ipsæ *Testæ calcinatæ.* Item $\mathcal{R}$ *Calc. viv. q. v. affunde Acet. dest. ad emin. 4. dig. coq. friges. decant. in spissa, ad siccitatem evapora, candefac in crucibulo, hoc extrahere vel Sp. Vin. vel Vino Hispanico. Dos. gut. xx. in Calculo.* Accedunt *Lumbrici Aselli*, in primis *Alæ duræ superiores Scarabæi majal. pulveris.* & in *Vino propinatæ.* Egregius est *pulvis* ex quatuor vel quinque *Scorp. lavatis*, & *vivis per 24. horas in Vino malvat. relictis*, postmodum in olla supra *Folia Salvie positis*, in furno blandè *crematis*, & *pulveris.* *Dos. gr. iv. in Ovo sorbili vel Vino.*

ARTIC. III.

De Diabete.

NImia Urinæ secretio & excretio, *Diabetes* dicitur; estque duplex. 1. *Notha*, in qua excretio copiosior Urinæ tenuis crudæ successivè & paulatim crescit, cum siti, debilitate virium, ardore lumbari & viscerum, macie, Febre continuâ lentâ; & si Urina aliquamdiu retineatur, lumbi, coxæ & testes cum gravitate intumescunt. 2. *Vera*, in qua potulenta & assumpta liquida nimis citò, parum aut nihil mutata, excernuntur. Atque hæc est, quæ propriè *Diabetes* dicitur, à *διαβαλω, citò transeo, cujus causa* est flacciditas Renum, non paralytica, sed nimix apertionis, concurrente pylori laxitate; ad quam disponit crebrior *Acidularum* usus. *Causa Nothæ* est pars sanguinis chylosa, seu roridum corporis nutrimentum, & ipsa pinguedo liquata, sicque in consistentiam laticis serosi fatiscens, per vias urinarias excreta. Hinc Obesi ab usu *diureticorum* maciantur, hæc enim humores fundere notum est. Ex hoc rore chyloso est, quod Urina Diabeticorum dulcescat. *Causa autem Colliquescentiæ* est fermentum acre

vol. simile *Sali vol. Cantharidum*, in primis viis genitum, sanguinem & pinguedinem colliquans. Hinc *Urina Diabeticorum* acris est, & ardoris sensum excitat, curaturque hæc *Diabetes notha* per acrimoniam temperantia, sicut *Febris hectica*; verum ex abusu *diureticorum* excitari solet. Omnia enim *diuretica* abeunt in *acre salsum vol.* in primis viis; hinc *Cydon. & Vin. Rhen.* diureticam vim acquirunt in primis viis, & interdum *Diabetem* inferunt. Oritur hoc fermentum acre ex digestionem ventriculi vitiata; non secus ac fermentum illud, fluxus alvi colliquativos inducens, ex eadem oriri agnoscitur. Succum autem colliquatum & pinguedo in specie per Renes excernuntur, tam propter formam Serii Renum poris adpropriatam, quam propter vellicationem Renum à volatili isto & acri fermento; unde dolor & ardor lumbaris, cæteraque Symptomata. In *prognosi*, *Diabetes vera* parum habet periculi; *notha* autem plerumque lethalis est, in primis post immodicum laborem, nimium Veneris exercitium, aut chronicas Febres.

Cura. Vera curatur per *adstringentia*, sc. *martialia*, *Decoct. plantag.* in *Aqua ferratâ*, *Decoctum Torment.* & *Prun. sylv. Tinctura sulph. Vitriol. Bolum armen. & Terr. sigill. cum Cons. Ros. vitriol.* vitando tamen *Cydonia*, quæ, utut *adstringentia*, sunt tamen *diuretica*. In *nothâ* curandâ corrigendum fermentum illud acre colliquefactivum per *absorbentia acido austera*; & *narcoticorum* usu Renum irritatio & nimia colliquefactio impedienda. In Principio prodest *vomitibus* ex copiosa frigida deglutita, singulis quatuor diebus. Observanda est eadem *Diæta*, quæ in *Hectica febre*. Remedia sunt *Succ. Syr. aut Decocta Plantag. Portulac. Nymph. Papav. &c.* hinc *Magist. Corall. cum Succ. Citri*; aut *Mistura ex Aqua Plantag. ʒiii. Acet. destill. Vin. ʒvi. Corall. r. præp. ʒi. Laud. op. gr. ii. Syr. Portulac. ʒi.* Capienda cochleatim. Hinc

Hinc *Lapis Hæmatites*, tam *naturalis*, quàm *artificialis* ex *Vitriol. Mart.* & *Sacch. Saturn.* item *CC. ust. Croc. Mart. adstring.* *Tinctura antiphthis.* *Tinctura sulph. Vitriol.* *Succinum*, *Troch. de Carabe*, *Troch. de Terra sigill.* Nobile experimentum est *Aqua Calcis* tam *simplex* quàm *compos.* Accedunt *Emuls. nutrient.* & *anodynæ.* Inter *Dietetica* eminet *Lac chalybeatum asininum*, item *Aqua chalybeata*, cui *Ras. C. C. incocta.* Externè Renibus applicantur *Cancris flux. rec. contus.* aut eorum *Succus expr.* Subinde *Sacculi & Fomenta* ex *Plantag.* & *Folis Querc.* in *Aqua chalyb. coctis.*

ARTIC. IV.

De Mictu cruento.

URINÆ in Renibus Secretio interdum adeo depravatur, ut excernatur cruenta, interdum loturæ carniū similis, interdum ex opaco plus minus nigrescens. *Rubedo Urinæ sanguinea opaca plus minus crassiuscula*, distinguenda à *rubedine salinâ*, *perspicuâ*, *clarâ*, *splendenti*, quàm comitatur præcipitatio sedimenti *crocei*, vel instar *cinnabaris*, vel *incarnati coloris*, *Scorbuticis* familiaris; cùm urina cruenta est, si steterit uno alterove die, crassamentum seponit rubro-nigrescens instar sanguinis grumosi. Sanguis urinam tingens ut plurimum ex Renibus emanat; rarius ex aliis partibus ad loca urinaria defertur; interdum ex *Vesica* aut *Pene* effluit.

Causa est anastomosis arteriolarum ad vias urinarias distributarum, vel earum erosio. *Mictus cruentus* per anastomosin, nunc *criticus* est in Febre ardente, Pleuritide; suppressâ solenni sanguinis evacuatione, truncatâ manu vel pede, &c. nunc non *spontaneus*, nunc *periodicus*. Huc faciunt *Vini* aut acriorum *diureticorum* abusus, *Tubuli Renum imbecilles*, & nimis aperti, ubi

miſtus ferè indolens & urina minus tincta, minusq; craſſa eſt; Veneris abuſus, adeo ut vaſa ſanguifera circa partes genitales hiſcant. Miſtum utique cruentum per anastoſin præcedere imò & comitari ſolet dolor gravativus & tenſivus, in loco anastoſeos perceptibilis. Frequentior *cauſa* Miſtus cruenti eſt *diæreſis* à ſero acri vaſcula rodente, Scorbuticis & Catarrhoſis familiaris. Faciunt huc Renum & Veſicæ Ulcera, Calculus aſper; *Cantharidum*, *Allii*, aut *Aloes* abuſus, & funeſti illi miſtus cruenti in Variolis, Febribus malignis, & Peſte. In *Prognofi*, ſi à *pudendis* fluat ſanguis, minus eſt periculum; ſi à *Veſica*, periculoſius eſt, quia in Veſica ſubſiſtens periculoſam urinae ſuppreſſionem, aut ſui corruptelâ varia ſymptomata inferre poteſt. Omnium maximè periculoſus eſt, ſi ex Renibus, præſertim eroſis, aut eorum, ut vocant, imbecillitate, malum ortum fuerit.

In *Cura* conveniunt *Remedia* ſupra laudata in *Hæmorrhagia*, habitâ ratione *cauſæ*. Quia ſerum urinarium acre omnem *Miſtum cruentum* exaſperat, ſemper addantur temperantia; item *papaverina*, *opiata*. Conducit *Venæſectio revulſoria* vel *derivatoria*, ſi ſolennis ſanguinis excretio ſuppreſſa fuerit. *Purgantia* acrimoniâ ſuâ malum exaſperant. *Rhabarb.* autem in acriori ſanguinis craſſi aut Renum imbecillitate confert, v. g. *Pill. ex Rhabarb. cum Succ. Plantag. aut Terebinth.* His præmiſſis patent remedia, v. g. *Miſtura* illa ex *Aqua plant. Acet. deſtill. Corall. & Laud.* ad *Hæmorrhagias* laudata. Quia tamen ſemper reſpiciendum ad acrimoniam Seri urinarii, præ cæteris convenit *Succ. Portulac.* ad ℥ii. vel iij. Hinc *Decoct. Equiſet. & Millefolii fl. albo.* In *eroſione* mirè convenit *Agrimonia* ſeu *Eupator. vulg.* His add. *Sem. Hyper.* & cum hoc paratum *Elect. Timæi* contra *exulcerat. Renum.* Expertum eſt *Lac oval.* ad ℥iv. cum *Bol. armen.* ℥i. omni mane propinat. item *Trach. de Carabe*

rabe cum Bolo armen. & Aqua Plantag. Accedit Ligu. Mart. solar. ad gt. xv. omni mane per aliquot dies continuat. Lapis Hæmatit. cum copioso lacte egregius est; & si malum sit à Cautharid. Terra sigill. Opiata per se nota sunt, in specie Elect. Paduan. ex Sem. Hyosc. &c. pro Sanguinis sputo laudatum. Si ex affecta Vesica sit Mictus cruentus, injiciantur Aqua Plantag. ℥ij. cum Troch. de Carabe ʒi. vel fortior sit injectio ex Emuls. Papav. alb. cum Lap. Hæmatites. Si sedato mictu sanguis congruatus in Vesicâ hæreat, sive suppressionem Urinæ inferat, confert Succinum atque Gummi arabicum ad ʒss. vel. ʒij.

S E C T. XIX.

De Urinæ Excretionē laesa.

A R T I C. I.

De Ischuria vesicali.

URINA ex Renibus per Ureteres in Vesicam delata ibi continetur, donec Vesica à nimia ejus copia vel acrimonia irritata eam pellat. Abolita hæc excretio dicitur *Ischuria vesicalis*, quam comitatur Tumor & protuberantia Vesicæ, cum tensione & dolore molestissimo atque frustraneo urinam mittendi nixu.

Causa est vel *vitium vesicæ*, vel *vitium canalis urinarii*. Ratione prioris, si nervi, à quibus Vesica suum habet sensum, Paralyfi, aut Stupore afficiantur, mediante diuturna mora in frigida, Vertebrarum laxatione, læsione Spinalis medullæ circa Os sacrum, &c. Item si fibræ Vesicæ à nimia distensione relaxantur; in his casibus Vesica se non stringens Urinam non emittit. Quo

facit etiam Sphincteris spasmus & pertinax strictura in doloribus Abdominis spasmodicis, & interdum sub usu Cantharidum, adeo ut licet se stringat Vesica, nulla tamen sequatur excretio. Ratione posterioris nempe *vitii canalis urinarii* urinam non transmittentis, se offert ejus angustia, ex Tumore, Inflammatione colli Vesicæ & Perinæi, tumore glandularum Prostatarum, post nimiam venerem ureterem comprimente; hinc venit meatus illius obstructio vel prope sui originem in Vesica à Calculo Vesicæ, pituitâ viscidâ glutinosâ, sanguine grumoso, aut pure ex Ulcere Renum vel Vesicæ, vel ex aliis partibus ad Vesicam delato; vel in suo progressu ex Calculo circa glandem hærente, aut carunculâ posterosam Urethram. Accedunt *extraordinariæ* quædam *Ischuriæ vesicalis causæ*, viz. *Diuretica* validiora post alimenta, vel ante absterfionem primarum viarum, usurpata; quæ contenta cruda & pituitosa ad loca urinaria rapiunt, unde obstructio. *Prognosis* si spectetur, Ischuria illa cæteris periculosior est, quæ ex paralyfi Vesicæ, aut nimia ejus distensione oritur.

Cura. Si Vesica sit *minus sensibilis* & quasi *paralytica*, convenit *Malvaticum Junip. Ol. dest. Junip. aut Terebinthinæ*; item *Ol. Succin. in Aqua Petroselin.* Hinc propinentur *purgantia* per consensum Vesicam stimulantia; vel *Clysteres*, primò emollientes, postmodum acres. Item comprimatur Abdomen, detineatur anhelitus, & his irritis, patefiat Urinæ exitus mediante *Candelâ cereâ, Melle aut Ol. Amygd. d. illitâ & immissâ, aut Fistulâ coriaceâ*, hæc enim præferenda *Catheteri*, qui non adeo tutus. Prolectâ sic Urinâ fiunt Injectiones in Vesicam ex *Decoct. Puleg. Calaminth. Rut. Castor. & similibus nervinis*; item applic. cum spongia super pectinem. *Fotus ex Sem. Anis. & Petrosel. an. ʒi. Herb. Filipend. m. i. Zedoar. ʒii. Bacc. Laur. ʒi. in Vino & Aquâ coctis.* Fortius est Cataplasma ex *Cep. alb. tam crud. quàm sub ciner. coct. add. Capit. Allii,*

Allii, *Pingued. anser. Ol. Scorp. & Gutt. aliquot. Ol. Juniperi*, regioni Renum & Pubis applicandum, vel *Perinæo* in suppressione à nimio coitu. Laudatur *Cataplasma* ex *Parietar. & Cherefol.* cum *Ol. Scorp.* calidè *Pectini* impositum. Alias illinitur *Pubes*, *Perinæum* & *Os sacrum Ol. Scorp.* cum *Ung. dialth. Ol. Castor. dest. Junip. rutac. Hyper. &c.* Vel inungitur *Umbilicus Ol. Mastich.* Accedunt *Semicupia* ex *emollientibus & nervinis appropriatis*, paulo ante *inseſſum* exhibitis blandis *diureticis*. In *ardentibus* aut *malignis Febris* etiam levamen adfert *deambulatio*. In malo à *Vesicæ extensione nimia*, præter compressionem cum manu convenit *Fotus* ex *emoll. & nervinis*, & *Catapl.* ex *Chæref. Parietar. & Petrosel.* in *Butyro* frixis; item ex *Cepis*, eductâ prius urinâ per fistulam. Si *Sphincteris vitio*, illinatur *Perinæum* & *Pubes Ung. dialth. cum Ol. Papav. & internè* exhibebis *volatilia opiat* mista. Si à *Canthar.* exhib. *Lac & Emuls. lacteas.* Si ex *Urethræ angustia* aut *inflammatione*, conven. *Catapl.* ex *Chæref. & Pariet.* Si à *Grumo sang.* conven. internè solutio *Lap. cancr.* in *Aceto*, *Decoct. Rad. Rub.* aut *Artemis.* cum *Chæref. Troch. de Carab. Sperma Ceti*, *Essent. Hyper. Essent. irauemat. &c.* Et externè *Stercus Boum recentissimum* *Pectini*, *Pudendo* & *Perinæo* inunctum. Si à *materia viscida*, conven. internè *Armorac.* item *Suc. Parietar.* cum *Oxymel. Tart. vitriol. Sal. Tartar. Spir. Sal. dulc.* Si à *Caruncula*, removeatur quantocyus *Candelâ cereâ*, in leviori malo *Croco metall.* instructâ, in graviori *mistura* ex *Merc. præcip. zii. Ung. de Cerus ziß.* & in gravissimo, *Magmate* ex *Mercur. sublim. & Virid. æris.* Fiat autem *candela* non ex *Cerâ purâ*, sed add. *zi. Terebinth. ad tbi. Cere.* Exesâ *carunculâ* pro *consolidatione* immitt. *Ung. alb. camphoratum.*

ARTIC. II.

De Calculo Vesicæ.

Vesicæ Calculus Urinæ excretionem impediens fere semper in Renibus generatur, & successive in Vesica accrescit, mediante quodam nutrimento quod plorant Ureteres & Vesica læsa, & quod in forma mucilaginis cum Urina Calculosorum excernitur. Hinc est, quod Calculi majores lamellatim, instar *Cepar.* cum cortice uno super alterum, concreti reperiantur. Symptomata sunt Urinæ suppressio, Tenesmus, desiderium alvo deijciendi, & dum ad humum se incurvant, punctio in Vesica, subinde Pruritus in glande & erectio Penis ex irritatione per consensum membranæ meatûs urinarii, liberatio ab Urinæ suppressione pedibus in altum levatis, & in Malo diuturno mucilago copiosa cum Urina excreta. Dignoscitur etiam immisso cathetere aut digito in podicem; quin & saltu vehementiori Calculi motus percipitur, modò ex attrita nimis Vesica membranæ ejus internæ non adnascatur. In *Prognosi*, facilius in Fœminis propter brevitatem & amplitudinem Colli vesicæ curatur, quàm in Viris. Plerumque non nisi sectione tollitur, & tunc metuenda est Vesicæ inflammatio lethalis aut superveniens Fistula. Calculus, qui Vesicæ firmitus adhæret, incurabilis est.

Cura. Minuatur & excludatur Calculus, si possibile sit, in primis usu *Millepedum*, aliorumque ad Calculum *Renum* laudatorum. Interdum ubi Calculus est in motu & tamen non benè procedit, *Vomitus* convenit, in Mulieribus præprimis. Externè injiciatur *Solutio Sterc. columb. calcin. in Decoct. Parietar.* Pubi admoveatur calidissimè *Cataplasma* ex *Cepâ albâ* cocta in *Vino decoctionis Parietariæ* & *Ol. Scorp.* Litus ex *Ol. Scorp.* & *Ping. Hirc.*

Hirc. & in specie ex *Petroleo*, & ubi magis pellendum, ex *Ol. dest. Succini* similiter conducunt. His irritis excindendus est Calculus à perito & circumspecto *Lithotomo*.

A R T I C. III.

De Urinæ Incontinentia.

C*Ausa* hujus *proxima* est deficiens constrictio musculi sphincteris *Vesicæ*. *Remota* verò est 1. *Paralysis* nervorum ad Sphincterem derivatorum, ex casu aut luxatione *Vertebrarum*, vel defectu spirituum in *Morbis* acutis & *Apoplexiâ*. 2. *Fibrarum* sphincteris relaxatio à nimia distensione, v.g. nimia *Fœtus* magnitudine. 3. *Fibrarum* laceratio, à *Vulnere*, *Lithotomia*, *Partu* difficiliore, prolapsu sinûs *Pudoris*, &c. Est autem *Incontinentiæ* species improprie sic dicta, quando dormientes tantum stragula permingunt, oriturque à torpore aut defectu spirituum animalium, dum non satis firmant tonum fibrarum Sphincteris constrictoriarum, v.g. in *Infantibus* tenellis, *Senibus* & assuetis. Huc refertur vitium illud, quando *urina* satis diu retineri nequit, propter continuum ac sensiliorem in *Vesica* stimulum, à *Calculo* irritante, mole *Uteri* gestantis premente, exulceratione aut excoriatione *Vesicæ* circa collum, *Tussi* graviori in corpore obesiori, cujus partes externæ in concussione minus cedunt. Huc etiam pertinet *Vesicæ* angustia vel nativa, vel adscititia ex *Tumore* proprio vel vicinarum partium. In *Prognosi* tenendum, quod hic *Affectus* in senibus sit incurabilis; in pueris verò ætatis progressu curatur, nisi vigesimum quintum ætatis annum excedat, & tunc ferè immedicabilis est. Si sit ex vitio paralytico, in specie vitio *Cerebri* aut *spinalis Medullæ*, difficillimè curatur.

Cura.

Cura. Conveniunt nervina & adstringentia cum specificis. In specie Calamintha cum Vino ante pastum posita, item Alchymilla, Agrimonia, Plantago, Hyper. huiusque Sem. Glandes & Medulla Gland. Castor. Galanga. Mastiche admodum laudatur ad ʒi. in Vino. Item Pulv. Thur. Gum. arab. ad ʒi. in Vino. Quando stimulus p. n. peccat in Incontinentiâ paralyticâ, R Calaminth. Myr. Castor. an. ʒiii. Gland. ʒv. Pulverisa subtil. Dos. ʒi. Decantatissimum specificum est guttur Galli tostum & tritum cum Vino; item Pulv. Cineris Erinac. cum Medull. saxor. item pulv. inter. tunicæ Ventriculi gallin. Farcimen, vel pulvis vel cinis Pudendi suilli, Stercus Capræ, Mures exsiccat. & pulveris. vel in Butyro elixi. Inter externa laudantur in primis Balnea ex Absinth. Menth. Fl. Ros. Balaust. Torment. in Aqua ferrariorum coctis; & in malo contumaciori Thermæ. Hinc inunctiones cum Ol. Abs. Menth. Nardin. Castor. Bals. Peruv. Empl. oxycroc. vertebri Lumb. applic. nam in malo à vitio nervorum, Lumborum & Ossis sacri, ubi origines sunt nervorum, maxima habenda est ratio. In omni Incontinentia, nisi à læsione in partu, laudatur pulv. Bufonis vivi, in nova olla usti, & in Sacculo collo appensi. Post partum difficile singulare est hoc Unguentum: R Lap. calam. in Acet. dest. & Aquâ Ros. bis vel ter lot. & subtil. pulveris. ʒiv. Litharg. arg. ʒii. Cerus. præp. ʒi. Ol. Ros. & Chamom. an. ʒv. Agitentur simul per duas horas, & cum Axung. Hirc. f. Ung. agitando ad horæ quadrantem. Hæc ipsa promiscuè tam diurnæ quàm nocturnæ Incontinentiæ conveniunt. In specie Lectimigiis internè conducit Pulv. Capul. Gland. in Aqua vel Vin. chalyb. Item Pulv. Castor. ad ʒi. Junioribus; Adultis verò ad ʒi. Ex dictis variæ fiunt Formulæ, v. g.

R Tunic. Stom. gallin. pulveris. ʒß. Herb. Agrim. ʒi. Erinac. ust. ʒvj. M. f. Pulvis Dos. ʒi. in Jusculo gallinaceo.

R Pulv. Medul. lap. ʒiii. Gran. Mastich. ʒii. Lign. Aloes resinos. exactè pulveris. ʒiß. m. f. Pulv. Dos. ʒi.

ARTIC. IV.

De Stranguria.

DEpravata Urinæ excretio cum stillicidio, acerbore dolore & comitante & subsequente, atq; continua ad mingendum irritatione, *Stranguria* dicitur. *Causa proxima interna* est continua Vesicæ irritatio, quam sub *Dysuria* considerabimus; *externa* est *Urinæ acor*, magis Urethram quam collum Vesicæ interius muco crasso oblitum, dolore afficiens. *Causa dispositiva* hujus acoris est inertia fermenti Bilis non debite perficiens Chylum in Duodeno, sic enim assumpta non rite digesta acescunt, & acore suo Vesicam stimulant; non secus ac *Mustum*, vel *Cerevisia non rite defæcata*, Strangurias acore suo in stomacho insuperabili inferunt. Accedit Ulcus & Excoriatio Vesicæ, urinæ contactum abhorrens, & ex irritatione propellens. In *Prognosi*, difficiliore est, quæ ex Ulcere Vesicæ, quam quæ oritur ex vitio Urinæ, in Senibus propter defectum digestionis primæ sæpe incurabilis est. Pertinacior Stranguria interdum Ulcus Vesicæ infert.

Cura. Acor urinæ temperandus, & Vesicæ læsio restituenda. Posteriori scopo satisfaciunt in *Vesicæ Ulcere* supra posita. Quoad priorem *opiata* minus conveniunt; optima sunt *vomitiva*; hinc pro scopo averforio *Jalapa* cum *Tereb.* & *Merc. dulc.* conducunt. *Alterantia* sunt *Pulv. Gland. Extract.* paratum ex *Succ. Frax. Alkek. Lap. Cancr.* Inprimis *Succus* ipsorum *Canc. fluv.* item *Pulv. Essent.* & præcipue *Ol. destill. Cort. Aurant. Nuc. mosch.* in abusu *Cerevisiæ* crudæ; *Decoct. fol. & gemmar. Rib. nig.* cum *Sem. Dauc.* in *Vino rubro.* Egregium est *Decoct. Rap.* item *Decoct. Herb. & Bacc. Alkek. cum Passulis.* Omnibus balsamis præfertur *Bals. Copayb.*
in

Unable to display this page

tagio venereo, ut Urinam ipsæ cum dolore summo perferant, & simul acrem plorent succum, qui Urethram excoriat. Interdum partes urinariæ per consensum læduntur, in affecto Utero, vel Intestino recto, v.g. à Tenesmo, Hæmorrhoid. &c. Excernitur subinde in Dysuria mucilago crassa lactea, quæ nil aliud est, quam nutrimentum Vesicæ & partium urinariarum. In Prognosi, Dysuria pertinax ad Urinæ incontinentiam & Vesicæ Ulcera disponit. In Sensibus difficulter curatur.

Cura. Vel acrimonia Urinæ temperanda, vel partes læsæ restituendæ. Utrique scopo egregiè satisfacit Malva, ejus Conserva ex flor. item Syr. hinc Decoct. sem. cum Nitro vel Lap. Canc. Decoct. Forest. ad Calculum; Decoct. Herb. & Bacc. Alkek. Decoct. fl. Nymph. Petrosel. Sonchi lævis cum Sach. & Nitro; Decoct. fl. Malv. cum Jujub. & Sebest. inprimis Decoct. Sebest. addito tantillo Croci ad ʒv. omni mane. Laudantur succinata, Troch. de Carabe, Pulvis Joëlis ex Test. Ovor. Semen Urticæ, Succinum, & si partes urinariæ exulcerentur Trochisci de Alkek. Tandem Vesica Capræ seu Apri sylv. masc. siccata & pulv. item Pulv. ossium Dactylor. mistus cum Pulv. Carnis suill. incisæ & in clibano siccata. Accedunt Lacticia & Oleosa; inprimis Ol. Amygd. d. cum Syr. dialth. & Pulv. Ocul. Canc. item Emuls. ex Amygd. d. Sem. Melon. & Nucl. Persic. add. Lap. Percar. Egregiè convenit Lac, inprimis si à Cantharid. sit malum; item Serum Lactis, in quo decocti sunt Flores Cyan & Calcatrip. Hoc tamen sicut & omnia potulenta calidè hauriantur. His addantur crebrò Clysteres, nunc blandè stimulantés, nunc lenientes, nam quo contumacior est alvus, eò intensior est Dysuria. Externè applic. Serpil. calefact. item Catapl. ex Rut. & Parietar. in Ol. Scorpion. coct. Ungatur & Pubes Linim. ex Ung. martiato & Ol. laurin. an. ʒi.

℞ Thur. Myrrh. Mastich. an. ʒii. Succin. Croc. an. ʒß.

Camph.

Camph. ʒi. Antim. diaph. ad pondus omnium. Cum Terebinth. f. Pill. dos. ʒi. Utatur 10. diebus.

℞ Succ. Liquir. Succin. Thur. an. q. v. cum Tereb. Cypr. f. Pill. ℞ Lap. Perc. Off. Sep. Canc. calcin. pulv. N. M. aa. ʒʒ. Extr. Op. ʒi. M. f. Pulvis.

℞ Syr. dialth. Fern. ʒiii. Syr. de Cich. cum Rhab. ʒi. Aq. Nymph. Lactuc. Chamom. an. ʒiv. Aq. Cinnam. ʒʒ. M.

SECT. XX.

De Lymphæ in Glandulis Generatione & Motu vitiatæ.

Sanguis ad *Glandulas* deferretur, ut ibi aliquid separaretur, quod ad constituendam *Lympham* requiritur. Vitiatur hujus *Lymphæ* generatio, quando serum parcius & crassius, vel copiosius & tenuius est: frequentius autem, quando *Glandulæ* obstruuntur à materia lymphæ generandæ viscidiorè, in quo casu præter *Merc. d.* pro expurgatione, optima sunt *sudorifera* ex *Lignis*, præsertim *Junipero* v. g.

℞ Ras. Lign. Junip. ʒiii. Ras. Lig. Sassafr. ʒiʒ. Cort. Lig. Guaj. ʒj. Herb. Rorism. m. iii. Bac. Junip. ʒiʒ. Macerentur per 24 horas in Aqua & Vin. an. ℥ii. Coq. in M. B. in Cucurbita cum suo alembico juncto ad medias, colatum & destillatum M. adde Spir. Sal. armon. ʒiii. Syr. Fl. Calend. ʒiii. Cap. omni mane bonum haustum calidè, expectando sudorem.

ARTIC. I.

De Catarrhis.

LYMPHA glandularum copiosè in partes effusa propriè dictum *Catarrhum* constituit: & quia frequentissima est glandularum textura in *Cerebro*, *Faucibus*,
Locis-

locisque vicinis, inprimis membranis pituitariis adhærens, cum valis excretoriis minutis perforantibus, non mirum, si hæ partes Affectibus catarrhalibus frequentius obnoxie sint. Defluit nempe lymphæ aut copiosa, aut vitiata, è Glandulis inprimis conglomeratis circa Caput, Fauces, Collum, Laryngem, asperam Arteriam, aliasque vicinas partes, aeris injuriis maximè expositas, unde functionum læsiones & varia symptomata exoriuntur.

Causa est acre acidum, partem plus minus sensilem lædens, cujus læsionis occasione ob fibrarum stricturam Lympha è vicinis Glandulis uberius exprimitur, & ita semper restaurata continuum quasi rivum eo derivat. Si gravior sit læsio, alteratur etiam Spiritus insitus, & labefactatur propria partis digestio, adeo ut loco laudabilis nutrimenti, vitiosum continuo subnascatur excrementum, quod similiter novum alimentum corrumpendo, partem magis magisque lædit, unde *Catarrhus habitualis*. *Causæ remotæ* sunt 1. Digestionum particularium errata; hinc post Variolas acidum oculis infixum, & Gas acidum inspiratum Laryngem irritans & lædens, Catarrhum excitat: imò acidum fermentum circa Dentium radices hærens, character Phthiseos hæreditarius, & quodvis Fermentum acre ex digestionem privata enatum, Pathemata catarrhalia infert. Huc facit aer externus & inspiratum quodvis acre partes Thoracis lædens & ad catarrhales Defluxiones irritans, non secus ac sternutatoria acria Lympham copiosam è Naribus emungunt. 2. Ipsa Lympha in se acrior, acidior & falsior (citra occasionem partis læsæ) ad sui excretionem Glandulas stimulans, & tandem partes lædens; idque inprimis, ubi imminuta est Urina, aut insensilis transpiratio; & frequentissimè, ubi Chylus in Stomacho ex digestionem pravâ generatur aquosus & nimis falsus, unde Sanguis & serosior & acrior eva-

dit, & consequenter Lympha vitiabitur. Hinc est, quod Scorbutus & Tabes ex acrimonia sanguinis, Affectus catarrhales ex acriori lymphâ junctos habeat. In Catarrhis epidemicis, acre inspiratum partim lympham inquinat, partim loca, per quæ transit, irritat.

Differentiæ. Catarrhus est vel *accidentalis* & facile de-
lebilis; vel *habitualis* crebrius recurrens & spirituum in-
fluxum labefactans, cujus causa est partim loci tonus se-
mel læsus ex Spiritûs insiti deficientiâ, partim rema-
nens à prægresso Catarrho fermentum p. n. quod sub-
inde commotum partem denuò irritat. Est etiam Ca-
tarrhus vel *mitis* seu *frigidus*, à lymphâ insipida ube-
rius effusâ ortus, vel *acrior* seu *calidus*, à lymphâ cor-
rosivâ, cum dolore, & dispositione inflammatoriâ.
Est porro nunc *tenuis*, in *principio* nempe; nunc *crassus*,
scil. in incremento & statu, quando parte excoriatâ e-
jus nutrimentum proprium Lymphæ se associat, &
spissiore ac temperatam reddit. Non multum differt
à Catarrho vero jam explicato Catarrhus minus *proprie*
sic dictus, ex feri sanguinei decubitu, ob fibrarum ali-
qualem stricturam & contentorum remoram: hinc fri-
gus externum post corporis æstum Catarrhum, & re-
frigeratio nocturna partis, propter clausos poros, do-
lorem infert; atque Serum scorbuticum in pedibus *do-*
lores lancinantes; Dentium irritatio & hinc fibrarum
strictura *Tumorem Maxillæ serosum*; & Serum acrius
pleuram fortuitò irritans *notham Pleuresin*, Catarrhis
tributam, inducunt. *Causa occasionalis* est læsio & irri-
tatio, vel ex occasione externâ, refrigeratione, &c. vel
ex ipsius feri, pro materia Lymphæ distributi, acre-
dine, vel in Malo habituali ex vitioso fermento parti
infixo & ob spiritus insiti vitium nato.

Symptomata pro Partium affectarum varietate no-
tabili variant. In genere præcedunt Capitis gravitas,
sen-

ſenſuum Torpor, artuum Laſſitudo, Horripilatio dorſi levis, Febricula vespertino tempore exacerbata, inprimis ſi majus ſit vitium Lymphæ, præſertim Glandularum conglobatarum, ſanguini in axillarem ſiniſtram infuſo junctæ; Tuſſis, Raucedo, Sputum & Pathemata doloroſa, etiam vesperei & noctu magis affligunt, quamdiu *Catarrhus tenuis* eſt; dum verò craſſior lymphæ peccaverit, æqualiter ſerè omni tempore affligunt. In *Catarrho calido* omnia intenſiora ſunt. Crudeliſſimi ſunt ſcorbutici Catarrhi, ſuperſtite enim fomite in Maſſâ ſanguineâ recidivant. Si *Catarrhus* ex interno partis vitio originem ducat, crebrior recidiva & mutationis tempeſtatum prompta ſenſatio Spiritûs inſiti debilitatem produnt. Si ex dyſerafia Maſſæ ſangu. & Seri, vitio Ventriculi, hoc innuunt crebriores & ex uno loco in vicinum remoti *Catarrhi*, item Sputatio, dum multum ſudant *Ægri*, aut de læſione digeſtionis Ventriculi querimoniam.

Prognosis. Catarrhi à vitio interno pejores externis; peſſimi autem hæreditarii & à vitio partis privato orti. Quo ſæpius recurrunt, eo periculoſiores propter ſpiritûs inſiti labefactionem. In Senibus difficiles ſunt curatu, partim propter digeſtionem & ſpiritûs partium inſiti debilitatem, partim propter lympham acriorem & acidiorẽ. In ſpecie periculoſi ſunt ſi caput petant, plexus enim choroideus, æquẽ ac Glandula pinealis & pituitaria, circa lympham occupatus eſt; adeo ut lymphæ vitioſa ſecreta, & Cerebrum inundans, gravia Capitis ſymptomata inferat. Quo facilius excretionẽ aliquã factâ levatur Catarrhus, eò melius, quia minus periculum eſt, ne ex graviori læſione partis, gravius malum ipſi immineat.

In *Cura.* Primariò reſpiciendum ad cauſam læſionis & irritationis partis, nam Lymphæ è Glandulis effuſio & Seri à ſanguine ſeparatio & retentio, non ſunt

nisi effectus irritationis præviæ. Deinde Lympha effusa aut effundenda removenda est & corrigenda; & pars læsa restituenda. Pro his scopis observa 1. Inter *Evacuante*, *Sudorifera* & *Diuretica* eminere in primis *succinata*, *myrrha*, *Salia volat.* CC. *Succin.* & c. atq; Remedia ex *Lignis*. *Purgantia* minus conveniunt, nisi contumacior sit *Catarrhus* & ex stomachi vitio, quo in casu ad *Vomitoria* & *Purgantia* accedendum, v. g. *R. M. pil. de Succin. Craton. ʒi. Extr. Absinth. gr. v. Resin. Jalap. gr. iij. Scamm. sulph. gr. i. Cum s. q. Ol. succin. f. Pill.* Item *Jalap. cum Colocyn. Helleb. nig. & Merc. d.* Item *Decoct. melanagogum cum Lign. Sassafr. Pill. Aloephang & c.* 2. Si concurrat lymphæ acrimonia vitiosa, opiata profunt, *succinatis* & *aromaticis* mista, expectando levem sudorem: propinatur vesperi in *Catarrho tenui* noctu ingravescente. Vitentur tamen in *Catarrho epidemico* vel *critico*, item in *Statu*. 3. *Fonticuli* & *Vesicatoria* productum morbosum unà cum sanguine & sero laudabili emungunt, unde imminutâ nonnihil materiâ catarrhali, insultus mitior evadit, sed causam non attingunt; adeoque *Catarrhis* contumacibus sæpius recidivantibus palliativum tantum remedium existunt. 4. *Venæsectio* per se locum non habet. Sed in *Plethorâ*, & suppressâ consuetâ sanguinis evacuatione, ac ubi confestim nimius fit decubitus catarrhalis in partem aliquam, secundum revulsionem & derivationem instituta, proficua esse solet. 5. Post opiata, sudorifera appropriata in paroxysmis catarrhalibus serum minuunt, & sordes abstergunt, atq; simul balsamicâ vi idem corrigunt & partes roborant.

Appropriata igitur sunt omnia ex *Junip.* ejusque *Baccis* parata; *Myrrha*, quælibet *succinata*; *Cinnabaris* tam *nativa* quàm *antim.* *Salia volatilia* tam *simpl.* quàm *oleosa*. Nobilissimum est *Lign. Sassafr.* & stomachicum & serum corrigens, simulque per urinam & sudorem evacans,

cuans, unde egregia est ejus *Essentia* parata cum *Spir. Serpill.* commendatum enim est *Serpillum* ad *Catarrhos*, sicut & *Rosmar. Satureia, Guajac. Sassafratis* autem adde *summit. Pini* in *Catarrho scorbutico*. Nobile est *Mastiche*, adeoque *decoct. Lignilentiscini*. Mirè sanguinem emendat & Ventriculum roborat *Radix Caryophyllatæ*, unde decantatum est *Vinum illud medicatum Paracelsi* ex *Rad. Caryophyllat. & Acor. adulter.* Egregium quoque est *Succinum* cum *Essent. Serpilli* usurpatum; item *Liq. CC. succinat.* paratus cum *Elæosacch. ex Ol. dest. Succin. & Sal. vol. Succin.* Item *Myrrha* cum *Tinctura Tart.* in *Essentiam* soluta; *Flor. sulph. Bals. succinat. juniperin.* Hinc & *Sal. vol. CC. & Spir. Salis armon. cum Ol. Mac. & Spir. Vini*, tam curativè sudorem movendo, quàm præservativè contenta corporis alterando salutarem effectum præstant.

Externè conveniunt *Suffitus nervini*, hinc *Litus* ex *Ol. dest. Menth. Majoran. &c.* cavendo interea, ne, qui capitis sunt debilioris, ab hujusmodi fumosis & penetrantibus ad Sternutationem irritentur. Huc facit *Fumus Tabaci* addito *Sem. Anis. Coriand. & Succin.* qui irritans illud resolvit, lympham corrigit, attenuat & evacuat, & virtute narcoticâ motus catarrhales sistit. Ulterius *anticatarrhale* est *Empl. de Beton.* cum *Gum. Tacamah.* in *Oleis appropri. malax.* In *Catarrhis externis*, inprimis ex refrigeratione post sudorem, & doloribus lancinantibus, cavendum ab *oleosis* poros replentibus: sed applicanda *Tacamahaca* in *Vino* solut. & extens. super alutam. Quod si cutis ex *gummatum* applicatione tollatur in *Pustulas*, præmissa frictione applicetur *Tinctura aromatica*, ex *Spir. Vin. & Sem. 4. cal. maj. Eruc. Sinap. Rore marino, Majoran. Salv. Serpill. &c.* infusis parata.

ARTIC. II.

De Coryza.

SI Lympha naturaliter nares humectans, copiosa, tenuis & acris defluat, eamque successive liquor spissus, varieque interdum coloratus insequantur, Catarrhus est Coryza dictus. Cujus causa præter vitium Lymphæ & Massæ sangu. internum, frequentissime est aer hybernus interiora Narium lædens, non secus ac in Labiorum & Manuum fissuris; occasione cujus funditur primo tenuis acris humor, qui in progressu nutrimento partis excoriatæ sociatus, spissior evadit, & narium suprema obstruendo inspirationem tollit. Idem præstant *Sternutatoria acria* crebrius usurpata; item fumi minerales inspirati. Quando procedit à simili causa externa, læditur simul Larynx cum Faucibus, partim à causa externa, partim à lymphæ Glandula pituitaria, unde Sputatio & Tussis. Interdum effluvia è Naribus affectis exhalantia fermenti naturam obtinent, & aliorum Naribus attracta *contagiosa* evadunt. In *Prognosi*, periculo caret, modò acrior lymphæ non exulceret interiora Narium, & ita Ozænas vel narium Ulcera producat.

In *Cura*. Irritatio in principio sistenda, & mucus productus in *incremento* abstergendus; sociando simul nunc *laxantia*, nunc *sudorifera*, pro conditione Patientis & Catarrhi *epidemici* vel non *epidemici*. Irritationem sistunt, inprimis *Ol. Anis.* illitum, & si jam Nares cum rubedine doleant & excoriatæ sint, cum *polentâ* subactum; *Camph. in Ol. Amygd. d.* soluta & extrinsecus Naribus applicata; odor *Cornuum raspat.* *Suffitus* ex *Gum. Animæ*, naribus, ore & toto corpore exceptus; addito subinde *Succin. Thur. Mastich. & Benzoe.* Mucus
coa-

coacervatus evacuatur per *Nodulum sequ.* R̄ *Fol. Major. p. iii. Sem. Nig. contus. zii. Ol. dest. Major. gut. ii. Ol. dest. Succin. & Anis. an. gt. vi. M. d. cum stylo.* Item per *sternutatoria ex Vitriol. ad alb. calcin. gr. xii. in zij. Aquæ Major. dilut.* Liquorem filtratum Naribus attrahendo. Si Nares obstruantur, optimus est *suffitus Aceti super Ferrum candens effusi*, item *Litus ex Ol. Nicot. & Irin. an. zi. Ol. still. Majoran. gt. vi.* intrinsecus Naribus illinendus. Si Caput sit grave & obnubilatum, vertici illinitur *Bals. per.* vel ubi fortius agendum *Ol. dest. Succin.* Pro præservatione partium Oris, in principio retineantur in Ore *Troch. ex Mitbrid. & Olibano.*

Quoad *Faucium phlogoses & dolores*, Gustûs abolitionem & Tussim, *Coryzæ* graviori supervenientia, præter *suffitus* supra dictos, conven. *opiata* vesperi exhibitæ, & *Lympham* acriorem incrassantia in primis *papaverina.* Si viscidior mucus hinc genitus illas partes obsideat, usurpantur *incidentia expectorantia.* Solent nostræ mulierculæ Fauces & asperam Arteriam à læsionibus aeris præservare, mastigando & deglutiendo jejuno stomacho *Passulas majores in Spir. Anis.* maceratas; inductos verò Catarrhos *Faucium & Laryngis* ferè curant per *Ficus*, quibus in frustula dissectis *Spiritus Vini* optimum affundunt & deflagrant, continuo agitando, hinc frustula hæc semiasata vespertino tempore comedunt.

A R T I C. III.

De Hydropibus particularibus; in primis Ascite, Hydrope Pectoris & Hydrocephalo.

INterdum Lympha in motu suo per vasa lymphatica impedita stagnat, unde spatiola vasorum intra Valvulas intercepta intumescunt instar vesicularum aquosarum; donec rumpantur à distensione nimia, aut ero-

dantur ab acrimonia Lymphæ. Ruptis sic vasis, Lympha in cavum effunditur, unde *Hydropes particulares*; vix autem *universales*, cum Lymphæ motus in universo corpore impeditus vix supponi queat.

Inter *Hydropes particulares* frequentior est *Ascites* seu *Hydrops abdominis*, partim quia plura continet Viscera copiosis vasis lymphaticis instructa, partim quia Mesenterium instructum est vasis lacteis, quorum ruptio & exinde Chyli in abdomen destillatio contumacissima est *Ascitis* causa; inprimis post haustam frigidam in corpore æstuante, quia sic pituita Intestinorum à calore attenuata, Vasa lactea penetrat, & postmodum superveniente frigore spissata vasa eadem & glandulas obstruit, unde vasis distensis & ruptis sequitur *Hydrops subitaneus*. Colligitur hæc aqua nunc intra Peritonæum, nunc intra cavum Omenti, nunc intra partium membranas, & quidem vesiculari formâ. Hujusmodi *Hydrops Hippocrati siccus* dicitur, quia solum Abdomentum midum est, pedes verò aliæque partes aridæ sunt, squalidæ & marcescentes. In hoc Urinæ sunt paucissimæ, splendidæ, crocæ instar icteritarum, sed non adeo crassæ, & in ignem effusæ ardent. Causam diximus esse Lymphæ vel Chyli impeditum motum: præter quem, sanguinis subita suppressio, aut in interna parte effusi grumescencia, ad Hydropem hunc disponere observatur; quo forsan facit *experimentum Loweri de Corde*, p. 124. & 125. In Cura, obstructio Vasorum lymphaticorum aut lacteorum per *salina diuretica* aut *sudorifera* solvatur. Sanguini grumoso, si quis sit, per *appropriata* succurratur. Afferit *Lindanus*, in Hydrope sicco non purgantia, sed nitrata & sanguinem temperantia convenire. *Paracenthesis* hic optima.

Pectoris Hydrops fit plerumque in utraque, rarò in altera solum Thoracis medietate. Præter *Causas communes*, ruptio Vasorum lymphaticorum & lacteorum frequen-

ter

ter accusanda est; item *Hydrocele discussa*, singularis enim est Pectoris cum Testibus consensus. Adest dolor gravans in pectore, sonitus fluctuationis, dum corpus movetur, Tussis sicca, Respiratio difficilis vesperi intendens, subinde Orthopnoea, Appetitus prostratio, Palpitatio cordis, & interdum Febricula. In *Prognosi*, saepe mortem inducit, saltem recidivat. *Cura* fit per *Succ. Bryon. Suc. Ireos nostr.* pro purgatione; *Decoct. sudoriferum*, & alia in *Ascite universali* laudata. *Paracenthesis* hic maximè salutaris est, si maturè, antequam Viscera corrupta sunt, instituat.

Succedit *Hydrocephalus*, seu *Hydrops Capitis*, qui est triplex, 1. Collectio aquarum intra partes cutaneas & Cranium. 2. Intra Cranium & Cerebrum seu infra Meninges. 3. In ventriculo Cerebri, Cerebrum & ipsam Calvariam distendens. *Causa proxima* est Lymphæ extravasatio. *Causa remota* inter alia est situs Infantis in Utero, ita ut nimis inclinetur caput & impediatur Lymphæ reductus; unde etiam Partus difficilis. Frequentior est hic *Hydrops* in Infantibus propter facilem Sutarum discessum. Aquæ in Cerebro collectæ potius Apoplexiam vel alios morbos inferunt. Dantur etiam observationes licet raræ, *Hydrocephali* in Adultis. Si adsint Flatus, caput leviter pulsatum instar Tympani resonat; & tumor digito pressus, aut non recedit, aut ad pristinum statum illicò redit. Si humor colligatur extra Cranium, caput splendescit; pulsatum non sonat: pressus tumor cedit, & non revertitur ad pristinum statum. Si colligatur inter Cranium & Cerebrum, Tumor non adeo mollis est, frons quasi exporrectus, Oculi intenti tumidi & lachrymantes, & ferè insignis sensuum hebetudo. Si hæ circumstantiæ absint, & intumescat Caput; collectio est in Cerebri Ventriculis. Collectio supra Cranium facile, inter Cranium & Cerebrum difficulter, intra Cerebrum difficillimè curatur.

In *Cura Hydrocephali* conveniunt *Clysmata*, Adultis eadem purgantia, quæ in *Afcite* univerſali, Infantibus *Merc. d.* cum *Syr. Roſ. ſol.* item *Tinctura Tartari*. Sed internis præferenda ſunt externa, vel *diſcutientia* vel ſenſibiliter *evacuantia*. *Diſcutientia* ſunt *Litus* ex *Oleo Chamom.* cum *Bals. Sulph. tereb. & Ol. deſt. Succin.* item *Cochlea* in *decocto cephalico* contuſæ applicatæ; *Fotus* ex *Lixivio Calc. viv.* ſeu *decocto Calcis viv. Sulphuris & Vitrioli* colato; *Cataplaſmata & Fomenta* ex *Chamom. Melil. Artemiſ. Stoech. arab. Calaminth. Roremar. Abſinth. Orig. Pu- leg.* quibus *Farin. Fab. & Lupin. Sterc. columb. capril. Sem. Aniſi. & Cumin.* ac ſimilia addi poſſunt. Denique *Eſſent. Roriſmar. Salv. Hyper. & pro recens natis ſola Olei Hyper.* continua inunctio. His irritis acceſſus fiat ad ſenſibiliter *evacuantia*, *Sectionem* nempe *chirurgicam* in *Hydrocephalo externo* tolerabilem, ſed in *Hydrocephalo intra Cerebri ventriculos* periculoſiſſimam. In *Hydrocephalo intra Cranium* cautè fiat ſectio, & caveatur, ne unicâ vice nimium exhauriatur.

COLLEGI PRACTICI

LIBER II.

SECT. I.

De Spirituum animalium generatione vitiatâ, indeque motûs & sensûs Læſionibus : In specie de Vigiliis & Somno vitiatis.

Sanguis defertur ad Cerebrum ac Cerebellum, ubi ab eodem separatus *Spiritus vitalis* abit in *Spiritus* sic dictum *animalem*, à quo & sentiendi habemus potestatem & movendi activitatem, cum ratiocinationis sublimiore actione. Pro hujus *Spiritus* varia constitutione observatur non solum diversitas Operationum animalium in singulis Individuis, sed etiam in constitutione morboſa, variæ in sensu & motu, quin & Intellectus operationibus, læſiones oriuntur.

Diversitas Spirituum dependet à varia crassi *Massæ* sangu. & hinc diversâ constitutione Cerebri, tam secundum texturam naturalem, à Sanguine & Spiritu influo multum variatam, quàm secundum conformationem mechanicam ratione pororum, ductuum, &c. quæ omnia Spiritum animale[m] variant. Hinc deducenda est

est insignis illa ingeniorum diversitas. Si *Spiritus* hi *animales* vitiosè generentur aut præternaturaliter alterentur, unà cum Organorum corporeorum, tam cerebri quàm aliorum, variâ constitutione, quasvis læsiones in sensu & motu inducunt. Generantur autem *Spiritus* animales vitiosè, ex *defectu*, ex *abundantia*, & *depravatione*.

Antequam autem in specie *Affectus facultatis animalis* consideremus, notandum I. Systema nervosum ex fibris nunc delicatissimis nunc firmioribus constare, quæ naturaliter tenduntur, & simul vim quasi elasticam obtinent ad motum; quæ vis sub impetu interno *Spiritus* animalium, motum animale inferit. Si verò impulsu externo commoveatur, sensum *externum* facit. Ita ut *Spiritus* diversè constitutorum diversi motus, & fibrarum nervearum diversa textura, totam *facultatem animale* absolvant. 2. Cerebrum & Nervos singularem consensum habere ad extra cum motu Lunæ. 3. Mirabilem consensum habere Cerebrum & partes connexas cum Visceribus Abdominis, in specie Ventriculo. Unde ex læso capite vomitus, ex imminente vomitu Vertigo, ex Stomacho vigiliæ, ex imaginatione subversio Stomachi, in Picantibus & Hypochondriacis imaginationis læsio, ex affecto Abdomine in Hystericis motus convulsivi partium externarum, & *opiata* in Stomacho *facultatem animale* afficiunt. 4. *Spiritus animales* easdem subire materiales conditiones cum Sanguine.

C A P. I.

De Vigiliis Nimiis.

Spiritus animales in naturali subtilitate moti, median-
tibus fibris in organis sensuum promptè recipiunt
impres-

Impressiones, variosque obeunt motus, quo in casu animal vigilare dicitur, cujus privatio est Somnus, quæ duo necessariâ vicissitudine se mutuo insequuntur. Vicissitudo hæc si tollatur, ita ut Somnus vel deficiat vel parcior sit, oritur *Agrypnia*.

Causa proxima omnis *Agrypniæ* est motus Spirituum animalium aut nimius aut saltem continuus, in organa corporis vel interna vel externa, sensilium objectorum impressiones Cerebro communicans. Causa autem perpetui aut nimii Spirituum influxus est 1. Objectum sensile tam intra, quam extra corpus afficiens, & spirituum motum excitans, v. gr. Clamor fortior, Dolor quicunque, Tussis, Dyspnœa seu sensilis molestia circa Pulmones, & frequentissimè materia quædam vitiosa in primis viis hærens, quæ *Agrypnias* & *Pavores* Infantum inducit, Vigiliarum etiam post largam cœnam, aut sub alvo obstructâ, indubia causa existit. His accedunt Animæ rationalis curæ ac meditationes, quæ Spirituum animalium motu ceu instrumento utuntur. 2. *Causa secunda* nimii Spirituum Influxus est ipsum Vitium morbosum, aut *Spirituum animalium*, quando mobiliiores à calore, Febribus, &c. redduntur, aut à miasmate maligno vel animi Affectibus irritantur; aut ipsius Cerebri vitium Spiritus in continuo motu servans, vel propter pororum nimiam apertionem, imprimis per inediam, sub qua Cerebrum minùs humectatur; aut propter fibras Cerebri irritatas per nutrimentum acrius ab alimentis acrioribus assumptis, aut per serum acrius undecunque Cerebro communicatum. Senibus *Agrypnia* frequentissimè supervenit, partim digestionis primæ vitio & Chyli nutritivi defectu, partim ex Cerebri ariditate & pororum aperturâ, liberimum Spiritibus commeatum permittente. *Melancholici* denique molestissima patiuntur *pervigilia*; quia præter phantasmatum melancholici continuam speculationem

lationem, eorum Massæ sangu. acrior & vitio digestio-
nis primæ acidior esse videtur, unde Spiritus acriores
generantur, & infimul fixiores, motum impressum se-
mel in Cerebro diu retinentes; fibræ etiam medullares
Cerebri à nutrimento minùs temperato vitiantur.

Prognosis. Vigiliæ debilitatem inferunt. In ætate confi-
scente aut Sexu muliebri, plus nocent, quàm in ætate Ju-
venili aut Sexu virili. In Morbis chronicis præsertim
melancholicis, citra noxam diu continuantur; non-
nunquam tamen in fatuitatem terminantur. A Vigiliis
Convulsio aut delirium malum.

Cura. Objectum irritans removendum, spirituum
impetus blandis anodynis, aut benè correctis narco-
ticis corrigendus, temperatis nutritivis Cerebrum hu-
mectandum. Ex quibus patet, *Universalìa* vulgò dicta,
nempe *Venæsectiones*, *Purgationes*, &c. nisi per acci-
dens, nil conferre. Vera itaque remedia sunt *refrige-
rantia* & *humectantia*, hinc *temperata* blandè nutrien-
tia, & tandem *papaverina*. In specie *Emulsiones ex Se-
minibus quatuor frigidis major.* Sem. Papav. & Amygd.
dulg. cum Aqua Nymph. item *Decoctum Hord.* cum Pa-
pav. & Liquir. Sed *papaverina* & *narcotica* primatum
ducunt: quibus *Crocus* & suo modo *Absinthium* adden-
da sunt. Notandum verò, opiata omittenda esse, quan-
do vigiliæ sunt instantis criseos signum, quando angu-
stiam pectoris in *Dyspnœa*, *Hydrope*, &c. conjunctam
habent, ne scilicet à somno fortiori suffocetur Æger;
quando Senes sunt infomnes, illis enim confortantia
potius conducunt; & tandem, ubi vires exhaustæ
sunt, nisi saltem in parva quantitate & partitis vicibus
exhibeantur.

Externæ ad *Agrypniam* usitatæ sunt lotiones Ma-
nuum, Pedum & Temporum decocto fol. Lactuc. Nymph.
Solan. Vitis, Flor. Chamom. Caput Papav. &c. Inun-
guntur etiam Tempora Medullâ crurum Vituli recentis
item

item *Oleo Papav. express. Ol. Nucis mosch. expr. aut Ungu. Popul. cum Extracto Opii.* Applicantur etiam Temporibus ac Fronti Emulsionēs ex *Nucleis Persic. & Sem. Papav. alb. cum Aqua Nymph. vel Lacte muliebri paratæ.* Itidem temporibus illiniri potest *Liquor Vermiculorum* in globulis *Cynosbati* repertorum. *Cerumen ex auribus Asini* extractum, & aliquali quantitate Temporibus illitum potens est narcoticum, sed periculosum. *Turunda* ex grano uno atque altero *Laud. Opiat.* naribus indita, ut & *Aqua Ros. cum Opio & Croco* tepidè Temporibus applicata, somnum optimè inducunt.

In Vigiliis Senum conveniunt non tam *anodyna*, quàm *confortantia* digestionem primam promoventia, v. g. *Vinum dulce & Remedia ambrata atque moschata.* *Agrypniæ* in *Catarrhis frigidis* per usum *Piperis albi*, item per *Electuaria* ex *Aromat. & calidis* optimè sopiuntur. Alii in *Vigiliis nimis* à cruditate *Ventriculi Spiritus Vini*, usum post cœnam commendare solent. In *Agrypniis* cum Spirituum absumptione, *Vina dulcia* cum talibus *analepticiis* sunt optima; aut si propinanda *Papaverina*, eadem *Aromaticis* socianda sunt, ad imitationem *Philoniorum.*

C A P. I I.

De Somno nimio.

Distinguendus est Somnus præternaturalis nimius ab *Impotentia vigilandi*, dum *Ægri* ab operationum animalium imbecillitate, instar dormientium jacent, utut revera vigilent, & accessu cujusdam Personæ inconsuetæ oculos aperiant, iterumque collabi finant. Distinguendus porro est nimius Somnus præternaturalis, à Somno nimio non naturali, post lassitudines, sanguinis excretiones, dolores, & quemvis etiam Spirituum
subi-

subitò exhaustorum defectum. Sæpè etiam *Lipothymia* in *Hystericis*, atq; debilioribus post partum, & post largiores *Venæsectiones*, sub specie *Somnolentiæ* ingruit.

Si Somnus nimius præternaturalis jungatur cum *Delirio* tali, in quo excitati *Ægri* verè delira loquuntur, ac denuo in Somnum relabuntur, vocatur *Coma somnolentum* & *Cataphora*. Si *Delirium* fit tale, ut licèt dormiant, propter gravia insomnia quoad internas operationes animales revera vigilant, clamitent & inordinatè sese moveant, dicitur *Coma vigil*. *Comata* hæc observantur sæpe sine Febri, licèt ut plurimum sint *Febrium symptomata*. Si sopor sit profundus cum delirio & insigni oblivione, conjunctus cum Febre lenta, *Lethargus* seu *Veternus* appellatur. In hoc Affectu *Ægri* momento citius omnium ferè obliviscuntur, & excitati delira loquuntur, sicut ii, qui ex profundo somno excitati naturaliter, non adeò appositè respondent. Febricula lenta adest, eaque continua, quæ ferè vespertino ac matutino tempore exacerbatur. Calor nec acris nec mordax, pulsus frequentes & magni. Urina ut Jumentorum redditur turbida. Si Somnus sit adeo profundus, ut *Æger* vix aut nullâ ratione excitari queat, quin stertendo profundè admodum dormiat, salvâ tamen manente Respiratione, dicitur *Carus*, qui proximus est ad *Apoplexiam* gradus. Nam si ab interna causa oriatur, revera erit *Apoplexia laxior*; si ab externâ, *Carus* dicitur. Proprieque *Carus* fit ab errore quodam externo, inprimis nimia Ebrietate, fumis Carbonum, aut potuum fermentescentium haustibus nimio *Croci* odore, abusu fumi *Nicotianæ*, diutino sub Juglande somno, unde *Nuces illæ Græcis dictæ sunt καρυαι*, *Mercurii* vapore naribus excepto, contusionibus aut concussionibus capitis, &c. Huc pertinent *Noctambuli*, in quibus revera est *Somnus vigilans* & *Vigilia somnians*, dum clausis organis sensuum externis dormiunt, sed
per

per Spiritus paulo fixiores sub imaginationis actione agitados vigilant. Ab hoc enim possessore moventur quidam, nescientes tamen quorsum. Uno nomine est validum Somnium. Clausis quidem oculis in locis, quæ alias peragraræ solent, conniventibus verò in locis minus consuetis, subinde non sine nocumento, versantur. Est gradus levior Delirii aut Melancholiæ hypochondriacæ, Lunæ phasibus auscultans, qui simili ratione curatur.

Causa. Sicut Somnus naturalis, ex aliquali Spirituum torpore, & phlegmatica dispositione oritur; ita nimius Spirituum animalium torpor cujusvis somni præternaturalis *causa proxima* existit. *Causam remotam* suggerunt nimia aquositas aut pituitositas Massæ sanguin. & hinc Cerebri; vel ea, quæ Spiritus animales narcosi seu stupore quodam afficere valent. Facile fieri potest, ut ratione Glandularum hinc inde in Cerebro reperiendarum, *Lympha* in motu suo impedita Cerebrum nunc inundet, nunc ex Massâ sangu. mediante Colluvie ferosâ, variis recrementis onustâ, in Cerebrum distillet. A tali causa Spiritus animales torpidiores ac phlegmatici redduntur, eorumque debita expansio in porulis Cerebri hinc inde refertis impeditur. Hinc est, quòd *Hydrocephalus* & Morborum crises *Lethargum* inducant; quod Infantes, propter Cerebrum humidius, & Phlegmatici aut Catarrhis capitis obnoxii, facile in Somnum inclinent. Hinc est quòd Suppressio Urinæ, & crebrior Capitis lotio somnum inferant. Hinc est quòd ventriculi Cerebri in mortuis multâ aquâ pleni reperiuntur, quod *Lethargus* ex vitio sericum *Arthritide* periodicè sæpè recurat; & gravi sterutatorio levetur. Quoad vim narcoticam, ex causis internis enatam, ac Spiritus figentem, hanc inexpugnabilis ista dormiendi necessitas & junctum Delirium, effectus Opiatorum simillimi, confirmant. Hujus vir-

tutis subiectum est *acre oleosum*, non præcisè in Capite, sed in primis Viis & Hypochondriis contentum. Huc facit *Somnolentia* in *Peſte*, illa item ex aurâ venenatâ è pollice emiſſâ, per Cauſticum actuale Pollici admotum curata; item illa à Vaporibus uterinis in Paſſione hyſtericâ, & aliâs à Lumbricis, oriri obſervata. Febris lenta *Lethargum* concomitans, videtur eſſe ex genere *Lymphaticarum*. In *Comate vigili* præter dicta in ſpecie malignitatis narcoticæ ratio eſt habenda.

Prognosis. *Coma*, præſertim *vigil*, in Febribus ardentibus ut plurimum lethale eſt. *Lethargici* intra ſeptem dies moriuntur, quos ſi effugiant ſani evadunt. Sanatur autem *Lethargus*, evacuata vel ſponte vel arte materiâ peccante per alvum, aut erumpentibus Parotidibus die critico, aut ſi fiat copioſa ejus per os vel nares emunctio: quibus ſi adjungatur Febris & reliquorum Symptomatum remiſſio, ſpes eſt *Ægrum* convaliturum: contrâ ſi accreſcant Symptomata, & erumpat ſudor frigidus, in primis in capite, lethale eſt. Tremor *Lethargo* ſupervenienti eſt periculofus; contrâ ſupervenienti *Phreniti* ſalutaris; conſequens verò *Phrenitidem* *Lethargus* lethalis exiſtit.

Cura. Si Affectus ſoporofus à cauſâ externâ, aſſumptis vel inſpiratis oriatur, poſt Vomitum convenit *Acetum* & *Caſtoreum*. Si à cauſâ internâ, probè advertendum eſt, an per ſe morbum conſtituat, an verò aliis morbis ſuperveniat. Si per ſe morbum conſtituat, attendendum an vis narcotica, an colluvies ſeroſa illum induxerit. Si per ſe ex colluvie recrementofa originem duxerit, vel ſi aliis morbis ſuperveniat ſine metaſtaſeos materiæ ſuſpicionem, *Vomitoria*, *Purgatio*, *Venæſectio* averſoria & derivatoria, *ſternutatoria*, *veſicatoria*, & tandem *acria volatilia*, Spirituum torporem excitantia, ſunt optima. Sin verò ex vi narcoticâ plus minus malignâ, originem ducant Affectus ſoporofi, poſt vomitum

tum vel præmissum vel omisum, conveniunt *acria volatilia*, virulentia narcotica speciatim contraria, ut & *Vesicatoria* atque *Cataplasmata* pedibus applicata.

Inter *evacuantia* primatum obtinet *Vomitus*; cujus defectu *purgatio* citò instituatur, idque *forti Medicamento*. Inter *purgantia* excellit *Scammonium* cum *Castoreo*. Pro *Clystere* autem

℞ *Herb. Absinth. Centaur. min. Fol. Rut. an M. j. Rad. Pyreth. 3vi. Pulp. Colocynt. in petia ligat. 3i. Coq. in s. q. Aquæ comm. Colat. 3ix. adde Elect. Hier. cum Agaric. 3j. Fell. Tauri inspiss. 3j. Vitell. Ovi. no. 1. M. pro Clystere.*

Si colluvies recrementorum Cerebrum inundet, juxta *Clyisma* conducit *Vena sectio* averforia aut derivatoria; etiam in Venis Jugularibus. Quibus non sufficientibus altero die *Cucurbitulae* cum sacificatione inter Scapulas, aut *Hirudines* prope Aures applicari possunt. Quod si nec sic resuscitari videatur *Æger*, præmissis talibus (non aliàs) applicentur *Vesicatoria* acerrima pro scopo excitatorio, nunc Vertici, nunc Syncipiti, nunc Crucibus. Insufflentur etiam Naribus *sternutatoria* pro scopo evacuatorio, ex *Pulv. Nicotian. 3ii. Lil. convall. 3i. Rad. Helleb. alb. 3j. Ol. destill. Major. gt. iv. Castor. gr. xij. M. quibus Sal. vol. & Spiritus Sal. armon. commodè permiscentur.*

Cum hisce modò narratis, propinanda sunt internè appropriata spiritus excitantia. Inter quæ primatum ducunt *Castoreum*, præsertim ejus *Essentia* cum *Spir. Salis armon. urinoso* parata. Hinc *Spir. sal. armon. Spir. Formic. volat. Spir. sem. Sinap. cum vehiculo Aqu. Lil. convall. spirituosæ*, propinati; qui plus præstant in Affectibus soporosis, quàm *Spiritus aromatici sulphurei*. Si suspicio sit virulentia narcotica, usurpentur *acida volatilia*, inprimis *Spiritus Vitriol. antepilepticus* cum *Urina pueri* paratus, & loco ejus *Spir. virid. Aeris* per se præparatus. Forsan usus *Herbæ Thée* non inconveniens est,

cum aliis appropriatis. Quibus ritè administratis *sudorifera* ex *Lignis* parata curam claudant.

His *internis* junguntur & *externa*, *acria* nempe, *Sensuum* organa vellicantia. Tempora igitur, Nares, Frons, ac *Lingua* illinantur *Oleis destill. Succin. Majoran. Aneth.* aut *Balsamis cephalicis* : item *Spir. sal. armon. volat.* in vitro angusti sed longi colli Naribus subinde admoveatur; vel *Acetum Castoreo* infusum cum linteo naribus applicetur. Conducit etiam pro Lethargicis Sinapi Aceto subactum, & forti frictione plantis pedum appositum. In *Comate* Febrili tam somnolento quàm vigili iisdem locis admoveatur *Cataplasma* è *Rad. Raphan. recent. Rut. Piperit.* cum *Fermento, Aceto & Sale communi*, vel cum *Sapone nigro & Sale marino*. Si *narcotica* somnum induxerint, optimum remedium est *Acetum Castoreo* imprægnatum, inprimis *Acet. squillit.* in quo *Extract. Castor.* solutum fuerit: quâ misturâ Frons, Tempora, Pulsus manuum, plantæ Pedum, ac inprimis *Genitalia* irrorentur & sedulò fricentur.

Si ex vaporibus & fumis venenatis oriatur *Carus*, *Vomit* maturè instituendus, & hinc *acida* atq; *castorina* usurpanda erunt, v. g. $\mathcal{R}$ *Aquæ Menth. Aq. Rut. Acet. Rutac.* an $\mathfrak{z}$ j. *Essent. Castor.* $\mathfrak{z}$ iiij. *Syr. Menth.* $\mathfrak{z}$ ij. *M.* capiat crebrò per cochlearia. Si ex ebrietate oriatur *Affectus* soporofus, præmissò vomitorio, internè convenit *Spir. sal. armon.* Fronti verò ac Temporibus *Acetum* applicandum. *Epithema* ex *Succo Semperviv. Melissæ, Acet. & Nitro* Testibus applicandum, & subinde removendum.

Pertinet ad hos *Affectus Catoche* seu *Catalepsis*, quando nempe *Ægri* instar statuæ in figura per motum acquisitâ fixi perstant, oculis pertinaciter hiantibus, cum vultu torvo; non dormiunt sed videntur dormire, nec moventur nisi ab impulsu externo. In hoc casu certum est *Spiritus* fixatos esse minusque mobiles, quàm natu-

naturaliter esse debent ; & simul etiam Membra animare , cum mobilia sint & figuram quamvis retineant. Sed an sit nimius Spirituum motus in musculum utrumque antagonistam irruens , an verò coagulatio sit quædam Spirituum animalium , res adhuc dubia est. Rarus utique est Affectus , à frigore , Mensium suppressione , Vermibus , paroxysmis Febris intermittentis , vapore carbonum accensorum , vel amore repudiato quandoque ortum habens. Remedia hæcenus proficua sunt *Vomitória antimoniatâ* , *Spiritus vini rectificatus* sive interne sive externe ; item *Cataplasmata* & *Suppositoria* acria.

SECT. II.

De Vertigine.

VERTIGO à vertendo dicta est iste affectus , in quo omnia circumrotari videntur. Idem contingit , dum clausis oculis corpus circumagitur , & denuo factâ quiete oculos aperimus ; Ebrii dein etiam Vertiginosi evadunt plerunque. Ratione graduum triplex est *Vertigo*. 1. Quando corpus tantum & exteriora circumgyrari videntur. 2. Quando adest Scotomia , i. e. quando oculi velut effusâ caligine obscurantur , aut varii Colores præ illis versari videntur. 3. Quando oculorum Caligo in tantum invalescit , ut *Æger* protinus concidat ; diciturque *Vertigo caduca* quàm proximè ad Epilepsiam accedens.

Causa est motus inordinatus Spirituum animalium in Oculo , Auribus , aliisque Sensuum organis agitatorum ; nam Spirituum circumgyrata motio , & in Retinam illisio , objectorum externorum circumgyrationem apparere facit , quatenus nempe talem motum excitat , qualem objecta externa revera in gyrum mota

Unde deducendi sunt & varii colores, & splendores præ oculis versantes; uti & ipsa Caliginis apparentia. Perturbatus enim Spirituum animalium motus abrumpit corporum lucidorum radiosam seriem, adeo ut quasi deficiat. Parili ratione appulsus inordinatus spirituum ad tunicam cochleæ, sonitum excitat in Auribus similem illi, à contactu aeris interni naturaliter oriri solito. Ulterius, si inordinatus hic spirituum motus ad musculos continuetur, nunc ex eorum hinc inde quasi abruptorum defectu cessans objectorum apprehensio & casus, nunc ex inordinato influxu leves Convulsiones superveniunt. Adeo ut non solum Spiritus visorius in Oculis perturbetur, sed & totum Spirituum animalium systema impetuosius in Cerebro concitari sub *graviori Vertigine* videatur; utut rotatio illa, *Vertiginem* inferens, in Oculis non in Cerebro sedem habeat; nisi distinguere velis ipsam actualem circumgyrationem, quæ est in oculis, ab ejus apparentia & perceptione, quæ in Sensu communi peragitur. Hæc de causa *proxima*. Quoad *remotam* observandum, *Vertiginem* esse vel *per consensum* aliorum membrorum affectuum; vel *per essentiam*, quando nempe ex vitio Cerebri qualicunque immediate oritur.

Partes, quarum consensu fit *Vertigo*, sunt inprimis Ventriculus, cujus varia peccata, præcipue vitiosus sui generis acor volatilis, orificium superius affligens *Vertiginem* infert. Hujus manifestum indicium est, quod jejunium *Vertiginem* inducat, una verò aut altera panis buccella eandem avertat, idque frequenter in Hypochondriacis Juvenibus studiosis; item in Senibus, in quibus cum debili stomacho concurrit Spirituum omnium debilitas & vitiata Cerebri textura. In Hystericis etiam *Suffocatio dicta uterina* à *Vertigine* introduci-
tur. Ebrietas ad *Vertiginem* disponit, primò, vitio Spirituum animalium, à spiritu vinoso & Alimento non-
dum

dum ritè affimilato agitatorum; & deinde per consensum Ventriculi. Porro flatulenti Cibi in Ventriculo, uti & Vermes Intestinorum, nonnullos *Vertiginosos* reddunt. Adeo ut *Vertigo per consensum* ut plurimum sit ex vitio Stomachi. Præterea tamen ex Liene, Renibus aliisque partibus, nervis insignioribus ditatis, per *consensum* itidem oriri potest *Vertigo*. Sic etiam Calculus Renum, ex pelvi in Ureteres commotus, in quibusdam inferre solet *Scotomias*. Refertur *Vertigo per consensum* vulgò ad vapores & exhalationes ex inferioribus partibus in Cerebrum elevatis, sed impossibilis est horum vaporum transitus. Percipitur quidem auræ quasi frigidæ adscensus, qui spirituum resiltioni imputandus. Nam in his casibus est Spirituum versus Cerebrum radiativorum recursus inordinatus, & quasi resiltionis impetus, qui vaporis imaginarium adscensum infert.

Vertigo per essentiam plerumque à causa externa, afficiente Caput & Cerebrum, producitur, rarò enim à causà internâ procedit; nisi superveniat *Vertigini per consensum*, quæ texturam Cerebri vitiaverit. Quod si per *Essentiam* à seipso incipiat *Vertigo*, originem ducit i. Ab aliquo heterogeneo Spiritibus permisto, sic ut in Ebrietate & fumo Tabaci. 2. Ab aliquo præternaturali in Cerebri medullam immisso, cum sanguine aut ferro influentibus. Hinc ex suppressione sanguinis, nimia Venere, absumptisque Spirituum animalium copiis, *Vertigo* oriri observatur. Huc pertinet historia de Chirurgo, Lue gallicâ infectos crebrò curante, qui à virulentia venerea Cerebro communicatâ *Vertiginem* contraxit. Pertinet etiam huc ipsius Massæ sanguinis constitutio præternaturalis Cerebrum afficiens, & hinc Spirituum motum turbans. Denique *Vertigines per essentiam* fiunt ex vitio Cerebri quocunque, tam conformationis, ex casu, contusione, &c. quàm digestionis

propriæ, quo in casu Abscessus materiæ virulentæ nonnunquam juvant.

Prognosis. *Vertigo* gravior & diuturnior inprimis citra causam manifestam externam inchoans, in Junioribus Epilepsiam, in Senibus Apoplexiam, certissimè prænunciat. In Senibus periculosior quàm in Junioribus. *Caduca* omnium pessima est.

Cura. Præservatio respicit fomitem morbosum; & inprimis Stomachum. In curatione, vel *vomitibus*, vel *opiatis*, vel certè *epileptica* sunt optima. Observandum utique 1. In *Vertigine per consensum* Vomitoria esse præstantissima & sæpè necessaria. 2. *Venæsect.* vix convenit, nisi à sanguine foveatur malum. 3. In malo inveterato *per consensum* conducunt *Pilulæ purgantes*, ex *Aloe*, *Gummi ammon.* *Myrrhâ*, &c. omnibus novis & pleniluniis instantibus vesperi capiendæ, ut nempe mundæ ferventur primæ viæ, ac fomes ex Abdomine emanet. Profunt etiam *Vertiginosis Pilul. Mastich. Extract. Helleb. nig. cum Mercur. dulc.* item *M. Pil. de Succin. Craton. cum stimulo Extract. Colocynth.* 4. *Sternutatoria* & oculis nocent, & genus nervosum nimis commovent. 5. *Fonticuli* brachio inusti in Senibus & *Cacochymicis* sunt proficui. 6. Curato Paroxysmo, & corpore purgato, de præservatione cogitandum est, adeoque inprimis prospiciendum Ventriculo; v. g.

℞ *Galang.* ʒß. *Cubeb.* ʒij. *Sacchari* ʒiß. *M. F. Tragæa*; de qua inspergantur ʒij. pani biscocto Vino generoso intincto, & ita comedatur unâ alterave horâ ante pastum.

℞ *Conserv. flor. Anth.* ʒj. *Conserv. Salv. Majoran. an.* ʒß. *ZL. Indic. condit.* ʒiïß. *Sem. Sinap. Eruc. an.* ʒij. *Cardamom. Cubeb. Galang. an.* ʒj. *Sal. vol. Succin.* ʒß. *Spir. Cerasf. nigr.* ʒj. cum *Syr. flor. Tunic. f. Electuarium*, de quo capiat mane & vesperi pro lubitu. His adde *Elix. Menth. cum Spir. Mastich.* semper proficuum.

Hæc curare solent *Vertiginem accidentalem per consensum*

sensum, minùs inveteratam; sed in habituali & inveteratâ addenda sunt appropriata, viz. *Pæon. Cubebæ masticatæ aut Vino infusæ*, *Sem. Sinapi*, *Cinnabar. & nativa & Antimon. Succinum*, præsertim ejus *Ol. dest.* vel hujus loco *Ol. Petræ album*. Unum ex primariis est *Stercus Pavonum* vel in pulvere, vel *Electu.* cum *Conserv. Rorismar.* vel *Infusum in Vino*, cui ejus loco adduntur alia cephalica & epileptica. *Doronicum* magis ex præconcepta opinione, quàm rei veritate usurpatur, *Rupricapræ* enim alpina non hujus usu, sed consuetudine montes scandere aptæ sunt. *Essentia compos.* ex *Chærefol. & Rorem.* sæpè proficua observatur, præsertim si malum in Senibus à frigore hyberno grandius reddatur. Laudatur *Decoctum Salviæ in Aqua aut Vino*, tam internè, quàm externè pro lotionem Capitis, Frontis, & Temporum. Expertum est *Electuarium* ex *Sem. Sinapi* cum *Caricis pinguib.* Laudatur etiam ipsa *Pavonum Caro*, sed *Stercus* nobilius est specificum. Egregium est *Oleum Buxi* tam internè, quàm externè inungendo Tempora, arterias post Aures, & pulsus in Manibus ac Pedibus. *Elæosacharum & Sal. vol. Succ.* internè multum præstat. Externè *Ol. Succin.* vertici illitum valdè laudatur. Aliis nil juvantibus sacra anchora est *Laudan. opiat.* cum *Sale vol.* vel *Ol. Succin.* Potest etiam hoc *Oleum præcordiis* inungi. Pro formulis

℞ *Conserv. Flor. Anth. ʒiij. Ol. Bux. Nuc. mosch. & Menth. an. ʒiʒ. cum s. quant. Syr. de Cort. Citr. F. Electuarium. Dosis ʒʒ.*

℞ *Conserv. Menth. ʒi. Conserv. Flor. Anth. ʒvi. Petrol. albi ʒiʒ. Sal. vol. Succin. gr. xv. Cum. s. q. Syr. Menth. F. Electuar. de quo capiat mane dosin Castaneæ.*

℞ *Stercor. Pavon. pulv. ʒiij. Cinnab. nativ. ʒij. Cubeb. Galang. an. ʒʒ. M. F. Pulvis, pro cujus vehiculo*

℞ *Aquæ Chærefol. ʒiij. Liqueor. CC. succinat. ʒʒ. M.*

In Paroxysmo Vertiginis conveniunt *Vomitória, & Cly-*

steres acres. Infunduntur etiam spirituosæ appropriata cum Castor. & Spir. ac Sal. volat. Succin. & CC. v.g.

℞ *Aquæ Salv. ℥ij. Aqu. Menth. ℥i. Spir. Lil. convall. ℥iij. Spir. sal. armon. vel hujus loco Liq. C. C. succin. ℥i℞. Laud. Op. gr. ii. vel iij. Syr. Fœnic. ℥iij. ad vi. M. In Mulieribus loco Spir. Lil. convall. addenda venit Essentia Castorei; Exhibeatur Cochleatim. Interim externè Bals. Peruv. vel apoplect. Vertici, Temporibus, ac Naribus applicetur.*

S E C T. I I I.

De Spirituum in partes externas Motu inordinato.

C A P. I.

De Epilepsia & Convulsione.

Motus omnis corporis fit per fibras, vel in Musculum collectas, vel in Membranam intertextas, per Spiritum animale motas, concurrente tamen Sanguinis adjumento. Si partes istæ fibrosæ ex Cerebro nervos accipiant, *voluntarium*; si ex cerebello, *involuntarium*, seu *naturalem* prorsus motum habent. Si *involuntariè* moveantur Musculi, & si cum insigni violentia ac molestia contrahantur partes seu internæ seu externæ, *Convulsio* sive *Spasmus*, à *trahendo*, dicitur. Est autem hæc *Convulsio* duplex, 1. *Clo-nica*, quando fit ultro citroque invita membri contractio & extensio. 2. *Tonica*, quando membrum contractum rigidum sine vibratione permanet. Ad speciem hanc posteriorem referendæ sunt 1. *Tetanus*, anteriorum nempe & posteriorum capitis musculorum *Convulsio tonica*, adeo ut caput rigidum ad neutrum
latus

latus verti possit. 2. *Emprosthotonos*, seu *Convulsio tonica* musculorum *mastoidæorum*, adeo ut quandoque Mentum Pectori affigatur, quandoque Caput circumducatur, & aspera Arteria comprimatur. 3. *Opisthotonos*, seu *Convulsio tonica* musculorum Occipitis, quæ Occiput versus Dorsum trahitur.

Cæterum ad *Convulsionem tonicam* etiam pertinent *Priapismus*, *Satyriasis*, *Spasmus cynicus*, *Risus Sardonicus*, *Cachinnus obrigescens* ex ineptâ Venæsectione læso nervo, & Affectus ille, quo genua rigent propter contractum nervum ac tendinem, quo per cavum Genu transeunt.

Ad primam speciem, *Convulsionem* nempe *clonicam*, pertinet *Cramba*, seu *Spasmus flatulentus*, cui inprimis Ebriosi & Arthritici sunt obnoxii: præcipuè autem *Epilepsia*, quæ motus est convulsivus, in quo membra corporis variè trahuntur, vibrantur & agitantur, sensuum exercitio quocunque ut plurimum abolito. Hujus sub sua latitudine *gradus* tres sunt. *Gradus* ejus *primus* pertinet propriè ad *Vertiginem caducam*, & abusivè *Epilepsiæ* tribuitur, quando nempe Ægri subito concidunt quasi somno sepulti, sed sine *Spasmo* aut *Convulsione*. *Secundus gradus* est, quando variis motibus corpus percutitur, saltando v. g. ridendo, pectus percutiendo, ridicula narrando, &c. sensibus autem aut integris, aut in delirium abreptis. *Tertius gradus* est ex prioribus conflatus, ita ut omnis tam Sensus quàm Rationis usus pereat, simulque variis motibus corpus agitetur; dentibus strident, brachia jactitant, pollices arctè in manu claudunt, pedibus tremunt, corpus insigniter attollunt, incurvant, spuma per os rejicitur; lingua morso læditur, &c. Quibus omnibus successivè remittentibus, Æger tanquam somno oppressus jacet, & ad se rediens nil omnino scit. Saltem de perturbatione Capitis, & omnium artuum gravi lassitudine

Unable to display this page

accelerari, sed & ipsos Spiritus è naturali sua crassi-
 magis elasticos & cum impetu mobiles reddi. *Causa re-*
motà in genere duplex est; prima, irritatio quædam in
 parte sensili, eaq; nervea, qua occasione spiritus im-
 petuosius moventur, atque motu hoc præternaturali,
 in parte nervea ad Cerebrum usque continuato, simul
 commoventur reliqui spiritus, ita ut aperto quasi trami-
 te cum impetu per ipsum nervum ferantur, & ita Con-
 vulsionem fibrarum istarum ac Musculorum, ad quos
 terminatur Nervus, inducant: ut in punctura Nervi,
 irritatione Stomachi à vomitorio, Palpitatione cordis,
 Sternutatione, &c. abundè patet. *Secunda causa* est
 aliquid præternaturale, aut in Cerebro hærens, quod
 certis intervallis commotum, Spirituum influxum placi-
 dum turbat, aut ipsis Spiritibus ibidem permistum, eos-
 dem vitiosè agitat. Sic videmus Animi affectus gra-
 viores, Terrores, &c. *Epilepsias subitaneas* non rarò
 inducere.

Differentiæ. *Epilepsia* est vel per *essentiam* vel per
consensum. Prior plerumq; à causa remota secunda, po-
 sterior autem à prima originem ducit. In *Epilepsia per*
essentiam nulla certè præcedunt *paroxysmi* signa, ad sunt
 capitis symptomata, cum torpore aut depravatione
 quadam in functionibus animalibus internis: inter-
 dum sequitur fatuitas, & inprimis Lunæ motibus au-
 scultat. In *Epilepsia per consensum*, ut plurimum præ-
 cedit alteratio quædam in parte qualibet Epilepsiam in-
 ducens; & si focus sit in partibus remotioribus, aura
 quasi sursum ascendens Paroxysmum prænunciat. Epi-
 lepsiæ quæ ex irritatione fiunt variis modis contingunt,
 v. gr. post Cerebrum vulneratum & non ritè sanatum
 propter fermentum acre relictum; post *casum ab alto*
 propter sanguinem in cranio putrescentem & plus mi-
 nus acescentem: item ex Lympha vitiosa & acri in Ce-
 rebri Ventriculis collecta & piæ Matris propagines ir-
 ritante,

ritante; ex vitio Stomachi, Lumbricis, Seminis retentione & inde nata acrimonia: ex occluso Ulcere in Crure, ex Variolis & Morbillis ante sui eruptionem vel non sufficientem excretionem; ex melancholia, Colica præsertim convulsivâ, usu Purgantium acriorum, & creberrimè à scorbuticis & hypochondriacis Affectibus. Locus ubi fit ista irritatio est varius, nunc internus, ut Mesenterium, Genitalia, Lien, &c. nunc externus, longè à Capite remotus, ut in Carie Ossis pollicis pedis, tumore Digiti pedum minimi, &c. quibus in casibus quasi aura ascendit; aura verò hæc assurgens non nisi sensus fallacia est, nullum enim datur spatium per quod moveatur, nec movens quod illud propellat; est itaque tantum fibrarum levior contractura successiva secundum nervi distributionem, sursum cum formicationis quodam sensu auram repentem repræsentante, continuata, donec ad principium Nervorum accedat, unde Spiritus animales ibidem violentius agitati, facto quasi agmine & impetu in partes corporis erumpunt. Juvat autem in hisce casibus ligatura, supra partem primariò dolentem injecta, non quod auram illam imaginariam inhibeat, sed quod partem inferiorem stupidam minusque irritabilem reddat.

Istud, quod ita irritat & occasionaliter Epilepsiam infert, præter objectum Nervos afficiens, ut sunt festucæ Cranii, ex *causis internis* est in primis acidum nervis inimicissimum, quodque eos vellicat. Locus autem irritationis est triplex, 1. Circa principium Nervus, quo pertinent Cerebrum, Cerebellum, & Medulla spinalis. 2. Circa medium, præsertim circa plexus. 3. Circa insertionem cujusdam Nervus. Quoad *Epilepsiam per essentiam*, ex vitio Cerebri & Spirituum animalium ipsorum natam; aliquid heterogeneum vitiosum Cerebro cum sanguine instillatum, Spiritus vitiosè movens, hic considerandum; vel aliquid præternaturaliter

ternaturale ipsis spiritibus permistum, quod vel immediate vel mediante Spirituum agmine occasionaliter commoto excitatum, Spirituum motus inordinatè turbat. Huc pertinent Epilepsia hæreditaria, illa ex fumis Jovialibus, ex Febre malignâ, aut benignâ malè judicatâ, ex suppressâ narium Hæmorrhagia vel Urina, ex suppressione Hæmorrhoidum aut Mensium, ex discussâ & non suppuratâ materiâ post aurium Dolorem, & illa denique, quæ fit ex incipiente gravitatione.

Inter pathemata, quæ Epilepticos vexant, non ultimum est *stridor Dentium*, ex convulsivo maxillarum motu; qui & extra Epilepsiam à Paralyfi musculorum maxillam inferiorem deorsum trahentium nonnunquam oritur. Spuma, quæ per Os & interdum per Nares excernitur, est Saliva ab aere, per constrictas Fauces vi explosa, agitata & rarefacta.

Prognosis. *Vertigo* vel *Ephialtes* crebrior, vel Splendores, variique colores oculis obversantes, Paroxyismi epileptici prænuntii sunt. *Convulsio ex consensu* facilius curatur quàm *illa per essentiam*. In Febribus malignis mortem portendit. Si toto corpore à Convulsionibus immuni, aut Labium convellatur, aut Palpebra, aut Lingua, portenditur vel mors, vel epileptica Convulsio. Epilepsia hæreditaria, & post annum ætatis vigesimum quintum eveniens, rarò curatur. In Junioribus, ætatis, loci & victûs mutatio ab Epilepsia liberat; in Pueris quidem pubertatis mutatio ac Venus, in Puellis verò menstruatio. In Paroxyismo, si ad usum sternutatoriorum non sternutet Æger, indicium est, naturam succumbere. Mulier gravida Epilepsiâ correpta, aut Abortum aut vitæ periculum subit; licet & hoc non semper obtineat, teste *Rhodio* & *Schenkio*. Convulsio à copioso sanguinis Fluxu, Hellebori aut medicamento purgantis usu, Hypercatharsi, Ileo, acutis Febribus, gravi Phrenitide, aut Vigiliis oriunda mala habetur; Febris,

Febris, autem Convulsioni superveniens melior censetur.

Cura. Extra *paroxysmum* attendendum, ut causa remota tollatur, & Spirituum crasis *aromaticis ac volatilibus* emendetur, perversus verò motus *anodynis* corrigatur. In specie considerandum in *Epilepsia*, *primarius ne sit morbus*, an verò *per essentiam* ortum traxerit, an causa ejus remota *externa vel interna* fuerit. In genere *observandum est* 1. *Epilepsias* chronicas ex acido vitioso originem trahere, cujus incunabula ferè semper intra, aut circa primas vias latent: adeo ut habenda sit ratio acidi destruendi & primarum viarum evacuandarum. Huc faciunt *Curæ* Epilepticorum per *Acidulas*, *Fontes Spadanos*, *Martialia*, *Decoctum Saponis hispanici* in *Lacte vaccino*. Unde & *absorbentia* pro *curâ Epilepsiæ* vulgo laudantur, quæ non nisi absorbendo acidum operari possunt. 2. Si in membro particulari, eoque externo, radix mali fuerit; ligatura fortis desuper injecta *Paroxysmum* imminuentem cohibet; inustus autem *Fonticulus*, aut applicatum *Cauterium*, fermentum irritans evacuando, Morbum tollit. *Setacea* etiam & *Vesicatoria*, præsertim ubi ex Scabie retropulsâ, aut similibus oritur Malum, quæ quandoque *Suturæ coronali* applicantur, item *Cranii* apertiones, præsertim in *Vulneribus Capitis*, ab *Epilepsia* liberant. Si à *Calvaria* per *Luem veneream* cariosâ oriatur *Epilepsia*, in primis convenit *Ustio*. 3. Si proveniat eadem ab humoribus vitiosis, proficua sunt *Decocta Lignorum*, præcipuè *Guaiaci*, quibus commodè adduntur *Viscus corylinus*, *quercinus*, *tiliaceus*. Continuatō enim usu humorum dyscrasiam alterant, & successivè vitiosum evacuant: Sed benè prius præmissa debent esse Universalia ac primas vias evacuantia. 4. Si cum *Epilepsia* juncta sit sanguinis consueti suppressio, proficua est Sanguinis missio variis in locis v. gr. *Hæmorrhoidibus* apertis in illorum

rum Suppressione, *Hirudinibus* internæ Uteri parti applicatis, *Vena* in Talo *secata* Gravidis in primis post septimum mensem, observat enim *Zacut. Lusitanus*, Gravidas epilepticas, sectâ in brachio Venâ periisse, in Talo verò non. 5. *Appropriata epileptica* non prius conveniunt, nisi præmissa fuerint Universalia; & quidem Vomitorium antimoniale, si malum in primis viis hæreat, vel purgans ex *Mercur. dulc. & Scammon. sulphurato*. Convenit etiam usurpare talia purgantia, uti & *appropriata epileptica*, ante novi-vel plenilunium. 6. *Opiata* appropriatis mista *Paroxysmum* optimè præcavent, in primis cum *Camphorâ*, vel *Ol. Camphoræ*. Externè verò *Oleo Buxi*. propter vim anodynam, inungenda sunt Tempora, Nares & Pulsus. Sed abstineamus ab his Narcoticis antè præmissa universalia. Deinde non tam ad *curationem* crebrius, quàm ad præservationem aut atrocioris *paroxysmi* mitigationem rarius usurpentur, quia *Epilepsis* diuturnis *fatuitas* supervenire solita ab *opiatis* promovetur.

Accedimus ad *appropriata antepileptica*. Selectiora ex Regno animali sunt *Sanguis humanus*, & ex hoc parata *Spir. Sal. Volat. & Oleum*. Colligi autem debet Sanguis ex Homine recens decollato. Post Sanguinem est etiam *Secundina humana* in *Palv.* ad 3ß. Deinde *Rasura Cran. human.* ex Homine violentâ morte interempto ad 3i; cujus etiam *Ol. destil.* Vertici inunctum *paroxysmum* arceat. *Cranium human.* cum *Succino* sublimatum suggerit *Spiritum*, & *Oleum*, *antepileptica* excellentia. Si fœtor est inimicus, *Olea* circulanda veniunt cum *Spiritu Vini*, hinc aliquoties à calcinatis rectificanda. *Spiritus & Oleum Cerebri humani*, quin & *Ossa hominis* reliqua, pariter egregia sunt. Magis autem eminet *Usnea Cran. humani*, in qua confermentata est *Mumia Capitis microcosmici*. Juxta hæc *Dens Hippopotami philosoph. præp.* singulare est specificum; fiunt ex hoc *Annuli pedum di-*

gitis aut membro convulso applicandi. Excellens *antepilepticum* est etiam *Castoreum* cum *Spir. Sal. ammon.* in *Essentiam* extractum, internè & externè usurpandum. Egregium etiam est *Stercus Pavonis*, ut & *Ungula Alcis* & *Hirundines*.

In Regno vegetabili eminet *Pæonia mas*, collecta tempore meridiei sole in caput *Draconis* ingrediente, tam pulver. *Radix*, quàm *Grana* seu *Sem. nigra*. Appenditur etiam *Radix* tanquam amuletum. *Fl. Lil. conval.* benè maturi, ante Solis ortum, dum rore maiali madent, collecti, protinus à pediculis abscissi, in lagenam benè clausam immissi & destillati, egregium dant *Spiritum antepilepticum*, sæpius cum novis Floribus destillandum. Præmissis *Vomitoriis* multum conferunt *Visci*, inprimis *Corylinus* ad 3ß.: Multa enim in *Corylo* latent, unde etiam *Oleum* famosum *heraclinum Rulandi* ex hoc ipso destillatur. Observandum tamen, usu *Viscorum* subjungenda esse *purgantia*, quia fermentum figunt, quod si remaneat, Febres acutas, aliosque Morbos inducere potest. Nihilominus vix cedit *Corylo Lignum Buxi*, inprimis ejus *Oleum*, ad guttas 10. in *Aq. Flor. Tiliæ* per aliquot dies propinatum. *Sulphur* etiam *Vegetab.* ex *Lycopodio clavellato*, vel quod nobilius est, ex *Julis Coryli*, nobile est *antepilepticum*, præsertim pro Infantibus. *Carbo Artemis. rubræ*, ipso Joannis die sub *Artemisia* effossus mirè in *Epilepsia* valet. Optimum etiam remedium sunt *Flores Til.* unde præstat *Aqua spirituosæ*. Hæc sunt primaria vegetabilia, quibus alia *Cephalica* plus minus *aromatica* subinde addenda.

In Regno minerali primatum obtinent *Sulphura Antimonii fixa*, quippe de natura *Auri* participant; inprimis *Cinnabar. Antimon.* vel ejus loco *Cinnab. nativ.* uti & *Sulphur subtilius* & *fixius* ex *Scor. Reg. Antimon.* ultimo artificiosè præcipitatum, quod virtutes habet egregias *anodyno-Epilepticas*. Juxta hæc optimum est *Vi-*
triolum

triolum inprimis ejus *Spiritus volatilis*, beneficio *Urinæ humanæ* ex *Cap. mort. Vitriol.* per regenerationem imprægnato destillatus; vulgaris enim nullius est pretii. Superfunt *Succinum* egregium *antepilepticum*, cujus *Sal volat.* admodum potens est in *Convulsionibus*, in specie *Febribus malignis* supervenientibus. Hinc *Liquor C. C. succin.* aut *Sal. volat. Succin.* cum *Spir. Sang. human.* mistum, sunt compositiones egregiæ, quibus interdum *Camphora* additur, vim somniferam obtinens. *Cry-stallus* denique *montana præparata* in *Epilepsia* per consensum *Abdominis*, ubi opus est forti penetrantioris acidi absorptione, multum præstat. Ex modo recensitis plures fieri possunt formulæ, v. gr.

℞ *Fol. & flor. Salv. ʒvi. Flor. Lil. convul. ʒiiij. Flor. Lavendul. odor. ʒij. Rad. Pæon. ver. ʒiiij. Fol. & Flor. Major. ʒj. Cinnamom. Elect. ʒvi. Caryoph. ʒiii. Macis ʒii. Infunde cum Vini. Rhen. opt. lb. xiv. Macerentur per 14. dies, & hinc destillentur.* Potest parari cum & sine *Castoreo*, item post rectificationem potest addi q. s. de *Spir. Sal. ammoniac.* vel simili *volatili*, ut fiat *Remedium* eo generosius.

℞ *Aq. Flor. Til. Salv. & Meliss. an. ʒii. Liq. C. C. succin. ʒiiij. Spirit. Tæriac. camphor. ʒiij. Essent. Op. ʒj. Syr. de Pæon. ʒj. M. Dosis cochl. 3 vel 4 aliquoties de die.*

℞ *Aqu. Pæon. ʒiiij. Aqu. Cerebr. human. spirit. ʒvi. Spir. Sang. human. ʒiij. Unicorn. ver. præp. ʒi. Cinnab. Antimon. ʒi. Laud. opiat. gran. ij. Syr. de Stæckad. Arab. ʒiij. M.*

Quoad externa ad *Epilepsiam* commendata, eminent *Amuleta* ex *Sambuco* crescente super *Salicem*. Item *Inunctiones* cum *Ol. destill. Succin. Aneth. Ruth. Major.* item cum *Bals. Peruv.* Sunt tamen, qui ab ejusmodi *Odoratis* magis læduntur.

Hæc quoad *præservationem* extra *Paroxysmum*. Sequitur *Cura* in *Paroxysmo*. Si sit *gravior*, ad *excitandum*

Epilepticum mirè conducunt omnia ea, tam *interna* quàm *externa*, quæ quosvis sensus seu eorum organa fortiter vellicare, & ita Spirituum inordinatas commotiones, ceu fortiora objecta, in ordinem revocare possint. In graviore mirè conducit *Vomitus*. Quoniam autem nil potest ingeri propter arctè clausa labra, ob Musculum temporalem convulsam, ideo aperiendum est Os, admovendo pollicem cum minimo digito ad Oris latera, fortiterque comprimendo, quo factò instilletur *Vomitorium forte*, vel penna Oleo acriori intincta Fauibus immittatur, hac ita Vomitus stimuletur. Loco Vomitorii *Clysteres acres*, quibus *Castoreum* sociandum, & pro stimulo *Aq. benedicta Syr. emetic.* aliaque *Infusa antimonial.* addenda. Sicuti in Epilepsia internè *Salia volat.* ita eadè ad 36. *Clysteribus* addita proficua esse solent. *Sternutatoria* sunt qui adhibent, sed cautè; potius *Salia volatil. macra*, eorumque *spirit.* Naribus admovenda, aut necessitate urgente Naribus ac Linguae instillanda, ut excitentur Epileptici. Egregium hic *Ol. Succin.* ad gutt. iij. vel iv. internè cum *Aq.* appropriata sumptum dicitur. *Lingua in Paroxysmo sauciata à dentibus*, inspersione *Ocul. cancr.* & illinitione cujusdam *Mellis* vel *Saccharati vulnerarii* curatur. Quæ hætenus de Convulsionibus in genere dicta, & in specie quoque Motibus convulsivis Epilepticis seu clonicæ Convulsioni applicata, eadem quoque *Convulsionibus in specie* dictis *tonicis* accommodari debent. *Causa* ejus est *irritatio partis nervæ* admodum sensilis continua, in eodem loco, & eodem ferè modo. Cujus occasione continuatâ, rarò copiosè influunt Spirit. animal. & ita in continua contractura fibras & consequenter partem ipsam retinent. *Irritatio* hæc nunc est *manifesta* ab agente sensili inducta; nunc *occulta*, seu ab agente minus sensili nata. Ex *manifesta* irritatione fit *Convulsio* v. gr. in Venæsectione si nervus punctim lædatur. Item in

in *purgationibus* nimis, assumpta *Gilla vomitiva* Convulsionem lethalem 30. horarum infert. Pariter *antimonialia* & *mercurialia*, non ritè ppt. & intempestivè adhibita, item *Euphorbium* &c. *Læsiones externæ*, ut sunt *Fractura tibiæ*, *Ictus sclopeti*, *clavus pedis* *digitoinfixus*, *Opisthotonum* inferunt. In *Venæsect.* lusus Nervus, aut læsiones Nervorum crural. *Spasmus cynicum*. Et in genere quævis læsiones Nervorum, Membranarum, Tendinum, præcipuè in articulis, Convulsionem excitant. *Vulnera capitis*, cutisque in sinistro Capitis latere *Spasmus cynicum* & *Tetanus* universi corporis quandoque intulerunt, vide *Hildan.* Sic ex *Aq. forti*, &c. *Quoad irritationem occultam* non rarum est, *Febres præsertim malignas & acutas*, malè judicatas, in Convulsionem terminari; sic Convulsionem per metastasin Febrim solvisse testatur *Bartholin.* ex *Erysipelate* vide *Schenkium*. Nec rarum est, in *Artbriticis* & *Hypochondriacis*, si acidum illud volatile se profundius in partes Musculorum fibrosas & tendinosas insinuet, easque rigidas & intractabiles reddat, ibidem nutrimentum spermaticum chylosum coagulari, & in materiam tartaream quasi gypseam transire facit, unde ablato motu pars illa contracta & immobilis manet. Pertinent huc varia *recrementa inter Cerebrum* deposita *Spasmos* inferentia; vide exempla apud *Rhodium*, *Schenk.* &c. Pertinet huc *Spasmus flatulentus*, ex subtili acri seroso humore Musculos affligente oriundus, non tantum Crura, sed & alia musculosa loca subinde affligens. Ex dictis patet, quod sit *Subjectum Convulsionis*, ita ut in Subjecto inhaesionis seu parte contracta nunc simul sit fomes seu radix Mali, sive *Subjectum radicationis*, nunc verò differant, unde *Convulsio* partis nunc per *essentiam* nunc per *consensum* dicitur.

Cura. Inprimis *causa removenda*, partes nervæ leniendæ, *irritatio earum sopienda*, hinc roborandæ;

adeoque *universalia* præmittenda, *Clysmatum* injectio valdè proficua, & urgente graviore dolore *opiata* appropriatis miscenda sunt. *Remedia interna* sunt *carmiativa*, *cephalica*, *antepileptica*; in specie *Castor.* & quæ ex ipso præparantur *Salia vol.* *Lavendula*, *Rosmar.* *Spir.* *Vin. theriac.* *Spir. Vin. campb.* In pertinaciori, *Decoctum Lignorum* ex *Guaia.* *Juniperino*, &c. Hinc *Cinnabaris* & alia *Epileptica* præsertim *volatilia* conducunt. *Externa* ea, quæ sub forma unctionis oleosæ & spirituosæ applicantur, ne glutinositate & visciditate poros infarciant, sint potius penetrantiora, & spirituosiora. Præ cæteris *lumbricalia*, & *Liquor oleosus Lumbricor.* per deliquium in *clibano extractus*, eorumq; *Decoctum in oleo*, & *Spirit. destillat.* profunt. Eadem de *Formicis* intelligenda. Itaq; in *Convulsione à Cholera seq.* *linimentum* prodest. *R. Ol. irin.* *Verm. terrestr. ana. ℥ii.* *Castor. pulv. Div. M. exactè.* Repe-
tatur inunctio per aliquot vices, præterea *Spir. Vin. cro-*
cat. *Spir. theriacal. campb.* *Essent. ex infus. nervinorum* pa-
rata; oleosa & pingua usitata sunt. *Ol. Vulpin.* ex *Catel-*
lis, *Anseribus assatis*, *Ol. laurin.* *Lini*, *Pinguedo humana*,
Medulla animalium. Olea acriora in contracturis à cau-
sa frigida sunt *Ol. Petrolei*, *Succini*, *Philosophor.* *Ol. stil-*
lat. ex Junipero, *Succino*, *Spica*, *Galbano.* Etiam *Ol. de*
Euphorbio, sed admodum cautè. Sequuntur formulæ,
v. gr.

R. Ol. Terebinth. Lumbricor. terrestr. an. ℥i℥. Pingued.
human. ℥i. canin. ℥℥. M. vel

R. Ol. Tereb. ℥℥. Ol. Caryophyll. gut. vi. Mucilag. Bryo-
niæ. q. s. M. His adde *Ung. nervin.* *Dialthææ.* *Empl. ner-*
vin. Hæc in genere. Quod si in specie ex punctura ner-
vi in inepta Venæsect. optimè instillatur *Vulneri Ol. de*
Lateribus, *Ceræ*, *Terebinth. stillat.* Imponatur etiam
Emplastrum sequens.

R. Euphorb. ℥i. Terebinth. ℥℥. Ceræ parum, Misc. Si pars
nimis dolens & tumida sit ex Venæsectione.

R. Pin-

℞ *Pingued. Vulpin. Taxi aa. ℥iij. Ol. destill. Spicæ ʒß. Ol. Mastich. ʒii. Vini ʒiij. M.* Calidè illinatur ad ignem. Si Tumor, Dolor, ac Livor adfuerint, seq. *Cataplasma* conducit:

℞ *Herb. Agrimon. Chærefol. Flor. Chamomil. ana Mi. Rad. Symphyti maj. ʒiij. Sigilli Salomon. ʒiß. Sem. Lini, Fœni græci an. ʒj. coq. ex s. q. Aquæ ad consist. Cataplasma.*

Quod si ex Articuli luxati restitutione fiat Convulsio, vid. *Scultet.* Si autem ex Vulnere partis proficiscatur, tum illinatur *Ol. lumbricor. cum Terebinth.* vel instilletur Vulneri *Balsam. Sulph. tereb.* Quando ex Ictu venenati animalis provenit, tunc illinatur *Ol. Scorpion.* in levioze, in graviore malo *Cucurbitulæ* cum scarificatione, *Cauterium actuale* supra partem læsam imponatur. Vel *Emplastr. magnet. arsenical. cum Ol. Scorpion.* vel *Buson. malax.* imponatur. Internè ad Sudorem movendum *Theriaca* cum *Gentiana* mixta detur. Si ex Hypercatharsi oriatur Convulsio, *opiata & theriacalia* sufficiunt. In *Spasmo flatulento* fricatio levis partis manu calidâ, cum *Spirit. Juniperi. theriacali* prodest. Expertum & hoc *Unguentum* est *Cratonis*:

℞ *Axung. anserin. rec. ʒiv. Ol. Caryophil. ʒß. Cinnamon. gut. v. M.* In Spasmo Gravidarum *Succus Matriariæ* cum *Verbena* mixtus cervici imponatur. In *Contractura* à causa interna volatilia temperata, acidum illud corrigentia conducunt. Continuatus usus lactis in *Contractura* ex *Arthritide* conducit; vide *Tackium.* Affectibus hisce convulsivis cognatus est *Tremor.*

C A P. I I.

De Tremore.

PRO ratione graduum est *major* vel *minor*, item *simplex* vel *convulsivus*. Minor est, qui vulgo post cra-

pulam aut animi Affectus vehementiores contingit. *Major* est, qui in remissione Paroxysmorum epilepticorum evenit, & cum Paroxysmo cessat. Dicitur hic *Tremor convulsivus Spasmus*, adeoque ad motus Corporis depravatos omnino revocatur. Nam qui tempore laborant, membra liberè movere nequeunt protensa aut suspensa, quin vibrentur modò sursum, modò deorsum. In hoc differunt *Tremores* à *Motibus convulsivis*, quòd *Tremor* semper conjungatur cum motu voluntario, v. gr. Manus aut Pes vix unquam tremit nisi ad cursum adigatur. In Motu verò convulsivo, Ægro nescio, ac præter voluntatem motus spasmodici accidunt.

Tremor nunc universalis est, nunc particularis, nunc magnus, nunc parvus. Causa Tremoris malè rejicitur in facultatem motricem debiliorem, & gravitatem Membri, ac si Membrum sufficienter moveri nequeat, quia hujus gravitas ob imbecillitatem illius præponderat. Causa enim genuina Tremoris est *actio duorum, pluriumve musculorum simultanea*, sive eodem tempore instituta, seu sint antagonistæ musculi, seu non; sed tantum tales, qui ad membri motum concurrere solent. Inter actiones talium Musculorum alia est principalis, alia minus, & p. n. adjuncta. Ita ut dum unus brachium extendit, alter simul agens, illud torqueat aut flectat, vel alio modo moveat. Unde prior actio dat motum voluntarium intentum, *posterior* verò præternaturalem, seu quasi convulsivum, unde *Tremor*.

Causa duplicatæ hujus p. n. musculorum actionis sunt *Spirit. animal.* qui naturaliter movent membra, influentes naturali motu, ita etiam p. n. moti *depravatè* eadem agitant; & quidem in *Tremore ex spirituum vitio* est talis motus, ut, cum in unum musculus agilius & copiosius influere debent, motu ferè uniformi in geminos seu binos, pluresve distinctos distribuuntur, & ita difformem motum inducant; idque vel ex proprio vel ex partis recipientis vitio corrigitur.

Pro-

Proprium vitium est, cum spiritus confusè admodum in gravioribus animi Affectibus moventur, ut in Ira, Terrore; & cum iidem, facultate narcoticâ fixiores, depravatè per nervos feruntur, qua ratione post nimium potum Vini generosi membra tremunt subinde, non secus ac post inconcinnum narcoticorum usum. Sed hi à Spirituum vitio magis transitorii sunt, & denuò facile cessant. Quoad tremores graviores, plus minus inveteratos aut habituales, ad partem ipsam Spirituum motum suscipientem respiciendum, in quâ suspicari licet, aliquid irritativi circa Nervi principium, progressum, aut insertionem occurrere, cujus occasione Spiritus sub motu voluntario non præcisè ad determinatum sed alios vicinos musculos ferantur, sicque tremulum motum inferant. Tremores Febris supervenientes convulsivos esse, non absurdè aliqui referunt. Vel suspicandum, quòd in habituali & inveterato, nervus per quem influere, vel musculus in quem radiare debent Spiritus, ita sint vitiiati, ut ob poros & meatus vitiatè conformatos, aut fibras non ritè situatas &c. legitimus motus Spirit. nonnihil pervertatur, hique in Musculum motui intento destinatum & simul deviatione in vicinum ferantur.

His consideratis, *Causæ remotiores occasionales Tremoris* etiam considerandæ veniunt, inter quas sunt *Venena & mercurialia*, ut talia tractantes, v.gr. *Aurifabri*, subinde trementes fiant. Item qui incautè *cingulo sapientiæ* ad propellendam Scabiem utuntur. Item *nimia refrigeratio, potus nimis frigidus, nive vel glacie refrigeratus; Mensium, Lochiorum & Secundinarum suppressiones, Fœtus mortui retentio.*

Prognosis. Tremor si superveniat aut succedat Paralyfi, bonum indicium est motus naturalis nonnihil redeuntis. Tremor à causis internis dependens, minimè periculosus est per se, sed de facili in graviores degenerat

Affectus, videlicet *Paralysin, Apoplex. Lethargum Spas-
mum* &c. *Tremor Senum* non secus atque *hereditarius*
rarò curatur. Si *tremor* degenerat in *Convulsionem*,
malum; si in *Febri ardente* Tremori accedat *Delirium*,
malum. In *Morbis ardentibus* si *Ægri* manus attentè
contrectetur & contremiscens illa quasi subito revelli
videatur, *Convulsionem*, aliaque *Symptomata* porten-
dit. Tremor ex retentis post partum periculosus. Tre-
mor & *Epilepsia* à *Lethargo* oriens malum est, quippe
signum prostrationis omnimodæ facultatis animalis.
Tremor in Labio inferiori, ferè imminentem *Vomitum*
portendit in *Morbis*, ac revera est *Motus convulsi-
vus*.

Cura. Inprimis removendæ causæ appropriatis nervi-
nis, tam internis quàm externis. Pro varietate causarum
variatur cura, v. g. in *Malignis* danda alexipharmaca; in
retentis *uterinis pellentia*; si ex *fumis metallicis* & *mercu-
rialibus* inprimis *mineralia*. Ad *Evacuandum* corpus
mercurialia cum Extractis laxativis optima. Inter reme-
dia *nervina* magis appropriata optima est *Salvia*, & ejus
præparata, uti sunt. *Cerevisia salviata*, *Essentia Salvie*
cum *Essent. Castor mixt.* tam in *usu interno*, quàm *frictio-
ne externa*. Succedit *Melissa* & ejus *Aq. spirituosæ*. *Pæo-
nia*, *Baccæ Junip.* item *Decoctum Lign. junip.* per mo-
dum *Diatæ sudorif.* Hic optimè conducunt *Decocta*
ex *Lignis*, substantiâ enim aromaticâ suâ poros ac me-
tus corporis intrat, dissolvit mucositates, abstergit for-
des; &c. In *Senibus Fimus pavon.* cum s. q. *Aq. vitæ* sub-
actus & in potu usurpatus, dosi ʒi. Item *Ol. Buxi, cory-
linum* &c. Si à *Mercurio*, *Decoct. Enul. camp.* optimum,
v. g. R̄ *Enul. camp.* ʒiij. *Feniculi.* ʒiβ. *Vin. Wii.* Infus. per
xii. horas. coq. ad casum tertiæ partis. divide *Colaturam* in
partes quatuor. Sumendo unam partem mane & vespere
ut fudet, & exiliet sudor citrinus: hâc potione u-
tendum, donec talis color non videatur amplius. Au-
raria

varia & Auri folia intus sumpta *Mercurium* alliciunt. Inter externa optima est *Frictio membrorum* cum *Urina humana*, vel *Spir. Lumbricor. Formicar. Sal. vol. Armon.* præsertim *Nuchæ & Spinæ dorsi* affrictus v. g. *R. Aq. artic. A. E. ℥iij. Sp. Lumbric. ℥i℥. Formic. ℥i. Essent. Castor. ℥iij. M.* Item *Decoctum fol. Fraxin.* in *Lixivio* pro lotione partium tremularum laudatur.

SECT. IV.

De Spirituum animalium influxu abolito.

CAP. I.

De Apoplexia.

Apoplexia est omnium functionum in sensu & motu subita cessatio. Ita ut taliter affectus non secus ac fulmine percussus jaceat, simulque vox auferatur, respiratione plus minus imminuta cum aut sine stertore. In hac plurimum functiones & motus spontanei læduntur, minus verò naturales, utut in graviore interdum hi plus minus afficiantur; hinc etiam *Respiratio* magis vel minus afficitur. *Quoad Pulsum*, hic subinde *vegetus*, sed perquam *durus* percipitur, jam pusillus, jam vix observabilis. *Color faciei & oculorum* rubet ut plurimum, *Facies* tumida, corpus calet, in paroxysmo diuturniore *Facies* pallere observatur. *Membra* sunt *laxa*, ut si membrum elevatum sit, pondere suo statim delabatur. *Æger* tactus, irritatus vel acclamatus nec sentit, neque loquitur; ore hiante & interdum *stertente* profundum dormit. Resolvitur subinde sphincter Ani, ut fæces aut injecta Enemata inscio sponte suâ effluant.

Hemi-

Hemiplexia est affectus talis dimidii corporis, qui dextras vel sinistras partes afficit, à sagittali Suturâ usq; ad Perinæum. Observatur etiam à *Lindano* species *Apoplexiæ*, proprio nomine carens, sed rara, ubi omnia infra collum *motu & sensu privantur*, excepto capite. *Ultima Apoplexiæ species* est & levis, *Paraplexia* seu *Paraplegia*, quæ tantum in uno alterove membro, majore vel minore contingit. Sed tres hos ultimos casus ad *Paralyfin* referre solent. Dicitur aut vehemens aut levis, ratione causarum & symptomatum. *Apoplexia levis* curatu facilis est, vehemens seu universalis non nisi Febre superveniente.

Causa proxima generationis formalis *Apoplexiæ* est deficiens Spirituum animalium motus in Cerebro & Cerebello, & hinc eorundem cessans influxus in membra reliqua. Si Cerebelli fiat culpâ, non tam *Apoplexia*, quàm *Syncope cardiaca* erit, in qua Cordis motu penitus sublato circulationis sanguinis cessatio, & in Cerebrum distributio Spirituum animalium necessaria tollitur, & mox pulsu & respiratione interdum ad sensum penitus sublatis, sine sensu ac motu mortuorum instar jacent, seu sanguinis vitio, quod rarius, seu nervorum cardiacorum convulsorum culpâ, ut in Affectibus hystericis & similibus; seu spirituum in suo ex Cerebello influxu inhibitorum causâ eveniat.

Causa remota materialis seu occasionalis est vel interna vel externa. Utriusque, internæ præcipuè, ratione fit *Apoplexia*, *accidentalis* vel *habitualis*. Utraque est vel *privativa* vel *positiva*. *Privativa* est, quæ citra directam spiritibus inductam alterationem oritur: ut à *suspensio*, *casu ab alto*, à sanguinis effusione intra cranium, meatum Cerebri obstructione qualicunque. *Positiva Apoplexia* fit à causa, quæ Spirituum animalium crasin vitando, eosdem ad motum & functiones ineptos reddere, & ita narcosi ac stupore quodam afficere valet; qualis
vis

vis in opiatis, carbonum fumo, fulmine notissima est. *Privativa* fit vel ob *sanguinis deficientem naturalem circum-* *culum* ad & per cerebrum, & inde cessantem Spirituum generationem; idque vel *viarum* vel *sanguinis* culpâ, vel ob Spirituum denegatum motum in Cerebro, & effluxum, ob pororum, & meatuum ejus vitium, sive in *centro* ejus medullari, adeoque corpore calloso, seu in ejus *progressu* circa corpora striata & caudicis medulleris initium, idque nunc in *universo* cerebro, nunc in altera ejus *medietate*. *Sanguinis motum circula-* *rem deficientem*, indeque Apoplexiam natam, illustrat ligatura fortis collo injecta. Hanc si fortius stringas, ut ita Arteriæ carotides & Venæ jugulares constrictæ sanguinis circum- *lum* ad Cerebrum tollant, eo ipso momento omnis motus & sensus perit, utut adhuc ad tempus supervivant. Patet hoc in Canibus, si factâ cutis Colli apertione ligentur fortiter Arteriæ carotides, ita ut adhuc parvæ Arteriæ cervicales liberæ relinquantur, Canis enim tum somnolentus & torpidus jacet, & tamen ad biduum ferè supervivit, & actionibus animalibus maximè immunitis, quidquid superest beneficio Arteriarum cervicalium liberarum obtinet.

Causa igitur Apoplexiæ est obstructio Venæ & Arteriæ. Verum non existimandum est, deficientem influxum Sanguinis, per unum alterumve Arteriarum Carotidum ramum, inferre Apoplexiam, sed potius ex impedito Sanguinis per Venas refluxu, & hinc ejusdem in Cerebri Cerebellique confiniis aut stagnatione aut extravasatione potius Apoplexiam oriri. Eleganter enim *Willû*, majus esse periculum ex abundantia, quàm defectu Sanguinis, asserit. Unde non nisi rarò, & saltem externæ causæ violentiâ talem Apoplexiam ex denegato sanguinis per Arterias influxu oriri existimem, quin potius propter impeditum circum- *lum*, ex denegato refluxu, & hinc cerebri repletionem, aut compressionem, aut
à sero

à fero extravasato repletionem, sicque Spirituum impedito motu, hujusmodi Apoplexias vitio Sanguinis circuli contingentes oriri arbitror. Impeditur autem *Sanguinis refluxus*, vel *viarum*, vel *vasorum*, vel *Sanguinis* culpa. *Viarum* vel *vasorum* culpa, ex contusione, ruptione, & similibus. *Sanguinis* autem culpa, quando nimis grumofus, crassus, in vasculis Meningum, & aliis vasis Cerebri hæret. Nam sicuti *sanguis subsistens in Pulmonibus Syncopen cardiacam*, ita in *Cerebro Apoplexiam* infert; quæ non nisi loco affecto differunt. Veteres ex ventriculis Cerebri obstructis, vel fero repletis fieri asseruerunt Apoplexiam, sed experientia hodierna contrarium demonstrat. *Spirituum enim motus deficit ex pororum conniventia*, cujus occasiones possunt provenire à *contusione*, *concussione Capitis* &c. à *Sanguine grumoso*, *Abcessu Meningum*, vel aliâ causâ internâ aut externâ. An *pituita extrinsecus circa spinalem medullam colligi*, & ita Apoplexiam inducere possit, dubito, propter lentum ejus motum; nisi vehiculo Serii aut Lymphæ à motu naturali aberrantis, ad ista loca delata & collecta fuerit. Cujus exempla sufficientia habent Authores, adeo ut Apoplexia *privativa* nunc dicatur *sanguinea* nunc *serosa*.

Sed ultra hanc *privativam* alteram Apoplexiam *positivam* dari confirmant tam *opiata* in majori dosi sumpta, quam *carbonum* aut *liquorum fermentescentium gas*, ut & *Vini* vel *Sp. Vin.* abusus. Sed cum hæc fiant à *causa externa*, etiam à *causa interna* nasci potest *positiva*, nempe à *certo quodam Veneno narcotico & glaciali*, in Ventre hærente, & enato proprie digestionis errore, occasione cujus Archæus horrescat, fugiat, & ideas cadaverosas illius recrementi pariat. Unde subitaneo tali casu spiritibus istorum locorum terror excitatur; propter quem medullæ latus debilius contrahitur, unde Paralysis Apoplexiæ supervenire dicetur. In hac hypothesis

pothesi consideranda 1. *Res ipsa, an sit?* 2. *Modus rei, an ita se habeat?* Quoad prius, *Apoplexiam excitari à causis internis, Spiritus animales stupidos & torpidos reddentibus, & ita positivè operantibus, iisque circa superius orificium Ventriculi hærentibus, confirmatur 1. à juvantibus; Vomitus enim & Clysmata acria hic profunt, subtilia odorifera & aromatica, & omnia stomachica brevi recreantia.* 2. *Anocentibus, Halitus enim carbonum oretenus inspiratus gravem Vertiginem item Carum infert, ex affecto inprimis Stomacho, nam ob id vomitus juvat.* Sed *Carus & Apoplexia* non nisi majoris aut minoris ratione differunt. Sic à Tabaci abusu & esu Fungorum idem sequitur. 3. *Ab adjunctis, nempe* Anxietate præcordiorum, Somnolentia, Virium defectu, Spirituum animal. inopia & torpore. 4. *Ab antecedentibus; sic Vertigo per consensum Stomachi est prodromus Apoplexiæ in Senibus.* Plura de his apud Authores extant exempla. 5. *Remedia appropriata v. g. Cinnabar. Antimon. Antimon. diaphor. &c. intra primas vias positivè operantia sunt egregia. Quoad posterius; modus agendi subitaneus, & frequenter momentaneus, non solo humorum serosorum aliorumve defluxu aut viarum oppilatione, sed virulentia cujusdam vitio Spiritus animal. fugantis & extinguentis, fit. Equidem sæpissimè signa circa caput & animale facultatem præcedunt. Sed semper sedulò investigandum, an aliæ concurrentes circumstantiæ plus minus Affectum capitis per protopatheian, an verò per deuteropatheian designent. Hæc quidem quoad rem ipsam satis clara, sed quoad modum rei res intricatissima est: An nempe per vapores & halitus, vel chymistarum effluvia volatilia stupefactiva, vel Sanguinis Circulum illustrari posset; sed his quamplurima obstant: plausibile tamen est, narcosi percuti Spiritus animales & stupefieri, sed quomodo hoc ex præcordiis fiat res hæret. Nempe sicut opiata, Fungi,*

Gas

Gas Carbonum, etiamnum in Stomacho inferunt affectus soporosos, ita similis *virulentia* narcotica circa præcordia existens in regione Stomachi, *Apoplexiam* aut *Paralyfin* inferre poterit. *Modus tamen* rei latet. Sufficiat differentiam *Apoplexiæ* in *positivam* & *privativam* insinuasse; observando *ab internis causis* frequentius excitari *accidentales*, ab *externis habituales*, & quæ ex causis internis oriuntur, forsan æquè frequentes esse *Apoplexias positivas*, quàm *privativas*.

Causæ remotæ seu *antecedentes*, quæ subinde hic *procatartica* existunt, sunt *contusiones*, & *concussiones* Cerebri, tam cum, quàm sine manifestâ ejus *læsione* factæ; sive collabantur & angustentur pori, seu sanguinis circuitus vitietur intra Cranium v. g. ex nimio sonitu, ex concussione à casu, ex ictu oculi nimio. Sic æstus & frigus nimium, potus nimius Vini, Ebrietas, Ingluvies & comestiones, item Morbi melancholici, suppressa sanguinis evacuatio consueta, Veneris exercitium immodicum, vapores mercuriales & Thermarum sulphurearum, Affectus animi graviores, fœtor Puteorum cœnorum, expositio nimis cita aëri post expulsas *Variolas*, *Scabiem*, &c. *Apoplexiam* intulerunt. Distinguitur *Apoplexia positiva* à *privativa*, vitæ genere, habitu Ægri, diætâ &c. Discernitur etiam *Syncope cardiaca* ab *Apoplexia* in eo, quòd in *Syncope* difficilius spirent, & signa adsint gravissimæ in pectore angustia. In *Apoplexia* verò, utut aliàs vix manifesta vitæ habeant signa, tamen spirandi difficultate parùm vexari solent. *Pulsus* in *Syncope* deficit, in *Apoplexia* durus observatur, rarò nullus, nisi in fortissimâ, ubi Sanguis plus minus in præcordiis stagnat, vel nervus cordis afficitur. In *syncope* externa frigent, facies pallescit, sudor erumpit frigidus, pulsu & respiratione penitus ablatâ. In *Apoplexia* nihilominus respirant, arteriæ pulsant, extrema ut plurimum calida, & facies rubi-

rubicunda observantur. Præterea in Apoplexia stertor adest fortis, quamdiu id, quod à Cerebro accedit, musculis Thoracis, ad complementum Respirationis, totum est ablatum, durante adhuc ebullitione naturali in Corde. In *Syncope* verò nullus est stertor. In *gravi Passione hysterica* Ægræ instar Apoplecticarum jacent. Distinguuntur tamen, quòd in *Suffocatione uterina* dicta præcesserint Symptomata affecti Abdominis item; quòd in *Suffocatione hysterica* pulsus observetur simul parvus, aut ferè nullus, qui in *Apoplexia* admodum sentilis. Deinde Apoplectici Faciei colorem ferè retinent, imò rubicundi ac tumidi subinde in Facie apparent, qui in *Suffocatione uterina* omnino perit, cum Facies pallescat.

Prognosis. *Apoplexia* fortis est acutissimus & periculosissimus Affectus. Vehementia ex respiratione cognoscitur; nam qui *Apoplexiâ* moriuntur, suffocati intereunt. Unde quo liberior illa, eo minor *Apoplexia* est, & contrà. Si *spuma circa os* appareat, lethale, certum enim est, suffocationem esse circa cor à stagnatione sanguinis, quando enim natura extremo conatu voluit sanguinem propellere, inde suborta in Pulmone spuma est, & ad os detrusa, & si aperto ore spuma prodierit, desperata res est. Nempe *spuma* non præcisè mortis, sed supremus naturæ conatus est in talibus Ægris; oritur autem ex aëris & humoris plus minus visceri mixturâ, adeo ut etiam Sanguis in spumam albam subrubicundam abeat, ad instar Cerevisiæ obscuræ, per agitationem tamen cum aëre in candidam spumam abeuntis. Non ergo levis ista spuma adeo periculosum est signum, quæ ex saliva intra fauces agitata oritur & qualis est in paroxysmo Epilepticorum; sed illa, quæ ex imo pectore, ex Sanguine stagnante per aërem rarefacto in Fauces foras ebullit; adeo ut in Apoplecticis post mortem, per Os, Nares & prominentes oculos fervida

spuma prodierit. Apoplecticis si à difficili Respiratione sudor proveniat, lethalis; Syncoticus nempe existit. Apoplectici melius habentes post universalia aut aliquo modo excitati, si denuo somnolenti, aut plus minus torpidi sint, iisdem Recidivæ periculum imminet, siquidem perfectè, licèt curati, facilè tamen recidivant.

Cura Apoplexiæ instituenda est tam in Paroxysmo, ut resuscitetur Æger, quàm extra eum, ut observatis debitis evacuationibus, simulque Caput & Venter roborentibus usurpatis redditus Paroxysmi præcaveatur. Neque Æger apertè convalescens est deferendus; aut enim stupidus manet, aut varia accidentia eum vexant, adeo ut si simus negligentes, facilè paroxysmum reverti contingat. In Paroxysmo duo observanda, nempe Vomitus & Venæsectio. Si conditio Ægri respondeat, utrumque adhibendum. Clysteres & Suppositoria acria & fortia sunt usurpanda. Vomitus optimus ad suscitandum Ægrum. Unde antimonialia laudanda, ut Crocus metallorum, cum Ol. Cinnamomi ori simul inuncto. Si ex impedito Sanguinis circulo fiat Apoplexia privativa, Vomitus non videtur conveniens, periculum enim est ne vomendi conatu sanguis & serum circa collum retineatur, & hinc istæ partes magis obstruantur, cum naturaliter sub vomendi conatu facies rubescere, oculi tumescere & collum inflari soleat. Venæsectio in Apoplexia tam positiva quàm privativâ convenit, propter impeditum plus minus sanguinis circulum per Cerebrum aut Pulmones. Hinc depletis non nihil vasis & ita facilitatâ sanguinis viâ, Vomitoria in usum vocari poterunt. Adeoque Venæsectio & Vomitus hic locum habent, modò vires respondeant, quæ inde mensurandæ, qualis Æger ante paroxysmum fuerit. In Senibus loco Vomitus Clysmata acria, loco Venæsectionis Cucurbitulæ cum scaris in Scapulis applicandæ. Tamen in Apoplexia privativa

privativâ magis *Venæsectio* & *Cucurbitulæ*, in positivâ *Vomitus* & *Clysmata* conveniunt. Hinc illis præmissis, in *privativâ volatilia*, in *positivâ aromatica sulphurea, mineralia fixa*, &c. conducunt; quæ omnia secundum Res naturales & nonnaturales diversimodè limitantur.

In *Paroxysmo* opera danda, ut excitetur *Æger*, & ut fervetur libera *Respirationis actio*. Hinc posterioris ratione in loco non nimis clauso, sed aere liberè perflato, situandus *Æger*. Prioris ratione sensuum organa quæcunque & partes quævis sensiles fortius affricandæ: mox instituatur *Venæsectio*, quæ peractâ, vel *Vomitorium* ordinandum, vel *Clyσμα* injiciendum. Non differenda *Vomitoria*, nam in forti *Apoplexia*, magis revellere & *Ægrum* suscitare possunt. Necessè est, ut augeas dosin eorum, uti & aliorum remediorum, quæ excitare debent *Ægrum*. Propinentur *Vomitoria* in forma liquida, sociando simul *Aq. spirituos.* ut *Cinnamomi*, aut similem. Hinc *Syr. emeticis* à *ʒvi. ad ʒi.* *Clysteres* sint acriores, facti ex *Herb. Salv. Origan. Calamenth. Rad. Pyreth. Cyclam.* illis incoq. *Pulpam Colocynth.* vel addendo *Infus. Croc. metallor. turbid. ab ʒiij. ad iv.* etiam commodè add. *Sal gemmæ.* In casu præcipiti *Clysmati* ex jusculo quodam communi cum *M. i. & ij.* *Salis communis* acuato, simul *Infusio antimon.* aut *Syr. antimon. emetic. tripla* vel *quadrupla dosi* ex tempore addi potest. *Frictiones Plantar. Pedum* cum *Muria acri*, aut cum *Aceto* & *Sale* valent ad excitandum *Ægrum*; item punctura extremorum; odores acres ex salibus volatilibus penetrantioribus, aut *Sternutatoria* infusa, ac volatilia *Lingux* & *Palato* affricata, præsertim in juncta *Aphoniâ*.

Multum hic facit *Elect. Timæi contra Apoplexiam* & omnes *Affectus soporosos*, item contra *Suffocationess Uteri*.

℞ *Sal. volat. Succin. ʒʒ. Theriac. Andr. ʒiʒ. Pulv. Castor. ʒii. Ol. destill. Rutæ, Succin. Rorismar. aa. gutt. iij. M. f. Electuar. capiat magnitud. Nuc. Mosch. in Aquâ quadam apoplectica, Simulque Linguam & Palatum fortiter frica hoc Electuario. Si post horæ quadrantem ad se non redeat, repete, & naribus de sequente pulvere infla.*

℞ *Helleb. albi. Majoran. Flor. Lilior. conval. Pyrethri, Castor. aa. ʒi. M. Prodest & Fumus Succin. aut fricetur Lingua & Palatum, cum Aq. theriac. camphor. Spiritu Cerasor. rectif. paucis gutt. Ol. Cinnam. & Caryophyll. acuato, vel Extract. Salv. Ol. destil. Campb. & Succin. Ol. Rorismar. O. apoplect. Rhumelii, &c. Externe vertex, Tempora & Nucha iisdem illiniri possunt. Sed observandum ne nimis largiter locis illis illinantur, alàs Ægri ad se redeuntes de insigni Capitis perturbatione & gravitate conqueruntur. Applicantur rectè regioni Stomachi; Laterem calidum superimponendo. Usitata sunt & Balsam. apoplect. Ol. Majoran. Lavend. Spir. Salv. &c.*

Cum his ipsis administrationum modis etiam *Aquæ Vitæ spirituosæ apoplect. &c.* Instillantur Ori, & Faucibus, acuendæ præsertim *Salibus & Spiritibus urinosi. v. gr.*

℞ *Aq. apoplect. opt. ʒi. Aq. Lilior. conval. ʒʒ. Q. E. Matthiol. ʒʒ. Syr. flor. Tunicæ ʒʒ. M. Vel*

℞ *Aq. Lilior. conval. Menthæ aa. ʒiʒ. Spirit. Cerasor. nigr. ʒii. Liquor. C. C. succin. ritè pp. vel Spir. sal. Armon. ʒiʒ. Ol. stil. Succin. gut. vi. Syr. flor. Tunicæ ʒʒ. M.*

Cum his *Spirituosis Aquis internis* etiam hic externa è quibusdam expetuntur. Ut

℞ *Aq. Melis. Lilior. conval. cum Vin. an. ʒii. Aq. Apoplect. ʒi. Acet. rutæ. ʒii. M. pro Temporibus & Naso.*

Si his præscript. non ad se redeat, *Vomitorium & Clystma* acre possunt iterari. Quin & *Vesicatoria* ampla Cervici & Cruribus applicanda. Si redierit ad se tantum non nihil, *Spirituosæ* continuanda, *Vesicatoria* applicanda,

eanda, *Cucurbitulæ* nunc cum nunc sine scarificatione
scapulis & brachiis adhibendæ, &c.

Extra paroxysmum Cura præservat. instituenda, ne
Recidivam patiantur ii, qui correpti fuerunt, vel qui fu-
turam metuunt; cujus prodromi sunt Vertigo, Memo-
riæ debilitas, spontaneæ illachrymat. Oculoriones Sco-
tomix, Incubus, Stupores brachiorum &c. In præserva-
tione volatilia aromatica, alterativa & evacuantia repetitis
vicibus instituta optima. Inter alterativa, succinata,
castoreata, cinnabarina, partes Animales osseæ, Salia &
Spir. urinosi, &c. in specie *Salvia* & ejus pp. *Sem. Erucæ*
& *Sinapi*, optima sunt ad præcavendam Apoplexiam Se-
num; de quibus aliqui mane jejuno stomacho gr.x. vel
xii. deglutiunt. Vel

℞ *Cardamomi* ʒß. *Coriandr.* ʒii. *Sinap. alb.* ʒj. M. pul-
verisa, & exhibe gr.x. vel xv. circa introitum lecti. Vel
in forma *Electuarii*.

℞ *Caricar. ping.* No.vi. incisiss adde *Sem. Sinap. alb. seu*
Erucæ ʒvi. *Cardamomi* ʒi. *Misce exactè*, adde simul *Cochleare*
plenum *Spir. Lavendulæ. f. Electuar.* capiat ex hoc ma-
gnitud. Nuc. Juglandis.

Laudatur & *Spir. Sinapi*, *Spir. Cerasor. nigr. dulc. Spir.*
fuliginis, cum *Camph. Spir. Secundinæ humanæ*; item *Cin-*
nab. antimon. Aurum diaph. Poter. Inter *Evacuantia*, *Mer-*
cur. dulc. cum Vegetabilium Extractis conducit; item
sudorifera ex Lignis continuata declinante paroxysmo.
Fonticuli & setacea in Apoplexiâ positivâ parum auxilii
adferunt, benè autem in *privativâ*, præcipuè Senibus.
Denique *Salivatio* declinante Apoplexiâ à quibusdam
rectè proponitur.

C A P. II.

De Paraplegiis.

Hemiplegiæ & Paraplegiæ sunt Apoplexiæ particulares,
non omnia membra occupantes; quæ nunc per
se inchoant, nunc Apoplexiam sequuntur. Sanè Apo-

plexiæ & hinc natæ *Paraplegiæ* singularem habent convenientiam, licet in modo fiendi differant; unde permutatio mutua earum, & in cura remediorum identitas; non rarum est etiam, Epilepsias in *Paraplegias*, mutari & contra. *Paraplegiæ*, quæ Apoplexiam, Epilepsiam, aliosque Morbos sequuntur immediatè, *Paralyfes* vulgo, sed malè vocantur. In his tres gradus sunt distinguendi: 1. Cum motus solum deficit superstitè sensu. 2. Sensus & motus deficiunt, restante tamen partis calore. 3. Istis deficientibus pars simul continuè frigida percipitur, quam insequi solet flacciditas notabilis, & hinc *Marasmus*.

Causa. Communiter *obstructionem Nervorum accusant*. Sed hæc non est *universalis causa*, cum per consensum aliarum partium remotarum *Paraplegiam* fieri observatum fuit, v. g. ex Passionibus hysteris, item à Lumbricis, graviore subinde animi Pathemate, &c. *Paraplegiæ* pro fiendi ratione nunc *privativæ* nunc *positivæ* esse videntur. Sed cum in specie Apoplexias non lethales ordinariè insequantur, hujus permutationis ratio est inquirenda. Apoplexiam sanguineam universalem ex sanguinis extravasatione, ut plurimum lethalem existimo. Alia sanguinea *privativa*, quæ tantum ex motu sanguinis in vasis Cerebri intercepto oritur, si universalis, quomodo in *Paraplegiam* abeat, obscurissimum est, nisi forsitan *Venæsectio* largior motum sanguinis promovendo, alterius Cerebri lateris Affectum particularem reddas, ita ut tantum in altera Cerebri medietate circa Nervorum exortum, & sanguinis consistentis vitio, *Paraplegiæ* oriantur.

Imò si Apoplexiæ *privativæ* sanguinæ *Paraplegia* supervenerit, probabile est, ex sanguine congrumato, aut subsistente, aquosum plus minus laticem fecisse secessum per Cerebrum in caudicem medullarem, vel Spinalem medullam, & sic unius alteriusve Nervi læsione

sione *Paraplegiam* intulisse, in *privativa* & *lymphatica*, aut huic cognata. Unde *Lymphæ*, materiae peccantis in caudicem medullarem versus interiora progressus, adeoque *Obstructiones*, vel ejus in *Medullam spinalem* defluxus & compressiones certis in locis, *Paraplegiam* inferre possunt. Imò forsan aliqualis irritatio, contractionem fibrarum & membranarum circa principium nervorum inducere, & hinc *Spiritus* influxum sufficientem impedire poterit. *Positivam* *Apoplexiam* etiam excipere *Paraplegiam*, res nota, sed modus admodum obscurus. Probabile etiam est Partes quasdam per consensum Nervorum sensu & motu plus minus privari, ex hoc enim permutationis ratio *Affectuum* paralyticorum & convulsivorum, atque earum identitas explicari possunt.

Prognosis. *Paraplegia* quævis difficilis est curatu. Levior curatu facilior, gravissima difficillima. Si parti paralyticæ vel Tremor superveniat, vel doloris molestia, bonum signum. Quo major calor, eo major spes.

Cura. Eadem ferè, quæ in *Apoplexia* universali observanda sunt remedia appropriata. Vomitus in *Paraplegia* optimus, & quidem fortè *Vomitorium*, si nempe sequitur *Apoplexiam positivam*. Si *privativam*, magis *Venæsectio Fonticuli*, *Vesicatoria* & *Cucurbitulæ* intra Scapulas conveniunt; utrobique verò *Venæsectio* adhibenda in *Plethoricis*, aut quibus solennis sanguinis excretio suppressa fuerit. His præmissis inter remedia interna laudantur sudorifera tam generalia ex Lignis, quàm in specie *Aurum diaphoret.* *Poter.* *Cinnab.* *Antimon.* *Coralia*, *Salia volatilia*, *Spir. Sanguin. human.* *Liquor. C.C. succin.* Optimus est sequens Bolus in Adulto.

℞ *Conserv. flor. Tunicæ* ʒi. *Auri diaphor.* ʒi. *M. pro 2. dosibus.* *Decocta Lign. Sassafras*, *Bacc. Laur.* & *Rad. Helen.* his appropriatis interposita sunt optima, v.g.

℞ *Rasur. Lign. Sassafr.* ʒii. *Herb. Rorismar. Mi. Bacc.*

Lauri ℥ii. *coq. in Aq. & Vin. aa.* *Wiß.* *in fine adde Spir. Juniperi* ℥iv. *Spirit. sal. Armoniac.* ℥iii. *Syr. flor. Tunicæ* ℥ij. *Misce.*

Externæ Vertici, Spinæ dorſi, aut loco, unde oritur Nervus partis affectæ, illinenda conveniunt Ol. destil. Succin. Lavendulæ, Spicæ, Galbanetum Paracels. Spir. Vin. camph. ter vel quater de die calidè affricando. Conveniunt etiam Essent. ex infusis Nervorum, vel Aq. articularis, Tinctura Castor. Spiritus Lilior. convall. cum Vino ad frictionem dorſi, item Spirit. & Sal. volatil. Lumbricor. & Formicar. Quod si Spina dorſi his benè perfricata fuerit, applicandum denuo linteum calidum, Gummi Animæ suffumigatum. Cum hujusmodi frictionibus, & litibus calidis ac penetrantibus irritentur partes sensiles, & hujus medio provocetur plus minus Spirituum impetus; propterea & ipsas partes ita resolutas his modis tractare consultum est, & propterea hic præstat dictis litibus addere præparata ex Alumine plumoso; Balnea ex Formicis seu Stuffæ siccæ hic quoq; locum habent.

℞ *Spir. Vin. camph.* ℥ij. *Spir. Lumbric. terreſtr.* ℥i℔. *Essent. Castor.* ℥vi. *M.*

℞ *Liquor. Lumbric. terreſtr. in Clibano parat.* ℥iii. *Ol. destil. Spicæ, Junip. aa.* ℥i℔. *Ol. Lavend. Majoran. aa.* ℥℔. *Ol. Succin.* ℥ij. *Alumin. plumei.* ℥i. *M.* *partibus affricatis hoc Bals. seu Ol. inungatur, quibus subinde imponi potest Emplaſtr. ex nervin. & aromat.*

Pro Aquis articular. quidam recipiunt Sem. Sinapi p. j. Bacc. Junip. pii. contusa infundunt in Spir. Vini, eundemque imprægnatum partibus affricant & multa alia.

C A P U T . I I I .

De Paralyſi.

P*aralyſis est resolutio membrorum talis, in quibus motus primariò deficit, superſtite plus minus Sensu.*
Stupor.

Stupor contrà est *Affectus* in quo deficiente in partibus *Sensu* superest *Motus*. *Paralysis* igitur est resolutio & relaxatio istius constructionis, quam debet habere *Nervus*, *Tendo*, *Ligamentum*; quibus mediantibus connectuntur & moventur *Artus*, & quæ ipsa instrumenta laxiora non possunt movere istas partes. Quod si in *Paralyfi*, motu læso, remaneat *Sensus Tactus*, vocatur *Paresis*, qualis est, quæ *Scorbuticos* affligit, aut post *Colicam* accidit. Quando verò motus & sensus una pereunt, dicitur *Paralysis*, gravior scil. species.

Differunt *Paralysis* & *Paraplegia* 1. *Origine*, nam *Paraplegia* sequitur *Cerebri* & *Spinæ* morbos & comitatur *Apoplexiam*, *Epilepsiam*, *Convulsiones*, &c. *Paralysis* verò sequitur *Scorbutum*, *Colicam convulsivam*: quandoque copiosam *ingurgitationem Vini*.

2. *Subiecto*. Nam in *Paraplegia* nervi, in *Paralyfi* musculi & tendines afficiuntur, unde *Remedia* ibidem applicanda.

3. *Symptomatibus*. Nam in *Paraplegia* legitima, *Sensus Tactus* cum *Motu* tollitur; in *Paralyfi* plerumque superest & interdum remanet *Sensus dolorosus*.

4. *Paraplegia* à principio ad finem est constans. *Paralysis* & *Paresis* *Ægros* sæpè per intervalla vexat. In *Paralyfi* itaq; *Motus* perit sæpè manentè *Sensu*; sed si *Sensus* perit remanente *Motu*, non *Paralysis* sed *Stupor* dicitur.

Causæ sunt *privativæ* vel *positivæ*; *privativa* est *Nervorum* dissolutio & compressio; sed hæc potius *Paraplegiam* infert. *Positiva* est, quæ propriè *Paralysin* constituit; siue *interna* sit siue *externa*. Inter *externas* sunt *humectatio* & *refrigeratio nimia*, indeque nata *resolutio Tendinum* & *fibrarum*, *mora nimia in frigida aquâ*, *frequens natatio*, *graviores Animi affectus*, *vapores mercuriales*, *suppressio Lochiorum*, *omissio Venæsectionis consuetæ*, *tactus Torpedinis piscis* & quorundam *Conchiliorum*. In specie *Paralysin positivam* in-

fert ex causa *interna* acidum volatile austerum ferè, vehiculo nunc feri, nunc spiritus influi, ad partem nerveam delatum, cujus occasione fibræ unius vel alterius Musculi vel Tendinis nonnihil intorqueri aut corrumpi videntur. Contumaciissima est Paralyfis quæ ex Vino, Scorbuto, vel Colicâ oritur. Notum est, Vini potatores in quibusdam Regionibus Paralyticos reddi, nunc cum partis Stupore, nunc cum Sensu verminante & lancinante. Tandem membri Contractura supervenit, quæ ex acido volatili austero derivari potest. Observantur tales frequenter in Moravia, Austria, &c. Acidum illud in Stomacho non ritè correctum pergit ad partes extimas & extra nervosas Fibras, Tendines & Ligamenta defigitur. Quod si magis volatilifatum sit, Synoviam Articulorum, Podagram vel Lithiasin infert. Unde in hoc casu præmissis præmittendis optimè lacticiiniis curantur. *Scorbutus* sæpè hujusmodi Paralyfin inferre solet. Sensim, cum inchoat & procedit, primò vagus stupor apparet, hinc successivè labefactatur tonus membri; est autem ut plurimum vaga, uno enim die incedit Æger altero decumbit, Sensus manet ut plurimum, aliqualis saltem Stupor inducitur; nunc cum dolore gravi vago, nunc cum fixo juncta est, ut vix membra commodè movere possint, nisi jacentes. Sanè acidum volatile hic peccat, nerveas fibras diversimodè afficiendo; unde non rarum est, ut scorbuticis membrum spasmo contractum nunc rigidum reddatur nunc Paralyfi affectum flaccescat. *Paralyfis* sequitur etiam *Colicam* illam, quæ magis habitualis est, & vulgo ab humore tenui & acri oriri dicitur, & practicis *Colica biliosa* vocatur: alvus heic pertinaciter clausa, Tormina atrociora sunt, malum purgantibus per os assumptis exasperatur, Umbilicus interiora versus trahitur. Si hæc rectè considerentur, ratione causæ *Colica scorbutica* est, ratione modi *convulsiva*. Acidum hoc plexibus

xibus nerveis Mesenterii inhærens has turbas dat. Ex fibrarum enim tendinosarum congregatione Contracturam efficit. Et sic per consensum unius vel alterius Membri dispositio insequitur Paralytica, sicuti & Stupor Crurum ex Renum Calculo.

Prognosis. Paralysis difficilis existit curatu; quo magis partes contractæ, eò pejus, quo magis vagum est malum, eo melius.

Cura. In privativa Paralyti ex internis causis sudorifera sunt optima. Quin & in malo contumaciori Salivatio conducit. Si à vitio externo, ut contusione, luxatione, &c. Litus ex aromaticis & nervinis, in specie Balsam. peruv. Empl. paralyticum Myrsicht. cum gummi Tacamahacâ mixtum prodest. In specie internè & externè Oleum destill. Lavend. litu cum Petroleo & Ol. Junip. acuatum comendatur. Quod si Paralysis oriatur ex humectatione & relaxatione Tendinum, &c. à causa internâ aut externâ, convenit Litus ex Ol. terræ, Axung. human. & anserinâ compositus. Empl. ex Tacamab. & Galbano malax. cum Ol. Succin. & Philosoph. circa Articulos applicatum, item cum Ol. Terræ & Philosoph. mixtum, internè sæpè Theriacâ sudor provocetur. Si à mercuriali veneno, convenit Decoct. Feniculi & Helen. Si Venena sufficienter exclusa, Lac & Serum lactis propinari possunt. Si excretionis cujusdam suppressio in culpâ fuerit, tum Venæsectio primùm, hinc sudor conveniunt; si acidum fuerit volatile, quælibet fortiora purgantia vitanda; saltem Helleborinis mitioribus, iisque partitis vicibus utendum: In scorbuticis præcipuè fortiora purgantia Morbos convulsivos inferunt; Conveniunt itaque ratione acidi vol. apoplectica fixa & epileptica, ut Unicornu verum, Cinnab. antimon. Aur. diaphoret. Antimon. diaph. mart. item urinosa volatilia, ut Spir. Tart. volat. Tinct. bezoard. Spir. sal. armon. Spir. Lumbric. item aromatica appropriata, v.g. Rosmarin. Castor. Remedia ex Lignis, Theriaca, & Extra-
cta

Et theriacalia; istis præmissis *Dieta temperata & lactea instituat*ur. Si Scorbutus in recessu sit, juxta *volatilia urinosa* locum obtinent *Turiones Pini & Abietis*, v. g.

℞ *Turion. Abiet.* ℥i℥. *Rad. Chinæ* ℥i. *coq. ex Aq. & Cerevis. ad medias*; *bibatur ex hoc mane & vesperi*. Istis præmissis (non aliàs) *Serum lactis* cum *antiscorbuticis* mistum egregium est. Quod si denique Colicam insequatur *Paralysis*, cautus sit Medicus in præscribendis *purgationibus fortioribus*: Nervus curæ ad Abdomen potius dirigendus est per *Clysmata lenient. absterg.* ex *Lacte & Tereb.* quo frequentius eo melius. Internè per *Decocta Sem. 4. calidor. Helenii, Milii* cum *Lign. Sassafras, Serum lactis* cum *antiscorbut.* Umbilicus probè *Spir. Tart.* aut *Sal. armoniaci vinoso* fricetur, postea inungatur *Galbaneto Paracelsi*, quod sanè egregium; non conveniunt hic *Unguenta* nimis *pinguia*; præstat interdum uti *Suffitibus, Fomentis, Lotionibus*. Observandum tamen, si *Scorbutus* subsit, *externa temperata* magis convenire, non semper *calida & acria*. In administratione topicorum expendat Medicus, an *Paralysis* sit ab humore aquoso aut pituitoso; aut Sero quocunque modo vitiat, & *Æger* sit similis constitutionis, parsque paralytica prius intumuerit, tunc medicamenta subtilia, *calida & penetrantia* adhiberi possunt. Quod si verò sit *constitutionis biliosæ* & pars affecta emarcescat, ab iis absteineat.

Inter externa præter *Galbanetum Paracelsi. & Ol. divini.* Fallop. conveniunt *Balsam. paralyt. Myns. item Aqu. articular. externa*, v. g.

℞ *Fol. Nicotian. Origan. Sambuc. aa. Mi. Rad. Angelicæ, Pyrethri, Aron. aa. ℥i. Euphorb. Castor. aa. ℥vi. Piper. utriusque ℥iij. Flor. Stæchad. arabic. Lavend. & Lilior. convall. aa. ℥℥. Sem. Eruc. ℥i℥. concis. & contus. digerantur, in Spiritu Vini, & hac essentia fricentur partes, vel abstrahatur ab iisdem Spir. Vin. & applicetur.*

Hujusmodi autem externa promptius operantur post
fudo-

Unable to display this page

S E C T. V.

De Læſionibus Senſuum externorum.

C A P. I.

De Variis Viſus Læſionibus.

QUATUOR modis læditur viſus. 1. Quando aboletur, in *cæcitate*. 2. Quando imminuitur in *Viſus Hebetudine*. 3. Quando depravatur. 4. Quando augeri videtur, & objecta nimis colorata & ſplendida apparent. Frequentiores autem Affectus Oculorum ſunt 1. *Unguis*. 2. *Leucoma* & *Sugillatio*. 3. *Cataracta* & *Suffuſio*. 4. *Gutta Serena*.

Unguis fit, quando tunica quædam, ut plurimum à Cantho majore circa Naſum enata, foramen Pupillæ claudit & nullum concedit tranſitum radio viſivo. Si tunica hæc tenuis & albida fit, *Unguicula* & ſimpliciter *Tunica* dicitur; ſi verò carnoſior exiſtat, *Pannus* audit. *Cauſa* ſic ſe habet; Lachrymæ ſalino acidæ aut acres carnem in Angulo majore arroduct, hincque membranam adnatam lædunt, unde nutrimentum tranſudat & coagulatur in concretum ejusmodi membraneum. Si fortius penetravit iſta roſio & vaſcula ſanguinis læſit, ſanguis novas vias facit & venulas repræſentat; *Pannus* itidem *lividus*, *obſcurus* & *doloroſus* eſt, adeoque *Tunica maligna* ſeu *cancroſa* audit; ſi verò *Pannus* candidus, clarus, tenuis & indolens ſit, *benigna* dicitur. Quoad prognofin; *Unguis* gravis tandem cæcitatem infert. *Re-cens* facile curatur, vetus difficulter. *Tunica cancroſa* non attingenda, item ſi cùm *Pterygio* incipit & progreditur.

. in *Cura*, Tunica hæc præternaturalis removen-
 at medicamentis abstergentibus & blandè erodenti-
 s, aut manu chirurgicâ: hinc blandè adstringenti-
 s poruli firmandi. Conveniunt igitur *Sacch. cand. Mel,*
n. alb. Os Sepiæ, C. C. ustum, Testæ Ovorum calcinatæ:
tem Aquæ Euphrag. Chelidon. maj. Fœnic. in quibus in-
und. Croc. metal. vel dissolv. Sal gemmæ pro Collyriis. In
 specie convenit *Fel Lucii piscis* ad ʒi. *dissol. in Aq. Leucorh-*
bulbos. ʒiſs. item hujus *Fellis Aq. destil. & Essent. vel*
loco ejus Fel human. destil. in cucurbitâ per alembicum æne-
um. Egregia est etiam *Aq. destill. per alemb. ex Stercore*
Anseris junioris, Mense Aprili collecto. Si pertinacius
 sit malum, progrediendum ad *Aq. sapphyrin.* Chirur-
 gorum, quæ varie dilui potest. In specie *Succus Che-*
lid. maj. express. dilutus cum *Rore Fœniculo* infidente ab-
 sumit Tunicas. Facit huc *Collyrium* sequens.

℞ *Lapid. Hæmatit. ppt. ʒſ. Vitriol. alb. gr. xv. Myrrhæ,*
Croci aa. gr. v. Sacch. cand. ʒi. M. f. pulvis, miscendus
cum partibus æq. Aqu. Ros. Euphrag. & Fœnic. & Tunicæ
illinatur mistura cum penna, cavendo pupillam.

Nubecula fit, quando in nutritione Corneæ perspi-
 cuæ alimentum nonnihil crassius & viscidius suggeri-
 tur, adeo ut obscuratâ Corneâ, Ægro omnia obscura
 & quasi per *nubeculam* appareant. Si ab erosione Tu-
 nicæ corneæ, v. g. in *Variolis*, cicatricula crassa & alba
 generetur, *Albugo* seu *Leucoma* vocatur; si post ictum
 aut casum sanguis congrumatus in albo oculi hæreat,
 & radios visivos vitioso colore tingat, *Sugillatio* dici-
 tur. Quoad *Prognosin*, *Cicatrix* crassa & diuturna diffi-
 cilis est curatu. *Sugillatio* facilè removetur in Pueris,
 modò tractabiles sint. In *Cura Nubeculæ* materia crassa
 removenda: *Leucomatis* macula & cicatricula abster-
 genda: in *Sugillatione* sanguis congrumatus resollen-
 dus & discutiendus. Conveniunt igitur *Sem. Sclareæ*
Oculo impositum, quod Maculas & Albuginem ab-
 stergit;

stergit ; *Succus fœniculi* cum *Bals. peruv. Succ. Anagall. flore cœrul. Succ. Chelidon. Aq. Mell. simplex & comp. Aq. Saphyrina & Liquores parati ex fl. Cichor. & Cyani.* item seq. *Cataplasma Oculo imponendum.*

℞ *Pulp. Pomor. odor. quartarium, incid. minut. & in Aq. Ros. ac Fœnic. coq. ad pultem, add. Mucilag. Sem. Fœnigr. ℥iij. Album ovor. No. ii. vel iij. Lap. Hæmatit. pp. 3℔. ad 3i. Cort. Granat. pulv. zii. M. f. Cataplasma. Ad Jugillationem valet fœtus ex Aq. Chærefol. & flor. Cyani cum linteis multiplicatis: item Decoct. Rad. Sympb. & Sigill. Salom. vel Liniment. contra Livorem faciei Mynsichti.*

Suffusio fit, si in humore aqueo concreascit membrana radiis transitum negans, quæ *Cataracta* dicitur. *Causa* est impuritas humoris aquei, ejus perspicuitatem tollens ; ratione cujus cum particulis excrementosis in Membranam concrevit. Præter hanc datur & *Suffusio Notha*, Jejunis, & iis, qui debilitate Stomachi laborant, familiaris, item in statu Febrium, dum Muscæ ante oculos versari videntur. Distinguendum autem est inter *Suffusionem* & *Glaucoma*. Hoc enim tale humoris crystallini vitium est, quando ex perspicuo obscuratus & albedine fusca inquinatus est, quod quidem vitium Senibus tandem naturaliter accidere solet. Quoad *Prognosin*; si uno Oculo connivente alterius Pupilla non dilatetur, incurabilis est *Suffusio*. Si *Cataracta* confirmata sit, ubi Ægri lumen admotum vix vident, medicamentis quidem planè non, Chirurgiâ autem difficulter curatur. Quo magis alba, eo melior, nigra ferè nunquam curatur. Pro *Cura* substantia ista heterogenea ante sui concretionem discutienda : concreta resolvenda, aut saltem manu chirurgicâ deprimenda. Conveniunt itaque *Aquæ ophthalmicæ antimoniales*, *Liquor Hepatis Mustelæ*, *Aq. destil. Stercor. human. cui infund. Fel. Mustel. piscis. Aq. opthalm. Querc. ex Vitriol. & Urina pueri.* Ex *Chirurgia* præter depressionem acu facien-

faciendam, conveniunt quoque *Vesicatoria* in *Nucha*, *Fonticuli*, *Setacea*, & hujus farinae alia.

Gutta serena fit, quando radius visivus pertingit quidem ad *retinam*, sed nulla sequitur visio. Cujus causa ferè semper est in *nervo optico*, ejusque expansione, quæ *Tunicam retinam* constituit, quando nimirum obstructus, compressus, vel alio modo latus est nervus v.g. ex Scabie retropulsa, Ulcere Pedis intempestivè clauso, &c. adeo ut Spiritus animales influere nequeant: vel quando ipsa *retina* ita flaccida evadit, ut à nullo radio visivo moveri queat. Quo facit quando à causis externis ob percussionem Oculi, casum in Synciput, fortem Sternutationem, diuturnum Solis aut Lunæ plenæ aspectum, laceratur quasi vel alio modo vitatur. In *Prognosi* omnis *Gutta serena* difficulter, relaxata autem *Retina* Senum vix curatur. *Nyctalopia*, si interdum rectè, vesperi parum aut nihil videtur, raro curatur. In *Curâ* conveniunt internè *Pill. aloëphang. Infus. Senæ cum Sale Tart. in Aqua Euphrag. & Fœnic. Pulvis Hermodactyli*, porro *aromatica*, fugiendo interim acrimonia manifesta, *Allium*, *Cepas*, &c. Appropriata inter palmam ducit *Euphrasia*, indeque parata *Vina*, *Essentiæ*, &c. hinc *Rad. Valerianæ*, *Chelidon. maj. Levistic. Fœnic. Sassafr. Rosmar. Bacc. Junip. Ruta*; item ex *Formicis* parata internè & externè. Pro usu externo prostant *Infusa antimonialia*, & *Aq. ex Fellibus*, tem seq. *Unguentum*.

℞ *Mell. anthos. & despum. ℥℥. Pulver. Zingiberis, Caryophyllor. arom. aa. ʒj. Salis vitrioli ʒ℥. M. f. Ung.* de quo particula instar *Seminis Sinapi* Oculo imponatur & continuetur.

A R T I C. I I.

De Auditus Læsionibus.

[Editur *Auditus* 1. Quando imminuitur aut aboletur in *Surditate*. 2. Quando depravatur in *Tinitu Aurium*.

Surditatis causæ sunt vel *Auris externa* abscissa, vel *meatus auditorius* obstructus à *cerumine* aut *externis illapsis*, vel *membrana Tympani* rupta, exesa, aut ulcerata, vel *Nervus auditorius* aut male insertus, aut obstructus, vel compressus. *Causæ externæ* sunt casus ab alto, nimii sonitus, v. g. ab explosione Sclopetorum, Morbi acuti ad statum properantes, & per Hæmorrhagiam criticam finituri. Quoad *Prognosin*, Surdi ab ortu raro curantur. *Surditas* per se & independens curatu difficilis. *Surditas* in acutis cum *urina cruda* delirium portendit: Sed cum coctionis signis bonum, & Hæmorrhagiam criticam promittit. In *Cura* *Surditas critica* sponte cessat. Si à *cerumine* obturentur *Aures*, id attenuetur per *Succ. Absinth. Spir. Urin. &c.* & dein eximatur. Sin ex aliis causis fuerit malum, ferè semper *Tympani* & *Nervi acustici* habenda est ratio, ut horum tonus aromaticis & nervinis restauretur. Hinc remedia inter excellent *Ambra* & *Moschus*; vel *Aq. Origan.* cum *Vino* destillata vel *Aq. Card. ben.* Item *Essent. Absinth. Castor.* aut *Caryoph. Spir. acusticus Mynsichti* vel *Barbette*, cum *Bombace* *Auribus* admotus. Facit huc *Ol. still. Succin.* cum *Ol. Nucl. Persic.* Item *Aq. magnanim. & Spir. Formic.* vel *Rad. Helleb. nig. 3ß. Rad. Cal. arom. ʒi. Pulp. Colocynth. ʒj. Bacc. Laur. excort. ʒi. Sem. Cumin. ʒii. Spir. Vin. ʒiv. M. Stent. in Infus. per aliquot dies; Colaturæ expressæ guttæ aliquot auribus indantur.* Si ex casu aut percussione, egregia est *Aq. Cyclaminis* per alembicum destillata, vel *Emplastrum* ex *Tacamah. & Cerato de Beton.* Capiti imponendum.

In *Tinnitu aurium* sonitus percipitur qui non est. *Causæ* sunt vel *aër Auris internus* vitiosè motus, vel *Tympanum* variis ex causis commotum & vellicatum. Hinc percussio *Capitis*, casus ab alto, turgescencia sanguinis in *Cephalalgia* vel *Febribus acutis*, & quidquid aut *Tympanum* irritat, aut auram internam commovet,

movet, inter causas externas refertur. Quoad *Prognosis*; Tinnitus in Febris ardentibus sponte curatur. Si per se Morbum chronicum constituat, raro tollitur & tandem ad Surditatem declinat. In *Cura* laudantur *Sassaparilla* ex *Absinth.* vel *Verben.* item ex *Succino* vel *Gum. ammon.* item *Ol. nuc. Persic. & Spir. Urin.* cum bombace auribus inditus. Admodum laudatur seq. *R. Helleb. alb. Castor. an. zii. Costi ver. zib. Rut. ðii. Euphorb. 3ß. Amygd. amar. 3iib. Coq. in Ol. Rut. quod tepide insillitur.* Si fiat ex *casu*, *R. Aq. Calc. viv. cochleare i. Suc. Cep. cochl. 3. Ol. destil. Spic. gut. 4. M. & Auribus insilla.*

Internè in *Affectibus Aurium*, præmissis universalibus, sunt *Sassafrata*, *Succinata*, &c. Quæ eo melius operantur, si sudor post eorum assumptionem expectetur.

A R T I C. I I I.

De Læsionibus Gustus & Olfactus.

Vitiato uno horum sensuum vitiatur & alter. Læditur autem uterque 1. Quando imminuitur aut aboletur, vel ex defectu *Spir. animalis* in *Apoplexiâ*, *Paralyfi*, &c. vel ex vitio organorum. 2. Quando depravatur, ita ut odores vel sapes falsi percipiantur, propter organa à variis humoribus & halitibus peregrini saporis infecta. Sic *Olfactus* depravatur ob *Scorbutum oris*, vel *Ulcus narium* in *Lue venerea*. In *Ictericis* gustus ferè amarus esse solet; Quò fortè *picantium* gustus referendus; & *Catarrhi* utrumque sensum aut depravantes aut abolentes. In *Prognosi*, si à *Catarrhis*, abest periculum; si inveteratum sit malum, difficile est curatu. Quantum ad *Curam*, in *imminutione* aut *abolitione causa removenda*, respectu habito ad *Catarrhum*; leinde organa confortanda per *nervina*, v.g. *Olea & Es-*

sent. Major. Puleg. Rosmar. Hinc Naribus commodè illinitur *Balsam. Major. ex Oleo.* Vel fiat *Suffitus* ex *Gum. Anim. Succin. &c.* In *Olfactu* depravato eadem locum habent. In *Gustu depravato* causa prius removenda, v.g. *Ictericis Vomitus* convenit: deinde *Linguae tonus* restituendus cum *Sero lactis acidulato*, vel *Rad. Cichor. condit.* Alias masticeetur *Raphanus* ante pastum; vel subinde colluatur *Os succo Acetosæ*, vel *Syrupo* ex eo cum *Saccharo* parato.

ARTIC. I V.

De Læso Tactu, indeq; orto Doloze.

Sensuum omnium communissimus est *Tactus*; nam omnes reliqui non sunt nisi *Tactus speciales*. Præter ejus abolitionem & imminutionem in *Apoplexia*, *Paralyfi*, & *Stupore*; hic ipse interdum augetur & simul depravatur in *Dolore*, qui etiam omnibus sensibus communis est: fit enim, quando in organum tam vehemens fit impressio, ut illud nimis moveatur; in specie, si fibrillis nerveis objectum quoddam tactile occurrat, quod eas nimis vehementer moveat. *Tactus* enim organum sunt *Fibræ*, earumque subtilissimæ fibrillæ, quæ à fortiore & vehementiore objecti motione celerrimè vibratæ, exinde violenter admodum separantur, divelluntur & velut lacerantur, unde quædam ab aliis divulsæ contractivâ quasi vi abbreviantur, & alias illæsas violenter trahunt & lacerant; unde *dolor*, & remoto objecto *doloris continuatio*. Affectis fibris vibrationis istius occasione *Spiritus animales* & ipsi ad certum motum determinantur, ad *Cerebrum* nempe, ubi in sensu communi fit formalis doloris perceptio seu sensus doloris internus. Hinc fit, ut *Convulsiones* sæpè dolorem sequantur; & vice versa convulsivus impetus doloris incrementum.

erementum inferat, cum exinde pars dolens tendatur & pulsatoria molestia afficiatur. Atque hic est primus *Doloris* actus. Quod si verò fibrillis jam laxis objectum, naturale licet, appropinquet; tunc fibrillæ vel tantillo contactu vibratæ novam doloris impressionem facere solent v. g. in partibus vulneratis aut ulceratis; imprimis si nervosæ sint, quæ fibrillas habent copiosiores quàm sanguinæ.

Differentiæ Dolorum varix, & tantùm non innumera-
rabiles sunt, pro varietate objecti dolorifici & partium
affectarum. Sufficiet nobis decem speciales ex causâ
internâ ortas considerare. I. Est *Gravativus dolor* &
quasi *premens*, qui occupat partem minùs sensilem, sed
sentiente nonnihil membranâ cinctam, à materia visci-
da, minùs acri, aut fluida ferè insipida, aut dulci infar-
ctam; v. g. in *Hepatis tumore*, *Calculo Renum* ingenti
quieto. II. *Punctorius*, ortus ex acido membranam
ad instar aciculæ pungente, & hinc convulsivo sp. sano
crispante, v. g. in *Pleuritide*. III. *Terebrans*, ortus à
viscido plus minus acido parti cuidam impacto, & ean-
dem quasi terebrâ perforante, v. g. in *Colica*, *Cephalæâ*,
&c. IV. *Rodens* seu *Mordens*, quo & *pruriginosus* perti-
net, quasi Vermiculi continuò fodicarent & roderent.
Oritur ab acri falso membranosa loca vellicante. V.
Pulsatorius, ortus ex nimia partis dolentis repletionem,
ejusque fibrarum convulsiva strictura, unde constrictæ
arteriæ quavis pulsatione dolorem intendunt, ipsâ illa-
rum tunicâ plus minus tensâ : percipiturque vix alibi,
quàm in Inflammationibus aut fortioribus membrana-
rum Tensionibus, v. g. *Cephalalgia*. V. *Oslocopus*, quasi
in sui profundo ossa frangerentur, aut contunde-
rentur; qui immediatè *Periostium* afficit, præsertim no-
cturno tempore, oriturque ab acido in succo viscido,
quasi minùs corrosivo; periostium nunc saltem velli-
cante, nunc rodente; v. g. in *Lue venerea* & *Scorbuto*.

VII. *Tensivus*, ortus à spasmò membranarum, partem solidam investientium; sic in *Odontalgia* dimidium caput *tendi* videtur. Si membranæ cavitatem quandam efformantes repleantur, ita ut ex irritatione spasmodicè contrahantur, fit *Dolor distendens*; sic in *Colica flatulenta* Abdomen distenditur. VIII. *Lacerans* & *Lancinans*, quasi quis unguibus laceretur, propter acre acidum purum, sed austerum, membranas afficiens, idque sæpe in Cruribus Scorbuticorum. IX. *Ardens*, quasi ignis scintillulæ urerent, ortus ab acido subtili acri, ferè volatili, partes membranofas solidas afficiente, v.g. in *Erysipelate*. Subinde humores contenti effervescentes, dominante acido volatili, talem producunt dolorem. X. *Algens*, ab acido minus acri, sed singulariter fibras quasi stupore afficiente.

Ex dictis patet, ex *Causis doloris remotis internis* imprimis esse acidum vitiosum, cujus particulæ acutæ & rigidæ in fibras se insinuant. Hujus acidi origo ut plurimum est ex primis viis, v.g. in Arthriticis, & Scorbuticis; rariùs autem ex privato partis, in digestionem propriâ læsâ, vitio, v.g. in *Odontalgia*. Acidum hoc, prout nunc est volatilius seu spumofius, nunc minus volatile seu fixius; prout hæret in vehiculo tenuiori aut crassiori; prout parti dolenti magis vel minus infixum fuerit; etiam dolores pertinaciores aut facilius curabiles infert. Sic dolores venerei pertinacissimi sunt, & frequenter recidivant dolores, qui ex privato partis vitio oriuntur, v.g. *post Articulos graviter vulneratos*; hi enim quavis tempestatis mutatione recrudescunt. Dolores autem arthritici vagi facilè discuti solent, propter acidum volat. spumofum, magis à spiritu influo quàm feri vehiculo partibus communicatum. Hinc hujusmodi dolores non *continui* sunt, propter acre remissius parti agglutinatum. Nonnunquam dolorem comitatur Tumor, qui in *Inflammatione* &
Sup-

Suppuratione causa est Doloris ardentis, rodentis, pulsatorii; In *Arthritide* verò, *Odontalgia*, &c. Doloris est effectus, ex fibrarum stricturâ convulsivâ, contentorum circulum & motum æquabilem remorante.

In *Cura* conveniunt aut *Causam removens*, quæ ferè alcalia sunt, nunc *fixa*, nunc *volatilia*; nunc *maceræ*, nunc *aromaticæ*, & *oleosæ*; hæc enim penetrant, acidum corrigunt, viscidum attenuant, & humorosum discutunt: aut conveniunt *Causam temperantia*, pingua nempe, *oleosa*, *mucilaginosa*, quæ acre mitigant, & fibrarum tensionem emolliunt: Vel denique conveniunt, quæ sensum partis stupefaciunt, v. g. *Opiata*, *Hyoscyamus*, &c. inprimis *Ol. Hyoscyam. expressum* externè applicatum.

Causa materialis peccans removenda, maximè per *sudorem* & *urinam*; præsertim *sudorem*, hujus enim medio & viscidum in contumacioribus doloribus simul peccans plus minus emendatur. Inter *Purgantia* excelsit *Merc. dulcis*; quibus adduntur *martialia*, *solaria*, &c. pro fomite morbofo corrigendo. Sicuti externè, pro causæ remotione, *Venæsectio*, *Hirudines*, *Vesicatoria*, (inprimis in Doloribus Artuum gravioribus à fero scorbutico acri) *Caustica*, &c. magis inserviunt.

Narcotica potentissimè levant, Doloris symptoma sistendo, sed causam materialem nec corrigendo nec removendo. Conducunt inprimis, si humor sit tenuis & rodens, tenuitatem enim simul corrigunt. Sin verò glutinosus sit humor, sublato ejus motu, eundem parti magis impellunt, adeoque Affectum deteriore redunt. Semper utique in curando Doloře respiciendum ad hæc tria. 1. Ad partem affectam plus minus sensibilem, adeoque plus minus carnosam aut nerveam. 2. Ad causam efficientem occasionalem plus minus acrem. 3. Ad vehiculum causæ, vel viscidum successivè attenuandum, vel tenue facilè discutiendum: Nempe quo

Unable to display this page

est *Galbanet. Paracelsi*, & si à contusione oriantur, *Ol. Cer. & Spirit. Vini*. In Dolore brachii & pedis optimum anodynum est *Stercus humanum & vaccinum*, aut recens applicatum, aut cum *Ol. Ros.* mixtum in forma *Cataplasmi*. Alias conveniunt *Emplastr. de Meliloto*, item *de Ran. cum Mercur.* Item ex *Terebinth. cum Spir. Salis armoniaci.*

Remedia temperantia & demulcentia sunt *Lac & Lacticia*, illud enim oleo & alcali dives est; unde *Lac. capr.* cum *Melle* parum bullitum, item *Lac* cum *Ol. Ros. & Nymph.* calefactum, ad modum fomenti, egregium est. Huc pertinet *Cataplasma* ex *mica Panis albi* coctâ cum *Lacte*, addito *Croco*; item *Medulla Panis albi* in *Lacte vaccino* macerata, & per cribrum trajecta, & addito *Vitello ovi, Butyro recenti*, ac *Oleis Chamom. Aneth. Lil. alb. & Lumbric. Terrest.* Interdum miscenda est pinguedo *Taxi & Vulpis* cum *Ol. Lumbric. terrestr.* Huc pertinent *Althæa, Malva, Melilotus, Verbasci & Sambuci flores; Mucilagines* istarum plantarum; *Ol. Amygd. d. Unguent. dialth. Alabastr. Balsam. hypnot. Myns. Oleum ex flor. Verbasci* in clibano paratum, *Aqua Hirundinum* cum *Castor. &c.*

Quoad Dolores in specie, curatur gravativus per *Vena-sectionem, Sudorifera, Purgantia*, & externè per *Fonticulos*: *Olea destill.* penetrantiora, atque *Emplastra* ex *Gummat. ac narcoticis*, veluti de *Cicuta, Nicotiana, &c.* *Punctorius* curatur per *Salia vol. sudorifera* *Opio* mista, v. g. *Spir. sal. armon. anis. cum Essent. Opii.* Externè, per *Ung. dialth. Ol. Amygd. d.* addito pauco *Ol. dest. Chamom. & Camph.* Item *volatilia* penetrantia, ut *Spir. Vini camphor. Spir. Sal. armon. Sperma Ran. Spir. Vin. saponat. &c.* *Terebrans* curatur internè per *incidentia & evacuantia*, præsertim ex *Gummat. & Merc. dulci.* Externè per *Gummat. Emplastr. carminat. Sylv. Empl. de Ran. cum Merc. item de Galban. crocat. Myns. Pulsatorius* per *sudorifera aci-*

dum destruentia; *externè* per fomenta ex *Aromat. Vini* incoctis; item *Empl. Melilot. cum Theriaca malaxatum*. *Tensivus* per *volat. temperata cum opiat*: *externè* per fomenta *anodyna, opiata, lacticinia, &c.* *Distendens* per *carminantia, & externè* per *discutientia*. *Ostocopus*, præmissis *universalibus*, per *diætam sudoriferam*; *externè* per *Empl. ex Gum.* item de *Ran. cum Merc. malax.* cum *Ol. fætido Tart. Guaiac. CC. &c.* *Ardens internus* per *præcipitantia & absorbentia*, *externus* per *Saturnina, sperma Ranar. &c.* cavendo *acria & pingua*. *Algens* per *aromatica vel oleosa, v.g. Galbanetum, Spiritum Vini crocatum, Aq. Articul. &c.*

In specie considerandus est *Dolor lancinans*, qui intensissimus est, licet nulla partis percipiatur alteratio; Et scorbuticos per duas vel tres horas ante mediam noctem infestat, remittitque accedente die. Dolores hi lancinantes fixi in quadam parte, utut sæpius pro fomite agnoscant *Scorbutum*, interdum contumacissimi sunt sine Scorbuti indiciis; & ab *internis* parùm levantur, ab *externis* verò nonnunquam exasperantur, inprimis à *narcoticis*, quæ, licet dolorem mitigent, illum contumaciorem reddunt. Utut totum membrum crucietur, specialiter tamen afficitur membrana aliqua, & mediante occultâ fibrarum crispaturâ totum membrum per consensum affligitur. Suppressa Hæmorrhagia narium consueta hunc dolorem singulis noctibus recrudescentem induxit. In *Cura*, subinde utilis est *Venæsectio*, ut contentis concilietur motus occasione doloris & fibrarum strictionis plus minus deficiens; item *Vesicatoria* membro dolenti convenienter applicata; & interdum *Fonticuli*, qui sedato dolore consolidari possunt. Internè præmissis absorbentibus, v. g. *Antim. diaph. Bezoardico Mart. Cinnab Antim. partibus Animal. duris & osseis*, cum *anodynis mistis*; conducunt *volatilia* ex *Lumbricis, Tartaro & Urina, antiscorbuticis* mista. Ubi

con-

contumacior est dolor, usurpentur *Decocta Lign. sudorifera: in specie Decoctum fiat Rasura Lign. Guaiac. ℥iij. Cimar. Pini junior. recent. Mii. Herb. Rosmar M. i. in Aq. ℥b. vi. ad tertias coctis*, inprimis, si glandulae circa fauces & caput intumescant. Alias *Decoctum ex Rad. Vincetox. fol. Myrti, Sem Hyper. & Rhab. elect. in Aq. com. addito Syrupo Capillorum Veneris* proficuum observatum fuit. Externe vitentur pingua. Conveniunt autem *Spiritus Vini simplex aut Theriacal. camphorat. Aq. Hirund. cum Castor. Sapo Venet. in Aqu. Vit. solutus & cum Spir. Ceras. nig. & Lil. convall. mistus* : inprimis *Spir. Tartari*, item *Galbanetum Paracels.* utraque cum *Spiritu Vini* temperanda. *Rad. Consolid. maj. recent. contusæ*, & vesperi *Cataplasmatibus* modo impositæ singulare quid obtinent. Proficius est *Suffitus* ex mistura *Lixivii Coriariorum cum Urina humana*, injectis nempe *Lapidibus* vel *Ferris ignitis*. Denique *Thermæ*, aut *Luta & Lapidibus Thermarum* in *Aqua* bulliti; vel *Decoctum Calcis vivæ & Sulphuris*, tanquam *Thermarum* succedaneum profunt.

A R T. V.

De Odontalgia.

Dentium dolor fit nunc per consensum ex affectis Gingivis; nunc per essentiam cujus causa est acor vitiosus, modò ex vitiosa dentium nutritione proveniens, modò à feri vehiculo ad dentem deposito, ut in Scorbuto & Lue venerea: forsan & collecti humores acres in cavernula ossium Maxillæ superioris intra Oculum multum contribuunt. Ipsi Dentes indolentes sunt, hinc *Subjectum Doloris* est membrana eorum intima ab expansione Nervi orta, cujus fibræ hinc inde in Dentium substantiam se insinuant. Ex illius autem contractione insequuntur etiam crispationes fibrarum vicinarum per consen-

consensum, & ex fibrillarum & porulorum angustia, nunc sanguis nunc serum aut Lympha cum tumore stagnant. Acidum illud dentes rodens & corrumpens, successivè cariosos & cavos reddit, unde frustulatim excidunt. Subinde in cariosorum cavitatibus ex alimento non assimilato generantur Vermiculi, dolorem non leviter exasperantes. *Causæ remotæ* ratione nutritionis laxæ, sunt assumpta *saccharata*, *dulcia*, *fervida*, *nimis frigida*, inprimis *acida*, Spiritum dentium infitum labefactantia, & hinc ejus texturam vitiantia: ratione a coris peregrini in vehiculo feri, sunt scorbutica & venerea sanguinis & humorum *Cacochymia*, inprimis si Dentes antea non benè se habuerint. In *Prognosi*, contumacior dolor Convulsiones, Vigilias, &c. inferre potest.

Cura. Dolor sistendus, acidum corrigendum, Dens cariosus evellendus, & Vermiculi enecandi. In Scorbuto *odontalgicis* miscendum *Decoct. Cochlear. & Nasturtii*. In Lue venerea, *Decoctum* aut *Essentia Guajaci*. Dolorem sistunt *Pilulæ* ex *Opio* denti inditæ, vel ejus *Essentia* cum bombace immissa, aut Dentibus & Gingivis affricata. Virtute *Opii* operatur *Theriaca*, externè *Mallæ* applicata, addito in Ardore erysipelaceo *Sale Absinthii*. Subinde tamen *Opiatis* hisce *universalia* præmittenda: observatur enim, ex intempestivo eorum usu Sensuum stuporem, Vertiginem, Gravedinem capitis, imo & mortem nonnunquam insequi. Si suspicio sit Scorbuti, teneatur crebrius in ore *Lac tepidum*. Simili virtute operatur *Nicotianæ fumus*, præmissâ, si opus est, purgatione, aut ipsa Herba masticata, cavendo salivæ deglutationem: Item *Decoctum* ejus cum *flor. Chamom.* ut & *Decoct. Hyoscyam.* in *Vino*, vel *Aceto*, vel *Aqua*, in ore detentum ac gargarisatum. *Camphora* denti intrusa, aut soluta in *Spir. Vin. rectif.* vel *Spir. Sal. armon.* cum *Calce viva* & *Spir. Vini* parato, egregiè confert.

fert. Egregium est *Ol. destil. Caryoph.* vel quod melius *Ol. stil. Orig. cretici*, denti instillatum; item *Ol. Buxi*, cui tamen præfertur *Ol. stil. Sabinæ*, nam & *Sabinæ decoctum* in *Vino*, vel *Cerevisiâ* excellens est, & Vermes simul enecat, item *Oleum Terebinth.* cum *Camphorâ*, aut *Balsamus Sulphur. Essentia Guaiaci*, aut *Sassafras*, vel, quod melius, *Essentia benzoina*, cum opiatâ mista multum confert. Accedit *Elix. Propr. s. acido*, item *Sulphur auratum Antimonii* quod acidum absorbendo dolorem sopit. Laudatur *Decoctum Spic. Nard. in Vino*, & in Lue venerea *Decoct. Gum. Juniper. in Aceto*, pro oris collutione. Sed cautè usurpentur *Decocta* in *Aceto*, quia plus nocent *Dentium* compagem friabilem reddendo, quàm profunt stuporem inducendo. Accedunt *Curæ magneticæ* per *Perficar.* in *Aquâ* maceratam, deinde applicatam, & tandem in *Fimo* sepultam, ut citò putrescat; vel per os dextri Femoris aut Brachii *Bufonis* à carne nudum, *Gingivis* fortiter affricatum. Sunt & *Curæ transplantatoriæ* in *Odontalgis* habitualibus, excindendo nempe *Festucam Coryli*, & hinc *Sambuci* vel *Salicis*, sub cortice separato, qua punguntur *Gingivæ* dum sanguinent, deinde *Lignum* cruentum immittitur loco, unde excisum fuit, cortice denuò applicato & luto probè circumdato. In *Odontalgis* *Gravidarum* non contemnenda sunt *Emplastra* ex *Gum. Tacamah* aut *Caran. malax.* cum *Balsa. Peruv.* aut *Oleo Papav.* Temporibus applicata, si *Maxilla superior* doleat, sin inferior verò, prope *Aures*. Quidam ex *Gummi Elem.* cum *Mastiche*; alii ex *Gum. ammon.* in *Aceto* soluto eadem parant.

Si adsit insignis *Maxillæ Tumor*, pessimè promovetur *Abscessus* *Emplastro de Meliloto*. Si parvus *Tumor* intensè dolens circa radices *Dentium* emergat, suppurandus est applicando *frustula Ficuum* nonnihil affata, & *Abscessus* *Aquâ* cum *Melle* probè mundificandus, ut materia

teria omnis excernatur, tantillum enim fermenti recidivam facit: interdum hic Tumor sponte rumpitur, & materia per se excernitur. In contumaci Odontalgia, ubi metus est gravioris Mali, accedendum ad *purgationem* cum *Jalappa*, ad *Venæsectionem* largiorem, vel ad *Cucurbitulas* Scapulis, Cervici, Cubito, imò & Maxilla applicatas.

A R T. VI.

De Cephalalgia.

SI ista Capitis regio, quæ ossibus Cranii circumscribitur, doleat, *Cephalalgia* dicitur, estque nunc *interna*, quando dura Meninx afficitur, quæ duplici constat tunica, quam vasa sanguifera multis anfractibus oberrant: adeo ut dilatatis vasis à sanguine, dilatetur & Tunica, unde *Dolor capitis*, ferè semper *tensivus*, & simul *pulsatorius*. Nunc *externa* est, quando Pericranium, hinc Panniculus carnosus, Musculi, ipsaque adeo Cutis, in læsionibus externis, item ex materia super Cranium collectâ in Lue venerea, acerbè dolent. Si dolor iste universum Capitis tractum ab ossibus Cranii circumscriptum occupet, & ob causam in Capite fixam contumax fuerit, *Cephalæa* dicitur. Si dimidium Caput ratione Suture sagittalis tantum doleat, *Hemicrania* dicitur, estque ut plurimum valdè contumax. Si unica tantum Capitis pars inter sagittalem ac temporalem afficiatur, dicitur *Ovum*, à magnitudine nempe loci dolentis. Si dolor *fixus* sit, & *contumax* in uno parvo loco, *Clavus* appellatur, qui ferè continuus est, cum *Ovum* subinde intendi & remitti observetur. Si Occiput solum doleat, idque cum sensu frigoris in Mulieribus, oritur ut plurimum ex Utero.

Cephalalgia nunc *calida* dicitur, ratione sensus caloris in pri-

inprimis circa frontem, ex sanguinis fervore, vel membranarum spafmo circa partes interiores eundem detinente; nunc *frigida*, quando sentitur Frigus aut faltem Capitis gravedo. Est denique vel *per consensum*, vel *per essentiam*. Cephalalgia *per consensum* oritur absque ulla vaporis aut humoris transmissione, ex solâ membranarum Capitis cum partibus aliis membranosis communicatione, intercedente Nervorum consortio; Spasmus enim in Ventriculo vel alibi inceptus, nervorum & membranarum ductu ad Caput continuatur; unde Dolor talis per consensum, faltem *tensivus*, & hinc *pulsatorius* observatur. Sic notissima est Cephalalgia ex Hepate, Liene, Utero, Intestinorum Vermibus, & interdum ex Dente carioso.

Cephalalgia per essentiam est vel *accidentalis* vel *habitualis*; sic Vulnus Capitis *accidentalem* infert, sed si post Vulnus curatum remaneat atonia partis læsæ, redibit *Cephalalgia habitualis*. Utraque fit vel à sanguine, vel à lymphâ. Sic sanguis turgescens & ebulliens in Febribus *Cephalalgiam* infert, impetuosius vasa Meningum distendendo. Huc facit Sanguis ex nimio æstu magis dissolutus, vel nimio Vini potu turgescens, (ubi adest & Artuum lassitudo nisi Sudore præveniatur) vel ex frigore & effluviorum retentione similiter turgescens, ut taceam ipsa transpiranda salina, membranis infixa, Dolores inferre. Pariter Sanguinis evacuationis consuetæ, Hæmorrhagiæ, v. g. Narium, Mensium, &c. suppressio; item Sanguinis turgescencia uno alterove die, antequam Menses prodierint, Cephalalgias inferre solent. Faciunt huc odores fortiores, v. g. Moschi, Ambre, imò & Rosarum in iis, qui systema nervosum habent tenuioris texturæ; qui vellicant membranam Narium superiorem, & ad hanc derivata à dura matre filamenta nervea, quibus vellicatis tenditur dura Mater, unde Sanguinis circulus remoratur, & supervenit Do-
lor

lor capitis pulsatorius & tensivus. Quoad serum aut lympham, si hæc vel stagnet, vel peregrino sapore, ut in Scorbuto, inquinetur, *Hemicranias* aut *Cephalæas* infert, Membranas Capitis affligendo. Si acrius sit illud, quo inquinatur, dolor est *lacerans & lancinans*; sin minus acre sit, *gravativus* est cum sensuum torpore, ut in *Coryza* incipiente.

Præter Sanguinis & Seri vitia, accedit viscidum acre recrementum, vel depositum vel genitum in Capite, quod in omni *Cephalæa* aut *Hemicrania habituali* peccare videtur, licet in aliis *Hemicraniis* subinde sublit sanguinis motus impeditus in uno alterove ramulo vasorum medietatis Capitis. Interdum humor ille lentus viscidus se insinuat intra suturas Cranii, easq; sensim discedere facit cum intensissimo dolore, nonnunquam cum manifesto sonitu. In Lue venerea nutrimentum Cranii acre maligno corruptum in materiam viscidam & acrem corrosivam sensim degenerat, quæ supra vel sub Cranio coacervata Tumores & Cariem cranii infert, & ex affectis simul membranis dolores Capitis horrendos, in specie nocturnos; imò & Mercurii inunctiones, minus ritè institutæ, Dolores pertinacissimos subinde relinquunt, partim ex relicto non satis salivando evacuato, partim ex ipsa Mercurii malignitate, partes nerveas afficiente. Interdum Abscessus interioris Capitis contumacissimas *Cephalalgias* inferunt, quæ eruptione puris per nares subinde sedantur. Post læsionem externam, licet curatam, remanent interdum *Cephalalgia* aut *Hemicrania*, in specie, quando Cranium ipsum læsum, aut Fissura quædam in interiori Cranii laminâ relicta fuit, per quam succus nutritius alteratus in Tunicas destillat; aut quando aliqualis Sanguinis circa membranas fit extravasatio. Porro subinde Vermes aut Calculi in Cerebro geniti graves inferunt dolores, qui postmodum per nares excreti levamen adferunt.

Signa

Signa causarum distinctiva obscura sunt. Si causa nulla Caput ladens præcesserit, & nulla insignior functionum animalium læsio, suspicamur dolorem esse *per consensum*; quo in casu Dolor ut plurimum est interruptus, & ad sunt Symptomata functionis in quadam parte inferiore læsæ, ita ut pro ratione majoris vel minoris læsionis similiter afficiatur Caput. *Dolor Capitis per essentiam* contraria habet Symptomata. Quæ verò sit ejus causa, difficile est cognitu. Ex Lympha aut plus minus acri materia oriri monstrant gravamen Capitis, frigus, somnolentia, ætas senilis. *Cephalalgia per essentiam* interdum periodicationem determinatam habet, nunc Solis motum diurnum, nunc Lunæ phases & periodos observantem.

Prognosis. Vehementissimus Capitis dolor in Febre continuâ, cum urinâ crudâ seu albâ & clarâ, Deliria, Convulsiones & Mortem portendit: subitò autem desinens, sine critico levamine, Gangrænâ, aut omnimodæ sensûs in membranis Cerebri deficientiæ lethale signum est. Si frigeant externa in vehementissimo capitis Doloze, malum est signum. Si continuus & vehemens sit Dolor circa Frontem & Tempora cum Febre acuta, apparente die quarto signo pernicioso, septimo ferè mors ingruit. Si Cephalalgia superveniat aquâ, sanguinis, aut puris per os, nares aut aures excretio, signum est solutionis Morbi. Quibus ex Morbo partium inferiorum convalescentibus dolor Capitis supervenit, si non præcedat manifesta excretio, materia ad Cerebrum raptâ Abscessum faciet. Quicumque in Febre non lethali dixerit, sibi caput dolere, aut præ oculis obscurum quid apparere, si Cardiognus accesserit, biliosus Vomitus expectandus erit, præsertim si rigor intra hypochondria supervenerit. Quibus verò in ejusmodi Febribus capite dolentibus Visûs hebetudo contingit, aut splendores circa Oculos obversantur, aut præ Cardiogno

aliquid tenditur in hypochondrio dextro vel sinistro, sine Dolore aut Inflammatione, iis sanguis è Naribus fluet.

Cura. Cephalalgia per consensum, affectâ parte primaria restitutâ, facile curantur, illa verò per essentiam difficulter. Utrunque præmittenda *evacuantia*, inprimis *vomitoria* in illa per consensum, & *purgantia* in illâ per essentiam, in specie ex *Mercurio dulci*. Utrobique alvus libera servanda, cum obstructa Dolorem exasperet. In Dolore per consensum Stomachi optimæ sunt *Pilulæ* sequentes:

℞ *M. Pil. Mastich. ʒi. Extract. Helleb. nig. Extr. Castor. an. gr. v. Extract. Troch. alband. gr. j. cum s. q. Elixir. Propr. f. Pilulæ pro dosi.*

Observandum utique 1. Præmissis præmittendis in malo contumaciori per *essentiam*, inprimis ex seri aut lymphæ vitio, optimam esse *Dietam sudoriferam*, quæ causam viscidiorum attenuat & dissolvit mediante Sanguinis circulo. Alias internè conveniunt *succinata* quælibet, inprimis ejus *Sal volat.* hinc *diaphoretica martialia*, item *volatilia* tam *urinosa*, quàm ex *Vitriolo* parata. His *Essentia Lunæ genuina* addi potest; quibus *opiata*, & *Camphora* inprimis in Cephalalgia calida, permiscuntur, quo in casu *Spir. Vini camphorat.* vel *Ol. camphor.* externè applicantur.

2. *Chirurgica præsidia* multi usus sunt; in specie *Arteriotomia* auxilium facile est, & nobile in contumacioribus malis, præcipuè *Hemicraniis*, nec metuendum est *Aneurisma*, applicatâ enim *Terrâ Vitriol. dulc.* cum *Terrâ sigill. & Album. ovi.* intra triduum coalescit Arteria. Post *Arteriotomiam* commendatur in diuturnioribus Cephalalgis *incisio Venæ Frontis*, loco cujus possunt adhiberi *Hirudines* utrinque ad tempora. Alias *incisio Venæ* inter Indicem & Pollicem manus, præsens observatum fuit *Hemicrania* remedium. Atque hæc auxilia locum habent,

bent, ubi in vasis sanguiferis vitium hæserit. Si autem ex feri vitio malum oritur, conducunt *Fonticuli* in Brachio aut Nucha, aut inter judicem & Pollicem manûs excitati; *Vesicatoria* pone Aures vel prope Nucham, & in graviore malo Capiti raso applicata; *Setacea*, interdum *Causiticum potentiale* in Dolore capitis periodico, ad ciceris quantitatem se extendente, & subinde *Trepanum*, inprimis in Dolore post Luem gallicam curatam. Sed necesse est, ut prius præmittantur *Universalis*, alias *Præsidia chirurgica* malum auferant.

3. Utut *Opiata* sistant dolorem, causam tamen relinquunt, eamque magis fixam reddunt. *Anodyna* igitur & *narcotica* adhibeantur primum in parva dosi, ascendendo successivè, idque solum appropriatis additis. Si externè applicanda sint *narcotica*, caveatur à Suturis, metu soporosi Affectus, qui etiam metuendus ex nimia *Opii* dosi.

4. Inter alia *Topica* eminet inprimis Cataplasma ex *Verbena* contusa cum linteis duplicatis Fronti & Temporibus admotum, item *Flor. Papav. rhæad.* contusi, nec non *Betonica* in *Vino cocta* & contusa, quæ *anodyna*, & contra Capitis dolorem in Apostemate egregia est. Vel ubi opus est discussione & resolutione, R. *Betonice. M.j. Absinth. M.ß. Cubeb. 3j. Vini ℥.j. vel q.s. Decoq. & Decoctum Epithematis* instar Capiti applicetur; sic etiam *Rad. Rhodia* cum pistillo lapideo contrita, & *Aquar. Verben. & Sambuc. an. irrorata*, atque instar Cataplasmatibus Fronti applicata, conducit. Loco hujus *Decoctum* ex illa paratur. Defectu *Rad. Rhodiæ* locum supplet *Pale. Rad. Zedoar.* cum dictis Aquis, sed hoc in *Cephalalgis* ex causa frigida. In specie huc pertinent, quæ plus minus aliquâ vi narcoticâ pollent, v.g.

R. *Nucleor. Persicor. 3ß. Sem. Papav. alb. 3ij. c.s. q. Aq. Verbenæ f. Emulsio*, quæ sub *Epithematis* formâ Fronti & Temporibus applicetur. Hic laudatur etiam *Infusio*

sem. Hyosciam. ʒi. in Acet. rosac. ʒv. & sic caput ligetur fasciâ ex Linteo subtiliss. Quod humectetur cum spongiâ Aceto intinctâ. Sic etiam, R̄ Ol. Papav. ex Semine expr. ʒi. Ol. nucleor. Persic. ʒiʒ. Ol. Hyosciam. Anethi an. ʒij. c. s. q. Cerae, vel Ol. Nuc. moschat. expr. fiat Linimentum Temporibus applicandum. Sed hujusmodi narcotica externa tantum locum habent urgente gravius dolore, eoque magis accidentali & per consensum, simulque conjuncto cum Morbis acutis, quàm habituali, per essentiam, & cum Morbis chronicis. Dolores enim chronici hujusmodi Remediis leviter saltem palliantur, adeoque potius præmissis Remediis chirurgicis internis, aut Emplastris & Tacamahaca cum Balsam. peruv. tractandi. Multum laudatur Ung. de Alabaastro, in specie in Cephalalgia Februm, cui de Ol. Papaver. Hyosciam. aut Camphoræ addi potest. Ubi opus est diffusione & resolutione causæ frigida, optimi sunt Sacculi ex Milio & Sale communi suffumigandi; è quibus etiam cum Herba Betonica, Floribus Chamomil. & Pulv. Rad. rhodiæ fiunt Sacculi interpassati, calidè Capiti applicandi, inprimis in Cephalalgia Senum.

5. Contumacissimi sunt Dolores scorbutici, lancinantes & nocturni, contra quos internè convenit Decoct. Lign. Junip. cum Rasur. Lign. Buxi; item Lac, quod acrimoniam salis hic demulcet, licet aliàs per consensum Cephalalgias inferat. Externè conveniunt Vesicatoria propè Aures, item Epithema Cancrorum infra describendum, nec non Flor. Papav. rhæad. recentes contusi & applicati.

6. In Cephalalgia febrili convenit Epithema ex Succo Sempervivi aut Portulacæ cum paucò Aceto; vel ex Succo Cancrorum expresso cum Aq. Papav. rhæad. subactò; vel ex ipsis Cancris fluviatilibus contusis & applicatis. Convenit insuper Ung. alabastr. cum Ol. Sem. Papav. vel Hyosciam expr. Si metuantur Deliria aut Convulsiones,

siones, applicetur plantis pedum pulmentum ex *Fol. Rut. recent. M. iij. Rad. Raphan. incis. No. iij. Sal. com. M. j. Ferment. acri M. iij. cum Aceto rutac. q. s.* Hoc enim irritationis ratione revulsorium est, unde in Comate vigili Febrium egregium existit.

7. In *Cephalalgia frigidâ* à materiâ viscidâ & glutinosâ, item in *Cephalalgia Senum*, cura per *Ligna sudorifera* conducit. Externe optimum est *Bals. Succini Vertici* illitum, item *Empl. de Ranis cum Mercurio* Capiti raso impositum, cujus etiam p. j. addi potest *Empl. de Betonica & Ung. de alabaſtro p. ß.* Ubi suspicio est materiæ crassæ, in Doloribus inveteratis, inprimis venereis, nil melius hoc Emplastro, ratione *Mercurii*, qui materiam attenuat; conducit etiam in discissione *Suturarum*, quo in casu solemus aliàs, præmissâ Capitis ligaturâ, & derasis Capillis *Ceratum ex Pelle ariet. cum Gummi elemi, & pauco Cerato de Betonica* loco affecto applicare.

8. In *Dolore à Læsione externâ* conducit *Ung. alabaſtrin. & inprimis Cerat. Alexandri benedicti*, quod sequitur, *℞ Gummi Hederæ ʒiij. Resin. purgat. ʒß. Cera ʒiij. Ol. rosac. ʒiijß. Gumm. ammoniaci ʒij. Terebinth. ʒiij. Succ. Corymb. Heder. & Farin. fabar. q. v. Misce f. Emplastrum.*

9. In *Cephalalgia à Vermibus*, præmissis universalibus contra Vermes, applicandum Syncipiti *Empl. ex Pulv. Aloes & Lumbricor. ʒij. Fell. Tauri. ʒj. Ol. Absinth. & Cera, q. s.* Et admittendus est Fumus ex seq. Pulvere, nempe. *℞ Pulv. Cent. min. Marrub. & Betonic. aa. ʒij. Zedoia. ʒß. Angelic. ʒij. Succini ʒj. Antimon. crudi. ʒj. Minii. ʒiijß. Boli armen. ʒj. Aristoloch. rotund. ʒij. Absinth. ʒiij. M. F. pulvis pro Fumo.* In *Cephalalgia* autem ab *Ebrietate* sive *crapula* deglutiendum est *Piper*, quia cruditates Ventriculi absumit; item Caput leviter irrorandum *Aq. frig. Aceto mixtâ*, Testes verò in illam immergendi.

10. In *Hemicrania* præter supra laudatam *Arterioto-*

miam aut *Hirudinum* applicationem, laudatur *Cataplasma* ex *Rad. Cucum. asin. cum. Verbena & Absinth* : vel ex eadem *Radice* add. *emollient.* in specie pro solvendâ *Hemicrania* per Abscessum. Applicatur etiam *Decoctum* ex eadem *Radice & Absinthio* in *Hydrelæo*, *Vino*, vel *Aquâ*. Laudatur item *Spongia madida decoct. Rad. Bryoniæ* cum *Fol. Absinth.* in *Aq.* illinendo postmodum *Ung. alabastrin.* Sunt qui in specie ad *Hemicraniam* commendant *Lini-mentum* ex *Euphorbii* ℥j. *Ceræ* ℥iij. *Ol. dulciss.* ℥j. quo dimidium *Frontis & Musculi temporales* commodè inungi possunt.

A R T I C. V I I.

De Doloribus Oculorum & Aurium.

Dolent Oculi, nunc proper *Læsiones externas*, nunc propter *Ophthalmiam*, seu *Inflammationem*, lymphâ existente acriori & acido-salfiori. Sensus vehementissimæ compressionis, & quasi lacerationis, ortus ex spasmo membranarum Oculi, specialis quidam Dolor est.

Cura. *Hormini semen* Oculo immissum, lymphâ oculari humectatum reddit mucilaginem, quâ inviscantur ea, quæ in Oculos inciderunt, & ita extrahi possunt. *Perlæ* etiam, vel *parvus Lapillus Cancrorum* in Oculum immisus & agitatus, ea quæ inciderunt ejicit. In *Scoriâ Chalybis* admovetur *Magnes* Oculo. Aliàs *Instrumentis chirurgicis* externa ista ex Oculis extrahenda sunt.

In *Ophthalmia* à causâ internâ applicantur *Poma dulcia*. Subinde administranda venit *Arteriotomia*. Si adsit *lymphâ corrosiva*, *Tutia pp.* aut *Flor. Zinci* absorbendo acrimoniam ejus temperant. In speciali dolore compressivo & lacerativo profunt *Aquæ ophthalmicæ animales.*

Unable to display this page

Unable to display this page

ARTIC. VIII.

De Arthritide, seu Podagra, Dolore ischiadico, &c.

ARTHRITIS est dolor Articuli, qui pro articulorum varietate, nunc *Podagra*, nunc *Gonagra*, nunc *Ischiadicus Dolor* appellatur. Nonnunquam etiam scapulas & vertebrae Colli, interdum Sternum, imò & alteram corporis quasi medietatem afficit. Affligit ferè per Paroxysmos, extra quos nisi in inveterato malo satis commodè habent Ægri.

Symptomata. Quoties imminet Paroxysmus, Alvus ferè segnior evadit, adest molestia circa præcordia, cessatio excrementi consueti intra pedum digitos, & circa Articulos tensio. Hinc supervenit dolor pungens, lacerans aut pulsans, qui in Podagra incipiente, pollicem majorem pedis unius & hinc alterius successivè occupat, dein procedente malo Genua, Brachia, &c. occupat. Si sit simul Tumor erysipelaceus, *Arthritis* dicitur *calida*, suntque ejus symptomata omnia atrociora, sed simul paroxysmi sunt breviores: Si dolor sit remissior, cum tumore œdematoso, & nullo vel levi rubore, diutius tamen remanente paroxysmo & tumore, *Arthritis* dicitur *frigida*. Anxietas præcordiorum magis in incremento quàm in statu viget: adest simul sitis & gravissimus æstus circa regionem stomachi, eo gravior quo minùs Ægri se potu onerant. Appetitus prostratus est, & Clysmata blandè laxantia anxietatem leniunt. Subinde in inveterato malo accedit inanis vomendi conatus cum Lipothymiis, quæ pathemata remittunt in statu cum dolores & tumores increverint, & plures partes occupatæ fuerint. Accedit Febris symptomatologica continua, minùs in principio paroxysmi & adhuc mitius in statu affligens. In Dolore ischiadico ea-

dem ferè adfunt fymptomata : in quo dolor, inprimis in Articulo, ubi femoris caput inferitur coxendici, percipitur; etiam clunes five nates occupat; quin & ratione nervorum & membranarum connexarum, extenditur verſus Suram, & ad extremum uſque Malleolum, nocteque ferè gravius affligit; & quia partes dolentes ſub copioſis muſculis deliteſcunt, nulla ferè extrinſecus percipitur mutatio. Sæpius autem Dolores alii, ab iſchiadico quodammodo differentes, ſuperiorem Cruris & Coxarum regionem occupant. Si crebrius redeant paroxyſmi graviores, debilitantur articuli, & tandem paralyticè flacceſcunt, ac ſubinde luxantur: interdum membra circa articulos contrahuntur & rigeſcunt, aut ſaltem tophi & nodi ibidem colliguntur, eorum motum impediētes; ſpeciatiim iſchiadicus Dolor ad claudicationem, nonnunquam coxæ Luxationem & cruris Atrophiam diſponit. In malo inveterato, præſertim ſi ſudores in paroxyſmi declinatione neglexerint, perti-
nacia in Articulis veſtigia relinquuntur, ita ut levi occaſione recrudeſcat aut punſtionibus ſe manifeſtet malum.

Pars affecta ſunt membranea ligamenta, Articulos colligantia. Ex acerbitate lacerante doloris in profundo ſiti probabile eſt, ipſum etiam Perioſtium in locis, Oſſium articulationi proximis, ſimul pati. Quod Articulos in ſpecie afficiat, videtur eſſe ex Synovia ſeu Rore dulci, chyloſo alcali temperato turgido, qui ceu nutrimentum ligamentorum ipſorumq; forſan Oſſium abundans intra Articulos colligitur, pro motu facilitando & obtinendis Oſſium articulationibus. Hoc ab acido inquinatum partes membraneas rodit, hinc ſucceſſivè ab acido inſtar albuminis Ovi ſpiſſatur, & in gypſeam ſubſtantiam, Tophos nempe, degenerat.

Cauſa efficiens eſt acidum vel ſpirituolum, ſpiritu influo maritatum, Synoviam & vicinas membranas inqui-
nans

nans & affligens. Radix hujus non ex parte affecta, sed ex depravata digestionem primam derivatur, ita ut licet pedem abscideris, Podagram proinde non sanaveris. In malo inveterato acidum hoc successivè acido Stomachi se associat, donec fermenti more pedetentim hoc superet, ita ut in posterum nulli separationi obediat & planè incurabile sit. Hinc 1. *Hæreditaria* observatur *Podagra*, ex acido podagrico cum spiritu influo genitali Fœtui communicato. 2. Ex Animi pathematibus gravioribus, Timore v. g. Ira, &c. curata fuit Podagra. Perturbatio nempe animi, & spirituum peculiaris motus fermentum podagricum extinxit, aut saltem alteravit, imprimis in stomacho, qui reliquis digestionibus præsidet: quo pertinet confidentia Ægri erga Medicum vel Remedia. 3. Ut plurimum Arthritici etiam Nephritici esse solent, eodem acido spirituofo utrobique auctore. 4. Lacticinia usu continuato acidum arthriticum alterant. 5. Vina imprimis tartaræa & acida malum præcipitant, & abſtinentia Vini quosdam ab eodem liberat.

Causæ remotæ principales sunt *Bacchus*, ratione acidi nocivi à fermento stomachico minus debite superabilis; *Venus*, quatenus succus nutritius, chylo temperato alcalino prædives, sub genituræ formâ excernitur, & hinc nervosum systema debilitatur: Et *Ira*, quæ spiritus asperiores reddit. Dictis ex causis Viri magis quàm Fœminæ Arthritidi obnoxii sunt, nisi menses deficient, ut ut hodie ex vita Mulierum mutatâ contrarium experiri liceat. Eunuchi etiam nec Podagrici neq; calculosi sunt: & pueri ante Veneris usum, nisi ex Parentum vitiis, Podagrâ non laborant. Scorbutici verò admodum obnoxii sunt. Acidum nempe arthriticum spirituosum quavis occasione, v. g. motu corporis aut animi, aère frigido poros contrahente, aut effervescentiâ febrili insignius commotum, se insinuat

Synoviæ, cum quâ probabiliter effervesceat, donec intra Articulos suscipiatur. Crebriores autem & diuturniores Paroxyfmi, ultra partis dolentis ex Spiritus infiti deficientia & fibrarum tono relaxato debilitatem, relinquunt occulta spicula, de acido peccante, membranis infixæ, facili occasione in actum dolorosum excitabilia. Nempe ex acido isto podagrico, inprimis in fermento Stomachi digestivo commoto, & hinc totum corpus penetrante, anxia ista præcordiorum pathemata originem ducunt. In quovis autem paroxyfmo depurantur partes fluidæ, tam humorosæ quàm spirituosæ, acidum enim Synoviam inquinans spirituum consortium deserit, & fermenta heterogenea in *Massa sanguinea* per febrilem effervescentiam secreta, nunc una circa locum affectum & fibrarum contracturas colliquantur, nunc in declinatione excernuntur per Sudorem, qui etiam in incremento moderatè prolicitus maturat articulorum invasionem ab acido, & paroxyfimum abbreviat. Hæc ipsa patefaciunt, quare *Arthritis* in *Colicam*, *Epilepsiam*, &c. mutetur, acido nempe podagrico plexus nervosos extra articulos occupante; sicut paroxyfmo non ritè procedente, nec acido vol. sufficienter excluso diuturna virium prostratio, Appetitus dejectus, interdum Palpitationes, sæpe Tusses siccæ, frequenter etiam Asthmata occulta convulsiva, & subinde ipsa mors superveniunt. Quoties Arthritici paroxyfmo corripuntur, qui more consueto articulationes non occupat, nisi per curam præservatoriam malum in radice mitigatum fuerit, tum vel diutius languidi permanent, vel brevi post novo paroxyfmo corripuntur, vel alius gravioris Morbi aut etiam mortis periculum subeunt. Unde acidum podagricum omnes alios Morbos supervenientes intendit, ut in horum curâ ad illud simul respiciendum sit.

Prognosis. *Arthritis* Morbus *læthalis* non est, potius enim

enim ex Podagra deficiente quàm superveniente moriuntur Arthritici, si Podagra in primis paroxysmis negligatur. *Podagra* soluta curabilis est, in primis recens. *Nodosa* autem & hæreditaria è contrario insanabilis. *Dolor Ischiadicus* in sui principio facilius curatur, in progressu rebellis ut plurimum esse solet. *Luxatio* superveniens ferè insanabilis est, ligamenta enim laxata membrum repositum non firmant, & materia ex *Synoviâ* intra *Articulos* coagulata curam impedit. *Dolores* sensim ingravescentes ad jugulum & superiores partes transeuntes perniciem minantur. Solvitur *Arthritis* vel discussione totali finito paroxysmo, ita ut nullum relinquatur vestigium; vel per ejectionem materiæ ichorossæ aut saniei purulentæ, per partes intercutaneas erosas; vel quando *tophi* post paroxysmos relinquuntur, vel, quod pessimum est, quando paroxysmus sua tempora non absolvit, acido podagrico alias partes extra *Articulos* occupante.

Cura. In Paroxysmo impetus naturæ non sistendus, sed promovendus, impedimenta removendo, acidi specifici vim maturè infringendo, urgentia symptomata mitigando. Imminente Podagrâ convenit *Vomitus*, præmissis *Oculis Cancror. præp.* acidum enim oritur ex Stomacho. Sin minus *Vomit* institui queat, *purgantia blanda*, sed mistis temperantibus acida, v. g. *Ossibus humanis præp. vel calcin. &c.* conducunt, aut *Pil. aloeticæ* cum appropriatis propinentur. *Opiata* tam internè quàm externè malum pertinaci reddunt; imò abusus *opiatorum* Arthriticos ad *Paralyfin* disponit; adeoque cautè usurpentur, nec nisi præmissis universalibus & adjunctis *purgantibus* aut *sudoriferis* aut *specificis*. Commodè miscentur *M. Pil. Aloephang. zii.* cum *Laud. op. gr. iv.* pro quatuor dosibus. Suspicio utique commodè propinari posse *Opiata* ingruente paroxysmo, præmissis *Vomitu* cum *specifico diaphoretico*. Sicut ergo *Diaphore-*

phoretica opiatīs maritata in paroxysmo, sic *diuretica* extra paroxysmum optima sunt præservatoria; quæ duo in plurimis conspirant ut unum alterum sublevet. Speciatim in præservando nulla purgantia, nulla violenta sudorifera tantum valent, quantum appropriata *diuretica*, inprimis *volatilia*, ut *Spir. Sal armon. Spir. Carmin. de tribus*, qui multa præstat in abusu Vini. Sic *Lumbricalia*, *Arcanum duplicatum*, præmissis fixis, & *Scarabæi unctuosi*, egregia sunt in Podagra ad diuresin. *Extra Paroxysmum* porro diæta est exactissime observanda; in specie *Diæta sudorifera* antiquis, aut *lactea* modernis magis in usu, remedii vim obtinet.

Remedia sunt *nervina & volatilia*, quæ *sale suo volatili* acidum podagricum invertere, & per transpirationem eliminare solent; quibus semper adjungantur *specificæ & appropriatæ*, viz. *Chamædris, Chamæpytis, Spir. Sal. armon. Spir. & Sal. vol. Lumbric. &c.* Inter externa fugiantur *unctuosa pingua*, quæ transpirationem inhibent & tandem contracturas inferunt; unde potius *Emplastra nervina & Cataplasmata* calida sæpius removenda, ne actuali suo frigore poros stringant. Inter hæc excellunt *saponacea*, & ex iis paratus *Balsamus antipodagricus Rhumel. Sapo Venetus* in *Sp. Vin.* solutus *Aq. articular. ad extra, Aq. Calc. viv. Spir. Lumbric. Sal. armon. &c.* Liquida enim majorem & tutiorem effectum habent. Ex *Chirurgico fonte* conducunt *Vesicatoria* tam præservativè quàm curativè, quin & *Fonticuli* vel *Setacea*; quo referenda sunt *Cauteria*, tam *potentialia*, quàm *actualia*, & hæc inter *Moxæ Chinicæ* inustio, cui tamen & *Moxa germanica* substituitur.

S E C T. VI.

De Sensuum internorum, & rationalium Functionum Læsione.

A R T. I.

De Læsione Memoriae.

HActenus de operationibus, quæ Homini cum Brutis sunt communes. Operatio autem ipsi propria est *Intellectus*, & inde promanans *Ratiocinatio*, quæ nunc *depravatur* in *Deliriis*, nunc *imminuitur*, vel *aboletur*; hoc autem non accidit nisi *Sensus* externi plus minus laborent, inprimis *Memoria*, cujus imminutæ aut abolitæ *causa proxima* nos latet; *causæ* verò *remotæ* sunt *Capitis læsiones*, v. g. casus, contusio, assumpta, excreta, pathemata, Morbi varii, inprimis acuti, item diuturniores *Epilepsiæ* & *Melancholiæ*. In *Prognosi*, *Memoriæ* subitanea læsió absque causa externa *Apoplexiæ* prodromus est. Quæ à Morbis acutis malignis aut *Venenis* oritur, ferè incurabilis existit.

In *Cura*. Spiritus nimis fervidi sunt attemperandi, torpidi verò *aromaticis* excitandi. Remedia generalia sunt *Cubebæ* jejuno Stomacho comestæ, sed cautè *Juvenibus* propinandæ, *Castoreum*, *Succinum*, *Pulvis Trithemii*, *Spec. Dianth.* *Diamosch. dulc.* *Confect. Anacard.* *Formicæ*, *Aq. Magnanim.* *Aq. Sophorum* *Dorncrell.* *Spir. Cereb. hum.* & omnia *aromatica spirituosæ*. Externè illinitur *Ol. Myrrhæ* *Temporibus* & *Vertici*; item in abundantia succorum frigidorum *Sp. Vin.* in quo *Piper* infusum. *Hildesheim* plura *Aromata* in *Spirit. Vini* pro eodem usu adhibet.

A R T.

A R T. II.

De Deliriis ; in specie de Phrenitide, & Delirio melancholico.

Depravatio Ratiocinationis, unde *Deliria*, oritur à causis vel *externis* vel *internis*. Inter *externas* sunt omnia *Narcotica*, quæ Spiritus animales ad diversos conceptus, & inde *Deliria* determinare valent; *Animalia* rabida, quorum morsus *Deliria* certa in *Hominibus* ad animalium gestus accedentia inferunt; & *Philtræ*. *Causæ internæ* sunt nunc vagæ in *Febribus*, nunc determinatæ ad certum objectum in *Melancholia*; nunc sine Febre in *Mania*, nunc cum Febre in *Phrenitide*.

Phrenitis itaque est *Delirium* à causa interna cum Febre junctum. Si levior sit, *Paraphrenitis* dicitur; si gravior *Phrenitis* audit, & ex Inflammatione Cerebri oriri existimatur. Veteres tamen per *Phrenitidem* intellexere Inflammationem Diaphragmatis; nos autem cum Vulgo loquimur. *Causa proxima* est varius & confusus Spirituum motus, cujus occasione varia phantasmata efformantur, quorum nuncii sunt interdicti sermones, risus, fletus, muscarum venatio, convulsiones, &c. *Causa remota* est Cerebri effervescentia in *Paraphrenitide*, & Inflammatio in *Phrenitide*. Consideremus æstum febrilem & vasa insignia ad Cerebrum dilatata, & facile hujus fervor patebit. *Causæ remotiores procatarepticæ* sunt ætas juvenilis, aer æstivus, potus generosi, inprimis Vinum, suppressa Lochia, Hamorrhoides, &c. Animi Pathemata, inprimis Ira, Febres malignæ, &c. Probè attendendum est, quædam *Deliria* ludicra esse cum quadam hilaritate & forsan risu juncta; quædam seria cum jurgiis & irâ quasi præmeditata juncta, quæ pejoris sunt notæ. In verâ *Phrenitide*, si vires sunt languidæ,

guidæ, ut plurimum moriuntur Ægri. Si mutetur Phrenitis in Lethargum, lethale; item si Convulsiones, Stridor dentium, aut Aphonia, & inscia Fæcum Urinæ, dejectio supervenerint.

In Cura. 1. Sanguinis effervescencia compescenda, eum evacuando, & stagnantem resolvendo. 2. Spirituum motus figendus. Adeo ut præmissâ *Venæsectione* eadem conveniant, quæ in acutis Febribus, v. g. *Bezoardica, sulphurea, antimonialia, Succi vegetabiles acidi, item minerales*, inprimis *Nitrum* & ejus *Spiritus*; item *Camphora* in- & externè: *Opiata* & *Emulsiones papaverinæ*. Singulare specificum est *Herb. & flor. Anagall. flore phæniceo*. Hinc in Phrenitide malignâ, R̄ *Cinnab. Antim. gr. xii. Bezoard. solar. gr. vi. Laud. opiat. Camph. an. gr. i. M. d. in duplo in decocto Anagallidis*. Inter externa commendantur *Cataplasmata ex Portulac. & Rosar calicib. item ex Sedo maj. contuso cum Aceto, Plantis pedum & Testibus admota*: Animalia viva, viz. *Anates*, aut *Columbæ* viventes, per medium dissectæ, & calidæ Capiti raso applicatæ, post horam removendæ, ratione fœtoris, si delirium cesset. Laudantur *Epithemata ex Aq. Ros. cum Opio & Croco* calidè Fronti admota. Item R̄ *Aqu. Sperm. Ran. ℥vi. Suc. Cancr. fluv. ℥iij. Opii Aceto correcti à 3ß ad 3ii. Camph. Croc. an. gr. vi. vel viij. M. pro Epithemate*.

Delirium Melancholicum fit à causâ internâ sine Febre, & supervenit, tanquam morbus secundarius, Affectui melancholico, in quo homo fit tristis, cogitabundus; facilè irascitur, terretur; ipsi nihil arridet, angustias percipit, & sibi non benè conscius est. Hoc autem *Delirium* vel est *vagum*, vel *fixum* circa unum objectum, illud nempe vel concupiscendo vel averfando. Causæ proxima sunt habitus corporis ac *Massæ sanguineæ melancholicæ*, & superadditum vitium in natura & motu Spirit. animalium. Remota est crasis *Massæ sanguineæ*

vitiata ; *mores enim hominum sequuntur* temperamentum corporis. Sic Malum hypochondriacum, Hæmorrhoides aut Menses suppressi , tale *Delirium melancholicum* inferunt. In *Prognosi*, recens curatur subinde solâ victûs , æris & conversationis mutatione ; hæreditarium , aut inveteratum ortum ab animi Pathemate externo vel Studiis immodicis , difficillimæ est curationis. In Fœminis rarior est sed pertinacior , in specie si deficient Menstrua. Quod est cum gaudio & risu , facilius curatur , quàm serium. Si symptomata fiunt mitiora , item si in Scabiem degeneret , salutem speramus. Mors imminet , si solvuntur Vires , si cibum & potum respuunt , si nihil dormiunt. Rarum est , quod Convulsiones superveniant.

Cura. Habitus corporis curandus , ut Hypochondriaci ; & Spiritus animales à perverso motu revocandi , vel medicamentis , viz. *Anodynis mineral. opiat. camphoratis , &c.* vel per stratagemata , persuasiones ; &c. Inter *Remedia* primatum ducunt *Vomitoria* in auctiori multo dosi , *antimonialia* & *Helleb. niger* ; *Venæsectio* nil valet. *Alterantia* sunt *Extr. Mart. cum suc. Pom. Tinctur. Mart. solar. Sacchar. Saturn. ad 3i. Crystal. mineræ Saturn. parat. cum Spir. Nitr. Tinctura* & *magisterium Lunæ* , vel *Luna extincta in Aq. cephal. Lapis Lazuli* , qui est naturæ solaris , *Corallia* eorumque *Tinctura* , quæ egregium habet *Sulphur* contra tristitiam appropriatum ; item *Spir. & Sal Tartari* , *Arcan. duplicatum*. Optima est *Camphora* & ejus *Essentia* : item *Tinctura Hyperici* , vel *Crocus* ejusque *Essentia*. His adde *Fumar. Borrag. Bugloss. Anagal.* Inter externa eminet *Crocus* cum *Camphorâ* in nodulo appensus. Item ex *Aquâ flor. Sambuc. & Hyper. an. 3iβ. cum Camphor. gr. vi.* fieri potest *Epithema Fronti & Temporibus* applicandum. In *Dietâ* assumantur alimenta largè nutrientia , benè enim edunt *Melancholici* ; item *Lacticinia* nisi quid ob-

stet,

stet, & Vinum, modò non inebriet.

℞ *Arcan. duplic. gr. xv. Sacch. Saturn. ʒss. Camph. gr. iij.*
detur tempore Somni. Posset & addi *Laud. opia-*
tum.

℞ *Extract. Mart. cum Succ. Pom. ʒss. Camph. gr. iij. Misc.*
f. Bolus cum tantillo Syrupi Fumariæ vel Confectionis Al-
kermes.

A R T I C. I I I.

De Mania.

SI Melancholici incidant in Delirium sine Febre cum insigni furore & ferocia, *Mania* dicitur. *Causa proxima* sunt Spir. animales acres salini & sulphureo acidi, indeque nimis mobiles, minusque coercibiles. *Remota* est *Massa sanguinea acida*, vitio *Viscerum*, inprimis *Stomachi*. Acidum itaque, quod hic peccat, idem est, quod in *Melancholiâ*, sed acrius; & eadem causæ utrumque *Affectum* inducunt, suppressa nempe sanguinis evacuatio, *Ulcerata inveterata clausa*, item *Epilepsia*, diutinæ *Febres*, & inprimis *Philtrea*. In *Prognosi*, hæreditaria rarò curatur; ridicula autem facilius quàm seria. Si suppressæ antea evacuationes redeant, bonum, sin verò suppressis *Mania* superveniat, malum est.

Curæ radix est in *Vomitoriis* validis; subinde *antimonialia* non sufficiunt, & necesse est exhibere *Helleb. alb. ritè præpar.* Interdum in principio convenit *Extr. Helleb. nig.* cui *antimonialia* per inferiora purgantia adduntur pro stimulo. His factis fiat *Venæsectio* larga, sed non nisi *Paroxysmo* cicurato, aut, si commodè fieri poterit in ipso *paroxysmo*. Post *Vomitorium* conveniunt *Sulphura mineral. anodyna*, *Nitrum* etiam in potu semper solutum; hinc *Opiata*. Inter specifica sunt *Sanguis Asini* arteriosus ponè aures collectus, *Decoct. Anagal.*

flore phæniceo, Tinctura Hyperici, Herba Paris, Polypod. querc. Fol. Buxi. His semper addatur *Camphora*, item ejus *Oleum cum Bolo destillatum.* *Externe optima est Camphora.*

A R T I C. I V.

De Rabie.

RABIES est delirium à causa externa, morfu nempe Animalium rabidorum; & si metus aquæ simul adfit, *Hydrophobia* dicitur. In *perfecta Rabie* furor adest cum torvo aspectu, etiam spuma circa os, stridor Dentium, & Inflammatio quædam Oculorum apparent. Si à Cane rabido morfi sunt homines, ferè latrant ut canes, & metum aquæ junctum habent. In *levi* saltem est anxietas præcordiorum, tristitia & abstinencia à potu. Causa est fermentum Animalis furentis (non in se venenati) quod Massam sanguineam penetrat, & similem reddit sanguini Animalis furentis. *Causa occasionalis* est saliva fermentescens per morbum vulnere infusa, & sic Massæ humoralis communicata. In *Prognosi*, quo plus sanguinis è Vulnere effluxerit, eo minus de *Rabie* metuendum: quo citius autem consolidatur Vulus, eo plus etiam longo pòst tempore metuendum. Plerumque intra duos vel tres dies moriuntur, qui *Hydrophobi* sunt facti.

Cura. Tempore morsûs Vulus ampliandum est, ut cum sanguine saliva simul à rabido Animali immissa effluat. Alii *Scarificationem, Cucurbitulas, Hepar animalis, Columbas vivas dilaceratas, Theriacam cum Succo Rut. Ligaturas, Cauteria, &c.* adhibent, ut Venenum extrahatur. Tempore *Rabiei* expellatur fermentum è corpore per *alexipharmaca*, viz. *Theriac. Mithrid. Elect. de Ov.* item *Essent. theriac. Tinct. bezoard. cum Essent.*

Ab.

Abfynth. fed omnia in dupla dofi exhibenda, & per anni quadrantem continuanda, nam fæpe poft aliquot menses, interdum & integrum annum, recidivat *Hydrophobia*. Quod fi verò Sudoriferorum ufus intermittatur, tamen specifica adhuc continuanda, qualia funt *Ocul. Canceror. Pulvis* aut *Decoët. Cordis & Hepatis animalis mordentis, Alysson, Pimpinella, Allium, Lactuca*. In *Hydrophobia* optimum remedium eft demerfio in *Aquam frigidam*, hac ipfa enim idea deletur, & delirium curatur. Externè inungatur *Vulnus Ol. Hyper.* vel abluatur *Jucc. Rut. vel Theriac.* cum *Ol. Ros.* vel applicetur *Empl. de Ran. cum Merc.* vel: $\mathfrak{R}$ *Ceræ lb.ß. Ol. Oliv. Sevi Hircin. an. ʒiij. Coq. l.a. & adde Thuris electi ʒß. Mis. f. Empl.*

Reliqua Deliria à caufa externa funt vel ab assumptis, vel à Philtris. Illa ab assumptis venenis, inprimis narcoticis, corriguntur per *Vomitoria*, hinc *Acet. cum Castoreo &c. Philtra* quod attinet, per ea intelligitur medium, quo unius fubjecti ad alterum inclinatio quædam fingularis excitatur. Diftinguenda funt autem ab amore infano, qui fpecies eft *Melancholiæ* ex nimio amore, non fecus ac alia ex nimia triftitia oritur.

COLLEGII PRACTICI.

LIBER III.

De morbis Sexui virili propriis.

SECT. I.

De Seminis Generatione læsa, Ubi de Inflammatione testium, Pneumatocèle, Hydrocèle, Sarcocèle, & Hernia varicosa.

HActenus de *Affectibus* utrique Sexui communibus. Nunc inter *Morbos Viris proprios*, occurrit primò *Seminis generatio læsa*, in specie ejus *Defectus*: cujus *Causa* duplex, est, 1. *Ex defectu materiæ*, nempe partis sanguinis chylosæ, dulcis, & propter spumam plus minus viscosæ, spumescencia enim propria est subjectis viscidis à materiâ subtili imprægnatis. Substantiam autem hanc absumunt Ira, pravus victus, nimius labor, corpulentia; & exinde effeminati, torpidi, languidi redduntur *Ægri*. 2. *Ex vitio Testium*, quando deficit aut iners est fermentum, quod volatili suâ substantiâ materiam chylosam ad Testes delatam in Sperma transmutat; & cum sanguine ac lymphâ ex Testibus refluxum, atque Massæ sanguinæ permixtum insignem alterationem corporis excitat: vel denique quando Testium conformatio Tumoribus, &c. vitiatur.

Causæ remotæ sunt frigus externum intensius, Mercurius

Unable to display this page

nis stagnatione in Venis & circa valvulas, ubi Tumor & contactus Testium inæqualis est, cum crispaturis hinc inde.

Prognosis. *Pneumatocele* & *Hydrocele* sunt sine periculo, nisi propter dolorem & tumorem sint molestæ. *Sarcocoele* dolens maligna cancrofa non est tangenda.

Cura. Defectui materiæ, & enervato Testium fermento dicata sunt, quæ vel succum chylosum pinguem suggerunt, v.g. *Lac*, inprimis muliebre, *Amygd.d.* *Pineæ*, *Castaneæ*, *Succolata Indica*, *Ostreæ*, *Conchæ*, *Vinum Hispan.* & *Malv.* sub introitu lecti, atq; hinc paratæ *Emulsiones*; *Vitellum ovi* recens, *Testes Gallorum*, & farcimina ex cristis & testiculis Galli. Vel acrimoniâ vol. fermentum intendunt, qualia sunt *Rad. Satyr. maj.* quarum unus bulbus turget, alter flaccidus est; *ZZ. in India condit.* *Syr. de ZZ. Sem. Eruc. Sinapi*, *Fraxini*, *Anisi*, *Feniculi*, *Nasturtii*, *Urticæ*, *Cubebæ*, *Caryoph. Galang. Cinnamonom.* *Cardam.* *Castor.* *Borax Ven.* *Bacc. Sabin. pulveris.* *Baccæ Ari.* Inprimis laudantur *Ambra*, *Mosch.* *Zibeth.* cum *Ol. destil.* *Arom.* subacta, *Spir. Formic.* *Aq. Magnanim.* in- & externè, *Sanguis* & *Cerebellum Passeris in actu venereo transfossi*, *Spir. Sang. Galli.* Observandum autem stimulantia non sola, quia imbecilles reddunt, nec lactea sola, quia genituram minus spirituosam suggerunt, sed invicem sociata propinanda esse. Hinc optimum est *Sacchar. Piper. an. ʒß. in Lactis ʒii.* item *Vinum malvaticum* cum *Vitello ovi rec.* & aliquot granis *Ambra* vel *Specierum aromaticarum.* Conveniunt solum *Cantharides*, cum deficit erectio Penis. Cum hisce sociantur externa, nempe *Oleum destil. Macis add. Guttis* aliquot *Ol. dest. Caryoph. & Spic. Axungia Castorei* exceptum; vel *Balsamus ex Ol. dest. Caryoph.* cum gr. aliquot *Zibethi* & *Moschi*, *Perinæo*, *Pubi* & *Scroto* illita. *Spir. Formic.* externè illitus etiam Venerem intendit.

℞. *Spec. Diasat. ʒii. Diagalang. ʒiß. Diambr. Diamosch d. an.*

d. an. ℥ii. Rament. Pudend. Cervi dum erat in venere, ʒi℥. Nuc. Pinear. & Pistac. Amygd. d. an. ʒ℥. Sem. Eruc. Nasturt. Urtic. an. ℥i. Terantur invicem probè & fiat cum Melle Conditum, Aquâ Magnanimitatis vel Spir. Sang. Galli sæpius irrorandum.

℞. Vitell. Ov. no. ii. Ambr. cuspid. cultell. no. i. Sacchar. cuspid. cultelli no. ii. mixta probè super cineres calentes blandè coëant, & una vice hauriantur.

℞. Conserv. Rad. Eryng. & Satyr. an. ʒiiii. Zz. vir. cond. Cort. Citr. cond. an. ʒ℥. Amygd. d. Nucl. Pin. Pistac. Dactyl. Pulp. Nuc. myrist. an. ʒi. Priapi Tauri ʒii. Sem. Pastin. Eruc. Sinap. an. ʒi℥. Piper. alb. Galang. an. ʒ℥. M. f. Electuarium.

Ad Inflammationem Testium nil melius est Cataplasma ex Farin. Fabar. cum Aceto dest. Vini vel Oxycrato; quod si acrius sit, addatur Lithargyrium, sic enim dulcescit Acetum. Interdum Farinæ Fab. additur Semen Cumini cum Vino. Nobile sit Cataplasma ex Agrimonia & Rad. Cucum. asinin. cum Vino coctis; addendo, si dolores urgeant, parum de Fol. Hyosciami. Laudant alii Cataplasma ex fol. Rut. cum Acet. dest. item ex Fol. Nymph. & Nasturt. aquat. cum Ol. Ros. item Fotum ex decocto Rad. Chinæ in Cerevisia, inprimis si ex Gonorrhæa sit Inflammatio. Si autem oriatur Inflammatio ex applicatis acrioribus externis, optimus est fots ex Lacte, in quo incocti sunt Flor. Chamom. & Sambuci. Hisce irritis promoveatur suppuratio per Empl. fil. Zachar. malax. cum Bals. Sulph. terebinth. Suppuratus Abscessus scalpello aperiendus, & more aliorum Ulcerum tractandus. Juxta hæc propinentur Sudorifera.

Pneumatocèle curatur per Carminativa. Fit Fotus ex Farin. Fab. p. ii. & sem. Cumin. p. i. item Cataplasma ex Bacc. Laur. cum fimo Vacc. recent. Non inelegans est fots ex Sem. Coriand. ʒ℥. Sem. Cumin. & Anis. an. ʒii. Vini & Aquæ, an. ℥i. Coq. & panni inuncti applicentur.

In Hydrocele incipiente eadem conveniunt, addito

Balsam. Sulph. terebinth. vel Junip. cum Ung. Convenit etiam hoc Emplast. ℞. Empl. de Bacc. Laur. Sterc. capr. an. ℥i℥. Sem. Cumin. & flor. Sulph. an. ℥ii. Malax. cum Ol. Rut. & Cha. nom. Sed si Hydrocele confirmata sit, quod ex tumoris duritie & renitentia, atque æquali magnitudine, potius crescente quàm decrescente, dignoscitur; necesse erit vel puncturam instituere, quæ tamen in Tumore hydropico facilè in Gangrænam abit; vel quia hæc non radicitus malum curat, Scrotum discindere, extrahere Testiculum, & supra Tumorem vasa præparantia fortiter filo ligare, & simul Testem cum Tumore aquoso exscindere.

Sarcocele benigna incipiens requirit internè terrea alcalifata, viz. Pulv. contra Strumas, pulv. ex Spong. combust. Terr. sigill. & Lap. Spongite item pulv. expertum ex Rad. Ononidis. Externè Gummata, vel Empl. Paracelsi ex Opopan. Sag. Ammon. & Galban. in Aq. Ros. solutis & cum s. q. Ol. Philos. inspiss. quod per aliquot septimanas gestum aut suppurat aut discutit. Suppuratum aperiatur & Empl. stiptico consolidetur. Egregium est Empl. de Ran. cum Merc. sed Mercurius destruit vim Testium. Thermarum usus externus conducit. Sarcocele confirmata nonnisi ipsius carnis adnatæ abscissione, vel Testis excisione curatur. Maligna non tangenda.

Hernia Varicosa inveterata non curatur citra Chirur-giam. In recenti convenit Empl. de Mucil. cum an. Gum. Ammon. in Vino soluti: vel Ol. Philos. probè rectif. & illitum pro discussione; vel Ung. Basilic. cum Ping. & Medul. Animal. ad emolliendum. Commendantur & Thermae.

S E C T. I I.

De Seminis Excretionē & Retentione laesa.

A R T I C. I.

De Gonorrhœâ verâ.

SI excretio seminis fiat nimis frequenter, copiosa, idque citra tentiginem, vocatur *Gonorrhœa*; eaque *vera* quando liquor seminalis in Testibus elaboratus dicto modo effluit. Fit hinc ut Ægri fiant graciles circa lumbos & impotentes in motu; conquerruntur de lassitudine, capitis debilitate; visûs & oculorum fulgor sensim perit; tandem fiunt tremuli, appetitus abit, & ad *Tabem dorsalem* pergunt. *Pars affecta* sunt *Vesiculæ seminales*, in quibus Semen detineri solet.

Causa est triplex, 1. Nimia copia laudabilis seminis; unde si dormientes dorso resupinati incumbunt, à calore sanguis locorum posteriorum redditur fervidus, & semen turgescit atque erumpit. Si *Vesiculæ seminales* simul flaccidiores sint, levi turgescencia erumpit semen tam interdiu quàm noctu. Disponunt ad hanc causam victus laudabilis, vitæ genus sedentarium, & cogitationes de re venerea. 2. Nimia sanguinis acrimonia, partes genitales & vesiculas seminales irritans; hoc in casu quo acrius est semen, eo magis tenue. Acrimonia hæc solet esse acida, cum fero delata, unde *Scorbuticis* & *Hypochondriacis* subinde venit *Gonorrhœa*. Alias *purgantia*, *Cantharides*, aliæque causæ externæ, stimulo vesiculas seminales, inferunt talem *Gonorrhœam*. 3. Nimia vesicularum flacciditas, semper ferè causam agnoscens masturbacionem. Semen tunc effluit sine sensu, nisi saltem in anteriori Penis parte; quod si tenue sit, signum est, vim Testium generativam

vam esse. In *Prognosi*, inveterata difficulter curatur, nec statim supprimenda venit, ne suppressa materia circa Testes varia inferat symptomata.

In *Cura* habenda ratio Testium, ne remediis quibusdam præposterè adhibitis destruat eorum vis generativa. Seminis copiam imminuunt diæta parcior, alimenta acidiora, vigiliæ, exercitia corporis, quæ partim chyli cum sanguine assimilationem faciunt, partim per transpirationem eundem imminuunt; item *vitriolata & nitrata*, quæ fermentum Testium obtundunt. Temperatiora sunt *Succus Limonum* vel *Citri*, cum *Aq. Rosar. & Album ov.* usurpati; item *solutiones Corall.* cum *Succ. Citr. Emulsionem ex Sem. Agn. cast. & Papav. alb.* cum *Aq. Nymph.* addito *Magist. Corall.* cum *Succ. Citr.* Potens est *Sem. Cannabin.* sed hostile Spirit. animalibus. Optimum est decoctum *Galeopsid. flor. alb.* cum *Millefol. alb. & Sem. Agn. cast. in Aq. Rut. vel Menth. vel Ferrariorum.* Pertinet huc *Essentia Castorei.*

Quoad *Acrimoniam acidam*, eam temperant & corrigunt, quæ simul vi styptica prædita sunt, *Solut. & Tinct. Corallor.* Hinc *Crocus Mart. adstring. Troch. de Carabe, Ol. dest. Succin.* aliis additum. *Pulvis Off. Sep. cum Antimon. diaph. Sacch. Saturn.* *Pilulæ ex Terebinth. Cypr. cum Croc. Mart. Borax calcinata* relinquit *caput mortuum* in *Gonorrhæa* optimum, sed cruda intensissimè Venerem stimulat. Facit huc *Succus Millefol. ad ℥iij.* mixt. cum *Lacte dulci & Camphora.* Item seq.

℞ *Conserv. Ros. rub. & Menth. crisp. an. ℥i℔. Off. Sep. præpar. ℥ii. Borac. instar. Alum. calcinat. ℥i. Nuc. mosch. ℥℔. cum s. q. Syr. de Ros. ficc. f. Electuarium.*

Tandem si oriatur *Gonorrhæa vera* ex *Vesiculis feminalibus* flaccidis, conveniunt *adstringentia*, v. g. *Tinct. Sulph. Vitriol. Troch. de Carab. Tinct. Croc. Mart. adstring. Terr. sigill. Bol. Armen. cum Aceto, Sacch. Saturn. & hinc Extract. Tormentill. item Thermarum* usus. Si semen te-
nuius

nuius sit, convenit *Lac* cum *Oryza* coctum, item *Ova* cum *Aromatib*⁹. Si sub cursu vel principio morbi purgare velimus, usurpemus cum *purgantibus Terebinthinam*.

℞ *Extr. Tormentil.* ℥i. *Sacch. Saturn.* ʒß. *Camphor.* ʒii. *M. f. Pilulæ.*

℞ *Extr. Torment.* ʒii. *Sperniol. Croll. comp.* ʒii. *Pulv. sem. Agn. cast. & Plantag. Rad. Consol. maj. an.* ʒß. *Terebint. Ven. Camph. an. gr.* xii. *M. f. Pilulæ.*

A R T. II.

De Gonorrhæa nothâ tam benignâ, quàm virulentâ.

SI citra causam continuò effluat ex Pene liquamen serosum, tenue, citra ullum sensum, dicitur *Gonorrhæa notha benigna*. Subjectum sunt *Prostatæ glandulosæ*, quæ naturaliter lympham sui generis è *Massâ sanguineâ* emulgent; adeo ut quod in *Faucibus Tussis*, in *Oculis Illachrymatio*, hoc talis *Gonorrhæa* in *Viris*. *Causa* est latex aquosus copiosus in sanguine ex deficiente tam chylosi quàm hæmatosi congestus, per dictas glandulas uberius elicited. In primis si hæ simul flaccidiores vel alio modo læsæ fuerint. *Causa remota* est stomachus non ritè digerens, & quicquid ad *Cachexiam* disponit. In *Prognosi* malum est maximè periculosum, & prodromus vel comes *Cachexiæ*. In *Cura*, primariò respiciendum ad cruditatem *Massæ humoralis* per *amaricantia aromatica* corrigendam; deinde serum superfluum evacuandum per *juniperina*, *sassafrata*, *succinata*, *Absinth.* & *Mentb.* quibus præmittenda sunt *acida & martialia*: Tandem usu *Thermarum laxatæ Prostatæ* iterum ad statum naturalem redigendæ.

Gonorrhæa virulenta, seu *notha maligna*, contrahitur ex coitu impuro cum *Fœmina Lue venereâ inquinatâ*, & quidem tali, ubi malum illud *Ulcera* in *Vagina exci-*

na excitavit. In his autem effluit primò semen tenuius, postea redditur pedetentim acrius, hinc supervenit dolor acerbus, primariò circa Penis caput, ubi sunt Prostatæ glandulosæ, inprimis dum redditur Urina. Liquor effluens in pallorem citrinum, & tandem carulescentem, degenerat; supervenit dolor universæ Urethræ, & Præputii tumor, ex reliquiis purulentis intra Præputium depositis, unde difficulter detrahitur de Glande, & in conjunctione fiunt Ulcuscula. Interdum materia Urethram excorians Carunculas excitat.

Causa est fermentum ex Ulceribus in Vagina uteri. *Subiectum* sunt Prostatæ glandulosæ, quarum lymphæ inquinata à miasmatis per cavum Urethræ penetrantibus, acescit & in virulentiam degenerat. In *Prognosi*, malum in principio leve est, sed in progressu excoriat Glandulas & quandoque absumit; interdum serpit per vasa præparantia ad Testes, & hinc cum sanguine universum Corpus inquinant. Frequentius superveniunt *Bubones Glandularum* in Inguinibus, quod bonum est: nisi enim hoc fiat, certum est, universum corpus correptum esse; quod etiam fit, si sponte iterum dispareant.

Cura. Acidum venereum corrigendum; hinc dicta loca abstergenda & consolidanda: & reliquæ eliminandæ. Ante omnia purgetur corpus *Pilulis ex Mercur. dulc.* cum *Extr. Helieb. nig.* vel *Panchym. Croll.* Loco *Merc. d.* laudatur *Præcip. virid.* cum *Calce vivâ* paratus, qui primitus quidem videtur augere malum, sed hoc bonum est signum, continuato enim usu cessat. Evacuato corpore conducunt *Terebinthina*, *Balsam. Sulph. Terebinth.* & post hunc *Juniperin.* ad gut. x. bis de die; juxta *Bals. Sulph.* nobilis est *Bals. Copaiba* longè excellentior *Bals. Peruv. dos. gut. xxx.* in vehiculo calido. Juxta hæc conveniunt *Pill. ex Extr. Torment. cum Sacch. Saturn.* & *Ol. dest. Tereb. Extractum Gum. Guaj.* cum *Tinct. Tart.* vel *Sp. Vini tartar.* paratum, & in *Aqua Plantag.*
assum-

assumptum est specificum. Item *Essent. & Extract. Lignor.* ut & *infusum Canthar. in Sp. Vin. Vid. Barthol. l. 4. Ep. p. 343.* Egregium remedium est *Aqua* in qua *Merc. vivus* per aliquot horas ebullierit mane & vesperi assumpta.

A R T I C. I I I.

De nimis citâ vel nimis tardâ Seminis Ejaculatione.

C*Ausa nimis citæ* excretionis est vel *Vesicularum* laxitas, vel *seminis* nimia spirituositas & turgescencia. Prius curatur blandè *adstringentibus*, quæ laudata fuerunt in *Gonorrhæa ex Vesicularum laxitate*. Posterius per *Opiata*. *Pilulæ ex Ambra & Opio* dicuntur actum *venereum* efficere diuturnum.

Semen nimis tardè excernitur, quando deficiunt *Spiritus*, unde nec *Semen* ritè turgescit, nec partes ritè constringuntur. Pertinet huc vitium istud, dum erecto Pene in Coitu genituram effundere nequeunt, sed flaccido membro facillimè effluit: *Musculi* nempe *Penem* erigentes comprimunt oscula *Vesicularum seminalium* & *Vesiculæ* spiritibus carentes non sufficiunt expansioni, sed flaccido membro facillimè *Semen* dimittunt propter suam laxitatem. Conveniunt *Aromatica & Castoreum*.

S E C T. III.

De Penis Erectione lesâ.

A R T I C. V.

De Impotentia virili.

S*I Penis erectio* deficiat, dicitur *Impotentia virilis*. Distinguendum autem inter *Penis turgescenciam*, quæ dependet à sanguine arterioso corpora nervea

vea distendente : & ejus *erectionem*, quæ sit beneficio quatuor musculorum circa radicem Penis venam comprimantium, per quam sanguis arteriosus refluere debet, unde Penis firmitus caput attollit.

Causa est triplex. 1. *Defectus spirit. animalium*, non contrahentium musculos, quibus non contractis Venu-
la laxata est, ut Penis flaccescat. Deficiunt autem Spi-
rit. animales vel *vicio partis*, quando muscoli aut nervi
paralytici sunt; aut ab equitatione nimia, percussione
circa originem nervorum, casu super os sacrum, læ-
duntur, aut ex Vulnere capitis afficiuntur : Vel *vicio
ipsorum Spirituum*, quando universaliter exhaustæ sunt
vires in Senibus aut Ægris, aut in motu perturbantur
expudore, terrore, vi propriæ imaginationis, &c. 2.
Deficiens in semine stimulus, quando deficit ipsum, aut
non ritè turgescit, aut alio modo vitatur. 3. *Malefici-
cium seu Fascinum*.

Cura. Si ex prima oritur causa, vel secunda, eadem
conveniunt, quæ laudavimus in defectu Seminis, in-
primis *veretrum Tauri*, in actu venereo interfecti, exsic-
catum & pulverisatum cum *Cinnamomo*, in *Ovo sorbili*.
Externè inungatur ante coitum Glans, Peritonæum, &
spatium inter Scrotum & Penem, ubi muscoli siti sunt,
Balsamo apoplect. vel linimento ex *Succ. Pastinac. Ol. Sinap.*
an. ʒii. Ol. Ovor. Formic. magn. aa. ʒi. M. & Solis radiis per 24
horas exposit. Si post coitum adhuc rigeat Penis, ab-
luatur Aquâ calidâ. Alii illinunt radicem vel glandem
Penis *Felle Apri*, vel *Linimento* ex *Pulv. Helleb. nigre* aut
Rad. Pyreth. cum Pingued. Coturnicis: quibus subjungen-
dum *Balneum nervinum*, *Inseffus*, *Fotus nervini*, &c.

A R T. I I.

De Nimia Salacitate.

DUplex est Affectus, in quo erectio & rigiditas Penis
nimia est, ita tamen ut *pars affecta* semper sint
musculi circa radicem Penis, contractione sua venam
com-

Unable to display this page

tudorem pruriginosum in quibusdam inferat. De *Spir. Vitrioli* & crebriori *Nitri* usu res nota est. Huc faciunt *Liquor albus* manans ex incisus ramulis tenellis *Salicis*. *Cicuta*, quæ apud nos insons deprehenditur, *Sem. Vitic.* & *Cannabin.* *Lactuca*, *Flor. Nymph. alb.* *Millefol. flor. albo*; item *Succus Citri* & *Lim.* vel *Acet. rutac.* cum *Opio* & *Camphorâ*. *Spirituosa* non conducunt, nisi ob nimiam *Seminis* projectionem insimul vires defecerint. Externè foveantur genitalia, scrotum & pecten *Aquâ Nymph.* in qua subactum est *Opium*; vel *Suc. Semperv.* & *Lactuc.* cum *Nitro*; vel *Succ. Plantag. Solan. Semperv.* & *Hyoscyam.* cum modico *Aceti dest.* Malè applicatur *Lamina Saturni*, quia quandoque insecuta est gravis *Urinæ* suppressio. Annectemus quasdam *formulas internas*.

℞. *Sem. Cannabin.* & *Melon. an.* ℥ii. *Sem. 4. frig. maj. an.* ℥i. *Aq. Lactuc. Acetos. & flor. Nymph. an.* ℥iii. f. *Emulsio* edulcoranda cum *Syrupo Pap. albi*.

℞. *Aq. fol. Vitis & Salic. an.* ℥i℥. *Spir. Nitr. d. vel Vitriol.* ℥℥. *Eduhc. cum f. q. Rotular. Manus Christi* perlat.

℞. *Pulv. Seminis Agn. cast. Nitr. depur. an.* ℥ii. *Camph.* ℥℥. *Laud. Op. gr. vi. Misce f. pulv. subtilis d. ad ch. Dosis* ℥i. ad ℥℥.

In *Priapismo* seu *Convulsione* musculorum curandâ, conveniunt ante omnia *Vomitoria*, intermistis *Purgantibus*. Deinde *acida*, remedia ex *Vitice*, hinc *Opium* & *Camphora*; item *Decoctum Lentium* cum *Sem. Agn. cast.* subactum. Externè conveniunt *Cataplasmata camphorata*, vel *Ol. Amygd. d.* in quo *Camphora* soluta, vel *Camphora* in *Aceto dest.* soluta, radici *Penis* applicata.

A R T. III.

De Depravata Penis erectione.

QUando *Penis erectus contortus* apparet, læditur ejus actio. Fit hoc vel *vitio Fræni brevioris* Glandem retrahentis, quod curatur simplici *incisione*, observando tamen, ut aliquid potius detrahatur de membrana Præputii quam de Glande: Vel *vitio Præputii*, si tanta ejus post glandem est retractio, ut nequeat denuo retrahi. Ex violentiori id coitu ferè oritur. Curatur hoc per *Emollientia*, & per *Discussientia*, ratione tumoris Præputii, qui ut plurimum simul adest, hinc conveniunt *fotus ex Lacte* in quo *Flor. Sambuc.* ebulliant. Item,

℞. *Herb. Malv. Parietar. Alth. an. Mi. Rad. Alth. Lil. alb. an. ʒi. fl. Ros. rub. Chamom. an. p. ii. Coq. in Lacte ad consist. Pultis, & applica, addito momento Croci, si insigniter doleat.*

℞. *Medull. Pan. similag. in Lacte infus. Vis. Vitel. Ov. no. iii. Ol. Ros. ʒii. Croci ʒi. f. Cataplasma. Si simul adsit Gonorrhæa, huic quoque per interna prospiciendum erit.*

COLLEGII PRACTICI.

LIBER IV.

De Morbis Mulierum & Infantum.

SECT. I.

De Menstruorum vitiis.

ARTIC. I.

De Mensium Emanfione.

DE modo quo fiant *Menses*, aliisque horum circumstantiis, actum in *Institutionum Synopsis*. Si non fluant tempore debito, aut non in debita quantitate, dicitur *Mensium suppressio*, melius *emanfio*. Fit hæc vel *naturaliter*, post 49 ætatis annum, tempore gestationis & lactationis, etiã illis qui à graviore malo reconvalescunt, quibus præcessit alia evacuatio sanguinis aut immediatè, aut sub forma alia v.g. per *Ulcera* vel *Vulnera*, quæ exacerbantur tunc temporis quando sanguis deberet effluere. Vel fit *præter naturam* propter vasa *Vaginæ* infarcta, carunculas membranarum unientes, parietes *Vaginæ* læsæ coalescentes, vel, quod frequentius, propter cruditatem, & hinc visciditatem ac minus fermentabilem sanguinis naturam. Hujus *Cruditatis causa interna* est indigestio & cruditas acida stomachi. *Causæ externæ remotæ* sunt *frigus*, inprimis *Pedum*

vel Stomachi, instante vel præfente excretionē; ingesta *acida*, item *viscida*, ut *Lac*, *Caseus* & *Panis recens*, cruditatem Stomachi acidam promovens; item *Pica* indulgentia; denique tristitia, metus, pavor, terror, aliaque Sanguinis turgescētiā inhibentia.

Symptomata emanfionis præternaturalis sunt difficilis Anhelitus, dum moventur, Lassitudo universalis, in primis circa Lumbos cum dolore tensivo gravi; color corporis floridus perit, oculi tument, supervenit Pica, & perfecta Cachexia. Si fiat Emanfio ratione vasorum Uteri infarctorum, in statis temporibus, quibus alias fluebant Menfes, adfunt dolores Lumborum circa vasa ex ramis iliacis orta, tensiones & pulsationes circa pubis regionem, subinde etiam circa Hypochondria & in Artubus, murmura, borborygmi, & dolores lancinantes in Lumbis, quæ omnia ostendunt, sanguinem reverà turgescere, & impedimentum in vasis obstruētis hædere. Si enim nullam patiantur alterationem iis temporibus, vitium est in sanguine non debite turgescēte. In *Prognosi*, superveniens Emanfio Morbis chronicis, eos deteriores reddit, & Hecticam ferè præsentem indicat.

Cura. Ventriculi Chylosis per *Vomitoria* & *Aromatica* vol. corrigenda; Sanguinis cruditas per vol. *Oleosa* emendanda; humores visci di per *Gummata* & *Merc. dulc.* incidendi; junctis simul *appropriatis*, quæ tamen non conveniunt, nisi præmissis evacuationibus & acidum absorbentibus, & quidem calculo factō quando fluere deberent Menfes, ex Mulieris ipsius computatione, aut si illa non noverit circa Lunam crescentem, quo tempore sanguis facilius turgescit. Eadem sanè est *Cura*, quæ in *Cachexia*, additis *Menfes stimulantibus*. Præmissis ergo *digestivis*, propinentur *Vomitoria*, etiam *Purgantia* cum *Gummat.* parata, in primis ex *Helleb. nig.* cum *fol. Senæ.* Alterant quæcunque *aromata*, *amaricantia* in *Ca-*

cheeticis laudata: & in specie *Martialia*, v. g. *Infusum Limat.* cum *Cinnam.* in *Vino*. *Tinct. Mart.* *Liq. Mart.* *solar.* &c. sine quibus inveterata *Emanfio* curari nequit: operantur acidum absorbendo. *Specifica principaliora sunt Sabin.* ejusque *Oleum potentis.* *Crocus*, omnia ex *Myrrha* & *Castoreo* parata, item *Decoct.* & *Essent.* *Splen. Bov.* *Borax* egregia vel in *pulv.* cum *Croc.* & *Cinnam.* vel in *decocto Pulegii* aut *Rosmar.* Accedunt *Baccæ Junip.* *Angel.* *Artemis.* *Meliss.* *Gentian.* & quævis *Salia volatilia*, superveniente corporis motu aut saltem madore in lecto. Optima fit *Essentia* ex *Sal. vol.* in *Sp. Vini solut.* cum *Myrrh.* & *Castor.* Si adsit *Plethora*, dolor gravativus *Artuum*, & difficilis *Respiratio*, necessaria est *Venæsectio* eaque in *Brachio*, quando instant *Menses*, in horum difficultate, ne sc. Sanguis concitatus ad inferiora tractus stagnet circa vasa *Uteri*. Si vero fluentes cessent ex improvviso, in *Pede*.

Remedia externa sunt *Balnea*, *Semicupia*, & *Pediluvia* ex *decoctis Plant. arom.* *Thermæ*, *Suffitus* per *infundibulum Utero* exceptus ex *Scor. Reg. Antimonii* in *Spiritu Vini* solut. & lateri candefacto affus. vel ex *Urin. antiqua* affusa, *Scor. Mart. candefactis*, vel ex *Decocto Colocynth.* injectis *Silicibus candef.* vel denique ex *Troch. de Sabin.* *Myrrh.* *Asphalt.* & *Troch. alband.* cum *Bals. Sulph. terebinth.* & *Aceto*; item *Litus Regionis iliacæ & pubis* ex *Ol. Cheir.* acuato *Decoct. Colocynth. Ol. Sabin. Spic. &c.* *Virginibus* magis convenit *Sal. vol. armon. vel Mixtura* ex *Calc. viv.* cum *Sal. ammon. irrorata Spiritu Vini*, atq. immissa *Glauberi instrumento*, cujus capitulum foraminibus perfusum est.

In specie in *Emanfione* ex nimia refrigeratione extremorum, conveniunt internè *Sperm. Ceti* cum *Castor.* in vehic. calido; item *Salia fixa Artemis. Sabin. &c.* vel potius *volatilia* additis remediis ex *Croc. & Cinnamom.* cum blando subsequente sudore. Si ex sanguine coagulato gra-

gravissimus sit Uteri dolor, convenit internè *Decoctum Chamomillæ* cum aliis usurpatum, & *Cataplasma calidissimum* ex eodem Regioni pubis admotum. In *Emanfione* ex subitaneo animi terrore, convenit idem *Decoct. Chamom.* cum *Salib. volatilib.*

In nimia *Mensium fluentium paucitate*, quàm comitantur *Anxietas*, *palpitatio Cordis*, diffic. *Anhelitus* & dolor *Lumborum pulsatorius*, conveniunt eadem *remedia* hæcenus recensita, & in graviore malo *Venæsectio* in pede aut *Cucurbitulæ non scarif.* Cruribus vel Femori in regione superiori internâ applicatæ; vel *Hirudines* orificio Uteri externo admoti. Ex dictis variæ fiunt *formulae. v. g.*

℞. Extr. Panchym. Croll. ʒi. Gum. ammon. in Acet. solut. ʒß. Extr. Croc. & Castor. an. gr. v. Extr. Troch. alband. gr. iv. Ol. Succin. q. s. f. Pill. de quibus aliquot capiat *Ægra* singulis quatuor vel quinque diebus. Tempore intermedio usurpetur seq. Infusio.

℞. Rad. Angel. Levist. an. ʒi. Galang. ʒß. fol. Rorismar. Matric. Sabin. an. m. j. Bacc. Junip. rec. ʒiß. Cinnam. ʒiii. Croc. ʒi. Sal. Tart ʒß. infund. in Vino Dosis quotidie cyathus ʒiv.

℞. Borac. ʒß. Myrrh. gr. xv. Cinnam. ʒß. M. in tres pulverum doses.

℞. Tinct. Vitriol. Mart. Zwelf. ʒii. Essent. Croc. & Castor. an. ʒi. M. Dos. gt. 40. vel 50.

℞. Spir. Sal. armon. Liq. Cornu Cervi succin. an. ʒi. M. Dos. gutt. 40.

A R T. II.

De nimio Menstruorum fluxu.

SI aut copiosius aut frequentius debito fluant *Menses*, ita ut *Mulier* debilitetur, (nam habitiores & scorbuticæ sine debilitate aut læsione diuturnos ferunt fluxus)

Causa est vel in *sanguine*, vel in *utero*. *Sanguinis* vitium est triplex. 1. Nimia turgescencia ex aëre fervido, exercitio nimio, gaudio, ira, salacitate, potu generoso. 2. Nimia fluxilitas serosa & aquosa, velè stomacho alimenta nimis colliquante, vel ex renibus serum non ritè evacuantibus, ut in *Scorbuticis*. 3. Acredo acida falsa vehiculi serosi, vasa uterina erodens, ex eduliis acribus aut acrimonia succorum in primis viis natâ. Ex Parte Uteri causa est nimia vasorum uterinorum apertura & dilatatio, ex sublatione oneris gravioris cum nisu & inspiratione, sternutatione violenta speciatim durante mensium Fluxu, Abortu, Partu laborioso; item ex acribus & excoriantibus extrinsecus admotis.

Symptomata. In nimia sanguinis turgescencia solet esse floridus & bonus: in vasis nimis hiantibus brevi grumescit. In aquositate sanguinis effluit tenuis & tardè grumescit, vel similis est loturæ carnis, vel linteo exceptus circulum facit pallidum. In sanguinis acredine adsunt conatus ejiciendi, cum sensu pruriginis & rosionis.

Cura. Sanguinis turgescencia *acidis* coërcenda; fluiditas & acrimonia corrigenda, & viæ laxæ consolidandæ ac firmandæ. Nisi superveniat debilitas; non est curandus, nam ex fluxu præposterè suppresso gravia mala observata sunt. *Venæsectio* parum prodest, hinc cautè & parcè in brachio instituenda. *Purgatio* potius stimulat quàm inhibet; saltem convenit *Rhabarb.* cum *Conserv. Ros.* aut *Syr. Cydon. aromatiz.* Si sanguis serosior sit, conducunt *sudorifera* & *diuretica*, licèt enim sub usu excretionem intendant, evacuato tamen sero cessat fluxus. Inter *specificas* palmam ferunt *Martialia*, quæ licèt acidum absorbendo *Menses* stimulent, per se tamen adstringunt; in specie *Liq. Mart. solar. Tinct. adstring. Lap. Hæmat. in succo Granat. vel Cydon.* Juxta hæc egregius est *Succus Plantag.* item *Pulv. Cran. human.* ad ʒi. *Visc. quercin.*

cin. ad ʒi. in Ovo forbili; *Succus Stercor. asinin.* cum *Syr. Myrtil. & Aq. Plantag.* item *caninum Stercus.* Nunquam omittenda *Opiata*, in specie *Diascord.* in vehic. acido. Nimirum *Massæ sanguineæ* turgescientiam coercet *Spir. Vitriol.* in *Aq. Plantag.* Serositatem & acrimoniam temperant, & partes laxatas firmannt *Succinum*, & *Troch. de Carabe*, *Ossa & Cornua anim. calcinata*, *Mumia*, *Coral.* &c. *Opiatis* mista.

Externe convenit *Spongia Acetorofac.* ebria, hinc *Pubi & orificio Uteri* applicata, injectio *Succ. sterc. asinin.* cum *Succ. Plantag.* Suffitus ex *Thure & Mastiche*, vel ex vapore *Aceti* super *scorias Mart. ignitas*; Cataplasma ex *Hyosc. Aceto* imprægnato *Lumbis* aut *Ossi sacro* applicatum. Si dolor adsit in *Vagina* ardens & rodens, prodest injectio *Decoct. adstring.* cum *Hyosc. & Papav.* item linteum sanguine imbutum ac sub cineribus calidis positum, vel indusium per ostiduum à Viro gestatum & à Muliere indutum. Ex dictis variæ fiunt formulæ, v. g.

℞. *Coral. rub. Succin. flav. Bol. armen. Sang. Drac. ven. an. ʒii. Sem. Plantag. Borac. calcin. an. ʒi. Laud. Op. gr. iv. Extr. Croc. ʒi. cum s. q. Syr. de Ros. sic. f. Elect. Dos. ʒi. continuando.*

℞. *Conserv. Ros. antiq. ʒvi. Coral. rub. Sang. Drac. ver. Off. human. calcin. an. ʒi. Troch. de Carabe. Alum. crud. Sem. Plantag. an. ʒii. Laud. op. gr. iv. cum s. q. Syr. Coral. f. Elect. in statu sanguinis serosiori & scorbutico.*

Fit quandoque etiam, ut sanguis impeditus, per *mamas, os, anum, &c.* exitum quærat: in quo casu revocandus est sanguis ad Uterum ope *externorum*, quæ in *Mensium* suppressione laudavimus.

A R T. I I I.

De Fluore albo Mulierum.

Dicitur *Fluor albus*, quando per genitalia effluit liquor serosus, initio albus & mitis, in progressu acefcens & excoilians, item flavescens, virescens, & va-

riè coloratus. Contingit in omni ætate & statu. Quia autem Vetulas quoque multum affligit, patet, non eundem esse cum Sanguine menstruo. Effluit sine typo aut intermissione, nunc parcius nunc copiosius, tempore Mensium fluxus incipiens, saltem uberius fluens. Effluit hic liquor ex lacunis substantiæ membranaceæ glandulosæ, Prostatis Virorum analogæ. Si hæc substantia leviter sit affecta, emanat Lympha seminalis pauca, vix glutinosa, mitis, sine ardore, rosione, aut corporis Tabæ. Sed præter hunc Fluxum leviolem, qui *Gonorrhæa Virorum veræ* analogus est, observatur interdum alius *nothus*, copiosus, continuus, ubi varia serosa, tincta, acria excernuntur, cum tumore pedum, torpore & flacciditate membrorum, appetitu prostrato atque universali sanguinis & corporis Cachexia, & subinde Febris lentâ lymphaticâ.

Causa prioris est turgescencia liquoris seminalis cum aliquali glandularum laxitate, orta à Virginum salacitate, intermissione coitus, vitâ sedentiâ, laudabili victu. *Posterioris Causa* est sanguis ex cruditatibus stomachi cachecticus redditus; & glandulæ illæ relaxatæ ac erosæ à materia acri, falsa, tam proprio vitio quàm vitio fermenti glandularum. Nec obstat liquaminis huius ubertas, quò minus per Prostatas dictas flaccidas erosas, &c. excernatur; videmus enim quantum materiæ effluat per Nares, Oculos &c. Interim asserit Sylvius, totum Uterum esse naturæ membranaceo glandulosæ.

Prognosis. *Nothus* in Senibus cum morte finitur; diu durans steriles reddit, ad Tabem, Hydropem, &c. disponit. *Verus* nil habet in recessu.

Cura. Si singulis mensibus redeat per 2 vel 3 dies, non est sistendus. Perpetuò autem durans maturè sistatur. In *Gonorrhæâ verâ* optimum remedium est *copula cum Viro*; hinc succus *Citri* aut *Limon.* aut ex *surculis Salicum* tempore verno exstillans, *Troch. de Carabe, de Terr.*

Terr. sigill. Mandib. Luc. pisc. & ratione flacciditatis partium Balnea blandè adstringentia. In *Nittha*, restauranda est *Stomachi chylicatio per Vomitoria*, præmissis *digestivis*, & *stomachico aromaticis*; sanguinis *Cachexia* corrigenda per *Salia vol. oleosa & aromatica*. Ipsi *Fluori* autem & partibus læsis per *appropriata & adstringentia* succurrendum est. *Venæsectio & purgatio* hic locum non habent, sed optimè *Vomitoria*; item *sudorifera*, in specie *Decoct. Essent. & Tinct. Lignorum*; & *diuretica*, inprimis *Pill. ex Terebinthinâ cum Rhabarb.* vel ipsa *Terebinthina in Vitello ovi soluta*. Præter quæ *appropriata* maximè sunt *Galeopsis flore albo*, *Rosmarinus* ejusque *Decoctum*, ut & *Mentha*, *Melissa*, & speciatim *Visc. querc. tam in substant. quàm decocto*; item *Mandib. Luc. pisc. Os. sep. omnia succinata*, *Ebur*, *Osteocolla*, *Putrex* vel *Creta calcin.* & speciatim *Priapus Cervi ad 3ß.* & *Putam. Ovorum calcin.* ex quibus exclusi sunt *Pulli*, ad 3ß.

R. Magist. Osteocoll. 3ß. Carneol. præp. 3iii. Coral. alb. 3ii. Smaragdi 3i. M. Dos. 3i. cum Conserv. Rorismar.

Inter *Externa* excellunt *Thermæ naturales*, hinc *artificiales ex Sulph. & Calc. viv. cum nervinis & adstringent.* ut & *sessio in Decocto Ebuli*; *Fomenta & injectiones ex Lig. sanct. Cort. Granat. Thur. Mastich. & Flor. Ros. rub. Balaust. in aqua ebullitis*, addendo sub finem *Vinum austerum*; *Unguentum ventri illinendum ex Sclæræa cum Butyro subactâ*, & repositâ donec putrefieri incipiat, deinde aliquamdiu coctâ; *Suffitus ex Salvia*, item ex *Thure, Mastich. Ladan. Gummi Junip. Nucemofch. & Succin.*

Fluor muliebris Gallicus curatur ut *Gonorrhœa maligna Virorum*. Ratione *Ulcerum Vaginæ*, intrudatur *Lini-mentum mercuriale turundis illitum.*

S E C T. I I.

De vitiis Appetitus veneri, ejus nempe defectu & nimia Salacitate.

REsidet *Appetitus veneris* in *Clitoride* ex turgescencia liquoris seminalis irritatâ. Deficit, quando liquor seminalis deficit, in *Gonorrhœa* *notha*; aut minus spirituosus generatur, ut in *Scorbuticis confirmatis*. In *Cura*, nisi subsit conformationis vitium, conveniunt internè *lauta Dieta*, & *acria aromatica* liquori seminali turgescenciam conciliantia: quæ vide in *simil. affectibus Virorum*. Externè, *Infessus ex Formicis*, inunctio Clitoridis cum *Ol. Formic.* aut *Bals. apoplect.* cum *Zibeth. & Moscho.* prorsunt.

Nimia Liquoris seminalis turgescencia Clitoridem perpetuò tensam detinet, unde nimia Salacitas, & subinde Sanguis & Lympha, à partibus genitalibus refluere per hanc turgescenciam inquinantur, adeo ut etiam turgescant, unde Spirituum impetus magis celer & agilis, & simul spiritus ipsi volatiliores redduntur, hincque maximus in Fœminis Appetitus veneris, cum audacia, inquietudine, & delirio: qui Salacitatis gradus *Furor uterinus* dicitur. *Causæ remotæ* ad hoc malum disponentes, sunt vita sedentaria curis vacua, intermissio excretionis veneris, habitus succi plenus, potus generosi aromatibus conditi, copula cum membro virili, *Moscho* & *Oleis calidioribus* illito. In *Cura* juxta congressum validum crebrius repetitum, convenit materiam peccantem evacuare & revellere per *Vomitiva larga*, turgescenciam liquoris seminalis sistere per *Vena-sectionem* sæpius repetitam, ut & per *acida*, v. g. *succ. Limon. Citr. Granat.* inprimis *nitrata*; item per *Emuls.*
ex

ex sem. Cannab. Sem. Papav. alb. & Sem. Vitic. Decoctum Salicis progerminantis, vel *Liquorem ex surculis* ejus tempore verno exstillantem, qui optimus est, & ex quo cum *farina* fit *massa* egregia; & tandem spiritus animales coërcere, per *opiata*, item *Camphoram* tam in substantia, quam incensam & in potu ordinario crebrius extinctam. Externè applicantur regioni Uteri *fomenta frigida ex succ. Viticis, Salicis, Hyosciami, Semperivi maj. cum Aceto. dest. Camphor. & Sacch. Saturn.* item *Cataplasma ex Ruta, Solano & Papav.*

S E C T. III.

De Affectibus totius corporis Utero vulgo attributis.

C A P. I.

De Febre alba seu Chlorosi.

MOrbi qui vulgo tribuuntur *Utero*, originem ducunt ex *Liquoris seminalis* majore vel minore turgescentiâ, & *Menstruorum* suppressione. Inter quos primatum ducit *Chlorosis*, Affectus proprius *Virginibus*, aut *Viduis*, saltem quibus non satisfaciunt *Mariti*. Tales pallent, cum colore nonnihil sublivido, coronâ quasi rubescente sub oculis, anxietate sine manifesta causâ, tristitia, pulsu inæquali & vario, Febri lentâ inordinatâ sed vix sensibili. In progressu mali supprimuntur & *Menses*. Causa est *Liquor seminalis* suppressus & corruptus, mediante quo fermentum sanguini communicatur, & succi inquinati secernuntur, unde talis *Color*, *Febris* & tandem *Mensium* suppressio. Hinc corrupta *Massa sanguinea* & *Lympha* *Hystericos* cruciatus cum *Tetanis convulsivis*, *Vomitum*, aliaque *Symptomata epileptica* infert :

ca infert : *Dignoscitur* , Febrem , pallorem aliâque symptomata , à retento & corrupto semine oriri , & non à Cachexia aut Mensium suppressione , si Mulier Vidua , aut Virgo petulans , citra errorem diætæ statim fiat tristis , anxia , & in alium statum mutata , fluentibus interim Mensibus ; quo faciunt Vita sedentaria , Diætâ lautâ , Potus generosus , aliâque Liquorem seminalem augmentia.

Cura. Nil facilius aut magis in promptu est , quàm congressus validus frequenter repetitus. Sic enim excreto semine corrupto , & spiritus genitalis Maris novo fermento inspirato , de novo effervesceat Sanguis , unde color corporis floridus redit , adeo ut Virgines pallentes sæpè dent Mulieres pulchras. Remedia apud Authores ut plurimum sunt *anticachectica* , sed malè. Debet enim liquoris seminalis vitium corrigi & Sanguinis dyscrasia emendari speciatim per *Camphoram* , hinc per *succinata* , *castorina* , *myrrhata* , quæ balsamicâ vi corruptionem seminis impediunt , in primis per *Essentiam Myrrhæ* cum *Spir. Nitr. d.* item *Sacch. Saturni* ; per *Citrata* , *Cydoniat.* *Granat.* omnia *nitrata* , forsan *Terebinth.* partibus mundandis dicatam , & tandem per *Venæsectionem*.

A R T I C. I I.

De Cachexia Mulierum.

Cachexia muliebris nil habet peculiare à *Cachexia* in genere distinctum , nisi quod jungatur suppressioni Mensium , quæ omnia symptomata exacerbat : ex acido enim sanguinem coagulante & nervos irritante , superveniunt *Pleuritides* , *Anginæ* , *Inflammationes* partium *erysipelaceæ* , *Picæ* disponentes ad *Hystericam passionem* , *Epilepsiæ* , *Motus convulsivi* , *Melancholia* , *Scirrhi viscerum*.

rum, inprimis *Lienis*, *Cephalalgiae insanae* & *contumaces*, sensus *Palpitationis*, speciatim in *Lumbis* & *regione superiori*, tandem ex depravato *Ventriculi fermento* & habetata *Bile Leucophlegmatiae*, *Hydropes*, & *Affectus chronici* difficilè curabiles. Exasperantur hæc mala periodo *menstruâ*.

Causa itaque est *Mensium suppressio*; unde 1. *Sanguis quantitate* auctus à debita fermentatione & spiritaliscentia cohibetur, hinc glutinosus, iners & vappidus evadit, indeque *Anxietates*, *Cephalalgiae*, *Inflammationes*, *Palpitationes*, *Difficultas respirationis* & similia oriuntur. 2. *Sanguis qualitate* peccans & vitioso acore inquinatus, succos reliquos alterat, unde *digestio prava*, *Melancholia*, *tensiones Hypochondriorum*, *Picæ*, &c. Nam licet sanguis menstruus sit in se laudabilis, separatur tamen à *Massa sanguineâ* per fermentationem tanquam secernendus; & proprietatem acrem erosioni aptam acquirit, quam Sanguini communicat. Symptomata autem nervosi generis, speciatim in *Abdomine*, & *methodus medendi* ostendunt peccare vitiosum acidum austerum.

Cura. Præmissis præmittendis, corrigenda est sanguinis & humorum dyscrasia, junctis *Menses stimulantibus*. Optimè austerum acidum resorbent *martialia*; hinc sanguinis volatilitatem restituunt *aromatica*: *Menses stimulant Salia vol. plus minus oleosa & aromatica*, vid. *Caput de Mensium emansione*. Si superveniant *Motus convulsiivi*, addantur *Cinnabarina*, *Succinata*, *Castorina*; si *Palpitatio cordis*, remedia ex *Coral.* si *Cephalalgia*, *Liq. CC. Succin.* & *Sal. vol. antiscorb.*

A R T I C. I I I.

De Suffocatione Uteri.

Affectus hic nomen fortitur ab insigni angustia præcordiorum & junctâ *Respirationis summâ difficultate*,

tate, quasi *Suffocatio* immineret, aut laqueo constringerentur. Interdum nulla sensibilis est Respiratio aut sensus. Percipiunt in Ventre infimo borborygmus, & motum cujusdam globuli hinc inde agitati, & superiora petentis. Subinde Hypochondriorum aut regionis Hypogastrii tensionem, aut distentionem, simulque Inflationem, à flatibus nunc per os, nunc per anum erumpentibus. Inchoante paroxysmo oscitant & pandiculant crebrius, dolores ut plurimum vagi Abdomen cruciant, appetitus prostratus est, & assumpta vitioso sapore inquinata apparent. Alvus plerumque durior est, & si sponte aut arte aperiatur, cum flatuum eruptione, levamen adfert. Subinde Vomitus adest, saltem in paroxysmo vomendi conatus. Accedit cordis Palpitatio, cum pulsu raro, parvo, debili, quandoq; intermittente & ad sensum abolito, quibus præsentibus non procul abest Syncope. Vertigo & Scotomia paroxysmum ordinariè præcedunt. Subinde adest Delirium, copiosus risus involuntarius, miræ brachiorum & pedum gesticulationes. In graviore malo adsunt Epilepsiæ atroces, & mirum robur in membris convulsivis. In paroxysmo sensus & motus ferè abolentur, sed post paroxysmum omnia sciunt, & superveniente sudore declinat paroxysmus; at non sunt securæ scæminæ, nisi largior superveniat. Ferè aphonæ sunt in paroxysmo etiam sensibus illibatis. Sed interdum sonitus & quasi voces ex imo abdomine audiri videntur, ut etiam à Damone credantur obsessæ.

Causæ remotæ ad Hystericam passionem disponentes, aut in dispositis paroxysmum excitantes, sunt 1. Ira & fervor, terror, gravior audacia, mœror, & passionnes animi graviores. 2. Odores fortes, habitatio ne idiosyncrasia: quibusdam enim *suaveolentia* naribus admota paroxysmum excitant, & graviter foetentia eum sistunt; in aliis contrà se habet res. 3. Gravidatio,

datio, imprimis, si adsit *Cacochymia*, item *Mensium* suppressio. Hinc quæ *Virgines suaveolentia* bene ferebant, gravidæ postea factæ symptomata patiuntur hysterica, sed cessante puerperio non item. 4. Dulcia assumpta, Syrupi, Mellita, &c.

Causa. Accusatur hic *Uterus*, quasi sursum feratur, &c. sed malè; contra enim arguunt Uteri firma cum Intestino recto & Osse pubis connexio; dissectio anatomica Uterum insontem in *Hystericis* mortuis monstrans; & experientia *Virorum hypochondriacorum*, qui eadem cum *Hystericis* patiuntur symptomata, eadem methodo ingruentia, ab iisdem causis remotis excitabilia, & simili methodo curata. Rejectâ ergo Veterum sententiâ, ut veram eruamus causam; videtur certè hic peccare acidum vitiosum, & à naturali statu degener. Hoc monstratur 1. Quod *Scorbuticæ* & *Hypochondriacæ* huic malo obnoxia sint, & à purgante etiam levi ejus periculum subeant. Quin & *Hypochondriaci* eadem patiuntur symptomata. 2. Sanguis *Hystericarum* in præcordiis stagnans *Anxietates* & *Syncopen* infert; quin & emissus grumulosus deprehensus fuit. 3. Rejecta per vomitum, arte sive sponte, sunt æruginosa, porracea; in quibus peccat primariò acidum præcipitans Bilem in istum virorem. 4. Dulcia facilè acescentia passionem *Hystericam* insigniter exacerbare solent. 5. Remedia acidum destruentia, paroxysmum & præcavent & curant. Quod autem præter hoc acidum etiam adsint spasmi & motus convulsivi, tam partium Abdominis quam Thoracis & Laryngis, patet 1. Ex Convulsionibus epilepticis in fine & statu paroxysmi. 2. Ex sensu globi agitati in Abdomine, qui videtur esse plexus nerveus Mesenterii major cum partibus vicinis convulsus, in globum contortus, & sursum versus retractus. 3. Et risu involuntario, qui oritur à convulso Diaphragmate, & hinc, per

commercium nervorum intercostalium, reliquorum Musculorum Thoracem moventium, unde difficilis Respiratio & dolor instar cinguli in regione Diaphragmatis. 4. Dolores lancinantes & contorquentes Abdominis Spasmos testantur, sicut sonitus & murmura à flatibus in Intestinis convulsis genitis & variè oberrantibus procedunt. Pro *Causa* itaque combinandum est acidum peccans cum inde natis spasmis.

Modus fiendi hic est: acidum vitiosum, sive errore Stomachi sive errore Pancreatis genitum, in Intestinis cum Bile effervescens, copiosos flatus generat, unde sonitus & borborygmi. Et ulterius procedens coagulationes & stagnationes sanguinis circa præcordia generat: tandem ex irritatis ab isto acido partibus nervosis Spasmi interni & membrorum externorum Convulsiones oriuntur. Præcedunt hæc Abdominis symptomata, si paroxysmus ex usu dulcium, Nephritide, aut commotione acidi in primis viis excitetur. Si verò Odores, Terrores aut Ira paroxysmum excitent, tunc præcedunt nervorum symptomata, nempe Scotomiæ, varii colores præ oculis, &c. ex forti enim spirituum agitatione, succedit eorundem motus expulsivus in primis in nervis intercostalibus & pari vago, & sub progressu Spasmi Abdominis & Thoracis, & ex Cordis musculo convulso hujus Palpitatio atque compressio. Tandem ratione Spasmodum Abdominis Pancreas & Porus bilarius conquassata effundunt suos succos. Variant autem symptomata pro variis furculis Nervorum affectis. Sic si plexus Stomachi & Lienis afficiuntur, urgent horum Symptomata. Affligunt hæc symptomata potissimum Mulieres, quia horum systema nervosum est magis delicatum & facile commovetur. Sic Literati, quorum spiritus magis sunt volatiles, etiam Cephalalgiam aut Angustiam præcordiorum ex odoribus fortibus patiuntur. *Odorifera* enim spiritus delicatos

in

in naribus commovent, & in Spasmodum convulsivum co-
gunt; quin & spiritus circa genitalia afficiunt, quia sub-
inde genitalibus admota conferunt, & notum est, *Zibe-
thum* voluptatem coitus intendere: accedit Odorum
vis, dum cum aere attrahuntur, unde motum sangui-
nis per Pulmones impeditum, nunc sanguinem alteran-
do magis impediunt, nunc Sale suo vol. acidum cor-
rigendo restitunt. Interea monendum est, liquorem
seminalem retentum & corruptum, item Menstruo-
rum suppressionem, spiritus animales pervertendo &
succos reliquos inquinando, interdum rationem fomi-
tis morborum obtinere, licet immediata causa acidum
existat. Hinc Gravidæ fiunt interdum *Hystericæ*; &
quædam *Hystericæ* excretionem seminis levantur. *Passio*
utique *Hysterica* non differt ab *Epilepsia*, nisi quod illa
internas, hæc externas occupet partes; nec à *Colica*,
Malo hypochondriaco & *Scorbuto*, nisi symptomatum
variatione. In *Prognosi*, Malum hoc longè periculo-
sius est in Prægnantibus & Puerperis, quàm in aliis Mu-
lieribus. Si sternutatoria fortia in Paroxysmo sternu-
tationem excitent, bonum; si contrà, malum est si-
gnum.

Cura. In Paroxysmo, quoad externa, mox admo-
veantur Naribus *Castor. Assa fætid.* aut fiat *Suffitus* ex
Plumis accensis Perdicum. Verùm habeatur ratio Idio-
syncrasia, quibusdam enim magis placent *suaveolentia*.
Interim *suaveolentia* interius assumpta non lædunt, licet
Naribus admota nociva sint, ut *Moschus*, *Zibeth.* &c.
Optimè admovetur Naribus *Spir. Salis ammon. fort.*
Interea Vulvæ in loco Clitoridis illinatur *Bals. apoplect.*
Zibeth. Moschus, aliaque *suaveolentia*; vel quod melius
est vellicentur pili Pubis, ubi facile ad se redeunt. *Sul-
phur. accensum* non suaderem, nam perit difficultatem
Anhelitus. Facit huc *Suffitus* per infundibulum Utero
exceptus, ex *Verruc. Equor. ʒi. Ass. fætid. ʒi. Ungul. ca-*

prin. zii. M. de quo incend. 3i. ad 3i. Si hæc non sufficiant, inspirentur in Nares repetitis vicibus *sternutatoria* ex *Castor. 3i. Piper. long. gr. xii. Helleb. alb. 3ß. Pyrethr. gr. v. M.* Inter ea, quæ regioni umbilicali inungenda sunt, eminet *Galbanetum Paracelsi*, imponendo desuper late-rem calefactum. Mihi in usu est *Ol. dest. Succin.* cum dimidio *Ol. dest. Spic.* Umbilico & scrobiculo Cordis illinendum; desuper imponendo *Emplastr.* ex *Galban. cum Extract. Castor. & Croc. & Ol. dest. succin & Spic.* Cum his subinde egregium præstant *Clysmata ex specieb. carmin. Arom. cum Ol. dest.* aut horum loco *Sal. Volat.* Conferunt autem Intestina evacuando, & promovendo Flatuum expulsionem. Juxta hæc usurpantur cincturæ regionis hypochondriacæ cū *Cingulo* è *Corio humano* aut *cervino*, aut alio quovis; quo laxiores enim sunt *Mu- lieres*, eo magis urgent *Respirationis* symptomata.

Quoad *Interna*, conferunt *Salia vol. oleosa*, inprimis quæ sudorem movent, acidum corrigentia & flatuum proventum prohibentia: quibus adduntur subinde *O- piata* ad impetum Spasmi coercendum, & *Camphora*, il- lis qui hanc ferre possunt. In usu sunt omnia *aromatica*, *v. g. Zedoar. Levist. Puleg. Bacc. Junip. Castor. Ass. fæ- tid. Crocus, Rosmar. &c.* Sed magis immediatè agunt *Sa- lia volat. v. g. mixtura ex Sale vol. Succin. cum Castor. & Opio*; item *Spir. Sal. armon.* ritè præparatus, omnia *suc- cinata*, præcipuè *Ol. succin.* quod tamen nimios ructus ciere solet. Optimum est *Ol. Castor.* item *Essent. Castor.* cum *Sale volat.* parata. Huc faciunt *Fuligo Furni* ad 3ß. *Flor. Sulph.* in eadem dosi, imperando sudorem; *Troch. de Myrrha*, *Tinct. gran. Act.* ad cochl. ii. in paroxysmo, expectando sudorem; item *Tinct. Langii* ex *Castor. & Ass. fætid.* beneficio *Sal. Tart.* Nulli Remedio cedit *Suc- cus Sterc. equin. expressus*, calidè propinatus. In extre- mo casu tentanda sunt *Vomitoria*.

R. Aq. Menth. Flor. Sambuc. & Matricar. an. 3i. Essent. Castor.

Castor. ʒiſſ. Sal. vol. Succin. gr. xiv. Laud. hyster. gr. x.
 Syr. Cort. Aurant. ʒiii. M. detur cochleat. Addi poterit
 Liq. CC. aut Spir. Sal. armoniaci.

S E C T. IV.

*De Affectibus Viri admiſſionem & conceptionem
 ledentibus.*

A R T. I.

*De nimia Anguſtia vel Apertura Vaginæ, & Proci-
 dentia Uteri.*

Nimiam vaginæ Anguſtia, Viri introitum prohibens
 curatur ſubinde repetito negotio; ſicut & per
ſpeculum Matricis. Si membra ſint occluſa,
 methodo chirurgicâ tractatur. Si coaleſcat
 Vagina poſt excoriationem citra ſectionem non cura-
 tur, quæ tamen etiam maximè dubia eſt. Vagina nimis
 patula curatur beneficio. *Balneorum* aut *Infuſionum ad-
 ſtringentium*.

Procidencia Uteri nil aliud eſt, quàm Prolapſus ſinus
 pudoris, ipſe enim *Uterus* adeo firmè connectitur circa
Os ſacrum, & cum *Inteſtino recto* &c. ut extrahi ne-
 queat citra inſignem violentiam externam & patientis
 interitum. Fit autem *Prolapſus Vaginæ Uteri* 1. Quan-
 do tota nimis laxata, v. g. à Partu difficili, &c. globo-
 ſè propendet cum foramine in medio, quod falſo pro
 Uteri orificio interno habetur. 2. Quando rugæ Va-
 ginæ in qualibet parte laxatæ aut eroſæ ſunt, adeo ut
 ſanguis aliique humores partem relaxatam diſtenden-
 tes, eandem in forma corporis rotundi, annexi an-
 guſto collo, interius ſe abſcondenti, extra corpus

propellunt. *Causæ* sunt Hæmorrhagiæ Uteri, Fluor albus diuturnus, & similia. Interdum excrementa rugosa vel carnosæ, abscissione curatæ, pro Uteri prolapsu habitæ sunt. In *Prognosi*; si inveteratus sit, aut per impetum Obstetricis fiat, vix curabitur. Si sit à causa interna, facilius eo, qui fit per violentiam externam. Subinde metus est, ne in Ulcera abeat aut ab aëre externo inflammetur & Gangrænam concipiat.

Cura. Reponatur & firmetur pars laxata: idque citò, ne ab aëre aut Urinâ alteretur. Fomentetur nempe aliquamdiu *Decocto Roris. Salv. Absinth.* in *Vino vel Aq. ferrar.* & cum linteo dicto liquori intincto digito circumvoluto reponatur, Ægrâ supinè jacente, clunibus capite superioribus. Pro hoc scopo commendant *Suffitum pellis Anguillæ salitæ, in fumo exsiccatæ, & pulverisatæ*; item *Pingued. ursin.* aut *erinac.* Ossi sacro, & circa os Coxendicis illinendam; item *Mulieris terrefactionem*, & *cucurbitulas* majores cum flamma Inguini, Umbilico & sub Mammis appositas, Uterus repositus firmandus est *fomentis adstringent.* vel *injectionibus ex decoct. Gal. Fol. Querc. Cort. granat. & Fol. Alchimil. in Aq. Ferrar.* addito pauco *Alumine*, modò partes sint indolentes & non excoriatæ; & pro usu interno *Decoct. vulnerar. additis 4. Sem. cal. maj.* ne Flatus Intestina distendentes Uterum denuo prolabi faciant. Si usurpentur *Pessi* sint parvi, ne fluxum album irritatione molis excitent. His add. *Suffit. ex Aceto, Succino, Thure, Mastich. & Gum. Junip. astrum* item *Empl. ex Opopan. Galbano, Tacamah.* Umbilico aut Ossi sacro applicand. His irritis gestetur semper (extra tempus congressus) *globus cereus lævis*, Vaginæ uteri intrusus, filo alligatus, quo extrahi commodè queat.

A R T. II.

De Inflatione & Hydrope Uteri.

LÆditur *Conceptio*, quando depravatur & falsa est, ut in *Inflatione Uteri*. *Signa* autem *veræ conceptionis* sunt orificii interni clausura, *Mensium* retentio (nisi in sanguine ferofiore aut turgidiorè præditis, idque sub primis gestationis mensibus) horripilationes post *Congressum*, *Pathemata hysterica* in *Cacochymicis* circa primos *Menses*; *Appetitus* varius & dejectus, *Vomit* matutinus, *Gravitas capitis* & dolor *Dentium* primo mense, *Tumor* sursum tendens primò circa lineam albam apparens, prope medium gestationis tempus, perceptio motûs *Fœtus* in principio subsultorii : *Serosiores* quidem & debiliores minùs percipiunt ejus motum. Interea consideranda est *Idiosyncrasia*, plerumque enim *Mulieres* certa habent signa sibi propria, adeo ut quæ semel conceperunt, alio tempore vix falli possint.

Inter falsos conceptus occurrit *Inflatio Uteri* à flatibus in ejus cavo collectis. Uterus nempe inflatus sensim intumescit, cum mensium *Suppressione*, lacte in mamis, & tandem flatus erumpunt nunc confertim nunc sensim. *Causa* frequentissima est aer frigidus, susceptus post partum vel abortum, item in uberiori *Mensium* fluxu. Distinguitur à vera conceptione in eo, quod *Tumor* non æqualis sit, & successive accrescens, sed nunc major nunc minor pro flatuum vi elasticâ; quod magna sit moles cum levi pondere & renitentia instar *Tympani*. In *Cura* habenda est ratio digestionis primæ læsæ, usurpando debita *alterantia* & *laxantia*. Hinc conducunt *Carminativa*, in specie omnia *Castorina*, decoct. Rad. Zedoar. Gentian. Matricar. & Fl. Cha-

mom. item *Ol. destil. sapphir. Chamom.* Externè *Fumus Nucis mosch.* per cannulam Utero exceptus, *Empl. ex Galban. & Tacamah. malax. cum Ol. dest. Chamom. vel Fenic. vel Cumini & Cera.* Ratione stomachi præ cæteris convenit *Decoct. Ling. Sassafr. cum Carminativis*, & ab omni palu *Zedoar. & Cardamom. cum Elaosacch. Caryoph. Mac. &c.*

Hydrops Uteri, seu liquor flavescens in ejus cavo contentus, distinguendus à *Molâ aquosâ*, affectu frequentiori, in quo liquor albus nonnihil viscidus in membranis distinctis seu variis vesiculis coacervatur. Interdum hæc cum ingravidatione jungitur, ac subinde aliquot septimanis ante fœtum effluit sine noxâ; & oriri videtur ex abundantia liquoris chylosi nutritivi, qui non totus in alimentum fœtus cedens talem *Molam* constituit; vel forsan ex lymphâ in vasis lymphaticis obstructâ. Oritur alias ex suppressis Mensibus vel Lochiis, in primis in non Lactantibus; quo in casu interdum per metastasin materia serosa in Omentum, duplicaturam Peritonæi, &c. transfertur. Distinguitur à verâ conceptione in eo, quod Tumor non anteriora versus sed æqualiter Abdomen occupet, quod absint symptomata digestionis, &c. aut saltem circa medium gestationis tempus non cessent, nec percipiatur motus Fœtus. In *Prognosi*, post effluxum aquæ plerunque *Ægri* intereunt. In *Cura*, si adsit Fœtus, *diuretica* non sunt tuta, saltem blanda *hydragoga* concedantur: Si absit Fœtus, maturè dentur valida *purgantia* cum fortioribus remediis *Menses stimulantibus*; & *Clysteres fortiores Vaginæ uterinæ* injiciantur.

Læditur porro *Conceptio* in *Superfætatione*, quando una vice fœcundatur Ovulum in Testibus fœmineis à Spiritu genitali seminis masculini, crassâ ejus substantiâ penitus extra Uterum delabente: & post aliquot menses aliud Ovulum de novo fœcundatur, quod suo tempo-

tempore alium foetum suggerit vitalem. Succedit *Sterilitas* ab ovarii malâ dispositione, angustia tubarum, defectu succi nutritii in Ovulo, laxitate Uteri aliisque causis oriunda. In hujus *Cura*, præmissis universalibus, conducunt *Uterum confortantia*, & ad *Venerem stimulantia*; & externè *Thermæ* tam naturales, quàm *artificiales aromaticæ, formicæ, &c.* Interdum læditur *Conceptio* à *Mola* seu informi substantia; quæ si Foetus comitetur, expectandum est tempus exclusionis Foetus; sin secus, maturè expellenda est *remediis emmenagogis & Fœtum pellentibus*; præparato prius Utero per *externa emollientia & lubricantia*.

S E C T. V.

De Morbis Puerperarum.

ARTIC. I.

De Lochiis retentis.

QUando in Partu separatur *Secundina*, effluit ex Utero copiosus sanguis, *Lochia* dictus, idque per plures dies, inprimis si nulla insignis præcesserit sanguinis jactura *Gestationis* tempore. Lactantes autem, & quibus alias parcius fluebant *Menses*, minùs evacuant. Postmodum effluit liquor aquosus sanguine saltem tinctus, licèt subinde simpliciter aquosus sit, ad dies sex vel septem.

Imminutus *Lochiorum* fluxus horrores, rigores febriles, æstus, dolorem, tumorem & duritiem Abdominis, *Cephalalgiam*, difficilem *Anhelitum* excitat, ex *Grumescentia* sc. sanguinis in Utero retenti. Ejus

causæ sunt vel Tristitia, Metus, aliaque pathemata spirituum impetum minuentia; vel aer frigidus in Utero sanguinem coagulans.

Cura. Fiat *Venæsectio* in Pede, aut applicentur *Hirudines* labiis Vulvæ: Si fluant *Lochia* sed non sufficienter, applic. *Cucurbitulæ* Suris, vel interiori Femorum parti. Deinde propinentur *Menses* & *Fœtum* pellentia, inter quæ eminet *Myrrha*, tam in *substantia* quàm *Essentia*; hinc mistura *Timæi* ex *Myrrh.* *Castor.* *Succin.* & *Croc.* in convenienti vehiculo diutius. Item *Pulv.* *Zedoar.* *Elix. propr.* s. aq. *Spir. Sal. armon.* Egregium est *Decoct. fl. Chamom.* & *Cort. aurant. sicc. in Cerevisiâ.* His addantur *grumos solventia*, viz. *Sperma Ceti* cum pauco *Castor.* item *Ocul. Canc.* cum *Aceto.* Externè illinatur Abdomen calidè ab Umbilico ad pubem *Oleo Cheiri*, add. *Ol. dest. Succin. Junip. Spic.* Hinc imponantur duo *Sacculi calefacti* ex *Absinth. Matricar. Menth. Puleg. Rad. Angel. & Sem. 4. cal. maj.* Et fiat *Suffitus* ex *Myrrh. Bdell. Succin. & inprimis Colocynth.* Si adsit *Suppressio Alvi*, injiciantur *Clysteres acriores.*

℞. *Borac. Ven. ℥ii. Myrrh. gr. xiv. Croc. gr. vi. M. Pra 2. Dosibus.*

A R T. II.

De Lochiorum nimio Fluxu.

Lochiorum fluxus nimius vires in Partu debilitatas ulterius labefactat. Hujus causæ sunt 1. Sanguinis turgescencia & corporis incalescentia, v. g. ex spirituosorum Liqueurum & Fœtum pellentium remediorum abusu. 2. Sanguis serosior aut acrior 3. Læsiō Uteri, inprimis ex Placenta avulsa. 4. Irritatio Uteri à sanguine grumoso, vel frustulis Placentæ retentis, vel Mola.

Cura.

'Cura. In sanguinis turgescentiâ conveniunt *Venæsectio* in brachio, ut & *blanda acida*; in ejus serositate *sudorifera*. In læsione Uteri *decoct.* *Chæref.* item *Plantag.* *Cydon.* aliaque *vulneraria blanda*. In irritatione Uteri ejiciantur irritantia potius per *aromatica*, v. g. *Bistort. major.* *Puleg.* quàm per *Fetum* validè pellentia. In genere in quocunque Fluxu conveniunt *Lap. Hemat. Coral. Bol. armen. Terr. sigillat. aliaque martialia & terrea*; item *Troch. de Carabe* in *Vino austero acidulo*; *Coral. rub. cum succ. Granat. acid. recent. expr. Succ. vel Syr. Portulac.* In graviore Morbo egregia sunt *Liq. Mart. solar. ad gt. x. & Tinct. sulph. Vitriol. ad xxx. & instar ultimi refugii Alum. ad ℥i. in Conserv. Ros. r. vel Rad. Symph.* Externè ubi applic. *Aq. sperm. Ran. cum Aceto*; & *Lumbis Catapl. ex Fulig. cum Acet. ros. & Album. Ovor.* Item *Injections Decoct. Plantag. & Portulac* in *Aq. ferrar.* in primis ubi suspicio est Uteri læsi, fieri possunt. In sanguinis orgasmo applic. *Mammis Epithem. frigida ex Aceto, Aq. sperm. Ran. suc. Semperviv. & Nitro*; vel *Cucurbitulæ cum magnâ Flammâ.*

℞. *Aq. tenell. CC. ℥iii. Suc. Cydon. rec. ℥i. Coral. r. præp. 3℔. Laud. Op. gr. 1℔. Syr. Cydon. 3vi. M. detur co-
chleatim in irritatione Uteri à grumis sanguinis.*

A R T I C. III.

De Doloribus post Partum.

Dolores post partum sunt vel veri, qui Uterum, vel nothi qui Intestina, Mesenterium, partesque connexas per consensum afficiunt. Verorum causa est continuus spasmus Uteri irritati. Causa autem irritationis Uteri est 1. Frigus externum sanguinem grumefaciens. 2. Violenta Placentæ avulsio, vel Mola aut frustum Secundinæ in Utero relictum. His adde flatus qui dant dolores

lores distendentes, & in specie Lochia supprimunt. *Nothi* sunt nil aliud quam tormenta *colica* & *illiaca*, oriunda ex spasmis contentorum Abdominis, propter excreta & retenta ante partum, vel effusionem succorum in Intestina, ubi effervescunt. In *Veris* loca magis inferiora affliguntur. In *Pragnosi*, ad Anxietates, Febrem periculofam, Convulsiones, Deliria, Virium prostrationem, disponere hos dolores dicendum est.

Cura. In retentione sang. grumosi nil melius *Decoct.* & *Aq. Chæref.* cum *Sperm. Cet.* In læsione Uteri profunt *Corall. blanda martialia*, & *Hæmat.* In genere confert *Pulv.* & *Spir. Secund. human.* Nobile est *Decoct. Essent.* & *Ol. dest. saphir. Chamomillæ Rom.* Hinc *Zedoar.* ad *ʒi.* in *Vino calido*; *Castor. Sem. 4. cal. maj.* & in graviore malo parum de *Opio*, ubi Lochia non sunt suppressa. Externè applic. abdomini *Fomenta* vel *Sacculi* ex *Artemis. Matric. Puleg. & Chamom.* in *Vino coctis*; vel *Liniment.* ex *Axung. Castor. add. Ol. destil. Spic. Succin. Cumin. Angel. & Zibetho*, modò poterit Ægra odorem ferre; vel *Empl. de Galban. malax.* cum *Ol. dest. Chamom.* vel *Catapl. sequens. R. Cep. iv. coq. in s. q. Aq. add. fl. Chamom. m. ii. Sem. Lin. & Cumin. contus. au. m. 1. Farin. Hord. q. s. cum Aqua dicta f. Catapl.* Si dolores oriuntur ex Inflammatione Uteri, optimus est *Suffitus* ex *Nuce mosch.* Si sunt *Nothi*, curantur *Clysmatibus carminat.* uti etiam *Zedoariâ.*

Contingit interdum *Tumor Pudendorum & Inguinum*, in quo casu nil melius *Fotu* ex *Fl. Cham. & Samb.* in *Vino coctis*, vel *Catapl.* ex *Beccab. contusa* cum *Fl. Cham.* calidè. Si in Partu lædantur Pudenda applic. *Linim.* ex *Ol. Hyper. & Ros.* cum integris *Ovis.* Si contrahant fissuras, *R. Bals. Peruv. ʒiii. Axung. Porc. ʒiii. Ol. vitel. Ov. ʒiii, Tereb. Ven. ʒi. M. & cum plumaceolis impone Fissuris.*

Si in Partu difficili rumpatur Vulva, insperg. rimæ *Pulv. Consolid. maj. & blandè illinantur Bals. Per. & Bals. Sulph.*

Sulph. Tereb. cum Album Ovi. Hinc ansulis applicatis & invicem connexis ad se ducantur labia Vulvæ ruptæ. Si neglecta ruptura cicatricem induxerit, abscindatur Pellis cicatrifata, deinde per filum acu transfixum firmius jungantur Labia; hinc impon. seq. Balsamum.

℞. *Gummi Elem. ℥ii. Terebinth. Ven. ℥iii. Ol. Hyper. ℥iib. Sangu. Drac. Myrrh. an. ʒi. Liquefiant omnia & fiat l. a. Balsamum.*

A R T. I V.

De Lypothymia, Diarrhœa, & Incontinentia aut Suppressionione Urinæ in Puerperis.

Lypothymia in & post partum Passiones hystericas præcedunt, adeoque ocius removendæ *Spir. Sal. armon. & Liq. CC. succin.* in vehiculo calido. Sin verò Passio hysterica cum imminente morbo acuto complicitur, cauti simus in *Remed. volat.* exhib. adeoque conveniunt potius temperata ex *Myrrh. Castor. Sal. Card. b. &c.* Anxietas stomachi & præcordiorum, quæ passionem hanc comitatur, distinguenda est ab anxietate illa cum difficili anhelitu juncta, quæ Puerperium, propter pectus repletum, & vitiatam sanguinis fermentationem præcedere solet.

Diarrhœa superveniens Lochiis rectè fluentibus, *blandis sudoriferis, & stypticis* compescenda; si verò Lochia ex parte vel ex toto suppressa sunt, relinquenda est, quia sæpe per *Diarrhœam* evacuantur Lochia. Si *Diarrhœa* juncta sit Morbo acuto seu maligno, sistenda est per *sudorifera fixa*, addito pauco *Laud. op.* hinc *Styptica* quoque jungenda.

Si Sphincter Vesicæ in Partu lædatur, sequitur *Incontinentia Urinæ*, sævissimum symptoma; quod si inveteratum est, nisi forsan *Thermæ* aliquid conferant, incurabile est, imprimis si cicatricem contraxerit sphincter
ab

ab Obstetricum unguibus dilaceratus. Si recens est, conducunt *Injectiones & Linimenta vulneraria*, speciatim *Buson. vivi in olla rec. calcinati*, & Stomacho appensi.

Grumi sanguinis, in Vagina vel aliis locis hærentes, curantur per *interna grumos dissolventia*, *Clysmata aciora*, & *Ol. Scorp.* externè illitum.

In vagis post Partum doloribus sæpè sufficit *Ung. ex sperm. Cet. cum Ol. Nucis mosch. exp. Cera & pauco Croco* calidè Abdomini applicatum.

A R T. V.

De Febre lactea, Morbis acutis & Purpurâ Puerperarum.

LAc in mammis congestum tertiâ vel quartâ die æstus febrilem infert, qui terminari debet per Sudorem & Lochiorum fluxum, hinc convenit *Antim. diaph. & Myrrh.* item *Emuls. ex sem. Cardui ben. & Napi cum Myrrh.*

Morbi Puerperarum 'acuti ut plurimum sunt *maligni*; in quibus respiciendum sedulò ad Lochiorum fluxum, & ad primas vias, quarum succi ex retentis menibus alterati & circa Partum commoti, varia Abdominis symptomata inferunt. Si supprimantur Lochia, ocyus revocanda; si jam rectè fluxerint & fluere desierint, sudor provocandus est. Cavendum etiam, ne Lochiorum nimius fluxus malignitatem augeat. Conveniunt itaque in genere *sudorifera* additis blandè *Lochia stimulantibus*, ne nempe diaphoresi supprimantur; aut si nimis fluant, *adstringentibus*. In penitus suppressis, fortissimè provocandus sudor per *fixa ex Antimonio, myrrhata, succinata, CC. &c.* Inprimis *Cinnab. Antim* cum *Sal. vol. Succin. & Sal. vol. CC.* In his enim
Febri-

Febribus primum curationis punctum consistit in Sudoris legitimâ provocatione. Purgantia noxia sunt, imò & *Clysmata*, adeoque 2do vel 3tio Puerperii die, si suspicio est, imminere Morbum malignum, eluantur primæ viæ v. g. *Pil. Pestil. Russi. Venæsectio* nociva est, nisi in sanguineis Juvenclis mox in principio suppressa Lochia eam in talo postulent, præmissa *Ven. S.* in Brachio. Siquidem Lochia suppressa sint, præmissa *Ven. S.* conven. *grumos dissolv.* & effuso sudore subinde *Lochia stimulantia*, v. g. *Myrrh. Castor. Sperm. Cet.* Ad sitim tollendam acida Utero inimica & Lochia sistentia, minùs conveniunt; præstant itaque blandiora ex *Infus. fl. Viol. Cyan. & Aquileg. in Aq. Card. b. cum pauco Spir. Sulphuris.*

Inter omnes Puerperarum Febres pessimæ notæ est *Purpura*, partim ex Scorbuto oriunda, unde *Antiscorbutica* insigniter promovent excretionem. In tempore ebullitionis, conven. *compescentia & blandè diaphor.* addito tantillo *Myrrhæ* vel *Salis* alicujus vol. Ubi imminet excretionis tempus, convenit *Cinnab. Antim. CC. Diaph. solar. Bezoard. miner. cum parca quant. Salis vol. CC. & Succini.* In progressu egregia est *Tinct. Corall. antiscorbutica*, vel seq. mixtura. *℞. Aq. Scord. Scorzon. an. ʒiʒ. Spir. Cochlear. ʒiʒ. Magist. Coral. cum Suc. Citr. Antim. diaph. an. ʒʒ. Syr. de Calend. ʒvi. M. cap. cochleatim.* Tandem *Emuls. ex Sem. Card. ben. Nap. Aquileg. & Citr. cum Myrrh.* quæ potenter expellunt. Cautissimè interim à frigore caveatur, hoc enim difficiliem Respirationem, Anxietatem, Diarrhœam, &c. inducit. Si incipit prurire purpura, & sub forma squamarum decedit, continuantur *Remedia antiscorbutica.*

S E C T. VI.

De Vitiis Lactis.

Materia *Lactis* est Chylus ex sanguine arterioso per glandulas Mammarum transcolatus, & à Lymphâ acidulâ præcipitatus. Vitiatur autem, quando deficit, abundat, aut corrumpitur. *Deficit* in nimis macilentis ex defectu alimenti, in uberius per Lochia purgatis, nimio sudore aut potu, mammarum Scirrhus, aut nimia adstrictione, cum Fœminæ pectus constringunt, aut externa adstringentia admovent; item in Suctionis defectu. Curatur *Lactis defectus* exhibendo victum chylosum, Decoct. fl. Sambuc in Lacte Vaccin. Decoct. summitat. & sem. Fœnic. item sem. Anis. & ejus Ol. still. Egregius fit Pulvis ex Lactis Lun. ℥ii. Crystall. præp. ʒi. Ol. still. Anis. Fœnic. an. gutt. ii. M. F. Pulv. pro 2. dos. cap. in decoct. Fœnic. Externè applicantur Fomenta emollientia, quo facto fricentur Mammæ moderatè cum pannis asperis.

Lactis nimia Abundantia oritur ex uberiori alimentorum digestionem, laxitate glandularum copiosarum, & volatili acido lac ex Mass. sanguin. præcipitante. Subinde dolores in axillis & dorso infert, unde & Mulieres utero gerentes dolorem dorsi patiuntur, qui evanescit sub Lactis per Mammæ exitu. Licet in se non sit malum, curanda est tamen, ne Lac in mammis coaguletur. Pro quo scopo conven. Sem. Vitic. Coriand. & Myrrha. Externè Catapl. ex Pulv. Cumin. cum Aceto; item Fotus ex Rad. Ap. Sem. Cumin. & Coriand. in Aceto & Vino coctis, addito paucò Alumin. Eminent Alfin. contusa; item Cicuta & Mentha recenter contusa & Mammis

mis applicata. Conducit etiam Lac emulgere in ferrum candefactum. Dicta *Lactis proventus* impediunt: Sin verò hætenus *genitum* sit *Lac*, continuetur blandus sudor, & tegantur integræ Mammæ *Emplastro de Sperm. Cet. Myns.* Applicentur etiam Sacculi pollicis crassitie interpassati ex *Coryzâ* vel *Millo* contuso, probe calefacti crebrius repetendo; sic enim Lac fluidum manet & sponte per papillas emanat.

Corrumpitur *Lac* inprimis in *coagulatione*, quæ oritur ab assumptis vel applicatis acerbis austeris, diutiori in Mammis retentione, Spirituum defectu in animi pathematibus eorum motum turbantibus; sic enim acidum *Lactis* fit manifestum. Distinguitur Tumor coagulationem sequens, à Tumore seu distensione à Lacte nimio; in eo, quod Mammæ distensæ æqualiter durissimæ sint; Tumor autem coagulationis inæqualis est, nunc simplex, nunc duplex aut triplex, in principio sine dolore.

Cura. Lac nondum concretum ocyus emulgeatur, saltem exfugatur; deinde propinentur sudorifera volatilia, inprimis *Spir. Sal. armon.* probe rectific. ad 3i. Ubi sudaverint, mox imponatur calidè integræ mammæ *Empl. de Galban. crocat. Myns.* cum ana *Gum. Ammon.* cum *Sacculis* jam dictis. Nisi sic dissolvatur coagulatum, intra 2 vel 3 dies supervenit *Inflammatio* cum rubore & sensu pulsationis, quo in casu frustraneus est discutiendi conatus; sed promovenda est suppuratio internè per sudorem provocatum *Oculis Canc. Myrrh. & Sal. Card. b.* Externè fovendo Mammæ calidè cum *Spir. Sal. armon.* ex *Calce viva* & *Sp. Vini* parato, additis *Croco* & *Caryophyllis*, dein imponendo dictum *Empl.* vel *Empl. Diachyl.* cum *Gumm.* Si appareat Tuberculum & omnia sub eo sint molliora, aperiatur cultello. Alias promoveatur ulterius suppuratio *Cataplasmate* ex *Rad. Ireos Cep. assat. an. ʒiij. Ferment.*

℥ii. Vitel. Ovor no. iii. Axung. porcin. rec. sine sale, Ol.
 Ros. Farin. Fab. Sem. Lin. an. ℥i. M. Cataplasmata ex
 Mica panis cum Lacte & Succ. Apii, faciunt dolores.
 Factus Abscessus mundificetur instillando Ol. Momord.
 per infus. vel Bals. Sulph. cum Ol. Papav. seu Amygd.
 d. Distinguenda Inflammatio vulgaris Mammarum ab
 Erysipelate, subito post Terrorem, &c. ingruente,
 primò cum horrore, postea gravi æstu, mammâ ru-
 brâ, calidâ, coccineâ, & dolore lancinante, pungente
 in ejus superficie. In quo casu emulgeatur Lac, pro-
 pinentur, dum calor durat, sudorifera fixa ex Antim.
 diaph. Sal. Card. bened. CC. s. igne, &c. Externè appli-
 centur crebro Sacculi interpassati ex Fl. Sambuci, irro-
 rati Sp. Vini rectif. & suffumigati Pulv. Succin. & Thu-
 ris. In graviore malo applicetur Empl. ex Theriaca cum
 Sale Absinth. Item Roob. Sambuci calidissimè, repeten-
 do omni hora. Interea sedulò provocetur Sudor,
 imprimis in Mammis, linteis calefactis probè tegendo,
 &c. Sin fuerit Inflammatio Mammarum ex aliis causis,
 dissolvatur ocyus applicando Papyrus cæruleam, pro-
 pe calorem, qui est ex lebete, Melle virgineo illitam.
 In gravior malo Catapl. ex Farin. Fab. Lupin. & Len-
 tium in Aqua & Aceto coctis, addito pauco Album. Ovi.
 Quando superveniunt Scirrhi, indolentes sunt, si à cau-
 sa externa, interdum verò dolentes, si ab interna pede-
 dentim procedant. Hi ad Cancrum degenerant, adeò-
 que relinquendi, ne exasperentur: illi curandi, foven-
 do Mammam Aceto super Lateres calefactos effuso, &
 dein applicando Empl. de Ran. cum Mercurii duplo.
 Item ℞ Diachyl. cum Gum. Empl. de Melil. Ceroti san-
 tal. an. ℥i. Gum. ammon. in Aceto solut. ℥vi. M. & im-
 pone.

S E C T. VII.

De Regimine Fœtus , & Morbis Infantum.

Fœtus ablutus assumat *Ol. Amyd. d.* cum *Sacch. penid.* vel *Syr. de Cichor.* cum *Rhabarb.* ut ejiciatur mucus stomachi & meconium, aliàs Lac inquinantia. Post xxx. horas (vix prius) fugat *Colostrum Matris*, quod laxativum est & sordes primarum viarum abstergit. Sit Lac mulieris sanæ; nulla autem ex odore, sapore, colore Lactis petenda sunt signa. Lactabit Nutrix annuo spatio, idque utraque mam-
mâ, & vitando candelas aut fenestras ad latera, aliàs lusciosus evadit Infans. Ablactetur denique sub incrementum Lunæ tempore vicario intra magnos Mundi cardines. *Morbi*, quibus obnoxii sunt *Infantes*, originem trahunt ex quatuor *Causis*, nempe *retentione Meconii*, *inhibita transpiratione insensibili*, *vitiis Lactis*, & *Erratis Pultis*. De his ordine dicendum.

Meconium in Intestinis crassius, & recrementâ variegata in Ventriculo & Intestinis tenuibus, alvum adstringunt, Lac corrumpunt, & ejus distributionem impediunt, Tormina & Epilepsias inferunt; adeoque partim vomitu, partim secessu expurganda veniunt. Præ cæteris recrementis malè audit *Meconium*, seu crudus caseus à substantiâ nutritivâ separatus, acore stomachi infectus, à Bile colorem ex nigro viridescentem trahens, & in cellulis Intestinorum sub mora firmius coagulatus.

Transpiratio insensibilis summè necessaria est Infantibus, cum copioso sustententur nutrimento. Impeditur autem præcipuè à crustâ viscidâ illorum corpora

obducente, à liquore nutritivo, in quo natârunt, or-
tâ. Hæc enim inhibet transpirabilia, adeo ut sub po-
ris Cutis ubique hærentia, cum sint naturæ salinæ, acri-
moniam facilè contrahant acido falsam, unde cutanei
Affectus efflorescunt, nutrimentum partium corrumpi-
tur, & harum fermentum nativum destruitur, in pri-
mis si concurrant digestionis primæ aut Lactis vitia. Si
hæc enim absint vitia, temperata magis & pingua sunt
retenta, quæ putrefacta superveniente Alkali in animal-
cula pedetentim emergentia degenerant.

Lactis Vitia sunt varia, 1. *Quando alienum est*, unde
vitia tam materialia quam moralia in Infantibus oriun-
tur. Cum enim in omni Muliere specialis sit fermenti
stomachalis differentia & idiosyncrasia, Lac Mulieris
alienæ in Stomacho Infantuli, lacte suæ matris assueti,
alterationem infert, digestionem turbat, & distributam
crasin sanguinis exindeque fermentum vitale & animi
mores immutat. Accedit quòd Matrum opiparè vi-
ventium Lac nutritivum sit, illud autem Nutricum
pauperularum, & quibuscunque eduliis avidè vescen-
tium cacochymicum existat. 2. *Quando morbosum*
est, notum enim, Lithiasin, Scorbutum, Luem ve-
neream, & quæcunque Semina morbosa ex Nutrice la-
borante in Infantem derivari. 3. *Quando etiam nimis nu-*
tritivum, pingue & butyrosus est, in primis in princi-
pio; Infans enim tenui nutrimento in Utero assuetus,
Lac spissius & magis coctum digerere nequit, unde coagu-
latur Lac in Stomacho, & cruditati acidæ promptissi-
mam suggerit occasionem. Commodè itaque Natura
Colostrum suppeditavit, quod serositæ suâ salinâ Sto-
machum, Intestina & Vias urinarias abstergit, & si-
mul primis quatuor diebus tenuitate suâ nimium nego-
tii Stomacho faceffit, donec Lacti successivè pingue-
scenti adsuescat; propinent ergo Matres suis Infanti-
bus *Colostrum*. 4. *Quando superflue ingeritur*, ad quent-
cunque

Unable to display this page

alias etiam larvas induere, quatenus nunc in Stomacho nunc in Intestinis a Bile & Succo pancreatico diversimodè alteratur, utut frequentissimum ejus vitium sit coagul. m. acidum.

Hoc *acidum* membranas Intestinatorum lædens & lancinans, *Tormina*, quæ subinde prodromi sunt *Epilepsiæ*, excitat, unde ejulatus, & excrementa alvi acidum spirantia & viridia, ex acido nempe cum Bile permixto, Subinde excrementa sunt tantum grumosa, seu caseosa materia Lactis ab acido coagulati; subinde virorem non contrahunt, donec extra corpus aliquamdiu aservata fuerint, partim quia acidum in corpore in Bilem non sufficienter egit, propter Lac continuò affluens & acidum temperans, partim quia finis effervescentiæ & præcipitatio (unde viror) nondum facta est, donec aer externus accedat. Grumi Lactis viscosi Pylorum obstruentes *Apepsiam*, & eundem irritando *Vomitum* salubres, licet debilitantes, inducunt. Sin verò sine Vomitu in Stomacho hæreant, instar pastæ acescunt, *Flatus* producant, & ex horum impetu *difficilem Respirationem*, *Inquietudines*, *Anxietates præcordiorum*, *Contractionem pectoris*. Ex hoc fonte deducendæ sunt *Inflationes Hypochondriorum*, non secus ac *Flatus* & *Symptomata hypochondriaca* ex acido viscido, vitio digestionis primæ, oriuntur. Si hoc *viscidum* acidum circa superius Stomachi orificium stabuletur, per consensum Diaphragma irritat, unde oritur *Singultus*, subinde pertinax. Si in cavo Stomachi fluctuet, orificium ejus superius, & sub inspiratione Diaphragma irritans halitibus acrioribus, *Tussim* infert *stomachalem*, *humidam*, subinde non cessantem nisi superveniente vomitu. Rara est Infantum *Tussis sicca*, nisi interdum in inclementia aeris. *Asthmata* etiam Infantum ex Ventriculi cruditatibus oriuntur; ut & *Tussis Dentitionem laboriosam sequens*, ratione nempe Salivæ copiosioris in Stomachum deflu-

refluxus, digestionem primam onerantis. Si cruditates Stomachi blandiores sint & dulciores, in Lumbricos abeunt. Semina enim Insectorum, in Farina & Lacte inclusa, sub debiliore Stomachi digestionem non ritè subacta, concurrente blando loci tepore vivos emittunt Fœtus. Accedit temperata Bilis acrimonia, aliàs succos à putredine defendens, in Infantibus deficiens. Mucus hic acidus viscidus loco nutrimenti distributus, Intestina incrustando, aut oscula & ductus Lacteorum obstruendo, aut Glandulas Mesenterii infarciendo, *Abdomini Tumorem & Atrophiam*, ex denegato nutrimenti transitu, infert, ut plurimum cum alvo laxiori. Si in Massam sanguineam distribuatur, *Febres lentas* vesperi exacerbantes, & Lympham vitando *Tumores glandularum & Affectus Catarrhales* inducit. Lympha hoc pacto viscidior & acida existens, non solum Tumores glandularum ratione consistentiæ, sed & ratione acridinis *Pruritus*, hinc *Pustulas*, *Favos*, *Tineam*, *Crustam lacteam* & *Furunculos*, in corpore infert; in primis circa caput & collum, ubi copiosæ sitæ sunt Glandulæ; accedente interim ipso partium nutrimento, non ritè assimilabili, sed volatili acore prædito. Hæ defædationes, in primis Capitis, si materia acrior & tenuior sit, in Ulcuscula saniosa degenerant; sin verò viscida & minus acris sit, in Crustas abeunt crassiores, & semper ferè his Affectibus externis, Glandularum Capitis & Colli & Parotidum Tumores junguntur; si insequantur aut recidivam, aut pejorem Affectum denunciant. *Crustæ lacteæ* quoad faciem externam similes sunt *Variolæ* & *Morbilli*, quorum causa est corruptum Lac, & acor viscidus tam in Utero, quàm extra Uterum Infantem inquinans; qui commota occasionaliter Massâ sanguin. successivè quasi coagulando effervescentias excitat, febriles, donec succus inquinatus per vasa capillaria beneficio Glandularum miliarium excernatur, in

Pustulas coacervetur, ubi ulterius effervescente in pus abeat, quod in crustam squamosam desinit. *Pavor Infantum in somno* oritur ab acido hostili, nervos tenellos & subtiliores facile irritante, adeo ut ex horum momentaneo usu totius corporis insequatur concussio, Unde hic *Pavor Epilepsiæ* prodromus est, & quo propinquiore sunt partes fonti acido, in Stomacho, Intestinis & Glandulis Mesenterii stabulanti, eo citius Convulsionibus epilepticis corripuntur; hinc ramificationes paris vagi & intercostalis prius afficiuntur, atque **Tormina** Abdominis superveniunt; donec repetita talia Pathemata in partibus internis, reliquum systema nervosum in partibus etiam externis, mediante spirituum motu explosivo, afficiendo *Epilepsiam universalem* producant. Ulcera autem acidum ad extra derivantia epilepticos Infantes liberare solent. *Febres Infantum acutæ* oriuntur ex corruptione Lactis internâ aut obstructione Pororum Cutis externa. Nam præter cruditatem acidam lactis & pultis, datur etiam nidorosa cum flavis excretis, non à Bile tingente, sed à multiplici Lactis corruptione colorem nactis. Hæc autem cruditas Massam sanguineam alterat eo citius, quo minùs transpirant Infantes propter neglectum Balneorum; item Linteaminum & aeris debite calidi usum.

Cura. Quoad quatuor *Universales* morborum *Fon-tes*: 1. *Meconium* expurgat *Colostrum*, vel hujus defectu tantillum *Mel. ros.* item *Pulp. Passul.* cum ana *Syr. de Cichor.* cum *Rhabarb.* add. *Coral. & Ocul. Canc.* item *Syr. de Spin. cervin.* paratus cum *Melle* loco *Sacchari* sed cautè, add. *Ocul. Canc.* 2. *Transpirationem* promovent *Balnea Aquæ dulcis*, addito *Sapone* & subinde *Lixivio communi*, quod beneficio sui alcali etiam *Affectus cutaneos* præcavet. Iteretur balneatio, alias flavi evadunt coloris, item *Febribus* & *Affectibus cutaneis* obnoxii redduntur. 3. Emendentur *Lactis vitia*, de quibus supra.

4. In

4. In pulte paranda, loco farinae, fumatur Panis similagineus ex sicco. probe tritus cum Lacte vel Aqua, addito Vitello Ovi & Sem. Anis. & non nimia quantitate propinetur. Ratione Succu acidu, viscidu, pituitosu, serosu, &c. haftenus geniti, mox à nativitate propinetur Spir. Sal. armon. anisat. & caryophyllat. item Liq. CC. succin. in Lacte nutricis, vel Aquâ, vel Syrup. Menth. aut Fœnic. Nec metuatur, licet mirè mutantur Infantes sub hujus usu, mox enim ad se redeunt. Accedunt alia aromatica vel oleosa; in primis Sem. Anis. à ʒi. ad ʒß. hinc Castor. Myrrh. Essent. Myrrh. cum Spir. Sal. armon. parat. Elix. propr. s. acido; item Theriac. vel Mithrid. ad gr. 1. vel 2. Hisce acida corrigentibus addantur fixa acidum absorbentia, viz. Ocul. Canc. Margarit. Coral. r. CC. s. igne Ebur. Lap. Bez. Unicornu, Dens Hippopot. & his jungatur parca dosis Salis vol. CC. vel Sal. vol. Cran. human. Temperatus sic & resolutus Succus acidus viscidus foras eliminetur per Clysmata ex decoct. Chamom. acuata sale Tartar. & in Affectibus dolorosis ex Lacte cum Terebinth. & Vitel. Ovi; interdum necessaria sunt laxativa ex Syr. de Spin. cerv. vel Pill. tribus aut quatuor muscerda; item ex Jalap. pulv. gr. 3. vel 5. cum triplo pulv. CC. præp. Purgatio Infantis mediante Nutrice incerta est. Scammonium nimis acre est, atq; Manna nimis fermentativa. Si vomitus postuletur, sufficit Pulv. Rad. Ireos fl. ad gran. aliquot; vel gut. 8. aut 10. Syrup. emet. Angeli Salæ in Aq. Menthæ.

℞ CC. s. igne ʒß. Sal. Card. b. gr. xv. M. pro duabus dosibus exhibendis, blandè sudorem expectando.

℞. Ocul. Cancr. præp. ʒß. CC. s. igne Coral. r. an. ʒi. Sal. Card. b. gr. xii. Thur. gr. x. Ol. dest. Anis. gutt. vi. Misc. F. pulv. in Lacte, Pulte, vel alio vehiculo propinand. Loco Salis Card. b. addi posset Sal. vol. CC. vel Cran. humani.

℞. Decoct. fl. Chamom. ℥i. Mell. rutac. ʒß. Salis Tartar. ʒi. Ol. dest. Anis. gutt. iv. f. Enema.

Quoad Morbos Infantum in specie, Tormina cum flatibus aut excretis viridiusculis levantur per Pulverem compositum supra præscriptum, augmentando dosin Ol. Anisi, addendo Castor. Theriac. aut Mithrid. & his irritis Spiritum aut Sal. vol. C. C. Egregium est Aurum fulmin. ad gr. i. vel ii. ad Tormina, & hinc Epilepsiam amovenda. Propinentur hæc in Lactē vel Aq. fl. Til. aut Ceras. nig. Interea alvus servetur aperta per Clysmata ex Lactē & Terebinth. si excreta sint tenuia, liquida, plus minus flava & podicem excoriantia; si vero viscida sint, ex Decoct. Chamom. cum Sale Tartar. Accedunt inunctiones scrobiculi Cordis & Umbilici, Oleis dest. Carvi, Cumin. Fenic. Anis. Chamom. Cort. Aurant. & Ol. Chamom. vulgari, vel Ol. Nucist. expr. pro corpore; si tenacior sit mucus & simul inflentur hypochondria, conveniunt Unguenta ex Gummi ammon. in Aceto solut. cum Terebinth. Sevo hircin. & Butyro non salito. In Vomitu conduc. Pulv. Nuc. mosch. Coral. & Caryoph. in Aq. Cinamom item Theriaca interne & externe; ablactatis convenit Decoct. Caryoph. ad ʒss. & Mastich. ad ʒii in Vino. Externe frustulum Panis Vino Malvatico ebrum; vel Ol. dest. Macis, exceptum Oleo Nuc. Mosch. expr. regioni stomachi imponatur. Observandum autem, Vomitum sinendum esse, donec mucus & latex vitiosus evacuati fuerint; in primis si stertor anhelando audiat. In Tussi stomachali, difficili Respiratione & Asthmate præmittatur Vomitus, hinc propinetur Syr. de Nicot. vel Syr. de Erys. cum Aq. Hyss. & Menth. vel potius Succus per deliquium ex Raphano excavato & Saccharo repleto. In Tussi pectorali à lymphâ acriori vel aëre, optimum est Sperma Ceti in Jusculo calido solut. item Spir. Sal armon. præcipue ubi dentitio Tussim excitat. In Affectibus catarrhalibus & hinc Tussi sicca, omnibus præferatur Liquor CC. succin. & externe inungatur plantæ pedum cum Pinguedine Lucii piscis.

eii piscis. In *Singultu* conducit *Vomitus*, hinc *Pulv.* ex *CC. ust.* & *Coral. præp.* cum *Ol. dest. Anis.* aut *Caryoph.* nec omittenda *Theriaca, Anisum, Castoreum.* *Vermes* proliciunt *Clysmata* ex *Lacte & Saccharo*; internè necant *Decoctum Mercur. vivi* in *Aq. Aspar. vel Graminis*; item *Mereur. dulc.* hinc *CC. sine igne, Myrrha, Sal vol. CC. Liq. CC. succinatus.* Externè applicetur *Aloë hepat. cum felle Tauri*, superimpositâ *vesicâ bubulâ.* In *Arophiâ* conveniunt *Salia volatilia* ob *structos meatus* *reserantia*; post *ablactationem* dantur *Liqu. Terr. fol. Tart. Tinctur. Vitriol. Mart. tartarisata, & Tartarus vitriolatus Tachenii.* Externè illinatur *Unguentum* ex *Gum. ammon.* supra laudatum, vel *Ung. martiat. cum Ung. Alth. comp. & Ol. Philosophorum.*

In *Affectibus cutaneis* conveniunt internè *Sal. vol. Viper. Pulv. Viper. Liquor. CC. succin. Tinctur. Antim.* Externè vitentur *Mercurialia*, quia subinde ad *Epilepsiam* disponunt; item *Decocta* vel *Unguenta* ex *Nicotianâ*, quia *vomit* & *secessus* cum *Lipothymiis* subinde excitant. Præferantur itaque *Linimenta saturnina & sulphurea* cum *Sale Tart. v. g. fl. Sulph. excepti Unguento de Cerus. vel diapomphol. cum s. q. Ol. Nicot. vulgari*; item *Unguentum Panarol. ex Sulphure, Axung. porcin. & Succo Limon.* In specie si *Ulcer*a sint *manantia*, abstergantur *Linteis Aquâ Sperm. Ran. imprægnatis*, & inspergatur *Pulv. Cret. Lact. Lun. Myrrh. cum tantillo Sal Tartar. vel, quod melius, pulv. præcipitatus ex Vitriolo Martis soluto cum Sale Tartar. probè ablutus & exsiccatus.* Si *Ulcer*a sint *crustosa*, illinantur *Ol. Tart. per deliq. cum Ol. Amygd. d. exp.* Si *Tinea* sit *crustosa* cum *copiosis pediculis* dicto *Linimento* addatur *Ol. dest. Spic. vel loco horum* sufficit *Lixivium* non nimis *acre* *Spongiâ* *admotum.*

In *Variolis & Morbillis*, pro earum *expulsione*, convenit *Emuls. ex Semin. expulsvivis*, cum *Aq. fl. Samb. & Sabios.*

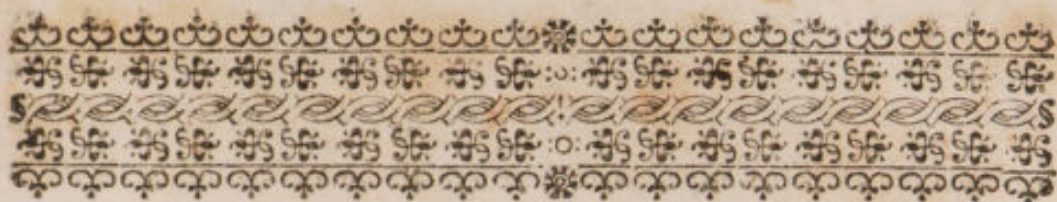

Scabios. add. pauca *Myrrha*. Nunquam negligatur *Myrrha*. Egregia est *Essentia* ex *Castor.* & *Asâ fetid.* cum *Tinct.* *Tart. comp.* hinc *Succus Stercor. ovilli* in *Morbillis*, & *caprilli* in *Variolis*. Post eruptionem, ut promptè maturescant, propina *Ocul. Canc.* cum *Myrrhâ*; externè præcavetur erosio tangendo pustulas spongia *Lixivio sal. Tart. ebriâ*. Si gravior malignitas epilepticos insultus inferat, convenit *Liq. CC. succin. & Sal. vol. Cran. human.* atque in robustioribus *Sal. Artemis.* Nutrix interea quotidie utatur in potu *Gelatinâ CC.* ut *Lac* quasi medicamentum reddatur. In *Epilepsia* conveniunt absorbentia fixa; sed ferè infallibilis est *Liq. CC. succin.* Egregius est *Pulvis flavus* tempore verno è *Julis Coryli* collectus; item *Sulphur ex scoriis Reguli Antim.* ultima vicè præcipitatum, quod forsan Vomitus ciebit, & insequente blando somno curabit.

In *Febre intermittente*, quæ tamen rarissima est, præmisso Vomitu, prodest *Spir. Sal. armon. Sal. Absinth. Liq. CC. succin. &c.* In continuâ lentâ & catarrhali, præmisso *Glysmate*, convenit *Spir. Sal. armon. simp. vel anisat.* item *Tinct. Myrrh.* In continua ardente, etiam rarissima, præmisso vomitorio vel laxante, convenit *Antim. diaph. CC. s. igne, Nitr. antim. Arcan. dupl. Mynsicht.* Si malignitas adsit, usurpentur *Emulsiones* in *Variolis* laudatæ, interdum etiam *Theriaca & Mithridatium.*

Cum Ablactati propter voracitatem succos etiam crudos in corpore coacervent, eadem de illis monenda sunt.

E P I T O M E S
COLLEGII PRACTICI
L I B E R V.
De Chirurgia Medica.

S E C T. I.

De Luxationibus.

C*Hirurgia Medica* consistit in legitimâ inventionem remediorum; *manualis* verò versatur circa ipsas Operationes chirurgicas, quæ nos non tangunt. Partes hic tractandæ sunt vel duriores, quibus unctuosâ nocent & amariuscûla amica sunt; vel *molliores*, quarum quædam sunt sanguineæ, faciliores curatu, minùs irritabiles & dolorosæ, facilius restaurabiles si semel ablatae sunt, idque ferè sine deformitate, fermento minùs acri obnoxia, & à medicamentis acrioribus non adeo irritabiles; quædam autem nerveæ contrariis qualitatibus præditæ.

Inter *Affectus partium duriorum* occurrit primò *Luxatio*, facilis & cognitu & curatu; quando nempe capita Ossium ex situ naturali removentur. *Causa* est violentia externa, vel interna, quando nempe Ossis cavitas repletur ab acido vitioso Synoviam coagulante,

te, ita ut Ossis caput ex suo receptaculo trudatur, ut in Arthriticis & Ischiadicis; vel quando ligamenta & funiculi ab humiditate serosa salina v. g. scorbutica, relaxantur & flaccida fiunt, adeo ut Ossa ex sede sua dilabi patiantur.

Cura. Si *Luxatio* sit à *vi externa*, membro extenso (musculi enim in parte luxatâ contrahuntur) reponatur Os, & commodâ ligaturâ firmetur, cavendo ne nimis stricta sit, alias comprimendo vasa Inflammationem aut Oedema inducet, vitando etiam *repellentia* & *adstringentia*, sanguinis & lymphæ motum impedientia. Ratione autem *Inflammationis*, quæ ordinariò repositionem aut præcedit, aut sequitur, propinentur *salia volatilia alcalia*, item *fixa*, fiat *Venæsectio aversoria*, & externè applicentur *Fomenta discutientia* ex *vegetabilibus aromaticis* in *Vino* aut alio liquore coctis. Si Inflammatio repositionem præcedat, nil tentandum, donec discussa fuerit. Si superveniat *Tumor edematosus*, propinentur *sudorifera*, & illinatur locus luxatus & tumidus *Oleo dest. Tart. & Ossium human.* cum *CC. ust.* vel *Calce viva* à foetore rectificato. Ut pars reposita firmetur, humectentur *lintea*, *fasciæ*, & subinde *sacculi* *Vino decoctionis fl. Hyper. Chamom. Roris mar. Stæchad. Arab.* semper enim humida & calida servanda. Si fiat *Luxatio* à coagulo gypseo, illinatur pars *Petroleo* vel *Bals. peruv.* cum *Vitello Ovi* soluto, add. *Spir. Juniper.* & applicetur *Empl. ex Succin. & Gummi Elem.* cum *Cerâ & Resinâ*, ita ut extremitates *Emplastris* tenacius non coeant, quia sic Tumorem partibus luxatis supervenientem inhiberet, quod non semper consultum est. In omni autem *Luxatione* caveantur *oleosa mucilaginosæ*, poros oblinentia, fibras laxantia, & pruritus seu excoriationem inducentia. His enim ommissis præstaret partem, absque religatione, *decoctis nervinis*, addito tantillo *Lixivii communis*, fovere. Fugiantur

Unable to display this page

S E C T. II.

De Fracturis.

Fractura Ossium ut plurimum à violentia externa ortum ducit, rarius autem à nimis Artuum convulsionibus oriri observatur. Si os *secundum longitudinem* frangatur, *Fissura* dicitur, quæ in occulto latet, & tardius symptomata pergravia prodit. Si *per transversum* frangatur, superveniunt ingentes dolores partium membranarum, eo atrociores, si festuca Ossis separata partes cutaneas vel membraneas æserit. Accedunt Tactus indicium, motus Ossis per transversum cessans, æqualis partis fractæ intumescencia, & ratione doloris ac tensionis subinde Inflammationes ac Oedematata. Hæ autem Inflammationes ex fibrarum strictura, sanguinis & lymphæ motum impediende, in principio Fracturarum, non confundendæ sunt cum Erysipelate 4to aut 7mo die superveniente, propter partes nerveas læsas, quarum nutrimentum, imprimis in corpore cacochymico, alteratum, acorem contrahens partes nerveas irritat, & hinc Febrem excitat, ubi subinde solet esse suspicio festucarum ex Osse procedentium, & partes vicinas lædentium. Ossa Senum arida, & Lue venerea infectorum cariosa, facillimè franguntur. Interdum in *Fissura* nutrimentum Ossis proximum elapsum, sensim secundum longitudinem Ossis defluens, circa loca articulis vicina congeritur, & tandem in Abscessum transmutatur, quem in loco Abscessus impossibile est curare, quia fissura ad distans continuò fomitem suggerit. Judiciosè itaque expiscanda est *Fissura*
occult-

Unable to display this page

ferruminandi fit per Callum genitum ex alimento circa poros, propter rectum eorum situm vitiatum, stagnante, atq; per foramina aperta transfudante, & hinc in duritiem ossibus similem coagulato: adeo ut Chirurghi officium in solâ repositione & repositi firmatione consistat. Interea tamen præcavenda sunt symptomatica, & ea admovenda, quæ balsamum naturalem Ossium conservant. Si adsit *Inflammatiō*, curetur, priusquam Fractura tangatur. Ossi reposito illinatur *Spir. Vini* cum tertia parte *Spir. Lumbr. terr.* Si adsit *Contusio* partis, applicetur *Mel* cum *Spiritu Vini* probè temperatum. Illinatur etiam locus fractus *Oleo Hyper. & Lumbr. terr.* acuatō *Ol. dest. Terebinth. & Rosism.* Hinc imponatur *Empl.* (ita ut extremitates leviter se contingant & intumescentiam supervenientem non inhibeant) ex pulv. *Rad. Barb. hirc. Extract. Aristol. rot. cum Sp. Vin. Succin.* cum *Resina alba, Terebinth. & Cera*, tempore usus cum *Bals. peruv.* vel *Ol. dest. Succini* malaxandum. Hoc factō, si locus sit tendinosus, musculis destitutus, crebriores circumvolvuntur fasciæ & adaptentur *ferulæ*; si verò multi circumstent musculi sufficit *Emplast.* cum *ferulis*, ac fugienda sunt *adstringentia*. Interea Callum promovent *vulneraria interna*, viz. *Agrim. Consol. maj. Geran. Robert. Sabina*, quibus *Rosmar.* semper addatur; item *Lapis Osteocol.* in *Vino* vel *Decocto Vinc. pervinc.* Post tres vel quatuor dies resolvantur *Fasciæ*, & abluatur locus *Vino decoctionis nervinor. & vulnerariorum*. Si ex Fractura nervi contorti sint, atque ligamenta & tendines translocentur, post diem septimum impone *Ceratum* ex *Rad. Sigil. Salom. ʒiv. Alchymil. ʒi. Fol. Plantag. m. ii. Instar Pultis coque*; cui adde *Ceræ albæ q. s. ut fiat Ceratum molle*: Misce cum *Ol. Myrtil. ʒii. Ol. Terebinth. ʒiʒ. Ung. Agrip. Dialth. an. ʒiʒ. Bol. armen. ʒvi. Sang. Dracon. ʒiii. Thur. ʒi. M.*

In *Fistula*, si tumor sit insignis, mollis tamen & tractabi-

tractabilis, aperiatur scalpello, & *Abscessus* instar aperturæ cum *Vulnere* tractetur. *Recens Fissura* facile curatur *Emplastro* convenienti ex *Rad. Symphyti*, &c. Si *Abscessus* sponte obortus fuerit, factâ maturatione aperiatur, continuando apertionem ad locum *Fissuræ*, ut commodè *Caries* tollatur, inspergendo *Pulv. Euphorb.* vel *Ol. dest. Caryoph.* &c. Si ex *Fractura* lacerentur partes molles, & nihil de Osse abscessurum metuatur, jungenda sunt labia *Vulneris* vel suturis vel glutine, & *Balsamo vulnerario* tractanda. Si fracti Ossis immineant prominentiæ, quæ vel dextrè reponi nequeunt, vel ab aere cadaverisatæ sunt, necesse est, ut vel abradantur vel separentur, vel *Vulnus* factum per digestivum diutius apertum servetur. Si jam separatæ sint, vossellâ extrahantur: si adhuc hæreant, naturæ committatur negotium. Si Os repositum debitam figuram non habeat, facile corrigitur, si *Callus* non firmatus sit; si verò jam firmatus est, sine noxâ curari nequit. Si Os iterum frangatur, non frangitur in *Callo*, sed circa *Callum*.

S E C T. III.

De Vulneribus.

Vulnus est divisio unitatis in parte molli, vel nerveâ vel sanguineâ. Nunc est simplex; nunc complicatum cum contusione & simil. Quoad *Prognosin*. *Vulnus* est lethale, quod gravius lædit partem ad vitam necessariam, vel vasa interna majora; quod *Cerebrum*, non superficialiter, lædit; quod *Diaphragma* & partes nerveas ad *Convulsiones* irritat.

Cura. Natura sola balsamo suo nutritivo partes separatas unire potest; *Balsamus* hic naturalis est humor

gelatinosus tenuis, imprægnatus Sale vol oleoso temperato, investitus substantiâ pinguiusculâ. Chirurgi officium est hunc balsamum conservare, ejusque corruptionem impedire & emendare; idque & *internè* per *vulneraria Sale vol.* prædita, v. g. *Myrrh. Viper. antimonialia* &c. præmissis aut *purgantibus mediocribus*, aut *sudoriferis salinis volatilibus blandis*; & *externè* aeris impressionem avertendo, ab aëre enim fit alteratio sanguinis & succi naturâlis, unde acorem contrahit, qui omnium in Vulnere symptomatum author est, & intensius in nerveis, quàm in sanguineis partibus prævalet: fermentando enim *calorem & ruborem*, stagnando *Inflammationem & Tumorem*, rodendo *Ulcus* generat; & cum sale vol concurrens *Pus* constituit. Variat hæc aciditas, 1. Ratione causæ lædentis v. g. in *Morsu animalium* & simplici *Vulnere*. 2. Ratione sectionis, vel punctiōis, vel contusionis. 3. Ratione aeris in diversis climatibus, item plus vel minus radiis solaribus imprægnati, qui deteriora reddit Ulcera. 4. Ratione succi nutritii vel sanguinis affluentis, v. g. à *Lue venerea*, cruditate cachecticâ, aut Mensibus suppressis, inquinati, unde acor multo pejor redditur.

Remedia itaque *externa*, acidum corrigentia, balsamum naturalem conservantia, ejusque corruptionem sistentia, sunt *Bals. peruv. Ol. Hyper. Ol. Terebinth. Bals. Sulph.* & similia pauca. *Acria vol. detergentia* dicta nocent balsamum colliquando, & fluxum dolorosum acrimoniâ suâ inferendo: nocent etiam *Olea expressa* ob unctuositatem & acidum, quod continent. Sola itaque *temperata alcalina oleosa* conveniunt, in *Vuln. nerveis* quidem paulo fortiora, propter acorem magis intensum, & majorem sordium copiam. Si nihil extranei in Vulnere transierit & nulla sit Contusio, nec aliquid à parte ablatum, statim conglutinentur instillando *Balsamum vulnerarium* cum moderatè ad-

stringen-

stringentibus, sine ullo puris proventu. Sed si adsit Contusio, ut in *Sclopetorum Vulneribus*, si eximendum sit quid heterogeneousum, si studio apertum servandum sit *Vulnus*, ut in *Capitis Vulneribus*, si in *Ulcus* degenerare incipiat, prius *digestiva* applicanda sunt, quæ sanguinem aut extravasatum aut corruptum in pus mutant; hinc *mundificantia* & tandem *sarcotica*. *Digestiva* sunt *Terebinth.* & *Vitel. Ov.* quibus *Myrrha* vel *Bals. peruv.* addend. ne putrescat pars nervea; jungenda etiam sunt *acidum absorbentia*, ut *Ter. Vitriol. d.* remedia ex *Saturno*, irem ex *Venere*. *Mundificantia* sunt tantum *digestiva acriora*. Interim labia *Vulneris* conjunget Chirurgus vel futuris vel fasciis, rebus heterogeneousis prius extractis, exceptis sanguinis grumis, qui relinquendi, ut balsamum nativum ab aëre defendant. Extrahuntur autem heterogenea, v. g. *Festucæ Ossium frustula*, *surculi Lignorum*, &c. vel per instrumenta appropriata, vel per medicamenta *vulneraria*, & *attrahentia* dicta; qualia sunt *Pinguedo leporina*, *Vulpina sicc.* & in *Vino macerata*, *Sabina*, *Vinca pervinca*, hinc *Emplast. ex Fermento, Melle*, & *Visco querc. mistura ex Ocul. Canc. Pingued. Lepor. & Succin. alb.* item *Emplastr. ex Cer. alb. Wi. Colophon. Theriac. an̄zvi. Liquefact. super ign. add. Gum. ammon. zi. Bdell. zii. cum s. q. Axung. Lepor. & aprugn.* Quoad *Fascias*, in *Vulneribus* non adeo gravibus sufficit *Fascia* in duplum complicata, cujus medium membro læso applicatur, in parte plagæ oppositâ circumvolvendo per crucem. Sed in gravioribus, ubi fibræ per transversum dissectæ sunt, aut partes abscissæ & adhuc pendentes, necessaria est *sutura*, in qua cavendum, ne nimis arctè adducantur labia *Vulneris*, quia nonnihil intumescunt, & quia sic Balsamo ingressus & puri egressus non pateret. Cavendum etiam, ne acu nervus lædatur. Fiunt etiam *Suturæ* mediante *glutine*, nempe linteo illito *Gum.*

Tragacanth. Gum. arab. Mastich. Thur. Sarcocol. an. zi. pulverif. & cum Album. Ovi agitatis, donec in spumam & liquorem abeant. In Vulneribus levioribus punctim incis, item sinuosis & fistulosis, optimè profunt turundæ ex Lino contorto & linteo semiconvoluta, basi in quatuor lacinias divisâ, ne fundum Vulneris nimis premant, inprimis si partes sint nervæ in vicinia. Hæ rotundæ non nimis crassæ, in apice teneræ, in medio nonnihil crassiores, Unguento illitæ fundum Vulneris purificant, ita ut caro non citius in superficie quàm in fundo accrescat. Hisce mediis curatum Vulnus Cicatricem relinquit, propter fibrarum coalescentium situm inæqualem, unde succus nutritius coacervatur in cicatricem; inprimis si magis adstringentia applicata fuerunt, hæc enim poros angustando fibras minus tractabiles reddunt.

Haftenus de Remediis in genere. Succedit specialior horum consideratio. Ipsa Natura *conglutinat* Balsamo suo naturali, quem conservant sale suo alcalino *vulneraria*, addendo *acidum absorbentia*, inprimis *saturuina*, & moderatè *adstringentia*, quæ fibras & carnem, à tenui humore transudante laxatas, restitunt. Talia sunt *Sanicula, Pyrola, Plantago, Hyperic. Scabiosa, Centaurium min. Vinca pervinc. Veronica Aristol. Torment. Nicotian. Major. Sigil. Salom. fructus Momord. Symphyt. Gummi Tragac. Tacamah. Sarcoc. Sang. Drac. Olib. Bdell. Resina Pini, Myrrha, Pix, Terebinth. Mastiche, Hypocist. Acac. vera, Aloe, Mumia, Lumbrici terr. Cerum. Aur. Mel, C.C.ust. Os. Sep. Oc. Canc. Usnea Cran. bum. Telæ aran. Litarg. Saturnus calcin. Cerus. Minium Succinum Bol. armen. Lac Lun. Sulph. Calx viva lota; Ol. Momord. Hyperic. Nucist. Ol. exp. Nicot. O. Lumbr. Theriaca, Bals. peruv. Bals. Sulph. Balsamina, Unguentum de Bezon. de Pomphol. de Nicot. de Cerus. de Tutia, de Minio Emplast. diasulph. Ruland. Stiptic. Crol. de Gratia Dei, &c.*

&c. Ex his fiunt *Potiones & Pulveres vulnerarii*, *Injectiones*, *Balsama*, *Unguenta*, *Emplastra*. Sed revera pauca simplicia sunt optima, v. g. sufficiunt fere internè *Ocul. Canc. Ebur. ppt. Antimon. diaphoretic.* & in æstu febrili *Nitrum antimoniat*; sicut in læsione partium nervosarum *Liquor CC. succinatus*. Inter *Balsamos*, simpliciores & selectiores sunt *Bals. Sulph. Peruv. & Tolut. Ol. expr. ex Sem. Hyper. cui proprii Flores infusi sunt*; *Cerumen Aur. cum Ol. jugl. expr. coctum & inspiss.* in *Vulneribus nerv.* nulli æquiparandus *Liquor. follic. Ulmi*, inprimis in *Vulneribus Oculorum*. Pro promptâ & tutâ curâ eluatur *Vulnus Spir. Vini*, hinc applicentur *Pulv. Aloes. hepat cum Gossypio Ol. Hyper. imprægnato*, & superponatur *Empl. Rulandi*. Item

℞. *Benzoes ʒi. Aquæ vit. ʒiʒ. Mastich. ʒi. Bals. nig. ʒʒ. M. f. Linimentum quod consolidat & cicatrizat quæcunque vulnera recentia simplicia.*

Vulnera partium nervosarum periculosissima sunt; inprimis si punctim lædatur nervus aut tendo, quo in casu optimè instillatur *Vulneri mistura ex Ol. dest. Terebinth. ʒi. Spir. vin. ʒi. Camph. ʒʒ. M. vel Balsam. peruv. cum Ol. destil. Lavend. vel inungatur locus Ung. dialth. ʒiv. Ol. Bacc. Laur. dest. ʒiʒ. dest. Succin. ʒʒ.* Imponatur etiam *Emplastrum* perquam calidè ex *Euphorb. opt. ʒi. Resin. Terebinth. ʒʒ. add. Cerâ paucâ M.* Si nervus tendo, aut ligamentum per transversum lædatur, acuantur *Balsama vulneraria Oleo dest. Terebinth. vel Salv. vel Succini.* Applicetur supra *Vulnus Pulvis Lumbr. terr. cum Terebinth. & Ol. Hyper. vel inspergantur Exuv. Serpent. cum Ocul. Canc. pulveris.* Interdum *Suturæ tendinum* benè succedunt.

Vulnera cum contusione sunt omnium pessima. Si leviora sint, expectandum, donec contusum per supurationem separetur. Si graviora sint & metus adsit *Gangrænæ*, mox scarificando & incidendo sanguinis

exitus promovendus, & quod reliquum est, sub formâ puris, promovendum, addendo digestivis *Unguentum Ægyptiacum*. In principio ulteriorem Gangrænam præcavet *Ol. Cer.* vel *Philos.* superimposito *Empl. de Camin.* vel *Bacc. Laur.* Hisce sedata maximam partem Contusione, præ reliquis remediis convenit illitus *Spir. Sal. armon.* cum *Calce viva* destil. Pertinent huc *Sclopetorum Vulnera*, in quibus præter internas *Potiones vulnerarias* egregium est *Nitrum*. Externè extrahantur Globi, hinc pro scopo suppurationis applicentur turundæ cum *Balsam. Parai*, ex *Oleo Lil.* in quo *Catelli* ebullierint, additis *Lumbricis terrestr.* illinendo semper turundas *Spir. Vini*. Post suppurationem applicetur *Mundificativum Vigierii*, viz *℞. Terebinth. ʒv. Ol. Ros. ʒi. Mellis Ros. ʒiii. Myrrh. Aloes, Mastich. Aristol. rot. an. ʒiʒ. Farin. Hord. ʒvi. M.* In locis non nimis nervosis commodè additur parum de *Mercurio præcip.* qui nimiam putredinem arcet. Si in principio empyreuma adsit, nil melius *Cremore Calcis vivæ* cum *Melle*. Si post malè solidatum *Vulnus* doleant *Ossa*, *Oleum Terebinth.* extrinsecus illitum promovet & coitum *Fissuræ*, & *Abscessus* separationem.

Vulnera maligna venenata, ex Globis venenatis, vel *Morsu* animalium, symptomata habent Gangrænam, Angustiam præcordiorum, Sudores glutinosos, Syncope, &c. Si *Vulnus* ex *morsu* profundum sit, scarificandum est. In *Vesparum puncturis* sufficit *Oleum Nucis mosch. expr.* & *Empl. de Ran. cum Merc.* In *Viperarum* & *Serpentum Morsu* etiam imponatur *Bufo vivus contusus*, aut admoveatur *ferramentum candens* citra ambustionem. In *Canis rabidi Morsu* applicetur *Empl. magnet. Angel. Sal. cum Pulv. Canc. fluv.* vel loco scarificato *Theriaca* cum *Cepâ* & *Capit. Allii*. Elicito sic *Veneno* sanetur *Vulnus* leni digestivo, addito *Ung. ægypt.* In *Vulnere à venenatis armis* applicetur idem *Empl. magnet.*

magnet. vel Empl. ex Cepis, Theriaca, Sterc. capr. & Ol. Nucis Mosch. expr. His subjiciuntur internè Acet. dest. cum Theriac. aut Diascord. Tinctura bezoard. Fixa antimonialia cum Nitro parata.

Inter *Vulnerum Symptomata* occurrit primò *Hæmorrhagia*, si nempe lædantur vasa majora. Internè vix aliquid convenit, nisi, ratione iracundiæ, ebrietatis, &c. forsan *nitrata*. Potius locum habent *externa*, viz. *Crepitus Lupi* probè exsiccatus & compressus, vel immersus in solutione *Vitrioli Martis*, & dimid. *Alum.* in decoct. adstring. frigido, impositis stupis *cannabinis*. Si *Vulnera* sunt profunda, immittatur pulvis ex *Lacte Lunæ, Lap. Hæmat. Bolo armen. & Cap. mort. Vitriol.* Conducit etiam *Vulneri* fortiter imprimere *Terram Vitriol. dulc. cum Ter. sigil. & Album. Ovi* subactam; vel. *Fulig. fornacum Alb. Ovi* subactam. Accedit *Usnea Cran. human. Stercus asinin. rec. cum Sanguine effluente* exsiccato mistum, linteum crebrius imprægnatum *Alum. & Sperm. Ran.* vel, quod fortissimum est, *R. Croc. Mart. ʒi Ter. Vitriol. dul. ʒß. Acet. dest. Vini fortiss. aa. ʒi.* His Stupa made fiat.

Inflammationem sistit *Aqua Calcis viv. imprægnata Saccharo Sat. & Camphorâ, Aqua dest. Cancror. putrefact. vel Succus Cancror. contus.* In *Erysipelate* illinatur *Spir. Vini cum Theriac. &* inspergatur pulvis ex *Flor. Sambuci, Creta, Cerus. &c Caro luxurians* oritur à fibris per ineptam curam laxatis; curaturque applicando *Alum. ust. vel Croc. Metal. vel Ung. egypt. inprimis Aq. virides, vel præ omnibus Lap. infernal.* applicando post exesionem *Empl. cicatrizaus.* Dolores, inprimis tensivos in partibus nervosis, qui spasmos earundem præcedunt, sistunt, præter interna blanda, externa *Ol. Lumbr. terr. cum Ol. dest. Succin. & Laur. item Ung. dialth. cum Bals. peruv. & Ol. dest. Lavend seu Spic. Fluxum Synoviae & Atrophiam* curat *Ung. fus.*

cum Würzii, Ung. ægypt. Aq. ex Canc. fluv. comp. item
 seq. R. Pulv. Castor. ʒi. Pulv. Lap. calam. Oss. Sep.
 Mandib. Lucii pisc. an. ʒii. Spod. Terr sigil. an. ʒiʒ. M.
 & asperge Vulneri. Si Convulsiones superveniant, præ-
 ter succinata & salia vol. ex animalibus internè usurpa-
 ta, Nervilæsi ratio habenda est, vel ejus puncturam
 curando, ut supra, vel eundem transversim discindendo
 ut pars sensu privetur. Si superveniant Febres, præ-
 cedere solet sensus ardoris in Vulneri; Cura autem
 experienda per absorbentia, viz. Ocul. Canc. in Acet.
 dest. Antimon. diaph. Magist. Coral. cum Succo Citri;
 Spir. Sal. armon. cum debitis vulnerariis, & ratione
 Sitis Nitr. antim. & parum de Spir. Vitrioli dulci.

In Vulneribus pectoris semper occurratur imminenti
 Pleuritidi vel Peripneumoniæ; vulnerariis addantur diu-
 retica propter occultum à Pectore ad Renes transitum;
 subinde applicentur turundæ ansulatæ sub expiratio-
 ne, ne superveniat Empyema; notetur autem, Vulne-
 ra infra septimam costam Diaphragma non penetrare,
 adeoque ad Abdomen pertinere.

In Vulneribus Capitis alvus semper sit aperta. Si su-
 perficialia sint, facile curantur Ol. Hyper. & Bals. pe-
 ruv. superimponendo Empl. de Betonic. cum Tacamah.
 in Bals. peruv. malaxat. Si Cranium lædatur, sed non
 penitus perforetur, impediatur ejus Caries inspergen-
 do Pulverem Rad. Irid. flor. Aloes, & Myrrhæ imprægna-
 tum Spir. Vini vel Ol. Terebinth. cavendo unctuosam. Si
 Cranium penetretur, & lædantur Meninges, sedetur
 Hæmorrhagia interna pulvere Aloes, Thur. Boli armen.
 cum Album. Ov. conquass. atque immittantur linteola im-
 prægnata tantillo Ol. dest. Terebinth. Malè applicatur
 Ol. Ros. ut & Mel nisi membranæ putrescere incipiant.
 Hæc de Vulneribus cæsim factis. In Contusionibus gravio-
 ribus sine Vulneri, si possit discuti, discutiatur Tu-
 mor; si non, aperiatur in principio, ne pus ex retentio-
 ne

ne acrius cranium lædat. Si sint cum *Vulnere* & *Cranii læsione*, considrandum, an sit depressio Cranii vel cum *Fractura* in Adultis, vel sine *Fractura* in Infantibus, quorum ossa cedunt; an verò *Fissura* sit. Symptomata *Depressionis*, aut *Fissuræ*, sunt Vomitus bilis, Vertigo, Sanguinis per os, nares aut aures effluxus, subitanea obmutescencia, & brevi superveniens Delirium, Convulsiones, Paralysis. Origo horum est festuca, vel sanies, vel sanguis grumosus, membranas lædens. In *Fissuris* Catapl. ex *Farinâ Fabarum*, Capiti raso applicatum secundum ductum *Fissuræ*, non exsiccatur; item si Æger mandibulas fortiter contineat, aut Nucleum Ceraforum frangat, dolorem percipiet in loco fisso. In quo casu necesse est perforetur Cranium, ut sanguini, saniei, &c. pateat exitus.

S E C T. IV.

De. Ulceribus

Solutio Unitatis ab acredine corrodente in parte molli *Ulcus*, in dura *Caries* dicitur. Acre rodens est acidum, quod alimentum partis in excrementum acre transmutat, & fibras carneas sensim absumit. Oritur hoc acidum 1. Ab alimento partis proximo corrupto, ut in *Ambustis*, &c. 2. Ab aciditate sanguinis & lymphæ, ut in *scorbuticis* & *venereis Ulceribus*; item post Inflammationem propter sanguinem stagnantem acescentem. 3. Ab excremento aliquo sanguini & humoribus permixto, quod in partem determinatam defigitur, ut in *Ulceribus*, quæ aliis Morbis superveniunt. Confirmant hoc acidum Emplastra ab Ulceribus detracta, acidum sub-

subtile spirantia, & dolor Ulceris corrosivus, qui non ab alcali caustico, quod mortificat; sed ab acido procedit. Pro vario aciditatis gradu alimentum variè corrumpitur, unde *Ulcus* aut *saniosum*, aut *vermiculosum* aut *cancrosum*, aut *phagedenicum*, aut *dolorosum*, aut *purulentum* esse solet. In *partibus nerveis* alimentum sale vol. acri non imprægnatur, & hinc facilius acefcit, ipso spiritu animali aut celerius distributo, aut facilius exhalante; unde harum *Ulceras* sunt & frequentiora & difficiliora, quàm *partium sanguinearum*. In *locis glandulosis* ipsa lymphæ acido subtili sale imprægnata, faciliè *Ulceris* impressionem suscipit, unde tale *Ulcus* contumacissimum est, dolorosum & sæpè cancrosum. In *Ulceribus Articulorum* os subjectum ab acore corrosum *Cariem* contrahit, quæ nisi corrigatur, *Ulceras* sunt immedicabilia. Si sanies ex alimento corrupto orta per interstitia partium latius serpit, & partes molles cum staminibus duris exedit, *Ulceras* infert *sinuosa* & *fistulosa*, quorum canales in locis membranaceis quasi in callum indurantur, inprimis horum orificia, ab acido vitioso corrugante & indurante. Talia *Ulceras* solent esse graviora, ubi alimentum partis faciliè acidi impressionem recipit, v. g. in Scorbuticis Lue venereâ correptis, Hydropicis, iis quibus Hæmorrhoides aut Menses supprimuntur, item illis, qui spirituum defectu laborant. In *Ulcere* curato, si tantillum acidi non ritè correcti relinquatur, vel recidivat, vel per sanguinis & lymphæ motum aliorum deferitur. In omnibus *Ulceribus* adest *Cavitas* propter acorem exedentem; in sanguineis *Pus*, in nerveis sanies, vel saltem *Pus* tenuius & acrius. *Labia Ulceris* rarò sicca sunt, nisi aëri diu exponantur aut exsiccantia intempestivè applicentur. Quodlibet *Ulcus* sponte & subito sic cum evadens, cum labiorum livore, Gangranam aut mortem portendit.

Cura consistit in acidi mortificatione; carnem enim generat & foramen occludit ipsa natura. Remedia sunt vel *acidum temperantia* per falsum vol. alcalinum, vel *idem absorbentia*. Priora acidum destruendo alimenti corruptionem sistunt, adeo ut *Ulcus nitidum* reddant, & *detergentia* seu *mundificantia* dicantur. Sunt hæc vel *temperata*, *digestiva* dicta, quæ sanguineis saltem in principio conveniunt, & acidum temperando, ita ut moderatius cum alimento partis effervescat, pus laudabile & *suppurationem* promovent; vel sunt *acriora*, in nerveis, *acerrima* verò in *putridis Ulceribus* laudata. Ulcere mundificato adjuvetur Natura in carnis generatione & consolidatione, per *Balsama vulneraria*, quæ balsamum naturalem conservant, & simul adstrictoriâ vi carnis recentis laxitatem corrigunt, & quo magis adstringunt, eo firmiorem cicatricem generant; adeo ut *Sarcotica* & *Epulotica* gradu tantum differant. His Externis jungantur internæ *Potiones vulnerariæ*, remedia ex *Lignis sudoriferis*, *antimonialia fixa*, *viperina*, & similia alcali plus minus acri pollentia.

Remedia digestiva sunt Ol. Ros. Butyr. rec. majal. Vitel. Ov. Gum. Elemi. Terebinth. Thus, Mastich. Far. Tritic. Hord. Fœnumgr. &c. v. g. ℞. Tereb. ʒi. Vit. Ov. no. i. Mel. Ros. ʒss. Ol. Hyper. ʒi. M. Ubi pus genitum est, addantur *mundificantia*, & *acidum* vel *temperantia* vel *absorbentia*, v. g. ℞. Fol. Nicot. m. ii. Summit. Absinth. Herb. Veron. an. m. i. Rad. Aristol. rot. ʒi. Bac. Junip. ʒss. Alum. crud. ʒi. Coq. in s. q. Aq. Ferrariorum. Colatura injiciatur in *Ulcus sinuosum* & *sordidum*. Item; ℞. Succ. Nicot. Plantag. Absinth. Beton. Mel. ros. colat. an. ʒiv. subige probè lento igne, add. Croci Mart. Mercur. præcip. Aloes. Myrrh. Fl. Sulph. an. ʒi. cum Bals. peruv. q. s. F. Ung. mundific. Ulceris. Laudatur Bals. Sulph. aut terebinthinatus, aut cum Oleo Lini vel Nuc. jugland. expr. paratus, item Bals. peruv. habito tamen delectu, an pingua conveniant; si non, sufficit Mel cum
succ

Succo vulnerario. Optimum mundificativum sit ex *Vitello Ovi ad durit. cocto* cum *Melle & Vino*; addito in malignis *Mercur. præcip. vel Merc. vivo* à quo spiritus Nitri abstractus fuit. Pro Ulceribus consolidandis *R. Calc. viv. bis vel ter lotæ & parum exsic. q.v.* Misce cum *Ol. Lin. q.s.* & tingatur cum *Bolo armen. vel rubr.* ad carneum quasi colorem. Internè usurpetur crebrius *Merc. dulc.* cum *Extr. Helleb. nig.* item *antimonialia fixa, Tincturæ antimonialles, Corallia & Ocul. Canc.* cum *Aceto dest. Myrrha, Crocus, Essentia Spiritus & Sal. vol. Viperarum*, & imprimis *Decocta Lignorum.*

Hæc in genere. In specie *Ulcera cum ossium Carie juncta* non curantur nisi corrigatur *Caries*, cujus signa sunt asperitas in fundo Ulceris, nigredo & perforatio Ossis; item si *Ulcus* optimè suppuratum & consolidatum subito recidivet, Sanies enim ex Osse plorans semper novum *Ulcus* generat; caro etiam *Ulceri* superveniens flaccida est atque minùs dolens, & ipsa sanies acrior est quàm in *Ulcere* rectè se habente. Pro *Carie* corrigendâ dilatentur *Labia Ulceris* vel scalpello, vel turundis intumescantibus ex *Medull. Samb. compressâ* vel *Rad. Gentian.* hinc imponatur *Spir. Vini probe rectific. vel Oleum dest. Caryoph. cum Oleo dest. Guaiac. vel insperg. Pulv. Euphorb. & Rad. Ireos.* Si hæc non sufficiant, limâ vel scalpello rodatur *Os* donec punctula rubra appareant; vel ad *Cariem* funditus delendam tangatur *Os* ferro candente, postmodum applicentur prædicta, donec cariosum à sano secesserit, & hinc consolidetur *Os Spir. Vini* cum *Myrrh. & Aloë.* Si *Os* reperiatur cariosum in extremitatibus *Fistularum*, injiciatur solutio *Merc. dulc.* cum *Aq. Plantag.* Laudatur etiam ad *Cariem Ung. ægypt. cum Pulv. Terebinth. ad duritiem coctæ, & Ung. fusc. Würzii.*

Si *Ulceri profundo, cavo, sinuoso, jungatur Callus internus, Fistula* dicitur. Inquiratur an desinant *Fistulæ* in partem nerveam, ubi fundus admodum dolorosus; an

verò

verò in sanguineam, ubi fundus est mollis minus dolens & materia similis puri laudabili; item si desinant in vas sanguifluum, ubi materia est obscuri coloris instar facis propter sanguinem, & si vas erofum sit, prodit sanguis vel rubicundus vel obscurus ratione vel venæ vel arteriæ. Exploretur mollities vel durities fundi speculo vel stylo, vel, si sinus sint admodum tortuosi, candelâ subtili ex Cera & Terebinth. In Cura si prius orificium callosum sit, ampliatur per *turundam* ex Rad. Gentian. addito paucò Alum. usti. Hinc injiciatur Merc. dulc. solutus in Aq. Calcis viv. add. Spir. Vini; vel Succus Nicotian. cum Spir. Vini & Pulv. exuv. Serpent. vel Merc. dulc. solutus in Succo Canc. fluv. & Nicotian. Conducunt etiam *turundæ* illitæ Ung. fusco Würzii vel Ung. ægypt. cum Bals. Sulph. terebinth. & Camph. vel Unguento ex Aloe, Thure, & Asâ fœtida tritis cum Melle despumato ad aliquam glutinositatem cocto. Si hæc non sufficiant, R. Ung. ægypt. ℥ß. Merc. præcip. ʒi. Lixiv. ʒiv. Aq. Ros. ʒii. Aq. Plantag. ʒiv. Coq. ad consumpt. ʒtiæ partis, & illinatur Fistulis. Si hoc propter dolorem applicari nequeat, necesse est aperiatur, & Callus, vel exedatur vel pededentim sectione auferatur, quo facto tractetur tanquam Ulcus simplex.

Ulceræ sordida ac putrida curantur abluendo cum Spir. Vini, in quo soluta sit Theriaca, vel Decocto Calc. viv. add. Merc. dulc. hinc usurpando Ung. ægypt. aut addendo Unguentis Merc. post abstractionem Aq. fortis sæpius Spiritum Vini abstrahendo paratum. Laudat Forestus expressionem Stercor. capr. cum Vino veteri. Ulceræ inveterata abluantur Aq. Pomor. putrid. dest. in qua Extract. Aristol. rot. cum Sp. Vin. factum, vel Merc. dulcis solvatur, addito in ardoris casu Saccharo Saturni. Ulceræ Phagedænica cancræosa cautè tractanda sunt. Conducunt Saturnina, v.g. Linimenta ex Saturno cum Succ. Solan. & Geran. robert. in mortario plumbeo mixtis, insperfo prius pulvere Bufon. calcinat. vel Stercore Felis Cancri fluv. nutriti.

Schrö-

Schröderus in Cap. de *Empl.* mirabile habet *Emplastr.* modò addatur *Merc. vitæ*. Notandum autem quibuscunque remediis addenda esse *arsenicalia fixa*, v.g. *Ol. Arsen. fixi per deliq.* item *Pulv. benedict.* ex *Fulig. furni*, *Arsenico* & *Rad. Ari.* Si Ulceri purificato superveniat carnis *Luxuries*, inspergatur *Pulv. ex Cort. Gallar. Granat & Spongia combusta*.

Quoad *Combusta* si solummodò calor & ardor externam Epidermidem alteravit, & *Vesiculas* aquâ acriuscula turgidas excitaverit, applicetur *Linimentum* ex *Lixivio Calcis vivæ* cum *Ol. ros.* vel ex *Ol. Rap. rec. expr.* cum *solutione Litharg.* in *Aceto tritis* in mortario plumbeo donec fiat gypseum. Conducit etiam *Unguentum* ex colaturâ *Butyri non saliti cocti* cum *Canc. fluv.* contusis donec rubescant; item *Succus Canc. fluv.* cum *Aq. Sperm. Ran. Succus Allii* vel *Cepar.* cum *Sapone ven.* & pauco *Sale*. Si ipsa *Cutis* comburatur & in *Vesiculas* corrugetur, *Pustulæ* aperiendæ sunt, & *Cutis* laxanda applicando *Pulp. Pom. dulc.* sub *Ciner. coct.* add. *Farin. Hord. & Fænigr.* cum *Croco.* Sin verò *Caro* etiam comburatur, & *Cutis* emortua in *Escharam* degeneret, primo vel secundo die separetur *Eschara*, applicando *Mucilag. Semin. Cydon.* cum *Aq. Sperm. Ran. extract.* add. *Butyro non salito*, *Ol. Lil. alb. & Vitel. Ov.* vel *Butyrum rec.* agitatum in mortario plumbeo cum *Decocto Malvæ*, quod cum *foliis Brassicæ tepidis* applicetur. Si sic non separetur *Eschara*, necesse est incidatur, ne coerciti humores *Ulcus* depascens inducant. Postmodum applicentur *digestiva & mundificantia*; atq; tandem incarnetur *Ulcus* *Unguento* ex *Calce viva* in *Aqua frig.* sexies, vel septies lotâ, add. *Ol. ros. & Vitell. Ovorum*.

SECT. V.

De Tumoribus.

Magnitudo partis præter naturaliter aucta *Tumor* dicitur; sin verò nova moles adnascatur, *Excreſcentia* audit. *Cauſa* ut plurimum eſt humor vel in motu impeditus, vel de novo congeſtus. Si humor in motu impeditus ſit Sanguis, *Inflammationes*, *Contuſiones*, *Eryſipelata* inducit; ſin Lympha fuerit, *Tumores ſeroſos*, *Hydropes particulares*, *Oedemata*, &c. infert. Humor de novo colligitur, quando coacervatur alimentum partis, aut corruptum à fermento vitioſo, ut in *Bubone venereo*, *Cancro Mammarum*, &c. aut alteratum plus minus, ut in *Excreſcentiis*, *Polypo*, &c. Quoad *Cauſas remotas*, ſtagnat humor, propter viarum anguſtias à Compreſſione, Inſarctu, aut Contracturâ doloroſâ; humorum craſſitiem ratione chyli viſcidioris, frigoris acidi, aut cujuſvis externi coagulantis; particularum malam figurati-
onem à recrementis in Abſceſſibus criticis à ſanguine depoſitis. Quoad novos humores, alimentum vel cor-
rumpitur à fermento acido in parte latente, ut in *Cari-
e Oſſium*, *Ulceribus*, &c. vel alteratur à pororum dilata-
tione, fibrarum laceratione aut extensione nimia, mem-
branarum diſciſſione, unde alimentum copioſius reci-
pitur & retinetur.

Cura. Humori stagnanti restituatur motus naturalis, removendo impedimenta externa, materiam obstuentem solvendo, frigus & acidum coagulans corrigendo. Evacuetur etiam humor vel insensibiliter discutiendo.

Hh h

& attenuando, vel apertione cum ferro aut cauterio, vel suppuratione, quæ oritur ex effervescentiâ acidî (à dissipatis spiritibus orti) cum sale vol. oleoso. Tumor per novam humoris generationem introductus, aut discutiatur, quod rarius, aut per aperturam evacuetur materia, ante emollientibus & suppurantibus alterata. Excrescentiæ tollantur per ferrum & ignem. Interea sociantur *interna, acidum absorbentia, sanguinem expurgantia, & blando sudore humoribus motum conciliantia.*

Remedia itaque Tumorum externa sunt I. *Resolventia*, quæ crassum viscidum attenuant, coagulum solvunt, durum fundunt & emolliunt idq; vi sua acidum temperandi, & simul poros partium penetrandi; suntque hæc in triplici differentia, 1. *Lenia* v.g. *Malv. Alb. Mercurialis, Branca ursina, Violaria, Lil. alb. Sem. Fœnigr. Lupin. Malvæ,* & ex his paratæ dein *Mucilagines, Caricæ, Uvæ passæ, Axungie, Pinguedines* (veteres ex femellis magis attenuant) *Ol. Amygd. d. & Lil. alb. Ung. dialth. & resumpt.* 2. *Mediocria* v.g. *Apium, Helen. Cephæ coctæ, Cherefol. Beton. Verbasco. Fl. Sambuc. Cicuta, Crocus, Chamom. Adeps vulp. urs. cervin. Sevum hirc. Gum. Tacamahac. Elemi, Terebinth. Sperma Ceti; Ol. Chamom. Hyper. Aneth. Laur. Nicot. Ung. & Empl. de Cicuta, Beton. Diachyl. simp. de Melilot.* 3. *Fortiora*, v. g. *Bryon. Cucum. Cephæ crudæ, Cyclam. Sabin. Absinth. Nicot. Semina Lini, Eruc. & Cumin. cum Aceto trita, Gum. ammon. Galban. Bdel. Sagap. Opopan. Ladan. Resina Pini, Stercor. animal. Nidi Hirund. Spir. Urin. Sal. armon. Vini crocat. & camphorat. Vapor Aceti acerr. Ol. Later. Lumbr. Petrol. Nicot. Terebinth. Cephæ, Bals. Sulph. Ung. martiat. Empl. Diachyl. comp. Vigonis cum Merc. Oxyroc. Mercurius laminæ Saturni illitus* II. *Insensibiliter,*

biliter discutientia, viz *aromatica Sale vol. oleoso prædita*, tam internè quàm externè. III. *Suppurantia*, viz. *humectantia*, *acrimoniam humorum temperantia*, *fibras laxantia*, & *occulto sale vol. constantia*, v. g, *Rad. Alth. Lil. alb. Cep. coct. Allium, Semina, Flores, Olea, Unguenta & Emplastra, emollientia dicta.*

Inter *Tumores in specie* primatum tenet *Inflammatio*, nunc *genuina* nunc *spuria*, orta à sanguinis stagnatione, quam vel læsiones externæ, vel causa interna infert. In *Cura* interna vide in *cap. de Inflammatione*; externè crebrò applicetur in principio *Decoctum Sulph.* cum *Urina*; vel *Succus Canc. fluv. rec. calidus*, vel *Spiritus aromatici* cum *Sp. Vin.* vel *Lixivium ciner. sarment. Vitis* cum *Vitriol. Sale & Aceto*. Si his discuti nequeat, promoveatur *suppuratio*, temperatis quidem in *genuinâ*, acrioribus verò in *nothâ*; pro quo scopo egregium est *Lac*, in quo coctus *Sapo Venetus*. Tumor sponte vel *scalpello* aut *cauterio* apertus cum *Bals. sulph. & Empl. diasulph.* mundificetur & consolidetur.

Suffusio sanguinis seu *contusio* eandem sortitur naturam cum *Inflammationibus* genuinis. Internè eminent *Ocul. Canc.* cum *Aceto*, *Carbones Tiliæ in Vino*, *Salia volat.* & si suspicio sit partis cuiusdam internæ læsæ, vel *blandè laxantia* vel *blandè diaphoretica*. Externè pro scopo resolvendi convenit *Spir. Vini rectif.* nunc *camphorat.* nunc *croc.* *Lixivium* cum *Vino factum*, *Spir. Sal. armon.* cum *Spir. Vini* paratus; *Bals. peruv.* cum *Vitello Ovi & Spiritu Vini*, imprimis in partibus nerveis; item *Decocta* vel *Catapl.* ex *Rad. Symph. Sigil. Salom. Melil. Fl. Samb. Chamom. & Croco* cum *Vino*. Hæc in *suffusione* leviori, grandior enim *suppuranda & consolidanda* venit. Gravissimè verò *Gangrænâ* minitans *profundè scarificanda*, & hinc applicandum est *Ung. ægypt.* cum *digestivis*.

Erysipelas tumor est non adeo insignis, intensè rubens, ardens & dolens, latè diffusus, digitis pressus maculam albam subito rufescentem ostendens, cum horrore & subsequente gravi æstu incipiens. *Causa* est acidum volat. cum sale sanguinis febriliter effervescent, & sanguinem in vasis capillaribus circa partes ut plurimum nerveas figens. *Interne* hoc acidum infrangit *Rhob. Sambuci*. *Externe* idem vi suâ alcalinâ discutiant *Spir. Vini crocat. & camphorat.* Lintea *Spermate Ran.* imprægnata, *Fel. Carpion. Theriaca* cum *Sale Absinth.* *Decoct. Oliban. & Myrrh.* cum *Camph. & Croco.* His jungantur *saturnina, acidum absorbentia*, nempe *Sacch. Saturn. Cerus. Minium*, aëtu frigida & adstringentia, item pingua & mucilaginosâ valdè nocent. *Erysipelas* malè curatum abit in *Ulcus serpens*, in quo casu optimus est *Succus Nasturt.* cum *Cerus. Litharg. Lacte Lun. & Croco Martis*; vel *Ung. ex Litharg. ℥iii. Ung. popul. de Ceruss. Refriger. Galen. an. ℥i℥. Ol. ros. ℥i. M. in mortario plumbeo.*

Tumores critici in Morbis acutis oriuntur ex partibus heterogeneis à Massa sanguin. præcipitatis, circa vasa capillaria ejus motum impredientibus, primariò in locis glandulosis, secundariò in nerveis. *Furunculi* faciliè maturantur *Empl. Citrin. & consolidantur Empl. de Meliloto*, *Bubones* (in Inguinibus) & *Parotides* (circa Aures) *benigni* maturandi & consolidandi more consueti: *Maligni* verò sunt vel *pestilentiales* vel *venerei*. Priorum curam, ut & *Carbunculorum* vide in *Cap. de Peste*. *Venerei Bubones* oriuntur ab acido viscido maligno in Inguinibus coacervato: mutantur *Empl. Vigon. cum Mercur. malax. cum Ol. dest. Lign. Guaiac. vel Ol. Tartari volat.* Emolliti aperiantur larga apertione: hinc mundificetur *Ulcus Bals. Hyper. cum Ol. dest. Lign. sancti & Tartari*, item *Ung. de Apio* cum tantillo *Mercurii præcip. vel Arcan.*

Arcan. corallin; superimponendo *Empl. dictum*. Internè usurpentur primò *Decocta Lignorum*, & postea *purgantia*, ac in fine *Sal & Spiritus Viperarum*.

Paronychia est tumor in Articulis, imprimis Digitorum, subinde universum Brachium ex consensu afficiens; ortus ex humore acri corrosivo Periostrum & Tendines occupante, qui ut plurimum nil aliud est quàm alimentum ex osse læso transudans & alteratum. Sistitur hic dolor *Linimento* ex *Sordibus Aur.* cum *Sacch. Saturn.* & paucò *Ol. Avellan. extr.* item *Linteo* cum sterquilinio humectato. Sæpè supervenit Inflammatio, eaque in Apostema, vel sine apostematione, ad Gangrænam vergit.

Perniones præservat & curat *Petroleum* illitum; item *Terebinth.* cum *Vesicâ bubula* imposita. Si gravius à frigore læsæ sint partes nervæ, applicetur *Decoct. Rap. sicc.* vel *Catapl. liquidum calidum*. Exulceratas curat *Linimentum* ex *Rapâ excavatâ*, repletâ *Oleo ros.* & *sub cineribus assatâ*, facta postmodum expressione; item *Mucilag. sem. Cydon.* cum *Aq. Solani* extracta, add. tantillo *Tut. præparatæ*.

Tumores serosi molles indolentes, à digito impresso nulum vestigium recipientes, oriuntur à lymphæ impedito motu aut extravasatione. Hos discutit *Aq. Calcis viv.* cum *Spir. Vini*; item *Stercus bubulum* cum *Pulvere Cuminum*; & *Empl. ex Baccis Lauri* cum *Oleo*, *Sterc. capr.* & *Melle*. Jungantur interea internè *Decoct. Lign. junip.* & *Sassafras*.

Oedemata, seu *Tumores laxi*, imprimis in Cruribus, digito cedentes, & hujus vestigium diutius retinentes, oriuntur à lymphâ crassâ viscidâ cum chylo crudo & Massâ sangu. hinc inde distributâ & stagnante. Utpluri-

mum Morbis five chronicis five acutis superveniunt. Sed si per se appareant, metus est ne Morbus chronicus superveniat. Internè conveniunt *stomachica*, *anticatarrhalia*, & *antiscorbutica*. Externè egregia sunt *Lixivia*, item *Fomenta* & *Catapl.* ex *Rorimar. Bacc. Junip. Origan. Chamom.* in *Lixivio* decoctis; item *Empl. de Bac. Laur. cum Ol. dest. Succin.* quotidie bis repetitum; item *Suffitus* ex *Succin. pulveris. ʒviii. Acet. dest. ℥i.* in Lapidibus candefactis. Si acria desiderentur, convenit *Lixiv. ciner. Sarmen. Vitis*, in quo bulliat *Sulphur commune*; *Ol. Tartar. Vol.* aliquoties à *CC. ust.* rectificatum; cui non cedit *Ol. Guaiaci. dest. probè rectif.* In contumacioribus Tumoribus fiat *Catapl. calidum* ex *Sterc. capr. cum Urina humanâ*; vel ex *Fimo equino cum Farin. Hord. & Aceto.* Si hujusmodi Oedemata aliis morbis superveniant, optimum est *Chelidon. maj. rec. contusum*, & plantis Pedum applicatum.

Scrophulæ & Strumæ oriuntur à lymphâ acido austerâ in meatibus glandulosis collectâ. Quædam sunt mobiles, & quædam firmitus radicatæ; quædam sunt legitimæ, benignæ & indolentes; & quædam illegitimæ, malignæ, & cancrôsæ. Inter *Resolventia* eminet *Ol. dest. Helmontii* (in tract. *Tartarus non est in potu*) *Ol. Lacert. cum Aceto præpar.* (harum pulvis internè nobilis est) *Empl. de Gum. ammon. & Cicutâ crocatum Mynsicht. cum Merc. vivo*; *Catapl. ex Fol. Cucum. asinin.* Habetur *Amalgama mercuriale*, cum quo *Emplastra* parata forsan sunt egregia. Si hæc non discutiant, suppurentur applicando *Empl. de Meliloto cum Ol. Amygd. d. & Pingued. Serpent.* vel *Empl. magnet. Ang. Salæ mixtum cum Empl. diasulph.* Suppuratæ non statim aperiendæ, sed quamdiu fieri potest relinquendæ, ut eo major glandulosa pars suppuretur. Aperto Abscessu applicetur *digestivum cum Merc. præcip.* hinc pro mundificatione *Bals. sulph.* Si
Glan-

Glandula sit pendula, seta equina pedetentim constrin-
gatur, ut sensim marcida sponte separetur. Si propriis
tunicis inclusa sit, tollatur tota membrana manu Chi-
rurgi, saltem ubi non magna vasa aut nervi ad glandu-
lam tendunt. His jungantur internè fixa acidum absor-
bentia, ut *Spongia combusta*, *Ossa Sepiæ*, *Remedia viperi-
na*, *Arcanum duplicatum*, *Pumex præparatus*, *Piper*, *Pulv.
sternutat.* cui accedunt purgantia appropriata.

Scirrhus seu *Tumor durus*, tactui renitens, oritur ut-
plurimum ex sanguine aut chylo crudo coagulatis. Si
dolens sit, in *Cancrum* ferè degenerat. Inter *Resolven-
tia* eminet *Empl. succulentum* vel *Catapl.ex Cicut. Man-
drag. Nicot. Cucum. asinin. &c.* hinc *Empl. de Cicuta cum
ammon.* vel *Empl. Vigon. cum Mercur. dupl.* item *Lamina
Saturni Hydrargyro* illita. Si his non cedat, suppuran-
dus, *temperatis* tamen, nam *fortiora* facilè *Gangrænam*
exulceratam inducunt. *Scirrhus* dolens, cancrusus, aut
intactus relinquendus, aut in duritiem lapideam indu-
randus, *Nitro* in *Aceto* soluto.

Cancer est *Tumor* sub initio magnitudinis pisi cum
punctione, nigricans, interdum lividus, successive in-
crementum capiens, in progressu vehementius dolens
cum pulsatione, & nigritie venarum circa tumorem san-
guine turgidarum; tandem exulceratus cum vicinarum
partium depascentia & dolore miserabili. *Causa* est aci-
dum volatile naturæ arsenicalis. Hoc acidum *occultum*
est in Cancro incipiente; in exulcerato verò manifestius
propter novum acidum vitiosum effervescentiam ciens
quod ferè incurabile est. *Occultum* itaque saltem pallia-
tivè tractetur per temperata; *internè* remedia ex *Cancris
fluv.* *externè* *Empl. ex Saturno* diutius trito cum *Ol. ros.* &
Croco in mortario plumbeo cum pistillo plumbeo cali-
dè; item *Empl. ex Ol. Ran.* cum *CC. ust.* & *Saturno* simi-

liter ductis. Cancri exulcerati seu manifesti, vix nisi *Arsenico*, aut *Amalgamate Mercurii* cum *Saturno* cedunt; *vid. de Ulceribus*. Notetur autem, Scirrhus, Struma, & quasvis excrescentias facile ad Cancros exulceratos degenerare, inprimis si per acriora mucilaginosas ad supurationem adigantur, illa enim transpirationem impediendo retenta acriora reddunt, & simul acidum occultum in actum ducunt.

Gummata Gallica sunt tumores duri in Ossium medio periostio incumbentes, subinde cum dolore nocturno ostocopo, partes molles subjacentes & ipsa ossa rodentes. Oriuntur ab acido venereo ossa infestante, adeo ut horum alimentum corrumpatur & coaguletur. In Cura conducunt interne sudorifera ex *Lignis* & *mercurialia*; externe *Ol. dest. Guaiac.* & *Terebint.* cum *Merc. vivo.* addito *Opio* (quod in Tumoribus sanguineis & dolorem sistit, & resolvit) item *Lamina Saturni Merc. vivo illita*.

Calli, *Ganglia* & *Sarcomata* fiunt, quando fibrillæ partium læsæ alimentum proximum ulterius recipiunt, & diutius retinent, unde magis quam par est assimilatur. *Calli Ossium* & *Ganglia* resolvenda sunt per *Laminam plumbeam Merc. vivo*, vel *Ol. dest. Junip. inundam*; item *Folia Semperviv. maj.* quibus detracta sit inferior cuticula, mane & vesperi renovandam, item *Empl. Vigon. cum Mercur.* item *Lamina Saturni Spiritu Vini. & Aceto dest.* infusa, asperso *Euphorb.* *Ganglia* successivè evanescere cogit. *Sarcomata*, nervis non adhærentia, aut cum valis arteriosis insignioribus non conspirantia, excindenda sunt, heterogeneam substantiam postmodum eradicando cum *Ung. ægypt. & suppurantibus*.

Excrecentiæ partibus dissimiles, propriis follicul. inclusæ, fiunt ex nutrimento partis nerveæ retento, alterato, & in aliam substantiam mutato; & sæpè Lunæ phases imitantur.

tur. Causa est erosio membranæ ab internis, vel dilata-
tio & laceratio ab externis. *Folliculi* fiunt à fibris crassis
separatis, à nutrimento distendente longius protensis,
adeo ut inde fibras emittant, mutuo sui concursu mem-
branam constituentes, quæ nutritur & dilatatur. Mate-
ria in folliculis contenta, nunc sevo, nunc melli, aut
pulti similis est, quia alimentum conglomeratum coa-
cervatur. In *Cura* Tumor recens resolvendus, quod ra-
rò fit: vel suppurandus. Sed si tumor confirmatus sit,
& membranæ firmiter coaluerint, aperiendus est Tumor
& tota cystis radicitus evellenda, vel cultro successivè
separando, vel erodentibus, cavendo ne tantillæ fibræ
remaneant. Primò itaque maturetur Tumor *Empl.* ex
Pice nav. Gum. ammon. & Sulph. Aperto Tumore aufe-
ratur Cystis *Ung. ægypt. cum Terr. Vitriol. d. & paucò Virid.*
Æris. Tales Tumores in Capite propter densam & fir-
miter circumtensam cutem, non tam extrorsum promi-
nent, quam latius sub cute expanduntur, & *Testudo* vel
Talpa audiunt, qui suppurandi vel incidendi ocyus, ne
materia retenta acrior reddita Cranium cariosum reddat
sed si ex fibris duræ Meningis per suturas oriantur, relin-
quendi sunt intacti, ne periculum Inflammationis duræ
Meningis inferatur.

Verrucæ nunc planæ, nunc ex angustò collo pensiles,
pro causa agnoscunt fibras nerveas laceratas, & nutri-
mentum foras emittentes; in digitis pedum *Clavi* dicun-
tur, qui si ex solis fibris nerveis oriantur, facilè, sin si-
mulex læsis *Tendinibus*, difficiliùs curantur, propter
Inflammationis & Gangrænæ metum. In *Cura* Verru-
cas tollit *Planta*, *Cieporon* dicta, contusa & applicata; item
Succus Chelid. maj. crebrius repetitus; item *Lac Tithym.*
seu *Esul.* leniter vulnerando Verrucam si tenacior sit.
Laudantur *Ammon.* in *Aqua* solutum, *Linimentum* ex
Spir. Sulph. aut Vitriol. cum Melle, *Humor salivæ* à *Lima-*

cibus sale absterfis ejectus. Emolliri possunt Clavi & Verrucæ *Empl.* ex Cera cum *Merc. d.* aut *Vigon. cum Merc.* partem emollitam semper abscindendo. Ad *Verrucas venereas* in locis pudendorum : *℞ Aq. Plantag. ℥ss. Merc. præcip. Div. Alum. ℥ss.* dissolvantur invicem, & cum penina huic liquori intinctâ tangatur Verruca, quæ pedetentim marcescens decidet.

Fungus est Tumor mollis, albicans, circa Articulos ex membranis aut tendinibus laxis excrescens. *Causa* est humor nutritius retentus & collectus; cui si se jungat Synovia, interdum *Fungus* evadit *cancerosus*. In *Cura* mox in principio supprimatur, quia nutrimentum absุมit & corpus ad Tabem disponit. Exscindendus itaque aut exedentibus tollendus est; vel si hoc periculosum sit inspergantur *Pulveres exsiccantes & acidum temperantes*, ex CC. *usto*, *Myrrh. Pomphol.* & nisi hæc suffecerint *Mercur. præcip.* quæ si non suffecerint lethale est malum.

Aneurisma est Tumor pedetentim collectus ex sanguine arteriæ à quacunque causa vulneratæ, mollis, digito cedens, sed statim recurrens, laxis, interdum pulsatorius, coloris sæpè ejusdem cum partibus vicinis; ut plurimum in partibus externis, idque ferè sine periculo; ut etiam in partibus internis observatus fuerit, & mortem induxerit. *Cura.* Cum frequentissima causa sit pertusio Arteriæ loco Venæ, imponatur *Lamina Saturn.* cum forti ligaturâ. & in opposita parte secetur Vena. Alias applicetur *Empl. ex Sumach. Hypocist. Sang. Drac. Aloes, Thuris, an. cum Album. Ovi.* Si his neglectis *Aneurisma* jam factum sit, premat Chirurgus Arterias ex ramo axillari in Brachium decurrentes, ita nullus percipietur pulsus in Carpo; hinc factâ largâ incisurâ Sanguis semi-grumosus evacuetur, postea comprimatur Arteria & applicentur globuli ex *Vitriolo albo* bombaci involuti, post-

postmodum inspergendo *pulv. ex Sarcocol. Colophon. & Resin.* cum *stupis cannabinis* hoc pulvere imprægnatis, & desuper applicando *plumaceola* cum forti ligatura. Sic sanguis successivè transudando liquefacit *Vitriolum*, & *Vitriolum* erodit labia Vulneris, quo factò denuo coalescit. Hi *Globuli* tamdiu relinquantur, usque dum decendant, quod non fit nisi Arteria sit consolidata.

Varices sunt Tumores à sanguine hærente in Venis distentis, quarum tunica laxata est. *Causa* est vel sanguis crassus melancholicus, Venas circa valvulas distendens, & earum tunicas laxans; vel sanguinis motus in trunco quodam impeditus, hinc, propter vasa iliaca venosa ab Utero tumido in Gravidis compressa, Varices in Cruribus apparent. Si nimius sit hujusmodi Tumor *i. e.* si ob vasorum ruptionem, aut propter aciditatem Ulcus aut Gangrænam minetur, evacuetur sanguis crassus per puncturam acûs, & applicetur *Lamina saturnea*. In leviori malo applicetur *Ung. ex Succ. Canc. fluv. p. ii. cum Butyr. majal. p. i. coctis.* Vel *Catapl. ex Farin. Lup. lb. Sterc. capr. exsicc. lb. iiii. Aceti non valde fortis, in quo Mars ignitus quinquies sit extinctus, q. s.* In Varicibus costarum *Fernelius* laudat *Fotum ex decoct. Alum. roch. in Aceto acerr. & strictissimam ligaturam*, continuando per mensem.

S E C T. VI.

De Gangrana & Sphacelo.

Gangræna communis est affectio quibuscunque læsionibus superveniens, & non differt à Sphacelo nisi gradu. Ita verò generantur, & partis color floridus in obscurum, quasi carneum, mutatur, hinc pedetentim nigrescit; in incipiente Gangræna

græna adest sensus pulsationis, qui cum calore subito perit, partes molles paulatim flaccescunt, & in *Sphacelo* cutis sponte à partibus subjectis separari potest. *Causa proxima* est iactura acidi volat. spirituosus, partem in suo esse conservantis, adeo ut hic peccet *alkali*, à quo, sulphur partis dissolvente & in acidum agente, fœtor & putredo deducenda sunt. *Causæ remotæ* vel *mediatæ* fomitem huius acidi, viz. influxum sanguinis & spiritus vitalis impediunt, ut *Contusiones* & *Læsiones Vasorum externæ*; vel *immediatè* acidum destruunt, insensibilem transpirationem prohibendo, & hinc retenta acriora reddendo, ut *Frigus*, inprimis partium nervearum; huc faciunt *Venena*, & *Morbi maligni*. Notandum autem, in *Sphacelo*, partem, licet mortificatam, interdum motum adhuc habere, quatenus movetur à *Tendine oblongo*, cujus musculus adhuc sanus est; item *Gangrænas* à causâ internâ vix curabiles esse, quia amputatâ parte in alterâ erumpit; item partes nerveas & facilius his *Affectibus* corripi, & difficilior curari.

Cura. In *Gangræna*, ejus progressus inhibendus, interne quidem per *Theriac.* & inprimis *Camph. Spir. Vin. camphorat. Spir. theriac. camphorat. Citrata* cum *Camphora*, & similia, expectando sudorem; externe verò per lintea *Spir. theriacal. camphorato* imprægnata, *Pulvere Aloes & Myrrh. conspersa.* Elegans est *Jus Brassicæ acidæ*; item *Decoct. Calc. viv. & Sulphuris*; vel *Decoct. Calc. viv. add. Merc. dulc. & Spir. Vini*; item *Decoct. Sal. armon. in Urina Ægri*, vel *decoct. Scor. Antimon. in Aceto.* Accedit *Catapl. ex fimo equino in Vino cocto*, vel ex *Farin. Lupin. & Fab. cum Oxymel.* Item *Panni lintei intincti decocto Capit. mort. Aquæ fortis contusi in Aq. ros.* In *Sphacelo* separanda est pars ægra à sana, vel *ferro candente*, vel *Butyro Antimonii*, quo etiam circulus ducatur circa mortificatum, ut impediatur ulterior mortificationis progressus.

In

In leviori Sphacelo fiant scarificationes profundæ eluendo loca scarificata cum *Sp. Vin.* & *Aceto* & dein illinendo *Ung. ægypt.* vel *Linimentum Hartman.* ex *Merc. præcip. cocto ad consist.* cum *Oleo Nucum.* Dum hæc fiunt, impediatulur ulterior progressus *Epithemat.* ex *Scord. Absinth. Bacc. Junip. Myrrh. & Aloe* in *Aceto, Vino,* vel *Lixivio coctis,* add. *Alum. Vitriol. & Sal. marino.* In graviore verò *Sphacelo* amputetur pars vel per cultrum incurvatum frigidum, & ferram postmodum pro Ossibus; vel per cultrum planum candefactum. Posterior methodus magis dolorosa est, sed minus cruenta. Si *Sphacelus* sit à causâ externâ, ducatur deorsum cutis tam firmiter, ut aliquid de parte sana amputetur. Si verò à causâ internâ oriatur, largiter in parte sanâ fiat sectio. *Abscessus* in parte factus curandus suppurantibus & mundificantibus, instar *Ulceris recentis.*

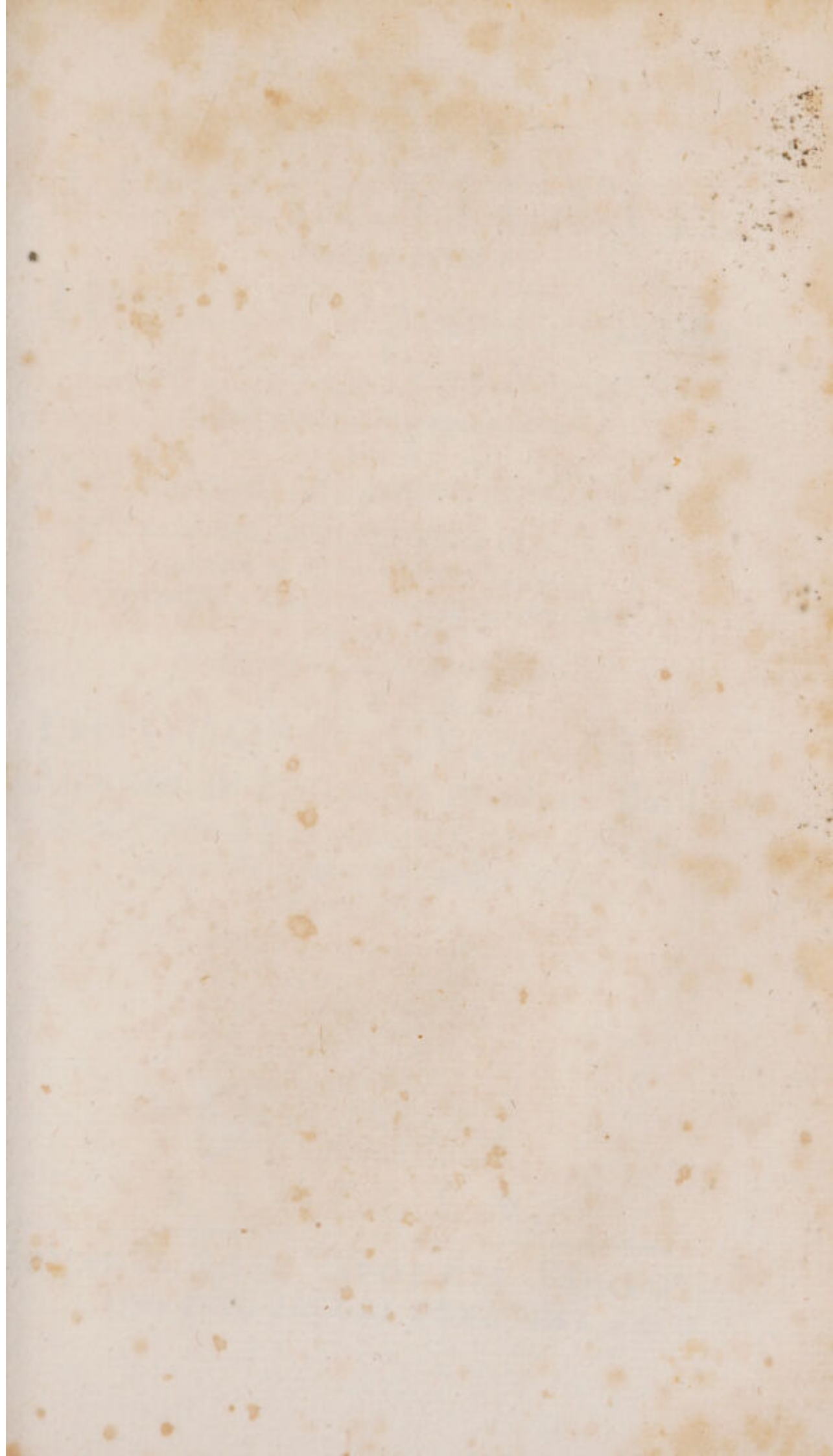
F I N I S.

DISSERTATIO MEDICA
DE
ADQVIRENDA VITÆ
LONGÆVITATE,

Quà non solùm

Humani Corporis status naturalis, ejusque Vitæ durationis
causa succinctè exponitur,

Sed &

Quâ ratione, quibusve mediis adhuc
hodierna die suam Homines ætatem ultra
centum annos producere valeant,
distinctè, solidè & perspicuè docetur.

Additur in fine

Idea Consultationum Medicarum.

AUCTORE

THEODORO ZVINGERO,

Anatom. & Botan. in Academ. Basil.

Prof. Ordin. S.R.Imp. Natur.Curios. Collegâ

ac Sereniss. Ducis Würtemb. Consil.

& Archiatro.

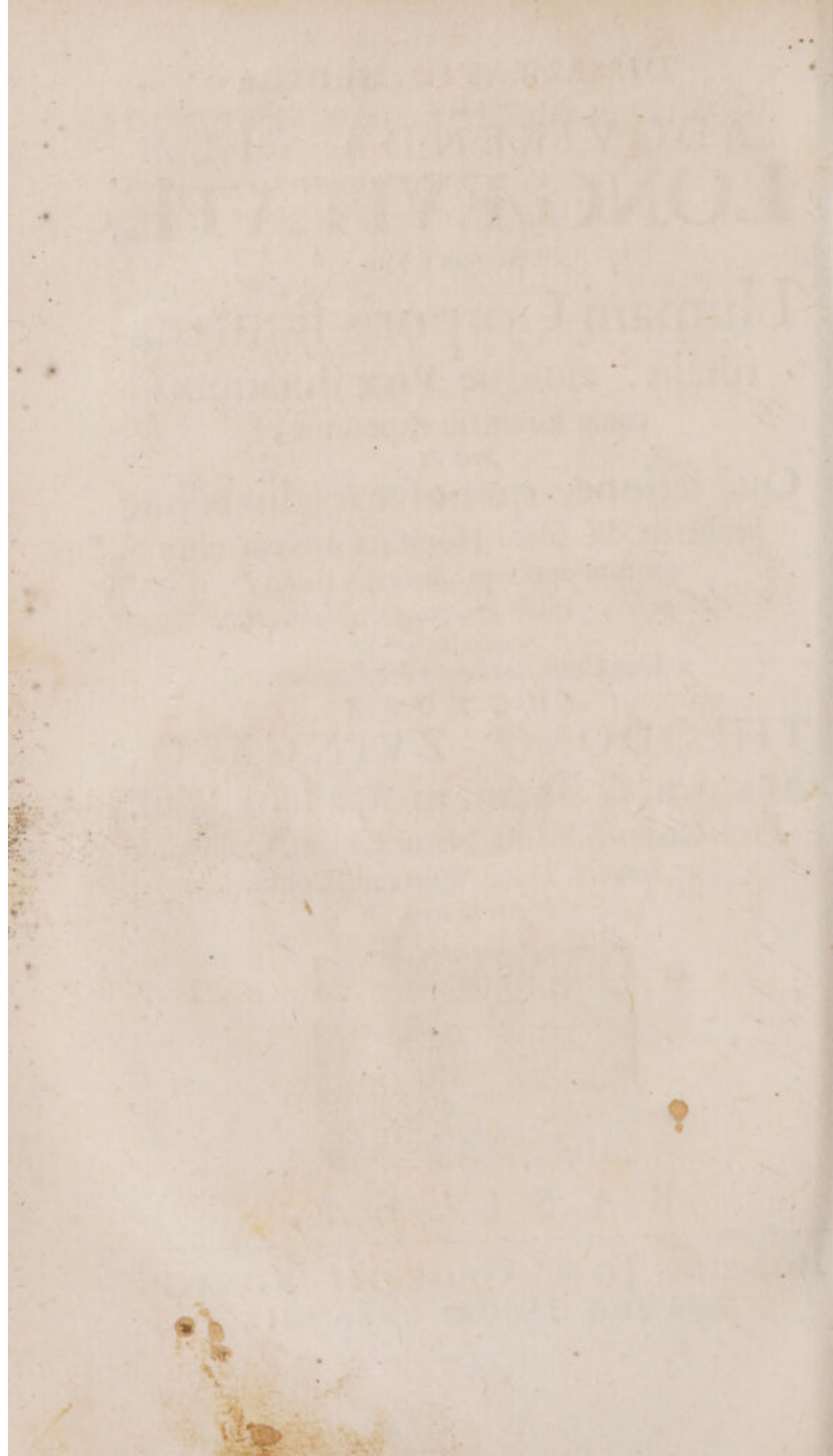
B A S I L E Æ,

Impensis JOH. GEORGII KÖNIG.

Typis JOH. JACOBI GENATHII.

QUOS EXCELLENS
PROSAPIÆ ANTIQUISSIMÆ SPLENDOR
MAGNA INDOLIS GENEROSITAS
RARA INGENII FELICITAS
MAXIMUS PULCHERRIMARUM VIRTUTUM
PIETATISQUE CULTUS
INCOMPARABILIS LITTERARUM AMOR
BONIS OMNIBUS
AD INVIDIAM USQUE COMMENDANT
*PERILLUSTRIBUS ET GENEROSISSIMIS
DOMINIS, DOMINIS*

JOHANNI
CASPARO

ET

WILHELMO
LUDOVICO

LIBERIS BARONIBUS à DORINGENBERG
DOMINIS HIRTZBERGÆ
IN HAUSEN BRANDERSHAUSEN
CASTELN ET AUENSTEIN
DYNASTIS IN WILDENSTEIN &c.

*DOMINIS AC MECOENATIBUS SUIS
GRATIOSISSIMIS,*

QUIC-

QUICQUID HOC EST QUALECUNQUE EST
DISERTATIONIS DE
LONGÆVITATE COMPARANDA
SPECIMEN ACADEMICUM

THEODORUS ZVINGERUS,
ANATOMICUS ET BOTANICUS
BASILIENSIS

OBSERVANTIÆ DEBITÆ AMORIS SINCERI
MEMORIÆ ACCEPTORUM BENEFICIORUM
GRATÆ CONSTANTISQUE
MONUMENTUM

NON SINE VITÆ DIUTURNÆ
SANITATIS INCONCUSSÆ
REGIMINIS SUBDITORUM FELICIS
SUCCESSUS CUNCTORUM MOLIMINUM
FORTUNATI
PROSPERITATIS TANDEM OMNIGENÆ
VOTO ARDENTI
AC SUI INSUPER SUORUMQUE
COMMENDATIONE SUBMISSA

D. D. D.

DIS

DISSERTATIONIS MEDICÆ
DE
Adquirendâ Vitæ Longævitate

C A P U T I.

*Humani Corporis Origo. Ejus Natura, Vita,
Sanitas, Partes, Actiones varia.*

§. I.

Mundi
fabrica
admi-
randa.
 Ondum absolutam statuerat re-
rum Universitatem Conditor
omnipotens, cū jam Cælum
ac Terram, & quæcunque ho-
rum ambitu continentur, infi-
nitas ferè corporum species sex
dierum spatio è nihilo produxisset, easque ve-
lut ex abditissimâ suæ scientiæ abyssò in publi-
cam hanc Mundi adspectabilis scenam effudis-
set. Singula quidem Divinæ Sapientiæ visa in-
ventaque fuerunt optima, utpote in quibus ni-
hil vel mole grandius, vel formâ magnificentius,
vel varietate amœnius, vel ornatu & pulchri-
tudine elegantius, vel ordine partium decen-
tissimo admirabilius, vel denique perfectione
absolutiusprehendere licebat. Deesse tamen
videbatur adhuc rationalis Creatura, quæ in
multi jugem, continuo mundanæ hujus Machi-

Creatio
hominis.

Homo
microcos-
mus.

Ejus ex-
cellentia
præ aliis
animan-
tibus.

In Homi-
ne tri-
plex vi-
ta.

næ intuitu , admirationem raptâ , illius Opifi-
cem , & Plasmatorem supremum , Conservato-
remque optimum , indefinenti laudis , hono-
rum , atque venerationis cultu prosequeretur.
Protinus hinc Deus , ad complenda sexti diei,
totiusque adeo creationis opera, Telluris rudem
& sine imagine glebam , ignotas hominum ius-
sit induere formas, utque novum hoc opus suam
feliciter imaginem exprimeret, vitalem ipsi au-
ram cum rationis usu clementer inspiravit. Sic
igitur ortus est *Homo*, totius veluti creationis
compendium , Universi hujus exemplar, Ani-
mal , ut *Cicero* vocat , rationis & consilii-ple-
nissimum , quod omnes uno propemodum ore
Microcosmum nuncupare voluerunt, cum nihil
intra angustos sui corporis limites continere vi-
deretur, cui non simile quid in amplissimo Ma-
crocosmi theatro spectare detur. Hominis est
autem hæc præ reliquis animantibus excellen-
tia & prærogativa , ut obtinuerit corpus longè
majore, subtiliore, & elegantiore partium ap-
paratu concinnatum ; ut cum animâ suâ cogi-
tante divinam acceperit imaginem ; ut insuper
dominium in singulas Telluris creaturas ade-
ptus , ac denique Vitam præ reliquis viventi-
bus magis durabilem nactus fuerit, imò in æter-
num duraturam , nisi fœdus primorum Paren-
tum lapsus intervenisset , hicque moriendi ne-
cessitatem ipsis simul & posteritati toti, nefando
inobedientiæ crimine, adduxisset.

§. 2. Liceat autem in Homine triplicem
omnino Vitam statuere, *primam* quidem in Ani-
mâ rationali , quæ consistit in perpetuo cogitan-
di actu: *alteram* in Homine , quæ nihil est aliud,
quàm unio corporis & mentis seu animæ ratio-
nalls,

nalis, utpote quâ durante vivit homo, cessante
verò eadem vivere simul hic desinit: *tertiam*
denique in *corpore solo*, quam credimus sitam
esse in continuo pulsu cordis & arteriarum, in-
deque contingente assiduo partium fluidarum
per solidas decursu, cum subsequenter diversis
actionibus corporis vitalibus, quemadmodum
sunt *Respiratio, Pulsus Cordis, Sanguificatio, Secre-*
tiones humorum, Nutritio, &c. Etenim ex his ipsis
actionibus præsens corpus vivere concludi-
mus; sicut vicissim, si illæ penitus cessaverint,
corpus etiam mortuum esse, hominemque è vi-
vis excessisse deprehendimus. Quod *vitam Ani-*
mæ spectat, immortalis ea est, ab interitu pror-
sus immunis, sive dein illa corpori sit juncta, si-
ve ab hoc separata. Reliquæ autem duæ *Vitæ* à
se invicem quodammodo dependere videntur,
ita quidem ut, cum vita corporis cessat, hoc-
que ineptum planè evadit, in quo mens suæ vo-
luntatis operationes exercere queat, Anima
quoque emigret, locumque à Judice supremo
destinatum petat. Sicut vicissim, quando in Ge-
neratione Hominis corpus conceptum forma-
tumque vivere per omnes sui partes incipit, ipsa
simul Anima rationalis infunditur, hacque sui
unione cum corpore Hominem viventem con-
stituit.

*Vita ani-
mæ im-
mortalis.*

*Vita ho-
minis
quodam
modo à
vitâ cor-
poris de-
pendet.*

§. 3. Major difficultas esse videtur in desi-
gnandâ vitæ corporis nostri *Causâ*, vel *Princi-*
pio vitali, à quo vitalitatis origo & continuatio
dependet. Observamus enim, diversum heic
Eruditos statuere ac sentire, quoad quidem *se-*
cundam in rerum naturâ stabilitam causam.
Nam de *primâ*, quæ solus est Deus, nulla hæc-
tenus mota fuit controversia. *Secundam* verò il-

*Princi-
pium &
causa vi-
tæ huma-
næ.*

non est
Anima
rationalis.

nec Calidum nativum.

nec Spiritus vivificus, Archæus, Calor balsamicus &c.

lam causam, eamque principalem, ante omnia non dicimus cum Aristotelicis variis, esse *Animam rationalem*, sine hac enim corpus vivere incipit, insciaque illa vitales in corpore nostro actiones contingunt. De *Vita* loquimur corporis humani, non hominis totius, hujus enim vita sine corporis conjunctione cum *Animâ* subsistere nequit. Si quis verò cum aliis Peripateticis *Vitæ principium Animæ vegetanti* aut *sensitivæ* attribuere malit, cum illo simul dissentire non erubescimus, quoniam per *vegetativam* animam nihil nisi ipsissimam vitam, de cujus causâ quæritur, per *sensitivam* autem vel motus solum corporeos, à vitali spirituum motu dependentes, vel rationalem certè Animam, quæ propriè sentit, intelligere possumus. Neque facimus cum illis Hippocratico-Galenicis, qui *Vitæ continuationem à Calido* quodam *nativo*, jugiter *Humidum* in partibus solidis *radicatum* consumente, dependere statuerunt. *Calidum* ejusmodi partibus nullum inest, uti nec *Humidum* qualecunque *radicale*, nisi quod ab humoribus atque spiritibus apportatur. Adde, quòd vivere Aquatilia notemus, quibus nullum tamen calidum inest; quòd partes etiam corporis nostri summè refrigeratæ vivere nihilominus pergant. Minus adhuc accedimus ad Hermeticos, vel Spagiricos quosdam, qui *Spiritum* nescio qualem *vivificum* sub obscuris nominibus *Archæi*, vel *Caloris balsamitici*, aut *Mumiæ nativæ*, aut *Naturalis ignis*, *Flammulæve vitalis*, in corde habitantis, aut *Materiæ* cujusdam *perlatae*, aut *quintæ, cælestisve Essentiæ*, in vitali sulphure latitantis, pro Vitali principio obtrudere voluerunt; cum enim hæc vocabula indigeant prolixâ

lixâ explicatione, ac tandem significare forsan possint substantiam, in cujus motu perenni vitam consistere jam supra docuimus, quomodo quæsumus pro Vitalitatis causâ admittere possemus? Nec denique iis facilè assentimur, qui vel *Spiritus animales* per nervos jugiter decurrentes, vel *Spiritum humani seminis plasticum*, ceu corpus tenuissimum, mobilissimum, fulgentissimum, æthereo simillimum, è purissimâ ac nobilissimâ materni sanguinis evaporatione per naturalem partium principum calorem elaboratum, pro Vitæ causâ principali, & principio continuante venditant; arbitramur enim, in hisce potius causam Vitalitatis proximam in corpore latentem consistere, à quorum motu determinato & Vita in ovulo immediatè excitetur, & pulsus cordis atque arteriarum proximè producat.

Spiritus animales, Spiritus qui seminis humani plasticus est causa immediata Vitalitatis.

§. 4. Altius itaque *Principium vitale* est petendum, nec tam intra corporum nostrorum pomœria, quàm verò extra illa quærendum esse statuimus. Et cum hætenus, re adcuratiùs pensitatâ, deprehenderimus, sine *Aëris*, tellurem circumfluentis, continuo usu & inspiratione Vitam per repetita pluries momenta subsistere haud posse, minimè dubitavimus, eundem unâ cum intercurrente *Æthere* pro vitalitatis & motûs humorum causâ principali adgnosce, *Aëris enim moles*, ut cum perspicacissimo Bergero, *Physiol. Medic. pag. 76.* loquamur, incumbentis atmosphæræ pondere, & hinc pendente pressurâ, liquidi interioris elaterium rectè temperat & moderatur, unaq; renitentiam solidarum partium, propulsionemq; sanguinis per vascula pulmonum & cutis ac musculorum promovet atq; conservat. Id quod nemini facile obscurum amplius esse potest, &

Aër, vel circumfluent tellurem Atmosphæra causa est principalis vitæ.

Quomodo motum sanguinis promovet & conservat?

mutato æquilibrio aëris, suo sæpe damno, multi experiuntur, quando is excedens pondere, vel deficiens, corpora plus æquo stipat & comprimit, vel temperando elateri interiori minùs est sufficiens, atq; utroq; modo motum humorum graviter nonnunquam turbat, itaq; labefactat & evertit, ut inde gravissimæ pronascentur passiones, & repentina interdum mors suboriatur. Quod etiam animalia, campanis vitreis inclusa, nos docent, quando in nostrâ potestate situm est, aëris ministerio antliæ excussione & restitutione adimere illis & redere vitam. Videlicet Aëreæ subtiles, summè mobiles, atque elasticitate præditæ particulæ in sanguinem quocunque modo intromissæ, motum sibi impressum retinent & ita non partium duntaxat solidarum poros facilè penetrant; sed & à molecularum sanguinis magis minusve solidarum resistentiâ variam sortiuntur determinationem, diversisque hinc nisibus, pressioni- bus vel allisionibus moleculas dictas quaquaver- sum concutiunt, indeque repulsæ resiliunt, ut ita ex hoc continuo reciprocoque nisûs & reni- tentiæ particularum inter se actu motus humo- rum intrinsecus vitalis producatatur atque con- servetur. *Objicit* tamen heic solet, *Insecta* varia, etiam *Serpentes* per biduum & ultra sine aëre in vacuo vivere posse, adeoque aërem ad Vitæ continuationem non absolutè necessarium esse. Sed respondemus, Vacuum tale vix dari vel ef- fici posse, in quo nullus planè aër existat, quod experimenta cum Antliis pneumaticis instituta nos abundè docuerunt; paucus verò ille aër, qui remanet in vase per antliam exhausto, sufficiens est ad conservandam per aliquot dies vitam in talibus Insectis. Sed insufficiens existit ad vitam diu-

Quomodo
aër mo-
tum san-
guinis
intesti-
num pro-
ducat?

diutius producendam, ut vel hinc necessitas aëris denuo pateat. Habent sanè talia Insecta vitales succos ita dispositos, organaque corporis solida sic elaborata, ut quiescere, vel lentius aliquamdiu moveri, sed faciliè iterum pristinum motum vitalem à fluido ambiente recipere queant. Quod si verò omnis planè aër è Recipiente vase, in quod Serpens immissus fuit, exhauriretur, haud certè multas eum horas victurum esse credimus.

§. 5. Ex dictis sufficienter constare arbitramur, tamdiu Hominem vivere, quamdiu corpus ejus vivit. Ad Vitam autem corporis conservandam tantus, tamque subtilis partium diversissimarum apparatus requiritur, ut mirum cui videri queat, quì tamdiu vita hæc durare valeat? Diximus suprà, eam consistere in pulsu cordis & arteriarum, indeque proveniente perenni fluidarum partium per solidas motu. *Fluidas* partes memineris esse *Humores & Spiritus*; in utrisque profectò motus tam *intestinalis* sive *internus*, quàm *progressivus* ad Vitam est necessarius. *Internum* motum rectè dicunt esse particularum fluidi cujuscunque insensibilium jugem inter se, eamque invisibilem agitationem, dum interea totum illius corpus intra vas aliquod quietum manere potest; sicuti v. g. vinum in dolio, aqua in vitro immota subinde manet, utcunque insensibiles talium partes inter se perpetim moveantur. *Progressivus* motus est, quo fluidæ partes de loco in locum, de vase in vas impulsæ progrediuntur. Ita enim *Succus nervosus*, quem ob maximam sui subtilitatem & agilitatem, cum doctissimis tam veteribus quàm neotericis Medicis, *Spirituum* ap-

Ad vitam corporis continuandam mirus partium apparatus requiritur.

Motus partium fluidarum internus.

Progressivus. Succus nervosus per nervos fluit, Spirituum nomine insignitur.

*Sanguinis Circu-
latio.*

tissimo nomine insignire malumus, per tubulosam nervorum substantiam continuè urgetur, & protruditur, atque hinc ad sensum, motumque corporis voluntarium, ceu actiones animales producendas apprimè confert. *Sanguis* autem è Corde quidem per Arterias, usque & usque minores, in totum corpus, singulasque ejus partes tam internas quàm externas pulsûs ope fluit, ac distribuitur; indeque per venas sensim majores ad Cor refluit. Atque hunc fluxum refluxumque Sanguinis, dum Vita subsistit, perennantem, qui primus invenit celebris in Angliâ Medicus *Guil. Harvæus*, *Circulationis* nomine ideo donavit, quòd Sanguis in hoc suo motu velut in circulum abeat. Inventum æternâ memoriâ vel eapropter dignum, quòd antehâc motus humorum tam ab hepate, quàm à corde versus corporis peripheriam assertus, maximas difficultates passus fuerit, imò ne quidem à perspicacioribus ingeniis concipi unquam potuerit.

*Actiones
corporis
diversæ.*

§. 6. Plures in corpore vivente *Actiones* contingere, jam remotissima notavit antiquitas. Non omnes æquè ad Vitam necessariæ creduntur; vivimus enim, etiamsi non sentiamus; vivimus, etiamsi non loquamur, de loco in locum non moveamur, etiamsi non vigilemus, aut dormiamus. Atque tales vocârunt *animales actiones*, eò quòd maximè ab animâ rationali dependeant. E contrario si vel respiratio, vel pulsus cordis & arteriarum non procedunt, si humorum secretiones, si chylicatio, & sanguificatio cessent, Vita profectò aut statim extinguetur, aut diu amplius protrahi minimè poterit: unde & has Actiones magis *Vitales* nuncupare consueverunt.

*Quæ A-
nimales?*

*quæ Vita-
les?*

§. 7.

§. 7. Non æquè requiritur ad Vitæ pro-
 longationem perfectissima corporis *Sanitas*:
 tum enim perfectè & integrè sanum dicitur cor-
 pus, quando omnes illius partes, fluidæ & soli-
 dæ, maximæ, medioximæ, minimæ, optimè
 sunt & naturaliter, sive secundum naturam di-
 spositæ; quando fluidæ naturali particularum
 suarum temperie, & proportionem sive crassi-
 tudine, figurâ, situ, motuque indefinen-
 te blando & æquabili pollent; quando in solidis
 neque quoad conformationem, sive magnitu-
 dinem, figuram, numerum, atque meatus;
 neque quoad compositionem, sive situm; ne-
 que quoad continuitatem sive unitatem quid-
 quam desideratur. Jam verò multæ sunt, par-
 tium inprimis solidarum, ægritudines, cum
 quibus vita etiam ultra Nestoreos subsistere an-
 nos posset. Testantur hoc facilè, qui *Verrucis*,
 qui *Nævis*, aut *Lentiginibus*, qui digiti unius
 vel alterius, aut membri etiam amputati defe-
 ctu laborant; testantur, qui vel *Oculorum Caligi-
 ne*, vel *Auditus imminutione* prehensi sunt; te-
 stantur *Calvi* omnes, *Castrati*, & sexcenti alii,
 in quibus certè prædicta, vel similia vitia levia
 nullatenus impediunt, quo minus vitam longis-
 simè producere queant.

§. 8. Ad quid igitur, inquis, tantus par-
 tium in humano corpore apparatus, si aliqui-
 bus earum absque dispendio Vitæ carere possu-
 mus? Equidem non inficias imus, potuisse om-
 nino Hominem vivere, etiamsi multiplicem
 adeo partium apparatus non adeptus fuisset:
 sed minimè tamen credimus, corpus humanum
 tali ratione omnem perfectionem, absolutam-
 que integritatem habuisse. Debuerat enim ille
 crea-

*Ad vitæ
 prolonga-
 tionem
 non requi-
 ritur per-
 fectissima
 Sanitas.*

*Quid Sa-
 nitas cor-
 poris per-
 fecta sit?*

*Ad quid
 tantus in
 corpore
 partium
 appara-
 tus.*

creatura esse omnium perfectissima, simul & nobilissima; debuerat habere dominium in singula Telluris corpora; debuerat diligenter laborando vel inter faciei sudorem de victu & amictu sibi prospicere. Ad hæc omnia requirebantur multiplices corporis exercitationes, diversissimaque opera, quæ certè feliciter nemo sine tam artificioso tot partium, mutuo inter se consensu & harmoniâ sibi invicem aptissimè junctarum, apparatu peragere & expedire potuisset.

*Corpus
humanū
vivens
dici potest
Machinā
naturalis.*

§. 9. Quod si enim *Corpus* jam ipsum *hominis* paulo adcuratiùs, imò anatomicis oculis contemplemur, mirificum statim plurimarum partium contextum observabimus, vi motûs, ipsi à Deo primitus impressi, *et separatos* mobilem. Hinc non adeo malè quis illud cum *Automato*, vel *Machinâ hydraulico-pneumaticâ*, per aquas & aërem agitabili, comparaverit. *Machinâ* enim dici potest *naturalis*, in quâ Creator Sapientissimus *Truncum* constituit, in tres *Ventres*, nimirum *Caput*, Cerebri domicilium, *Thoracem*, Cordis Pulmonisque habitaculum, & *Abdomen*, Hepatis, Ventriculi, Lienis, aliorumque viscerum tabernam divisum. Huic *Trunc*o annexit *Artus*, tam superiores, sive *Brachia* & *Manus*, quibus varii labores in humanum commodum peragi solent, quàm inferiores sive *Crura* & *Pedes*, quibus insistens *Truncus* beneficio Articulorum, & Musculorum de loco in locum moveri, diversaque voluntatis imperia, non secus atque *Artus superiores* exequi possunt. Usque adeo ut gratis quis dicat, fortuito quodam molecularum vel atomorum concursu membra omnia in humanum corpus coaluisse; tam providè enim, tam ordinatè, tam aptè

*Divisum
est in
Truncū,
cujus tres
sunt ven-
tres,*

*& Ar-
tus.*

*Non exci-
tatum
fuit à for-
tuito ato-
morum
concursu.*

aptè omnia formata, harmonice juncta, involucrique cutaneo tecta fuere, ut ope tam artificiosi contextus Homo spirare, cibos appetere atque assumere, nutrirî ac sustentari, vigilare, dormire, ridere, flere, generare, loqui, & quæcunque sunt reliqua Vitæ munia, obire valeat.

§. 10. Atque ut jam præcipuas *Partes*, earumque *Actiones*, quas Anatomici alias describere solent, obiter attingamus, in Abdomine quidem ante omnia *Ventriculus* occurrit, pars utris instar cava, triplici tunicarum apparatu constans, & Appetitu urgente assumpta in os Alimenta, ibidemque, si fuerit opus, masti-
cata ac salivali succo imbuta, Deglutitionis ope per gulam & œsophagum addmittens, tamdiuque fovens, donec à præsentē Liquore stomachali minimè acido, sed falso-volatili aquoso, (quem Lympha gastrica atque Saliva potissimum componunt) per modum nec fermentationis, nec coctionis aut elixationis, sed dissolutionis solius, spatio quinque, sex, vel plurium pauciorumve horarum, in Massam chylosam, ptisanæ cremori haud ab-*similem*, fuerint conversa. *Chylificationem* hoc opus vacant, quâ absolutâ Succus chylosus motu Ventriculi tunicarum peristaltico, per dextrum sive inferius ejus orificium, quod Pylorum vocant, in canalem Intestinorum tenuium, à Duodeno incipientem, protruditur, sicque continuè per illa ulterius pellitur. In hoc ipso autem itinere, per accedentem ex Hepate *Bilem*, *succumq;* *Pancreatis lymphaticum*, Massa illa chylosa valde diluitur, atque in Chylum perfectum, lacteo-dulcem, nec non excrementosam *fecum materiam*

*In Abdomine
Ventriculus
Chylificationis negotium expedit.*

*Chylificatio absol-
vitur
in Intestini-
stenuibus.*

riam faceffit, quæ dein à perpetim durante motu peristaltico ad crassa Intestina, ac tandem per Alvum maximo cum sanitatis fœnore promovetur; dum ipse Chylus interea sub lactis formâ in Vasorum quamplurimorum lacteorum, maximè tenuium, atque valvulis donatorum, oscula impellitur, hincque glandulas Mesenterii majores transeundo, per pauciores ductus, quos Vasa lactea secundi ordinis appellant, in Receptaculum chyli, (ceui expansionem magni Trunci lymphatici, à Venâ subclaviâ usque ad Ilia descendens, ibidemque varios in ramos separati) demittitur, ulteriusque sine morâ, unâ cum confluyente eundem in Truncum variis è partibus Lymphâ, sursum per canalem Ductus sic dicti thoracici, (à Trunco illo minimè discrepantis) urgetur, tandemque in Venam subclaviam effunditur, ac Sanguini ad Cor refluenti permiscetur.

Necessarius chyli succus

Ad nutritionem & vitalitatem.

§. 11. Utilis est maximè, imò necessarius iste *Chyli succus*, tum ad Sanguinem, tum ad solidas Partes nutriendas. Quod si proin is fuerit naturalis, ac sine labe, h. e. lacteus, & balsamico-dulcis, consistentiâ debitâ, figuraque molecularum globuloso plicatili, sub quâ facile per angustissimos etiam tubulos penetrare, ac circulari valet, præditus, tum aptus omnino est, non solum ad præstandam Nutritionem, sed & ad Vitalitatem prolongandam. E contrario, si vel in quantitate vel in qualitate idem succus peccet, si à falsis, acidis, acribus, pituitosis, viscoso-mucosis, aliisve particulis heterogeneis inquinatus sit, tum certè occasionem non unam præbet sanguinis turbationi, aut vitalium ejusdem motuum immutationi, similique phænomeno-

nomeno, à quo dein vitalis Principii debilitatio, cum tempore causa mortis acceleratur.

§. 12. Chylosus porro Succus in Sanguinis laticem semel intromissus, & cum hoc jam Circulationis motum inchoans, sensim alteratur, atque per repetitas in suo per cor & arterias itinere, conquassationes, post aliqualem suarum molecularum in sanguineas nifum, harumque renitentiam, mutatâ quomodocunque crasi & configuratione in Sanguinis formam convertitur; si non primâ statim, saltem multiplicatâ circulatione. Atque hoc ipsum negotium *Sanguificationis*, est seu *Hæmatoseos*, ^{Sanguificationis} ^{causæ} cuius officinam neque Cor solum, neq; Vasa hæc aut illa tantum, neque Sanguinem ipsum, sed totius corporis arteriosa præcipuè Vasa pronunciare audemus. Sanguificatio autem ista ad Vitæ continuatio- ^{Ejus offi-} ^{ficinæ} nem adeo est necessaria, ut si illa vel nullatenus vel vitiosè contingat, noxæ statim hinc in Corporis œconomia oboriantur, citam allaturæ ruinam, nisi suæ Hæmatosis integritati maturè restituatur. Contribuunt ad hanc tam nobilem ^{Quæ ad} ^{Hæma-} ^{tosis con-} ^{tribuunt} corporis functionem, partim motus ipsorum Liquorum circulantium intestinus; partim Respirationis, sive expansio & contractio vesicularum pulmonalium, sub quâ probabiliter corpuscula aeris puriora in Venulas pneumonicas admittuntur; partim denique cordis & arteriarum Pulsus. Ab hisce enim causis contingit, ut mo- ^{Sanguifi-} ^{cationis} ^{modus} lecula chyloso lymphaticæ, cum sanguine circulantes, sub continuâ intra pulsantes arterias conquassatione, in minores usque & usque moleculas faceffant, hinc particulas novas aereas simul & sanguineas subinde admittant, cumq; illis tandem post variam præcedentem inter sese col-

lisionem, ac inde contingentem debitam crasin & configurationem, in spumantes globulos rubicundos, sive Sanguinem perfectum convertantur.

*Sanguis
& Chylus
sunt hu-
mores
corporis
principa-
les.*

*Sanguis
in circu-
latione
varias
partes
amittit
per Tran-
scolatio-
nem so-
lam.*

*Transco-
latio sim-
plici mo-
do per
pressionē
contingit*

§. 13 *Sanguis* proin hic unâ cum *Chylo* principales sunt nostri corporis *Humores*, quintam alimentorum essentiam, & balsamicam quidem illam, in sese continentes, è quantitate maximâ aquoso-gelatinosarum, minore sulphurearum, salino-alcalinarum & acidarum, minimâ tandem terrestrium ac salino fixarum molecularum compositi; atque pro vitæ continuatione, uti suprâ monuimus, non tantum intestino, sed & progressivo motu præditi. Quæ autem in Sanguine consistentia deprehenditur, lacti qualicunque ferè similis, robusta quidem satis est; & juxta plures Medicos in statu naturali fibroso-gelatinosa; sed non adeo tamen firma, quin variis in partibus visceribusque glanduloso-secretoriis, moleculas diversas, ceu totidem novos Humores, sive *utiles* illos, sive *inutiles*, ex sese dimittat; & quidem solius *Transcolationis* ministerio, non autem per præcedaneam quandam in secretoriis partibus Fermentationem, Coctionem aut Præcipitationem, quemadmodum nonnulli etiam celeberrimi aliâs Medici asseverârunt. *Transcolatio* autem illa simplicissimo modo contingit, dum particula qualescunque secernendæ, post impetratam prius sub circulationis opere debitam suam configurationem, in angustissimis canaliculis satis pressæ, per poros sibi convenientes extruduntur, appensisque secretoriis tubulis excipiuntur, unde postmodum sua quæque in loca à naturâ destinata ulterius progrediuntur.

§. 14. Atque ita fit, ut in extremitatibus Arterio-
larum capillarium porosius *Lympha* secernatur,
humor ille gelatinoso-limpidus & falso-volatilis,
postquam per peculiaria vascula sua lymphati-
ca Glandulas hinc inde globosas, (à *Malpighio*
satis adcuratè descriptas, quas etià *Nuckius* mus-
cosas appellavit,) transiit, in iisque per aliqua-
lem motum carnearum fibrarum systalticum
aut compressivum novam vim aut impetum ad-
eptus est, Sanguini deinceps venoso, vel etiam
Chylo, quorum motum tam intestinum quam
progressivum juvare, coagulationemque præ-
cavere debet, reddendus; in Pancreatis viscere
glanduloso autè *Succus* sic dictus *Lymphatico-pan-*
creaticus, per ductum illius communem in In-
testinum Duodenum, ad chylosæ Massæ præ-
stendam dilutionem; in Hepate *Bilis*, ceu suc-
cus amarus, falso-volatilis, oleoso-resinosus,
turbidus, & obscurè flavescens, per ductum
cysticum ac porum biliarium in idem Duode-
num pro Chyli à fœcibus commodiore seque-
stratione & perfectione transfundendus; in Glandulis salivalibus & stomachicis *Humor Lympha-*
tico-salivalis pro exhibendo Ventriculi men-
struo, ad cibos dissolvendos necessario; in A-
cinis dein glandulosis aliis, v. g. Pericardii, Ar-
ticulorum, aliarumque etiam partium mem-
branosarum humor serosus aut gelatinoso-mu-
cosus pro facilitando partium motu, sequestre-
tur. In Liene verò *Lympha* ex arterioso san-
guine copiosa sequestrari videtur, quâ per suos
canales ad Truncum lymphaticum magnum
secedente, reliquus cruor, generandæ jam *Bili*
aptissimus, per ramum splenicum, transver-
sim sub Ventriculo per Omenti superiora ex-

currentem, vasaque stomachi brevia in itinere suscipientem, fluit, & hinc in Venam Portæ ad exhibendam sufficientem pro exhibendâ Bile, venosi Sanguinis quantitatem debitam amandatur. Ut falsissimum hinc sit, Lienem esse Viscus inutile, sine quo Animal vivere commodè queat, cum revera non contemnendus, prorsusque Vitalitati prolongandæ noxius biliosi Humoris defectus contingeret, si Lien vel absens esset, vel suo officio minus probè defungeretur.

Inutiles
humores
à corpore
elimi-
nandi.

Quinam
illi, qui-
busque in
partibus
secernan-
tur.

§. 15. Atque hi sunt præcipui *Humores excretitii utiles*, qui scilicet in corpore manentes insignem ei utilitatem ad Vitæ Sanitatisque propagationem afferunt, usque adeo ut, si deficient, vel vitiosi existant, labes hinc statim oriatur Longævitati offensa: ad quam tamen producendam non sufficiens erat, *utiles* tantum *succos* à sanguine secerni, sed necesse simul fuit, *inutiles* ac superfluos, etiam inde sequestratos, prorsus ex ipso corpore eliminari, ne suâ in corpore permanentiâ sensim cumulati *Cachexias, Hydropes, Apoplexias*, aliaque mala excitarent. Quamobrem provida ubique Natura de variis simul partibus colatoriis & tubulis prospexit, per quos illi facilè separari possunt. Hinc in crassis Intestinis *Fæces*, in Glandulis subcutaneis *Vapor transpirans* ac *Sudor*, in lachrymalibus Glandulis & Carunculis *Lachrymæ*; in Glandulis Narium & Palati *Mucus*; in Tunicâ Aurium glandulosâ *Cerumen*, in Glandulis & Vascularibus uterinæ Vaginæ *menstruus Sanguis*, in Renibus verò binis, ceu Visceribus Abdominis lentiformib⁹ glanduloso vasculosis *Humor seroso-sulphureo-salsus*, sub *Urinæ* nomine secernitur, quæ postmodum in pelvim

pelvim Renum delapsa per Ureterum canales,
in Vesicam triplici tunicarum ad paratu bon-
stantem protruditur, & hinc demum è cor-
pore per Fistulam urinariam prorsus excer-
nitur. In Testiculis autem virilibus *Semen* spu- *Semen vi-*
moso-album ac valdè spirituosum producitur, *rile.*
quod dein per vasa ejaculatoria sive deferentia
in seminales Vesiculas ad futurum usum depo-
nitur; humor utcunque Individuo, in quo gi-
gnitur, parum utilis, necessarius tamen ad pro-
ducendam atque propagandam prolem. Ita quo-
que in Mammarum muliebrium Glandulis nu-
merosissimis post partum *Lac* secernitur, itidem *Lac mte-*
Humor, non tam ipsi alendo Individuo, quàm *liebre.*
verò nutriendæ Proli utilis, ac ferè necessarius.
In Testiculis muliebribus denique nullum de
novo semen generatur, sed ibidem à nativita-
te jam factum adest, sub *Ovulorum* formâ, in *Semen fœ-*
quibus seminalia colliquamenta, ceu futurorum *minutis*
Fœtum rudimenta hærent, fœcundanda tamen *sen Ovula*
illa, formanda, & expandenda in Concubitu
fœcundo, sub quo auram masculini Seminis
per Tubas Uteri Fallopianas ad Ovaria ascen-
dere, Ovulum unum alterumve obvium suâ
volatilitate penetrare, hinc aëri reliquisque par-
ticulis in ipsorum colliquamento existentibus
actuationem sive motum vitalem, à quo Fœtus
futuri formatio, formatique statim explicatio,
& per ipsam feminalis in Ovulo colliquamenti
substantiam aliqualis augmentatio contingit,
exhibere, sicque *Conceptionem* fieri opinamur.

§. 16. Quod *Spiritus* sic dictos *animales*, (de *Spiritus*
Spiritu vitali & *naturali* nihil novimus) attinet, *animales*
quos *fluidi* vel *liquidi nervei* nomine alii insi-
gnire maluerunt, contingit illorum sequestra-

tio in corticali vel cineritiâ Cerebri & Medullæ spinalis substantiâ, quam ex innumeris glandulis conflata esse, oculi Microscopio Malpighiano armati jam diu detexerunt. Aut profectò, si Glandulæ nullæ adsunt, quemadmodum adcuratissimo hujus seculi Anatomico Ruy-schio placet, *fluidum* tamen illud *spirituosum* è porulis minimarum Arteriolarum, mirè admodum intortarum, transmittitur ad cerebri Medullam. *Spiritus animalis* autem est substantia vel portio sanguinis arteriosi maximè subtilis & mobilis, ex Aëreis plurimis, ac paucioribus longè aquoso-vaporosis, & blandissimis salino-tartareo-volatilibus particulis constans, atq; in poris Cerebri ac spinalis Medullæ secreta, indeque per infinitas Nervorum propagines ad Sensus Motusque tam vitales, quàm animales præstandos in totum corpus distributa. Usque adeo necessarius est Liquor hic nerveus, ut nulla omnino secretio, ad conservandam vitam necessaria, absque illo contingere queat; etenim tonum & firmitudinem præbet naturalem fibris membranisque omnibus, quæ si nimia quantitate implentur, sicque fortius quam par est, in Secerniculis tenduntur, tum secretio liquorum hebetatur; si verò parcius, vel nullatenus Spiritibus implentur, tum humores ob fibrarum & pororum nimiam laxitatem & flacciditatem copiosius è sanguine elapsi diffuunt; utrumque non sine sanitatis dispendio. Præter hæc latex iste spirituosus vinculum quasi est Corporis & Animæ, ita quidem ut si ille in Organis corporeis certam quandam ab impulsu objectorum externorum agitationem sive motum undulatorium, ad medietatem usque Cerebri conti-

Ejus ne-
cessitas
et usus.

Vinculum
quasi est
corporis
& Ani-
mæ

tinuatum, fuerit adeptus, certæ quoque cogitationes eapropter in Animâ sive Mente excitentur, sicque perceptiones, sensationes, atque dijudicationes contingant; & vice versâ, si Mens aliquid judicet, velitque ab his illisve corporis partibus expediri, Spiritus animales in earundem musculis fibras transversas statim fortius tendât, moxq; simul excitatâ fibrarum carneo-motriciû contractione voluntarium Motum præstent.

§. 17. Ut autem Sensationes, Motusve tam animales & voluntarii, quàm vitales & Involuntarii tanto certius feliciusque contingere possent, prospexit Natura de variis Organis, per quæ ejusmodi functiones peragerentur. Motuum organa sunt inprimis *Ossa & Musculi*, horumque *fibræ motrices & carneæ*, per longitudinem extensæ, atque transversalibus membranaceis fibris stipatæ, in quibus Fluidum nerveum sive Spiritus animales, elasticitate quadam gaudentes, ad moderatam plenitudinem sunt expansi, ita tamen ut, si à qualicunque impetu vel contentione acceptâ fibras transversales magis expandant aut tendant, fibræ hinc carnosæ, per quas sanguis decurrit, simul constrictæ atque contractæ Musculum abbrevient, motumque partis suscitent, tanto fortio-
Organâ
sensuum
& motuum
rem illum, quanto major fibrarum dictarum à Spirituum elasticitate sit expansio vel tensio. *Quod enim causam motûs musculorum attinet*, verba sunt Casp. Bartholini, *Thom. Filii, Specimin. Histor. Anatom. Cap. VII. p. m. 163. Neutiquam probabile videtur, musculos ita moveri à spiritibus eos inflammantibus, ut extrema propius ad invicem accedant; nec verisimilius est nonnullorum commentum, per succi nervosi & sanguinis concursum ef-*

fervescentiam fieri, quâ intumescat venter muscu-
li, & , tumore facto, extrema propius ad invicem
accedere. Certam autem est, solam fibrâ carneam
breviorem fieri, & secundum totum ductum æqua-
liter; an verò hunc motum à se habeat, an à fluido
aliquo, an utrumque concurrat, dubium est. Certè
ligatâ aortâ in cane vivo, inferiorum partium mo-
tum voluntarium cessare deprehendimus, & resecto
vel ligato nervo, vel aliter utcunque impedito,
partium omnium, versus quas idem ramos mittit,
sensus cessat, & obedientia desideratur animæ de-
bita, licet non ideo motus ipsis fibris denegetur.
Itaque admitti quidem debet, Spiritus animales &
sanguinem concurrere ad Musculi motum volunta-
rium, nempe spiritus animales, quatenus volunta-
tis imperium deferunt, modo quodam nobis ignoto,
cum, nervo integro voluntatis imperium constet, &
abscisso eodem pereat; sanguis autem in contractione
fibræ carneæ considerandus, quasi causa, sine quâ
non peragi potest, quatenus illam irrigat, & vitali
rore imbuat. Sensuum organa sunt varia, & qui-
dem Interiorum est Cerebri medium vel Cen-
trum ovale Vieussantio nuncupatum, à quo Nervi
plerique suam trahunt originem; & in cujus
poris tubulisque innumeris diversissimæ Spiritu-
um undulationes, fibrillarumque ab objectis
percussiones, ad quas Anima præsens ex ordina-
tionem Divini Conditoris admirandâ diligenter
attendit, contingunt. Exteriorum sunt v.g. Oculi,
Aures, Nares, Lingua, & Fibræ Cutis aliarumque
partium membranaceæ, in quibus certè singulis
expansæ sunt Nervulorum fibrillæ, ac papillulæ,
Spirituum latice turgidæ, quæ à diversissimis ob-
jectis externis, diversimodè percussæ, specifi-
cum suum motum, indeque simul productas ac
certis

certis modis determinatas Spirituum undulationes, vel tremulas agitationes ad Centrum ovale Cerebri continuant. Neque enim ipsum objectum, aut ejus aliqua species Cerebrum subit, sed tantum motus, qui ab impressione in Sensûs instrumento factâ proficiscitur. Medium verò ac vehiculum, quo illa Organorum sensoriorum motio, ab objectis facta, ad Cerebri meditullium defertur, Spiritus est animalis, sive ut *Clarissimus Bergerus Physiolog. Medic. Cap. XXIII. §. 6. p. 329.* loqui amat, *Succus nervosus, quo placidè perfusæ Cerebri ac Nervorum Fibre ita oportune ac separatè omnes extenduntur, ut vix ulla pars corporis, cui aliqua earum innectitur, tangi moverique possit, quin simul moveatur succus iisdem comprehensus, atque per concitatas ejus undas, fibrarumq; fortè ipsarum tremores, consimilis motus ad communem illarum stirpem (sensorium commune Cerebri) traducatur, dum nimirum succi illius partes posteriores premendo priores, eademq; porro sibi proximas urgendo, impressionem ab objectâ re factam, continuatis undis tremoribusq; per totam fibræ longitudinem ad Cerebrum propagant.*

§. 18. Omnes denique Partes, quarum vel superficiaria hætenus mentio fuit facta, *Arteriis* Partes corporis tubulosæ. foveantur, à quibus Sanguis pro nutritione ac vitalitate præstandâ advehitur; *Venis* item, per quas idem Sanguis in Arteriolarum extremitatibus, vel appendicibus, à variis sive utilibus, sive inutilibus humoribus liberatus ad Cor refluat: *Vasis* porro *lymphaticis*, quibus sequestrata in plerisque corporis partibus Lympha decurrit, & ad venosum Sanguinem, dilutionis fine transmittitur: *Nervis*, per quos Spiritus

animalis in omne corpus distribuitur, suisque muniis obiter suprâ expositis defungitur: *Membranulis* tandem *fibrosis*, quibus integræ partes obteguntur, atque à variis externis injuriis tutæ præstantur. Subjecta quoque sunt omnibus *Ossa*, dura illa, sed tubuloso-fibrosa corpora, quæ Cartilaginum interventu, ac mediantibus ferè passim *Tendinibus* cum *Musculis* colligata, partes omnes molles fulciunt, sustinent, & ad varios corporeos motus subeundos apta reddunt; dum videlicet diversis articulationibus sibi invicem juncta, nunc Corpus totum, nunc *Membra* hæc illave, pro voluntatis multiplici imperio huc vel illuc flecti & moveri, diversâque vitæ munia obire solent.

*Involu-
cracorpor-
vis com-
munia.*

§. 19. Ut autem Vitales motus partium fluidarum, ab omnivariis ambientium corporum injuriis tuti manere possent, Natura partes prædictas omnes *Cuticulâ*, *Cute*, & *Membranâ adiposâ*, pinguedinem heic uberiolem, illic parciorem suas intra cellulas membranaceas continente, simulque fibras hinc inde carnosas vel motrices, à quibus sub *Panniculi carnosî* nomine *Cutis* rugari vel laxari v. gr. in fronte solet, complectente, ceu communibus involucriis; singulas verò partes adhuc *Membranâ* propriâ & speciali vestivit. Quamquam hæc ipsa *Involucria* ex parte quoque *Secernicula* existant, in quibus lymphaticus maximè Humor ex arterioso Sanguine sequestratur, & vel externas in auras plus minus sensibiliter excernitur; vel ad communem *Lymphæ* truncum confluit.

*Conceptio
vivificatio,
& formatio
fœtus.*

§. 20. Habet ergo Vita nostra, ut brevibus omnia complectamur, suum ortum in materno Ovulo, in cujus liquamine gelatinoso admissus

missus masculini Seminis Spiritus, summè volatilis & activus, sub concubitu fœcundo blandum excitat particularum motum, per quem tantisper cum increfcente Ovuli mole continuatum, non solum lineamenta seu rudimenta novi Hominis incomprehensibili quodam modo (nisi jam cum Cartesiano-Medicis ea vel à nativitate posita adeoque præexistentia statuere velimus) ponuntur, sed & Guttula rubicunda saliens formatur, quæ ipsius Embryonis corculum existit, adeoque prima in corpore pars vivens, sicut & ultima moriens observatur. A continuante verò hinc Corculi istius motu vitali particulæ colliquamenti spermatici alimentosæ paulatim ad singularum partium rudimenta apponuntur, donec formatio & explicatio rudimentorum Fœtus sive Embryonis sit absoluta. Cùm autem materia sufficiens pro augenda Hominis jam formati magnitudine in ovulo non sit, necesse fuit, illud ab Ovario separari, inque Uteri capacitatem per Tubam Fallopiam (ceu canalem membranosum ab Ovario in latus Uterini fundi protensum) detrudi. In Uteri proin cavitate sic ampliata cicatrix Ovuli, sive punctum cruentum, quo antea Ovarii substantiæ adnatum fuit, statim Uteri spongiosæ superficiiei adhærescit, ac ita paulatim in molem carneam, Secundinæ nomine donatam, faciens, ex hiantibus interea vasis Uteri sanguinem maternum circumferentem acquirit, qui dein per Venam umbilicalem in Hepar Embryonis, hinc & Cor ejusdem transiens, ac postea per totum Corpusculum circulari motu decurrens, ubique nutrimentum affert; cujus ope Fœtus sic grandior redditus

tan-

*Nutritio
& Au-
gmenta-
tio fœtus.*

tandem gelatinosum quoque nutrimentum, in Amnii membranâ proximè Fœtum ambiente, è materno Sanguine per Chorii papillulas depositum impetrat; quod aliquot imprægnationis mensibus Fœtus ore subinde haurit, ac in Ventriculum deglutit. Atque ita vivere Homo intra Ovum incipit, vivere sine respiratione, nutriri & augeri pergit, donec tandem sub finem noni mensis maturitatem adeptus, & respiratione jam indigens, Uteri fibras ad excretionem stimulando, pariendique dolores excitando, in hunc Mundum protrudatur.

Infans in lucem editus pro vitæ conservatione eget

Alimento & Spiritu.

Respirationis negotium.

Inspirationis negotium.

§. 21. In lucem autem editus sic Infans, non maternam amplius vitam vivere potest, sed propriam agere tenetur; quem in finem pro continuando Cordis & Arteriarum pulsu, reliquisque vitalibus motibus non *Alimento* tantum, quo vitales Succī perpetim sunt refocillandi, sed & *Respiratione* indiget, functione Pulmonis, musculorumque Thoracis & Diaphragmatis beneficio peragi solitâ, quâ circumfluus aër alternis vicibus in Pulmones impellitur, iterumque expellitur. Duas proin actiones habet, *Inspirationem*, & *Expirationem*. *Inspiratio* fit maximè per costarum dilatationem, quâ aër Thoraci proximus repellitur, hicque alium sibi vicinum trudit, donec tandem aliquis per nares & os in pulmonum tracheas & vesiculas recipiatur, sicque locum repleat à costis dilatatis derelictum. Maximum tamen momentum huc contribuit virtus aëris elastica, ejusdemque valida pressio, ab incumbētis Atmosphæræ pondere, multis experimentis demonstrabili, facta, quâ quidem fit, ut dum spira aëris intra Pulmonum vesiculas contenti propter expansum Thoracem debilita-

bilitatur, externus aer pondere atque elatere suo tanto facilius per os & fauces in asperam Arteriam, tracheas atque Pulmones irruat. Usque adeo ut Pulmones quidem dilatentur, quia aer ingreditur, aer autem in Pulmones non ruat, nisi pondere atque elatere suo dilatatus eo pellatur. Dilatant, atque à se invicem diducunt *Causa costas Inspira- ratione dilatan- tes.* costas Musculi subclavii, ferratique majores & minores; imò & intercostales, non sine tensione musculorum Septi transversi. Sed quid sit, quod illos musculos in Infante recens nato ad talem actionem præstandam, ac deinceps per totum Vitæ curriculum continuandam irritet, ac stimulet, non æquè manifestum esse autumamus. Probabile tamen nobis videtur, incumbentem Atmosphæram elatere & pondere suo Infantis Pulmones subire, eosque ad costas ita appellere, ut hinc irritati Musculi intercostales majorem Pectoris dilatationem præstent. Facit etiam huc fortè non parum ipsa voluntaria Thoracis expansio, ad quam prævia quædam præcordiorum anxietas, respirationis ad circulandum per Pulmones sanguinem necessitate inducta, contribuere potest. Quando autem ab ejusmodi pectoris dilatatione, aerisque in pulmones illapsu, partim Diaphragmatis musculi, in Inspiratione *Expiratio.* tensi ac irritati resiliunt, partim varii Abdominis musculi, non secus atque Bronchiorum fibræ carnosæ-nervosæ simul stimulantur & contrahuntur, tum verò Pectus contrahitur, & sic Aeris è pulmonibus expulsio, sive *Expiratio* contingit. Dum verò ita reciproca diversorum Musculorum irritationes semper excitantur, necesse est, etiam Inspirationem & Expirationem, quamdiu vita subsistit, perpetuari. Non autem
utile

Respira-
tionis
usus.

utile tantum, sed prorsus necessarium esse ad Vitam producendam negotium, Respirationem, omnium consensu patet. Sine illa certè neque intestinus, neque circularis sanguinis motus continuari posset: dum enim bronchia Pulmonum, ad extremas usque vesiculas, pro individuis comitibus habent Arterias & Venas pneumonicas, per quas Sanguis circulari solet, dum etiam Chylus per ductum thóracicum in venam subclaviam ascendere debet, jugiter profectò hos motus juvat trachearum atque vesicularum in Pulmone dilatatio, vasa illa singula comprimens, sicque Liqueurum per ea decursum promovens. Ut jam varios alios Respirationis usus sicco pede prætereamus, de quibus Anatomicorum libri consuli possunt.

C A P U T I I.

Longævitæ. Cause illius in Hominibus ante Diluvium. Mutati subinde Vitæ termini.

§. I.

Longævi-
tas.

HActenus Vitæ nostræ, aut Vitalitatis rationes tumultuariâ quadam prolixitudine dedimus: *Longævitatē* nunc si propius consideremus, nil statim hoc nomine aliud indigitatum cupimus, quàm *Vitam longam, diuturnam, Vitam diu protractam, aut productam, Vitæ diuturnitatem, vel longitudinem, Vitam per plurimos annos, imò secula annorum durantem.* Apud Græcos composito vocabulo audit *Μακροβίος*, quâ qui gaudebant *Longævi, μακρόβιοι, & μακροβίους* nuncupati fuerunt.

§. 2.

§. 2. Contigiſſe autem hanc *Vitæ diuturni-* Longævi-
tas qui-
bus conti-
gerit.
tatem hominibus, nemo opinor eſt, qui du-
bitare auſit. Confirmare id poſſunt exempla,
quacunque Mundi ætate notata, quanquam Vi-
tæ humanæ terminus maximopere mutatus fue-
rit, & ab initio quidem Mundi longiſſimus us-
que ad Diluvium, poſtea verò intra pauca ſecu-
la adeo contractus, ut jam tempore Moyſis ul-
tra centeſimum trigeſimum, & Davidis ævo ul-
tra centeſimum ætatis annum rarò extenſus ſit,
ab eoque tempore ad hunc uſque diem termi-
nus ſemper idem permanſerit. Equidem Proto-
plaſti primique noſtri Parentes, *Adam & Eva* in
æternum vivere, atque in Paradifo ſemper ma-
nere potuiſſent, ſi Creatori ſuo obediviſſent,
ejuſque præceptum ſanctiſſimo Zelo perpetim
obſervaviſſent. Sed cum nefando ſcelere accep-
tam tranſgrederentur legem, atque loco Fru-
ctuum *Arboris Vitæ*, qui velut *Antidotum &*
Panacea eſſent contra quacunque infirmitates,
vetitum *Arboris cognitionis boni & mali* fructum
deguſtaſſent, mortis pœnæ illicò ſubjecti tantam
vitæ longitudinem, tam ſtupendam vitæ anno-
rum ſeriem ſibi amplius promittere haud po-
tuerunt, ſed ſolo diu vivendi deſiderio conten-
ti eſſe & acquieſcere debuerunt. *Terminus* tamen Terminus
vitæ mu-
tatus.
vitæ eâ mundi ætate ad milleſimum prope an-
num extendebatur, durabatque is per integra
ſedecim ſecula uſque ad univerſale Diluvium,
& aliquandiu poſt, quemadmodum ex *Sacris* id
Literis, & Libris quidem *Moſaicis* abundè patet,
in quibus catalogus extat primorum Mundi Pa-
triarcharum, quàm diutiſſimè viventium; in-
ter quos licèt nullus reperiatur, qui milleſimum
ætatis annum attigerit, (cum *Mathuſalah* ætate
ma-

Apud
pios æquè
ac impios.

maximus tantum per 969. *Jared* 962. *Adam* per 930. *Seth* per 912. annos vixerint) credibile tamen est, plures fuisse alios, quorum generationis lineæ descriptæ non sunt, qui millesimum fortè annum plenè exceſſerunt : etiam inter impios & à Deo rejectos homines, quibus æquè diuturna subinde vita atq; piis fuit concessa. Ita enim ante Diluvium recensitas quidem deprehendimus sanctorum Patrum generationes undecim, cum tamen filiorum *Adami* per *Cainum* ad 910 annos viventem, generationes tantum octo reperiantur, ut adeo Posteritas & Progenies *Caini* longavior videri possit, quàm dictorum Patrum.

Ante Di-
lucium
commu-
nis homi-
num lon-
gævitas.

Contra-
ctus vitæ
terminus
post Di-
lucium.

§. 3. In universum ergo *Longævi* fuerunt homines ante diluvium: postea verò satis citò vitæ *Terminus* fuit imminutus, atque in tertia jam generatione ad quartam primitivæ ætatis partem, ducentesium videlicet annum reductus. Nec diu & sic mansit, quin paulatim ad centesimum annum descendit, imò hæc adhuc ætate inferiorem, ubi dein usque ad nostra tempora subsistit, quanquam rari amplius sint, qui nonagesimum aut centesimum annum vegeti satis attingant. Multis rem exemplis probare nil attinet; qui Sacras diligenter Paginas legit, satis ex illis discere potest, unicum fuisse *Noachum*, qui sexcentos quidem annos ante, & trecentos quinquaginta post Diluvium, atque ita summatim, noningentos quinquaginta annos vixerit, ætateque Posteris omnes superaverit. Etsi enim *Arphaxad*, qui ducentis post Diluvium annis nascebatur, trecentos, ipsiusque filius *Salem* quadringentos & triginta; *Heber* dein filius *Salemi*, à quo *Hebræi* originem habuisse ceduntur.

duntur, quadringentos sexaginta quinque annos vixisse referantur, trecentis tamen post Diluvium annis natus *Abrahamum*, à Noacho decimum, non nisi centesimum septuagesimum quintum, ejusque filium *Isaacum* duntaxat centesimum octuagesimum aetatis annum attigisse constat. *Jacob* autem *Isaaci* filius ad centesimum quadragesimum septimum; *Josephus* in magnâ apud *Aegyptios* autoritate ad centesimum decimum annum pervenisse legitur. *Levi* tamen, frater *Josephi*, filiusque *Jacobi*, centesimum tricesimum septimum complevit; eandemque fere aetatem attigerunt *Levi* Filius atque Nepos, qui Pater fuit *Aaronis* & *Mosis*. *Moses* autem annos vixit centum & viginti; *Josua* annos centum & decem. *David*, utut aetate admodum gravis, vix tamen septuagesimum evasit annum, conquestus hinc suis in Psalmis de Vitae brevitate. *Anna* Prophetissa, quae annos septem in matrimonio, & per octuaginta annos vidua fuit, ultra centum & aliquot annos vixisse debuit. *Simeon* Propheta nonagesimo aetatis anno, valde tum senex, petitam ex hac vitâ dimissionem impetravit. *S. Johannes Apostolus* ad nonaginta tres, *Lucas Evangelista* ad octoginta quatuor vixisse creduntur. Atque hanc aetatem adhuc hodie pluribus in locis & Regionibus, praesertim in Helvetiâ nostrâ homines attingere certum est. Dum anno 1705. mense Julio Lucernâ Bernam, variorum naturae criorum inquirendorum gratiâ transirem, in pago *Legnau* Rusticum ante aliquot hebdomatas sepultum esse audivi, qui centesimum & quartum aetatis annum excefferat. Eodem tempore in pago *Signau* Rusticum vidi, cujus nomen *Hans Elleberger* vegetum atque robustum,

nonagesimum ætatis annum agentem, qui ante
 sesquiannum tertio matrimonio sibi Juvencam
 Virginem junxerat, ex eaque filiolarum sustulerat,
 in cujus Baptismi die cum Amicis sese inebrians
 Os humeri luxaverat, feliciterque restituebatur.
 Heic Basileæ ante mensem sepelivimus *Ambro-
 sium Salatheim, Sutorem*, qui sanus vegetus & in-
 columis ferè nonagesimum tertium ætatis an-
 num attigit. Imò Avia mihi adhuc dum est ma-
 terna, nonagesimo anno proxima, satis fir-
 ma ac sana, nisi quod annui Arthritidis fixæ in-
 sultus hæctenus nimium hanc Matronam tor-
 ferint. Ante decennium humi mandavimus
 Senatorem pium atque honestum Dn. Theodo-
 rum Burcardum, qui per sexaginta duos in uno
 matrimonio annos vixerat, tandemque anno
 ætatis nonagesimo tertio è vivis excesserat. Hu-
 jus Avus paternus Christophorus Burcardus ad
 annum ætatis 88. pervenit, atque in duplici ma-
 trimonio viginti duos liberos sustulit, quos in-
 ter filii sex fuerunt, à quibus hodierna Burcar-
 diorum familia omnium amplissima atque nu-
 merosissima descendit, quæ Reipublicæ quidem
 Basiliensi à longo tempore Consules, Tribunos
 Plebis, & Senatores, prudentiâ, fortitudine at-
 que dexteritate potentes; Academia verò si-
 mul Professores in omnivariâ literaturâ maximè
 celebres concessit. Quod si Catalogum longæ-
 vorum nostræ Helvetiæ exhibere vellem, in
 considerabilem ille molem exeresceret; in quo
 certè non solum Mater mea septuagenaria, atq;
 nonagenaria propemodum Avia materna, sed e-
 gregius profectò numerus hinc inde adhuc pro-
 sperè valentium utriusq; Sexûs personarum faci-
 lem locum inveniret. *Clar. Joh. Jac. Bajerus, Med.*

D. & Prof. Altdorff. in *Dissertat. epistolari de Longævitæ Medicorum*, seriem notabilē producit ejusmodi Virorum diutissimè variis in Regionibus viventium. Liceat eis accensere Celeberrimum nostrum Medicum *Joh. Casparum Baubinum*, qui per 55. annos apud nos Medicinæ Professor, & quidem in Collegio Medico ultra triginta annos Junior fuit, nec ante octuagesimum ætatis annum vitam cum morte commutavit. Ante hac Consul nobis heic fuit Vir Ampliff. Dn. *Joh. Rudolphus Feschi*, qui ad 84. ætatis annum maximè vegetus assurrexerat, atque undecim viventes post se filios cum tribus filiabus in matrimonio reliquerat, liberorum nepotumque plurimorum parentes & avos. Dum hæc scribo, famulus Capitanei cujusdam me convenit, è Moguntino territorio oriundus, cujus Pater centesimum & sextum, mater verò secundum & centesimum ætatis annum attigerant, quatuordecim liberorum parentes. Celeberrimus Guido Patinus, Reginus Lutetiæ Paris. Medicinæ Professor, Epistolâ 161. mentionem facit Guerini, Senioris Scholæ Parisinæ Medic. 89. annum agentis, atque in suburbio S. Germani ex equo suo delabentis, citra notabilem inde noxam statim subsequutam, licet aliquot post mensibus, die nimirum 26. Febr. Anno 1660. è vivis excesserit. Taceo plurimos, de quibus Novellæ subinde referunt, quod ætatis annum centesimum transgrediantur ac superent. Catalogum quoque sufficientem quamplurium, etiam inter Ethnicos viventium, congeffit *Franciscus Baco, Baro de Verulamio*, in *Historiâ Vitæ & Mortis*, quam consulere pro lubitu quisque poterit. Sufficit nobis, inde patere, *Terminum vitæ* jam à tribus

annorum millibus similem propemodum fuisse, annorum videlicet centum, quem utut pauci attingunt, nonnulli tamen adhuc subinde excedunt.

§. 4. Cum autem major pars Hominum ante senectutis annos è vivis excedat, interea pauci reperiantur, qui *Longævitatē* spernant, atque studio evitare contendunt, jure merito inquirendas atque explorandas esse credimus *Causas* tum *primitivæ* illius, tum *hodiernæ Vitæ diuturnitatis*. Differentia enim tanta est inter

*Longævi
& Senes
hodierni
olim fuisse
luculentos
venes.
Finis
Longævi
tatis pa-
trum an-
te dilu-
vium.*

omnium temporum ætates, ut quos hodie *Longævus*, & vel decrepita ætatis *Senes* appellamus, in primitivo illo Mundo nonnisi *Juvenes* extiterint *Viri*. Quod si ergo *Causas* Longævitatē, & inter illas quidem primò *Finalem Causam* considerare, eamque obiter attingere lubet, videtur omnino, Deum primævis hominibus longiorem vitam vel eapropter largitum esse, ut tanto citius humanum Genus in his Terris multiplicaretur, dominiumque in cæteras Mundi incolas exerceret. Cum enim primò non esset nisi par hominum, *Adamus* & *Eva*, (Præadamitarum enim historiam credimus ludicrum fuisse otiosi ingenii commentum) Deus eorum generationi adeo largiter benedixit, ut brevi, gignente simul & obstetricante primitus Adamo, in Populos evaderent. Concessa tamen etiam fuit Vita longior eam ob causam, ut quæ in Paradiso facta est à benignissimo Creatore promissio, perfectè cognosci, longà contemplatione, accurataque consideratione probè expendi & penetrari, hinc Posteritati tanto melius inculcari, imò inviolata semper conservari, propagari, & à nocentissimis Satanæ corruptelis tuta præstari posset.

set. Cum enim nullus eo tempore usus scip-
tionis adhuc esset, traditionibusq; meris om-
nia constare deberent, facile res primæ Mundi
ætate gestæ oblivionis æternæ tenebris immer-
sæ fuissent, si homines eo tempore tam breviter vi-
xissent. Tum verò etiam primævi Patres omni-
varias Artes atque Scientias excogitare & inve-
nire debebant, ad quod certè longa experientia,
& per consequens Vitæ diuturnitas requirebatur.
Antequam Verbum Dei Scripto consignatum,
atque in Libros, quos *Sacra* appellamus *Biblia*,
translatum fuisset, Patriarchæ illi instar Biblio-
rum viventium erant. Verbum Dei enim tum
consistebat in Revelationibus Divinis, quæ Pa-
tribus primævis obtigerant, à quibus dein illæ
ad Posteriores usque ad tertiam, quartam &
quintam, pluresque sequentes generationes pro-
pagari debebant.

§. 5. *Causam efficientem* verò atque *conser-*
vantem Longævitat^{is} duplicem statuimus, *com-*
mune quidem vel *generalem* unam, ac *specialem*
vel *propriam* alteram. Prior illa *communisq;*, omni
tempore Mundi non fuit alia, quàm liberrima
Dei Creatoris voluntas & providentia, quæ qui-
dem hos voluit majorem, alios minorem vitæ
annorum numerum attingere. Quòd autem
attinet *specialem* atque *propriam* magis causam
Longævitat^{is} primorum Patrum, nollem certè
statim heic cum *Rabbinis* quibusdam statuere,
Divino illam *miraculo* esse adscribendam: mira-
cula enim sunt insolita quædam, & extraordi-
naria phænomena, à Deo in hac rerum naturâ
producta, adeoque effectus minimè cõmunes:
illa autem vitæ primorum hominum diuturni-
tas ante Diluvium universalis, communis & or-

Causa ef-
ficiens &
conservans
Longævi-
tatis eaq;
commu-
nis.

Specialis,
adscribē-
da.

non mira-
culo Div-
ino.

dinaria erat; paucique admodum fuerunt, qui maturâ morte naturaliter obierint.

nec solius
Naturæ
vixibus.

§. 6. Neque iis facile assentimur, qui contendunt, soli *Naturæ bonitati* ac *robore* tam prolixam illam vivendi consuetudinem attribuentam esse; valetudinem nimirum, vigoremque *Naturæ* primâ Mundi ætate fuisse maximum; sensim autem ac sensim dein, fatiscente illius robore, contractum adque pauciores annos redactum esse vitæ humanæ Terminum, tandem & illam primævorum Longævitatē prorsus evanuisse. Verum si res ita haberet, breviorque indies vitæ Terminus ex invalescente solâ *Naturæ* rerum senectute ortus fuisset, cur quæso illa hominum ætas à termino mille annorum tam citò post Diluvium descendisset ad dimidiam, moxque iterum ad quartam, imò brevi ad decimam usque partem illius? Cur, inquam, jam inde à temporibus Moysis aut Davidis, per tria circiter annorum millia idem Vitæ humanæ Terminus immobilis substitisset, dum interea Mundus extremam senectutem attingere debuisset? Annon enim necesse fuisset, decrepitâ hâc Mundi ætate hominum generationem, propagationem, imò vitam ipsam penitus extinguere & cessare?

nec amor
Divino
extraor-
dinario.

§. 7. At forte *chariores* fuerunt illi Patriarchæ Deo, quòd tamdiu vixerint? Esto hoc, quòd *chari* satis, dilectique fuerint Conditori suo, sed eapropter minimè censendum est, diutius vixisse: communis enim fuit illa diu vivendi fors, impiis non minus quàm piis concessa, quemadmodum id *Caini*, huiusque Posterorum exemplo manifestum satis redditur. Quin potius visum observatumque est omni fere tempore,
pien-

pietissimos, Deoque eapropter charissimos, longè citiùs quàm alios ex hac miseriarum valle ereptos fuisse, si id videlicet Gloria Dei & talium hominum salus requirebat.

§. 8. Qui verò Longævitatem illam à *pu-
riore ante Diluvium aëre, salubrioribus alimen-
tis efficacioreque terrâ* deducere conati sunt, & hi certè falsi magnopere fuerunt. Si enim ab uni-
versali terræ inundatione ista omnia pejora red-
dita, corruptaque fuissent, cur Noachus ejus-
que Posterì tamdiu adhuc per aliquot genera-
tiones vixissent? Aut cur non hodierno seculo
ad eam, quâ Primævi gaudebant, ætatem perve-
niremus, cum post tot à tempore Diluvii anno-
rum myriades & Aër optimè depurari, & salu-
briora iterum alimenta reddi debuissent? Imò,
cum hodie adhuc observemus, ab Imbribus &
Pluviis subinde Aërem impuriorem, & mali-
gnum corrigi, purificari, & sereniorum reddi,
Terram etiam ab omnis generis Insectis, Muri-
bus, aliisque nocivis animantibus liberari; cur
non potius dicere possemus, Terram post dilu-
vium longè defœcатиorem, aërem puriorem, ali-
menta q; salubriora comparuisse? Sed idè tamen,
quod ante illam inundationem, Cælum Terræ
imminebat, idem Sol affulgebat, fovebat, & re-
creabat; iidem spirabant Venti, nec nisi limpi-
dis Aquis manabant fontes; & fruges & fructus
æquè feliciter ac latè proveniebant, tantà certè
Insectorum sorditie non conspurcati; ut vel ea-
propter Animantium carnes salubriores esse de-
buerint.

*nec salu-
briori an-
te Dilu-
vium aë-
ri, aut a-
limento.*

§. 9. Multo minùs cum Joh. Beverovicio, *Nec deni-
Thesaur. Sanit. cap. 3. Longævitatìs causam di-
cere possumus, fuisse esum Ciborum crudorum,* *q; Cibariè
Crudariè
usui.*

Unable to display this page

acceperunt, ut in æternum victuri fuissent, si in sua mentis rectitudine, atque innocentia perseverassent. *Natura ipsa*, inquit Cl. Deodatus *Lib. I. Panth. Hyg. Cap. 6. è primis statim nascentis Mundi primordiis Hominem*, (utpote cui malis de causis & sanissime, & diutissime vivendum erat) *firmum ac robustum, erectum magno corpore, lato & amplo pectore, vultuq, amplis humeris, magnis extremitatibus, magnis item oculis, supercilio incurvato, mento quadrato, collo crasso, nervosoq, costis validis, lateribus firmis, ventre concavo, coxis osseis, brachiis, tibiis, ac talis nervosis articulatis, fortibusq, suris deorsum contractis, pedibus manibusq, articulatis, ac magnis, bene formatis, & nervosis, omoplatis fortibus, magnis ac distantibus, metaphreno articulado, carnosq, denso, magno amplo, robusto & bene costato, osseis ac validis lumbis, &c. præditum produxit; animalis scilicet & robustissimi & diutissime victuri ideam, & simulacrum.* Quamprimum autem de prohibito fructu comedissent, sicque Divinum præceptum nefando scelere transgressi essent, tum statim mortalitatis pœna secuta fuit, hominumque corpora fragilitati subiecta. *Quo die, sonat Divini Numinis comminatio Geneseos II. 17. manducabis de Arbore cognitionis boni & mali, morieris: non eo quidem commissi peccati die, sed certò tamen morieris.* Voluit nimirum Judex & Conditor altissimus suæ justitiæ sanctissimum rigorem ita commonstrare, & nihilominus simul admirabilem Clementiæ ac Misericordiæ suæ bonitatem interponere, quando hominibus illis adhuc in Paradiso versantibus, *ἡ ἀσκήριον*, seu propitiatorium obtulit, benedictum videlicet Mulieris semen, quod

pro lapsis hominibus respondendo irati Numinis vindictam expiare. Sed & simplicior vivendi ratio, Diætaque per omnia exactior, medium quoque non contemnendum ad vitam diutius producendam extitit. Benè videlicet esse potuit Corpori, cum nec cibo potuque frequenter oneraretur, neque curis animi conficeretur. Quamprimum autem excessus in his illisve rebus committi inciperent, quamprimum corpus alimentis qualibuscunque immoderate atque intempestive saginaretur, cum Baccho jam, Venerique homines strenue litarent, simulque mentis passionibus & frequentibus & vehementibus indulgerent, tum verò & moriendinecessitas citius ingruerat.

*Longævi-
tas ho-
dierna,
quousque
extenda-
tur.*

§. 11. Quod hodiernam ætatem hominum concernit, quanquam ab illâ primævorum Patrum vivacitate longissimè distiti sint, *Longævos* tamen adhuc subinde videmus, talesq; omnino, qui ordinarium & maximè communem hodiernæ vitæ terminum excedunt. *Celeberrimus* autem *Helmstadiensis Professor Meibomius*, in *Epistola de Longævis* tres ejusmodi terminos, quos hisce ævis attingere homines observetur, fecit, velut *Climactericos*; videlicet 1. *Annum octuagesimum*, quem præter *Mosen Psalm XC. 10.* etiam *Solon* apud *Laërtium* in vitæ ejus, & *Stasias* *Peripateticus* apud *Censorinum de Die natal. cap. 14.* agnoverunt. 2. *Centesium*, quem omnes ferè Auctores cum *Syracide cap. XVIII. 8.* admittunt. 3. *Centesium vigesimum*, juxta ætatem *Mosis Deuteronom. XXXI.* Verùm hic ipse terminus hodie vel nunquam amplius, vel rarissimè profectò attingitur, quanquam *Clar. Deodatus Panth. Hyg. Lib. 1. cap. 6.* ætatem nostram adhuc

Unable to display this page

ita scripsit : *Ecce jam centenus ætatis circulus volvitur, & oculi tamen puro lumine vigent: pedes imprimunt certa vestigia: auditus penetrabilis: dentes candidi: vox sonora: corpus solidum & succi plenum: canis tui cum rubore vultus discrepant: vires cum ætate dissentiunt: non calidi acumen ingenii frigidus sanguis obtundit: non contractæ rugæ frontem aratam exasperant.* Celebres illi Reformatorum Theologi, *Theodorus Beza, Andreas Rivetus, & Petrus Molinaus*, ad bonam Senectutem pervenerunt, & quidem primus ultra annos octoginta, secundus prope octoginta, & tertius ultra nonaginta ætatis annos; singuli autem ad extremam usque Senectutem non tantum publicis suis Professionum & Pastoratuum muniis defuncti sunt, sed & Libros doctissimos conscripserunt, jurisque publici fecerunt. Æstate anni 1705. obiit in Angliâ Vir quidam nomine *Jean James*, ætatis 122. qui ad ultimos usque ætatis annos vegetus fuit. Eiusdem anni mense Augusto ex Angliâ similiter perscriptum fuit, *Salisburii Virum* adhuc in vivis esse, annum agentem ætatis centesimum decimum quintum, natum *Anborni* in Angliâ, cui nomen *William Wildi*, qui sensibus adhuc integris gaudeat, atque recordetur etiamnum, se *Reginam Elisabetham*, *Regemq; Jacobum I.* vidisse; quique erecto adhuc corpore incedat, & Avus sit *Mulieris* annos 71. natæ. *Augustus Thonerus*, Medicus, palam confessus est *Lib. VI. Epist. 4.* accommodum vitæ regimen præcipuam fuisse causam, quod constanti valetudine annum ætatis 82. excellerit. *Thomas Finckius*, in *Academiâ Hassnienfi* per 13. lustra Prof. Med. è Coniuge unicâ novem sustulit liberos, & ex horum quinque nasci sibi vidit

dit 79. posteros; non tamen Avus solum, sed Proavus etiam & Abavus tandem factus est, obiitque Ann. 1656. Ætat. 96.

§. 12. Equidem præstituta est unicuique mortis hora, numerati sunt nostri dies, nec est, qui eos qualicunq; demum arte præterire queat. Sed cum quotidiana experientia nos doceat, plures adhuc hodie ad extremam senectutem, ad centesimum ætatis annum, imò ultra hunc etiam terminum vivere, qui quæso certus esse potes, ex eorum numero te non esse? Fortè enim causas ejusmodi Longævitatæ tuo in corpore circumgeris, ut non nisi in te, in tuâ vivendi ratione situm sit, ad magnum annorum numerum pervenire. Naturalibus verò mediis ad eum usque Vitæ terminum progredi oportet; qui si remotior fuerit, frugali, honestaque vitâ impetrabitur; si propior extiterit, omni velut arte nifuque ad illum homo, per plurimos Diætæ errores, aliove modo properabit. Possumus ergo varias hodiernæ Longævitatæ causas adducere: certè diutinam sibi vitam polliceri potest, qui firmiorem partium corporis sui constitutionem vel à nativitate adeptus est; neque enim contemnenda hæc est dispositio hæreditaria. Si sani fuerunt, si robusti, si vivaces & vegeti Parentes tui, cum te genuerunt, si Mater, cum te gestabat utero, Diætam observavit inculpatam, nulloque prehensa morbo decubuit; si post natiuitatem lacte probo, & nutrimento optimo nutritus es, feram admodum senectam expectare potes, modò laudabilem quoque Diætam observaveris. Novimus hinc Familias quasdam, tanto naturæ robore gaudentes, ut plerique in illis diu admodum vivant, & ad bonam senectutem

*Certacui-
q, mortis
hora, ea-
q, immu-
tabilis.*

*Causa ho-
diernæ
longævi-
tatæ.*

etutem perveniant, dummodo plurimis Diætæ erroribus Vitæ sibi filium non decurrent.

Diæta
exacta
principa-
lis causa
Vitalon-
gæ.

§. 13. *Diæta* enim satis exacta, simplicior-
q; *Victus* mirum quantum ad Vitæ longævitatē
contribuere solet; neque illa solum in Cibo &
Potui, sed & in moderamine *Passionum animi* &c.
valdopere observata. Multos gula peremit, &
crapula, qui autem temperanter vivit, diu vi-
vet. Ita ex *Tristitiâ* venit mors, cordisque *mæ-
stitia* debilitat vires: vide *Syrach. XXXI. 30. &
XXXVIII. 19.* Non pauca verò habentur in præ-
ruptis *Helvetiæ* nostræ montibus exempla *Rusti-
corum*, aliorumque non sine animi tranquillita-
te, integris propemodum viribus ad centesi-
mum ætatis annum pervenientium, qui certè,
ut cum *Deodato Panth. Hygiastic. Lib. I. cap. 6.*
loquamur, simplicissimo victu contenti, omnis ge-
neris cupedias, ferculorumq; irritamenta, impor-
tunas comessationes, crapulas, ebrietates & ejus-
modi vitæ morticina in ultimas terras, ad *Ga-
ramantas* & *Indos*, relegare consueverunt; uti in
quodam mihi notissimo & familiari Rustico, *Joh:
Henrico Schulotto*, apparet, qui mihi hæc scri-
benti retulit, se 106. annorum esse, ita tamen ro-
bustum, vegetumq;, ut & altos scandere montes;
& aratrum ducere adhuc commodissime possit.
Quæsitus à me, quâ ratione ad tantam longævita-
tem pervenisset? Respondit, se primis quidem *Ado-
lescentiæ* annis subinde ob varios victus vitæq; er-
rores valetudinarium extitisse, ac vivendi licen-
tiâ in frugale vitæ genus permutatâ, neglectoq; ut
plurimum vini usu, hanc ætatem, citra alicujus
morbi incursum, attigisse, sperareq; se alios etiam
annos subsequentes citra labem supervicturum.
Rob. Baco Baro de Verulamio, in *Histor. Vitæ*

Vivendi
simplex
ratio a-
pud Ru-
sticos.

& Mortis insignem nobis grandævorum hominum catalogum exhibet, quos quidem non tam per temperantiam, in cibo & potu observatam, quàm per *Virtutes* omnivarias, *laudabileq;* pathematum Animi *moderamen* ad tantam *Vita* *tran-* *quilla &* *in animi* *passioni-* *bis mode-* *rata.* ætatem ascendisse sibi imaginatus est. Qui enim placidam semper mentem habent, qui suâ perpetim fortunâ contenti, nec ærumnis & calamitatibus mundanis frangi, nec felicitate nimia insolentes reddi solent; qui Irâ vehementi nunquam excandescunt; qui Tristitiâ & Mœrore non anguntur; quibusque adeo res hujus Mundi qualescunque indifferentes existunt, ut inde parum ad has illasve Passiones commoveantur, illi verò, si cœtera simul consenserint, omnium diutissimè vivere deprehenduntur. E contrario paucos mihi monstrabis iracundos, meticulosos, tristes, melancholicos, venereos, hujusque mundi voluptatibus nimis deditos, qui bonam senectutem consecuti sint.

§. 14. *Aëris* dein *constitutionem bonam* non parum ad *Longævitatē* contribuere credimus. *Aëris bo-* *nae onsti-* *tutio.* Unus enim Aër altero aptior est ad conservandum diutius motum humorum vitalem. Hinc *Clima* unum altero salubrius, *Regio* una alterâ salubrior notata, & credita fuit ab Historicis. Qui tamen accuratius ætates hominum in quibusvis Regionibus observârunt, illi profectò se ubique terrarum longævos invenisse testati sunt. In Helvetiâ inprimis nostrâ, Regionum ferè omnium, uti altissimâ, ita ob magnam Aëris levitatem ac puritatem, temperatissimâ & saluberrimâ, non secus atque notante *Verulamio l.c.* in Angliâ, aliisque Regionibus vix amplius Villa paulo populosior reperitur, in qua non aliquis.

quis Vir aut Mulier ex octagenariis existat. Quando autem purior, serenior, levior, atque ab heterogeneis, crassis, verminosis, corruptis, venenatis particulis immunis Aer, diu vivere gestientibus maximè conducit; palam est, Loca excelsa, orientalem vel meridionalem cœli plagam spectantia, ventis perspirabilia, omnium esse saluberrima. Quamobrem sanitatis studio si non tantum habitacula quarunt editiorum locorum, sed & in ipsis ædificiis Conclavia feligunt superiorum contignationum, dictas Cœli plagas respicientia.

*Cibus &
Potas sa-
lubris.*

§. 15. Si dein *Cibus*, non *multiplex* ille, bonæ fuerit notæ; si tempestivè & modicè assumtus; si *Aquæ saluberrimæ*, aliusve optimè constituti *Liquoris*, potus accesserit, temperatus is semper, & complexioni cuicunque conveniens; si nec *Otio & Torpori*, neque *Somno largo* suum quis corpus exposuerit; sed variis *Motionibus* illud quotidie exercuerit; si subinde in *Balneis* vel *Laconicis* sordes cutaneas absterferit, atque superfluis serositatibus corpus per *Sudorem* sublevarit; si debitas excretiones semper promove-rit, si vel nullam, vel moderatius semper extiterit *Veneris exercitium*; hæc certè omnia & singula maximum quisque pondus habere persentiet in Sanitatis Vitaque diutinæ conservatione.

*Alia res
non natu-
rales be-
nè consti-
tuta.*

*Vita reli-
giosa.*

§. 16. Tandem *Vitam piam & religiosam* è numero causarum Longævitatatis minimè excludendam censemus, promisit enim Deus fidelibus & piis hominibus diuturnam vitam passim in *Scripturâ Sacrà*; v. g. *Exod. XX. 12. Deuteron. IV. 40. Deuteron. XXX. 16. Psalm. XCI. 16. Ad Ephes. VI. 2.* Nec obstat, quod sæpè etiam Pii ci-
tò

tò moriantur, ita enim providet Dei clementia, quando suæ Gloriæ magis convenientem, ac ipsis utiliore esse maturam mortem novit, ut eripiantur calamitatibus super terram & populum venturis. Vid. *Esaï. LVII. 5.* & *2. Reg. XXII. 10.* Facit autem *Pietas*, & diligens Legum Divinarum observatio, ut à Diæta erroribus abstinemus, ut sobrii, humiles, patientes, mansueti, forteq; nostra contenti, in pace & concordia cum Proximo vivamus, sicque à morboſis Inſultibus tuti ſemper maneamus.

CAPUT III.

*Longævitatſ adquiſitio poſſibilis. Nil obſtant
Anni climacterici. Media ad comparandam
vitæ diuturnitatem neceſſaria. Optima par-
tium diſpoſitio, vel in ipſâ nativitate
incorrupta. Educatio proba.
Diæta ſaluberrima.*

§. I.

ANtequam media ad Vitam prolongan- Longævi-
tatis ad-
quiſitio
poſſibilis
eſt.
dam maximè conducentia in aprium
producamus, ſcire oportet, *Utrum*
Vitæ longævitas revera adquiri poſſit?

Quæſtio non fruſtanea, cum diverſas hæc de re
opiniones Literati ſoverint hætenus, ac etiam-
num fovere ſoleant. Equidem inter ſe omnes
facilè conſentiunt, Vitam hanc ſine Mortis in-
terventu in æternum produci haud poſſe, cum
unicuique homini ſtatutum ſit ſemel mori, &
quiſque appropinquantibus *Senectutis*, v. g. ſep-
tuaginta vel octuaginta annis, manifeſtè depre-

hendat, suas enervari vires, spirituum vigorem imminui, partes corporis solidas torpescere & ficcari, seque tandem, nisi Morbus quidam alius intervenerit, *Marasmo* paulatim consumi & emori. Atque hunc Senectutis marcorem vel ipse quoque *Galenus* immedicabilem judicavit; quanquam auxilium ferri, ut quam diutissimè extenderetur, possibile omnino crediderit. Scilicet ingenita cuicumque est senii atque interitus necessitas, verumque semper illud, dies nostros jam ab æterno numeratos esse, præscriptum Vitæ terminum, quem præterire nemo possit, quemque adeo gratis mutabilem esse nonnulli contendunt. Moriuntur Infantes Puerique multi, moriuntur Adulti atque Viri quamplurimi, pauciores Senectutem attingunt vegeti & alacres. Non est tamen inter hos vel unus, qui scire queat exactè, se Juvenem aut Senem moriturum. Latet enim quemque mortis hora, hinc cum plerique sano vivoque corpore in mundum prodeant, saltem contra naturæ ordinem non erit, quam diutissimè vitam protrahi, senectutem retardari, corporis animique vires conservari, aut si opus fuerit, roborari, & contra grassantium Morborum incursiones probè muniri. Ne tamen heic tibi imagineris, ita præstitutum à Deo vitæ terminum esse, ut nullis ad eum consequendum mediis naturalibus opus sit. Vult quidem Deus vivere te, vult te sanum esse, moveri, quiescere, loqui &c. Sed vult simul, ut edas, bibas, & alimenta debita assumes, aliaque agas, quibus vitæ sanitatisque usum naturaliter conservare queas. Hæc si vel neglexeris, vel contempseris, fame ac siti citò peribis, vitamque, quam

*Ignotus
quanquam
vitæ ter-
minus.*

exopta-

exoptares longiorem, tuâ ipsiusmet culpâ abbreviabis. Quod si ergo Metallum ab ærugine, Plantam vel Cadaver animalis alicujus à putredine præservare licet, cur non & viventia nostra corpora ab interitu quàm diutissimè vindicare possemus? Præsertim cum illa ad sui conservationem per se satis disposita sint, neque adeo vel Naturæ facultatibus repugnet, vel Artis nostræ limites excedere videatur, languescentes corporis vires pristino vigori restituere, ætati-que hinc decrepitæ juvenilem vigorem reddere.

§. 2. Verùm, inquis, si possibile hoc esset, cur tot hodie Reges, Principes atque Nobiles, qui nullis parcunt ad comparandam Vitæ longævitatē sumptibus, vel Juvenes planè morerentur, vel certè provectam, centum v. g. annorum, ætatem nunquam attingerent? Sed facilis responsio; non perveniunt hi Viri ad tantam ætatem propriâ suâ culpâ, dum plurimos diætæ errores quotidie committunt, & ita corporum suorum texturam valde debilitant, ineptamque eam reddunt ad vitales motus diutissimè servandos: suo volunt genio vivere, gloriæque ducunt, optimorum etiam Medicorum consilia diætetica alto supercilio contemnere. Quoties hinc vel leviter agrotant, si à suis statim Archiatri non sublevantur, Agyras quoscunque obvios illicò arcessunt, parumque curant, si ab illorum medendi methodo naturæ vires debilitentur, modò promptum levamen suorum dolorum, aliorumve urgentium symptomatum adipiscantur. Atque hinc, notante etiam *Paracelso Libr. de Vitâ longâ*, non raro adipiscuntur Medicos, qui Artem Medicam

*Cur Reges
Principes
& Nobi-
les non
reddan-
tur lon-
gævi?*

Plurimi
plebeji
etiam ad
senectutem bonam
non ascen-
dunt.

longè minus, quàm Agyrta quivis, intelligunt, suaque curandi ratione mortem prius accelerant, quàm notabilis terminus ætatis fuit impetratus. Sic & plebejis multis idem fatum contingere solet, dum videlicet impia vivendi consuetudine, negligentiore à puero educatione, effreni libidine, præsentis seculi ingluvie, gulâ, crapulâ, luxu, insalubris aeris continuo usu, subinde & noxiorum pharmacorum assumptione latentem vitæ terminum vel eminus arcessunt, tantò id promptius, quando simul imbecillem atque depravatam Corporis dispositionem à nativitate obtinuerunt.

Annici-
maçterici
quid sint?

Eorum
effectus,

& Diffe-
rentia.

§. 3 Multi heic *Annos* sic dictos *Climactericos* in apricum producunt, eosque pro impedimento Vitæ longioris venditant. Appellant autem annos tales, in quibus insolentes quædam, ac insuetæ prorsus, sive ad bonum, sive ad malum morbosumve vitæ statum tendentes mutationes ex naturæ quadam necessitate contingunt. *Climacterici*, hoc est, *scalares*, *scanfiles*, vel *gradarii*, imò & *genethliaci* dicti, quoniam ab ipsâ nativitate inchoantur. Audiverunt & *hebdomatici*, quòd septenario numero non secus atque dies hebdomadarum definiantur. Veteres quamplurimi ad hos studiosè attenderunt, sibi que persuasi sunt, homines illis ætatis annis perunque in statu periculoso versari, morbisque vehementibus obnoxios esse; præsertim cum observâssent, multos celebres, magnosque viros eâ ætate mortuos esse. *Differentias* ejusmodi annorum etiam varias constituerunt, quarum præcipuas vel principales, à septenario numero deduxerunt; atque hoc modo inter Climactericos *minores* posuerunt septimum, 14. 21. 28. 35. & 42.

& 42. Pro Climactericis *magnis* autem habuerunt 49.56.63.70.&77. Pro *maximis* tandem numerarunt annos 84.91.92. & sequentes, si placet, qualescunque. *Minus principales* computarunt numero novenario, & hinc *Eumecaticos* vel *decretorios* vocarunt; sunt autem hi nonus, 18.27.36.&c. Inter omnes hos annos pro periculosisioribus aestimarunt illos, qui per tres annorum hebdomadas ascendunt, uti sunt 21.42.63.84. & 105. Periculosisimos autem crediderunt quadragesimum nonum, eo quod in se contineat septem hebdomadas, id est septies septem annos; & sexagesimum tertium, in quo Climactericus septenariæ & novenariæ computationis coincidunt; continet enim in sese septies novem, vel novies septem annos.

§. 4. *Rationes* autem vel *Causas* tantæ in hominum corporibus mutationis, septenario quovis anno contingentis, Astrologi ex *influxu* quodam Planetæ *Saturni maligno* deducunt, eo quod hic planeta, uti septimæ hominis post natiuitatem diei, ita septimo simul cujuslibet ætatis anno præesse, dominarique soleat. Alii verò spre-
tis his Astrologorum naniis, *septenario numero* potestatem vel facultatem tam notabilem attribuerunt; numero, inquam, à Deo in opere creationis selecto, aliisque modis in Scripturâ Sacrà celebrato; imò huic numero vim quandam vel à Naturâ præ aliis concessam esse autumârunt, hincque in Arte nostrâ Criticos etiam Morborum acutorum dies septenario numero discreverunt; præterea septem dies formando fœtui; septem menses expellendis dentibus; septimum annum restituendis dentibus elapsis; bis septem deniq; annos ætatis Pubertati assignârunt.

Quas ob rationes effectus quosdam iis adscripserint?

*Rationes
annorum
climacte-
ricorum
sunt su-
perstitio-
se.*

§. 5. Sed quàm vanæ, quàm superstitiosæ, quàm ridiculæ sint hæ circa dictorum annorum efficaciam ratiocinationes, sana quemque ratio docet. Utenim præteream absurdas illas Judiciariæ Astrologiæ illusiones, sapientibus nunc omnibus, eruditisque Viris exosas, quis, quæso, amplius est adeo præfractæ mentis, ut in *numero*, & quidem *septenario*, in *accidente* hoc, imò non nisi *ente rationis*, tantam efficaciam, tantam potentiam & virtutem ponere audeat? Si quod enim phænomenon, si quæ sanitatis mutatio hominibus obtingit, non illa certè *numero*, qui tantum est in mente numerantis, non his aut illis *ætatis annis*, (qui non sunt nisi certa durationis vitæ mensura, & proin similiter ens rationis,) sed ipsi potius *dispositioni corporis*, ab aëre, ab alimentis, ab animi passionibus, rebusque aliis mutata adscribi debet. Et cum hæ ipsa mutatio non Climactericis solum, sed quibuscumque aliis ætatis annis evenire soleat, multo minùs aliquas in illâ producendâ partes septenarius numerus habere poterit. Qui autem fundamentum talium, septimo quovis anno ætatis contingentium mutationum, in ipsâ *hominis naturâ* stabilitum esse contendunt, hem & illi magnopere falluntur, suamque in rerum passim quotidie contingentium observatione negligentiam publicè produnt; annon enim quotidianâ experienciâ clarissimè patet, non septenis tantum annis, sed qualibet ætate naturam hominum mutari? Annon, inquam, satis constat, quoslibet vitæ annos Climactericos existere, nullumq; diem, nullam hebdomadam, nullum mensem, nullumque adeo tempus ætatis præterire, quo non vel graviter ægrotent, vel

mo-

morianur planè homines? usque adeo ut, qui extra Climactericos annos fatis concedunt, infinities superent numerum his ipsis annis demortuorum.

§. 6. Ut igitur tandem ad ipsa, quibus *Longævitæ* procurari potest, *media* accedamus, ea quidem ex *diætetico Fonte* principaliter, sed & interdum è *chirurgico* atque *pharmaceutico* petenda esse autumamus. Cum autem multum in hoc situm sit, qualem quisque ortum habeat, qualèmq; sui corporis machinam in hunc Mundum proferat, robustamne vel debilem, magis vel minùs durabilem, operæ pretium esse arbitror, rem ab ovo repetere, atque sic regulas primò ipsis Parentibus commendare, quas quidem tum in procreandâ, tum in educandâ, & ad Juvenilem ætatem elevandâ prole observare possent. Quibus demum subnectamus *media*, quorum ope Adulti, Viri atque Senes ad centesimum ætatis annum, vel illo etiam majorem pervenire queant.

§. 7. Quod ergo primùm attinet Desponsatos, Juvenes, aut Viros, quibus equidem volupe est, non tam exercendæ praviæ libidinis, quàm gignendæ vivacis, vegetæ atque salubris prolis gratiâ matrimonium inire, illis omnino suademus, ut si familiam ad suum gaudium atque solatium jugiter assurgentem florentemque exspectare desiderant, ante carnalis copulæ vinculum, suam constitutionem probè examinent, neque prius invicem torum ingrediantur, quàm sanas & tranquillas in sanis vegetisque corporibus mentes existere deprehenderint. Poterunt ergo non tantùm, uti Christianos, sed & ut fanitatis atque longævitatæ amantes decet, sese

Media ad Longævitatem ducentia.

Diætæ ad prolis longævæ generationem necessaria.

Requisita ad generationis opus præparatio.

studio ad Generationis negotium præparare, atque hunc in finem illud non ebrio, sed sobrio; non curis & ærumnis fracto, aut gravioribus passionibus commoto, sed libero tranquillo, ac læto animo; non item motibus & exercitiis nimium fatigato, sed alacri & vegeto, ab omni ægitudine libero, corpore illud instituere, quò sic nullum in Prolem secuturam malum hæreditarium transire queat. Mirum enim quantum ipsis Natis ad vitam diu protrahendam conducit, si corpora ab ipsa nativitate firma vegetaque obtinuerint. Obtinere autem possunt ac solent, si in cohabitatione Parentum matrimoniali masculini seminis aura maximè volatilis extiterit, efficacissimoque motu plastico prædita; si quoque fœminini spiritus sub lætitiæ plenâ mente ad fœcundandum Ovulum penetrarint. Fieri enim nequit aliter, quàm ut per tantam spirituum plasticorum activitatem, perq; eorum in Ovuli colliquamentum nisus, talia futuri fœtus rudimenta ac fundamenta ponantur, quæ postliminio firmam robustamque omnium partium texturam excitent. Dum è contrario, qui infirmâ corporum constitutione præditi secum invicem congregiuntur, infirmam etiam Prolem, Liberosq; nec longævos nec vegetos proferre observantur. Ita enim ebrii Parentes ebriosos ac bibulos, Venerei libidinosos, Arthritici podagricos, Molles & Delicati imbecilles, Biliosi cholericos, Tristes melancholicos, Nephritici nephriticos, imò, quod mirum, Claudii interdum claudos, ac Surdi surdos Infantes procreare solent. Accidit & prudentissimis quandoque Parentibus, ut eorum Nati non raro stupido, vel imbecilli admodum ingenio

*Quales
Parentes
tales Li-
beri.*

nio pollentes evadant, quando nimirum talium hominum spiritus inter mundanarū occupationum strepitus ita fatigantur, ut prolificum hinc eorum semen non spirituofum & activum, fed nonnihil torpidum reddatur, atque ita in Natorum corporibus spirituum quoque torporem excitet. Dum viciffim fimplicioris ingenii, debilisque judicii Parentes, quorum prolifici fpiritus activitate majore gaudent, fubinde liberos proferant, ingenio judicioque fubafto pollentes, fuaque hinc animi prudentiā ac virtute ad fummos quandoque honores ac dignitates eveftos. Consultum hinc etiam non fine ratione arbitramur effe, ut Desponfati ante concubitum uno vel altero remedio laxante fua leniter corpora purgent, atque ab omnibus fordibus, futura proli nocivis, liberent; ut infuper aliquandiu probæ notæ alimentis fefe nutriant; & animos, à gravioribus curis atque follicitudinibus liberos, decenter ac honefte fæpius exhilarent, reliquasque tandem bonæ Diætæ regulas probè obfervent.

*Corpus
ante nu-
ptias
purgan-
dum.*

*Animus
exhila-
randus.*

§. 8. Quando autem *Mulier* ex fœcundo, læto, fanoque concubitu *concepit*, principaliter quidem ipfi jam incumbit, omni modo conceptum hunc *Fruftum* decenter fovere, probè nutrire, & ad maturitatem commodè deducere. Præftabit id feliciter, atque fic *Abortum* præcavebit, fi diætetica continuè præcepta ftudiofè obfervabit, ac eapropter Aère femp̃ puriore, quantum poffibile erit, fruetur; fi nullis dyfpetis, nullis acido falſis aut aromatico-acribus cibis, neque horæis quotidie fruftibus Stomachum gravabit; fi blandos corporis motus inſtituet, fi vehementioribus Animi pathematibus

*Diætæ
gravida-
rum.*

frenum minimè laxabit, sed tranquillam semper mentem tuebitur; si in graviore plethora singulis bimestribus aut trimestribus sanguinem ex se-
ctâ brachii venâ mittet; si denique *Fœtum corro-*
borantia auxilia in usum trahet, quemadmo-
dum sunt v. g. *Embryonum balsamus*, subinde ad
unum vel alterum cochleare sumtus, *Tragema-*
itidem ex Speciebus diatr. santal. Diamargar. frig.
Dianthos, Imperatoris, Coral. rubr. ppt. Ungul.
Alc. ppt. Oculis Canc. ppt. Matr. perl. ppt. Ebore
ppt. Diaphoretico solari, lunari, martiali aut jovia-
li. Semine Fœniculi, Granis Chermes, Floribus Sal-
viæ, Betonic. Primulæ veris, & similibus, cum
sufficiente quantitate *Sacchari* concinnatum, &
quotidie ad ʒj. ʒij. vel ʒiij. etiam contra *Picam,*
Nauseam, Vomitum, & Cordis imbecillitates,
sumptum. Euporistum in hoc casu quoque est
quotidianus usus *Amygdalarum aliquot dulcium*
excorticatarum, cum tantillo Mellis comestorum.
A refrigerationibus corporis nimis porro Mu-
lier gravida abstineat; *Alvum*, si sponte non
respondeat, subinde *Olei Olivarum, vel Supposi-*
toriorum, vel lenientium Clysmatum ope sollici-
tabit. Ut autem in his omnibus tantò felicius
se se expedire possit, ipse Maritus suam Gravi-
vidam benè habebit, latè atque comiter cum
illâ semper versabitur, & ita simul impedimen-
ta omnia probæ nutritionis curâ sollicitâ a-
vertet.

Nutritio
Infantis
in lucem
editi.

§. 9. *Infans* sic probè in materno Utero
nutritus, quando felici partu lucis hujus usu-
ram est adeptus, atque à cutaneis Sordibus, bal-
nei vel ablutionis alius ope, diligenter purga-
tus, ita continuè est nutriendus, ut à morborum
qualiumcunque seminibus perpetim immunis
exi-

existere queat. Quem in finem omnia ad conservandam Chyli, Succique Infantis nutritii dulcedinem conspirabunt. Hinc statim atque natus is est, ad expurgandum, quod ipsius Intestina ante nativitatem cumulârunt, meconium, per 24. horas, imò per aliquot dies lambendum præbebis *Butyrum recens* non salitum, vel *Amygдалarum dulcium recens expressum Oleum*, cum tantillo *Syrupi Violarum*, vel *Sacchari penidiorum*, aut *Mellis & pulveris Corallorum rubr. ppt.* Dum autem interea Puerpera satis aliàs sana, per assumpta diligenter iuscula, blandâque aliquot *diaphoretica*, ac potum *Decocti Rasuræ C. Cervi, Eboris, Hordei, Herb. Agrimon. &c.* sanguinis æstum atque acrimoniam temperavit, & jam *Lac* in mammis habere incipit, tum illud, utcunque serosum adhuc colostrum existat, suo Infanti sugendum præbebit, ceu remedium ad extergendum meconium omnium præstantissimum, quod ubi per biduum vel triduum duravit, *Lac* sequetur, illudque, si Fœmina sana & non cacochymica fuerit, bonum ac dulce, Tenniferi stomacho, post expurgatas sordes, apprimè gratum, corporisque nutritioni maximè conveniens, quod proin Infans ad justam unius vel duorum annorum ætatem fugere poterit, ita quidem ut primis hebdomadis aut mensibus aliquot, quousque copiosum *Lac* adfuerit, nullum aliud alimentum præberi necesse sit. Sequenti verò tempore demum *Cibus* dabitur, pulmentum videlicet è farinâ triticeâ vel siligineâ optimâ & lacte vaccino melioris notæ probè coctum, nec tenue nimis, neque crassum & viscidum. In principio exhibebis semel, postea etiam bis vel ter quotidie, & quidem eam quantita-

*Meconii
expurgatio.*

*Colostri
lactei Su-
ctis non
insalu-
bris.*

*Non sta-
tim pul-
mentare-
cens na-
tis præ-
benda.*

*Sed de-
mum post.*

tem,

*Aqua
potus.*

*Præser-
vativus
pulvis.*

*Correctio
Lactis
materni.*

*Nutricis
adhibea-
da qua-
litates.*

tem, quam notabis facile & cum appetitu ab In-
fante deglutiri; offeres etiam aliquid de Deco-
cto *Radic. Liquirit. semin. Anis. & Hordei* super-
bibendum, quò sic & huic potui sensim adue-
fiat. Ne autem vel Lac maternum, vel Alimen-
tum hoc in Tenellorum interaneis facile acefcat
& coaguletur, sicque *Tormina*, & *Insultus epilep-
ticos*, aliosve affectus *morbosos*, Vitæ longitudi-
ni offensos, excitet, *pulvis* etiam *absorbens* & *an-
tispassmodicus* cum pulmentis, aut decocto supra
dicto, aliquoties de die præbebitur, qualem qui-
dem præscribere solemus ex *C. C. phil. ppt. Ocul.
Canc. ppt. Corall. rubr. ppt. Matr. perlar. ppt. Ebore
ppt. Cinnab. nat. opt. vel Antimon. corr. Dente ap'lin.
vel Hippopotami ppt. Unicorn. marin. ppt. Ungul.
Alc. ppt. Radic. Pæon. Ireos flor. Antimon. diaphor.
aut similibus cum Saccharo candid. alb. vel peni-
dio permixtis. Quod si Lac maternum vitiosum
fuerit, v.g. serosum, lividum, falsum, acre, visci-
dum, crassum aut pingue nimis, tum verò illud
frequenti haustu *Aquarum destill. Cherefolii, Sca-
bios. Lactuc. Hed. terrestr. Flor. Til. Sambuc. Apii
selini, Beccabung. Nasturt. aquatic. vel Decocti Fo-
lior. Saniculæ, Agrimon. Scabios. Heder. terr. Bru-
nell. Hepatic. nobil. Alchymill. Seminum Aquileg.
Anis. Fœnicul. Radicum Caryophyllat. Chinæ, Sarsæ-
parill. &c.* cum additâ, si placet, matutinâ ac ve-
spertinâ dosi Pulveris supra dicti cujusdam ab-
sorbentis, emendare ac edulcorare studebis. Si
autem corrigi nequit, tum *Nutrix* aliqua, mam-
mis lacte optimo turgentibus prædita, sed quæ
nec impudens & libidinosa *Meretrix*, neque bi-
bula vel garrula *Netrix*, neque iracunda, que-
rula, aut sordida *Lotrix* fuerit, quærat, eique
lactandus Infans præbeatur. In defectu bonæ*

Nu-

Nutricis solis *Pulmentis* & *Aquæ potu* Tenellus nutriendus venit, utut hac ratione vix Longævitatē impetraturus. Ipso autem tempore Lactationis singulis octo vel quatuordecim diebus Infans *Balneo Aquæ dulcis*, cum admixtâ portione *Vini*, vel *Lactis*, cui v. g. *Salvia*, *Melissa*, *Betonica*, *Bellis*, *Chamomilla*, *Origanum*, *Serpillum*, *Scabiosa*, *Agrimonia*, *Althæa*, *Chamædris*, *Calaminta*, *Tussilago*, aut similia incoqui possunt, immittatur, ut inde robur partibus solidis maturè concilietur, obstructionsque Mesenterii & aliarum partium internarum vel præcaveantur, vel, si fortè jam factæ sint, referentur. *Dietam*

*Nutricis
ratio vi-
vendi.*

§. 10. Absoluto Lactationis tempore Alimentum Tenellorum adhuc per aliquot annos erunt *Pulmenta*, aliæque *Lacticia*; illique non nisi tardè paulatimque salitis ac solidioribus cibis adsuefient, quò sic omnes Morbi cutanei præcaveantur, aut saltem non ita copiosi & sordidi efflorescant. Hilaris dein in ipsis mens excitabitur, & ab enormibus sic pathematibus studiosè præservabuntur. Magis autem Adolescentes non deliciis & cupediis saccharatis, mellitisque, sed simplicissimo victui; non otio, sed affiduis sensim laboribus; non luxui, sed rerum parsimoniæ; non licentiæ ac petulantia, sed timori Dei, & Parentum vel Præceptorum venerationi diligenter adsuefaciendi sunt. Et sic ubi jam ad literas addiscendas applicabiles illos, aptosque inveneris, non eorum statim ingenia

*Dietæ
ab lacta-
torum.*

*Educatio
bona.*

mirum

mirum quantum torquebis, ac spiritus à nutritionis augmentationisque opere dissipabis, sed paulatim eorum memoriam & ingenii vires exercebis; non enim cogi se patitur, sed pendentim duci vult Natura. Si quos dein Pueros observabis bonis Naturæ dotibus, aut indole felici præditos, tum eos quidem, suo munere diligenter fungentes, præmiis subinde datis ad continuandam industriam moderatamque simul ambitionem stimulas; delinquentes verò cum moderamine & iudicio castigabis. In *Dieta* denique Aëris mutationi quotidiana ac omnivariis Cibis eupeptis debito cum regimine assuefacies. In potum Aquam optimam, vel Cerevisiam deſœcatam bonæ notæ, quandoque tantillum Vini boni concedes, sed usui Spiritus Vini similiūque interdices. Somnum ad octo vel plures etiam horas permittes, neque tandem ab exercitio corporis moderato, & proborum, modestorum optimæque moratorum Adolescentum consortio deterrebis.

*Dieta
Adulto-
rum &
Senum.*

§. 11. *Adulti* & ad *Juventutis* ætatisque *Virilis* annos jam progressi, non minus exactâ opus habent *Dieta*, si *Senectutem* attingere, atq; inter *Canos* vegeto corpore integrisque adhuc *Viribus* sedere cupiunt. Ipsi verò *Senes* similiter certas vivendi regulas observare debent, si vel *Juvenilem* recuperare vigorem, vel certè vegetam diu *senectam* protrahere desiderant. Cum igitur maximum heic momentum habeat *Aër*, quem inspirare cogimur, pro *Regionum*, *Climatum*, *Anni temporum* & *ventorum*, hinc inde spirantium, varietate, maximè diversus, frequenterque mutabilis, quisque *Homo* benè faciet, si ab ineunte statim omnivario *Aëri* sese assuefaciet, neque

Unable to display this page

bem dividētis, dulcissimas Undas, sed & Birsicum Amnem Majoris Urbis vallem perreptare; deinceps extra eandem Urbem aliquot Telorum jactibus Birsæ torrentem magnum decurrere, extra Minorem Urbem verò non majore distantia Wiesam placidum Amnem præterfluere; ac ambos in Rhenum sese præcipitare; denique ramos ab istis, utramque in Urbem deductos, ac Molendinarum usui inservientes pulchrè manare videbis, omnes certè piscium optimorum proventu divites. Quæ cum ita se habeant, mirum esse non debet, si finitis bellorum motibus ex omnibus Mundi angulis, sicuti olim factum, ad nos iterum sive Studiorum omnivariarum prosequendorum, sive incolumitatis melioris recuperandæ, aut saltem stabiliendæ & in plurimos dein annos conservandæ gratiâ Peregrini numerosè accessuri, atque nobiscum aliquandiu commoraturi erunt.

*Selectus
conclavium in
ædibus
non spernendus.*

§. 12. Quod si diversitatem aëris in quibusque ædibus spectemus, feliget quisque in suis habitaculis Conclavia superiora, hyberno quidem ac verno tempore orientalem ac meridionalem, æstivo autem & autumnali borealem magis & occidentalem cœli plagam spectantia. Laudamus hinc morem quorundam Regum & Principum, qui non solum talem conclavium suis in Palatiis selectum instituunt, sed & varia hinc inde Palatia erigunt, ut diversum sic Aërem certis anni temporibus, heic aut alibi salubriorem, haurire queant. Senes præprimis editiori, atque maximè tenui, serenoque aëre, tanquam sibi convenientissimo, quotidie gaudent & fruuntur.

§. 13. Cum autem non semper concessus sit

fit aëris optimi usus, frequenterque vivere te-
neamur in impuriore illius temperie, variis à
causis, v. g. fimetis, platearum & cloacarum
male purgatarum foetoribus, cadaverum minus
profunde sepulcorum pestilentibus exhalationi-
bus, stagnorum & paludum putridis evapora-
tionibus, aliisque rebus contracta, merito ejus
qualemunque correctionem instituimus. E-
mendatur autem humiditas illius partim accen-
sis frequenter *Lignis*, v. g. *quercino*, *abietino*, *juniperino* &c. partim crebro usu *Fumi Tabaci*,
partim denique accenso *Pulvere Pyrio*, aut cale-
factis *Hypocaustis*, in quibus versamur. Imò
hac ipsa methodo, excitati propriis ignis, pe-
stilentem quoque Aerem depurare, & à venena-
tis particulis, quas flamma comburere solet, li-
berare possumus. Contagiosam & pestiferam Aeris
qualitatem corrigere præterea solemus vel *Suf-*
fumigiis frequentibus è *Thure*, *Mastiche*, *Ladano*,
Styrace, *Flor. Rosar. rubr.* *Primulæ Veris*, *Salviæ*,
Radicibus Ireos, *Cyper*, *Angelicæ*, *Dictamni* &c.
conficiendis: vel *Acetis prophylacticis* qualibet-
cunque, per pavimenta adium quotidie semel
aut aliquoties dispergendis, quemadmodum
sunt *Acetum rutaceum*, *rosaceum*, *sambucinum*,
juniperinum; vel tale, cui *Radices Doronici*, *Di-*
ctamni, *Petasitidis*, *Angelicæ*, *Imperatoricæ*, *Cy-*
peri, *Herbæ Rutæ*, *Alliariæ*, *Scordii*, *Majoranæ*,
Ocymi, *Origani*, *Absynthii*, *Anethi*, *Lavendulæ*,
Matricariæ, *Baccæ Juniperi*, *Cinamomum*, *Cas-*
sia lignea vera, *Cubebæ*, aut similia prius infu-
sa fuerunt.

§. 14. *Siccum Aërem calidumq;*, humores no-
stros valde dissolventem & acres reddentem,
temperabimus, pavimenta adium frigidâ sæpius

Correctio
Aeris
humidi.

Contagiosi.

Calido
& Sicco

Frigidis

Aquâ irrorando; aut folia *Vitis*, *Salicis*, *Quercus*,
 vel flores *Rosarum*, *Lilior. convall. Nymph.* per illa
 interdum dispergendo; aut *solarium Radiorum*,
Aërisq. æstuantis accessum quomodocunque ar-
 cendo. *Frigidus* Aer, humores corporis increas-
 fans, igne mitigabitur, sive sub caminis accen-
 so, sive in fornacibus excitato: sed ne tamen re-
 frigerata nimium membra statim igni admovea-
 mus, quoniam sic per rapidiorem in particulis
 cutis stagnantibus motum illico excitatum, in-
 deque contingentem fibrillarum plurimarum
 constrictionem, Circulatio humorum prapedi-
 tur, & ita Gangræna ac Sphacelus excitatur. Ipsa
 Hypocausta quoque ne nimis sint vel depressa,
 vel angusta, utroque modo Catarrhis, & humi-
 ditatibus in corpore nostro gignendis aptissima.
 Denique *Aëris* porro *fætor* è Conclavibus *Ædium* fre-
 quenter *Ignis* ope expellitur, per *Ligni juniperi*,
Rorismarini, vel *fagini &c.* accensionem; subin-
 de etiam *Suffumigiis* aliis corrigitur, fragrante
 odore commendatis, quemadmodum in Phar-
 maceuticis Officinis sub formâ *Liquorum*, *Tro-*
chiscorum, *Candelularum*, *Massarumq.* variarum
 parari solent ex *Aromatibus*, *Lignis & Resinis sua-*
veolentibus, *Moscho*, *Ambrâ*, *Zibetho* & aliis.

Venti sa-
 lubres &
 insalu-
 bres.

§. 15. Quoad *Ventos* notandum, *frigidos* &
humidos, quemadmodum sunt *Zephyrus* seu *Favo-*
nus, & *Aquilonaris* sive *Septentrionalis*, omnium
 maximè adversos esse *Vitali* humorum circulan-
 tium motui, quamobrem in illis non diu nimis
 versandum erit, imò contra illorum vim Senes
 imprimis sua munire corpora debent. Mane, an-
 tequam radii solares, vel venti qualescunq; ma-
 lignas terræ exhalationes aut uebulas dissipave-
 rint, in liberum aërem sanitatis studiosus ne te-
 merè

merè se conferat, aut certè in ipso minùs diu maneat. Appropinquante Hyeme Ignis opem mature quærat, ne vaporum mole pressus humorum crassitiem valde nocivam adquirat.

§. 16. *Victus ratio* debita, atque *temperantia* in Cibo ac Potu studiosè observata, magnum ad Vitæ Sanitatisque conservationem momentum contribuere credimus. Etenim rectè sonat monitum Scholæ, *pone gulæ metas, & erit tibi longior ætas.* Hippocrates, *Artis nostræ facile Princeps*, nonagesimum quartum, vel, ut alii autumant, centesimum & quartum annum ætatis attigit, cum autem aliquando causa longævitatatis tantæ ab ipso exposceretur, respondit, statim, *quia satur de mensâ nunquam surrexi.* Seculum modò elabitur, quo heic Basileæ per plures annos, ad suæ usque vitæ finem, apud Proavum meum *Jacobum Zvingerum*, Philosophum ac Medicum, Græcæque Linguae Professore commoratus est aliquot Gallia Regum & Maximiliani Imperat. Archiater celeberrimus, *Guilielmus Arragosius*, Tolosates, *Chymicus* *expertissimus*, cujus plura Manuscripta Chymica & Alchymistica in Bibliothecâ meâ inter rariora asservo, qui omnem sibi victum, antequam caperet, mensurari curavit, ac demum Anno 1610. pestiferâ Lue obiit, Ætatem 97. annorum feliciter emensus. Quoad *Cibos*, eorumque varietates & utendi modum integer nobis tractatus foret scribendus, si singula vel obiter attingere vellemus. In *quantitate* autem & *qualitate* illorum delectus est habendus, ubi statim quisque suæ complexionis & naturæ robur, menstruique stomachici vim atque activitatem examinare debet, neque adeo plus ciborum ven-

*Victus
ratio.*

*Immodi-
ca cibi in-
gestio no-
civa.*

triculo ingerere, quàm commodè & facilè dissolvere, inque Chylum laudabilem vertere queat. Cibus itaque nisi esuriens non assumito, eum probè si fuerit opus masticato, actum demum deglutito: neque festinanter nimis ingerito: tantum denique capito, quantum urgebit appetitus, sedandus magis, quàm nimium satiandus, ne moles assumitorum liquoris digestivi activitatem obruere, & ita cruditates gignere valeat. Cibus utitur variis, modò his, modò illis, sed non quamplurimis, iisque immodicis simul. Si quis Cibus à stomacho valde appetitur, istamen credatur sanitati quoad aliquam qualitatem adversus, comedi nihilominus, sed moderatè poterit, quod enim sapit, illud non malè etiam dicitur nutrire. Palam verò est, Juvenes Virosque, duris laboribus quotidie addictos, duriores etiam ac solidiores Cibus requirere, atque digerere; Senes autem ac Literatos delicatioribus & eupeptis, iisque non copiosis indigere: in utrisque enim stomachicum menstruum non ita activum est, adeoque paucis tantum, & eupeptis cibus dissolvendis aptum. Quod si quandoque in conviviiis & commensationibus, quemadmodum id rarius fieri deberet, stomachus ciborum multiplicium onere gravatus nimis fuerit, jejunium post instituito, parùmque alimenti per aliquot dies assumito, simul tamen *Potum Théè, Coffée vel Succolatæ* sorbillato, donec ventriculi digestionem benè rursus procedere notabis. Tandem quisque fugere debet usum Ciborum appetitui adversorum, vel Chylum Sanguinemque salsum, acidum, acrem, viscosum, serosum, pituitosum, aut biliosum nimis exhibentium. *Vaccarum,*

*Excessus
quomodo
corrigen-
di.*

rum, haustoque per aliquot tempus aëre subtiliore, redibant sani, vegeti & alacres. Monstratur in Cimeliarcheis Principum Numinis Imperatoris *Getae*, in cujus averſa parte extabat *Vacca*, quam Incolæ illius Montis repræſentari curarunt ob excellentiam illius *Lactis*. Similem virtutem & *Lacti* quoque *Vaccino* *Alpium* Montiumque noſtrorum *Helveticorum* attribuere poſſumus, dum experienciâ multiplici tenemus, non *Valetudinarios* ſolùm, ab ejuſdem in Montibus potu per plures hebdomadas continuato reverſos eſſe, firmâ poſt ſanitate gavifos; ſed & *Sanis* morem illum, Lac in Alpibus vel Montibus hauriendi, ad ſuæ vitæ prolongationem non parum contribuiffe. Loco vaccini *Lactis* *Guido Patinus* *Epistolâ* 310. aſinini *Lactis* potum ſatis commendare neſcit ad Vitæ ſanitatisque conſervationem; exemplaque adducit plura eorum, qui ejus diligenti uſu ad decrepitam ætatem pervenerint. *Socrus*, inquit, mea, quæ anno ætatis 84. apoplectica obiit, per ſexaginta annos uſa fuit *Lacte aſinino*. Mater quoque *Dn. du Laurens*, Senatoris, mortua eſt anno præterito, cum 87. annum ætatis compleviſſet; bibebat autem quotannis Lac aſininum jam inde à 22. ætatis anno. Hujus porro *Fratrâ*, *Andreae Laurentii*, *Anatomici Vidua*, ejusdem *Lactis* frequentiffimo potu 85. ætatis annum attigit. Lac hoc mira facit, præſertim Vere & Autumno, quando debita cum circumſpectiõne in uſum trahitur. Nunquam autem ordino bibendum, niſi primæ viæ probè ſint expurgatæ & præparatæ Lenientibus remediis; hæc *Patinus*.

§. 17. *Intempeſtiva* quoque *Ciborum ingeſſio*, quando priores *Cibi* nondum fuerunt pro-

Intempe-
stiva cibo-
rum as-
sumptio
noxia.

bè dissoluti, maximè nociva est, materque cru-
ditatum omnivariarum, indeque nascentis hu-
jus vel illius Cacochymia, non nisi breviorē
vitam pollicentis. Quamobrem si ventriculum
tuum probè saginaveris, expectato per sex, sep-
tem, pluresve horas, antequam novos Cibus
assumas. Si autem, qui perditus omnino est re-
centium seculorum mos, honestatis, ut ajunt,
gratiā, ne Amicum vel Patronum tibi benè vo-
lentem fortè offendas, subinde aliquis excessus
à regulā committendus venit, illum subsequente
Jejunio, atque etiam *Potu Thée*, vel *Coffé*, vel
illius *Succolatæ Indorum*, modicè sumpto, cor-
rigere studebis.

Ciborum
selectus.

§. 18. Cū autem Ciborum numerus infi-
nitus ferè redditus sit, inque Culinis Norim-
bergensibus eorum jam quinque pluraque millia
parari queant, operæpretium erit quorundam,
quos Sanitati & Vitæ conservandæ maximè con-
ducentes arbitramur, meminisse. Atque in Re-
gno nostro *vegetabili* suā se bonitate & salubrita-
te commendant, pro panificio quidem, *Semen*
Tritici atque *Siliginis*, è cujus farinā, cum Fer-
mento & modicā Salis dosi fermentatā, Panis
optimè coctus in usum trahendus, non recens
quidem ille & adhuc à Clibano calens, qualiter
stomachum maximè gravaret, sed refrigeratus,
& nonnihil jam siccatus. Ex *Oleribus hortensibus*,
similibusque, *Brassica*, *Beta*, *Atriplex*, *Blitum*,
Lactuca, *Portulaca*, *Endivia*, &c. spirituofo-sul-
phureis particulis fermè carentia, aquosis verò
turgentia, palato quidem sapiunt, sed nimia ta-
men quantitate non sunt comedenda, utpote
flatus & cruditates excitantia; correctione hinc
per aromatica in præparatione indigentia. Sale
magis

In Regno
vegeta-
bili.

magis volatili pollent, faciliusque in ventriculo solvuntur Scolymi & Cardui hortenses, Cherefolium, Paludapium hortense sive Apium selinum, Petroselinum, Nasturtium aquaticum, Cochlearia, Radices Scorzonerae, Sisari, Rapunculi, Cichorii, Petroselini, Raparum, & Raphanorum qualiumcunque. Neque contemnendus est usus Cicerum, Milii, Pisorum, Phaseolorum, Hordei, Orizae, & similium, modo probè cocta sint, sic enim nec multos flatum, nec adeo contemnendum succum chylosum exhibent. In Carnium classe Ex Regno animali. commendamus, è Terrestribus quidem, vitulinam, bubulam juniorem, vervecinam, hœdinam, cervinam, aprinam, agninam, ac leporinam juniorem aliasque. E Volatilibus præferuntur Pulli gallinacei, Capones, Anseres, Gallinae, Anatesq; juniores, Columbae, Alaudae, Rusticulae, Perdices, Coturnices, &c. Ex Aquatilibus optimi sunt Pisces Lucii, Gobii, Nasones, Carpii, Funduli, Salmones & Salmunculi, alii quos tamen per Aromata & coctionem cum Vino præparare atque corrigere oportet.

§. 19. Quoad Potum, omnibus commendamus talem, ex quo quisque sibi bene esse animadvertit. Vinum seligat album vel rubellum, tenue, probè defœcatum, minimè tartareum, per urinæ vias probè transiens. Modicè bibet hoc, neque intempestivè. Si tamen occasione datâ, quam non frequenter nimis quæres, plus justo bibendum fuit, Jejunio iterum & Potu Thee vel Coffeæ error corrigetur. Qui verò singulis Mensura compotatio. mensibus excessum quendam in Vini potu commendant, viderint illi, quid proderint, si Crapulam magnam non eximant. Quando autem familiaris est Cerevisiæ potus, seligatur itidem

tenuis, non acida, probè etiam fermentata & defœcata: odimus in hoc genere Liquores turbidos, crassos, fœculentos, ventrem inflantes, atque Chylificationem turbantes, ad quam certè post tales potus restituendam subinde *Spiritus vini* aliusque *sulphureus*, vel *Vinum* quoddam generosum bibendum. Inter *Aquas fontanæ* sunt optimæ, præprimis ex ipsis fontibus recenter scaturientes, reliquæ omnes correctione per coctionem opus habent.

Dieta
quo-^l x
creta &
Retenta.
Motum
Corp.

§. 20. In cæteris *Rebus nonnaturalibus* *Excernenda* quotidie promoveantur arte, si sponte non prodeant; *Retinenda* medicamentis urgente necessitate coërceantur. Bonum tamen, si quandoque alvus magis lubrica fuerit, dum Appetitus probè singulis diebus satiatur. *Motus & Exercitia* corporis quotidiana instituantur, non excessiva tamen post pastum. *Somnus & Vigiliæ* in decenti moderamine teneantur. *Veneris* usus rarior sit, & continentiam magis, quam libidinis æstrum sapiens, ne spiritus nimis exhauriantur, viresque ante senectutis annos valdè dissipentur; ad exemplum Senis illius, qui, cum aliquando fuisset interrogatus:

Somnum
& vigi-
lias.

Cur tibi tam levis est, cur tam jucunda senectus?

Respondit:

Libera quod vitiis tota juventa fuit.

Planè sicut de Sene quodā *Episcopo Olmucensi* perhibetur, quod de Senectute suâ quæsitus respondere consueverit: *cruda vitavi, dulcia gustavi, calidè me tenui, & ita consenui.* In *Animi pathematibus*, neque *Iræ frena* laxentur, unde Febres sæpè ardentes & malignæ, aut *Diarrhœæ* colliquativæ excitantur; neque *Tristitiæ* locus conceda-

Animi
pathema
ta.

cedatur, à quâ torpor facile spiritibus inducitur; neque *Terrori* via sternatur, à quo sæpe ligati spiritus motum humorum vitalem cohibent, & mortem quandoque subitanæam inducunt.

Nec denique *Curis & Sollicitudinibus* multum indulgeatur; quin sapientem se quisque & mansuetum præbere studeat, omnia occurrentia, si-
ve bona si-ve mala, placidâ pacatæque animi tranquillitate ferat, ac citra commotionem enormem expendat; & ita planè se gerat, ut ob oculos semper positâ rerum mundanarum vanitate, neque ab adversis se multum terreri & contristari, neque à lætis se nimio gaudio affici, aut elatum superbumque reddi patiatur. Multum denique situm est in *cutaneis sordibus* probè extergendis; hunc in finem suæ maximè sanitati perennandæ consulunt, qui singulis propemodum hebdomadis corpus in qualicunque *Laconico* probè sudare faciunt, & finito sudore, absterfoque probè corpore in lectum sese calidum recipiunt; aut qui etiam nullo cum subsequente sudore caput suum, totumque adeo corpus singulis propemodum diebus ope calentium linteorum fricare curant; qui denique semel aut bis quolibet mense *Balneum Aquæ dulcis* ingrediuntur, ac hebdomadariis *Pediluviiis* uti non detrectant. Sed & Gallorum proverbium huc inferi meretur, quo modus producendæ vitæ indigitari solitus sequenti tono exprimebatur: *Lever à six, dîner à dix, souper à six, font l'homme vivre dix fois dix.*

§. 21. *E Pharmaceutico fonte* pauca petere licet, si *præservativa remedia* excipias, quæ certè nec numerosa sunt, nec frequentem in usum trahuntur. Quod si tamen fortè nunc ab *Aëris*

Cura & Sollicitudines.

Sordes.

Remedia Longævitatis à fonte pharmaceutico petita.

intemperiebus, nunc ab improvvisis Animi passionibus, nunc à perversa victus ratione nostri corporis œconomia debilitatur, tum verò non saltem jejuniis, sed & lenibus quandoque purgantibus vitia sunt corrigenda. Atque hunc in finem commendari solent *Pilula Francofurtenses*, vel aliæ qualescunque laxantes, paulo ante cœnam justâ dosi sumendæ. Vel annuatim *Vinum medicatum purgans* sumi poterit, à prudenti Medico ita præscriptum, ut complexioni hominis sit conveniens. Habentur & Remedia quædam particularia, v.gr. *Aurapotabilia*, *Essentia prophylactica*, *Syrupi Longæ vitæ*, ac similes arcanæ *Panaceæ*, sed quas tamen ita Universales esse non credimus, ut promiscuè omnibus temperamentis, pro subjectorum varietate maxime differentibus, conveniant, indeque magna virtus in conservandâ perpetim vitâ, & avertendis omnibus noxiis phænomenis exurgere queat.

*Panaceæ
universales non
sunt.*

*Complexionum
varietati
conveniunt Re-
media di-
versa.*

§. 22. Quanquam igitur in hoc maximum conservandæ valetudinis momentum sit situm, ut suam quisque complexionem cognoscat, & ea omnia, quæ ipsi conveniunt, probè observet, placet tamen nonnulla præservativa in medium proponere, quorum frequenti usu quisque à cruditatibus, tanquam morborum fomitibus liberari, felicemque semper humorum circulationem adipisci ac retinere potest, modò simul exactissimum Animi Pathematum regimen observare valeat. Primum *Remedium prophylacticum* est *Syrupus macrobius*; cujus sequentem in usum trahimus formulam: *℞. Radic. recent. Ireos nostrat. ℥vi. Rad. Cich. rec. ℥iiij. Herb. Card. bened. Borragin. Alchymill. Nasturt. aquat.*

*Syrupus
macro-
bius.*

rec.

rec. Summitat. Absynth. Centaur. min. aa. mj. Incisis affunde Vini albi veteris ℥iij. Stent per 24 horas in loco tepido, postea exprime ac filtra vel cola succum, in q̃ hoc dissolve & coque leviter Mellis optimè despumati pondus æquale, Syrupumq̃ hunc in pluribus vitris probè munitis ad usum asserva. Non solum præservat à Febris qualibuscunque, à Pleuritide, Apoplexia, Epilepsia, & pluribus aliis morbis; sed & Iracundiam omnem mitigat, Stomachum, ejusque chylicationem roborat, Febres intermittentes, Colicam, Icterus &c. sanat; Appetitum restituit; Lumbricos necat & pellit; Ventrem laxam tenet. Poterit autem ab Adulto quidem sæpius ad duo vel tria cochlearia per diem assumi; Pueris autem ad cochleare annum dabis quotidie per aliquot dies; ac interjectis dein pluribus, paucioribusque diebus repetes. Similis alius Syrupus præservativus, & ad prolongandam vitam conveniens, hinc inde in Pharmaceuticis Officinis sequens habetur:

℞. Succ. recenter expressi ac filtrati ex Herbâ Mercurialis quidem ℥viiij. E Borragine autem & Bugloss. aa. ℥ij. Mellis albi Narbonens. opt. ℥xii. Coque invicem ad ebullitionem unicam post filtra aut cola per linteum crassum; dein ℞. Radic. Gentian. major. ℥iv. Ireos nostrat. aquaticæ luteo flore rec. ℥viii. Incisis tenuiter affunde Vini albi optimi ℥iij. Stent Infusa per 24. horas, sæpius agitando, postea colatum sine expressione Liquorem misce cum superiore Herbarum Succo, coque invicem ad consistentiam Syrupi tenuioris, spumam subinde auferendo; dein asservabis eum in vasis probè clausis in loco frigidiusculo. Quotidie mane sæpius cochleare unum plenum assumi potest, ad cruditates primarum viarum debellandas

*Syrupus
præser-
vativus
alius.*

das alvum semper laxam tenendam, sanguinem purificandum, circulationem humorum intermatam fervandam, fibrarum qualiumcunque tonum naturalem conservandum, roborandumve, Apoplexiam aliosque Morbos præcavendos. Atque talibus quidem Syrupis, qui Temperie pituitosâ, aut melancholicâ præditus est, cum fructu utetur, tanto magis, si quandoque simul *Spiritum Cochleariæ*, aut *Essentiam Trifolii fibrini*, aut *Tincturam Antimonii*, vel *Corall. rubrorum*, aut *Elixir propriet. Clauderi* assumet.

Quæ cholericis & Bilioso-melancholicis remedia prosint.

§. 23. Qui verò *Cholericus* est, vel *Bilioso-melancholicus*, is quidem *sulphurea*, & *aromatico-acria* non multum usurpabit, omnemque bilis accensionem, omnem Iræ ansam magnopere fugiet; hincque *Panacæas* sic dictas *anticholericas* sibi confici curabit, easque in usum frequentem trahet, quemadmodum sunt *Elixir proprietatis sine acido*, vel illud *Clauderii*, *Clyssus* item *Antimonii*, *Tinct. Corallor. cum Nitro parata*; *Tinctura Martis cum Succo Acetosellæ*, vel *Pomorum Citri*, & *Cardui benedicti*, atque tantillo *Spiritus Vini tartarifati* parata. Æstate potus *Acidularum* maximè conducit.

In Sanguine, & phlegmaticis quin notanda

§. 24. In Temperie sanguineâ vel sanguineo-phlegmaticâ conveniunt *Balsamico-spirituosa*, *Salia volatilia oleosa* qualiacunque, *Sal volatile Cornu Cervi*, aliudve ab omni oleoso fœtore depuratum, *Spiritus Cochleariæ*, *Spiritus Salis armoniaci urinosus*, imò etiam amara spirituosa subinde usurpata, quemadmodum v. gr. est *Elixir nostrum amarum* sequentis descriptionis: *℞ Aloës succotrin. ʒj. Myrrh. elect. Rhabarb. opt. Agaric. trochiscat; Radic. Calam. aromat. Galang. Herb.*

Elixir nostrum amarum.

Ab-

Absynth. *Beton.* *Card. bened.* aa. zij . *Semin. Fœnic.* zib . *Croci oriental.* *veri* zj . *Theriac.* *Androm.* zb . *Salis Tartari* ziiib . Incisis & contusis affunde Spiritus Cerasorum nigror. vel Spiritus Vini dephlegmati $\text{℥}\text{iiij}$. Stent in loco per aliquot dies calido benè munita, subinde agitando, postea in loco temperato usui serva. Potest Adultus vel Adulta etiam hysterica subinde cochleare ferè plenum assumere; mirè Stomachum roborat, cruditates pellit, ac dissipat, ab omni Morbo contagioso ac venenato præservat.

§. 15. Qui *serosâ*, vel *seroso-salsâ*, atque *scorbuticâ* diathesi sunt instructi, à falso victu, à crassi, humidi, falsi aeris usu abstinebunt. Vinum aut Cerevisiam maximè desiccata ordinariè ac modicè bibent, vel si etiam à tantillâ Vini quantitate Stomachi imbecillitatem percipient, ejus usui valedicent prorsus per aliquod tempus, atque interea lenissimum Decoctum *Lignorum Gujaci & Sassafras* cum semine *Fœniculi* aut *Anisi*, pro potu ordinario bibent, præterea verò Elixir propr. *Clauderii*, *Spiritum Cochleariæ*, *Essentiam Trifolii fibrini*, aliorumve *antiscorbuticorum* ad 20. vel 30. guttas quotidie pro dosi accipient. Vel in hac non minùs, quàm in præcedenti *phlegmaticâ dispositione* *Tragema* sequens, aut simile, usurpabunt: *℞. Spec. Imperat. Diatr. Santal.* aa. zij . *Corall. rubr. ppt.* zb . *Spod. ppt.* zij . *Unicorn. mar. ppt.* zib . *Semin. Fœnic.* zj . *Fol. Senæ opt. mund.* zij . *Sacch. alb.* ziiiiib . *M. f. Pulv. subt. d. ad Scat. Dosis* zij . vel ziiij . *quotidie per aliquot hebdomadas.* Singulis æstatibus *Thermæ calentes* sunt potandæ; cæteris autem temporibus Anni frequenter *Infusum foliorum Thée*, aut sequens cum fructu bibitur: *℞. Rasur. Lign. Sassafr.*

Diatheſis seroso-salsa & scorbutica quæ requiritur.

Tragema prophylacticum.

Infusum Thée compositum.

sapbr. & Guajac. aa. ʒʒ. Radic. Calam. aromat. ʒiij. Ireos flor. ʒij. Fol. Thèe optim. ʒiij. Fol. Betonic. ʒij. Meliss. Beccabungæ, Cochlear. Sanicul. Alchymill. Pyrol. Pulmonar. Hepat. nobil. Veronic. Chamædr. aa. ʒj. Cortic. Winter. ʒiij. Semin. Fœnic. ʒij. Incisa & contusa usurpentur quotidie instar simplicium foliorum Thèe.

*Podagri-
cis quid
prosit.*

§. 26. Ad Podagram inclinans magno cum fructu idem nostrum compositum Thèe frequenter sorbillabit, ac præterea in potu ordinario Decoctum Rasur. Lign. Guajac. Sassapbr. & Radic. Chinæ, cum Semine Fœnic. diligenter bibet. Præterea per aliquot annos à Crapulâ, ab Irâ, à Venere abstinebit, & ita certus de mitigatione Podagræ, ac longiore vitâ esse poterit; tanto id magis, si singulis æstatibus aëre montoso Solem meridianum spectante, ut & vaccino vel asinino Lacte per aliquot menses quotidie frui ac uti poterit.

*Quid Ne-
phriticis.*

§. 27. Nephritidi deditus juxtam cœteras Diætæ regulas frequenter in potu ordinario usurpabit Decoctum seqq. R. Rasur. Ligni Sassapbr. ʒij. Radic. Filicis, Gramis, aa. ʒʒ. Semin. Fœnic. ʒij. Incisa & contusa tenuiter d. ad Scatula Cochleare plenum semper coquatur in Aquæ fontanæ Mens. ij. ad Ovi duritiem. Colatura bibatur. Præterea sequentem pulverem antinephriticum quotidie per aliquot tempus cum fructu usurpabit, qui lapillos è Renibus pellere, forteque comminutos per Urinam mittere, numero subinde magno consuevit, ac deinceps ab ulteriorum Calculorum generatione homines præservare à me aliisque notatus fuit : R. Radic. Calam. aromat. Saxifrag. Liquirit. Ononid. Pimpinell. Zedoar. Zingiber. Galang. aa. ʒiij. Herb. Sicc. Card. bened.

bened. Centaur. min. Plantag. aquatic. Nasturt. Tragma
aquat. salviae nob. Cinam. Elect. Macis aa. ʒij. Ga- anti-ne-
ryophyll. arom. ʒi. Semin. Anisi, Fenic. Dauci, Pe- phritici
troselin. Urtic. Milii Solis. Genist. aa. ʒiiß. Lapill. triptici.
Mespilor. ʒß. Baccar. Juniper. ʒiiij. Fol. Senn. opt.
mund. ʒiß. Rhab. elect. ʒij. Crem. Tartar. ʒß. Sac-
char. penid. ʒiß. M.F. pulv. subt. d. ad scatul. Do-
sis est ʒij. vel ʒiiß. Purgat per Renes, Flatus discu-
tit, Appetitum movet, Chylificationem promovet:
atque Alvum simul apertam tenet. Mirum esse
dices, inconditumque hujus Remedii ingredi-
entium adparatum, sed quia à quamplurimis
Nephriticis hucusque maximo cum fructu u-
surpatus fuit, & adhuc usurpatur, ideo ejus for-
mulam immutatam communicare placuit; non
secus atque sequentem Elixirii nephritico-anodynii
nostri, quod in mitigandis doloribus nephriti-
cis, etiam juxta priorem pulverem, effectum
semper excellentem præstare solet; perque Uri-
nam sensim phlegmata, sabulum & calculos
numerosè pellere; si modò simul statim Balneum
Aquæ dulcis ingredi non detrectabit Æger: R.
Rad. Rhab. elect. Liquirit. aa. ʒiß. Zingiber. Galang.
min. Calam. arom. ana ʒij. Semin. Anisi. Fenic. Pe- Elixirio-
troselin. Agaric. trobisc. aa. ʒß. Bacc. Juniper. ʒj. strum a-
Cinam. opt. Macis aa. ʒj. Croci oriental. ver. ʒß. nodyno-
Mithrid. Damoer. ʒij. Laud. opiat. ʒß. Incisis & nephriti-
contusis affunde Spirit. Vini rectif. vel Spirit. Ceras. cum.
nigror. rectif. ʒviii. Stent per aliquot dies in dige-
stione leni, postmodum filtrato Liquori adde Vini
Malvatici opt. ʒxvi. Stent adhuc per octiduum in
digestione, postmodum filtra iterum, & in Liquore
hoc suspende duo grana Moschi oriental. veri cum
ʒj. Sacchari, in Sindone ligati. Dosis cochleare u-
num vel duo plena, bis vel ter de die, quando
dolores

dolores urgent ; alias singulis octiduis semel præservationis gratiâ.

In Stomacho debili quæ conducant.

§. 28. Qui debili est Stomacho, cujusque Chylificatio laboriosa existit, ac difficilis, ut-
cunque appetitu gaudeat bono, quod Littera-
tis, ac Vitæ sedentariæ, meditationibusque pro-
fundis deditis obtingit, is certè per plures men-
ses suo quietem animo concedet, à curis, à me-
ditationibus omnibus, à sollicitudinibus sibi ca-
vebit, mentisque vehementia pathemata carne
pejus & angue fugiet. Interea victu optimæ no-
tæ vescetur, potuque gaudebit Vini generosi,
aut Cerevisiæ optimæ; sed Vinum moderatè bi-
bet tamen, atque dilutum Aquâ sæpius, prout
Ventriculi conditio postulabit. Insuper sequens
Tragma stomachicum diligenter in usum vo-
cabit : *℞. Cinam. elect. ʒi. Cubebar. Zingiber.*
Mac. Gargophyll. arom. semin. Anis. Fœnic. aa. ʒʒ.
Flaved. Cort. aurant. ʒij. Ocul. Canc. ppt. Rasur.
Ebor. Corall. rubr. ppt. aa. ʒij. Radic. Aron. Irid.
flor. aa. ʒj. Folior. Auri num. vi. Sacch. cand. alb.
ʒiiij. Misc. F. pulv. subt. d. ad Scat. Dosis ante vel
post pastum ʒij. Scutum etiam stomachicum è
Gummi Tacamahaca, Mastiche, Myrrhâ, Nuce
moschat. Cinamom. Macis, & simili factum porta-
bit; vel Unguento Rosaceo cum Balsamo peruvian.
Oleo Nucistæ expr. & Oleo destillat. Carvi, Anis.
Cumini, aut Absynthii, Stomachi regionem in-
unget quotidie, ac simul eandem, noctu inprimis
Pulvinari molli è plumis facto probè tectam ser-
vabit.

*Aura po-
tabilia
subinde
putabi-
lia.*

§. 29. Denique omnibus convenientia ho-
minibus esse Remedia ex *Auro* facta, quemad-
modum olim sub formâ *potabili*, vel magis *pu-*
tabili in usum conservandæ vitæ sanitatisque
ven-

vendita fuere. Neque parvipendendam cense-
remus ejusmodi *Solis Tincturam*, si modò qua-
dam genuina haberi posset, quæ sine ullo cor-
rosionis vestigio humanum Corpus, ejusque vi-
tales Liquores blandissimè percurrento, in iis-
dem & naturalem vigorem, fluiditatem atque
æquabilem motum conservare, & dulcedinem
maximè balsamicam, vivificamque perpetim
fovere, aut si illa fuerit ablata, restituere queat.
Equidem de ejusmodi Remedio quodam inve-
niendo ab aliquo hinc tempore fuimus solliciti,
neque desperaremus tandem efficax aliquod im-
petrare, modò sufficiens ad ejusmodi negotia
tempus & otium Praxis Medica amplior conce-
deret. Interim à *Christiano Friderico Richtero*, *Essentia*
Medico-Practico Orphanotrophii Halæ-Saxonum, *dulcis*
in peculiari *Tractatu* magnopere extollitur, quæ *Hallensis*
ibidem præparatur, ac undiquaque divenditur, *commen-*
Essentia dulcis ex Auro confecta, cujus effe- *data.*
ctus mirandi atque excellentes plures in mul-
tis morbis à dicto Richtero enarrantur. Nos
tamen, dum similis nobis obtinget Panacea,
contenti erimus *Diaphoretico solari*, & *lunari*,
vel *Croco Solis*, indeque cum *Cinnabari Antimo-*
nii optimè correctâ, parato *Arcano pulvere sola-*
ri, cujus grana aliquot frequentius in conve-
niente liquore assumpta, non curativum tantum,
sed egregium quoque sanitatis conservativum
remedium existere possunt.

§. 30. *Chirurgicus fons* pauca similiter Lon- *Remediū*
gævitis *media* nobis suppeditat. In *Plethoricis* *ex Chirur-*
tamen bis quotannis *secare Venam*, ac subinde *gico fon-*
etiam *Cucurbitulas* cum *scarificatione* dorso ap- *te.*
plicare possumus. Vel certè harum operatio-
num vices *Jejunia* subinde instituta præstabunt.

Clysmatibus lenientibus ac detergentibus segnem quoque Alvum subinde eluere, cruditatesque educere poteris. Si *Cacohymicus* quis sit, atque in hos illosve morbos facile inclinet, vel *Setaeum* in *Nucha*, vel *Fonticuli* in *Brachiis* aut *Pedibus* excitabuntur, atque diligenter curabuntur.

Celsocom-
pendium
diateti-
cum.

§. 31. Concludimus omnia verbis *Latini* nostri *Hippocratis* *Celsi*, *Lib. 1. cap. 1. de Victus* ratione ita scribentis. *Sanus homo, qui & bene valet, & suæ spontis est, nullis se obligare legibus debet, ac neq̃ Medico neq̃ aliq̃ta egere. Hunc oportet varium trahere vitæ genus, modo ruri esse, modò in urbe, sæpius in agro, navigare, venari, quiescere interdum, sed frequentius se exercere; siquidem & ignavia corpus habetat, labor firmat, illa maturam senectutem, hic longam adolescentiam exhibet. Prodest etiam interdum balneo, interdum aquis frigidis uti, modo ungi, modò id ipsum negligere: nullum cibus genus fugere, quo populus utatur, interdum in convivio esse, interdum ab eo se retrahere, modò plus justo, modò non amplius assumere: bis de die potius quàm semel Cibus capere, & semper quamplurimum, dummodo hunc concoquat. Quibus coronidis loco addere liceat, quod *M. Val. Martialis* ad se ipsum satus est *Lib. X. Epigram. 47.**

Martialis reme-
dium pro
longavi-
tate.

*Vitam quæ faciunt beatiorē,
Jucundissime Martialis, hæc sunt:
Res non parta labore, sed relicta:
Non ingratus ager, focus perennis,
Lis nunquam, toga rara, mens quieta
Vires ingenuæ, salubre corpus,
Prudens simplicitas, pares amici,
Convictus facilis, sine arte mensa:*

Nox

Nox non ebria, sed soluta curis:

Non tristis torus, attamen pudicus:

Somnus, qui faciet breves tenebras:

Quod sis esse velis, nihilq; malis:

Summum nec metuas diem nec optes.

Atque hæc sunt, quæ inter occupationum plurimarum strepitum festinante calamo in chartas conjicere datum est, quæ sicubi ad palatum fuerint, gaudium quaecunque apud nos excitabunt, sin minus arridere observabimus, solatio nihilominus erit, voluntatem nos & in hujus rei difficultate monstrasse. **DEUM** verò **Ter. Opt. Max.** Cœlestemque nostrum Archiatrum supplici prece veneramur, ut, quoad Vitam concesserit, nostris semper conatibus ex alto benedicere, aut, sicubi forsan immensæ benignitati suæ placuerit nos ex hoc Miseriorum Theatro, eque calamitosâ hac, curarumque plenâ vitâ ad cœlestem quietem, æternæque felicitatis possessionem ante Senectutis annos evocare, nihilominus hosce labores nostros ad sui **Nominis** Gloriam, Proximique longævam Salutem gratiosè dirigere velit.

I D E A CONSULTATIONUM MEDICARUM.

*Consulta-
tio Medi-
ca.*

CONSULTATIO MEDICA ;
ιατροβλεια Græcis, est exacta con-
stitutionis humani Corporis per sin-
gulas circumstantias inquisitio, hinc-
que instituta inter plures paucioresque Medi-
cos deliberatio de modo Sanitatem ejus præ-
sentem quidem conservandi , amissam verò
probatâ medendi ratione citò tutò & jucundè
restituendi.

Ejus

In *Consultatione* proin hac consideranda ve-
niunt tum *essentialia* , tum *accidentalia*.

*Essentia-
lia quo-
ad.*

Essentialia Consultationum , quæ earum es-
sentiam & rationem constituunt , quatuor di-
stinctis constant partibus, *Historiâ*, *Propositio-
ne*, *Analyfi* & *Conclusione*.

*Historiâ
Hominis
Sani.*

HISTORIA complectitur in se descriptio-
nem Hominis vel *Sani* vel *Ægri*. Ubi *Sanus* quidem
præservativa à Morbis remedia desiderat, natu-
rali suæ Temperiei, Staturæ, Idiosyncrasia in
benè maleve tolerandis his vel illis cibis aut
potibus, ætati etiam, sexui, &c. convenientia.

Ægri.

Ægri Hominis descriptio instituitur quoad
illius Statum tum *antecedentem* , tum *præsentem*.

In de-

In descriptione *Status antecedentis* recensenda veniant *Temperies* *Ægri* naturalis, *Sexus*, *Ætas*, *Morbi* antecedentes, atque *Diatæta* per aliquod tempus præteritum quoad usum sex *Rerum* nonnaturalium observata. *Respectu status antecedentis.*

In descriptione *Status præsentis morboſi* attendimus ad *Tempus*, *Modum* & *Occasionem* invasionis, quoad *Symptomata* varia plus minus excruciantia; ut & quoad *Remedia* hæc illæve jam usurpata, atque eorundem effectus. *Ac præſentis.*

PROPOSITIO Consultationis Hominem introducit vel *Sanum*, sibi à *Morborum* insultibus valde metuentem, & hinc partim *Diatam* prophylacticam, partim *Remedia* quoque præservativa sibi ordinanda postulantiem : vel *Ægrum*, commodissimam medendi *Methodum* pro citâ tutâque *Sanitatis* suæ restitutione à *Medicis* in consilium vocatis anxie petentem. *Propositionem.*

ANALYSIS five **RESOLUTIO** expositi *Casûs* in Consultatione sub se continet vel *Sanitatis* in *Homine sano* conditionem, atque hinc juvantium ac lædentium consideratione habitâ, *methodum* tradit prophylacticam, certis *Regulis diæteticis* comprehensam, & simul quorundam, si opus erit, *Medicaminum* præscriptione comitatam; quorum observatione *Homo* in statu *Sanitatis* permanere, & à *Morborum* insultibus immunis subsistere queat. Vel comprehendit *Ægritudinis* in *Homine* ægotante variam constitutionem, ubi exponi debent *Morbi* *Diagnosis*, *Prognosis* & *Curatio*. *Analy-
sin Casûs
propositi.*

In *Diagnosi* *Morbi* inquirere solemus in illius *Speciem*, *Magnitudinem*, *Malignitatem*, *Symptomata*, *Tempora* : item in *Partem* primario vel *secundario* affectam; in *Causas* proximas, antec-

86 *Idea Consultationum Medicarum.*

dentes ac procatarcticas; denique in *Modum*, quo *Ægritudinem* in *Patiente* suscitatum esse credimus. Atque hæc omnia insuper è variis in *Casu* expositis signis demonstramus.

Prognosis.

In *Prognosi* prædicitur, explicaturque *Morbi eventus*, huiusque *Species* per *Hæmorrhagiam*, *Sudorem*, *Diarrhœam*, *Urinam*, *Abscessum* &c. Traditur etiam *modus*, quo *Morbus* finiturus sit, ad salutemne vel ad mortem. Denique *Tempus* durationis *Morbi* indigitatur. Singulaque hæc è certis signis ulterius demonstrata confirmataque exhibentur.

Curatio per Indicationes.

In *Curationis* expositione statim *Indicationes* eliciuntur, *Curatoria* quidem è *Morbo* ejusque *Causâ* proximâ; *Præservatoria* è *Causis* antecedentibus; *Vitalis* è *Viribus*; *Mitigatoria* è *Symptomatibus* vehementibus valdeque urgentibus. Dein *Remedia* proponuntur *Indicationibus* satisfacienda, è triplici *Fonte* nimirum *diætetico*, *pharmaceutico* & *chirurgico* petenda. Tandem verò *specialius* exprimitur *Rerum* in *Curatione* agendarum, observandarumque *Methodus*; ubi definiendum est præcisè, non solum quæ *Remediorum* formulæ sint præscribendæ, sed quonam insuper ordine ab *Ægro* veniant usurpandæ; quænam in principio, quæ in progressu, statu & declinatione *Morbi* sint adhibenda? Scilicet bonæ *Curationis* impedimenta citò tollenda, antecedens *Causa* potenter imminuenda, proximaque, si quæ adest, feliciter destruenda; urgentibus quoque *Symptomatibus* valida *Medicamenta* opponenda; *Viribus* sive conservandis, sive roborandis & augendis sollicitè prospiciendum; denique *Liquoris gastrici* activitas, ipseque hinc *Appetitus*, perfectæque *Chylificatio*

Methodus specialis agendi.

cationis opus integritati suæ restituendum est.

In CONCLUSIONE Consultationis repetuntur breviter, quæ dicta sunt circa Remedia selectiora præscribenda, eorundem ordinem; votumque annectitur, pro salute ipsius Ægri, & Remediorum divinâ benedictione fundendum.

ACCIDENTALIA Consultationis spectant modum procedendi in Consultando, qui consistit in variis Officiis tum *Præsidis*, tum *Medici ordinarii*, tum denique *Collegarum consultantium singulorum*.

Præsidis officium est viam generali exordio sternere ad consultationem; dein sententias rogare à præsentibus Medicis consultantibus; tandem addito quoque suo calculo totam Consultationem concludere, definiendo è collectis sententiis, quid agendum, quidve linquendum sit; vel etiam, sicubi discordantes fuerint Consultantium opiniones, easdem qualicunque commodâ ratione conciliare, ut tandem certi quid, in salutem Ægri faciendum, statuatur, quod certè vel omnibus, vel saltem majori Consultantium parti arrideat. Inprimis verò Præses ante omnia Casum ab ordinario Medico, si vel Æger ipsum satis exposuerit, vel Medici omnes simul fuerint ordinarii, explicandum ac recitandum postulabit, antequam commune consilium ineatur. Hoc verò impetrato Juniorum primum, ac demum Seniorum Medicorum sententias ordine sciscitabitur.

Medici ordinarii munus est Casum Ægrotantis fideliter per omnes circumstantias exponere, incipiendo à primâ Morbi origine, sensimque procedendo ad omnia Symptomata, de quibus

88 *Idea Consultationum Medicarum.*

Æger conqueritur, ut & ad Remedia hætenus in usum tracta, eorundemque effectus enarrandos, donec ad eum, in quo pro tempore versatur, statum Ægrotantis pervenerit.

Et Collegarum Consultantium. Denique Officium *Collegarum Consultantium* singulorum est, suas ordine sententias dicere, nec studiosè Casum jam expositum multis verborum ambagibus repetere. Sed qui inter Consultantes primus suam opinionem explicat, fusius nonnihil Morbi naturam, causas, diagnosis, prognosin atque medendi methodum tradet; reliqui verò brevius singula percurrent, & inprimis suam in sanandi ordine mentem dilucidè explicabunt, confirmando, si quid jam benè ordinatum putant, mutando, addendoque, si quid adhuc deficere existimabunt. Neque tamen heic privatae cuidam animi Passioni, invidiae aut odio erga alios Medicos locum in Ægrotantis perniciem concedant; neque etiam in exemplis, rationibus, atque observationibus proponendis fusi prolixique sint, ne alios docere velle videantur. Denique quilibet Consultantium in Conclusionem judicio & censuræ reliquorum sese submittat, & Ægrotanti salutem pristinam apprecetur.

F I N I S.

11

11

11

11

11

Mad Gen
E. H. Miller

